

ภิกขุณีปาติโมกข์ปาฬิ
ภิกขุณีปาติโมกข์ปาฬิ

BHIKKHUNĪ PĀTIMOKKHA PĀḬI

ภิกขุณีปาติโมกข์ปาฬิ

ภิกขุณีปาติโมกข์ปาฬิ

BHIKKHUNĪ PĀTIMOKKHA PĀḬI

ภิกษุณีปาติโมกข์ปาฬิ

จัดทำโดย: ธัมมภาณิกษุณี

สอบทานอักษรและเสียงอ่าน: ธัมมลักษณะนาภิกษุณี

พิมพ์ครั้งแรก: กุมภาพันธ์ 2565

จำนวน: 430 เล่ม

ออกแบบปก: พงศรัช กิจชนม์

พิมพ์ที่: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร อ.เมืองนครปฐม จ.นครปฐม 73000

ติดต่อผู้จัดทำ: pws_a@hotmail.com

พิมพ์เผยแพร่เป็นธรรมทาน

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

ภิกษุณีธัมมภา.

ภิกษุณีปาติโมกข์ปาฬิ.-- นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2565.

460 หน้า.

1. พุทธศาสนา – บทสวดมนต์. 2. ภิกษุณี. I. ชื่อเรื่อง.

294.313

ISBN 978-616-588-711-3

แนะนำหนังสือและวิธีการใช้งาน

หนังสือ “ภิกขุณีปาติโมกข์ปาฬิ” เล่มนี้ เป็นการเรียบเรียงสิกขาบทสำหรับการสวดปาติโมกข์ของภิกษุณี แสดงด้วยอักษรวิธีที่แตกต่างกัน ๓ แบบ คือ ๑) อักษรวิธีไม้เฒ่า ๒) อักษรวิธีจุดพินทุ และ ๓) อักษรโรมัน โดยทุกอักษรวิธีล้วนตามอักษรวิธีไม้เฒ่าตามภิกขุปาติโมกข์ปาฬิ ฉบับ “สังฆมายุ” ทั้งสิ้น เนื่องจากการเขียนด้วยอักษรวิธีไม้อะนี้ได้รับการยอมรับว่าเป็นอักษรวิธีที่แก้ปัญหาคำออกเสียงกล้ำและเสียงสะกดในภาษาไทยที่ไปปะปนกับเสียงปาฬิ ตามที่ไวยากรณ์ปาฬิภาสาระบุให้แยกออกจากกันชัดเจน อักษรวิธีไม้เฒ่าจึงช่วยการอ่านออกเสียงปาฬิให้แม่นยำยิ่งขึ้นตามกฎหมายไวยากรณ์ภิกขุญนะ-ปาฬิ และอ่านง่าย

สำหรับอักษรวิธีไม้เฒ่าตามภิกขุปาติโมกข์ปาฬิ ฉบับ “สังฆมายุ” นั้น เป็นฉบับที่คณะทำงาน “มูลนิธิพระไตรปิฎกสากล” ได้นำ “พระไตรปิฎกปาฬิ ฉบับมหาสังคายนาสากลนานาชาติ พ.ศ. ๒๕๐๐” พิมพ์อักษรโรมัน พ.ศ. ๒๕๔๘ มาเป็นต้นแบบส่วนหนึ่ง ซึ่งเป็นฉบับที่ได้มีการตรวจสอบและตรวจทานอย่างเข้มข้นแล้ว จนเป็นที่ยอมรับและมีการเผยแพร่ทั้งในประเทศและต่างประเทศจำนวนมาก (ฉบับปฐมฤกษ์เริ่มเผยแพร่ในปี ๒๕๔๘) เมื่อโครงการพระไตรปิฎกสากลได้จัดพิมพ์ “ภิกขุปาติโมกข์ปาฬิ” ด้วยอักษรวิธีไม้เฒ่า ผู้รวบรวมเห็นโอกาสที่ยังไม่มีในส่วน “ภิกขุณีปาติโมกข์ปาฬิ” จึงได้รวบรวมเรียบเรียง “ภิกขุณีปาติโมกข์ปาฬิ” ขึ้น โดยมีต้นแบบมาจาก ภิกขุปาติโมกข์ปาฬิ ฉบับสังฆมายุ

ภายในเล่มมีการใช้ ๓ แบบอักษรก็เพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับท่านที่ยังคุ้นเคยกับระบบเดิมคืออักษรวิธีจุดพินทุ ก็ยังสามารถใช้รูปแบบเดิมได้ แต่การอ่านจะแม่นยำและถูกต้องหลักไวยากรณ์ขึ้น และสำหรับอักษรโรมันก็เพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับภิกษุณีต่างชาติที่เดินทางมาร่วมลงปาติโมกข์ด้วยกันสามารถใช้ได้และยังใช้เป็นเครื่องมือเรียนภาษาสำหรับภิกษุณีไทยได้อีกประการหนึ่ง นอกจากนี้ ภายในเล่มยังได้รวบรวมคำแปลสิกขาบทภาษาไทย ต้นบัญญัติและคำจำแนกความของสิกขาบทไว้ด้วย

การอ้างอิงเนื้อหาภายในเล่ม ในส่วนข้อบัญญัติที่ใช้ร่วมกับภิกษุ นั้น (สาธารณบัญญัติ) ได้ยกมาจาก ภิกขุปาติโมกข์ปาฬิ ฉบับสังฆาเย ส่วนข้อบัญญัติที่ใช้เฉพาะภิกษุณี (อสาธารณบัญญัติ) อ้างอิงพระไตรปิฎกสังฆาเย ฉบับ ภ.ป.ร. (ต้นฉบับปาฬิภาษา) ชุด ๔๐ เล่ม พ.ศ. ๒๕๕๙ (ภิกขุนิวิภค) เทียบเคียงพระไตรปิฎกและภิกษุณีปาติโมกข์อีกหลายสำนวนทั้งภาษาบาลีอักษรไทยและโรมัน

เกี่ยวกับพระไตรปิฎกและภิกขุปาติโมกข์ปาฬิ ฉบับสังฆาเย

สังฆาเยคืออะไร

สังฆาเย คือ การเปล่งเสียงปาฬิ เพื่อใช้ท่อง ศึกษา และทรงจำ (Recitation for Studying)^๑

สังฆาเยสำคัญอย่างไร

พระไตรปิฎก เกิดจาก “เสียง” ซึ่งพระอรหันตสาวกได้ประชุมสวดทรงจำคำสอนในพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเมื่อครั้งปฐมสังคายนา พ.ศ. ๑ การออกเสียงสวดทรงจำเรียกเป็นศัพท์ในพระไตรปิฎกว่า “สังฆาเย” (Saj-jhā-ya) เสียงคำสอนเรียกว่า “ปาฬิ” (เดิมเรียกว่า บาลี) ซึ่งสืบทอดมาโดยใช้อักขระต่างๆ เรียงพิมพ์เป็นชุดหนังสือพระไตรปิฎกของชาติต่างๆ ในปัจจุบัน^๒

ความเชื่อถือได้ของฉบับสังฆาเยเป็นอย่างไร

พระไตรปิฎก และภิกขุปาติโมกข์ปาฬิ ฉบับสังฆาเย เป็นผลงานส่วนหนึ่งจากโครงการพระไตรปิฎกสากล โดยกองทุนสนทนาธัมมำนำสุชา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ฯ โดยสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ได้ทรงเข้าร่วมการประชุมสังคายนานานาชาติ พ.ศ. ๒๕๐๐^๓ ทรงมีพระบัญชาประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นตรวจทานและจัดพิมพ์เป็นอักษรโรมัน โดยได้ประทานชื่อ

^๑ สังฆาเย โดย ท่านผู้หญิง ดร.ทศนิย บุนนาค, อ้างอิง <https://www.sajjhaya.org/node/37>

^๒ เสียงสังฆาเยในอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์, อ้างอิง <https://www.sajjhaya.org/node/6>

^๓ เป็นการประชุมสังคายนาในระดับนานาชาติครั้งเดียวของโลก ซึ่งพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาเถรวาทผู้ทรงความรู้พระไตรปิฎกปาฬิจากนานาชาติทั่วโลกได้ประชุมออกเสียงสวดเป็นปาฬิภาษา และบันทึกเป็นพระไตรปิฎก อักษรพม่า ณ นครย่างกุ้ง ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๙๖-๒๕๐๐ รู้จักกันโดยทั่วไปว่า พระไตรปิฎกปาฬิ ฉบับฉัฐสังคิตี ได้รับการยกย่องในระดับนานาชาติทั่วโลก

พระไตรปิฎกชุดที่จัดพิมพ์ใหม่เป็นอักษรโรมันว่า **“Mahāsaṅgīti Tipiṭaka Buddhavasase 2500”** และชื่อเป็นภาษาไทยว่า **“พระไตรปิฎกปาฬิ ฉบับมหาสังคายนาสากลนานาชาติ พ.ศ. ๒๕๐๐ พิมพ์อักษรโรมัน พ.ศ. ๒๕๔๘”** (The Buddhist Era 2500 Great International Council Pāli Tipiṭaka, Roman Script 2005) โดยนำเอาพระไตรปิฎกปาฬิ ฉบับฉัฎฐสังคีติ เปรียบเทียบกับต้นฉบับยกร่างที่ทรงนำกลับมาจากประเทศพม่า ฉบับอื่น ๆ และข้อมูลบางส่วนของต้นฉบับอิเล็กทรอนิกส์มาตรฐาน และตรวจทานใหม่ทั้งหมด ๓ ครั้งด้วยวิธีพิเศษ คือ การออกเสียงปาฬิด้วยการอ่านสัชฌายะ (Pāli Recitation) โดยผู้เชี่ยวชาญพระไตรปิฎกจากมูลนิธิภูมิพลโลกิขุและจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ใช้เวลาดำเนินการรวม ๖ ปี สำเร็จเป็นชุดสมบูรณ์ ๔๐ เล่มที่ยังไม่เคยมีการจัดพิมพ์มาก่อนที่ใดในโลก

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต) (พระธรรมปิฎก ในขณะนั้น) ได้แสดง “ความสำคัญของพระไตรปิฎกในพระพุทธศาสนาเถรวาท” ความตอนหนึ่งว่า

“... บัดนี้ กองทุนสนทนาธัมมำนาสุชา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ฯ ได้นำพระไตรปิฎกฉบับฉัฎฐสังคีติที่สอบทานโดยสงฆ์เถรวาทนานาชาตินี้ มาจัดพิมพ์ด้วยอักษรโรมันที่เป็นสากลแก่ผู้อ่านในนานาประเทศ

จากการดำเนินการด้วยความเพียรพยายามอย่างตั้งใจจริง และโดยกระบวนการที่รอบคอบรัดกุม จึงมีรายงานของคณะผู้ทำงานว่า ได้พบพระไตรปิฎกฉบับฉัฎฐสังคีติ ที่พิมพ์ต่างวาระ และสามารถกำหนดแยกได้ระหว่างฉบับต้นร่าง กับฉบับที่พิมพ์เป็นผลงานอันได้ทวนทานแล้ว ... ทำให้ได้ต้นฉบับที่มั่นใจที่สุด กับทั้งยังได้สอบทานกับพระไตรปิฎกฉบับอักษรต่าง ๆ ของหลายประเทศซ้ำอีกครั้งหนึ่งด้วย เหมือนกับทำให้จุดหมายของฉัฎฐสังคีติบรรลุผลสมบูรณ์

นอกจากนี้ คณะผู้ทำงานได้นำความเจริญด้านอิเล็กทรอนิกส์ของยุคปัจจุบันที่ล่าสุดมาใช้ประโยชน์ด้วย ทำให้จัดวางระบบการค้นคว้าอ้างอิงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และได้ฐานข้อมูลที่พร้อมอย่างยิ่งสำหรับงานอย่างอื่นเกี่ยวกับการศึกษาค้นคว้าพระไตรปิฎกที่อาจจะจัดทำต่อไป...”^๔

^๔ ความสำคัญของพระไตรปิฎก โดย พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), อ้างอิง <https://www.sajjhaya.org/node/270>

ในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ โครงการพระไตรปิฎกสากล ได้เริ่มดำเนินการพิมพ์พระไตรปิฎกสากลอักษรโรมันชุด ๔๐ เล่ม สมเด็จพระมหาลงนราธิวาสราชชนครินทร์ ได้ทรงมีพระกรุณาธิคุณรับเป็นประธานกิตติมศักดิ์การพระราชทานและประดิษฐานพระไตรปิฎกสากลในนานาประเทศ ได้พระราชทานพระไตรปิฎกสากลชุดปฐมฤกษ์ ๓ ชุด ประดิษฐาน ณ ทำเนียบประธานาธิบดีแห่งศรีลังกา นครโคลัมโบ, ณ ศาลรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กรุงเทพมหานคร, ณ หอแห่งหนังสือ ห้องสมุดคาโรลีนา เรติวีว่า ราชอาณาจักรสวีเดน ในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงนิวเดลี ได้ขอพระราชทานพระไตรปิฎกสากลอักษรโรมัน สำหรับประดิษฐาน ณ สาธารณรัฐอินเดีย ปัจจุบันประดิษฐาน ณ สมาคมมหาโพธิแห่งประเทศอินเดีย พุทธคยา เมื่อวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๐ โครงการพระไตรปิฎกสากลปัจจุบัน ได้จัดพระราชทานพระไตรปิฎกสากลอักษรโรมัน เป็นพระอัมมทานในสมเด็จพระมหาลงนราธิวาสราชชนครินทร์ จำนวนไม่น้อยกว่า ๑๖๐ สถาบัน ใน ๒๕ ประเทศทั่วโลก

พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นองค์ประธานการสร้างฉบับสังฆายะ พ.ศ. ๒๕๕๙^๕ โดยนำเนื้อหาพระไตรปิฎกปาฬิฉบับสังคายนาสากลนานาชาติ พ.ศ. ๒๕๐๐ มาถอดอักษรระพิมพ์เป็น อักษรโรมัน-ปาฬิ และถอดเสียงปาฬิ เป็นสัทหะอักษรระไทย-ปาฬิ จัดพิมพ์เป็น **พระไตรปิฎกสังฆายะ โน้ตเสียงปาฬิ ฉบับ ส.ก. (คู่มือการออกเสียงปาฬิ) พ.ศ. ๒๕๕๙ ชุด ๔๐ เล่ม** ทำให้สามารถถอดเสียงเป็นอักษรวิธีใหม่เรียกว่า “ละหุกระรุ สัทหะอักษรระไทย-ปาฬิ” พิมพ์คู่ขนานกับต้นฉบับ อักษรวิธีไม้-อ (อะ) อักษรระสยาม-ปาฬิ จัดพิมพ์เป็น **พระไตรปิฎกสังฆายะ ฉบับ ภ.ป.ร. (ต้นฉบับปาฬิภาษา) พ.ศ. ๒๕๕๙ ชุด ๔๐ เล่ม** ตรวจทานอัตโนมัตินระดับหน่วยซอร์สโค้ด จึงมีความถูกต้องแม่นยำตรงเป็นชุดสากล ๔๐ เล่ม พ.ศ. ๒๕๕๙^๖

^๕ พระไตรปิฎก อักษรโรมัน ๒๕๖๒, อ้างอิง <https://www.sajjhaya.org/node/99>

^๖ รายละเอียดการพิมพ์ สังฆายะ-เตปิฎก พระไตรปิฎกสังฆายะ พ.ศ. ๒๕๖๑, อ้างอิง <https://www.sajjhaya.org/node/51>

ด้วยการตรวจทานเนื้อหาเกี่ยวกับไวยากรณ์จากต้นฉบับพระไตรปิฎกปาฬิ “อักขระระสยาม-ปาฬิ” พ.ศ. ๒๔๓๖ (ซึ่งเป็นต้นฉบับของพระไตรปิฎกสากล “อักขระโรมัน”) กับ “อักขระโรมัน” พ.ศ. ๒๔๔๘ โดยปรับปรุงการพิมพ์ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ก็จ่ายะนะ-ปาฬิ เรียงพิมพ์ใหม่ด้วยอักษรวิธี “ไม้อะ อักขระระสยาม-ปาฬิ” โดยมีผู้เชี่ยวชาญในสถาบันต่าง ๆ อาทิ พระมหาศกัตตะ ธีรมโก ป.ธ.๙, และคณะ; อาจารย์สิริ เพ็ชรไชย ป.ธ.๙, โครงการพระไตรปิฎกสากล; อาจารย์สังคม พวงราช ป.ธ.๙, มูลนิธิภูมิพลโลกิยะ; และศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ภาณุพงศ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และราชบัณฑิตยสถาน เป็นต้น จึงเกิดเป็น “ภิกขุปาติโมกข์ปาฬิ” ขึ้น

กล่าวได้ว่า เอกสารที่นำมาอ้างอิงและกระบวนการทำงานนั้นล้วนได้รับการตรวจสอบ ตรวจทานมาอย่างเข้มข้นและได้รับการยอมรับในการจัดพิมพ์และเผยแพร่ไปอย่างกว้างขวาง

เนื้อหาและแนะนำวิธีการใช้งานเพื่อการอ่าน

หนังสือ “ภิกขุณีปาติโมกข์ปาฬิ” นี้ จัดทำขึ้นโดยอ้างอิงอักษรวิธีไม้-อ (อะ) เพื่อการออกเสียงกล้ำและเสียงสะกดตาม ภิกขุปาติโมกข์ปาฬิ ฉบับสังฆาเยะ ภายในเล่มแบ่งเป็น ๖ ส่วน คือ

๑. ส่วนนำ ได้แก่ แนะนำหนังสือและวิธีการใช้งาน คำนำพระวินัยปิฎก การจำแนกภิกขุณีปาติโมกข์ตามส่วนและตามชื่อสิกขาบท เป็นต้น

๒. ภิกขุณีปาติโมกข์ พิมพ์อักษรวิธีไม้-อ (อะ) พิมพ์อ้างอิงอักษรวิธีไม้-อ เพื่อแยกการออกเสียงกล้ำและเสียงสะกดตามฉบับสังฆาเยะ^๗ ใช้สัญลักษณ์แบบเดียวกับฉบับสังฆาเยะ โดย

๒.๑ ใช้เครื่องหมายไม้อะ (˘) แสดงเสียง สระ-อะ เช่น สักยปุตโต (อ่านว่า สะ-กะยะ-ปุต-โต) ตัสมา (อ่านว่า ตะ-สมา) อธิยตริ (อ่านว่า อัญ-ญะตะ-ริง)

๒.๒ ใช้เครื่องหมายไม้ย้ามักการ (ˆ) แสดงเสียงกล้ำ เช่น ทัตวา (อ่านว่า ตะ-ตวา) ตุมเห (อ่านว่า ตุม-เห) พรัมหม (อ่านว่า บระ-หมะ) ตัตติเม (อ่านว่า ตะ-ตริ-เม)

^๗ คู่มือฉบับสังฆาเยะ ชุด ภ.ป.ร. <https://www.sajjhaya.org/node/138>

๒.๓ ใช้เครื่องหมายไม้วิญญูการ (°) แสดงเสียงสะกด เช่น อัลลัตร์ (อ่านว่า อัลลฺ-ญะ-ตระ) ภิกขุ (อ่านว่า ภิก-ขุ) อนุคค์เณหฺย (อ่านว่า อะ-นุก-กะ-ณเหฺย-ยะ)

๒.๔ ใช้เครื่องหมายไม้นิคคะหิต (°) หรือพินทุโปรง แสดงเสียงขึ้นจมูก เช่น ภิกขุ (อ่านว่า ภิก-ขุ) สคฺหิต (อ่านว่า สกฺ-กะหิ-ตัง) ฌมฺม (อ่านว่า ฌม-มัง)

อย่างไรก็ตาม การออกเสียงปาฬิที่ถูกต้องตรงตามไวยากรณ์และเสียงอักษร เช่น การออกเสียงละหุ (สระที่ออกเสียงเร็ว) เสียงคะรุ (สระที่ออกเสียงนานขึ้น) หรือการออกเสียงจากฐานต่าง ๆ เช่น ปุ่มเหงือก ฟันบน ช่องจมูก เปล่งเสียงก้อง-ไม่ก้อง ฟันลม-ไม่ฟันลม พระไตรปิฎกฉบับสังฆมายะ ได้ใช้เทคโนโลยีการพิมพ์ดิจิทัลและจดสิทธิบัตรการพิมพ์ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศภายใต้การดำเนินงานทางวิศวกรรมศาสตร์คอมพิวเตอร์ที่จัดทำขึ้นเป็นการเฉพาะ สามารถแสดงการออกเสียงอ่านที่แม่นยำที่ผ่านกระบวนการทำงานทั้งด้านภาษาศาสตร์ ระบบฐานข้อมูล ตลอดจนการพิสูจน์อักษรวิธีด้วยสูตรคณิตศาสตร์ ผู้สนใจศึกษาสามารถสืบค้นข้อมูลอย่างละเอียดได้ที่มูลนิธิพระไตรปิฎกสากล

๓. ภิกขุณีปาติโมกข์ พิมพ์อักษรวิธีจุดพินทุบอด (อ) ใช้เครื่องหมายพินทุในแบบที่พบเห็นในปัจจุบันและเพิ่มการพิมพ์อักษรตัวหนาเพื่อแยกการแสดงเสียงกล้ำจากเสียงสะกด

๓.๑ ใช้เครื่องหมายพินทุและพิมพ์อักษรตัวหนา (อ) แสดงเสียงกล้ำ เช่น ทตฺวา (อ่านว่า ตะ-ตฺวา) ตสฺมา (อ่านว่า ตะ-สมฺมา) ตุมฺเห (อ่านว่า ตุ-มฺเห) พฺรหฺม (อ่านว่า บระ-หฺมะ)

๓.๒ ใช้เครื่องหมายพินทุปกติ (อ) แสดงเสียงสะกด เช่น อนุญตร (อ่านว่า อัลลฺ-ญะ-ตระ) ภิกขุ (อ่านว่า ภิก-ขุ) อนุคฺคเณหฺย (อ่านว่า อะ-นุก-กะ-ณเหฺย-ยะ)

๔. ภิกขุณีปาติโมกข์ พิมพ์อักษรโรมัน (Romanization)

๔.๑ พิมพ์อักษรตัวหนาเพื่อแยกการแสดงเสียงกล้ำ (a) เช่น aññātra (añ-ña-tra) sakyaputto (sa-kya-put-tō) tasmā (ta-smā) tumhe (tu-mhe) brahma (bra-hma)

๔.๒ ฉบับสังฆมายะใช้อักษรโรมัน-ปาฬิ (ṁ) แทนเครื่องหมายไม้นิคคะหิต (°) หรือพินทุโปรง แสดงเสียงขึ้นจมูก (ṁ / ṅ) เป็นพยัญชนะที่ประกอบกับสระ

เสียงสั้น (อ อฺ) ส่วนเสียง (ัง) ที่เกิดเสียงจากเพดานอ่อน ใช้อักขระโรมัน-ปาฬิ (ñ) แต่ในเล่มนี้ ผู้รวบรวมยังคงใช้อักขระโรมัน-ปาฬิ ตามฉบับฉันทะรังสิติ ซึ่งใช้กันทั่วไป ทั้งนี้ เนื่องจากไม่สามารถสืบค้นภิกขุณีวิภค ฉบับสัชฌายะได้

๕. ภิกขุณีปาติโมกข์แปลและต้นบัญญัติ พร้อมคำจำแนกความ (วิภังค์) และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิกขาบทนั้น ๆ ทำให้ทราบถึงเรื่องราวโดยย่อของการบัญญัติสิกขาบทข้อนั้น ๆ และส่วนขยาย เพื่อช่วยให้การศึกษาภิกขุณีปาติโมกข์ง่ายขึ้น และเพื่อให้เข้าใจบริบทมากขึ้น

๖. ภาคผนวก รวมเรื่องปณิณกะบางเรื่องที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ อาบัติติเตสนา (บาลี, แปล) ปุพฺพกัจจ (อีกแบบหนึ่ง) สิกขาบทของภิกษุที่เป็นอสาธารณบัญญัติ

ข้อมูลการอ้างอิงและวิธีดำเนินการ

สิกขาบทของภิกษุณีประกอบด้วยสิกขาบทจากภิกษุ ๑๘๑ ข้อ (ใช้สิกขาบทข้อเดียวกันทั้งภิกษุและภิกษุณี เรียกว่า สาธารณบัญญัติ) และสิกขาบทเฉพาะของภิกษุณี ๑๓๐ ข้อ (ใช้เฉพาะเจาะจงฝ่ายเดียว เรียกว่า อสาธารณบัญญัติ) รวมเป็น ๓๑๑ ข้อ

๑. สิกขาบทจากภิกษุ และชื่อสิกขาบท ปาฬิภาษา สำหรับอักษรวิธีไม้ – อ (อะ) อ้างอิง ภิกขุปาติโมกข์ปาฬิ ฉบับสัชฌายะ (พิมพ์ครั้งที่ ๕ (ปรับปรุงใหม่), ๒๕๕๙) อักษรไตสยาม-ปาฬิ แปลงลิงค์ (เพศ) จากบุลึงค์ (ชาย) เป็นอิตถิลิงค์ (หญิง) อ้างอิง **คำศัพท์จาก** พระไตรปิฎกสัชฌายะ ฉบับ ภ.ป.ร. (ต้นฉบับปาฬิภาษา) ชุด ๔๐ เล่ม พ.ศ. ๒๕๕๙ (ภิกขุณีวิภค) โดยมี**ชุดเทียบเคียง** คือ ภิกขุณีปาติโมกข์ ฉบับอักษรโรมันของภิกษุณีตถาโลกาและภิกษุณีนิมมลา (Tathāloka Bhikkhunī and Nimmala Bhikkhunī), ฉบับอักษรจีน-โรมันเผยแพร่โดยธัมมวัสสารามะ (Dhammavassā-rāma), ฉบับภาษาไทย วัดทรงธรรมกัลยาณีภิกษุณีอาราม, ฉบับพิมพ์โดยเสด็จพระราชกุศลฯ สมเด็จพระธีรญาณมุนี และคำแปลภาษาไทย

** ปาฬิภาษา สำหรับอักษรวิธีจุดพินทุบอด (อ) และอักษรโรมัน แปลงตามอักษรวิธีไม้ – อ (อะ); สำหรับการพิมพ์อักษรโรมัน (เว้นแต่อักขระโรมัน-ปาฬิ: ṁ, ñ) อ้างอิง ภิกขุปาติโมกข์ปาฬิ ฉบับสัชฌายะ อักษรปาฬิ-โรมัน

๒. สิกขาบทเฉพาะภิกษุณี และชื่อสิกขาบท ปาฬิภาษา สำหรับอักขรวิธีไม้ – อ (อะ) อ้างอิง พระไตรปิฎกสังฆายะ ฉบับ ภ.ป.ร. (ต้นฉบับปาฬิภาษา) ชุด ๔๐ เล่ม พ.ศ. ๒๕๕๙ (ภิกขุณีวิวัฏฐ) โดยมีชุดเทียบเคียง คือ พระไตรปิฎกมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับภาษาบาลี, พระไตรปิฎกออนไลน์ อ้างอิงฉบับฉันทะสังคีติ พ.ศ. ๒๕๐๐ <https://tipitaka.app/>, <https://www.tititudorancea.com/z/tipitaka.htm> และภิกขุณีปาติโมกข์ชุดเทียบเคียง; สำหรับอักขรวิธีจุดพินทุบอด (อ) และอักขรโรมัน แปลงอักขรวิธีตามอักขรวิธีไม้ – อ (อะ) โดยผู้รวบรวม

๓. คำแปล ต้นบัญญัติ วิภังค์ อ้างอิง พระไตรปิฎก มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับภาษาไทย ทั้งนี้ คำว่า “พระอนุบัญญัติ” ในเล่ม หมายถึง พระบัญญัติที่รวมพระบัญญัติและพระอนุบัญญัติ

๔. หมายเลขข้อ มีตัวเลข ๔ ส่วนเพื่อการอ้างอิง ได้แก่

๑) ลำดับเลขข้อ

๒) อ้างอิงลำดับเลขจากสิกขาบทของภิกษุ เช่น ในหมวดปาราชิก อ้างอิง (ภข ๒) หมายถึง ปาราชิกของภิกษุ ข้อ ๒

๓) หมายเลขไทย ในเครื่องหมาย [ ] หมายถึง เลขข้อในพระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาฯ (ภิกษุปาติโมกข์: พระวินัยปิฎก เล่ม ๑-๒, ภิกษุณีปาติโมกข์ เล่ม ๓) ซึ่งตรงกับหมายเลขที่ใช้ในพระไตรปิฎก ฉันทะสังคีติ ตรวจสอบและสืบค้นได้ง่ายในเว็บไซต์

๔) หมายเลขอารบิก ในเครื่องหมาย [ ] หมายถึง เลขข้อในพระไตรปิฎก ฉบับสังฆายะ ซึ่งตรงกันกับเลขข้อในภิกษุปาติโมกข์ปาฬิ

ตัวอย่าง สิกขาบทในหมวดปาจิตตย ฐัมมิกวัคค์ หมายเลขข้อ ๕.๑๖๑.๒๑๖ (ภข๘๔)[๕๐๕][2-1485] หมายถึง ข้อที่ ๕ ในฐัมมิกวัคค์ ข้อที่ ๑๖๑ ในหมวดปาจิตตย ข้อที่ ๒๑๖ ในภิกษุณีปาติโมกข์, (ภข๘๔) หมายถึง ปาจิตตยข้อที่ ๘๔ ในภิกษุปาติโมกข์, [๕๐๕] หมายถึง เลขข้อที่ ๕๐๕ ในพระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาฯ, [2-1485] หมายถึง เลขข้อในพระไตรปิฎกสังฆายะเล่ม ๒ ข้อที่ ๑๔๘๕

** จากการเปรียบเทียบสิกขาบทในปาฬิภาษา จะพบว่าการใช้พยัญชนะและสระบางตัวในแต่ละฉบับมีความแตกต่างกันเล็กน้อย เช่น ฐ-ถ ท-ท ธ-ฒ พ-ว สระอิ-อี อะ-อา และการควบคำ เป็นต้น

๕. บุพกรณ์บุพกิจและบทสวดหลังปาติโมกข์

๑) บุพกรณ์บุพกิจ

บุพกรณ์ คือ การเตรียมการก่อนประชุมสงฆ์ มี ๔ อย่าง บุพกิจ คือ การเตรียมการก่อนสวดปาติโมกข์ มี ๕ อย่าง บทบุพกรณ์บุพกิจนี้แตกต่างกันไปตามแต่ละประเทศแต่นิกาย บางแห่งใช้ภาษาถิ่น บางแห่งเป็นแบบถาม-ตอบ บางแห่งเป็นการสวดสาธยาย เช่น ไทย-ธรรมยุติกนิกาย เป็นการสวดสาธยายโดยผู้สวด ๑ รูป (เช่นในฉบับภิกขุปาติโมกข์ปาฬิ); ไทย-มหานิกาย เป็นการถาม-ตอบ มีผู้สวด ๒ รูป เป็นรูปแบบเดียวกับสยามนิกาย รามัญนิกาย และอมรปุรณิกายในศรีลังกา^๔, นิกายชเวจิน เมียนมาร์^๕ ในเล่มนี้เป็นแบบถาม-ตอบ มีผู้สวด ๒ รูปตามแบบสยามนิกาย โดยมีชุดเทียบเคียง คือ ภิกขุปาติโมกข์แปล (ฉบับท่องจำ) โดย พระมหาธิติพงศ์ อุตตมปญโญ, *The Bhikkhu Pātimokkha: a word by word translation* โดย Bhikkhu Nāṇatusita และ ภิกขุณีปาติโมกข์บาลี พร้อมคำแปล โดย วัดทรงธรรม กัลยาณิภิกขุณีอาราม; แปลโดยอนุโลมตาม พระคันธสाराภังค์: แปลและอธิบาย, *กังขาวิตรณิ* คัมภีร์อรรถกถาของปาติโมกข์ เล่ม ๑, *The Bhikkhu Pātimokkha: a word by word translation* โดย Bhikkhu Nāṇatusita, ภิกขุปาติโมกข์แปล (ฉบับท่องจำ) โดย พระมหาธิติพงศ์ อุตตมปญโญ

๒) บทสวดหลังปาติโมกข์ รวบรวมจากแหล่งข้อมูลหลายแห่ง แปลงเป็นอักษรวิธีไม้-อ (อะ) โดยผู้รวบรวม

^๔ Bhikkhu Nāṇatusita, *The Bhikkhu Pātimokkha: A Word by Word Translation*

^๕ พระคันธสाराภังค์: แปลและอธิบาย, *กังขาวิตรณิ* คัมภีร์อรรถกถาของปาติโมกข์ เล่ม ๑

ตัวอย่างการอ่านเสียงปาฬิ-อักขระระสยาม

นโม¹   ตัสส²   ภควโต³
นะ·โม   ตัส·สะ   ภะ·คะ·วะ·โต
อรหโต⁴   สัมมาสัมพุทฺธัสส.⁵
อะ·ระ·หะ·โต   สัม·มา·สัม·บุตฺธัส·สะ

ตุณฺหิภาเวน¹   โช²
ตุ·ณฺหิ·ภา·เว·นะ   โช
ปนายัสมันเต³
ปะ·นา·ยะ·สฺมัน·เต

สโม¹⁰   อุโปสถ¹¹   กเรยฺย¹²
สัง·โฆ   อุ·โป·สทะ·ถัง   กะ·เรยฺย·ยะ
ปาติโมกข์¹³   อุทฺทิสฺสย.¹⁴
ปา·ติ·โมก·ขัง   อุตฺ·ติ·เสยฺย·ยะ

ปฏิกคฺเคณฺหย,⁸
ปะ·ภูติ·คะ·ณฺหิ·ยะ
อณฺณตฺตฺร⁹   ปาริวัฏฺฐาก;¹⁰
อัญ·ญะ·ตฺระ   ปา·ริ·วัฏฺ·ฐะ·กา

ทุพฺพฬย⁸   อนาวิกิตฺวา,⁹
ดฺบ·ปะ·ลฺยััง   อะ·นา·วิ·กะ·ตฺวา

ชีวนานิจฺฉารก²   ตัสฺมา¹
ชี·วฺหา·นิจ·ฉา·ระ·กัง   ตะ·สฺมา

อณฺณตตฺตฺร,⁴   ปริปุจฺฉิตฺตฺร,⁵
อัญ·ญะ·ตັบ·บັัง   ปะ·ริ·ปุจ·ฉิ·ตັบ·บັัง

กิ⁶   ตฺยฺหิมนา,⁷   ปคฺคยฺห¹²
กิง   ตฺย·หิ·มิ·นา   ปค·คะ·ยฺหะ

กัลยาณธมฺม¹⁸   พหฺมจาริ,¹⁹
กะ·ลฺยา·ณะ·ธมฺม·มัง   ปุระ·หฺมะ·จา·ริง

อนิมฺมา¹³   พหฺมจริยา¹⁴
อิมะ·มฺหา   ปุระ·หฺมะ·จะ·ริ·ยา

อชฺชูปฺโปสถ⁵   ปณฺณรโส⁶   ยทิ⁷
อชฺช·อุ·โป·สทะ·โส   ปณ·ณะ·ระ·โส   ยะ·ติ

ปริปฺปฬิตฺตฺร,⁶
ปะ·ริ·ปะ·ญฺหิ·ตັบ·บັัง

“น¹   สฺพุ²   วา³   พยฺยณฺน⁴   วา,⁵
นะ   สฺพุ·บັัง   วา   พยฺย·ณะ·นັัง   วา

ต¹   สัพฺเพว²   ตฺเมห¹⁶
ตັัง   สัพ·เบ·วะ   ตฺม·เห

โอทเนน⁶   ปฏิจฺฉาเทสฺสามิ,⁷
โอ·ตะ·เน·นะ   ปะ·ภูติ·ฉา·เตส·สามิ

เทวนฺวติ⁵   ยถาชฺช¹
เต·วะ·นะ·วฺ·ติ   ยะ·ถา·ล·ละ

ภยฺยโยกมฺยต⁸   อุปาทยายติ,⁹
ภย·โย·กะ·มฺยะ·ตັัง   อุ·ปา·ดา·ยา·ติ

อิสฺมิมฺว⁴   อุตฺมฺหิ⁵
อิ·สฺมิ·ญ·จะ   อุ·ตฺ·มฺหิ

เสียงปาฬิ โดยการถอดอักษร

อักขระสยาม-ปาฬิ คู่ขนาน อักขระโรมัน-ปาฬิ

Vowels.									
Initial.	อ	or	อั	อา	อิ	อี	อุ	อู	เอ โอ.
	a		á	i	í	u	ú	e	o.
Medial & final.	ั		า	ิ	ี	ู		เ	ไ
Place.			over	after	over	under		before	consonants.
Consonants.									
ก	ข	ค	ฆ	ง	จ	ฉ	ช	ฌ	ญ
k	kh	g	gh	ṅ	c	ch	j	jh	ñ
ฏ	จ	ท	ธ	ณ	ด	ถ	ต	ธ	น
ṭ	ṭh	ḍ	ḍh	ṇ	t	th	d	dh	n
ป	ฝ	พ	ภ	ม	ย	ร	ล	ว	ส ห์
p	ph	b	bh	m	y	r	l	v	s h .l m.
Example.									
อถ	อัตตะ	อาสา	อิทธิ	อี	อุจุ	อู	เอเก	โอ.	
atha	attá	ásá	iddhi	ídí	uju	úrú	eke	ogho.	

ที่มา: ภิกขุปาติโมกข์ปาฬิ

๓. วิธีอ่าน “เสียงปาฬิ-อักษรระสยาม” หรือ อักษรวิธี “ไม้อะ อักษรระสยาม-ปาฬิ”

๑. อักษรวิธีสยาม-ปาฬิ ที่ไม่แสดงรูปเครื่องหมาย คือ เสียงอะ

ใน “อักษรระสยาม-ปาฬิ” เช่น ป หรือ น เมื่อไม่ตามด้วยพยัญชนะเสียงสะกด หรือ เสียงกล้ำ จะไม่ปรากฏเครื่องหมายใดๆ กำกับ อ่านพยัญชนะตัวนั้นประกอบวิสรรชนีย์ (ใส่เครื่องหมาย -ะ) เช่น ปน อ่านตามเสียงปาฬิด้วย “สัททะอักษรระไทย-ปาฬิ” ว่า [ปะนะ] ๑๑ สังเกตเสียงละหุ-ออกเสียงเร็ว “สัททะอักษรระไทย-ปาฬิ” แสดงสัทสัญลักษณ์การพิมพ์สี่เอนาโปร่ง ส่วนเสียงคะ-รออกเสียงนานขึ้น เช่น [ระ-กฺยะ-ปุด-โต] แสดงสัทสัญลักษณ์การพิมพ์สี่เอนาบีบ และใช้เครื่องหมาย จุดแบ่งพยางค์ [-] เพื่อให้ออกเสียงได้ง่าย (ดู “สัททะอักษรระไทย-ปาฬิ” ในวารสารราชบัณฑิตยสถาน ปีที่ ๓๙ ฉบับที่ ๒ เมษายน- มิ.ย. พ.ศ. ๒๕๕๕)

๒. อักษรวิธีสยาม-ปาฬิ ที่แสดงรูปเครื่องหมาย มี ๔ ประเภท

๒.๑ ไม้อะ (ˊ) ใน “อักษรระสยาม-ปาฬิ” แสดงเสียง สระ-อะ (-ะ) คือการลดรูปวิสรรชนีย์ มีสองกรณี

๒.๑.๑ แสดงเสียง สระ-อะ เมื่อตามด้วยพยัญชนะเสียงสะกด สังเกตไม้วรรณการบนพยัญชนะเสียงสะกด เช่น รัมมี มี ไม้ (ม-วรรณการ) เป็นเสียงสะกด ในคำ รัมมี ๒๒ “สัททะอักษรระไทย-ปาฬิ” เขียนว่า [รัม-มั้ง] ๒๒

๒.๑.๒ แสดงเสียง สระ-อะ เมื่อตามด้วยพยัญชนะเสียงกล้ำ สังเกตไม้ยामักการบนพยัญชนะเสียงกล้ำ เช่น กัดดี มี ก (กะ) ตามหลังด้วยพยัญชนะเสียงกล้ำ ด- (ต-ยამักการ) ในคำ กัดดีว ๓๓ “สัททะอักษรระไทย-ปาฬิ” เขียนว่า [กะ-ตุววา] (ดูคำอธิบายของ สระ-อะ ที่ต้องเป็นเสียงคะ-ร ในกฎไวยากรณ์ที่จ่ายณะปาฬิ ข้อ ๖๐๒)

กรณี “ไม้อะ” ในคำ กัดดีว [กะ-ตุววา] ๓๓ จึงเป็นการแสดงรูปเสียง สระ-อะ เป็นสัทสัญลักษณ์ เช่นเดียวกับ สัทสัญลักษณ์ “ไม้อือ” และ “ไม้อู” ที่เป็นเสียงคะ-ร เมื่อตามด้วยเสียงกล้ำ เช่น คุยหิ [คฺย-หั้ง] ๒๓

๒.๑.๓ เสียง อะ-นาสิก (ˊ ˊ) พยัญชนะปาฬิ ง ไม่กำกับด้วยไม้วรรณการ เช่น “อักษรระสยาม-ปาฬิ” ว่า มังคฺมดัดม ๓๓ ๑๒ คำนี้ “สัททะอักษรระไทย-ปาฬิ” ว่า [มะละละ-มุด-ตะ-มั้ง] เป็น เสียงอะ-นาสิก ขึ้นจมูก เป็นเสียงละหุ ออกเสียงเร็ว

๒.๒ ไม้วรรณการ (ˊ) ใน “อักษรระสยาม-ปาฬิ” แสดงเสียงสะกด โดยจะเขียนไม้วรรณการบนพยัญชนะเสียงสะกด เช่น ภิก - เกิดจาก ภิ (ภ + อิ) + ภิ (ภ-วรรณการ) ในคำว่า ภิกฺขุ [ภิก-ขุ] ๔

อนึ่งไม้วรรณการที่ใช้ใน “อักษรระสยาม-ปาฬิ” มีหน้าที่ต่างจากเครื่องหมายที่รูป้องกันในภาษาไทยปัจจุบัน ซึ่งเรียกว่า ไม้ทศพร (ˊ) ที่เขียนเหนือพยัญชนะ หรือ เหนือพยัญชนะพร้อมสระ เพื่อให้ไม่ให้ออกเสียง เช่น องค์ (ไม่ออกเสียงพยัญชนะ ค), จันทร (ไม่ออกเสียงพยัญชนะ ท และ ร ทั้งสองตัว), และ ลิขธิ (ไม่ออกเสียงพยัญชนะ ธ และ สระ-อิ)

๒.๓ ไม้ยამักการ (ˊ) ใน “อักษรระสยาม-ปาฬิ” แสดงเสียงกล้ำ คือ เสียงพยัญชนะสองตัวติดกัน อาศัยสระตัวเดียวออกเสียง โดยจะเขียนไม้ยამักการบนพยัญชนะเสียงกล้ำ

เช่น พหิ (พ-ยამักการ) ในคำว่า สพัธฺยัชนิ [สะ-บฺยัญ-ละ-นั้ง] ๕

พัธฺยัชนิ “สัททะอักษรระไทย-ปาฬิ” ว่า [บฺยัญ-ละ-นั้ง] ๖

เทว “สัททะอักษรระไทย-ปาฬิ” ว่า [ตุ-เว] ๗

กัลยาลรัมมี “สัททะอักษรระไทย-ปาฬิ” ว่า [กะ-ลฺยา-ณะ-รัม-มั้ง] ๘

๒.๔ ไม้เน็คคิต (ˊ) หรือที่ในภาษาไทยเรียกว่า ฟันโปร่ง ใน “อักษรระสยาม-ปาฬิ” แสดงเสียงเน็คคิต คือเสียงพยัญชนะที่เกิดที่จมูกล้วนๆ โดยเขียนไม้เน็คคิตเหนือพยัญชนะที่ประกอบกับสระเสียงสั้น (อะ, อิ, อุ) เสียงเน็คคิตไม่มีสัญลักษณ์ในภาษาไทยมักใช้ “อักษรระ” ง เขียนเสียงที่เป็นเสียงสะกดใน “สัททะอักษรระไทย-ปาฬิ” ไซ้ ง (ง-เน็คคิต)

เช่น สระ-อะ เช่น อี “อักษรระสยาม-ปาฬิ” ว่า ภิกฺขุสํ “สัททะอักษรระไทย-ปาฬิ” ว่า [ภิก-ขุ-สัง-มั้ง] ๙

สระ-อิ อี “อักษรระสยาม-ปาฬิ” ว่า เอตฺถัม “สัททะอักษรระไทย-ปาฬิ” ว่า [เอ-ตะ-สมั้ง] ๑๐

สระ-อุ อู “อักษรระสยาม-ปาฬิ” ว่า ภิกฺขุ “สัททะอักษรระไทย-ปาฬิ” ว่า [ภิก-ขุ] ๑๑

^{๑๑} เครื่องหมายนี้โครงการพระไตรปิฎกสากลเขียนทับศัพท์ปาฬิว่า “ไม้วรรณการ” ต่างจากที่เขียนในหนังสือ “วิธีเขียนลำดับอักษรและเครื่องหมาย” พระบาทสมเด็จพระมหาพรหมยาธิบดีศรีธรรมราชา (แพ ตาละสังฆานนท์) ฉบับพิมพ์ตามแบบฉบับเดิม พ.ศ. ๒๕๔๔ เรียกว่า “ไม้วรรณการ”

^{๑๒} เครื่องหมายนี้ โครงการพระไตรปิฎกสากลเขียนทับศัพท์ปาฬิว่า “ไม้ยამักการ” ต่างจากที่ปรากฏใน พระบาทสมเด็จพระมหาพรหมยาธิบดีศรีธรรมราชา (แพ ตาละสังฆานนท์) ฉบับพิมพ์ตามแบบฉบับเดิม พ.ศ. ๒๕๔๐ ให้ชื่อว่า “ยამักการ”

ที่มา: ภิกขุปาติโมกข์ปาฬิ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
แนะนำหนังสือและวิธีการใช้งาน	[1]
ตัวอย่างการอ่านเสียงปาฬิ-อักขระสยาม	[10]
สารบัญ	[14]
คำนิยม	[16]
คำนำ	[20]
ปาติโมกข์: ส่วนแรกในพระวินัยปิฎก	[22]
ภิกขุณีปาติโมกข์: ที่มาของจำนวนสิกขาบท ๓๑๑ ข้อ	[25]
ภิกขุณีปาติโมกข์: ชื่อสิกขาบท	[27]
เชิงอรรถคำต่าง: ชื่อสิกขาบท	[43]
อักขรวิธีสังเขป (ไม้-อ (อะ) อักขระสยาม-ปาฬิ)	
ปัพพกรรมปัพพกิจจานิ	3
ปัพพกรรมปัพพกิจจานิ (เทวมาติกาปาฬิ)	8
ภิกขุณีปาติโมกข์	9
บทสวดหลังปาติโมกข์	64
เชิงอรรถคำต่าง: ภิกขุณีปาติโมกข์	67
อักขรวิธีพินทุ (อ)	
ปัพพกรรมปัพพกิจจานิ	77
ปัพพกรรมปัพพกิจจานิ (เทวมาติกาปาฬิ)	82
ภิกขุณีปาติโมกข์	83
บทสวดหลังปาติโมกข์	137
Romanization	
Pubbakaraṇa-pubbakiccāni	143
Pubbakaraṇa-pubbakiccāni (Dvemātikāpāḷi)	146
Bhikkhunī Pātimokkha	147

After the Pātimokkha	194
สิกขาบทแปล-บัญญัติ	
บุพกรณ์บุพกิจ	199
บุพกรณ์บุพกิจ (เห่วมาทิกาปาฬิ)	202
ข้อปฏิบัติของภิกษุณี (ภิกษุณีปาติโมกข์)	203
วิธีและกรรมวาจา	
วิธีสวดสมณูภาสน์และกรรมวาจาสวดสมณูภาสน์ (๑) (ปาฬิ-แปล)	212
วิธีสวดสมณูภาสน์และกรรมวาจาสวดสมณูภาสน์ (๒)	225
วิธีทำปัพพาชนียกรรมและกรรมวาจาทำปัพพาชนียกรรม	237
วิธีสละบาตรที่เป็นนิสัคคีย์	240
สมมติติจีวรวิปาส	247
วิธีสละรูปียะที่เป็นนิสัคคีย์	256
วิธีการเคาะกฐินและกรรมวาจาเคาะกฐิน	277
วิธีขอสิกขาสมมติและกรรมวาจาให้สิกขาสมมติ (ปาฬิ-แปล)	291
วิธีขอรุณฐานสมมติและกรรมวาจาให้รุณฐานสมมติ (ปาฬิ-แปล)	294
วิธีขอรุณฐานปณสมมติและกรรมวาจาให้รุณฐานปณสมมติ (ปาฬิ-แปล)	299
กรรมวาจาลงอัญญวาทกรรม (ปาฬิ-แปล)	314
กรรมวาจาลงวิเสสกกรรม (ปาฬิ-แปล)	315
กรรมวาจาลงโมหาโรปนกรรม (ปาฬิ-แปล)	343
บทสวดหลังปาติโมกข์	379
บรรณานุกรม	382
ภาคผนวก	
อาปัติติเทศนา	386
บุพพิกิจจ (อีกแบบหนึ่ง)	394
สิกขาบทของภิกษุ: อสาศธารณบัญญัติ	397
รายนามเจ้าภาพจัดพิมพ์	
อนุโมทนาภค	408
รายนามเจ้าภาพจัดพิมพ์	409

คำนิยาม

ภิกษุณีธัมมณา เป็นผู้ที่ได้รับการบรรพชาจากข้าพเจ้า ต่อมา เธอได้เดินทางไปรับ การอุปสมบทจากศรีลังกา เป็นภิกษุณีแล้ว บัดนี้ เธอได้เรียนจบการศึกษาสูงสุดระดับ ปริญญาเอก จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นที่น่ายินดีสำหรับ ภิกษุณีสงฆ์ไทยอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ เธอยังได้รวบรวมจัดพิมพ์ภิกขุณีปาติโมกข์ปาฬิ และน้อมถวายเป็นกุศล แก่หลวงย่า ภิกษุณีวรมัย กบิลสิงห์ ผู้เป็นภิกษุณีรูปแรกของไทย และข้าพเจ้าซึ่งจะมี พรรษาครบ ๒๐ เมื่อสิ้นพรรษา พ.ศ.๒๕๖๕

เธออธิบายว่า ภิกขุณีปาติโมกข์ปาฬิฉบับนี้แตกต่างจากฉบับอื่น ๆ ที่มีอยู่แล้ว กล่าวคือ นอกจากจะพิมพ์บาลีด้วยอักษรไทยรูปแบบบาลีแล้ว ยังแยกพิมพ์ด้วยวิธีที่ ทำให้แยกการแสดงเสียงระหว่างเสียงกล้ำกับเสียงสะกดออกจากกัน ซึ่งจะทำให้ สามารถสวดปาติโมกข์ได้ชัดเจนมากขึ้น

และยังได้พิมพ์บาลีด้วยรูปแบบที่เรียกว่า อักษรวิธีไม้อะ ซึ่งปัจจุบัน ไม่ค่อยมีคน รู้จักแล้ว แต่เคยมีในพระไตรปิฎกฉบับ จ.ป.ร. ที่สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงจัดพิมพ์ขึ้นด้วยอักษรไทยเป็นครั้งแรก โดยปริวรรตมาจากอักษรขอม พระไตรปิฎกฉบับสมัยรัชกาลที่ ๑ เป็นวิธีพิมพ์ที่อ่านได้ง่ายแม้สำหรับผู้ที่ไม่ถนัดกับ การอ่านรูปแบบบาลีเดิม และยังพิมพ์ด้วยอักษรโรมันไว้ในชุดเดียวกันอีกด้วย

ส่วนคำแปลที่เป็นภาษาไทย ยังได้เพิ่มเหตุต้นบัญญัติและวิภังค์เพื่อช่วยให้ผู้อ่านมี ความเข้าใจในบริบทและเหตุผลที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบัญญัติมากยิ่งขึ้น เมื่อ เข้าใจแล้ว การทรงธรรมทรงวินัยก็จะเป็นเหตุเป็นผลและมีหลักการตามคำสอนของ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ข้าพเจ้าขอโมทนาที่เธอมีความเพียรพยายามจัดทำภิกขุณีปาติโมกข์ขึ้นอีกฉบับ หนึ่ง ให้เป็นอุปกรณ์ที่ภิกษุณีสงฆ์ใช้ในการศึกษา ตลอดจน การรื้อฟื้นและการ ประดิษฐานภิกษุณีเถรวาทผ่านมากกว่า ๒ ทศวรรษ หากเทียบกับอายุของคนก็นับว่า เป็นวัยเบญจเพส แต่สำหรับภิกษุณีสงฆ์ก็นับว่ายังเป็นเพียงช่วงเริ่มต้น

ข้าพเจ้าขอโมทนา และขอโอกาสอาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยนำทางให้ทั้ง
ภิกษุณีธัมมณา และคณะทำงาน มีความมั่นคงบนเส้นทางที่จะรับใช้พระศาสนา
สืบไป

ภิกษุณีธัมมนันทา

๒๕ พ.ย. ๒๕๖๔

คำนิยม

ภิกษุณีธัมมมณาได้สละเวลาจัดทำหนังสือภิกขุณีปาติโมกข์จนสำเร็จในระยะเวลาที่ถือว่าสั้นมาก เมื่อเทียบกับเนื้อหาที่ท่านได้รวบรวม ท่านได้ส่งเอกสารเป็นซอฟต์แวร์ไฟล์มาให้อาตมาได้ศึกษาก่อน โดยที่อาตมายังไม่เห็นรูปเล่ม เมื่ออาตมาเปิดดูไฟล์แล้วก็รู้สึกวามันช่างยาวมาก คงเป็นหนังสือประเภทวิชาการปกแข็งและหนาเป็นพิเศษ แต่เมื่อท่านส่งหนังสือฉบับร่างที่จัดพิมพ์เข้าเล่มเรียบร้อยแล้ว กลับดูเป็นหนังสือที่มีขนาดกำลังพอดี สวยงามน่าอ่าน

ด้วยความที่อาตมาไม่ได้มีพื้นฐานภาษาบาลีอักษรไทยมากนัก จึงรู้สึกตื่นเต้นที่ได้ทราบว่ามีอักษรวิธีสัชฌายีที่แตกต่างไปจากอักษรวิธีแบบพินทุซึ่งอาตมาคุ้นเคย พอมาลองอ่านดูก็พบว่าตนเองชอบแบบสัชฌายีมากกว่า คิดว่าผู้ที่ศึกษาและคุ้นเคยกับภาษาบาลีน่าจะมีความยินดีที่มีการรวบรวมอักษรบาลีที่สามารถใช้ในการสวดภิกขุณีปาติโมกข์ได้ถึงสามแบบในเล่มเดียว ทำให้ชาวต่างชาติก็สามารถใช้หนังสือเล่มเดียวกันนี้ในการสวดปาติโมกข์ได้ เพราะรวมเอาอักษรโรมันไว้ในเล่มด้วย

สิ่งที่อาตมาเห็นว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง สำหรับการเรียนและการสอนพระวินัยที่มาในพระปาติโมกข์ ก็คือหนังสือเล่มนี้มีการเปรียบเทียบระหว่างภิกขุปาติโมกข์และภิกขุณีปาติโมกข์ได้อย่างละเอียดถี่ถ้วน จะทำให้ผู้ศึกษาโดยเฉพาะพระภิกษุและพระภิกษุณีเห็นถึงความแตกต่างของข้อบัญญัติระหว่างกันอย่างชัดเจน อีกทั้งหนังสือเล่มนี้ได้นำเอาเรื่องราวของต้นบัญญัติทุกข้อมารวมไว้ในภาคคำแปล ทำให้เข้าใจที่มาและเจตนารมณ์ที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติแต่ละข้อขึ้นมา การนำพระวินัยมาปรับใช้ในชีวิตจริงจะได้ประโยชน์สูงสุดต่อผู้ปฏิบัติ ก็ต่อเมื่อเข้าใจเจตนารมณ์ของข้อบัญญัติเป็นอย่างดี

ในการเรียนการสอนพระวินัยที่ผ่านมา อาตมาต้องใช้หนังสือพระวินัยปิฎกหลายเล่มมาวางกองไว้ตรงหน้าเพื่อที่จะอ้างอิงเรื่องราวของต้นบัญญัติ ทั้งที่เป็นสาธารณะและอสาธารณะ อีกทั้งการอ้างอิงบทสรุปเปรียบเทียบข้อบัญญัติระหว่างภิกขุปาติโมกข์และภิกขุณีปาติโมกข์ก็ต้องใช้พระไตรปิฎกหลายเล่ม แต่เมื่อได้หนังสือเล่มนี้มา แม้จะเป็นเพียงฉบับร่างก็ตาม อาตมาก็ได้วางแผนไว้แล้วว่า หนังสือเพียงเล่มเดียว

นี้แหละ สามารถครอบคลุมเนื้อหาหลักที่จะใช้ในการเรียนการสอนพระวินัยที่มาในพระปาติโมกข์ของอาตมาได้ทั้งหมด อย่างไรก็ตาม ในหัวข้อ “วิธีและกรรมวาจา” อาตมายังเห็นว่าบางกรรมวาจาที่รวบรวมมามีแต่ภาษาไทย เช่น กรรมวาจาลงโมหาโรปนกรรม ซึ่งเป็นกรรมวาจาที่อาตมาพยายามค้นหาภาคภาษาบาลีอยู่แต่ยังไม่พบ และหวังว่าจะได้พบในหนังสือฉบับปรับปรุงของเล่มนี้ต่อไปในอนาคต

อาตมาขอชื่นชมและยินดีอย่างจริงใจในความสำเร็จที่ท่านธัมมภาสามารถจัดทำหนังสือที่ทรงคุณค่าขึ้นมาเพื่อประโยชน์แก่พระภิกษุและพระภิกษุณี ขออนุโมทนาในบุญกุศลอันยิ่งใหญ่ของท่านธัมมภาและคณะผู้จัดทำทุก ๆ ท่าน มา ณ ที่นี้ ท้ายที่สุดนี้ อาตมาใคร่ขอแนะนำว่าภิกษุณีและสามเณรีทุกรูปควรมีหนังสือเล่มนี้เป็นของประจำตัวเก็บไว้เพื่อศึกษา เพราะอาจเรียกได้ว่าเล่มเดียวนี้แหละ “เอาอยู่หมด”

ภิกษุณี ธัมมวิชานี

วิชาภิกขุณีอาราม

๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๔

คำนำ

การศึกษาพระวินัยของภิกษุภิกษุณี ถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะขาดไม่ได้สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องใช้วิถีชีวิตนักบวชในพุทธศาสนา ที่นับถือปฏิบัติสืบเนื่องต่อกันมากกว่า ๒,๖๐๐ ปี แม้กาลเวลาผ่านมายาวนาน พระวินัยก็ยังเป็นเกราะคุ้มครองป้องกันให้แก่ผู้เคารพศรัทธาในพระศาสนาที่ทรงบัญญัติสิ่งควรปฏิบัติและสิ่งไม่ควรละเว้น เพื่อกำจัดพฤติกรรมหรือลงโทษผู้ละเลยข้อบัญญัตินั้นในระดับต่าง ๆ และเอื้อเพื่อต่อการศึกษาจนกระทั่งสามารถเห็นธรรมตามเป็นจริงได้ ผลก็คือ การอยู่ร่วมกันด้วยดี

เนื่องในปีพุทธศักราช ๒๕๖๕ เป็นโอกาสสำคัญที่หลวงแม่ ภิกษุณีธัมมนันทา (ร.ศ.ดร.ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์) มีอายุพรรษาครบ ๒๐ พรรษา นับเป็นมหาเถรียุคแรกของประเทศไทย และเพื่อน้อมรำลึกถึงหลวงย่า ภิกษุณีธรรมัย กบิลสิงห์ (พระมหาโพธิธรรมาจารย์) องค์ปฐมผู้ก่อตั้งวัตรทรงธรรมกัลยาณีภิกษุณีอาราม ผู้รวบรวมขออน้อมถวายกุศลอันเกิดจากหนังสือเล่มนี้แด่หลวงย่าและหลวงแม่ด้วยความเคารพยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณหลวงแม่ ภิกษุณีธัมมนันทา ปวัตตินีแห่งวัตรทรงธรรมกัลยาณีภิกษุณีอาราม และกราบขอบพระคุณท่านภิกษุณีธัมมวิชานี ปวัตตินีแห่งวิชาภิกษุณีอารามและผู้บริหารเพจเฟซบุ๊ก “พระธรรมวินัยภิกษุณี” ที่กรุณาสละเวลาซักถาม ให้ข้อคิดเห็น และคำนิยาม ผู้รวบรวมจึงได้ปรับปรุงหนังสือให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เช่น คำแนะนำหนังสือและกรรมวาจาจากโมหาโรปนกรรม เป็นต้น

ในช่วงเวลาของการรวบรวมหนังสือ “ภิกขุณีปาติโมกข์ปาฬิ” นี้ เป็นช่วงเวลาที่ยากลำบากจากเหตุการณ์การระบาดของโรค (โควิด-19) ทั่วโลก การระบาดยังส่งผลถึงภาวะเศรษฐกิจที่นับว่าอยู่ในช่วงอันตรายกับความเปลี่ยนแปลงมากมายของเทคโนโลยี ผู้รวบรวมขอกราบขอบพระคุณ ขอบคุณ อนุโมทนากับผู้ร่วมจัดพิมพ์ที่ให้การสนับสนุนมา ณ โอกาสนี้ด้วยความซาบซึ้งใจยิ่ง ขอขอบคุณภิกษุณีธัมมลักขณาที่ได้กรุณาเรื่องทุนการจัดพิมพ์และเรื่องอื่นอีกมาก

ภิกษุณีธัมมนภา ผู้รวบรวม

๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๔

ปาติโมกข์

ปาติโมกข์: ส่วนแรกในพระวินัยปิฎก

พระวินัยปิฎก: ปิฎกแรกในสามปิฎก

พระวินัยปิฎก เป็นส่วนแรกของพระไตรปิฎก ปรากฏเรื่องราววัณชพราหมณ์เป็นเรื่องแรก โดยพราหมณ์กล่าวตำหนิพระพุทธองค์ว่า ท่าน (พระโคตม) ไม่ยอมไหว้ ไม่ลูกรับพวกวาฬ เป็นคนไม่มีรส ไม่มีสมบัติ สอนให้ทำลาย ช่างรังเกียจ ช่างเผาผลาญ เป็นคนไม่พูดไม่เกิด ฯลฯ พระพุทธองค์ทรงอธิบายพระองค์ตามจริงดังที่พราหมณ์กล่าวนั้น แล้วทรงแสดงการหลุดพ้นจากทุกข์ด้วยอริยสัจ พราหมณ์ได้ฟังแล้ว เห็นแจ้งแล้ว จึงประกาศตนเป็นอุบาสก ขอถึงพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์เป็นสรณะ แล้วทูลขอให้พระพุทธองค์อยู่จำพรรษาที่เมืองเวรัญชา

ปรากฏว่า เมืองเวรัญชาเกิดข้าวยากหมากแพง ประชาชนเป็นอยู่อย่างแร้นแค้น บ้างล้มตาย พระก็ยากจะบิณฑบาต เมื่อพระพุทธองค์ได้ยินเสียงครก [เสียงตำข้าว] ก็ตรัสถามพระอานนท์ (เหตุจากพ้อค้ำม้าถวายเป็นข้าวหนึ่ง (ข้าวตาก) แก่ภิกษุ เมื่อรับมาแล้วนำมาตำให้ละเอียดแล้วฉัน) แล้วตรัสขึ้นชมภิกษุในการขบฉันที่ไม่เป็นเหตุให้ถูกดูหมิ่นได้ภายหลัง แม้ว่าพระโมคคัลลานะที่มีฤทธิ์จะทูลขอใช้ฤทธิ์พลิกแผ่นดินเพื่ออาหารและพาภิกษุไปบิณฑบาตที่อื่นได้ก็ตาม

ส่วนพระสารีบุตร เกิดสงสัยในอายุของคำสอนว่า คำสอนของพระพุทธเจ้าองค์ใดอยู่ได้นาน องค์ใดอยู่ได้ไม่นาน และเพราะสาเหตุใด คำตอบ คือ การบัญญัติสิกขาบท การแสดงปาติโมกข์ ที่เปรียบเทียบอาการเอาด้ายร้อยดอกไม้มานานาพรรณไว้ ทำให้ไม่กระจัดกระจายไปเมื่อถูกลมพัด แต่พระพุทธองค์จะยังไม่ทรงบัญญัติสิกขาบท ด้วยเหตุผลว่า ยังไม่เกิดความชั่วขึ้นด้วยเหตุผล ๔ ประการ คือ สงฆ์ยังไม่เป็นหมู่ใหญ่ เพราะ

๑) มีภิกษুবวชนาน ๒) แพร่หลาย ๓) มีลาภสักการะมาก ๔) ความเป็นพหูสูต [ขณะนั้นทรงจาริกไปพร้อมกับภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ประมาณ ๕๐๐ รูป มีคุณธรรมอย่างต่ำก็ขึ้นโสดาบัน]

จนกระทั่งเมื่อครบจำพรรษาแล้ว พระพุทธองค์เสด็จจาริกแล้วประทับอยู่ที่กุฎาคารศาลา ป่ามหาวัน เขตกรุงเวสาลี ได้เกิดเหตุการณ์ที่บุตรเศรษฐี ชื่อสุทิน อยู่ไม่ห่างจากกรุงเวสาลีต้องการออกบวช แต่เนื่องจากเป็นบุตรชายคนเดียวของตระกูล ทำให้

ต้องใช้ความมุ่งมั่นอย่างมาก แต่เมื่อออกบวชสำเร็จแล้ว มารดาได้ขอให้พระสุทินมีผู้สืบทอดให้กับตระกูล จึงเป็นสาเหตุให้พระสุทินเสพเมณกับอดีตภรรยา^๑ ส่วนพระสุทินเองเดือดร้อนใจ ภิกษุผู้เป็นเพื่อนตำหนิแล้วกราบทูลพระพุทธองค์ให้ทรงทราบ จึงทรงบัญญัติสิกขาบท โดยอาศัยอำนาจ ๑๐ อย่าง

๑. เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์
๒. เพื่อความผาสุกแห่งสงฆ์
๓. เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก
๔. เพื่อความอยู่ผาสุกแห่งเหล่าภิกษุผู้มีศีลดีงาม
๕. เพื่อปิดกั้นอาสวะทั้งหลายอันจะบังเกิดในปัจจุบัน
๖. เพื่อกำจัดอาสวะทั้งหลายอันจะบังเกิดในอนาคต
๗. เพื่อความเลื่อมใสของคนที่ยังไม่เลื่อมใส
๘. เพื่อความเลื่อมใสยิ่งขึ้นไปของคนที่เลื่อมใสแล้ว
๙. เพื่อความตั้งมั่นแห่งสังฆธรรม
๑๐. เพื่อเอื้อเพื่อวินัย^๒

ด้วยเหตุการณ์นี้ จึงเกิดเป็นสิกขาบทหนักข้อแรกของภิกษุ และเป็นสิกขาบทที่ภิกษุณีใช้ร่วมกับภิกษุด้วย [เรียกสิกขาบทที่ใช้ร่วมกันว่า **สาธารณบัญญัติ**] สิกขาบทของภิกษุและภิกษุณีที่มีอยู่หลายข้อ รวมเรียกว่า **ปาติโมกข์** ซึ่งเป็นสิกขาบทที่สงฆ์จะนำขึ้นมาแสดงตมทุกกึ่งเดือน คือ ทุกวันอุโบสถ ๑๔ ค่ำ และ ๑๕ ค่ำ

^๑ อดีตภรรยาของพระสุทินคลอดบุตรแล้ว พวกเพื่อนของพระสุทินตั้งชื่อเด็กคนนั้นว่า เด็กชายพิชกะ เรียกอดีตภรรยาของพระสุทินว่า พิชกมารดา เรียกพระสุทินว่า พิชกบิดา ต่อมาทั้งมารดาทั้งบุตรได้ออกจากเรือนไปบวชเป็นอนาคาริก ได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์

^๒ ข้อ ๑,๒ ทรงบัญญัติเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวมคือสงฆ์; ข้อ ๓,๔ ทรงบัญญัติเพื่อประโยชน์แก่บุคคล; ข้อ ๕,๖ ทรงบัญญัติเพื่อประโยชน์แก่ความบริสุทธิ์หรือแก่ชีวิต; ข้อ ๗,๘ ทรงบัญญัติเพื่อประโยชน์แก่ประชาชน; ข้อ ๙,๑๐ ทรงบัญญัติเพื่อประโยชน์แก่พระศาสนา; ข้อ ๑๐ คำว่า “เพื่อเอื้อเพื่อวินัย” หมายถึง เพื่อเชิดชู ค้ำจุน ประคับประคองพระวินัย ๔ อย่าง คือ สังวรวินัย ปหานวินัย สมณวินัย บัญญัติวินัย (วิ.อ. ๑/๓๙/๒๓๖-๒๓๗)

ในพระวินัยปิฎก นอกจากจะมีปาติโมกข์แล้ว ยังประกอบด้วยพุทธประวัติตั้งแต่ตรัสรู้จนถึงได้อัครสาวก^๓ สิกขาบทนอกปาติโมกข์ อาบัติ วิธีปฏิบัติ การวินิจฉัย และเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง เช่น การบรรพชาอุปสมบท การบริหารจัดการในสงฆ์ จนถึงเหตุการณ์หลังพุทธปรินิพพาน คือ การสังคายนาครั้งที่ ๑ และ ๒

ส่วนการประชุมและแสดงปาติโมกข์ อยู่ใน อุโปสถขันธกะ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการทำอุโบสถ เช่น การประชุมกันกล่าวธรรมในวัน ๑๔ ค่ำ ๑๕ ค่ำ มีบุพกรรมและบุพกิจ เช่น การบอกปารีสฺฐติ เป็นเหมือนการเปิดเผยอาบัติของภิกษุ ภิกษุณี หากยังไม่ยอมเปิดเผย ย่อมเป็นการกล่าวเท็จทั้งที่รู้ (สัมปชานมุสาวาท) ซึ่งเป็นธรรมที่ทำอันตรายต่อการบรรลุมาน วิโมกข์ สมาธิ กุศลธรรม ฯ ส่วนปกิณกะพบใน ปาติโมกข์ฐูปนขันธกะ และสำหรับภิกษุณีใน ภิกษุณีขันธกะ

ประโยชน์แห่งวินัย: “วินัยเพื่อประโยชน์แก่ความสำรวม ความสำรวมเพื่อประโยชน์แก่ความไม่เดือดร้อน ความไม่เดือดร้อนเพื่อประโยชน์แก่ความปราโมทย์ ความปราโมทย์เพื่อประโยชน์แก่ความปิติ ความปิติเพื่อประโยชน์แก่ปัสสัทธิ ปัสสัทธิเพื่อประโยชน์แก่ความสุข ความสุขเพื่อประโยชน์แก่สมาธิ สมาธิเพื่อประโยชน์แก่ความรู้เห็นตามเป็นจริง ความรู้เห็นตามเป็นจริงเพื่อประโยชน์แก่ความเบื่อหน่าย ความเบื่อหน่ายเพื่อประโยชน์แก่ความคลายกำหนด ความคลายกำหนดเพื่อประโยชน์แก่วิมุตติ วิมุตติเพื่อประโยชน์แก่วิมุตติญาณทัสสนะ วิมุตติญาณทัสสนะเพื่อประโยชน์แก่อนุปาทาปรินิพพาน การกล่าวมือนุปาทานิพพานนั้นเป็นประโยชน์ การรักษามือนุปาทานิพพานนั้นเป็นประโยชน์ ความเป็นปัจจัยกันมือนุปาทานิพพานนั้นเป็นประโยชน์ ความเจือใสตสฺสับมือนุปาทานิพพานนั้นเป็นประโยชน์ คือ ความพ้นวิเศษแห่งจิตเพราะไม่ยึดมั่น”^๔

^๓ คัมภีร์มหาวรรค มีประวัติพระพุทธเจ้าตั้งแต่ตรัสรู้จนถึงได้อัครสาวก กล่าวว่า เป็นประวัติพระพุทธเจ้าที่เก่าที่สุดเท่าที่มีหลักฐานอยู่ (V.I : 1-24) อ้าง M. Winternitz, *History of Indian Literature*, II: 27, ดูเชิงอรรถ ๑๒ ใน ประพนธ์ อัครวิรุฬหาร, *โพธิสัตว์จรยา: มรรคาเพื่อมหาชน*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๑๒

^๔ ประโยชน์แห่งวินัย เป็นต้น วิ.ปริวาร (ไทย) ๘/๓๖๖/๕๕๒

ภิกขุณีปาติโมกข์: ที่มาของจำนวนสิกขาบท ๓๑๑ ข้อ

ภิกขุณีปาติโมกข์ มีจำนวนสิกขาบททั้งสิ้น ๓๑๑ สิกขาบท ประกอบด้วย

กณฑ์	ประเภท/ชื่อวรรค	ที่มา	จำนวนข้อ
๑. ปาราชิก [๘]		(ภิกขุ) ๔ ข้อ	
		(ภิกขุณี) ๔ ข้อ	
๒. สังฆาทิเสส [๑๗]	อาบัติขณะที่ล่วงละเมิด	(ภิกขุณี) ๖ ข้อ	
	อาบัติขณะที่ล่วงละเมิด	(ภิกขุ) ๓ ข้อ	
	อาบัติเมื่อสวดสมณภาสน์	(ภิกขุณี) ๔ ข้อ	
	อาบัติเมื่อสวดสมณภาสน์	(ภิกขุ) ๔ ข้อ	
๓. นิสสัคคีย [๓๐]	ปัตตวรรค	(ภิกขุณี) ๑๒ ข้อ	
	จีวรวรรค	(ภิกขุ) ๘ ข้อ	
	โกสียวรรค	(ภิกขุ) ๓ ข้อ	
	ปัตตวรรค	(ภิกขุ) ๗ ข้อ	
๔. ปาจิตติย [๑๖๖]	ลสฺสนวรรค	(ภิกขุณี) ๑๐ ข้อ	
	รัตนธการวรรค	(ภิกขุณี) ๑๐ ข้อ	
	นคควรรค	(ภิกขุณี) ๑๐ ข้อ	
	ตุฏฐวรรค	(ภิกขุณี) ๑๐ ข้อ	
	จิตตาคารวรรค	(ภิกขุณี) ๑๐ ข้อ	
	อารามวรรค	(ภิกขุณี) ๑๐ ข้อ	
	คัพภินิวรรค	(ภิกขุณี) ๑๐ ข้อ	
	กุมาริภูตวรรค	(ภิกขุณี) ๑๓ ข้อ	
	ฉัตตูปาหนวรรค	(ภิกขุณี) ๑๓ ข้อ	
	มุสสาวาหวรรค	(ภิกขุ) ๑๐ ข้อ	
	ภูตคามวรรค	(ภิกขุ) ๑๐ ข้อ	
	โภชนวรรค	(ภิกขุ) ๖ ข้อ	
	อเจลกวรรค	(ภิกขุ) ๙ ข้อ	
	สุราปานวรรค	(ภิกขุ) ๑๐ ข้อ	

	สัปปาณวรรค	(ภิกขุ)	๗	ข้อ
	สหัมมิกวรรค	(ภิกขุ)	๑๒	ข้อ
	รัตนวรรค (ราชวรรค)	(ภิกขุ)	๖	ข้อ
๕. ปาฏิเทสนีย [๘]		(ภิกขุณี)	๘	ข้อ
๖. เสขีย [๗๕]		(ภิกขุ)	๗๕	ข้อ
๗. อธิกรณสมถ [๗]		(ภิกขุ)	๗	ข้อ
	รวมที่มาจากปาติโมกข์	(ภิกขุ)	๑๘๑	ข้อ
		(ภิกขุณี)	๑๓๐	ข้อ

ภิกขุณีปาติโมกข์: ชื่อสิกขาบท^๑

[* สิกขาบทจากภิกขุปาติโมกข์]

๑. ปาราชิกกัณฑ์ [๘ ข้อ: ๑-๘]

๑. สิกขาบทที่ ๑*	เมณฺฐณัมม	การเสพเมณฺฐณธรรม
๒. สิกขาบทที่ ๒*	อทินฺนาทาน ^๑	การถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้
๓. สิกขาบทที่ ๓*	มนุสฺสวีกฺกห	การพรากกายมนุษย์
๔. สิกขาบทที่ ๔*	อุตฺตริมฺนุสฺสัสมม	การกล่าววอดอุตฺตริมฺนุสสธรรม
๕. สิกขาบทที่ ๑	อุพฺพชาณุมณฺฑลิกา	การยินดีการจับต้องของชายที่บริเวณ เหนือเข้าขึ้นไป
๖. สิกขาบทที่ ๒	วัชฺชปัปฺปญฺจฉาทิกา	การปกปิดโทษ
๗. สิกขาบทที่ ๓	อุกฺกขิตฺตานุวัตฺติกา	การประพฤติดตามภิกษุที่ถูกสงฆ์ลง อุกเขปนียกรรม
๘. สิกขาบทที่ ๔	อัญฺจวตฺถุกา	วัตร ๘ มีการยินดีการจับมือของชาย เป็นต้น

* สาธารณสิกขาบทในหมวดนี้มี ๔ ข้อ (๑-๔)

๒. สัฆาติเสสกัณฑ์ [๑๗ ข้อ: ๙-๒๕]

๑. สิกขาบทที่ ๑	อุสฺสยวาทิกา	การก่อคดีพิพาท
๒. สิกขาบทที่ ๒	โจริวฺภูฏาปิกา	การบวชให้สตรีผู้เป็นโจร
๓. สิกขาบทที่ ๓	เอกคามันฺตรคมฺน	การเข้าละแวกหมู่บ้านตามลำพัง เป็นต้น
๔. สิกขาบทที่ ๔	อุกฺกขิตฺตโกสธารณ	การเรียกภิกษุณีที่ถูกสงฆ์ลง อุกเขปนียกรรมเข้าหมู่
๕. สิกขาบทที่ ๕	ปจฺมโภชนปฏิกฺคหณ ^๒	การรับโภชนะจากมือชายผู้กำหนด
๖. สิกขาบทที่ ๖	ทุติยโภชนปฏิกฺคหณ ^๓	การส่งเสริมภิกษุณีให้รับโภชนะจาก มือชายผู้กำหนด

^๑ ดู เจริญธรรมคำต่างของชื่อสิกขาบท หน้า [43]

๗. สิกขาบทที่ ๕* สัณฺจิริตฺต	การชักสือ
๘. สิกขาบทที่ ๘* ทุณฺณโหส	ภิกษุณีขัดเคืองมีโทษะสิกขาบทที่ ๑
๙. สิกขาบทที่ ๙* อัณฺณภาคิย	ภิกษุณีขัดเคืองมีโทษะสิกขาบทที่ ๒
๑๐. สิกขาบทที่ ๗ สิกฺขิขังจาจิกฺขณ	การบอกคืนพระรัตนตรัย
๑๑. สิกขาบทที่ ๘ อธิกรณกุปิต	ภิกษุณีโกรธเพราะถูกตัดสินให้แพคตีใน อธิกรณ
๑๒. สิกขาบทที่ ๙ ปรมปาปสมาจาร	ภิกษุณีมีความประพฤติเลวทราม
๑๓. สิกขาบทที่ ๑๐ ทุติยาปปสมาจาร	การยุยงส่งเสริมให้ภิกษุณีประพฤติเลว ทราม
๑๔. สิกขาบทที่ ๑๐* สัมเภท ^๔	การทำสงฆ์ให้แตกกัน
๑๕. สิกขาบทที่ ๑๑* เกทานุวัตฺตก	ภิกษุณีประพฤติตามกล่าวสนับสนุน ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์
๑๖. สิกขาบทที่ ๑๒* ทุพฺพจ	ภิกษุณีเป็นคนว่ายาก
๑๗. สิกขาบทที่ ๑๓* กุลทุสฺส	ภิกษุณีผู้ประทุษร้ายตระกูล

* สาธารณสิกขาบทในหมวดนี้มี ๗ ข้อ (๗-๙, ๑๔-๑๗)

๓. นิสสัคคิยกัณฺหา [๓๐ ข้อ: ๒๖-๕๕]

๓.๑ ปัตตวัคฺค (ภิกษุณี)	๑๐ ข้อ	หมวดว่าด้วยบาตร
๑. สิกขาบทที่ ๑ ปัตตสันฺนิจย	การสะสมบาตร	
๒. สิกขาบทที่ ๒ อกาลจีวรภาชน	การแจกกาลจีวร	
๓. สิกขาบทที่ ๓ จีวรปริวัตฺตน	การแลกเปลี่ยนจีวร	
๔. สิกขาบทที่ ๔ อัณฺณวิณฺญาปน	การออกปากขอของอย่างหนึ่งแล้วออก ปากขอของอย่างอื่น	
๕. สิกขาบทที่ ๕ อัณฺณเจตนาปน	การให้ชื่อของอย่างหนึ่งแล้วให้ชื่อของ อย่างอื่น	
๖. สิกขาบทที่ ๖ ปรมสฺสิกเจตนาปน	การแลกเปลี่ยนบริขารที่เขาถวายสงฆ์	ข้อที่ ๑

๗. สิกขาบทที่ ๗ ทุติยสัณนิเกตาปน การแลกเปลี่ยนบริวารที่เขากวายนสงฆ์
ข้อที่ ๒
๘. สิกขาบทที่ ๘ ปจฺมคณิกเจตาปน การแลกเปลี่ยนบริวารที่เขากวายนคณะ
ข้อที่ ๑
๙. สิกขาบทที่ ๙ ทุติยคณิกเจตาปน การแลกเปลี่ยนบริวารที่เขากวายนคณะ
ข้อที่ ๒
๑๐. สิกขาบทที่ ๑๐ ปุคฺคคณิกเจตาปน การแลกเปลี่ยนบริวารที่เขากวายนบุคคล

๓.๒ จีวรวัคค (ภิกขุณี) ๑๐ ข้อ หมายความว่าด้วยจีวร

๑๑. สิกขาบทที่ ๑๑ ครุปาฐุรณ การขอผ้าห่มหนาในฤดูหนาว
๑๒. สิกขาบทที่ ๑๒ สหุปาฐุรณ การขอผ้าห่มบางในฤดูร้อน

จีวรวัคค (ภิกขุ) ๘ ข้อ

๑๓. สิกขาบทที่ ๑* กจฺฉิน^๕ กฐินเดาะข้อที่ ๑
๑๔. สิกขาบทที่ ๒* อุทฺเทสิต ภิกษุณีเก็บจีวรไว้ในโรงเก็บของ (ว่าด้วย
กฐินเดาะข้อที่ ๒)
๑๕. สิกขาบทที่ ๓* อกาลจฺจิร กฐินเดาะข้อที่ ๓
๑๖. สิกขาบทที่ ๖* อัณฺณตกวิณฺณตฺติ การออกปากขอคฤหัสถ์ผู้ไม่ใช่ญาติ
๑๗. สิกขาบทที่ ๗* ตตฺตตฺตริ การออกปากขอจีวรเกิน
๑๘. สิกขาบทที่ ๘* ปจฺมอุปฺกัซฺฆ คนตระเตรียมทรัพย์เป็นค่าจีวร
๑๙. สิกขาบทที่ ๙* ทุติยอุปฺกัซฺฆ คนตระเตรียมทรัพย์เป็นค่าจีวร ข้อที่ ๒
๒๐. สิกขาบทที่ ๑๐* ราช ทรัพย์เป็นค่าจีวรที่พระราช เป็นต้น ให้
พูดนำมาถวาย

๓.๓ (ตุติย) ปัตตวัคค^๖ (ภิกขุณี) ๑๐ ข้อ หมายความว่าด้วยบาตร (๒)

โกสิยวัคค (ภิกขุ) ๓ ข้อ

๒๑. สิกขาบทที่ ๑๘* รุปีย การรับรูปียะ
๒๒. สิกขาบทที่ ๑๙* รุปียสโวิหาร การแลกเปลี่ยนรูปียะ
๒๓. สิกขาบทที่ ๒๐* กยวิรกฺกย การซื้อขาย

ปัตตวัคค์ (ภิกขุ) ๗ ข้อ

๒๔. สิกขาบทที่ ๒๒*	อุณปัลลภันธน	บาตรมีรอยซ่อมหย่อนกว่า ๕ แห่ง
๒๕. สิกขาบทที่ ๒๓*	เกสัชช	เกสัช
๒๖. สิกขาบทที่ ๒๔*	จีวรอัจฉินฺทน	การให้จีวรแล้วชิงเอาคืน
๒๗. สิกขาบทที่ ๒๖*	สุตฺตวิณฺณตฺติ	การออกปากขอด้าย
๒๘. สิกขาบทที่ ๒๗*	มหาเปสการ	การส่งช่างทูกทอจีวร
๒๙. สิกขาบทที่ ๒๘*	อัจเจกจีวร	อัจเจกจีวร
๓๐. สิกขาบทที่ ๓๐*	ปริณต	การน้อมลามก

* สาธารณสิกขาบทในหมวดนี้มี ๑๘ ข้อ (๑๓-๓๐)

๔. ปาจิตตยกัณฺฐ [๑๖๖ ข้อ: ๕๖-๒๒๑]

๔.๑	ลสฺสนวัคค์ (ภิกขุณี)	๑๐ ข้อ	หมวดว่าด้วยกระเทียม
๑.	สิกขาบทที่ ๑	ลสฺสน	การขอกระเทียม
๒.	สิกขาบทที่ ๒	สัมพารโหม	การถอนขนในที่แคบ
๓.	สิกขาบทที่ ๓	ตลฆาตก	การสัมผัสองค์กำเนิด
๔.	สิกขาบทที่ ๔	ชตฺมมฺภุชก	การใช้ท่อนยาง
๕.	สิกขาบทที่ ๕	อุทกสุทฺธิก	การใช้น้ำชำระ
๖.	สิกขาบทที่ ๖	อุปติมฺภุจฺน	การปรนนิบัติ
๗.	สิกขาบทที่ ๗	อามกธณฺณ	การขอข้าวเปลือกดิบ
๘.	สิกขาบทที่ ๘	ปรมอุจฺจารณฺฑิชน	การทิ้งอุจจาระออกนอกฝา
๙.	สิกขาบทที่ ๙	ทุติยอุจฺจารณฺฑิชน	การทิ้งอุจจาระออกนอกกำแพง
๑๐.	สิกขาบทที่ ๑๐	นัจจคิต	การดูการขับร้องฟ้อนรำ
๔.๒	รตฺตตันธการวัคค์ ^๗ (ภิกขุณี)	๑๐ ข้อ	หมวดว่าด้วยความมีด
๑๑.	สิกขาบทที่ ๑	รตฺตตันธการ	การสนทนากับชายในที่มีด
๑๒.	สิกขาบทที่ ๒	ปฏิจฺฉนฺโนกาส	การยืนกับชายในที่กำบัง
๑๓.	สิกขาบทที่ ๓	อัชโฆเมกาสสัลลปน	การสนทนากับชายในที่แจ้ง
๑๔.	สิกขาบทที่ ๔	ทุติยิกอุยโยชน	การส่งเพื่อนภิกษุณีกลับ
๑๕.	สิกขาบทที่ ๕	อนาปุจฺฉาปิกกมน	การจากไปโดยไม่บอกเจ้าของ

๑๖. สิกขาบทที่ ๖ อนาปุจฉาอภินิสิตน การนั่งนอนบนอาสนะโดยไม่บอก
เจ้าของ
๑๗. สิกขาบทที่ ๗ อนาปุจฉาสันถรณ การปูลาดโดยไม่บอก
๑๘. สิกขาบทที่ ๘ พรอุชฌापนก การให้ผู้อื่นโพนทะนา
๑๙. สิกขาบทที่ ๙ พรอภิสปน การสาปแข่งตนเองและผู้อื่น
๒๐. สิกขาบทที่ ๑๐ โรทน การร้องให้ทุบตีตนเอง

๔.๓ นัคคัคค์ (ภิกขุณี) ๑๐ ข้อ หมายความว่าด้วยการเปลี่ยกาย

๒๑. สิกขาบทที่ ๑ นัคค การเปลี่ยกายอาบน้ำ
๒๒. สิกขาบทที่ ๒ อุทกสาฎิก การใช้ผ้าอาบน้ำไม่ได้ขนาด
๒๓. สิกขาบทที่ ๓ จีวรสิฬพน การเลาะจีวรแล้วไม่เย็บ
๒๔. สิกขาบทที่ ๔ สัฆาฎิจาร การไม่ผลัดเปลี่ยนสังฆาฏิตามกำหนด
๒๕. สิกขาบทที่ ๕ จีวรสักมนีย การห่มจีวรสับเปลี่ยนกัน
๒๖. สิกขาบทที่ ๖ คณจีวร การทำอันตรายแก่จีวรลาภของคณะ
๒๗. สิกขาบทที่ ๗ ปฎิพาหน การคัดค้านการแจกจีวรที่ชอบธรรม
๒๘. สิกขาบทที่ ๘ จีวรทาน การให้สมณจีวรแก่ผู้ไม่ใช่ภิกษุณี
๒๙. สิกขาบทที่ ๙ กาลอติกกมน การให้ล่วงเลยสมัยแห่งจีวรกาล
๓๐. สิกขาบทที่ ๑๐ กจิณูทธาร การคัดค้านการเดาะกุฐินที่ชอบธรรม

๔.๔ ตุวัฏฏัคค์ (ภิกขุณี) ๑๐ ข้อ หมายความว่าด้วยการนอนร่วมกัน

๓๑. สิกขาบทที่ ๑ เอกมณัจจุวัฏฏน การนอนบนเตียงเดียวกัน
๓๒. สิกขาบทที่ ๒ เอกัตถรณตุวัฏฏน การใช้ผ้าผืนเดียวเป็นทั้งผ้าปูนอนและ
ผ้าห่ม
๓๓. สิกขาบทที่ ๓ อผาสุกรณ การจงใจก่อความรำคาญ
๓๔. สิกขาบทที่ ๔ นอุปฏฐापน การไม่ใส่ใจดูแลเพื่อนภิกษุณี
๓๕. สิกขาบทที่ ๕ นิกกัฑฒน การฉุดลากออก
๓๖. สิกขาบทที่ ๖ สัสิฏฐ การอยู่คลุกคลีกับคฤหัสถ์
๓๗. สิกขาบทที่ ๗ อันโตรัฏฐ การเที่ยวจาริกไปในที่ที่น่าหวาด
ระแวงภายในรัฐ

๓๘. สิกขาบทที่ ๘ ตีโรรัฏฐ์ การเที่ยวจาริกไปในที่ที่น้ำหวาด
ระวางภายนอกรัฐ

๓๙. สิกขาบทที่ ๙ อันโตวัสส การเที่ยวจาริกไปภายในพรรษา

๔๐. สิกขาบทที่ ๑๐ จาริกนปิกกมน การไม่หกลีกจาริกไป

๔.๕ จิตตาคารวักค (ภิกขุณี) ๑๐ ข้อ หมายความว่าด้วยหोजิตรกรรม

๔๑. สิกขาบทที่ ๑ ราชอาณาจักร การไปคูโรงละครหลวง

๔๒. สิกขาบทที่ ๒ อาสน์ทิปิริญชน การใช้ตั้งหรือแท่น

๔๓. สิกขาบทที่ ๓ สุตตกันตน การกรอด้าย

๔๔. สิกขาบทที่ ๔ คิหิเวยวัจจ การช่วยทำการชวนขวยเพื่อคฤหัสถ์

๔๕. สิกขาบทที่ ๕ อธิกรณ การไม่ช่วยระงับอธิกรณ

๔๖. สิกขาบทที่ ๖ โภชนทาน การให้ของเคี้ยวของฉันแก่นักพ่อน
เป็นต้น

๔๗. สิกขาบทที่ ๗ อวสถจีวร การใช้ผ้าซักระดูแล้วไม่สละ

๔๘. สิกขาบทที่ ๘ อวสถวิหาร การไม่สละที่พัก

๔๙. สิกขาบทที่ ๙ ตีรัจฉานวิชชาปரியปุลณ การเรียนติริจฉานวิชา

๕๐. สิกขาบทที่ ๑๐ ตีรัจฉานวิชชาวาจน การสอนติริจฉานวิชา

๔.๖ อารามวักค (ภิกขุณี) ๑๐ ข้อ หมายความว่าด้วยอาราม

๕๑. สิกขาบทที่ ๑ อารามปวิสน การเข้าอารามโดยไม่บอก

๕๒. สิกขาบทที่ ๒ ภิกขุอุกโกสน การด่าบริภาษภิกษุ

๕๓. สิกขาบทที่ ๓ คณปริภาสน การบริภาษคณะ

๕๔. สิกขาบทที่ ๔ ปวาริต การฉันของเคี้ยวของฉันเมื่อห้าม
ภัตตาหารแล้ว

๕๕. สิกขาบทที่ ๕ กุลมัจฉริณี ความหวงตระกูล

๕๖. สิกขาบทที่ ๖ อภิกขุภาวาส การอยู่จำพรรษาในอาวาสที่ไม่มีภิกษุ

๕๗. สิกขาบทที่ ๗ อปวารณา การไม่ปวารณาในสงฆ์ ๒ ฝ่าย

๕๘. สิกขาบทที่ ๘ โอวาท การไม่รับโอวาทเป็นต้น

๕๙. สิกขาบทที่ ๙ โอวาทุปสักมน การไม่ถามอุปัชฌาย์เป็นต้น

๖๐. สิกขาบทที่ ๑๐ ปสาเสชาต	การให้บังผืนในร่มผ้า
๔.๗ คัพภินีวัคค (ภิกขุณี) ๑๐ ข้อ	หมวดว่าด้วยสตรีมีครรภ์
๖๑. สิกขาบทที่ ๑ คัพภินี ^๔	การบวชให้สตรีมีครรภ์
๖๒. สิกขาบทที่ ๒ ปายันตี ^๕	การบวชให้สตรีมีลูกยังดื่มนม
๖๓. สิกขาบทที่ ๓ ปรมสิกขมาน	การบวชให้สิกขมานาผู้ยังไม่ได้ศึกษา ธรรม ๖ ข้อ ตลอด ๒ ปี
๖๔. สิกขาบทที่ ๔ พุติยสิกขมาน	การบวชให้สิกขมานาที่สงฆ์ยังไม่ได้ สมมติ
๖๕. สิกขาบทที่ ๕ ปรมคิหคต	การบวชให้หญิงที่มีครอบครัวอายุต่ำกว่า ๑๒ ปี
๖๖. สิกขาบทที่ ๖ พุติยคิหคต	การบวชให้หญิงที่มีครอบครัวอายุครบ ๑๒ ปี แต่ยังไม่ได้ศึกษาสิกขา
๖๗. สิกขาบทที่ ๗ ตติยคิหคต	การบวชให้หญิงที่มีครอบครัวที่สงฆ์ยัง ไม่ได้สมมติ
๖๘. สิกขาบทที่ ๘ ปรมสหชีวินี	การไม่อนุเคราะห์สหชีวินีตลอด ๒ ปี
๖๙. สิกขาบทที่ ๙ ปวัตตตินานุปันธ	การไม่ติดตามปวัตตินีตลอด ๒ ปี
๗๐. สิกขาบทที่ ๑๐ พุติยสหชีวินี	การไม่พาสหชีวินีหนีออกไป
๔.๘ กุมาริภูตวัคค (ภิกขุณี) ๑๓ ข้อ	หมวดว่าด้วยกุมารี
๗๑. สิกขาบทที่ ๑ ปรมกุมาริภูต ^๖	การบวชให้กุมารีอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี
๗๒. สิกขาบทที่ ๒ พุติยกุมาริภูต	การบวชให้กุมารีที่ยังไม่ได้ศึกษาใน ธรรม ๖ ข้อ
๗๓. สิกขาบทที่ ๓ ตติยกุมาริภูต	การบวชให้กุมารีที่สงฆ์ยังไม่ได้สมมติ
๗๔. สิกขาบทที่ ๔ อุณหัตวาทสวัสส	ภิกษุณีมีพรรษาดำกว่า ๑๒ เป็น ปวัตตินี
๗๕. สิกขาบทที่ ๕ ปริบูรณ์ทวาทสวัสส	ภิกษุณีมีพรรษาครบ ๑๒ เป็น ปวัตตินี แต่สงฆ์ยังไม่ได้สมมติ
๗๖. สิกขาบทที่ ๖ ขิยยันธัมม ^๗	การบ่นว่าภายหลัง

๗๗. สิกขาบทที่ ๗ ปจรมลิกขมาน-นวุฐาปน การบอกสิกขมานาให้ถวายจีวร
แล้วไม่บวชให้

๗๘. สิกขาบทที่ ๘ ทุตยลิกขมาน-นวุฐาปน การบอกสิกขมานาให้ติดตาม
ตลอด ๒ ปี แล้วไม่บวชให้

๗๙. สิกขาบทที่ ๙ โสกาवास การบวชให้สิกขมานาผู้คลุกคลีกับชาย

๘๐. สิกขาบทที่ ๑๐ อนนุญญาด การบวชให้สิกขมานาที่ยังไม่ได้รับอนุญาต

๘๑. สิกขาบทที่ ๑๑ ปาริวาสิก การบวชให้สิกขมานาด้วยการให้ปาริวา-
สิกฉันทะ

๘๒. สิกขาบทที่ ๑๒ อนวัสส การบวชให้สิกขมานาทุก ๆ ปี

๘๓. สิกขาบทที่ ๑๓ เอกวัสส การบวชให้สิกขมานาปีละ ๒ รูป

๔.๙ ฉัตตูปาหนวัคค์ (ภิกขุณี) ๑๓ ข้อ **หมวดว่าด้วยร่มและรองเท้า**

๘๔. สิกขาบทที่ ๑ ฉัตตูปาหน ภิกษุณีผู้ไม่เป็นใช้กันร่มและสวมรองเท้า

๘๕. สิกขาบทที่ ๒ ยาน การเดินทางด้วยยานพาหนะ

๘๖. สิกขาบทที่ ๓ สัมภาณิ การใช้เครื่องประดับเอว

๘๗. สิกขาบทที่ ๔ อิตถาลการ การใช้เครื่องประดับของสตรี

๘๘. สิกขาบทที่ ๕ คันธวัณณก การใช้ของหอมเครื่องย้อมผิว

๘๙. สิกขาบทที่ ๖ วาสิตก การใช้ผงแบ่งอบกลิ่น

๙๐. สิกขาบทที่ ๗ ภิกขุณีอุรมมัททาปน^{๑๓} การให้บิณฑบาต

๙๑. สิกขาบทที่ ๘ ลิกขมานอุรมมัททาปน การใช้สิกขมานาบิณฑบาต

๙๒. สิกขาบทที่ ๙ สามณเริอุรมมัททาปน การใช้สามณเริให้บิณฑบาต

๙๓. สิกขาบทที่ ๑๐ คิหิณิอุรมมัททาปน การใช้หญิงคฤหัสถ์ให้บิณฑบาต

๙๔. สิกขาบทที่ ๑๑ อนาปุจฉา การนั่งบนอาสนะโดยไม่ขอโอกาสก่อน

๙๕. สิกขาบทที่ ๑๒ ปัลลหาปุจฉน การถามปัญหาภิกษุโดยไม่ขอโอกาส

๙๖. สิกขาบทที่ ๑๓ อลลัจจิก^{๑๔} การเข้าหมู่บ้านโดยไม่มีผ้ารัดต้น

๔.๑๐ มุสสาวาทวัคค์ (ภิกษุ ภิกขุณี) ๑๐ ข้อ **หมวดว่าด้วยการกล่าวเท็จ**

๙๗. สิกขาบทที่ ๑* มุสสาวาท การกล่าวเท็จ

๙๘. สิกขาบทที่ ๒* โอมสวาท การกล่าวเสียดสี

๙๙. สิกขาบทที่ ๓* เปสฺสุณฺณ การกล่าวส่อเสียด
 ๑๐๐. สิกขาบทที่ ๔* ปทโสธมฺม การสอนให้กล่าวธรรมแข่งกันเป็นบท ๆ
 ๑๐๑. สิกขาบทที่ ๕* ปจฺมสทฺสเยยฺย การนอนร่วมกัน
 ๑๐๒. สิกขาบทที่ ๖* ทุคฺคยสทฺสเยยฺย การนอนร่วมกันข้อที่ ๒
 ๑๐๓. สิกขาบทที่ ๗* ธมฺมทสฺสนา การแสดงธรรม
 ๑๐๔. สิกขาบทที่ ๘* ญฺตฺวาโรจน การบอกอุตตริมนุสสรธรรมที่มีจริง
 ๑๐๕. สิกขาบทที่ ๙* ทฺวญฺจุลฺลาโรจน การบอกอาบัติชั่วหยาบ
 ๑๐๖. สิกขาบทที่ ๑๐* ปถวียนฺณ^{๑๕} การขุดดิน

๔.๑๑ ญุตคามวํคฺค (ภิกขุ ภิกขุณี) ๑๐ ข้อ หมายความว่าด้วยญุตคาม

๑๐๗. สิกขาบทที่ ๑* ญุตคาม การพราภญุตคาม
 ๑๐๘. สิกขาบทที่ ๒* อณฺณวาทก การกล่าวกลบเกลื่อน
 ๑๐๙. สิกขาบทที่ ๓* อุชฺฌาปนก การกล่าวให้เพ่งโทษ
 ๑๑๐. สิกขาบทที่ ๔* ปจฺมเสนาสน เสนาสนะข้อที่ ๑
 ๑๑๑. สิกขาบทที่ ๕* ทุคฺคยเสนาสน เสนาสนะข้อที่ ๒
 ๑๑๒. สิกขาบทที่ ๖* อนุปัซฺซช การเข้าไปแทรกแซง
 ๑๑๓. สิกขาบทที่ ๗* นิกกัฑฺฒน การฉุดลากออก
 ๑๑๔. สิกขาบทที่ ๘* เวหาสกุญฺญ กุญฺญชั้นลอย
 ๑๑๕. สิกขาบทที่ ๙* มหัลลิกวิหาร การสร้างวิหารใหญ่
 ๑๑๖. สิกขาบทที่ ๑๐* สัปปาณก สิ่งมีชีวิต

๔.๑๒ โภชนวํคฺค (ภิกขุณี) ๑๐ ข้อ หมายความว่าด้วยโภชนะ

โภชนวํคฺค (ภิกขุ) ๖ ข้อ

๑๑๗. สิกขาบทที่ ๑* อาวสธปิณฺฑ การฉนภัตตอาหารในที่พักแรม
 ๑๑๘. สิกขาบทที่ ๒* คณโภชน การฉนคณโภชนะ
 ๑๑๙. สิกขาบทที่ ๔* กาณมาตุ มารดาของนางกาณา
 ๑๒๐. สิกขาบทที่ ๗* วิกาลโภชน การฉนโภชนะในเวลาวิกาล
 ๑๒๑. สิกขาบทที่ ๘* สันนิจการก การสะสมโภชนะ

๑๒๒. สิกขาบทที่ ๑๐* ทันทโปน การรับประทานอาหารนอกจากน้ำ
และไม้ชำระฟัน

อเจลกวัคค์ (ภิกขุ) ๙ ข้อ

๑๒๓. สิกขาบทที่ ๒* อุยโยชน การส่งกลับ
๑๒๔. สิกขาบทที่ ๓* สโรชน การเข้าไปแทรกแซงในที่ที่มีคน ๒ คน
๑๒๕. สิกขาบทที่ ๔* รโหปฏิฉินัน การนั่งในที่ลับที่มีสิ่งกำบัง
๑๒๖. สิกขาบทที่ ๕* รโหนิสัชช การนั่งในที่ลับ

๔.๑๓ จาริตตวัคค์ (ภิกขุณี) ๑๐ ข้อ หมวดว่าด้วยการเที่ยวสัญจร

๑๒๗. สิกขาบทที่ ๖* จาริตต การเที่ยวสัญจรไป
๑๒๘. สิกขาบทที่ ๗* มหานาม พระเจ้ามหานามศากยะ
๑๒๙. สิกขาบทที่ ๘* อุยยุตตเสนา กองทัพที่เคลื่อนขบวนออกรบ
๑๓๐. สิกขาบทที่ ๙* เสนาวาส การพักอยู่ในกองทัพ
๑๓๑. สิกขาบทที่ ๑๐* อุยโยธิก การไปสู่สนามรบ

สุรุปานวัคค์ (ภิกขุ) ๑๐ ข้อ

๑๓๒. สิกขาบทที่ ๑* สุรุปาน การดื่มสุราและเมรัย
๑๓๓. สิกขาบทที่ ๒* อคฺคฺลิตฺโตทก การใช้ขว้อมือจี้กันและกัน
๑๓๔. สิกขาบทที่ ๓* หสธัมม การเล่นน้ำ
๑๓๕. สิกขาบทที่ ๔* อนาทริย การไม่เอื้อเฟื้อต่อคำตักเตือน
๑๓๖. สิกขาบทที่ ๕* ภูิสापन การทำให้ตกใจ

๔.๑๔ โขติวัคค์ (ภิกขุณี) ๑๐ ข้อ หมวดว่าด้วยการก่อไฟผิง

๑๓๗. สิกขาบทที่ ๖* โขติ^{๑๖} การก่อไฟผิง
๑๓๘. สิกขาบทที่ ๗* นหาน การสรงนํ้านอกสมัย
๑๓๙. สิกขาบทที่ ๘* ทุฬฺพณฺณกรณ การทำจิวรใหม่ให้เสียสี
๑๔๐. สิกขาบทที่ ๙* วิกัปปน การวิกัปปิwr
๑๔๑. สิกขาบทที่ ๑๐* อปนิธาน^{๑๗} การซ่อนจิวร

สัปปาณวัคค์^{๑๘} (ภิกขุ) ๗ ข้อ

๑๔๒. สิกขาบทที่ ๑* สัณฺจิจฺจ ความจงใจปลงชีวิตสัตว์

๑๔๓. สิกขาบทที่ ๒* สัปปาณก การบริโภคน้ำที่มีสัตว์มีชีวิต
๑๔๔. สิกขาบทที่ ๓* อุกโกฏฺณ การรื้อฟื้นอธิกรณ์ขึ้นมาพิจารณาใหม่
๑๔๕. สิกขาบทที่ ๖* เถยยสัถฺถ การเดินทางไกลร่วมกับพ่อค้าเกวียน
ผู้เป็นโจร
๑๔๖. สิกขาบทที่ ๘* อริฏฺฐ พระอริฏฐะกล่าวตู่พระผู้มีพระภาค
- ๔.๑๕ ธิฏฺฐิวัคค์ (ภิกขุณี) ๑๐ ข้อ หมายความว่าด้วยทัญญู**
๑๔๗. สิกขาบทที่ ๙* อุกฺกิซิตฺตสัมโมก การคบหาภิกขุณีที่ถูกสงฆ์ลงอุกเขป-
นียกรรม
๑๔๘. สิกขาบทที่ ๑๐* กัณฺณุก สมณูเทศซื้อกัณณุกะถูกสงฆ์นาสนะ
- สทฺธมฺมีกวัคค์ (ภิกขุ) ๑๒ ข้อ**
๑๔๙. สิกขาบทที่ ๑* สทฺธมฺมิก การกล่าวตักเตือนผู้ร่วมประพฤติ
ธรรมโดยชอบธรรม
๑๕๐. สิกขาบทที่ ๒* วิเลชน ความยุ่งยากแห่งสิกขาบท
๑๕๑. สิกขาบทที่ ๓* โมหนก^{๑๔} การทำให้ผู้อื่นหลง
๑๕๒. สิกขาบทที่ ๔* ปหาร การทำร้ายเพื่อนภิกขุณี
๑๕๓. สิกขาบทที่ ๕* ตลสัถฺติก การเงี้ยวหอกคือฝ่ามือขึ้นทำที่ว่า
จะทำร้าย
๑๕๔. สิกขาบทที่ ๖* อมูลก การใส่ความด้วยอาบัติสังฆาติเสสที่
ไม่มีมูล
๑๕๕. สิกขาบทที่ ๗* สลฺลิจฺจ การจงใจก่อความรำคาญ
๑๕๖. สิกขาบทที่ ๘* อุปฺปัสสุติ การแอบฟังภิกขุณีทะเลาะกัน
- ๔.๑๖ ธมฺมิกวัคค์ (ภิกขุณี) ๑๐ ข้อ หมายความว่าด้วยผู้ประพฤติธรรม**
๑๕๗. สิกขาบทที่ ๙* กัมมปฺปปฏิพาหน^{๒๐} การคัดค้านกรรมที่ถูกต้อง
๑๕๘. สิกขาบทที่ ๑๐* ฉนฺท็อทฺตวาคมน การไม่ให้ฉันทะแล้วไปเสีย
๑๕๙. สิกขาบทที่ ๑๑* ทุพฺพล การถวายจีวรแก่พระภิกษุภิกขุณี
๑๖๐. สิกขาบทที่ ๑๒* ปริณามน การน้อมลากสงฆ์ไปเพื่อบุคคล

รตนวัคค์ (ราชวัคค์) (ภิกขุ) ๖ ข้อ

๑๖๑. สิกขาบทที่ ๒* รตน การเก็บรัตนะที่เจ้าของลืมไว้
 ๑๖๒. สิกขาบทที่ ๔* สุจิฆร การทำกล่องเข็มด้วยกระดูกเป็นต้น
 ๑๖๓. สิกขาบทที่ ๕* มัลลจปีฐ การทำเตียงและตั้ง
 ๑๖๔. สิกขาบทที่ ๖* ตูโลนัทธ การทำเตียงและตั้งห่มนุ่น
 ๑๖๕. สิกขาบทที่ ๘* กัณฐุปปญฺญิฉาติ การทำผ้าปิดฝี
 ๑๖๖. สิกขาบทที่ ๑๐* นันท ทานพระนันทะ

* สาธารณสิกขาบทในหมวดนี้มี ๘ วรรค ๗๐ ข้อ จัดหมวดเป็นสิกขาบทสำหรับ
 ภิกขุณี ๗ วรรค (๔.๑๐-๔.๑๖) ๗๐ ข้อ ได้แก่ ๑๐) มุสาวาทวรรค ๑๑) ภูตคาม
 วรรค ๑๒) โภชนวรรค ๑๓) จาริตตวรรค ๑๔) โชติวรรค ๑๕) ทิฏฐิวรรค
 ๑๖) ธรรมมิกวรรค

๕. ปาฏิเทศนียกัณฐ [๘ ข้อ: ๒๒๒-๒๒๙]

- สิกขาบทที่ ๑ สัปปิวิณฺเณปาณ การออกปากขอเนยใส
 สิกขาบทที่ ๒ เตลวิณฺเณปาณ การออกปากขอน้ำมัน
 สิกขาบทที่ ๓ มธฺวิณฺเณปาณ การออกปากขอน้ำผึ้ง
 สิกขาบทที่ ๔ ฝานิตวิณฺเณปาณ การออกปากขอน้ำอ้อย
 สิกขาบทที่ ๕ มัจฉวิณฺเณปาณ การออกปากขอปลา
 สิกขาบทที่ ๖ มंसวิณฺเณปาณ การออกปากขอเนื้อ
 สิกขาบทที่ ๗ ชีรวิณฺเณปาณ การออกปากขอนมสด
 สิกขาบทที่ ๘ ทริวิณฺเณปาณ การออกปากขอนมเปรี้ยว

* สิกขาบทในหมวดนี้เป็นสาธารณสิกขาบททั้งสิ้น ๘ ข้อ

๖. เสขียกัณฐ [๗๕ ข้อ: ๒๓๐-๓๐๔]*

๖.๑ ปริมณฺทลวัคค์ หมวดว่าด้วยการนุ่งห่มเป็นปริมณทล

ฉัพพีลตี สารูปา

๒๖ ข้อ

- สิกขาบทที่ ๑ ปริมณฺทลนิवास^{๒๑} การครองอันตราสกเรียบร้อย
 สิกขาบทที่ ๒ ปริมณฺทลปารุปี^{๒๒} การครองอุตตราสงค์เรียบร้อย
 สิกขาบทที่ ๓ สุปญฺญิฉนฺนคมิก^{๒๓} การปกปิดกายดี ไปในละแวกบ้าน

สิกขาบทที่ ๔	สุปฏิจฉันนีสีท ^{๒๔}	การปกปิดกายดี นั่งในละแวกบ้าน
สิกขาบทที่ ๕	สุสัฏคมิก	การสำรวมดี ไปในละแวกบ้าน
สิกขาบทที่ ๖	สุสัฏนีสีท	การสำรวมดี นั่งในละแวกบ้าน
สิกขาบทที่ ๗	โอภักขิตตจักขุคมิก	การมีจักขุทอดลง ไปในละแวกบ้าน
สิกขาบทที่ ๘	โอภักขิตตจักขุณีสีท	การมีจักขุทอดลง นั่งในละแวกบ้าน
สิกขาบทที่ ๙	อุภักขิตตคมิก	การไม่เวกผ้า ไปในละแวกบ้าน
สิกขาบทที่ ๑๐	อุภักขิตตกณีสีท	การไม่เวกผ้า นั่งในละแวกบ้าน

๖.๒ อุชัคชิกวัคค หมวดว่าด้วยการหัวเราะ

สิกขาบทที่ ๑๑	อุชัคชิกคมิก	การไม่หัวเราะดัง ไปในละแวกบ้าน
สิกขาบทที่ ๑๒	อุชัคชิกณีสีท	การไม่หัวเราะดัง นั่งในละแวกบ้าน
สิกขาบทที่ ๑๓	อุจจสัททคมิก	การพูดเสียงเบา ไปในละแวกบ้าน
สิกขาบทที่ ๑๔	อุจจสัททณีสีท	การพูดเสียงเบา นั่งในละแวกบ้าน
สิกขาบทที่ ๑๕	กายัปปจาลกคมิก	การไม่เดินโคลงกาย ไปในละแวกบ้าน
สิกขาบทที่ ๑๖	กายัปปจาลกณีสีท	การไม่โคลงกาย นั่งในละแวกบ้าน
สิกขาบทที่ ๑๗	พาหุปปจาลกคมิก	การไม่เดินแกว่งแขน ไปในละแวกบ้าน
สิกขาบทที่ ๑๘	พาหุปปจาลกณีสีท	การไม่แกว่งแขน นั่งในละแวกบ้าน
สิกขาบทที่ ๑๙	สีสัปปจาลกคมิก	การไม่เดินโคลงศีรษะ ไปในละแวกบ้าน
สิกขาบทที่ ๒๐	สีสัปปจาลกณีสีท	การไม่โคลงศีรษะ นั่งในละแวกบ้าน

๖.๓ ชัมภกตวัคค หมวดว่าด้วยการเท้าสะเอว

สิกขาบทที่ ๒๑	ชัมภกตคมิก	การไม่เดินเท้าสะเอว ไปในละแวกบ้าน
สิกขาบทที่ ๒๒	ชัมภกตณีสีท	การไม่เท้าสะเอว นั่งในละแวกบ้าน
สิกขาบทที่ ๒๓	โอคุณฺจิตคมิก	การไม่เดินคลุมศีรษะ ไปในละแวกบ้าน
สิกขาบทที่ ๒๔	โอคุณฺจิตณีสีท	การไม่คลุมศีรษะ นั่งในละแวกบ้าน
สิกขาบทที่ ๒๕	อุภักกุฏิก	การไม่เดินกระหย่ง ไปในละแวกบ้าน
สิกขาบทที่ ๒๖	ปัลลัตถิก	การไม่นั่งรัดเข้าในละแวกบ้าน

สมตีส โภชนปฏิสยุตตา ๓๐ ข้อ

สิกขาบทที่ ๒๗	สักกัจจปฏิคฺคเณ	การรับบิณฑบาตโดยเคารพ
---------------	-----------------	-----------------------

สิกขาบทที่ ๒๘ ปัตตสัลลณีปฏิคฺคหน การให้ความสำคัญในบาตรขณะรับ
บิณฑบาต

สิกขาบทที่ ๒๙ สมสุกกปฏิคฺคหน การรับบิณฑบาตพอเหมาะกับแกง

สิกขาบทที่ ๓๐ สมตฺตติก การรับบิณฑบาตเสมอขอบปากบาตร

๖.๔ สักกัจจวัคฺค หมวดว่าด้วยความเคารพ

สิกขาบทที่ ๓๑ สักกัจจณฺณชน^{๒๕} การฉันบิณฑบาตโดยเคารพ

สิกขาบทที่ ๓๒ ปัตตสัลลณีณฺณชน^{๒๖} การให้ความสำคัญในบาตรขณะฉัน
บิณฑบาต

สิกขาบทที่ ๓๓ สปาน การฉันบิณฑบาตไปตามลำดับ

สิกขาบทที่ ๓๔ สมสุกก การฉันบิณฑบาตพอเหมาะกับแกง

สิกขาบทที่ ๓๕ อุปต^{๒๗} การไม่ฉันบิณฑบาตขยี้มลงแต่ยอด

สิกขาบทที่ ๓๖ โอนนปฺปฏิจฺฉาณ การไม่ใช้ข้าวสุกกกลบแกงหรือกับข้าว

สิกขาบทที่ ๓๗ สุโปทณวิธธตฺติ การไม่ออกปากขอแกงหรือข้าวสุกมานั้น
ส่วนตัว

สิกขาบทที่ ๓๘ อุชฺฌมานสัลลณี การไม่มุ่งตำหนิมองดูบาตรของภิกษุอื่น

สิกขาบทที่ ๓๙ กพพ การไม่ทำคำข้าวให้ใหญ่เกิน

สิกขาบทที่ ๔๐ อาโลป การทำคำข้าวให้กลม

๖.๕ กพพวัคฺค หมวดว่าด้วยคำข้าว

สิกขาบทที่ ๔๑ อนาหฺนุ การไม่อ้าปากรอคำข้าวที่ยังไม่ถึงปาก

สิกขาบทที่ ๔๒ ญฺณชฺมาน^{๒๘} การไม่สอดมือทั้งหมดเข้าไปในปาก

สิกขาบทที่ ๔๓ สกพพ การไม่พูดคุยขณะที่ในปากมีคำข้าว

สิกขาบทที่ ๔๔ ปิณฺทุกฺเขปก การไม่ฉันโยนคำข้าว

สิกขาบทที่ ๔๕ กพพาวัจเฌทก การไม่ฉันกัดคำข้าว

สิกขาบทที่ ๔๖ อวคฺฉิณฺทการก การไม่ฉันทำกระพุงแก้มให้ตุย

สิกขาบทที่ ๔๗ หตฺถณิถฺฐณ^{๒๙} การไม่ฉันสลัดมือ

สิกขาบทที่ ๔๘ สิตฺถาวการก การไม่ฉันโปรยเมล็ดข้าว

สิกขาบทที่ ๔๙ ชิวฺหานิจฺฉารก การไม่ฉันแลบลิ้น

สิกขาบทที่ ๕๐ จปฺจุปการก การไม่ฉันทำเสียงดังจับ ๆ

๖.๖ สรุสุรวัคค หมายความว่าด้วยการฉันทังชูต ฯ

สิกขาบทที่ ๕๑ สรุสุการก การไม่ฉันทำเสียงดังชูต ฯ
 สิกขาบทที่ ๕๒ หัตถนิลฺเลหก การไม่ฉนเลียมือ
 สิกขาบทที่ ๕๓ ปัตถนิลฺเลหก การไม่ฉนขอบบาตร
 สิกขาบทที่ ๕๔ โอรฺกนิลฺเลหก การไม่ฉนเลียริมฝีปาก
 สิกขาบทที่ ๕๕ สามิส การไม่จับภาชนะน้ำดื่มด้วยมือเปื้อนอาหาร
 สิกขาบทที่ ๕๖ สลิตถก การไม่เทน้ำล้างบาตรมีเมล็ดข้าวในละแวก
 บ้าน

โสฬส รัมมเทสนาปฏิสยุตตา ๑๖ ข้อ

สิกขาบทที่ ๕๗ ฉิตฺตปาณิ การไม่แสดงธรรมแก่คนผู้กัณรุม^๗
 สิกขาบทที่ ๕๘ ทณฺฑปาณิ การไม่แสดงธรรมแก่คนผู้ถือไม้พลอง
 สิกขาบทที่ ๕๙ สัตถปาณิ การไม่แสดงธรรมแก่คนผู้ถือคัสตรา
 สิกขาบทที่ ๖๐ อารุธปาณิ การไม่แสดงธรรมแก่คนผู้ถืออาวุธ

๖.๗ ปาทุกวัคค หมายความว่าด้วยเชิงเท้า

สิกขาบทที่ ๖๑ ปาทุก การไม่แสดงธรรมแก่คนผู้สวมเชิงเท้า
 สิกขาบทที่ ๖๒ อุปาหน^{๗๐} การไม่แสดงธรรมแก่คนผู้สวมรองเท้า
 สิกขาบทที่ ๖๓ ยาน การไม่แสดงธรรมแก่คนผู้อยู่ในยานพาหนะ
 สิกขาบทที่ ๖๔ สยน การไม่แสดงธรรมแก่คนผู้อยู่บนที่นอน
 สิกขาบทที่ ๖๕ ปัลลิตถิก การไม่แสดงธรรมแก่คนผู้นั่งรัดเขา
 สิกขาบทที่ ๖๖ เวจิต การไม่แสดงธรรมแก่คนผู้โปกศิระษะ
 สิกขาบทที่ ๖๗ โอคุณฺจิต การไม่แสดงธรรมแก่คนผู้คลุมศิระษะ
 สิกขาบทที่ ๖๘ ฌมา การไม่แสดงธรรมแก่คนผู้นั่งบนอาสนะ
 สิกขาบทที่ ๖๙ นิจาสน การไม่แสดงธรรมแก่คนผู้นั่งบนอาสนะสูง
 สิกขาบทที่ ๗๐ จิต^{๗๑} การไม่แสดงธรรมแก่คนผู้นั่งอยู่
 สิกขาบทที่ ๗๑ ปัจฉโตคมณ^{๗๒} การไม่แสดงธรรมแก่คนผู้เดินไปข้างหน้า

^๗ บาลีใช้คำว่าพระตถาคตจะไม่ทรงแสดงพระสัทธรรมแก่คนเหล่านี้ (น เทเสนติ ตถาคตตา)

สิกขาบทที่ ๗๒ อุปัฏเณคนมน การไม่แสดงธรรมแก่คนผู้เดินไปในทางขณะที่
อยู่นอกทาง

ตโย ปกิณณกา

๓ ข้อ

สิกขาบทที่ ๗๓ จิตฺตอุจฺจาร^{๓๓} การไม่ยื่นถ่ายอุจจาระหรือปัสสาวะ

สิกขาบทที่ ๗๔ หริเตอุจฺจาร การไม่บ้วนน้ำลายบนของเสียว

สิกขาบทที่ ๗๕ อุทฺเทอุจฺจาร การไม่ถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะหรือบ้วนน้ำลายลงในน้ำ

* สิกขาบทในหมวดนี้เป็นสาธารณสิกขาบททั้งสิ้น ๗๕ ข้อ

๗. อธิกรณสมถ [ธรรมเครื่องระงับอธิกรณ์ ๗ อย่าง: ข้อ ๓๐๕-๓๑๑]*

๑. พึงให้สัมมุขาวินัย^ก สัมมุขาวินัย ระงับอธิกรณ์ในที่พร้อมหน้า

๒. พึงให้สตวินัย^ง สตวินัย ระงับอธิกรณ์โดยประกาศสมมติให้ว่า
เป็นผู้มีสติสมบูรณ์

๓. พึงให้อมุฬหวินัย^จ อมุฬหวินัย ระงับอธิกรณ์โดยยกประโยชน์ให้ว่า
ต้องอาบัติในขณะที่เป็นบ้า

๔. พึงให้ปญฺญูตาตรณะ^ฉ ปญฺญูตาตรณะ^{๓๔} ระงับอธิกรณ์ตามคำรับของจำเลย

๕. พึงให้เยภุยฺยสิกขา^ช เยภุยฺย^{๓๕} ระงับอธิกรณ์ตามเสียงข้างมาก

๖. พึงให้ตฺสสปาปิยสิกขา^ฌ ตฺสสปาปิยสิกขา ระงับอธิกรณ์โดยการลงโทษแก่ผู้ทำ
ผิด

๗. พึงให้ติณวตฺถการกะ^ณ ติณวตฺถการก ระงับอธิกรณ์โดยการประนีประนอม

* สิกขาบทในหมวดนี้เป็นสาธารณสิกขาบททั้งสิ้น ๗ ข้อ

^ก สัมมุขาวินัย คือวิธีตัดสินที่พึงทำในที่พร้อมหน้าสงฆ์ ธรรม และวัตถุ

^ง สตวินัย คือวิธีตัดสินที่ยกสติขึ้นเป็นหลัก

^จ อมุฬหวินัย คือวิธีตัดสินที่ให้แก่ภิกษุผู้หายเป็นบ้าแล้ว

^ฉ ปญฺญูตาตรณะ คือวิธีตัดสินโดยปรับโทษตามคำสารภาพ

^ช เยภุยฺยสิกขา คือวิธีตัดสินโดยอาศัยเสียงข้างมาก

^ฌ ตฺสสปาปิยสิกขา คือวิธีตัดสินโดยปรับโทษแก่ผู้ทำความผิด

^ณ ติณวตฺถการกะ คือวิธีตัดสินโดยวิชัยอมความ ตามศัพท์แปลว่า ระเบียบดังกลบไว้ด้วยหญ้า (นัย วิ.จุ.

เชิงอรรถคำต่าง: ชื่อสิกขาบท

อักษรย่อเอกสาร

ภข	ภิกขุปาติโมกข์ปาฬิ (พิมพ์อักษรระปาฬิ-ไตสยาม คู่ขนาน สัททะอักษรระไทย-ปาฬิ)
มจร	พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
สบ	พระไตรปิฎกสังฆาณะ ฉบับ ภ.ป.ร. (ต้นฉบับปาฬิภาษา) ชุด ๔๐ เล่ม พ.ศ. ๒๕๕๙, (พิมพ์อักษรระสยาม-ปาฬิ คู่ขนานกับ สัททะอักษรระไทย-ปาฬิ), เล่ม ๒ (ฉบับมูลนิธิฯ มอบแก่สถาบันภาษาศาสตร์และวัฒนธรรมศึกษาราชนครินทร์)
BB	พจนานุกรม บาลี-ไทย-อังกฤษ ฉบับภูมิพลโลกิคุ
PCE	ภิกขุณีปาติโมกข์ฉบับอักษรจีน-โรมัน เผยแพร่โดย Dhammavassārāma
TN	ภิกขุณีปาติโมกข์ฉบับอักษรโรมัน โดย Tathāloka Bhikkhunī and Nimmalā Bhikkhunī

๑ ภข, ฉบับอื่น ๆ: อทินนาทาน; สบ: ทินนาทาน

๒ สบ: โภชนปฏิคค์ทณ; TN,PCE: Bhojanapaṭiggahaṇapaṭhama; ทั้งนี้ ผู้รวบรวมยึดตามวิธีการของ ภข ที่ขึ้นต้นด้วย ปจม, ทุตติย...

๓ สบ: ทุตติยโภชนปฏิคค์ทณ; TN,PCE: Bhojanapaṭiggahaṇadutiya

๔ ภข: สัมภาท; สบ: สัมภาทก; TN,PCE: Saṅghabhedaka

๕ ภข: กจิน; สบ: กถิน; TN,PCE: Kathina; BB: กจิน

๖ สบ: (ทุตติย) ปัตตัตถิ; TN: Jātarūparajataṭavaggo tatiyo; PCE: Pattavaggotatiyo

๗ สบ: รัตตัตถิการวัคค; TN,PCE: Rattandhakāravaggo dutiyo; บางแห่งใช้ว่า อันธการวรรค

๘ ภข: ในพระบัญญัติเกี่ยวกับภฐิน ใช้ จ (นิสัคคิยา ข้อ ๑-๓) ชื่อสิกขาบท “กจิน”; สบ: กถิน;

TN,PCE: Kathina; BB: กจิน

๙ สบ: คัพภินิ; TN,PCE: Gabbhinī; BB: คัพภินิ

๑๐ สบ: ปายันติ; TN,PCE: Pāyantī

๑๑ สบ: ปจมกุมาริภูต; TN,PCE: Paṭhamakumāribhūta; BB: กุมาริ

๑๒ ภข ปาจิตติยา ข้อ ๗๙: ขิยณ-; สบ: ขิยน-; TN,PCE: Khiyyanadhamma; มจร: ขิยณ-

๑๓ สบ: ภิกขุณี-; TN: Bhikkhunīummaddāpana; PCE: Bhikkhuni-ummaddāpana; มจร: ภิกขุณี-

๑๔ สบ: อสัคคิจิก; TN: Asaṅkaccika; PCE: Asaṅkaccika; BB: สงกจจิกกา- Saṅkacchika

๑๕ ภข,สบ: ปถวิคคณ; TN,PCE: Pathavikhaṇana; มจร: ปจวิคคณ

๑๖ ภข: โขติ; สบ,มจร: โขติก; TN,PCE: Joti

๑๗ ภข: อปนิธาน; สบ,มจร: จีวรอปนิธาน; TN,PCE: Apanidhāpana

๑๘ ภข: สัปปาณวัคค; สบ: สัปปาณกวัคค

๑๙ ภข: โมหนก; สบ: โมहन; TN,PCE: Mohana

-
- ๒๐ ภา: กัมมปั;- สบ: กัมม-; TN,PCE: Kammappaṭibāhana; มจร: กम्म-
- ๒๑ ภา: ปริมณฑลนิवास; สบ: ปริมณฑล; TN,PCE: Parimaṇḍala
- ๒๒ ภา: ปริมณฑลปารุปี; สบ: ทุตติยปริมณฑล; TN,PCE: Parimaṇḍala
- ๒๓ ภา: สุปฏิจฉันนคมิท; สบ: สุปปปฏิจฉันน; TN,PCE: Suppaṭicchanna (ข้ออื่น ๆ เป็น
เช่นเดียวกัน)
- ๒๔ ภา: สุปฏิจฉันนนิสสีท; สบ: ทุตติยสุปปปฏิจฉันน; TN,PCE: Suppaṭicchanna (ข้ออื่น ๆ เป็น
เช่นเดียวกัน)
- ๒๕ ภา: สักกัจจกุลชน; สบ: สักกัจจ; TN,PCE: Sakkaccabhuṅjana
- ๒๖ ภา: ปัตตสัลลณีกุลชน; สบ: ปัตตสัลลณี; TN,PCE: Pattasaṅginiḥbhuṅjana
- ๒๗ ภา: ฦปต; สบ: ฦปกต; TN: Na thūpakata; PCE: Nathūpakata
- ๒๘ ภา: ภูลขมาน; สบ: ทุตติยอนาหฏ; TN,PCE: Bhuṅjamāna
- ๒๙ ภา: หัตถนิทฐนท; สบ: หัตถนิทฐนท; TN,PCE: Hatthaniddhunaka
- ๓๐ ภา: อุปาหน; สบ: อุปาหนารุฬ; TN,PCE: Upāhana
- ๓๑ ภา,สบ: จิต; TN,PCE: Ṭhitā
- ๓๒ ภา,สบ: ปัจฉโตคมน; TN: Pacchatogacchanti; PCE: Ṭhitā
- ๓๓ ภา,สบ: จิตอุจจาร; TN: Ṭhitāuccāra; PCE: Ṭhitā-uccāra
- ๓๔ ภา: ปฏิลลย; สบ: ปฏิลลย; TN,PCE: Paṭilāyana
- ๓๕ ภา: เยภุญ; สบ: เยภุญ; TN,PCE: Yebhujjā

ภิกขุณีปาติโมกข์ปาฬิ

อักขรวิธีสังคายนา (ไม้ – อ อักขระระสยาม-ปาฬิ)

ปุปฺพพรรณปุปฺพกิจฺจานิ^๑

(ปฺรฺจฺจน) นโม ตัสส ภควโต อรหโต สัมมาสัมพุทฺธัสส (ว่า ๓ จบ)

สุณาทู เม **อัยเย**^๒ สโฆ, ยถิ สัมมัสส ปัตตกัลลํ, อหํ
อายัสมันฺติ^๓ (**ชื่อวิสัลฺชชก/อิตฺถันนาม**^๔) วินยํ ปุจฺเจยฺย.

(วิสัลฺชชก) นโม ตัสส ภควโต อรหโต สัมมาสัมพุทฺธัสส (ว่า ๓ จบ)

สุณาทู เม **อัยเย** สโฆ, ยถิ สัมมัสส ปัตตกัลลํ, อหํ
อายัสมันฺติ (**ชื่อปฺรฺจฺจน/อิตฺถันนาม**^๕) วินยํ ปุจฺจโ จ วิสัลฺชเชยฺย.

(ปฺรฺจฺจน) สัมมชฺชณี ปทึโป จ, อุทกํ อาสเนน จ,

อุโปสถัสส เอตานิ, ปุปฺพพรรณนํติ วุจฺจติ.

โอกาส สัมมชฺชณี^๖.

^๑ ปุปฺพพรรณปุปฺพกิจฺจานิ แบบสวด ๒ รูป เทียบเคียงกับ ภิกขุปาติโมกข์แปล (ฉบับท่องจำ) โดย พระมหาวิฑิตฺตํ อุตตมปญฺโญ (ใช้อักษรย่อ พม) และ **The Bhikkhu Pātimokkha: a word by word translation** โดย Bhikkhu Nāṇatusita (ใช้อักษรย่อ BK) และเทียบเคียงบางส่วนกับ ภิกขุณีปาติโมกข์บาลี พร้อมคำแปล โดย วัดทรงธรรมกัลยาณีภิกษุณีอาราม (ใช้อักษรย่อ ทรก)

^๒ คำว่า **อัยเย** นี้ ฟังว่าแต่ที่มีภิกษุณีพรรษาแก่กว่าผู้พูดอยู่บ้าง ถ้าผู้พูดแก่พรรษาว่าภิกษุณีทั้งหมดแล้วต้องว่า อาวุโส แทน **อัยเย**

^๓ คำว่า **อายัสมันฺติ** และในวงเล็บว่า **อิตฺถันนาม/อิตฺถันนาม** นี้ ถ้าภิกษุณีผู้พูด อ่อนพรรษาว่า ก็ให้ว่า **อายัสมันฺติ** แล้วใส่นายาลงแทน **อิตฺถันนาม/อิตฺถันนาม** ถ้าภิกษุณีผู้พูดแก่พรรษาว่า ฟังยก **อายัสมันฺติ** ออก, อนุโลมตาม พระครูอรุณธรรมรังษี (เอี่ยมสิริวณฺโณ), **มนต์พิธี**

^๔ **ชื่อวิสัลฺชชก/อิตฺถันนาม** เช่น ชื่อทตฺต ฟังว่า ทตฺต; กตปฺญฺโณ ฟังว่า กตปฺญฺณ

^๕ **ชื่อปฺรฺจฺจน/อิตฺถันนาม** เช่น ชื่อตัสส ฟังว่า ตัสเสน; ที่ปรัम्मโม ฟังว่า ที่ปรัम्मเมน

^๖ พม: สาธุ สมฺมชฺชณี; BK: Okāsa sammajjanī; ทรก: โอกาส สมฺมชฺชณี

(วิสัษชก) สัมมัตถนกรณัจ.

(ปุจฉก) ปทีโป จ.

(วิสัษชก) *ปทีปอุชฺชนฉ^๗/ อิทานิ สุริยาโลกัสส อตฺถิตาย ปทีปกิจฺจํ
นตฺถิ^๘.*

(ปุจฉก) อุทกํ อาสเนน จ.

(วิสัษชก) อาสเนน สห ปาณียปริโภชนียอุปัฏฺฐปนฉ.

(ปุจฉก) อุโปสถัสส เอตานิ ปุพฺพกรรมนํติ วุจฺจติ.

(วิสัษชก) เอตานิ จตฺตาริ วตฺตานิ สัมมัตถนกรณาทินิ สัมมัตถนปาทโต
ปจम् กตฺตัพพตฺตา อุโปสถัสส อุโปสถกัมมัสส ปุพฺพกรรมนํติ วุจฺจติ,
ปุพฺพกรรมนํติ อักขาตานิ.

(ปุจฉก) ฉนฺทปาริสฺสุทฺธิ อุตฺถกฺขานํ, ภิกฺขุณฺณคณฺนา จ โอวาโท
อุโปสถัสส เอตานิ, ปุพฺพกิจฺจันติ วุจฺจติ.

ฉนฺทปาริสฺสุทฺธิ^๙.

(วิสัษชก) ฉนฺทารหานํ ภิกฺขุณฺณ ฉนฺทปาริสฺสุทฺธิอาหรณ.

(ตฺถจฺ อธิ นตฺถิ^{๑๐})

(ปุจฉก) อุตฺถกฺขาน.

^๗ แปลศัพท์ อุชฺชนฉ-ก.ลูกโหลงอยู่

^๘ อิทานิ ...เป... นตฺถิ ใช้สำหรับกลางวัน

^๙ พม: สาธุ ฉนฺทปาริสฺสุทฺธิ; BK: Chandapārisuddhi; ทธก: ฉนฺทปาริสฺสุทฺธิ

^{๑๐} “ตฺถจฺ อธิ นตฺถิ” หมายถึง มีภิกษุณีอยู่ในเขตสีมาครอบวัด ไม่มอบฉันทะและปาริสฺสุทฺธิมาใน
ที่ประชุมสงฆ์ หากภิกษุณีอยู่ในเขตสีมาครอบวัด ได้มอบฉันทะฯ มา จึงไม่ต้องสวด

(วิสัณฺขก) เหมันตาทินี ติณฺณ อุตฺตเน เอตฺตํ อติกกัณฺโถ เอตฺตํ อวสิฏฺฐ-
 จันฺติ เอวํ อุตฺตวาจิกฺขณํ, อุตฺตนิธ ปน สาสเน เหมันตคิมฺหวัสฺसानานํ
 วเสน ตีณิ โหณฺติ, อยํ (เหมันโตตฺต/คิมฺโหตฺต/วัสฺसानตฺต)^{๑๑} อัสมิณฺจ^{๑๒}
 อุตฺมฺหิ [อธิกมาสวเสน ทส] (อวัจ) อุโปสทา, อิมินา ปักฺเขน เอโก
 อุโปสโถ สัมปัตฺโต, (เอโก) อุโปสโถ อติกกัณฺโถ, (ณ) อุโปสทา
 อวสิฏฺฐา.^{๑๓}

^{๑๑} ฤทธหนาว ฟังว่า เหมันโตตฺต; ฤทธร้อน ฟังว่า คิมฺโหตฺต; ฤद्धฝน ฟังว่า วัสฺसानตฺต

^{๑๒} อ้างอิง ภิกขุปาติโมกข์ปาฬิ (สวดรูปเดียว) ใช้ อัสมิณฺจ แปลว่า นี่ก็; ฉบับอื่น (แบบสวด ๒
 รูป) ใช้แตกต่างกัน เช่น พม: อัสมิณฺจ; BK: asmin; ทกข: อิมัสมิณฺจ

^{๑๓} ในฤทธหนาวและฤทธร้อน ปกติมี ๘ อุโปสธ การขานอุโปสธหลังจากบอกฤทธ เป็นการแจ้ง
 จำนวนอุโปสธทั้งหมดของฤทธ, ปักษ์ปัจจุบัน ๑, จำนวนอุโปสธที่ล่วงแล้ว และจำนวนอุโปสธที่
 เหลือ เช่น อุโปสธที่ ๑ ฟังว่า อัสมิณฺจ อุตฺมฺหิ (สำหรับในฤद्धนี้) **อวัจอุโปสทา** (มี ๘ อุโปสธ),
อิมินา ปักฺเขน เอโก อุโปสโถ สัมปัตฺโต (อุโปสธหนึ่ง ถึงพร้อมแล้วด้วยปักษ์นี้), **สັตฺต**
อุโปสทา อวสิฏฺฐา (เหลือ ๗ อุโปสธ)

อุโปสธที่ ๒ ฟังว่า **อวัจอุโปสทา, อิมินา ปักฺเขน เอโก อุโปสโถ สัมปัตฺโต, เอโก อุโปสโถ**
อติกกัณฺโถ (ล่วงแล้ว ๑ อุโปสธ), **ณ อุโปสทา อวสิฏฺฐา** (เหลือ ๖ อุโปสธ)

อุโปสธที่ ๓,๔,๕,๖ (ล่วงแล้ว ๒,๓,๔,๕ อุโปสธ เหลืออยู่อีก ๕,๔,๓,๒ อุโปสธ ฟังว่า ... เทวํ
 (ตโย, จิตฺตาโร, ปณฺธ) **อุโปสทา อติกกัณฺธา, ปณฺธ (จิตฺตาโร, ตโย, เทวํ) อุโปสทา อวสิฏฺฐา**

อุโปสธที่ ๗ (ล่วงแล้ว ๖ อุโปสธ) ฟังว่า ... **ณ อุโปสทา อติกกัณฺธา, เอโก อุโปสโถ อวสิฏฺโ**

อุโปสธที่ ๘ อุโปสธสุดท้ายของฤद्ध (ล่วงแล้ว ๗ อุโปสธ) ฟังว่า ... **สັตฺต อุโปสทา อติกกัณฺธา,**
อวัจอุโปสทา ปริบุรณ (๘ อุโปสธ ครบบริบูรณ์)

ในฤद्धฝน ปกติมี ๗ อุโปสธ ๑ ปวารณา (ออกพรรษา) เช่น อุโปสธที่ ๑ ฟังว่า **สັตฺต จ**
อุโปสทา เอกา จ ปวารณา (มี ๗ อุโปสธด้วย มี ๑ ปวารณาด้วย), **อิมินา ปักฺเขน เอโก**
อุโปสโถ สัมปัตฺโต (อุโปสธหนึ่ง ถึงพร้อมแล้วด้วยปักษ์นี้), **ณ จ อุโปสทา เอกา จ ปวารณา**
อวสิฏฺฐา (เหลือ ๖ อุโปสธด้วย เหลือ ๑ ปวารณาด้วย)

นอกจากนี้ ถ้าปีใดเป็นปีอธิกมาส คือ มีเดือน ๘ สองหนในฤद्धของปีนั้น จะมี ๑๐ อุโปสธ ฟัง
 เพิ่มคำว่า **อธิกมาสวเสน** ข้างหน้าจำนวนอุโปสธของฤद्धนั้น เช่น อุโปสธที่ ๑ ฟังว่า

(ปจฺจณก) ภิกขุณีคณนา จ.

(วิสัณฺขชก) อิมัสมี อุโปสถักเค เอตตกา ภิกขุณี สันนิปติตาติ ภิกขุณีน
คณนา, อิมัสมี ปน อุโปสถักเค (*จัตตาโร*)^{๑๔} ภิกขุณี สันนิปติตา
โหนดิ^{๑๕}.

(ปจฺจณก) โอวาโท.

(วิสัณฺขชก) อิทานิ ปน โส จ โอวาโท คหิตโต โหติ.

(ปจฺจณก) อุโปสถัสส เอตานิ ปุพฺพกิริจันตี วุจฺจติ.

(วิสัณฺขชก) เอตานิ ปณฺจ กัมมานิ จันฺทาหรณาทินี ปาติโมกฺขุทฺเทสโต
ปจฺม กัตตัพพัตตา อุโปสถัสส อุโปสถกัมมัสส ปุพฺพกิริจันตี วุจฺจติ,
ปุพฺพกิริจันตี อักขาตานิ.

(ปจฺจณก) อุโปสโก, ยาวตिका จ ภิกขุณียो กัมมปํปตฺตา, สภาคาปตฺติโย จ
น วิชฺชนตี, วิชฺชนียา จ ปุคฺคลา ตัสมี น โหนดิ, ปตฺตกัลลันตี วุจฺจติ.
อุโปสโก.

อธิกมาสวเสน ทส อุโปสกา (เปิอธิกมาสมี ๑๐ อุโปสถ), **อิมินา ปักเขน เอโก อุโปสโก สัม**
ปตฺโต (อุโปสถหนึ่ง ถึงพร้อมแล้วด้วยบักษนี้), **นว อุโปสกา อวสิฏฺฐา** (เหลือ ๙ อุโปสถ)

^{๑๔} *จัตตาโร ภิกขุ* หมายถึง ภิกษุ ๔ รูป (ที่มาลงอุโปสถ), ๕-ปณฺจ, ๖-ฉ, ๗-สตัต, ๘-อฏฺฐ, ๙-นว, ๑๐-ทส, ๑๑-เอกาทส, ๑๒-ทฺวาทส, ๑๓-เตรส, ๑๔-จุทฺทส, ๑๕-ปณฺณรส, ๑๖-โสฬส, ๑๗-สตัตฺตรส, ๑๘-อฏฺฐารส, ๑๙-เอกุณวีสติ, ๒๐-วีสติ, ๒๑-เอกวีสติ, ๒๒-พาวีสติ, ๒๓-เตวีสติ, ๒๔-จตุพฺพิสติ, ๒๕-ปณฺจวีสติ, ๒๖-ฉพฺพิสติ, ๒๗-สตัตฺตวีสติ, ๒๘-อฏฺฐวีสติ, ๒๙-เอกุณตีสติ, ๓๐-ตีสติ, ๓๑-เอกตีสติ, ๓๒-ทฺวตฺตีส, ๓๓-เตตฺตีส, ๓๔-จตุตฺตีส, ๓๕- ปณฺจตฺตีส, ๓๖-ฉตฺตีส, ๓๗-สตัตฺตตีส, ๓๘-อฏฺฐตฺตีส, ๓๙-เอกุณจัตตาฬิ, ๔๐-จัตตาฬิ เป็นต้น

^{๑๕} BK: Imasmiṃ uposathagge sannipatitānaṃ bhikkhūnaṃ gaṇanā ettakā bhikkhū honti. ; Mi Se (Mahidol university 1997: BUDSIR CD ROM): Imasmiṃpana uposathagge ettakā bhikkhū sannipatitā bhikkhūnaṃ gaṇanā.

(วิสัซชก) ทีสุ อุโปสถทิวเสสุ จาตุททสีปณฺณรสีสามัคคีสฺ อัสซ
อุโปสโก^{๑๖} (ปณฺณรโส/จาตุททโส)^{๑๗}.

(ปุจฉก) ยาวติกา จ ภิกขุณีโย กัมมปปีตฺตา.

(วิสัซชก) ยัตตกา ภิกขุณี ตัสส อุโปสถกัมมัสส ปัตตยา ยุตฺตา อนรุปา,
สัพพันฺติเมน ปริจฺเจเทน จตฺสโส ภิกขุณีโย ปกตฺตฺตา, สฺเมน
อนุกฺขิตฺตา, ตา จ โข หัตถปาสํ อวิขหิตฺวา เอกสึมายํ จิตา.

(ปุจฉก) สภาคาปัตติโย จ น วิชฺชนฺติ.

(วิสัซชก) วิกาลโภชนาทิวตฺถุสภาคาปัตติโย จ น วิชฺชนฺติ.

(ปุจฉก) วิชฺชนียา จ ปุคฺคลา ตัสมี น โหนฺติ.

(วิสัซชก) คหฺภูจปณฺทกาทโย เอกวิสติ วิชฺชนียปุคฺคลา หัตถปาสโต
พหิกรณวเสน วิชฺเชตัพพา ตัสมี น โหนฺติ.

(ปุจฉก) ปัตตกัลลันติ วุจฺจติ.

(วิสัซชก) ภิกขุณิสัมภัสส อุโปสถกัมมํ อิเมหิ จตุหิ ลักขณฺเห.

สคฺหิตํ ปัตตกัลลันติ วุจฺจติ.

ปัตตกาลวันตฺนฺติ อักขาตํ.

(เถร^{๑๘}) ปุพฺพภรณปุพฺพภิจฺจานิ สฺมาเปตฺวา เทสิตาปัตติกัสส สมัคคัสส

ภิกขุณิสัมภัสส อนุมติยา ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตุ อารานณํ กโรมิ^{๑๙}.

(สงฆ์) สาธุ สาธุ สาธุ

^{๑๖} พม: ... จาตุททสีปณฺณรสีสามัคคีสฺ โย โกจิ ทิวโส อชฺช ...

^{๑๗} ๑๕ คำ ฟังว่า ปณฺณรโส, ๑๔ คำ ฟังว่า จาตุททโส

^{๑๘} BK ระบุว่า "Elder's request"; ในฉบับอื่น เช่น พม, ทก ระบุว่า "ผู้อาราธนา"

^{๑๙} "ปุพฺพภรณปุพฺพภิจฺจานิ ...เป... อารานณํ กโรมิ" อ้างอิง BK

นโม ตัสส ภควโต อรหโต สัมมาสัมพุทธัสส

ปุพฺพกรรม^{๒๐}

สัมมชฺชนิ ปทีโป จ, อุทกํ อาสเนน จ;
อุโปสถัสส เอตานิ, “ปุพฺพกรรมัน”ติ วุจฺจติ.

ปุพฺพกิจฺจ

ฉันทปาริสฺสฺส, อุตฺถฺกขานํ, ภิกฺขุณีคณฺหา จ โอวาโท;
อุโปสถัสส เอตานิ, “ปุพฺพกิจฺจัน”ติ วุจฺจติ.

ปัตตกัลล

อุโปสโก ยาวติกา จ ภิกฺขุณี กัมมปฺปัตตทา; สภาคาปัตตติโย จ น
วิชฺชนฺติ;
วัชฺชนียา จ ปุคฺคฺลา ตัสมี น โหณฺติ, “ปัตตกัลลัน”ติ วุจฺจติ.

ปุพฺพกรรมปุพฺพกิจฺจานิ สฺมาเปตฺวา เทสิตาปัตติกัสส สมคฺคัสส
ภิกฺขุณิสัมมัสส อนุมติยา ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสฺสตุ อาราชนํ กโรม.

^{๒๐} บทพุพฺพกรรมปุพฺพกิจฺจัน เป็นรูปแบบตามหนังสือ เทวมาติกาปาฬิ ปาติโมกข์ของเมียนมาร์ ดูรายละเอียดใน Bhikkhu Nāṇatusita Himi, *The Bhikkhu Pātimokkha: a word by word translation*, (Buddhist Publication Society. 2014).

ภิกขุณีปาติโมกข์^ก

นโม ตัสส ภควโต อรหโต สัมมาสัมพุทฺธัสส

นโม ตัสส ภควโต อรหโต สัมมาสัมพุทฺธัสส

นโม ตัสส ภควโต อรหโต สัมมาสัมพุทฺธัสส

นิทานุทเทโส

สุณาทู เม อัยเย สโม. อชฺชุปโปสโส ปณฺณโรโส (จาทุทฺทโส^ข) ยทิ
สํชัสส ปตฺตักกัลลํ, สโม อุโปสถํ กเรยฺย ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสฺสเยยฺย.

ก็ สํชัสส ปุพฺพกิจฺจํ? ปาริสฺสุทฺธิ อัยยาโย อาโรเจถ, ปาติโมกฺขํ
อุทฺทิสฺสึสสามิ. ตํ สัพฺพาว สันตํ สาธุกํ สุโณม มนสิโกโรม. ยสฺสา
สิยา อาปตฺตติ, สา อาวิกเรยฺย. อสฺนตฺติยา อาปตฺตติยา ตฺถนฺทึ ภาวตฺตัพฺพํ.
ตฺถนฺทึภาเวเน โข ปณายฺยาโย^ค “ปาริสฺสุทฺธา” ติ เวทิสฺสึสสามิ. ยถา โข ปน
ปจฺจเจกปุณฺณจัสส เวยฺยาकरणํ โหติ, เอวเมว^ด เอวรูปาย ปริสาย ยาวตติยํ
อนุสฺสาวิตฺ^ค โหติ. ยา ปน ภิกฺขุณี ยาวตติยํ อนุสฺสาวียมาเน สรमानา
สันตํ อาปตฺตติ นาวิกเรยฺย, สัมปชานมุสสาวาทสฺสา โหติ. สัมปชาน-
มุสสาวาทो โข ปณายฺยาโย อันตรายิกโก ฐมฺโม วุตฺโต ภควตา. ตสฺมา
สรมานาย ภิกฺขุณียา อาปณฺณาย วิสุทฺธาเปกฺขาย สันตํ อาปตฺตติ
อาวิกาทัพฺพา. อาวิกตา หิสฺสา ผาสฺสุ โหติ”.

^ก ดู เชิงอรรถคำต่างของภิกขุณีปาติโมกข์ หน้า 67

^ข จาทุทฺทโส สำหรับวัน ๑๔ คำ

อุทฺทิฏฺฐิ^๔ โข อัยยาโย, นิทาน. ตตฺถายยาโย^๕ ปุจฺฉามิ, กัจจิตฺถ
 ปริสุทฺธธา? ทุตติยัมปิ ปุจฺฉามิ, กัจจิตฺถ ปริสุทฺธธา? ตุตติยัมปิ ปุจฺฉามิ, กัจ-
 จิตฺถ ปริสุทฺธธา? ปริสุทฺธเรตฺถายยาโย, ตสฺมา ตุณฺหิ, เอวเมตํ ธารยามิ.
 นิทานทฺเทโส นิฏฺฐจิตฺโต

ปาราชิกทฺเทโส

ตตฺริเม อฏฺฐจ ปาราชิกา ฐมฺมา, อุทฺเทสํ อาคัจฉนฺติ.

๑.๑ (ภข๑)[๔๔][1-85] “ยา ปน ภิกฺขุณี, ฉนฺทโส, เมถุนํ ฐมฺมํ
 ปฏฺิเสเวยฺย อนฺตมโส, ติริจฺฉานคเตนปิ, ปาราชิกา โหติ; อสฺวาสา”.

๒.๒ (ภข๒)[๙๑][1-210] “ยา ปน ภิกฺขุณี, คามา วา อรัณฺเณ วา
 อทินฺนํ เถยฺยสํชาตํ อาทิเยยฺย. ยถารูเป อทินฺนนาทานे, ราชานो โจริ
 คเหตุว, เหนยฺยํ วา, พินฺเธยฺยํ วา, ปัพพาเซยฺยํ วา; ‘โจราสิ พาลาสิ
 มุพฺพหาสิ เถนาสิ’ติ. ตถารูปํ ภิกฺขุณี อทินฺนํ อาทियมานา, อยฺปิ^๖
 ปาราชิกา โหติ; อสฺวาสา”.

๓.๓ (ภข๓)[๑๗๑][1-397] “ยา ปน ภิกฺขุณี, สัณฺนิจฺจจ มนุสฺสสวักคหํ,
 ชีวิตา วโรเปยฺย. สัตถหารกํ วาสสํ ปริเยเสยฺย, มรณวณฺณํ วา สัณฺ-
 เณยฺย. มรณาย วา สมหาเปยฺย; ‘อัมโห ปุริสํ กิํ ตุຍ်หิมนา, ปาปเกน
 ทุขฺชีวิตေန, มตํ เต’^๗ ชีวิตา เสยโย’ติ. อิติ จิตฺตมณา จิตฺตสํกัปปา,
 อเนกปริยาเยน มรณวณฺณํ วา, สัณฺเณยฺย. มรณาย วา สมหาเปยฺย,
 อยฺปิ ปาราชิกา โหติ; อสฺวาสา”.

๔.๔ (ภข๔)[๑๙๗][1-555] “ยา ปน ภิกขุณี, อนภิกขานํ อุตฺตริมนุสฺส-
ธัมมํ, อตฺตูปนายิกํ อลมริยฌาณทสฺสสนํ, สมุทาจเรยฺย; ‘อิติ ชานามิ, อิติ
ปัสสามิ’ติ. ตโต อปเรน สมเยน, สมณฺคฺคาหิยมานา^๔ วา, อสมณฺคฺคา-
หิยมานา วา, อาปันฺนา วิสฺสุทฺธาเปกฺขา, เอวํ วเทยฺย; ‘อชานเมวํ อัยฺเย,
อวจํ ชานามิ, อปัสสํ ปัสสามิ, ตุจฺจํ มุสา วิลปินฺ’ติ, อณฺณตฺร อธิมานา,
อยํปิ ปาราชิกา โหติ; อสฺวาสา”.

๕.๕ [๖๕๗][2-2105] “ยา ปน ภิกขุณี, อวสฺสตา อวสฺสตุตฺสสฺส ปฺริส-
ปฺคฺคัลลสฺส, อธกฺขํ อุมฺภชาณุมณฺทลํ อามสนํ วา ปรามสนํ วา คณฺเ
วา จุปนํ วา ปฏฺวีพฺพนํ วา สาหิเยยฺย, อยํมํปิ^๕ ปาราชิกา โหติ อสฺวาสา
อุมฺภชาณุมณฺทลิกา”.

๖.๖ [๖๖๕][2-2141] “ยา ปน ภิกขุณี, ชานํ ปาราชิกํ ธัมมํ อชฺฌาปณฺนํ
ภิกขุณี เหวตฺตนา^๖ ปฏฺวีเจเทยฺย, น คณฺสสฺส อารโจะยฺย, ยทา จ สา จิตา
วา อสฺส จุตฺตา วา นาสิตา วา อวสฺสฏฺฐา วา, สา ปัจจํ เอวํ วเทยฺย;
‘ปฺพเพวหา, อัยฺเย, อณฺณาสี เอตํ ภิกขุณี ‘เอวรูปา จ เอวรูปา จ สา
ภคินี’ติ, โน จ โข อตฺตนา ปฏฺวีเจเทสฺส, น คณฺสสฺส อารโจะสฺสนฺ’ติ, อยํมํปิ
ปาราชิกา โหติ อสฺวาสา วชฺชชฺปิปฏฺวีจฌาทิกา”.

๗.๗ [๖๖๙][2-2157] “ยา ปน ภิกขุณี, สมคฺคฺเคน สฺเมน อุกฺขิตฺตํ
ภิกขุ ธัมเมน วินเยน สตฺตฺถุสาสนเนน อนาทรํ อปฺปฏฺกการํ อกตสหาโย
ตมนุวตฺเตยฺย, สา ภิกขุณี ภิกขุณีหิ เอวมสฺส วณฺเีย; ‘เอโส โข, อัยฺเย,
ภิกขุ สมคฺคฺเคน สฺเมน อุกฺขิตฺโต, ธัมเมน วินเยน สตฺตฺถุสาสนเนน อนาทรํ
อปฺปฏฺกการํ อกตสหาโย, มายฺเย^๗, เอตํ ภิกขุ อุนวตฺตี’ติ. เอวณฺจ สา

ภิกขุณี ภิกขุณีหิ วุจฺจมานา ตเถว ปัคคัณ्हะยฺย, สา ภิกขุณี ภิกขุณีหิ
 ยาวตติยํ สมณฺณาสิตัพฺพา ตัสส ปญฺนิสฺสัคคํ, ยาวตติยํ^{๑๒} สมณ-
 ภาสิยมานา^{๑๓} ตํ ปญฺนิสฺสัชเชยฺย, อิจฺเจตํ กุสลํ, โน เจ ปญฺนิสฺสัชเชยฺย,
 อยัมปิ ปาราชิกา โหติ อสฺวาสา อุกฺขิตฺตานุวตฺติกา”.

๘.๘ [๖๗๕][2-2183] “ยา ปน ภิกขุณี, อวิสฺสุตา อวิสฺสุตัสส ปุริสปุค-
 คลัสส หัตถัคคฺคหณฺ วา สาทิเยยฺย, สฆาฏิกัณฺณคฺคหณฺ วา สาทิเยยฺย,
 สันติฏฺเฐยฺย วา, สัลลเปยฺย วา, สํเกตํ วา คัจเญยฺย, ปุริสัสส วา อัปภา-
 คมนํ สาทิเยยฺย, ฉินฺนํ วา อนุปวิเสยฺย, กายํ วา ตทตฺถาย อุปสฺหเรยฺย
 เอตัสส อสทฺธิธมฺมัสส ปญฺเญนตฺถาย, อยัมปิ ปาราชิกา โหติ อสฺวาสา
 อฏฺฐวตฺติกา”.

อุทฺทิฏฺฐา โข อัยยาโย, อฏฺฐจฺ ปาราชิกา ฐมฺมา, เยสํ ภิกขุณี
 อณฺเณตฺร^{๑๔} วา อณฺเณตฺร วา อาปฺปชิตฺวา, น ลภติ, ภิกขุณีหิ สทฺธิ สํวาสํ,
 ยถา ปุเร ตถา ปัจฉา, ปาราชิกา โหติ, อสฺวาสา”. ตตฺถายยาโย^{๑๕}
 ปุจฺฉามิ, กัจจิตฺถ ปริสุทฺธา? ทุตติยัมปิ ปุจฺฉามิ, กัจจิตฺถ ปริสุทฺธา?
 ตุตติยัมปิ ปุจฺฉามิ, กัจจิตฺถ ปริสุทฺธา? ปริสุทฺเธตฺถายยาโย, ตัสมา ตุนฺหิ,
 เอวเมตํ ธารยามิ.

ปาราชิกุทฺเทโส นิฏฺฐิตो

สฆาทิเสสุทฺเทโส

อิเม โข ปณายยาโย^{๑๖}, สัตตฺรส สฆาทิเสสา ฐมฺมา, อุทฺเทสํ
 อาคัจฉันติ.

๑.๙ [๖๗๙][2-2208] “ยา ปน ภิกขุณี, อุสฺสยวาทิกา^{๓๗} วิหเรยฺย
คหปตินา วา คหปติปุตฺเตน วา ทาเสณ วา กัมมกาเรน^{๓๘} วา อันตมโส
สมณปริพฺพพาซเกนาปิ, อยฺ ภิกขุณี ปจมาปตฺตติกํ ฐัมมํ อาปันฺนา
นิสฺสารณียํ สํมาทิสเสสฺ”.

๒.๑๐ [๖๘๓][2-2225] “ยา ปน ภิกขุณี, ชานํ โจริ วัชฌํ วิทิตฺ^{๓๙}
อนปโลเกตฺวา ราชานํ วา สํฆํ วา คณํ วา ปุคฺคํ วา เสณิํ วา, อณฺณัตฺตร
กัปปา วุฏฺฐจาเปยฺย, อยฺมปิ ภิกขุณี ปจมาปตฺตติกํ ฐัมมํ อาปันฺนา
นิสฺสารณียํ สํมาทิสเสสฺ”.

๓.๑๑ [๖๙๑][2-2259] “ยา ปน ภิกขุณี, เอกา วา คามันฺตรํ คัจเฌยฺย,
เอกา วา นทีปารํ คัจเฌยฺย, เอกา วา รัตติํ วิปฺปวเสยฺย, เอกา วา
คณฺหมหา โอหิเยยฺย^{๔๐}, อยฺมปิ ภิกขุณี ปจมาปตฺตติกํ ฐัมมํ อาปันฺนา
นิสฺสารณียํ สํมาทิสเสสฺ”.

๔.๑๒ [๖๙๕][2-2275] “ยา ปน ภิกขุณี, สมัคเคน สํเมณ อุกฺขิตฺตํ
ภิกขุณี ฐัมเมน วินเยน สัตถุสสาสเนน อนปโลเกตฺวา การกสํฆํ,
อนณฺณาย คณิสฺส จันท์ โอสาเรยฺย, อยฺมปิ ภิกขุณี ปจมาปตฺตติกํ
ฐัมมํ อาปันฺนา นิสฺสารณียํ สํมาทิสเสสฺ”.

๕.๑๓ [๗๐๐][2-2294] “ยา ปน ภิกขุณี, อวสฺสสุตา อวสฺสสุตฺตสฺส
ปฺริสฺสพฺคัลลสฺส หัตถโต ชาทณียํ วา, โภชณียํ วา สหิตฺถา ปฏิกฺคเหตฺวา
ชาเทยฺย วา ภูถฺยเชยฺย วา, อยฺมปิ ภิกขุณี ปจมาปตฺตติกํ ฐัมมํ อาปันฺนา
นิสฺสารณียํ สํมาทิสเสสฺ”.

๖.๑๔ [๗๐๕][2-2312] “ยา ปน ภิกขุณี, เอว วเทยฺย; ‘กั เต^{๒๑}, อัยเย, เอโส ปุริสปุคฺคโล กริสฺสติ อวสฺสโต วา อนวสฺสโต วา, ยโต ตํว อนวสฺสตา, อิม, อัยเย^{๒๒}, ยํ เต^{๒๓} เอโส ปุริสปุคฺคโล เทติ ขาทนีย วา โภชนีย วา, ตํ ตํว สหฺตฺตา ปฏฺฐิคฺคเหตฺวา ขาท วา ภูณฺช วา’ติ, อัยมปิ ภิกขุณี ปจมาปตฺติกํ ฐมฺมํ อาปันฺนา นิสฺสารณียํ สํมาทิสฺส”.

๗.๑๕ (ภข๕)[๓๐๑][1-1242] “ยา ปน ภิกขุณี, สยฺจจริตฺตํ สมาปฺชเชยฺย, อิตฺติยา วา ปุริสมตฺถิ ปุริสสฺส วา, อิตฺติมตฺถิ^{๒๔} ซายตฺตเน วา, ซารตฺตเน วา, อนฺตมโส ตฺขณิกายปิ; อัยมปิ ภิกขุณี ปจมาปตฺติกํ ฐมฺมํ อาปันฺนา นิสฺสารณียํ สํมาทิสฺส”.

๘.๑๖ (ภข๘)[๓๘๕][1-1573] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุณี ทุภฺฐจา โทสา อปฺปตฺติตา, อมฺูลเกน ปาราชิเกน ฐมฺเมน, อนุกฺกัธฺเสยฺย; ‘อปฺเปวนาม, นํ อิมฺมหา พฺรหฺมจิริยา, จาเวยฺยํ’ติ. ตโต อปเรน สมเยน, สมนุคฺคาคา- หียมานา วา, อสมนุคฺคาคาหียมานา วา, อมฺูลกัณฺเฬว ตํ อธิกรณํ โหติ, ภิกขุณี จ โทสํ ปตฺติฏฺฐาติ; อัยมปิ ภิกขุณี ปจมาปตฺติกํ ฐมฺมํ อาปันฺนา นิสฺสารณียํ สํมาทิสฺส”.

๙.๑๗ (ภข๙)[๓๙๒][1-1630] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุณี ทุภฺฐจา โทสา อปฺปตฺติตา, อณฺเณภาคิยสฺส อธิกรณสฺส, กิณฺจิ เทสํ^{๒๕} เลสมตฺตํ อฺุปาทาย ปาราชิเกน ฐมฺเมน, อนุกฺกัธฺเสยฺย; ‘อปฺเปว นาม นํ อิมฺมหา พฺรหฺมจิริยา, จาเวยฺยํ’ติ. ตโต อปเรน สมเยน, สมนุคฺคาคาหียมานา วา, อสมนุคฺคาคา- หียมานา วา, อณฺเณภาคิยณฺเฬว ตํ อธิกรณํ โหติ. โกจิ เทโส^{๒๖} เลสมตฺ-

โต อุปาทินโน, ภิกฺขุณี จ โทสํ ปติฏฺฐาติ; อयัมปิ ภิกฺขุณี ปจมาปตฺตํ
 ฐมํ อาปันนา นิสฺสารณียํ สํมาทิสเส”.

๑๐.๑๘ (ภขน๗)[๗๑๐][2-2325] “ยา ปน ภิกฺขุณี, กุปีตา อนตฺตมนา
 เอรํ วเทยฺย; ‘พุทฺธํ ปัจจาจิกฺขามิ, ฐมํ ปัจจาจิกฺขามิ, สํ พัจจา-
 จิกฺขามิ, ลิกฺขํ ปัจจาจิกฺขามิ. กิณฺณมาว สมณโย ยา สมณโย สักยธิตโร.
 สันตตัณฺหาปิ สมณโย ลัชฺชนิโย กุกฺกัจจิกา ลิกฺขากามา, ตาสาหํ สันติเก
 ฬรฺหมจฺริยํ จริสฺสามิ’ติ, सा ภิกฺขุณี ภิกฺขุณีहि เอวํสฺส วเจนฺยา;
 ‘มายฺเย’^{๒๗}, กุปีตา อนตฺตมนา เอรํ อวจ, พุทฺธํ ปัจจาจิกฺขามิ, ฐมํ
 ปัจจาจิกฺขามิ, สํ พัจจาจิกฺขามิ, ลิกฺขํ ปัจจาจิกฺขามิ. กิณฺณมาว สมณโย
 ยา สมณโย สักยธิตโร. สันตตัณฺหาปิ สมณโย ลัชฺชนิโย กุกฺกัจจิกา
 ลิกฺขากามา, ตาสาหํ สันติเก ฬรฺหมจฺริยํ จริสฺสามิ’ติ, อภิรมาเย’^{๒๘},
 สฺวากฺขาโต ฐมโม; จร ฬรฺหมจฺริยํ สัมมา ทุกฺขสฺส อนตฺตกิริยาเย’ติ.

เอวํจ सा ภิกฺขุณี ภิกฺขุณีहि วุจฺจมานา ตเถว ปตฺตคฺคเณหฺย,
 सा ภิกฺขุณี ภิกฺขุณีहि ยาวตตฺติยํ สมณฺภาสิตัพฺพา ตสฺส ปฏฺินิสฺสคฺคาย.
 ยาวตตฺติยํเจ สมณฺภาสियมานา’^{๒๙}, ตํ ปฏฺินิสฺสคฺคเชยฺย, อิจฺเจตํ กุสลํ;
 โน เจ ปฏฺินิสฺสคฺคเชยฺย, อयัมปิ ภิกฺขุณี ยาวตตฺติยํ ฐมํ อาปันนา
 นิสฺสารณียํ สํมาทิสเส”.

๑๑.๑๙ (ภขน๘)[๗๑๑][2-2346] “ยา ปน ภิกฺขุณี, กิสมิณฺจิทฺเว
 อธิกรเณ ปัจจากตา กุปีตา อนตฺตมนา เอรํ วเทยฺย; ‘จันฺทคามินิโย
 จ ภิกฺขุณีโย, โทสคามินิโย จ ภิกฺขุณีโย, โมหคามินิโย จ ภิกฺขุณีโย,
 ภยคามินิโย จ ภิกฺขุณีโย’ติ, सा ภิกฺขุณี ภิกฺขุณีहि เอวํสฺส วเจนฺยา;

‘มายเย, กิสมิณจิเทว อธิกรณ ปัจจจากตา กุปิตา อนัตตมโน เอว อวจ,
 ‘ฉันทคามินิโย จ ภิกขุณีโย โทสคามินิโย จ ภิกขุณีโย โมหคามินิโย จ
 ภิกขุณีโย ภยคามินิโย จ ภิกขุณีโย’ติ. อัยยา โข ฉันทาปิ คัจฉะยฺย,
 โทสาปิ คัจฉะยฺย, โมหาปิ คัจฉะยฺย, ภยาปิ คัจฉะยฺยา’ ติ.

เอวํจ สา ภิกขุณี ภิกขุณีหิ วุจจมานา ตเถว ปัคคัณ्हะยฺย,
 สา ภิกขุณี ภิกขุณีหิ ยาวตติยํ สมณฺณาสิตัพฺพา ตัสส ปฏินิสฺสัคคาย.
 ยาวตติยํเจ สมณฺณาสีเยมานา, ตํ ปฏินิสฺสัชเชยฺย, อิจฺเจตํ กุสลํ;
 โน เจ ปฏินิสฺสัชเชยฺย, อयฺมปิ ภิกขุณี ยาวตติยํ ฐมฺมํ อาปันฺนา
 นิสฺสารณียํ สํมาทิสฺส”.

๑๒.๒๐ (ภขน๙)[๗๒๒][2-2370] “ภิกขุณีโย ปเนว สัฏฺฐจา วิหรันติ
 ปาปาจารา ปาปสัทฺทา ปาปสิโลกา, ภิกขุณิสัมมัสส^{๓๐} วิเหลสิกา,
 อัมมมณฺณิยิสสา วชฺชชปีปฺปฏิจฉาทิกา. ตา ภิกขุณีโย ภิกขุณีหิ เอวมัสสุ
 วณฺเีย; ‘ภคินิโย โข สัฏฺฐจา วิหรันติ ปาปาจารา ปาปสัทฺทา
 ปาปสิโลกา, ภิกขุณิสัมมัสส วิเหลสิกา อัมมมณฺณิยิสสา วชฺชชปีปฺปฏิจฉาทิกา.
 วิวิจจายฺเย^{๓๑}. วิเวกัณฺเเว ภคินีํ สโม วัณฺณเตตี’ติ.

เอวํจ ตา ภิกขุณีโย ภิกขุณีหิ วุจจมานา ตเถว ปัคคัณ्हะยฺย,
 ตา ภิกขุณีโย ภิกขุณีหิ ยาวตติยํ สมณฺณาสิตัพฺพา ตัสส ปฏินิสฺสัคคาย.
 ยาวตติยํเจ สมณฺณาสีเยมานา ตํ ปฏินิสฺสัชเชยฺย, อิจฺเจตํ กุสลํ;
 โน เจ ปฏินิสฺสัชเชยฺย, อิมปิ ภิกขุณีโย ยาวตติยํ ฐมฺมํ อาปันฺนา
 นิสฺสารณียํ สํมาทิสฺส”.

๑๓.๒๑ (ภขน๑๐)[๗๒๘][2-2396] “ยา ปน ภิกขุณี, เอว วเทยฺย;
 ‘สัสฺสัจจา’^{๓๒} อัยฺเย, तुเมह विरट्ठ. मा तुमेह नाना विहริत्ठ. सन्ति संखे
 अण्णापि भिक्खुनियो एवाजारा ऐवसत्था ऐवसिलोका, भिक्खुनिसम्मसस
 विहेसिका, अण्णम्मण्णिससा वच्चप्पव्विज्जातिका. ता सो ण गिณ्णि आह.
 तुम्हण्वेवा^{๓๓} सो อุण्णाय परिภเวण अक्खันติยา वेภัสसिया तुप्पฬया
 ऐवमाह, ‘ภคินियो โข สัสฺสัจจา विरहन्ति पापाजारा पापसत्था पापसि-
 โลका, भिक्खुनिसम्मसस विहेसिका, अण्णम्मण्णिससा वच्चप्पव्विज्जातिका.
 विविज्जायये. विवेกण्वेवा ภคिणं सो ण वण्णेतฺति. सा भिक्खुनी भिक्खुनीहि
 ऐवम्मसस वเจया; ‘मा, अัยเย’^{๓๔}, ऐव ओव, सัสฺसัจจา अัยเย, तुमेह
 विरट्ठ. मा तुमेह नाना विहริत्ठ. सन्ति संखे अण्णापि भिक्खुनियो एवा-
 जारा ऐवसत्था ऐवसिलोका, भिक्खुनिसम्मसस विहेसिका, अण्णम्मण्णिससा
 वच्चप्पव्विज्जातिका. ता सो ण गिณ्णि आह. तुम्हण्वेवा सो อุण्णाय
 परिภवेण अक्खันติยา वेภัสसिया तुप्पฬया ऐवमाह, ‘ภคินियो โข สัสฺสัจจา
 विरहन्ति पापाजारा पापसत्था पापसिलोका, भिक्खुनिसम्मसस विहेसिका,
 अण्णम्मण्णिससा वच्चप्पव्विज्जातिका. विविज्जायये. विवेกण्वेवा ภคिणं
 सो ण वण्णेतฺति.

เอวณฺจ सा ภิกขุनी ภิกขุनीहि วุจฺจมานา ตเถว ปัคคตฺเทหฺย,
 सा ภิกขุनी ภิกขุनीहि ยาวตติยं สมनुภาสิตัพพา ตสฺส ปฏินิสสัคคาย.
 ยาวตติยญฺเญ สมनुภาสียมานา, ตํ ปฏินิสสच्चะยฺเย, อิจฺเจตํ กุสลं;
 โน เจ ปฏินิสสच्चะยฺเย, อयฺมปิ ภิกขุनी ยาวตติยกํ รัมมํ อาปันนา
 นิสฺสารณียํ สํมาทิเสส”.

๑๔.๒๒ (ภข๑๐)[๔๑๑][1-1679] “ยา ปน ภิกขุณี, สมัคคัสส สัมมัสส, เกทาย ปรักกเมยฺย, เกทนสวัตตินิกํ วา, อธิกรณํ สมาทาย, ปัคคียฺห ติฏฺฐเจยฺย. สา ภิกขุณี ภิกขุณีหิ, เอวมัสส วจนียา; ‘มา อัยเย’^{๓๕} สมัคคัสส, สัมมัสส เกทาย ปรักกมิ, เกทาย สวัตตินิกํ^{๓๖} วา, อธิกรณํ สมาทาย, ปัคคียฺห อฏฺฐจาสิ. สเมตายฺยา สฺเมเน, สมัคโค หิ, สฺโฆ สัมโมทมาโน, อวิวทมาโน เอกุทฺเทโส, ผาสฺсу วิหริตี’ติ.

เอวํจํ สา ภิกขุณี, ภิกขุณีหิ วุจจมานา, ตเถว ปัคคิณฺเหยฺย. สา ภิกขุณี, ภิกขุณีหิ ยาวตตियํ สมณฺณาสิตัพฺพา, ตัสส ปฏฺินิสฺสัคคาย. ยาวตตियํเจ สมณฺณาสียมานา, ตํ ปฏฺินิสฺสัชเชยฺย, อิจฺเจตํ กุสลํ; โน เจ ปฏฺินิสฺสัชเชยฺย, อयฺมปิ ภิกขุณี ยาวตตियํ ฐมฺมํ อาปันฺนา นิสฺสารณียํ สฺมาทิสฺส”.

๑๕.๒๓ (ภข๑๑)[๔๑๘][1-1706] “ตัสฺสาเยว โข ปน, ภิกขุณียา ภิกขุณียो โหณฺติ, อนนฺวตฺติกา วคฺควาทิกา, เอกา วา เทว วา ติสฺโส วา, ตา เอว วเทยฺย; ‘มายฺยาโย’^{๓๗}, เอตํ ภิกขุณี กิณฺจิ อวจุตฺถ. ฐมฺมวาทินี เจสา ภิกขุณี, วินยวาทินี เจสา ภิกขุณี, อัมหากัณฺเฬเจสา ภิกขุณี, จันท์ถจํ รุจิจฺจ อาทาย โวหริติ, ชานาติ โน ภาสติ; อัมหากํ เปตํ^{๓๘} ขมตี’ติ. ตา ภิกขุณียอ, ภิกขุณีหิ เอวมัสส วจนียา; ‘มายฺยาโย เอว อวจุตฺถ, น เจสา ภิกขุณี ฐมฺมวาทินี, น เจสา ภิกขุณี วินยวาทินี, มายฺยานมฺปิ, สฺมเกโท รุจิตฺถ. สเมตายฺยานํ สฺเมเน, สมัคโค หิ, สฺโฆ สัมโมทมาโน อวิวทมาโน, เอกุทฺเทโส ผาสฺสุ วิหริตี’ติ.

เอวณัจ จา ภิกขุณีโย, ภิกขุณีหิ วุจจมานา, ตเถว ปัคคัณ्हะยยุ. จา
ภิกขุณีโย, ภิกขุณีหิ ยาวตติยัม สมนุภาสิตัพพา, ตัสส ปฏินิสสัคคายา^{๓๙}.
ยาวตติยัมเจ สมนุภาสียมานา, ตัม ปฏินิสสัคชะยยุ, อิจเจตัม กุสลัม, โน เจ
ปฏินิสสัคชะยยุ; อิมานิ ภิกขุณีโย ยาวตติยัม รัมมัม อาปันนา นิสสารณีย
สัมาทิสเสส^{๔๐}.

๑๖.๒๔ (ภข๑๒)[๔๒๕][1-1731] “ภิกขุณี ปเนว, ทุพฺพจชาติกา โหติ,
อุทฺเทสปริยาปັນเนสุ สิกขาปเทสุ, ภิกขุณีหิ สหรัम्मิกั วุจจมานา,
อัตตานิ อวณียัม กโรติ; ‘มา มัม อัยยาโย กิณฺจิ อวจุตฺถ, กัลยาณ วา
ปาปกา วา, อหัมปายยาโย’^{๔๑}, น กิณฺจิ วักขามิ, กัลยาณ วา ปาปกา วา,
วิรมถายยาโย, มม วจนายา’ติ. สา ภิกขุณี, ภิกขุณีหิ เอวมัสส วณียา;
‘มายเย’^{๔๒}, อัตตานิ อวณียัม อกาสิ, วณียเมว, อัยยา อัตตานิ กโรตุ;
อัยยาปิ ภิกขุณีโย, วเทตุ’^{๔๓} สหรัम्मเน, ภิกขุณีโยปิ อัยยัม, วักขันตี
สหรัम्मเน; เอว สัวตฺธา’^{๔๔} หิ, ตัสส ภควโต ปริสา, ยทิทัม อณฺณมณฺณ-
วณเน, อณฺณมณฺณวุจฺจาปเนนา’ติ.

เอวณัจ สา ภิกขุณี, ภิกขุณีหิ วุจจมานา, ตเถว ปัคคัณ्हะยยุ.
สา ภิกขุณี, ภิกขุณีหิ ยาวตติยัม สมนุภาสิตัพพา, ตัสส ปฏินิสสัคคาย.
ยาวตติยัมเจ สมนุภาสียมานา, ตัม ปฏินิสสัคชะยยุ, อิจเจตัม กุสลัม;
โน เจ ปฏินิสสัคชะยยุ; อัยยัมปิ ภิกขุณี ยาวตติยัม รัมมัม อาปันนา
นิสสารณียัม สัมาทิสเสส^{๔๕}.

๑๗.๒๕ (ภข๑๓)[๔๓๖][1-1765] “ภิกขุณี ปเนว, อณฺณตโร คามัม วา,
นิคมัม วา, อุปนิสสาย วิหริตี, กุลทูลิกา ปาปสมาจารา. ตัสสา โข

ปาปกา สมาจารา, ทิสฺสัณฺติ เจว สุยฺยัณฺติ จ, กุลานิ จ ตาย ทุฏฺฐจาณิ,
 ทิสฺสัณฺติ เจว สุยฺยัณฺติ จ. สา ภิกฺขุณี, ภิกฺขุณีหิ เอวมัสฺส วจณียา;
 ‘อัยยา’^{๔๔} โข, กุลทูลิกา ปาปสมาจารา, อัยยาย โข, ปาปกา สมาจารา,
 ทิสฺสัณฺติ เจว สุยฺยัณฺติ จ, กุลานิ จายฺยาย, ทุฏฺฐจาณิ ทิสฺสัณฺติ เจว,
 สุยฺยัณฺติ จ, ปักกมตายฺยา, อิมมฺหา อาวาสา, อลํ เต’^{๔๕} อิธ วาเสนา’ติ.
 เอวํจ สา ภิกฺขุณี, ภิกฺขุณีหิ วุจฺจมานา, ตา ภิกฺขุณีโย เอวํ วเทยฺย;
 ‘ฉันทคามินิโย จ ภิกฺขุณีโย, โทสคามินิโย จ ภิกฺขุณีโย, โมหคามินิโย จ
 ภิกฺขุณีโย, ภยคามินิโย จ ภิกฺขุณีโย; ตาทิสิกาย อาปตฺติยา, เอกัจจ
 ปัพพาเชนฺติ เอกัจจ, น ปัพพาเชนฺตี’ติ. สา ภิกฺขุณี, ภิกฺขุณีหิ เอวมัสฺส
 วจณียา; ‘มายเย’^{๔๖} เอวํ อวจ, น จ ภิกฺขุณีโย ฉันทคามินิโย, น จ
 ภิกฺขุณีโย โทสคามินิโย, น จ ภิกฺขุณีโย โมหคามินิโย, น จ ภิกฺขุณีโย
 ภยคามินิโย, อัยยา โข, กุลทูลิกา ปาปสมาจารา, อัยยาย โข, ปาปกา
 สมาจารา, ทิสฺสัณฺติ เจว สุยฺยัณฺติ จ, กุลานิ จายฺยาย, ทุฏฺฐจาณิ ทิสฺสัณฺติ
 เจว, สุยฺยัณฺติ จ, ปักกมตายฺยา, อิมมฺหา อาวาสา, อลํ เต อิธ วาเสนา’ติ.

เอวํจ สา ภิกฺขุณี, ภิกฺขุณีหิ วุจฺจมานา, ตเถว ปักคัณฺเณหฺย,
 สา ภิกฺขุณี, ภิกฺขุณีหิ ยาวตตฺติยํ สมณฺณาสิตัพฺพา, ตัสฺส ปฏฺินิสฺสัคคาย.
 ยาวตตฺติยํเจ สมณฺณาสียามานา, ตํ ปฏฺินิสฺสัคชเชยฺย, อิจฺเจตํ กุสลํ,
 โน เจ ปฏฺินิสฺสัคชเชยฺย; อยัมปิ ภิกฺขุณี ยาวตตฺติยํ ฐัมมํ อาปันฺนา
 นิสฺสารณียํ สํมาทิสฺส”.

อุทฺทหฺวิจฺจา โข อัยยาโย, สัตตฺตรส สํมาทิสฺสา ฐัมมา, นว
 ปจฺมาปตฺติกา, อฏฺฐจฺ ยาวตตฺติกา, เยสํ ภิกฺขุณี อัมมตฺร วา, อัมมตฺร

วา, อาปัชชติ, ตาย ภิกขุณียา อุภาโตสฺสเม ปักขมานัตตํ จริตัพพํ
 จิณฺณมานัตตา, ภิกขุณี ยตถ สียา, วิสติโคโณ ภิกขุณิสฺสโม, ตตฺถ สา
 ภิกขุณี, อพฺเพตัพพา. เอกายปิ เจ อุโน, วิสติโคโณ ภิกขุณิสฺสโม,
 ตํ ภิกขุณี อพฺเพยฺย, สา จ ภิกขุณี, อนพฺพิตา. ตา จ ภิกขุณียो คารยฺหา;
 อยํ ตตฺถ สามีจิ. ตตฺถายยาโย ปุจฺฉามิ, กัจจิตฺถ ปริสุทฺธา?
 ทุตยัมปิ ปุจฺฉามิ, กัจจิตฺถ ปริสุทฺธา? ตตยัมปิ ปุจฺฉามิ, กัจจิตฺถ
 ปริสุทฺธา? ปริสุทฺเธตฺถายยาโย, ตสฺมา ตุนฺหี, เอวเมตํ ธารยามิ.
 สฺมาทิสฺสเทโส นิฏฺฐิตो

นิสฺสัคคียปาจิตฺตียุทเทโส

อิมะ โข ปณายยาโย, ติส นิสฺสัคคียา ปาจิตฺติยา ฐมฺมา, อุทเทสํ
 อาคัจฉนฺติ.

๑. ปัตตวัคโค

๑.๑.๒๖ [๗/๓๔][2-2427] “ยา ปน ภิกขุณี, ปัตตสันฺนิจยํ กเรยฺย;
 นิสฺสัคคียํ ปาจิตฺตियํ”.

๒.๒.๒๗ [๗/๓๕][2-2443] “ยา ปน ภิกขุณี, อกาลจีวรํ ‘กาลจีวรํ’ติ
 อธิฏฺฐหิตฺวา ภาษาเปยฺย; นิสฺสัคคียํ ปาจิตฺตियํ”.

๓.๓.๒๘ [๗/๔๔][2-2452] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุณียา สทฺธิ จีวรํ
 ปริวตฺเตตฺวา, สา ปัจฉา เอวํ วเทยฺย; ‘หันทายเย ตุຍ်ဟံ จีวรံ, อาหาร เมตํ

จีวร, ยี่ ตูยห่ม, ตูยห่มเวตติ; ยี่ มัยห่ม, มัยห่มเวตติ, อาหาร เมตต์^{๔๗}, สกัม
ปัจจอาหารา’ติ อัจฉินเทยย วา อัจฉินทาเปยย วา; นิสัสัคคิย ปาจิตตติย”.

๔.๔.๒๙ [๗๔๙][2-2465] “ยา ปน ภิกขุณี, อัมมณเฏ วิณณาเปตฺวา
อัมมณเฏ วิณณาเปยฺย; นิสัสัคคิย ปาจิตตติย”.

๕.๕.๓๐ [๗๕๔][2-2475] “ยา ปน ภิกขุณี อัมมณเฏ เจตาเปตฺวา อัมมณเฏ
เจตาเปยฺย; นิสัสัคคิย ปาจิตตติย”.

๖.๖.๓๑ [๗๕๙][2-2485] “ยา ปน ภิกขุณี, อัมมทตฺถิกเกน ปริกฺขาเรณ
อัมมทฺทิสิกเกน สัมมิเกน อัมมณเฏ เจตาเปยฺย; นิสัสัคคิย ปาจิตตติย”.

๗.๗.๓๒ [๗๖๔][2-2496] “ยา ปน ภิกขุณี, อัมมทตฺถิกเกน ปริกฺขาเรณ
อัมมทฺทิสิกเกน สัมมิเกน สัมมวาจิกเกน อัมมณเฏ เจตาเปยฺย; นิสัสัคคิย
ปาจิตตติย”.

๘.๘.๓๓ [๗๖๙][2-2508] “ยา ปน ภิกขุณี, อัมมทตฺถิกเกน ปริกฺขาเรณ
อัมมทฺทิสิกเกน มหาวาณิกเกน อัมมณเฏ เจตาเปยฺย; นิสัสัคคิย ปาจิตตติย”.

๙.๙.๓๔ [๗๗๔][2-2519] “ยา ปน ภิกขุณี, อัมมทตฺถิกเกน ปริกฺขาเรณ
อัมมทฺทิสิกเกน มหาวาณิกเกน สัมมวาจิกเกน อัมมณเฏ เจตาเปยฺย; นิสัสัคคิย
ปาจิตตติย”.

๑๐.๑๐.๓๕ [๗๗๙][2-2531] “ยา ปน ภิกขุณี, อัมมทตฺถิกเกน
ปริกฺขาเรณ อัมมทฺทิสิกเกน ปุคฺคลิกเกน สัมมวาจิกเกน อัมมณเฏ เจตาเปยฺย;
นิสัสัคคิย ปาจิตตติย”.

๒. จีวรวัคโค

๑.๑๑.๓๖ [๗๘๔][2-2543] “ครุปาฐุรณ^{๔๘} ปน ภิกขุณียา, เจตาเปณัตติ-
ยา จตุรกกัสสปมฺ เจตาเปตัพพะ. ตโต เจ อุตฺตริ^{๔๙} เจตาเปยฺย; นิสฺสัคคิย
ปาจิตฺติย”.

๒.๑๒.๓๗ [๗๘๕][2-2554] “ลหุปาฐุรณ^{๕๐} ปน ภิกขุณียา, เจตาเปณ-
ติยา อัสสมเตยฺยกัสสปมฺ เจตาเปตัพพะ. ตโต เจ อุตฺตริ^{๕๑} เจตาเปยฺย;
นิสฺสัคคิย ปาจิตฺติย”.

๓.๑๓.๓๘ (ภข๑)[๔๖๒][1-1867] “นิฎฺฐิตจีวรํ ภิกขุณียา, อุพฺภตฺตํ
กจิเน^{๕๒}, ทสาหปรมฺ, อติเรกจีวรํ ฐาเรตัพพะ, ตํ อติกกามาเนติยา;
นิสฺสัคคิย ปาจิตฺติย”.

๔.๑๔.๓๙ (ภข๒)[๔๗๕][1-1892] “นิฎฺฐิตจีวรํ ภิกขุณียา, อุพฺภตฺตํ
กจิเน, เอกเรตฺตมฺปิ เจ, ภิกขุณี ปณฺจหิ จีวเรหิ, วิปปวเสยฺย อณฺณตฺร,
ภิกขุณี สมฺมตียา^{๕๓}; นิสฺสัคคิย ปาจิตฺติย”.

๕.๑๕.๔๐ (ภข๓)[๔๙๙][1-1924] “นิฎฺฐิตจีวรํ ภิกขุณียา, อุพฺภตฺตํ
กจิเน, ภิกขุณียา ปเนว, อกาลจีวรํ อุปปัชฺเชยฺย. อากมฺมานาย ภิกขุณียา
ปฏิกฺคเหตัพพะ. ปฏิกฺคเหตฺวา ชีปปเมว กาทะตัพพะ, โน จัสส^{๕๔} ปาริปุริ,
มาสปรมฺ ตาย ภิกขุณียา, ตํ จีวรํ นิกฺขิปิตัพพะ, อุณฺสส ปาริปุริยา, สติยา
ปจฺจาสาย. ตโต เจ อุตฺตริ^{๕๕} นิกฺขิเปยฺย, สติยาปิ ปจฺจาสาย; นิสฺสัคคิย
ปาจิตฺติย”.

๖.๑๖.๔๑ (ภข๖)[๕๑๘][1-1984] “ยา ปน ภิกขุณี, อัมมัตถกั คหปติ วา, คหปตานี วา, จีวร วิณเฑาะเปยฺย; อัมมัตถ สมยา, นิสฺสัคคิย ปาจิตฺติย. ตตฺถาย สมโย อัจฉินฺจิวรา วา โหติ, ภิกขุณี นัฏฺฐจิวรา วา; อยํ ตตฺถ สมโย”.

๗.๑๗.๔๒ (ภข๗)[๕๒๓][1-2002] “ตัมเเจ อัมมัตถโก, คหปติ วา, คหปตานี วา พหุหิ จีวเรหิ, อภิหุญฺจุ ปวาเรยฺย. สันตรุตฺตรปรมํ ตาย ภิกขุณิยา, ตโต จีวรํ สาหิตัพฺพ. ตโต เเจ อุตฺตรํ สาหิเยยฺย; นิสฺสัคคิย ปาจิตฺติย”.

๘.๑๘.๔๓ (ภข๘)[๕๒๘][1-2019] “ภิกขุณี ปเนว, อุทฺทิสฺส อัมมัตถ-กัสส, คหปติสฺส วา, คหปตานิยา วา จีวรเจตาปน^{๕๕} อุปภัขภู โหติ; ‘อิมินา จีวรเจตาปนเน, จีวร เจตาเปตฺวา, อิตถันนํ ภิกขุณี, จีวเรน อัจฉาเทสฺสามิ’ติ. ตตฺถ เเจ सा ภิกขุณี, पुष्पे अपि पवारिता उपसंमिद्वಾ जीवे विकीर्णे आपञ्चयेय; ‘साधु वत मं, आयस्मा อิมินา จีวรเจตาปนเน, เอวรูปํ वा เอवรูปํ वा, จีวร เจตาเปตฺวา, อัจฉาเทहि’ติ. กัลยาณกัมมยตํ อุपाหยา; นิสฺสัคคิย ปาจิตฺติย”.

๙.๑๙.๔๔ (ภข๙)[๕๓๓][1-2045] “ภิกขุณี ปเนว, อุทฺทิสฺส อุภินฺนํ อัมมัตถกานํ, คหปตินํ วา คหปตานินํ วา, ปัจเจกจีวรเจตาปนานิ, อุปภัขภูานิ^{๕๖} โหเนติ; ‘อิมเห มยํ ปัจเจกจีวรเจตาปนเห, ปัจเจกจีวรานิ เจตาเปตฺวา, อิตถันนํ, ภิกขุณี จีวเรหิ, อัจฉาเทสฺสามา’ติ. ตตฺถ เเจ सा ภิกขุณี, पुष्पे अपि पवारिता उपसंमिद्वा जीवे, विकीर्णे आपञ्चयेय; ‘साधु वत, मं आयस्मिन्तो, อิมเห ปัจเจกจีวรเจตาปนเห, เอวรูปํ वा เอवรูปํ वा,

จิวรํ เจตาเปตฺวา อัจฉาเทถ, อุโภา สันตา เอเกนา'ติ. กัลยาณกัมมํยํ
อุปาทาย; นิสฺสัคคิยํ ปาจิตฺติยํ”.

๑๐.๒๐.๔๕ (ภพ๑๐)[๕๓๘][1-2076] “ภิกขุณี ปเนว, อุทฺทิสฺส ราชา วา
ราชโกโคโค วา, พฺร่าหฺมโณ วา, คหปติโก วา, ทูเตน จีวรเจตาปนํ,
ปหิณฺเอยฺย. ‘อิมินา จีวรเจตาปนเนน จีวรํ เจตาเปตฺวา, อิตฺถินฺนามํ ภิกขุณี,
จีวเรน อัจฉาเทหิ'ติ. โส เจ ทูโต ตํ, ภิกขุณี อุปสํกมิตฺวา, เอวํ วเทยฺย;
'อิทํ โข อัยฺเย อัยฺยํ, อุทฺทิสฺส จีวรเจตาปนํ, อาภตํ ปฏิกคัณฺหาตุ, อัยฺยา
จีวรเจตาปนินฺ'ติ. ตาย ภิกขุณิยา, โส ทูโต, เอวํสฺส วจนิโย; ‘น โข มยํ
อาวุโส จีวรเจตาปนํ ปฏิกคัณฺหามาติ. จีวรณฺจ โข มยํ ปฏิกคัณฺหาม,
กาเลน กปฺปิยฺน'ติ. โส เจ ทูโต, ตํ ภิกขุณี เอวํ วเทยฺย; ‘อตฺถิ ปนํ-
ยาย, โกจิ เวยฺยาวจฺจกโร'ติ. จีวรตฺถิกาย ภิกขเว ภิกขุณิยา, เวยฺยาวจฺ-
จกโร นิทฺทิสฺสทฺทํ, อารามิโก วา อุปาสโก วา; ‘เอโส โข อาวุโส,
ภิกขุณินํ เวยฺยาวจฺจกโร'ติ. โส เจ ทูโต ตํ เวยฺยาวจฺจกรํ สณฺเฑาเปตฺวา,
ตํ ภิกขุณี อุปสํกมิตฺวา, เอวํ วเทยฺย; ‘ยํ โข อัยฺเย อัยฺยา เวยฺยาวจฺจกรํ
นิทฺทิสฺส. สณฺเฑตฺโต โส มया อุปสํกมตุ อัยฺยา, กาเลน จีวเรน ตํ อัจฉา-
เทสฺสตี'ติ. จีวรตฺถิกาย ภิกขเว ภิกขุณิยา, เวยฺยาวจฺจกโร อุปสํกมิตฺวา,
ทฺวิตฺติกัชฺชตฺตํ^{๕๗} โจเทตฺทํโพ สาระตฺทํโพ; ‘อตฺถิ เม อาวุโส จีวเรนา'ติ.
ทฺวิตฺติกัชฺชตฺตํ โจทยมานา สารยมานา. ตํ จีวรํ อภินิปปาเทยฺย. อิจฺเจตํ
กุสลํ; โน เจ อภินิปปาเทยฺย, จตุกัชฺชตฺตํ ปณฺจกัชฺชตฺตํ ฉกัชฺชตฺตํ
ตฺถนํหิฏฺฐาย, อุทฺทิสฺส จาตฺทํ. จตุกัชฺชตฺตํ ปณฺจกัชฺชตฺตํ ฉกัชฺชตฺตํ
ตฺถนํหิฏฺฐา, อุทฺทิสฺส ติฏฺฐิมาณา ตํ จีวรํ อภินิปปาเทยฺย. อิจฺเจตํ กุสลํ;

โน เจ อภินิปปาเทยฺย. ‘ตโต เจ อุตฺตริ วายมมานา, ตํ จีวร อภินิปปา-
เทยฺย. นิสฺสัคคิยํ ปาจิตฺติยํ’. โน เจ อภินิปปาเทยฺย ยตฺตัสสา จีวรเจตาปนํ
อาภตํ ตตฺถ สามํ วา, คันตัพพ์, ภูโต วา ปาเหตัพโพ; ‘ยํ โข ตุมฺเห
อายส്മันโต ภิกฺขุณี, อุทฺทิสฺส จีวรเจตาปนํ ปหิณฺตีถ, น ตันตฺสสา^{๕๘}
ภิกฺขุณิยา กิณฺจิ อตฺถํ อนุโมติ, ยุณฺชนํ ตายส്മันโต สกํ มา โว, สกํ
วินัสฺสา’ติ; อयํ ตตฺถ สามิจิ’ติ.

๓. (ทฺติย) ปัตตวคฺโค

๑.๒๑.๔๖ (ภข๑๘)[๕๘๓][1-2207] “ยา ปน ภิกฺขุณี ชาตฺรุปรชตํ
อุคฺคเณหฺยํ วา, อุคฺคเณหาเปยฺยํ วา, อุปนิกฺขิตตํ วา สาทิเยยฺย;
นิสฺสัคคิยํ ปาจิตฺติยํ”.

๒.๒๒.๔๗ (ภข๑๙)[๕๘๘][1-2225] “ยา ปน ภิกฺขุณี, นานํปฺปการกํ
รูปิยสฺสโวรารํ สmapāccheyyํ; นิสฺสัคคิยํ ปาจิตฺติยํ”.

๓.๒๓.๔๘ (ภข๒๐)[๕๙๔][1-2242] “ยา ปน ภิกฺขุณี, นานํปฺปการกํ
กยวิกกยํ สmapāccheyyํ; นิสฺสัคคิยํ ปาจิตฺติยํ”.

๔.๒๔.๔๙ (ภข๒๒)[๖๑๒][1-2281] “ยา ปน ภิกฺขุณี อุณฺณปจฺจพัณฺณเนน
ปัตเตน, อณฺณํ นวํ ปัตตํ เจตาเปยฺย; นิสฺสัคคิยํ ปาจิตฺติยํ. ตาย ภิกฺขุณี-
ยา โส ปัตโต ภิกฺขุณีปริสาย นิสฺสชฺชิตัพโพ. โย จ ตสฺสา ภิกฺขุณีปริสาย,
ปัตตปริยํโต, โส จ ตสฺสา ภิกฺขุณิยา, ปทาตัพโพ; ‘ออยํ เต ภิกฺขุณี ปัตโต
ยาว เกทนาย ธารตัพโพ’ติ. อยํ ตตฺถ สามิจิ’ติ.

๕.๒๕.๕๐ (ภข๒๓)[๖๒๒][1-2314] “ยานิ โข ปน ตานิ, คิลานานิ ภิกขุณีเน ปฏิสายนียานิ เกสัชชานิ, เสยฺยถิทํ. สปีปิ นวนีตํ เตลํ มรฺุ ผาณิตํ. ตานิ ปฏีคฺเคหฺตฺวา, สัตฺตาทพรมํ สันนิจการกํ ปริภุญชิตฺัพพานิ, ทํ อติกกामะนฺติยา; นิสฺสัคคิยํ ปาจิตฺติยํ”.

๖.๒๖.๕๑ (ภข๒๕)[๖๓๒][1-2338] “ยา ปน ภิกขุณี ภิกขุณียา สามํ จีวรํ ทตฺวา, กุปิตา อนตฺตมนา อจฺฉินฺทเยยฺ วา, อจฺฉินฺทาเปยฺย วา; นิสฺสัคคิยํ ปาจิตฺติยํ”.

๗.๒๗.๕๒ (ภข๒๖)[๖๓๗][1-2353] “ยา ปน ภิกขุณี สามํ สุตฺตํ วิธฺวาเปตฺวา, ตันตฺวาเยหิ จีวรํ วายาเปยฺย; นิสฺสัคคิยํ ปาจิตฺติยํ”.

๘.๒๘.๕๓ (ภข๒๗)[๖๔๒][1-2367] “ภิกขุณี ปเนว อุทฺทิสฺส อณฺเฑาตโก คหปติ วา คหปตานี วา ตันตฺวาเยหิ จีวรํ วายาเปยฺย; ตตฺตร เจ สา ภิกขุณี ปุพฺเพ อปีปวาริตา ตันตฺวาเย อุปสํกมิตฺวา, จีวเร วิกปีป อาปชฺชเยยฺ; ‘อิทํ โข อาวุโส จีวรํ มํ อุทฺทิสฺส วียติ’^{๕๙}, อายตฺถจ กโรถ, วิตถตฺถจ อปีปิตถจ, สุวิตถจ สุปวายิตถจ’^{๖๐}, สุวิเลขิตถจ สุวิตจฺฉิตถจ กโรถ. อปีเปว นาม มยฺมปี, อายสฺมนฺตานํ กิณฺจิมตฺตํ อนุปทชฺชเยยมา’ติ.เอวํจ สา ภิกขุณี, วตฺวา กิณฺจิมตฺตํ อนุปทชฺชเยย, อันตมโส ปิณฺทปาตมตฺตมปี; นิสฺสัคคิยํ ปาจิตฺติยํ”.

๙.๒๙.๕๔ (ภข๒๙)[๖๔๘][1-2389] “ทสหาหาคตํ กัตตติกเตมาสิก-
 ปุณฺณมฺ, ภิกฺขุณียา ปเนว, อัจฺเจกจิวฺรํ อุปีปัชฺเชยฺย. อัจฺเจกํ มณฺเฑมา-
 นาย ภิกฺขุณียา, ปฏิกฺคเหตฺตัพพํ. ปฏิกฺคเหตฺว่า ยาว จิวฺรกาลสมยํ
 นิกฺขิปิตัพพํ. ตโต เจ อุตฺตริ นิกฺขิเปยฺย; นิสฺสัคคิยํ ปาจิตฺตियํ”.

๑๐.๓๐.๕๕ (ภข๓๐)[๖๕๘][1-2423] “ยา ปน ภิกฺขุณี ชาเน สํมิกํ ลากํ
 ปริณตํ อตฺตโน ปริณามेยฺย; นิสฺสัคคิยํ ปาจิตฺตियํ”.

อุทฺทกฺกฺชา โข อัยยาโย, ติสฺ นิสฺสัคคิยา ปาจิตฺติยา ฐมฺมา.
 ตตฺถายยาโย ปุจฺฉามิ, กัจจิตฺถ ปริสฺสุทฺธา? ทุตติยัมปิ ปุจฺฉามิ,
 กัจจิตฺถ ปริสฺสุทฺธา? ตติยัมปิ ปุจฺฉามิ, กัจจิตฺถ ปริสฺสุทฺธา?
 ปริสฺสุทฺธเตถายยาโย, ตสฺมา ตฺถนฺทึ, เอวเมตํ ชารยามิ.
 นิสฺสัคคิยปาจิตฺติยทฺเทโส นิฏฺฐิโต

ปาจิตฺติยทฺเทโส

อิเม โข ปนายยาโย, ฉสฺสฺวจิสฺสา ปาจิตฺติยา ฐมฺมา, อุทฺทกฺกํ
 อากัจจันนติ.

๑. ลสฺสณวคฺโค

๑.๑.๕๖ [๗๙๔][2-2571] “ยา ปน ภิกฺขุณี, ลสฺสณํ ขาเทยฺย; ปาจิตฺตियํ”.

๒.๒.๕๗ [๗๙๕][2-2581] “ยา ปน ภิกฺขุณี, สัมพาทฺเต โลมํ สํหฺราเปยฺย;
 ปาจิตฺตियํ”.

๓.๓.๕๘ [๘๐๓][2-2588] “ตลฆาตเก; ปาจิตฺตियํ”.

๔.๔.๕๙ [๘๐๗][2-2594] “ชตุมฺหฺจฺเจเก; ปาจิตฺตํ”.

๕.๕.๖๐ [๘๑๑][2-2601] “อุทกสฺสทฺธิกํ ปน ภิกฺขุณฺเีย, อาทียมานาย ทฺวํคฺลปฺปํพรมํ อาทาตฺถํ, ตํ อตฺถิกกาเมนฺติยา; ปาจิตฺตํ”.

๖.๖.๖๑ [๘๑๖][2-2612] “ยา ปน ภิกฺขุณฺเีย, ภิกฺขุสฺส ภุณฺชณฺตสฺส ปาณเยน วา วิรูปเนน วา อุปตฺถิเจยฺย; ปาจิตฺตํ”.

๗.๗.๖๒ [๘๒๑][2-2625] “ยา ปน ภิกฺขุณฺเีย, อามกธฺมฺมํ วิธมฺมตฺวา วา วิธมฺพาเปตฺวา^{๖๑} วา ภาวชิตฺวา วา ภาวชาเปตฺวา วา โภจฺจเณตฺวา วา โภจฺจเณตฺวา วา ปจิตฺวา วา ปจาเปตฺวา วา ภุณฺเชยฺย; ปาจิตฺตํ”.

๘.๘.๖๓ [๘๒๕][2-2637] “ยา ปน ภิกฺขุณฺเีย, อุจฺจารํ วา ปัสสวํ วา สํการํ วา วิฆาสํ วา ตโรภุณฺเีย^{๖๒} วา ตโรปาการา วา จัฑฺฑเฑยฺย วา จัฑฺฑาเปยฺย วา; ปาจิตฺตํ”.

๙.๙.๖๔ [๘๒๙][2-2651] “ยา ปน ภิกฺขุณฺเีย, อุจฺจารํ วา ปัสสวํ วา สํการํ วา วิฆาสํ วา หริเต จัฑฺฑเฑยฺย วา จัฑฺฑาเปยฺย วา; ปาจิตฺตํ”.

๑๐.๑๐.๖๕ [๘๓๔][2-2665] “ยา ปน ภิกฺขุณฺเีย, นัจจํ วา คีตํ วา วาทิตํ วา ทสฺสนาย คัจเณยฺย; ปาจิตฺตํ”.

๒. รัตตันทการวคโค

๑.๑๑.๖๖ [๘๓๙][2-2673] “ยา ปน ภิกฺขุณฺเีย, รัตตันทการาเร อปฺปทีเป ปฺริเสน สทฺธิ เอเกเนกา สันตฺถิเจยฺย วา สลฺลเปยฺย วา; ปาจิตฺตํ”.

๒.๑๒.๖๗ [๘๔๓][2-2685] “ยา ปน ภิกขุณี, ปฏิจฉันเเน โอกาเส
ปุริเสน สัทธี เอเกเนกา สันติฎฐเจยย วา สัลลเปยย วา; ปาจิตฺติย”.

๓.๑๓.๖๘ [๘๔๗][2-2697] “ยา ปน ภิกขุณี, อัชโฌกาเส ปุริเสน สัทธี
เอเกเนกา สันติฎฐเจยย วา สัลลเปยย วา; ปาจิตฺติย”.

๔.๑๔.๖๙ [๘๕๑][2-2709] “ยา ปน ภิกขุณี, รติกาเย^{๖๓} วา พฺยูเห วา
สีฆาฏเก วา ปุริเสน สัทธี เอเกเนกา สันติฎฐเจยย วา สัลลเปยย วา
นิกัณณิกั วา ชปัเปยย ทุติยิกั วา ภิกขุณี อุกโยเชยย; ปาจิตฺติย”.

๕.๑๕.๗๐ [๘๕๕][2-2723] “ยา ปน ภิกขุณี, ปุเรภัตตํ กุลานิ
อุปสมมิตฺวา อาสเน นิสิตฺติวา สามิเก อนาปุจฺฉา ปักกเมยย; ปาจิตฺติย”.

๖.๑๖.๗๑ [๘๖๐][2-2735] “ยา ปน ภิกขุณี, ปัจฉาภัตตํ กุลานิ
อุปสมมิตฺวา สามิเก อนาปุจฺฉา อาสเน อภินิสึเทยย วา อภินิพัชเชยย
วา; ปาจิตฺติย”.

๗.๑๗.๗๒ [๘๖๕][2-2749] “ยา ปน ภิกขุณี, วิกาเล กุลานิ
อุปสมมิตฺวา สามิเก อนาปุจฺฉา เสยฺย สันถริตฺวา วา สันถราเปตฺวา วา
อภินิสึเทยย วา อภินิพัชเชยย วา; ปาจิตฺติย”.

๘.๑๘.๗๓ [๘๗๐][2-2761] “ยา ปน ภิกขุณี, ทุคฺคหิตเณ ฐูปธาริตเณ
ปรํ อุชฺฌาเปยย; ปาจิตฺติย”.

๙.๑๙.๗๔ [๘๗๕][2-2772] “ยา ปน ภิกขุณี, อัตฺตานํ วา ปรํ วา
นิรเยน วา พหฺมจริเยน วา อภิสเปยย; ปาจิตฺติย”.

๑๐.๒๐.๗๕ [๘๘๐][2-2780] “ยา ปน ภิกฺขุณี, อัตถํ วรฺธิตฺวา วรฺธิตฺวา
โรเพยฺย; ปาจิตฺตํ”.

๓. นัคควัคโค

๑.๒๑.๗๖ [๘๘๔][2-2786] “ยา ปน ภิกฺขุณี, นัคคา นหาเยยฺย;
ปาจิตฺตํ”.

๒.๒๒.๗๗ [๘๘๘][2-2793] “อุทกสาฎิกํ ปน ภิกฺขุณียา, การยมาณาย
ปมาณิกา การตัพพะ, ตตฺถิํ ปมาณํ, ทิฆโส จตฺสโส วิทฺธติโย, สุกต-
วิทฺธติยา, ติริยํ เทว วิทฺธติโย, ตํ อติกกามาเนตฺติยา เจทนํ; ปาจิตฺตํ”.

๓.๒๓.๗๘ [๘๙๓][2-2803] “ยา ปน ภิกฺขุณี, ภิกฺขุณียา จีวรํ วิสิพฺ-
เพตฺวา วา วิสิพฺพาเปตฺวา วา สา ปัจจา อนันฺตรายิกินี เนว สิพฺเพยฺย
น สิพฺพาปนาย อุตฺตํสํกํ กรียฺย, อัมมัตฺถ จตุหปฺมจหา; ปาจิตฺตํ”.

๔.๒๔.๗๙ [๘๙๘][2-2817] “ยา ปน ภิกฺขุณี, ปมฺจาทิกํ สํมาภูิจาริ^{๖๔}
อติกกาเมยฺย; ปาจิตฺตํ”.

๕.๒๕.๘๐ [๙๐๓][2-2826] “ยา ปน ภิกฺขุณี, จีวรสํกมนีเย ธาเรยฺย;
ปาจิตฺตํ”.

๖.๒๖.๘๑ [๙๐๘][2-2835] “ยา ปน ภิกฺขุณี, คณิสฺส จีวรลาภิ อนฺตราย
กรียฺย; ปาจิตฺตํ”.

๗.๒๗.๘๒ [๙๑๒][2-2844] “ยา ปน ภิกฺขุณี, ธมฺมิกํ จีวรวิภคํ
ปฏฺฐาเหยฺย; ปาจิตฺตํ”.

๘.๒๘.๘๓ [๙๑๗][2-2853] “ยา ปน ภิกขุณี, อคาริกัสส^{๖๕} วา
ปรีพพาชกัสส วา ปรีพพาชิกาย วา สมณจีวรํ ทเหยย; ปาจิตตีย์”.

๘.๒๙.๘๔ [๙๒๑][2-2863] “ยา ปน ภิกขุณี, ทุพฺพลจีวรํ ปัจจาสาय
จีวรกาลสมยํ อติกกาเมยฺย; ปาจิตตีย์”.

๑๐.๓๐.๘๕ [๙๒๘][2-2878] “ยา ปน ภิกขุณี, ธัมมิกํ กจินฺทธารี^{๖๖}
ปฏีพาเหยย; ปาจิตตีย์”.

๔. ตวัฏฐวัคโค

๑.๓๑.๘๖ [๙๓๓][2-2887] “ยา ปน ภิกขุณีย, เทวํ เอกมณฺเญ
ตวัฏฐเญยฺย; ปาจิตตีย์”.

๒.๓๒.๘๗ [๙๓๗][2-2894] “ยา ปน ภิกขุณีย, เทวํ เอกัตถธรรมาวุร-
ณา ตวัฏฐเญยฺย; ปาจิตตีย์”.

๓.๓๓.๘๘ [๙๔๒][2-2903] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุณียา สัณฺธิจิจฺจ อผาสุํ
กเรยฺย; ปาจิตตีย์”.

๔.๓๔.๘๙ [๙๔๗][2-2914] “ยา ปน ภิกขุณี, ทุกฺขิตํ สหชีวินิ เนา
อุปฺปฺเจยฺย^{๖๗} น อุปฺปฺจาปนาย อุตฺตฺสูกํ กเรยฺย; ปาจิตตีย์”.

๕.๓๕.๙๐ [๙๕๑][2-2925] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุณียา อุปฺปสฺสยํ ทตฺวา
กุปิตา อนตฺตมณา นิกกัถฺตเญยฺย วา นิกกัถฺตมาเปยฺย วา; ปาจิตตีย์”.

๖.๓๖.๙๑ [๙๕๖][2-2936] “ยา ปน ภิกขุณี, สัณฺฐิจา วิหเรยฺย
คหปตินา วา คหปติปุตฺเตน วา, สา ภิกขุณี ภิกขุณีหิ เอวมสฺส วจเณยา;

‘มายเเย, สัสฏฐา วิหริ คหปตินาปิ คหปติปุตฺเตนปิ, วิวิจจาเย’^๘,
 วิเวกัณเณว ภคินิยา สโฆ วัณเณตี’ติ. เอวัญจ สา ภิกขุณี ภิกขุณีหิ
 วุจฺจมานา ตเถว ปัคคัณเณหีย, สา ภิกขุณี, ภิกขุณีหิ ยาวตติยํ
 สมฺนุภาสิตัพพา, ตัสส ปฏฺนิสฺสัคคาย. ยาวตติยัญเญ สมฺนุภาสียมานา,
 ตํ ปฏฺนิสฺสชฺเชยฺย, อิจฺเจตํ กุสลํ, โน เญ ปฏฺนิสฺสชฺเชยฺย; ปาจิตฺติย”.

๗.๓๗.๙๒ [๙๖๒][2-2954] “ยา ปน ภิกขุณี อันโไตรภฺวฺเจ สาสํกสम्मเต
 สปัปฺภิกายเ อสัตฺติกา จาริกํ จเรยฺย; ปาจิตฺติย”.

๘.๓๘.๙๓ [๙๖๖][2-2965] “ยา ปน ภิกขุณี ติโรวฺภฺวฺเจ สาสํกสम्मเต
 สปัปฺภิกายเ อสัตฺติกา จาริกํ จเรยฺย; ปาจิตฺติย”.

๙.๓๙.๙๔ [๙๗๐][2-2976] “ยา ปน ภิกขุณี อันโติวสฺสํ จาริกํ จเรยฺย;
 ปาจิตฺติย”.

๑๐.๔๐.๙๕ [๙๗๔][2-2984] “ยา ปน ภิกขุณี, วสฺสํวฺภูจํา”^๙ จาริกํ น
 ปักกเมยฺย อันตมโส ฉปป์ภังจโยชนานิปิ; ปาจิตฺติย”.

๕. จิตฺตาคารวคฺโค

๑.๔๑.๙๖ [๙๗๘][2-2992] “ยา ปน ภิกขุณี, ราชาคารํ วา จิตฺตาคารํ
 วา อารามํ วา อุตฺตยานํ วา โปกัชรณํ วา ทสฺสนาย คัจฉะยฺย; ปาจิตฺติย”.

๒.๔๒.๙๗ [๙๘๓][2-3004] “ยา ปน ภิกขุณี, อาสนํทํ วา ปัลลํกํ วา
 ปริภุญชฺเชยฺย; ปาจิตฺติย”.

๓.๔๓.๙๘ [๙๘๗][2-3013] “ยา ปน ภิกขุณี, สุตฺตํ กัณฺเฑยฺย;
ปาจิตฺติยํ”.

๔.๔๔.๙๙ [๙๙๑][2-3020] “ยา ปน ภิกขุณี, คิหิเวยฺยาวัจจํ กเรยฺย;
ปาจิตฺติยํ”.

๕.๔๕.๑๐๐ [๙๙๕][2-3027] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุณียา; ‘เอหายฺเย’^{๗๐},
อิมํ อธิกรณํ วุปฺสเมหิ’ติ, วุจฺจมานา; ‘สาธฺว’ติ, ปภฺวิสฺสณฺตีวฺวา สา ปัจจา
อนันฺตรายิกิณี เนว วุปฺสเมยฺย น วุปฺสมา ย อุสฺสูกํ กเรยฺย, ปาจิตฺติยํ”.

๖.๔๖.๑๐๑ [๑๐๐๐][2-3041] “ยา ปน ภิกขุณี, อคาริกัสส”^{๗๑} วา
ปริพฺพาชกัสส วา ปริพฺพาชิกาย วา สหฺตฺถา ขาหฺนีย วา โภชนีย วา
ทเพยฺย; ปาจิตฺติยํ”.

๗.๔๗.๑๐๒ [๑๐๐๔][2-3053] “ยา ปน ภิกขุณี, อาวสถจิวรํ
อนิสฺสชฺชิตฺวา”^{๗๒} ปริภุญฺเชยฺย; ปาจิตฺติยํ”.

๘.๔๘.๑๐๓ [๑๐๐๙][2-3063] “ยา ปน ภิกขุณี, อาวสถํ อนิสฺสชฺชิตฺวา
จาริกํ ปักกเมยฺย; ปาจิตฺติยํ”.

๙.๔๙.๑๐๔ [๑๐๑๔][2-3073] “ยา ปน ภิกขุณี, ติริจฺฉานวิหฺชํ
ปริยาปุณฺเณยฺย; ปาจิตฺติยํ”.

๑๐.๕๐.๑๐๕ [๑๐๑๘][2-3081] “ยา ปน ภิกขุณี, ติริจฺฉานวิหฺชํ
วาเจยฺย; ปาจิตฺติยํ”.

๖. อารามวัคโค

๑.๕๑.๑๐๖ [๑๐๒๕][2-3094] “ยา ปน ภิกขุณี, ชานํ สภิกขุํ อารามํ
อนาปุจฺจนา ปวิเสยฺย; ปาจิตฺตํ”.

๒.๕๒.๑๐๗ [๑๐๒๕][2-3107] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุํ อักโกเสยฺย วา
ปริภาเสยฺย วา; ปาจิตฺตํ”.

๓.๕๓.๑๐๘ [๑๐๓๔][2-3117] “ยา ปน ภิกขุณี, จัณฺทิกตา คณํ
ปริภาเสยฺย, ปาจิตฺตํ”.

๔.๕๔.๑๐๙ [๑๐๓๕][2-3126] “ยา ปน ภิกขุณี, นิมนฺติตา วา ปวาริตา
วา ขาหณียํ วา โภชนียํ วา ขาเพยฺย วา ภูมฺมเชยฺย วา, ปาจิตฺตํ”.

๕.๕๕.๑๑๐ [๑๐๔๓][2-3139] “ยา ปน ภิกขุณี, กุลมจฺจริณี อัสส;
ปาจิตฺตํ”.

๖.๕๖.๑๑๑ [๑๐๔๗][2-3147] “ยา ปน ภิกขุณี, อภิกขุเก อาวาเส วัสสํ
วเสยฺย, ปาจิตฺตํ”.

๗.๕๗.๑๑๒ [๑๐๕๑][2-3154] “ยา ปน ภิกขุณี, วัสสํวุจฺจา อุกาโตสฺสเ
ตีหิ จาเนหิ น ปวาเรยฺย^{๗๓} ทิฏฺฐิเจเน วา สุตเตเน วา ปริสํกาย วา;
ปาจิตฺตํ”.

๘.๕๘.๑๑๓ [๑๐๕๕][2-3161] “ยา ปน ภิกขุณี, โอวาทาย วา สํวาสาय
วา น คจฺจเณยฺย, ปาจิตฺตํ”.

๙.๕๙.๑๑๔ [๑๐๕๙][2-3168] “อันวัฑฒมาส^{๗๔} ภิกขุณียา ภิกขุสฺมโต
เทว ฐัมมา ปัจจาสีลิตัพพา^{๗๕}, อุโปสถปฺัจฉกณฺจ โอวาทูปสํกมณฺญจ, ตํ
อติรฺกกาเมนฺติยา ปาจิรฺตติย”.

๑๐.๖๐.๑๑๕ [๑๐๖๓][2-3175] “ยา ปน ภิกขุณี, ปสาเข ชาตํ คณฺโฑ
วา รุริตฺ^{๗๖} วา อนนฺโปลเกตฺวา สํฆํ วา คณฺโฑ วา ปุริเสน สัทฺธิ เอเกเนกา
เกพาเปยฺย วา ฆาสาเปยฺย วา โธวาเปยฺย วา อาลิมฺปาเปยฺย วา
พนฺธราเปยฺย วา โมจาเปยฺย วา; ปาจิรฺตติย”.

๗. คัพภินิวัคโค

๑.๖๑.๑๑๖ [๑๐๖๔][2-3184] “ยา ปน ภิกขุณี, คัพภินิ วุฏฺฐจาเปยฺย;
ปาจิรฺตติย”.

๒.๖๒.๑๑๗ [๑๐๗๓][2-3193] “ยา ปน ภิกขุณี, ปายันตี วุฏฺฐจาเปยฺย;
ปาจิรฺตติย”.

๓.๖๓.๑๑๘ [๑๐๘๐][2-3208] “ยา ปน ภิกขุณี, เทว วัสฺसानิ ฉสุ
ฐัมเมสุ อสิกฺขิตสิกฺขิ สิกฺขมานํ วุฏฺฐจาเปยฺย; ปาจิรฺตติย”.

๔.๖๔.๑๑๙ [๑๐๘๖][2-3222] “ยา ปน ภิกขุณี, เทว วัสฺसानิ ฉสุ
ฐัมเมสุ สิกฺขิตสิกฺขิ สิกฺขมานํ สํเฆน อสํมมตํ วุฏฺฐจาเปยฺย; ปาจิรฺตติย”.

๕.๖๕.๑๒๐ [๑๐๙๑][2-3232] “ยา ปน ภิกขุณี, อุทฺทวาทสวสฺสํ คิหิคตํ
วุฏฺฐจาเปยฺย; ปาจิรฺตติย”.

๖.๖๖.๑๒๑ [๑๐๙๗][2-3247] “ยา ปน ภิกขุณี, ปริบูรณ์ทวาทสวัสสํ
คิหิตตํ เทวํ วัสสานิ ฌสุ ฐัมเมสุ อสัทธิตสิทักขัง วุจฺจาเปยฺย; ปาจิตฺติย”.

๗.๖๗.๑๒๒ [๑๑๐๓][2-3261] “ยา ปน ภิกขุณี, ปริบูรณ์ทวาทสวัสสํ
คิหิตตํ เทวํ วัสสานิ ฌสุ ฐัมเมสุ สิกขิตสิทักขัง สเมณ อสम्मมตํ วุจฺจาเปยฺย;
ปาจิตฺติย”.

๘.๖๘.๑๒๓ [๑๑๐๘][2-3271] “ยา ปน ภิกขุณี, สหชีวินิ วุจฺจาเปตฺวา
เทวํ วัสสานิ เหนว อนุคคัณ्हะหะย น อนุคคัณหาเปยฺย; ปาจิตฺติย”.

๙.๖๙.๑๒๔ [๑๑๑๒][2-3280] “ยา ปน ภิกขุณี, วุจฺจาปิโต ปวัตตินิ
เทวํ วัสสานิ นานุปันเหะย; ปาจิตฺติย”.

๑๐.๗๐.๑๒๕ [๑๑๑๖][2-3287] “ยา ปน ภิกขุณี, สหชีวินิ วุจฺจาเปตฺวา
เหนว วูปกาเสยฺย น วูปกาสาเปยฺย อันตมโส ฌปปีปจโยชหานานิปิ;
ปาจิตฺติย”.

๘. กุมาริภูตวัคโค

๑.๗๑.๑๒๖ [๑๑๒๐][2-3294] “ยา ปน ภิกขุณี, อุณวิสติวัสสํ
กุมาริภูตํ^{๗๗} วุจฺจาเปยฺย; ปาจิตฺติย”.

๒.๗๒.๑๒๗ [๑๑๒๖][2-3308] “ยา ปน ภิกขุณี, ปริบูรณ์ทวีสติวัสสํ
กุมาริภูตํ เทวํ วัสสานิ ฌสุ ฐัมเมสุ อสัทธิตสิทักขัง วุจฺจาเปยฺย; ปาจิตฺติย”.

๓.๗๓.๑๒๘ [๑๑๓๒][2-3322] “ยา ปน ภิกขุณี, ปริปัญณวีตติวัสสํ
กุมาริภูตํ เทวํ วัสसानิ จสุ ฐัมเมสุ สิกขิตสิกขิ สัมเมน อสम्मัตถํ
วุฏฐจาเปยฺย; ปาจิตตํติย”.

๔.๗๔.๑๒๙ [๑๑๓๓][2-3332] “ยา ปน ภิกขุณี, อุททวาทสวัสสา
วุฏฐจาเปยฺย; ปาจิตตํติย”.

๕.๗๕.๑๓๐ [๑๑๔๒][2-3345] “ยา ปน ภิกขุณี, ปริปัญณทวาทสวัสสา
สัมเมน อสम्मัตถา วุฏฐจาเปยฺย; ปาจิตตํติย”.

๖.๗๖.๑๓๑ [๑๑๔๗][2-3356] “ยา ปน ภิกขุณี, ‘อลํ ตาว^{๗๘} เต, อัยเย,
วุฏฐจาปีเตนา’ติ วุจจมานา ‘สาธู’ติ ปฏิสสฺสนิตฺวา ปัจจา ขิยฺยนธมฺม^{๗๙}
อาปัชเชยฺย; ปาจิตตํติย”.

๗.๗๗.๑๓๒ [๑๑๕๑][2-3363] “ยา ปน ภิกขุณี, สิกขมานา; ‘สเจ เม
ตฺวํ, อัยเย, จีวรํ ทสฺสสิ, เอวาทํ ตํ^{๘๐} วุฏฐจาเปสฺสามิ’ติ วัตฺวา, สา ปัจจา
อนันฺตรายิกิณี เนา วุฏฐจาเปยฺย น วุฏฐจาปนาย อุสฺสูกํ กเรยฺย;
ปาจิตตํติย”.

๘.๗๘.๑๓๓ [๑๑๕๕][2-3374] “ยา ปน ภิกขุณี, สิกขมานา; ‘สเจ มํ ตฺวํ
อัยเย เทวํ วัสसानิ อนุพฺพันฺธิสฺสสิ, เอวาทํ ตํ วุฏฐจาเปสฺสามิ’ติ วัตฺวา, สา
ปัจจา อนันฺตรายิกิณี เนา วุฏฐจาเปยฺย น วุฏฐจาปนาย อุสฺสูกํ กเรยฺย;
ปาจิตตํติย”.

๙.๗๙.๑๓๔ [๑๑๕๙][2-3386] “ยา ปน ภิกขุณี, ปุริสสํสฺสฺวจิ
กุมารกสํสฺสฺวจิ จัณฺทํ โสกาवासํ^{๘๑} สิกขมานา วุฏฐจาเปยฺย; ปาจิตตํติย”.

๑๐.๘๐.๑๓๕ [๑๑๖๓][2-3395] “ยา ปน ภิกขุณี, มาตาปิตุหิ वा
सामिगेन वा अननुमंणात् सिक्खमानं वृद्धजापेय्य; पाजित्तियं”.

๑๑.๘๑.๑๓๖ [๑๑๖๗][2-3403] “ยา ปน ภิกขุณี, ปาริवासิกฉันททา-
เนน सिक्खमानं वृद्धजापेय्य; पाजित्तियं”.

๑๒.๘๒.๑๓๗ [๑๑๗๑][2-3411] “ยา ปน ภิกขุณี, อนुวัสสं वृद्धजापेय्य;
पाजित्तियं”.

๑๓.๘๓.๑๓๘ [๑๑๗๕][2-3419] “ยา ปน ภิกขุณี, เอกं वस्सं เทव
वृद्धजापेय्य; पाजित्तियं”.

๙. ฉัตตูปาหนวัคโค

๑.๘๔.๑๓๙ [๑๑๘๐][2-3430] “ยา ปน ภิกขุณี, อคิลานา ฉัตตูปาหนं
ธारेय्य; पाजित्तियं”.

๒.๘๕.๑๔๐ [๑๑๘๖][2-3444] “ยา ปน ภิกขุณี, อคิลานา ยาเนน
यायेय्य; पाजित्तियं”.

๓.๘๖.๑๔๑ [๑๑๙๑][2-3456] “ยา ปน ภิกขุณี, สัมมาณี ธारेय्य;
पाजित्तियं”.

๔.๘๗.๑๔๒ [๑๑๙๕][2-3464] “ยา ปน ภิกขุณี, อิตถาลังการं ธारेय्य;
पाजित्तियं”.

๕.๘๘.๑๔๓ [๑๑๙๙][2-3471] “ยา ปน ภิกขุณี, คัณฐวณฺณเกน
नहायेय्य; पाजित्तियं”.

๖.๘๙.๑๔๔ [๑๒๐๓][2-3478] “ยา ปน ภิกขุณี, วาสิตเกน ปีณณาเคน
นหาเยยฺย; ปาจิตฺติย”.

๗.๙๐.๑๔๕ [๑๒๐๓][2-3485] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุณียา
อุรมมัททาเปยฺย วา ปริมัททาเปยฺย วา; ปาจิตฺติย”.

๘.๙๑.๑๔๖ [๑๒๑๑][2-3492] “ยา ปน ภิกขุณี, ลิกขมานาย
อุรมมัททาเปยฺย วา ปริมัททาเปยฺย วา; ปาจิตฺติย”.

๙.๙๒.๑๔๗ [๑๒๑๒][2-3492] “ยา ปน ภิกขุณี, สามเณรียา
อุรมมัททาเปยฺย วา ปริมัททาเปยฺย วา; ปาจิตฺติย”.

๑๐.๙๓.๑๔๘ [๑๒๑๓][2-3492] “ยา ปน ภิกขุณี, คิหิณียา
อุรมมัททาเปยฺย วา ปริมัททาเปยฺย วา; ปาจิตฺติย”.

๑๑.๙๔.๑๔๙ [๑๒๑๕][2-3502] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุสฺส ปุโรโต
อนาปุจฺฉา อาสเน นิสฺสเทยฺย; ปาจิตฺติย”.

๑๒.๙๕.๑๕๐ [๑๒๒๐][2-3510] “ยา ปน ภิกขุณี, อโนกาสกตํ ภิกขุ
ปฺปฬหํ ปุจฺเจยฺย; ปาจิตฺติย”.

๑๓.๙๖.๑๕๑ [๑๒๒๕][2-3519] “ยา ปน ภิกขุณี, อสักฺกัจจิภา^{๙๒} คามํ
ปวิเสยฺย; ปาจิตฺติย”.

๑๐. มุสาวาทวคฺโค

๑.๙๗.๑๕๒ (ภข๑)[๒][2-6] “สम्मปฺชานมุสาวาทะ; ปาจิตฺติย”.

๒.๙๘.๑๕๓ (ภข๒)[๑๔][2-34] “โอมสวาเท; ปาจิตฺติย”.

๓.๙๙.๑๕๔ (ภข๓)[๓๗][2-113] “ภิกขุณีเปสฺสณฺเณ; ปาจิตฺตียํ”.

๔.๑๐๐.๑๕๕ (ภข๔)[๔๕][2-152] “ยา ปน ภิกขุณี, อนุปสัณฺณินํ
ปทโส ฐมฺมํ วาเจยฺย; ปาจิตฺตียํ”.

๕.๑๐๑.๑๕๖ (ภข๕)[๕๑][2-171] “ยา ปน ภิกขุณี, อนุปสัณฺณินํนาย
อุตฺตริทวิริตฺตติริตฺตํ^{๙๓} สหเสยฺยํ กัปปิเยยฺย; ปาจิตฺตียํ”.

๖.๑๐๒.๑๕๗ (ภข๖)[๕๖][2-187] “ยา ปน ภิกขุณี, ปุริเสน สหเสยฺยํ
กัปปิเยยฺย; ปาจิตฺตียํ”.

๗.๑๐๓.๑๕๘ (ภข๗)[๖๓][2-209] “ยา ปน ภิกขุณี, ปุริสัสส อุตฺตริ
จันฺทปัลลวจาหิ^{๙๔} ฐมฺมํ เทเสยฺย, อัมมัตฺร วิณฺณนา อิตฺถิวิคฺคเหน;
ปาจิตฺตียํ”.

๘.๑๐๔.๑๕๙ (ภข๘)[๖๙][2-224] “ยา ปน ภิกขุณี, อนุปสัณฺณินํนาย,
อุตฺตริมนุสฺสฐมฺมํ อาโรเจยฺย, ภูตฺตมฺมํ; ปาจิตฺตียํ”.

๙.๑๐๕.๑๖๐ (ภข๙)[๗๙][2-297] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุณียา ทุณฺณจฺจุลฺลํ
อาปตฺตํ, อนุปสัณฺณินํนาย อาโรเจยฺย, อัมมัตฺร ภิกขุณิสัมมตฺติยา^{๙๕};
ปาจิตฺตียํ”.

๑๐.๑๐๖.๑๖๑ (ภข๑๐)[๘๕][2-323] “ยา ปน ภิกขุณี, ปจวํ^{๙๖} ขณฺเณยฺย
วา ขณฺหาเปยฺย วาติ^{๙๗}; ปาจิตฺตียํ”.

๑๑. ภูตคามวคฺโค

๑.๑๐๗.๑๖๒ (ภข๑๑)[๙๐][2-340] “ภูตคามปาตพฺยตาย; ปาจิตฺตียํ”.

๒.๑๐๘.๑๖๓ (ภข๑๒)[๙๘][2-363] “อัมมวาทเก วิหเสเก; ปาจิตฺตีย”.

๓.๑๐๙.๑๖๔ (ภข๑๓)[๑๐๕][2-375] “อุชฺฌาปนเก ชียยนเก;
ปาจิตฺตีย”.

๔.๑๑๐.๑๖๕ (ภข๑๔)[๑๐๙][2-382] “ยา ปน ภิกฺขุณี, สัมมิกั มัณฺจ วา,
ปิจฺจ วา, ภิสฺส วา, โกจฺจน วา, อชฺโฌกาเส สันฺถริตฺวา วา สันฺถราเปตฺวา วา
ตํ ปักกมัณฺตี เหนว อุทฺธเรยฺย, น อุทฺธราเปยฺย อนาปุจฺจน วา, คัจฺเจยฺย;
ปาจิตฺตีย”.

๕.๑๑๑.๑๖๖ (ภข๑๕)[๑๑๕][2-402] “ยา ปน ภิกฺขุณี, สัมมิเก วิหาเร
เสยฺยํ สันฺถริตฺวา วา สันฺถราเปตฺวา วา ตํ ปักกมัณฺตี เหนว อุทฺธเรยฺย,
น อุทฺธราเปยฺย, อนาปุจฺจน วา, คัจฺเจยฺย; ปาจิตฺตีย”.

๖.๑๑๒.๑๖๗ (ภข๑๖)[๑๒๐][2-417] “ยา ปน ภิกฺขุณี, สัมมิเก วิหาเร,
ชานํ ปุพฺพูปคตํ ภิกฺขุณี อณุปชฺชชฺช, เสยฺยํ กปิเปยฺย, ‘ยัสฺสา สัมพาโธ
ภวิสฺสติ, สา ปักกมิสฺสตี’ติ, เอตเทว ปัจจยํ กริตฺวา อนันฺถํ; ปาจิตฺตีย”.

๗.๑๑๓.๑๖๘ (ภข๑๗)[๑๒๕][2-431] “ยา ปน ภิกฺขุณี, ภิกฺขุณี กุปิตา
อนัตตมณา สัมมิกา วิหารา นิกกัชฺเฌยฺย วา นิกกัชฺฌาเปยฺย วา;
ปาจิตฺตีย”.

๘.๑๑๔.๑๖๙ (ภข๑๘)[๑๓๐][2-445] “ยา ปน ภิกฺขุณี, สัมมิเก วิหาเร
อุปริเวหาสกุฎฺฐิยา อาหิจฺจปาทกั มัณฺจ วา ปิจฺจ วา, อภินิสฺสเทยฺย วา
อภินิพฺชเชยฺย วา; ปาจิตฺตีย”.

๙.๑๑๕.๑๗๐ (ภข๑๙)[๑๓๕][2-460] “มหัลลิกํ ปน ภิกขุณียา, วิหารํ การยมานาย ยาว ทวารโกสา อคฺคัลลฺภฺจปนาย^{๙๙}, อาโลกสันธิปริกัมมาย ทวิตฺติจฺจนสฺส^{๑๐๐}, ปริยายํ อปฺหริเต^{๑๐๑} จิตาย อธิภฺจจตฺตํ, ตโต เจ อุตฺตรํ อปฺหริเตปิ, จิตา อธิภฺจเจหฺย; ปาจิตฺตिय”.

๑๐.๑๑๖.๑๗๑ (ภข๒๐)[๑๔๐][2-474] “ยา ปน ภิกขุณี, ชานํ สปีปาลนํ อุกํ ตินํ วา, มตฺตํ วา, สิมฺเจยฺย วา, สิมฺจาเปยฺย วา; ปาจิตฺตिय”.

๑๒. โภชนวัคโค

๑.๑๑๗.๑๗๒ (ภข๓๑)[๒๐๕][2-670] “อคิลานาย ภิกขุณียา, เอโก อาวสธปิณโฑ ภูณฺชิตฺตํ. ตโต เจ อุตฺตรํ^{๑๐๒} ภูณฺเชยฺย; ปาจิตฺตिय”.

๒.๑๑๘.๑๗๓ (ภข๓๒)[๒๑๗][2-701] “ ‘**คนโภชน** **อณฺณตฺร สมยา; ปาจิตฺตिय**’. ตตฺถายํ สมโย, คิลานสมโย จีวรทานสมโย, จีวรการสมโย อทฺธานคมนสมโย, นาวาภิรฺหณสมโย^{๑๐๓} มหาสมโย, สมณภตฺตสมโย; อยํ ตตฺถ สมโย”ติ.

๓.๑๑๙.๑๗๔ (ภข๓๔)[๒๓๒][2-749] “ ‘**ภิกขุณี ปเนว กุลํ, อุปคตํ ปุเวหิ วา, มนฺเถหิ วา อภิหฺมฺจํ ปวาเรยฺย^{๑๐๔}. อากขมานาย ภิกขุณียา ทวิตฺติปตฺตปุรา^{๑๐๕} ปฏิกคฺเคตฺตํ. ตโต เจ อุตฺตรํ ปฏิกคฺเคตฺตํ; ปาจิตฺตिय**’. ทวิตฺติปตฺตปุเร, ปฏิกคฺเคตฺตวา ตโต นีหริตฺวา, ภิกขุณีหิ สทฺธิ, สวิภชิตฺตํ. อยํ ตตฺถ สามิจิ”.

๔.๑๒๐.๑๗๕ (ภข๓๗)[๒๔๘][2-802] “ยา ปน ภิกขุณี, วิกาเล ขาพณียํ วา, โภชนียํ วา, ขาเพยฺย วา, ภูณฺเชยฺย วา; ปาจิตฺตिय”.

๕.๑๒๑.๑๗๖ (ภข๓๘)[๒๕๓][2-814] “ยา ปน ภิกขุณี, สันนิธิการกั
ขาทนีย วา, โภชนีย วา ขาเทยย วา, ภูณฺเษยย วา; ปาจิตฺตีย”.

๖.๑๒๒.๑๗๗ (ภข๔๐)[๒๖๕][2-853] “ยา ปน ภิกขุณี, อทินฺน
มุขัฏวาริ อหาริ อหเรยย, อัณณัตถิ อุกทกัณฺตโปนา^{๙๖}, ปาจิตฺตีย”.

๗.๑๒๓.๑๗๘ (ภข๔๒)[๒๗๕][2-882] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุณี เอร
วเทยย^{๙๗}; ‘เอหียเ คามิ วา นิคมิ วา, ปิณฺทาย ปวิสสิสสามาติ. ตัสสา
ทาเปตฺวา วา อทาเปตฺวา วา อุกโยเชยย; ‘คัจฉายเ น เม, ตยา สัทฺธิ
กถา วา นิสฺสชา วา ฆาสุ โหติ. เอกิกาย เม, กถา วา นิสฺสชา วา ฆาสุ
โหติ’ติ. เอตเทว ปัจจยิ, กริตฺวา อนันณิ; ปาจิตฺตีย”.

๘.๑๒๔.๑๗๙ (ภข๔๓)[๒๘๐][2-897] “ยา ปน ภิกขุณี, สโฆชนเ กุเล
อนุปชฺช^{๙๘}, นิสฺสชฺ กปิเปยย; ปาจิตฺตีย”.

๙.๑๒๕.๑๘๐ (ภข๔๔)[๒๘๕][2-908] “ยา ปน ภิกขุณี, ปุริเสน สัทฺธิ
รโห, ปฏิจฺฉินฺเน อาสเน นิสฺสชฺ กปิเปยย; ปาจิตฺตีย”.

๑๐.๑๒๖.๑๘๑ (ภข๔๕)[๒๙๐][2-921] “ยา ปน ภิกขุณี, ปุริเสน สัทฺธิ
เอเกเนกา รโห นิสฺสชฺ กปิเปยย; ปาจิตฺตีย”.

๑๓. จาริตตวัคโค

๑.๑๒๗.๑๘๒ (ภข๔๖)[๒๙๙][2-947] “ยา ปน ภิกขุณี, นิมนฺติตา
สภัตตา สมานา, สันตํ^{๙๙} ภิกขุณี อนาปุจฺฉา, ปุเรภัตตํ วา, ปัจฉาภัตตํ
วา, กุเลสุ จาริตตํ อาปชฺชเยย. อัณณัตถิ สมยา; ปาจิตฺตีย”. ตตฺถายิ
สมโย, จีวรทานสมโย จีวรการสมโย; อยัมปิ^{๑๐๐} ตตฺถ สมโย.

๑๔. โขติวัคโค

๑.๑๓๗.๑๙๒ (ภข๕๖)[๓๕๓][2-1075] “ยา ปน ภิกขุณี, อคิลานา วิสีวนาเปกขา^{๑๖}, โขติ สมหาทเหยย วา สมหาทหาเปยย วา, อัมมัตถิร ตถารูปปัจจยา^{๑๗}; ปาจิตตียิ.

๒.๑๓๘.๑๙๓ (ภข๕๗)[๓๖๓][2-1105] “ยา ปน ภิกขุณี, โอเรนัทธ-
มาสี^{๑๘} น्हายะย^{๑๙}, อัมมัตถิร สมยา; ปาจิตตียิ”. ตตถายิ สมโย,
ทียัทโฆ มาโส เสโส คิมหันทิ, วัสส้านัสส ปจโม มาโส, อิจเจเต
อัทธเตยยามาสา, อุณ्हสมโย ปริพาหสมโย, คิลานสมโย กัมมสมโย,
อัทธานคมนสมโย วาตวุจฺจิสสมโย; อยัมปิ^{๒๐}, ตตถ สมโย”ติ.

๓.๑๓๙.๑๙๔ (ภข๕๘)[๓๖๘][2-1121] “นวิ ปน ภิกขุณียา, จีวรลาภาย
ติณฺณ ทุพฺพัตถนกรณานิ, อัมมัตถิร ทุพฺพัตถนกรณิ อาทาตัพพ นิล วา,
กัททมว วา, กาฬสามว วา, อนาธา เจ ภิกขุณี, ตินฺณ ทุพฺพัตถนกรณานิ,
อัมมัตถิร ทุพฺพัตถนกรณิ, นวิ จีวร ปริภุญฺชเยย; ปาจิตตียิ.

๔.๑๔๐.๑๙๕ (ภข๕๙)[๓๗๓][2-1135] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุสฺส วา,
ภิกขุณียา วา, สิกขมานาย วา, สามเณรฺสส วา, สามเณรียา วา สาม
จีวร วิกปิเปตฺวา, อปิปัจจุทธารก^{๒๑} ปริภุญฺชเยย; ปาจิตตียิ”.

๕.๑๔๑.๑๙๖ (ภข๖๐)[๓๗๘][2-1154] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุณียา ปตฺต
วา, จีวร วา, นิสินฺหา วา, สฺฐิจจว วา, กายพนฺธน วา, อปนเธย วา,
อปนธาเปยย วาติ^{๒๒}, อนฺตมโส หัสสาเปกขาปิ^{๒๓}; ปาจิตตียิ”.

๖.๑๔๒.๑๙๗ (ภข๖๑)[๓๘๓][2-1173] “ยา ปน ภิกขุณี, สัตถิจิจจ ปาณํ
ชีวิตา โวโรเปยฺย; ปาจิตตํติย”.

๗.๑๔๓.๑๙๘ (ภข๖๒)[๓๘๘][2-1183] “ยา ปน ภิกขุณี, ชานํ สปปาณกํ
อุทกํ ปริภุญฺชeyy; ปาจิตตํติย”.

๘.๑๔๔.๑๙๙ (ภข๖๓)[๓๙๓][2-1191] “ยา ปน ภิกขุณี, ชานํ ยถาธัมมํ
นีหตาริกรณ^{๑๑๔} ปุณกัมมาย อุทโกภฺเวยย; ปาจิตตํติย”.

๙.๑๔๕.๒๐๐ (ภข๖๔)[๔๐๘][2-1225] “ยา ปน ภิกขุณี, ชานํ
เถยฺยสฺสํเถน สทฺธิ, สํวิธาย เอกัทธานมคฺคํ ปฏฺฐิพัชฺชeyy, อํนตมโส
คามันตรัมปิ, ปาจิตตํติย”.

๑๐.๑๔๖.๒๐๑ (ภข๖๕)[๔๑๘][2-1251] “ยา ปน ภิกขุณี, เอรํ วเทยฺย;
‘ตถาหํ ภควตา ธัมมํ เทสิตํ อาชานามิ, ยถา เยเม อํนตรายิกา ธัมมา,
วุตฺตา ภควตา, เต ปฏฺฐิเสวโต นาลํ อํนตรายายา’ติ. สา ภิกขุณี ภิกขุณีหิ,
เอวํสฺส วเจนียา; ‘มายฺเย เอรํ อวจ, มา ภควันตํ อพฺภาจิกขิ, น หิ สาธุ
ภควโต อพฺภักขานํ, น หิ ภควา, เอรํ วเทยฺย, อนेกปริยาเยนายเย
อํนตรายิกา ธัมมา วุตฺตา ภควตา, อลํ จ^{๑๑๕} ปน เต ปฏฺฐิเสวโต อํนตรา-
ยายา’ติ. เอวํจ สา ภิกขุณี, ภิกขุณีหิ วุจฺจมานา, ตเถว ปตฺตคฺคเณหฺย,
สา ภิกขุณี ภิกขุณีหิ, ยาวตตติยํ สมณฺภาสิตัพพา, ตสฺส ปฏฺฐินิสฺสคฺคาย,
ยาวตตติยญฺเจ สมณฺภาสียามานา, ตํ ปฏฺฐินิสฺสชฺชeyy, อิจฺเจตํ กุสลํ, โน เจ
ปฏฺฐินิสฺสชฺชeyy; ปาจิตตํติย”.

๑๕. ทิฏฐิจิวัคโค

๑.๑๔๗.๒๐๒ (ภข๖๙)[๔๒๔][2-1267] “ยา ปน ภิกขุณี, ชานันฺ ตถา-
วาทีนียา ภิกขุณียา, อกฺขานุชัมมํ ยถา ทิฏฐี, อภิปปิณิสสัฏฺฐาย สัทธึ,
สัมฺภูณฺเชยฺย วา สัวเสยฺย วา สห วา เสยฺยํ กัปปิเยยฺ; ปาจิตฺตํ”.

๒.๑๔๘.๒๐๓ (ภข๗๐)[๔๒๕][2-1284] “สมณฺทเทสาปิ เจ, เหวํ วเทยฺย;
'ตถาหิ ภควตา ชัมมํ, เทสิตํ อาชานามิ, ยถา เปเม อนฺตรายิกา ชัมมา,
วุดฺดา ภควตา, เต ปฏฺวิเสวโต นาลํ อนฺตรายายา'ติ. สา สมณฺทเทสา,
ภิกขุณีหิ เอวํสฺส วจนียา; 'มายฺเย สมณฺทเทเส^{๑๖}, เหวํ อวจ, มา
ภควันตํ อพฺภากิจฺชิ, น หิ สาธุ ภควโต อพฺภักขานํ, น หิ ภควา เหวํ
วเทยฺย, อนนฺกปริยาเยนายฺเย, สมณฺทเทเส อนฺตรายิกา ชัมมา,
วุดฺตา^{๑๗} ภควตา, อลลํจ ปน เต, ปฏฺวิเสวโต อนฺตรายายา'ติ.
เอวํจ สา^{๑๘} สมณฺทเทสา, ภิกขุณีหิ วุจฺจมานา, ตเถว ปักคเณฺหฺย,
สา สมณฺทเทสา, ภิกขุณีหิ เอวํสฺส วจนียา; 'อชฺชตฺตคฺเค เต อัยเย,
สมณฺทเทเส^{๑๙} น เจว โส ภควา, สดฺธา อภิปปิณิสตฺฟโป, ยปี^{๒๐} จณฺณา
สมณฺทเทสา, ลภันติ ภิกขุณีหิ สัทธึ, ทวิเรตฺตติเรตฺต^{๒๑} สหเสยฺยํ, สาปิ
เต นตฺถิ, จร ปิเร วินสฺสา'ติ. ยา ปน ภิกขุณี, ชานันฺ ตถานาสิตํ
สมณฺทเทสํ, อุปฺปาเปยฺย วา อุปปิฏฺฐาเปยฺย วา, สัมฺภูณฺเชยฺย วา สห วา,
เสยฺยํ กัปปิเยยฺ; ปาจิตฺตํ”.

๓.๑๔๙.๒๐๔ (ภข๗๑)[๔๓๔][2-1304] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุณีหิ
สหชัมมํมิกํ วุจฺจมานา, เหวํ วเทยฺย; 'น ตาวาหิ อัยเย, เอตฺสํมิ สิกฺขาปเท
สิกฺขิสฺสามิ, ยาว นนฺณ^{๒๒} ภิกขุณี, พยฺยตฺตํ วินยธโร ปริปุจฺจามิ'ติ;

ปาจิฉัตติยํ. สิกขมานาย ภิกขเว ภิกขุณียา, อัณณาทัพพะ, ปริปัจฉินทัพพะ,
ปริปัจฉินทัพพะ, อยํ ตัตถ สามีจิ”ติ.

๔.๑๕๐.๒๐๕ (ภษ๗๒)[๔๓๙][2-1321] “ยา ปน ภิกขุณี, ปาติโมกเข
อุทฺทิสฺสมานเ, เหว วเทยฺย; ‘กิ ปนิเมหิ ขุทฺทานุขุทฺทเกหิ, สิกขาปเทหิ
อุทฺทิกฺขเจหิ, ยาวเทว กุกฺกัจจาย, วิหเสาย วิเลขาย สวตฺตัตถิ”ติ;
สิกขาปทวิวัณณนเก^{๑๒๓}; ปาจิฉัตติยํ”.

๕.๑๕๑.๒๐๖ (ภษ๗๓)[๔๔๔][2-1331] “ยา ปน ภิกขุณี, อัณวัฑฒมา-
สฺ^{๑๒๔} ปาติโมกเข อุทฺทิสฺสมานเ, เหว วเทยฺย; อิทาเนว โข อหิ อาชานา-
มิ^{๑๒๕}; ‘อัยปิ^{๑๒๖} กิร รัมโม, สุตฺตาคโต สุตฺตปริยาบันโน, อัณวัฑฒมาส
อุทฺทเทส อากัจฉติ”ติ. ตถฺเจ ภิกขุณี อัณณาย ภิกขุณียเ ชานะยฺย; ‘นินฺน-
ปพฺพ อิมาย ภิกขุณียา, ทวิตฺติกขัตตุ^{๑๒๗} ปาติโมกเข อุทฺทิสฺสมานเ,
โก ปน วาโท ภิกขุณียเ”ติ^{๑๒๘}. น จ ตสฺสา ภิกขุณียา อัณณากน มุตฺติ
อตฺถิ ยถจ ตตฺถ อาปัตตํ อาบันนา, ตถฺจ ยถารัมโม กาเรตฺทโป, อุตฺตร
จิสฺสา^{๑๒๙} โมโห อาโรเปตฺทโป; ‘ตสฺสา เต อัยเย อลาภา, ตสฺสา เต
ทูลลทฺธ, ยํ ตว ปาติโมกเข อุทฺทิสฺสมานเ, น สาธุกํ อวิจิจฺจวา มนสิ
กโรสี”ติ^{๑๓๐}. อิทํ ตสฺมि, โมहनเก; ปาจิฉัตติยํ”.

๖.๑๕๒.๒๐๗ (ภษ๗๔)[๔๕๐][2-1347] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุณียา
กุปิตา อนตฺตมนา, ปหาริ ทเทยฺย; ปาจิฉัตติยํ”.

๗.๑๕๓.๒๐๘ (ภษ๗๕)[๔๕๕][2-1358] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุณียา
กุปิตา อนตฺตมนา, ตลสฺสํติกํ อุคฺคิเรยฺย; ปาจิฉัตติยํ”.

๘.๑๕๔.๒๐๙ (ภข๗๖)[๔๖๐][2-1369] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุณี
อมูลเกน, สัมมาทิสเสเสน อนุกัมมเสยฺย; ปาจิตตํติย”.

๙.๑๕๕.๒๑๐ (ภข๗๗)[๔๖๕][2-1381] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุณียา
สัณฺณิจฺจํ กุกกัฏฺจํ อุปทเพยฺย, ‘อิติสฺสา มุหุตฺตมฺปิ อผาสฺส ภวิสฺสตี’ติ.
เอตเทว ปัจจยํ กริตฺวา อนันฺณํ; ปาจิตตํติย”.

๑๐.๑๕๖.๒๑๑ (ภข๗๘)[๔๗๐][2-1393] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุณีนํ
ภักทฺชนชาตานิ, กลหชาตานิ วิวาทาปนฺนานิ, อุปัสฺสตี ติฏฺฐเจยฺย,
‘ยํ อีมา ภณิสฺสันตี, ตํ โสสฺสามี’ติ. เอตเทว ปัจจยํ กริตฺวา อนันฺณํ;
ปาจิตตํติย”.

๑๖. รัम्मิกวักโค

๑.๑๕๗.๒๑๒ (ภข๗๙)[๔๗๕][2-1405] “ยา ปน ภิกขุณี, รัम्मิกานํ
กัมมานํ จันท์ ทัตถวา, ปัจฉา ขียฺยนรัम्मํ^{๑๓๑} อาปັชเชยฺย; ปาจิตตํติย”.

๒.๑๕๘.๒๑๓ (ภข๘๐)[๔๘๐][2-1413] “ยา ปน ภิกขุณี, สัมเม วินิจฺฉย-
กถาย, วัตตมานาย จันท์ อทัตถวา, อุฏฺฐายาสนา ปักกเมยฺย; ปาจิตตํติย”.

๓.๑๕๙.๒๑๔ (ภข๘๑)[๔๘๕][2-1422] “ยา ปน ภิกขุณี, สัมมัตเคน
สัเมเน จีวรํ ทัตถวา, ปัจฉา ขียฺยนรัम्मํ อาปັชเชยฺย, ‘ยถาสันฺนุตฺตํ ภิกขุณียो
สัณฺณิกํ, ลากํ ปริณามเณตี’ติ; ปาจิตตํติย”.

๔.๑๖๐.๒๑๕ (ภข๘๒)[๔๙๐][2-1437] “ยา ปน ภิกขุณี, ชานํ สัณฺณิกํ
ลากํ ปริณตํ, ปุคฺคัลลสฺส ปริณามेยฺย; ปาจิตตํติย”.

๕.๑๖๑.๒๑๖ (ภข๘๔)[๕๐๕][2-1485] “ยา ปน ภิกขุณี, รตนํ วา รตนสัมมัตถํ วา, อัมมัตถํ อัมมารามา วา อัมมาวสธา วา อุคคัณ्हะยํ วา, อุคคัณ्हะยาเปยฺย วา; ปาจิตตียัน’ติ^{๑๓๒}. รตนํ วา ปน ภิกขุณียา, รตนสัมมัตถํ วา อัมมารามา วา, อัมมาวสธา วา อุคคเหตฺวา วา อุคคัณ्हะยาเปตฺวา^{๑๓๓} วา นิกฺขิปิตัพพํ; ‘ยัสฺส ภวิสฺสตี โส หริสฺสตี’ติ. อयํ ตตฺถ สามีจี”ติ^{๑๓๔}.

๖.๑๖๒.๒๑๗ (ภข๘๖)[๕๑๗][2-1522] “ยา ปน ภิกขุณี, อัมมิจมยํ วา ทนฺตมยํ วา, วิสาณมยํ วา, สฺมุจฺจริ การาเปยฺย, เกทนํ; ปาจิตตียํ”.

๗.๑๖๓.๒๑๘ (ภข๘๗)[๕๒๒][2-1533] “นํว ปน ภิกขุณียา, มณฺจํ วา ปิจํ วา, การยมานาย อัมมิจฺจุลปาทกํ การตัพพํ, สฺกตฺตฺจุเลน อัมมัตถํ เหมจฺจิมาย อฏฺเฐนียา, ตํ อติกกามาเนตฺติยา เจทนํ; ปาจิตตียํ”.

๘.๑๖๔.๒๑๙ (ภข๘๘)[๕๒๗][2-1545] “ยา ปน ภิกขุณี, มณฺจํ วา ปิจํ วา, ตูโลนํทํ การาเปยฺย, อุทฺทาลนํ; ปาจิตตียํ”.

๙.๑๖๕.๒๒๐ (ภข๙๐)[๕๓๘][2-1569] “กัณฺธุปฏฺิจฺจาทิ^{๑๓๕} ปน ภิกขุณียา, การยมานาย ปมาณิกา การตัพพํ, ตตฺทริทํ ปมาณํ, ทิฆมฺโส จตฺสัสส วิทตฺติโย, สฺกตวิทตฺติยา ติริยํ เทวํ วิทตฺติโย, ตํ อติกกามาเนตฺติยา เจทนํ; ปาจิตตียํ”.

๑๐.๑๖๖.๒๒๑ (ภข๙๒)[๕๔๘][2-1587] “ ‘ยา ปน ภิกขุณี, สุตตจีวรป-
ปมาณ จีวร การาเปยฺย, อติเรกํ วา เจทนกํ; ปาจิตฺติย’ . ตตฺริทํ สุกตสฺส
สุตตจีวรปฺปมาณ, ทิฆโส นว วิทตฺติโย, สุตตวิทตฺติยา, ติริยํ น วิทตฺติ-
โย, อิทํ สุกตสฺส สุตตจีวรปฺปมาณ”^{๑๓๖}.

อุทฺทฺธิจฺจา โข อัยฺยาโย, ฉสฺสฺวจิสตา ปาจิตฺติยา ฐมฺมา.
ตตฺถายฺยาโย ปุจฺฉามิ, กัจจิตฺถ ปริสฺสุทฺธา? ทฺติยัมปิ ปุจฺฉามิ,
กัจจิตฺถ ปริสฺสุทฺธา? ทฺติยัมปิ ปุจฺฉามิ, กัจจิตฺถ ปริสฺสุทฺธา?
ปริสฺสุทฺธธายฺยาโย, ตสฺมา ตฺถนฺทึ, เอวเมตํ ชารยามี.
ปาจิตฺติยฺทฺเทโส นิฏฺฐิตो

ปาฏิเทสนียฺทฺเทโส

อิเม โข ปณายฺยาโย, อฏฺฐจ ปาฏิเทสนียา ฐมฺมา, อุทฺทฺเทสํ อาคัจฉนฺติ.

๑.๒๒๒ [๑๒๓๐][2-3534] “ยา ปน ภิกขุณี, อคิลานา สํปปี
วิธฺญาเปตฺวา ภูถฺยเชยฺย, ปฏฺฐิเทเสตฺถํ ตาย ภิกขุณฺเีย; ‘การียํ อัยฺเย,
ฐมฺมํ อาปฺชชํ อสํปายํ ปาฏิเทสนีย’, ตํ ปฏฺฐิเทเสมี”ติ.

๒.๒๒๓-๔.๒๒๔ [๑๒๓๖][2-3549] “ยา ปน ภิกขุณี, อคิลานา เตลํ ...
เป... มธฺุ ...เป... ฌาณิตํ ...เป... มจฺฉํ ...เป... มํสํ ...เป... ชีรํ ...เป...
ทริํ วิธฺญาเปตฺวา ภูถฺยเชยฺย, ปฏฺฐิเทเสตฺถํ ตาย ภิกขุณฺเีย;
‘การียํ อัยฺเย, ฐมฺมํ อาปฺชชํ อสํปายํ ปาฏิเทสนีย’, ตํ ปฏฺฐิเทเสมี”ติ.

อุทฺทิภฺจฺจา โข อัยฺยาโย, อັฐฺจ ปาฏิเทสนียา ฐมฺมา.
 ตตฺถายฺยาโย ปุจฺฉามิ, กัจจิตฺถ ปริสฺสุทฺธา? ทุตติยฺมปิ ปุจฺฉามิ,
 กัจจิตฺถ ปริสฺสุทฺธา? ตตติยฺมปิ ปุจฺฉามิ, กัจจิตฺถ ปริสฺสุทฺธา?
 ปริสฺสุทฺธตฺถายฺยาโย, ตสฺสมา ตุณฺหิ, เอวเมตํ ธารายามิ.
 ปาฏิเทสนียฺทเทโส นิฐฺจฺจิโต

เสขิยฺทเทโส

อิเม โข ปนายฺยาโย, เสขิยา ฐมฺมา, อุทฺทเทสํ อาคัจฉนฺติ.

๑. ปริมัตถลวักโค

ฉนฺทฺพีสติ สารูปฺปา (๒๖ สิกขาบท)

๑.๑.๒๓๐ [๕๗๖](ภขน๑๒๔๐)[2-1686] “ ‘ปริมัตถลํ นิวาเสสฺสามิ’ติ;
 ลิกฺขา กรณียา”.

๒.๒.๒๓๑ [๕๗๗][2-1691] “ ‘ปริมัตถลํ ปารูปิสฺสามิ’ติ; ลิกฺขา
 กรณียา”.

๓.๓.๒๓๒ [๕๗๘][2-1696] “ ‘สุปฺปฏิจฺฉินฺนา^{๑๓๗} อันตรมเร, คมิสฺสามิ’ติ;
 ลิกฺขา กรณียา”.

๔.๔.๒๓๓ [๕๗๙][2-1701] “ ‘สุปฺปฏิจฺฉินฺนา อันตรมเร, นิสิตฺสสามิ’ติ;
 ลิกฺขา กรณียา”.

๕.๕.๒๓๔ [๕๘๐][2-1706] “ ‘สุสัฏฺฐา อันทฺรฆเร, คมิสฺสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๖.๖.๒๓๕ [๕๘๑][2-1711] “ ‘สุสัฏฺฐา อันทฺรฆเร, นิสิตฺถิสฺสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๗.๗.๒๓๖ [๕๘๒][2-1716] “ ‘โอภักขิตฺตจักขุ^{๑๓๘} อันทฺรฆเร, คมิสฺสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๘.๘.๒๓๗ [๕๘๓][2-1721] “ ‘โอภักขิตฺตจักขุ อันทฺรฆเร นิสิตฺถิสฺสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๙.๙.๒๓๘ [๕๘๔][2-1726] “ ‘น อุกฺขิตฺตกาย อันทฺรฆเร, คมิสฺสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๑๐.๑๐.๒๓๙ [๕๘๕][2-1731] “ ‘น อุกฺขิตฺตกาย อันทฺรฆเร, นิสิตฺถิสฺสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๒. อุชฺชัคคิกาวคโค

๑๑.๑๑.๒๔๐ [๕๘๖][2-1736] “ ‘น อุชฺชัคคิกาย อันทฺรฆเร, คมิสฺสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๑๒.๑๒.๒๔๑ [๕๘๗][2-1741] “ ‘น อุชฺชัคคิกาย อันทฺรฆเร, นิสิตฺถิสฺสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๑๓.๑๓.๒๔๒ [๕๘๘][2-1746] “ ‘อัปปสัทฺทา อันทฺรฆเร, คมิสฺสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๑๔.๑๔.๒๔๓ [๕๘๙][2-1751] “ ‘อปัปสัทธิทา อันตรมเร, นิสีทิสฺสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๑๕.๑๕.๒๔๔ [๕๙๐][2-1756] “ ‘น กายปัปฺปจาลกํ อันตรมเร, คมิสฺสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๑๖.๑๖.๒๔๕ [๕๙๑][2-1761] “ ‘น กายปัปฺปจาลกํ อันตรมเร, นิสีทิสฺสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๑๗.๑๗.๒๔๖ [๕๙๒][2-1766] “ ‘น พาหุปัปฺปจาลกํ อันตรมเร, คมิสฺสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๑๘.๑๘.๒๔๗ [๕๙๓][2-1771] “ ‘น พาหุปัปฺปจาลกํ อันตรมเร, นิสีทิสฺสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๑๙.๑๙.๒๔๘ [๕๙๔][2-1776] “ ‘น สีสัปปจาลกํ อันตรมเร, คมิสฺสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๒๐.๒๐.๒๔๙ [๕๙๕][2-1781] “ ‘น สีสัปปจาลกํ อันตรมเร, นิสีทิสฺสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๓. ขัมภกตวัคโค

๒๑.๒๑.๒๕๐ [๕๙๖][2-1786] “ ‘น ขัมภกตา อันตรมเร, คมิสฺสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๒๒.๒๒.๒๕๑ [๕๙๗][2-1791] “ ‘น ขัมภกตา อันตรมเร, นิสีทิสฺสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๒๓.๒๓.๒๕๒ [๔๙๘][2-1796] “ ‘น โอคุณฺธิจิตา อั้นฺตรมฺเร, คมิตฺสํสามี’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๒๔.๒๔.๒๕๓ [๔๙๙][2-1801] “ ‘น โอคุณฺธิจิตา อั้นฺตรมฺเร, นิสิตฺสํสามี’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๒๕.๒๕.๒๕๔ [๖๐๐][2-1806] “ ‘น อุทฺทกฺกุฏิกาย อั้นฺตรมฺเร, คมิตฺสํสามี’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๒๖.๒๖.๒๕๕ [๖๐๑][2-1811] “ ‘น ปัลลิตฺตํคิกาย อั้นฺตรมฺเร, นิสิตฺสํสามี’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

สมตฺตํ โภชนปฏิสัณฺฑิตตา (๓๐ สิกขาบท)

๑.๒๗.๒๕๖ [๖๐๒][2-1816] “ ‘สัทฺทักฺกัจจํ ปิณฺฑปาตํ, ปฏฺฐิตฺคเหสฺสํสามี’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๒.๒๘.๒๕๗ [๖๐๓][2-1821] “ ‘ปัดฺตตฺสัณฺธิ^{๑๓๙} ปิณฺฑปาตํ, ปฏฺฐิตฺคเหสฺสํสามี’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๓.๒๙.๒๕๘ [๖๐๔][2-1826] “ ‘สมสฺสุปกํ ปิณฺฑปาตํ, ปฏฺฐิตฺคเหสฺสํสามี’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๔.๓๐.๒๕๙ [๖๐๕][2-1831] “ ‘สมตฺติตฺตํ ปิณฺฑปาตํ, ปฏฺฐิตฺคเหสฺสํสามี’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๔. สักกัจจวัคโค

๕.๓๑.๒๖๐ [๖๐๖][2-1836] “ ‘สักกัจจํ ปิณฺหาปาตํ, ภูณฺชิสฺสามี’ติ;
สิग्ขา กรณียา”.

๖.๓๒.๒๖๑ [๖๐๗][2-1841] “ ‘ปັตฺตสัณฺณิ ปิณฺหาปาตํ, ภูณฺชิสฺสามี’ติ;
สิग्ขา กรณียา”.

๗.๓๓.๒๖๒ [๖๐๘][2-1846] “ ‘สปปหานํ ปิณฺหาปาตํ, ภูณฺชิสฺสามี’ติ;
สิग्ขา กรณียา”.

๘.๓๔.๒๖๓ [๖๐๙][2-1851] “ ‘สมสฺสปกํ ปิณฺหาปาตํ, ภูณฺชิสฺสามี’ติ;
สิग्ขา กรณียา”.

๙.๓๕.๒๖๔ [๖๑๐][2-1856] “ ‘น ญฺปโต^{๑๔๐} โอมัทฺทิตฺวา, ปิณฺหาปาตํ,
ภูณฺชิสฺสามี’ติ; สิग्ขา กรณียา”.

๑๐.๓๖.๒๖๕ [๖๑๑][2-1861] “ ‘น สฺยุ วา พยฺยัชนํ วา, โอทเนน
ปฏิจฺฉาเทสฺสามิ, ภิยฺโยกมฺยตํ อฺปาทายา’ติ; สิग्ขา กรณียา”.

๑๑.๓๗.๒๖๖ [๖๑๓][2-1870] “ ‘น สฺยุ วา โอทนํ วา, อคิลานา อตฺตโน
อตฺถาย, วิณฺญาเปตฺวา ภูณฺชิสฺสามี’ติ; สิग्ขา กรณียา”.

๑๒.๓๘.๒๖๗ [๖๑๔][2-1875] “ ‘น อฺฐัณฺณสัณฺณิ ปเรสฺส^{๑๔๑}, ปັตฺตํ
โอโลเกสฺสามี’ติ; สิग्ขา กรณียา”.

๑๓.๓๙.๒๖๘ [๖๑๕][2-1880] “ ‘นาติมหันตํ กวพฺพ^{๑๔๒} กริสฺสามี’ติ;
สิग्ขา กรณียา”.

๑๔.๔๐.๒๖๙ [๖๑๖][2-1885] “ ‘ปริมัณโหล อาโลโป กริษฐ์สามิ’ติ; สิกขา กรณียา”.

๕. กพพวัคโค

๑๕.๔๑.๒๗๐ [๖๑๗][2-1890] “ ‘น อนาหณฺเฏ กพเพ^{๑๔๓}, มุขทวาริ วิริษฐ์สามิ’ติ; สิกขา กรณียา”.

๑๖.๔๒.๒๗๑ [๖๑๘][2-1895] “ ‘น ภูณฺชมานา สัพพ์พิ หัตถิ^{๑๔๔}, มุเข ปักขิษฐ์สามิ’ติ; สิกขา กรณียา”.

๑๗.๔๓.๒๗๒ [๖๑๙][2-1900] “ ‘น สกพเพน^{๑๔๕} มุเขน, พียาหริษฐ์สามิ’ติ; สิกขา กรณียา”.

๑๘.๔๔.๒๗๓ [๖๒๐][2-1905] “ ‘น ปิณฺฑุทฺทฺเขปโก ภูณฺชิษฐ์สามิ’ติ; สิกขา กรณียา”.

๑๙.๔๕.๒๗๔ [๖๒๑][2-1910] “ ‘น กพพาวิจฺเฌทกั^{๑๔๖} ภูณฺชิษฐ์สามิ’ติ; สิกขา กรณียา”.

๒๐.๔๖.๒๗๕ [๖๒๒][2-1915] “ ‘น อวคัณฺฑการโก ภูณฺชิษฐ์สามิ’ติ; สิกขา กรณียา”.

๒๑.๔๗.๒๗๖ [๖๒๓][2-1920] “ ‘น หัตถิณิทฺฐนโก^{๑๔๗} ภูณฺชิษฐ์สามิ’ติ; สิกขา กรณียา”.

๒๒.๔๘.๒๗๗ [๖๒๔][2-1925] “ ‘น สิตถาวการโก ภูณฺชิษฐ์สามิ’ติ; สิกขา กรณียา”.

๒๓.๔๙.๒๗๘ [๖๒๕][2-1930] “ ‘น ชีว्हานิจันารกั ภูณัชิสัสามิ’ติ; สิกัขา กรณียา”.

๒๔.๕๐.๒๗๙ [๖๒๖][2-1935] “ ‘น จปุจปุกการกั ภูณัชิสัสามิ’ติ; สิกัขา กรณียา”.

๖. สรุสุรวัคโค

๒๕.๕๑.๒๘๐ [๖๒๗][2-1941] “ ‘น สรุสุรุกรการกั ภูณัชิสัสามิ’ติ; สิกัขา กรณียา”.

๒๖.๕๒.๒๘๑ [๖๒๘][2-1946] “ ‘น หัตถันนิลเลหกั ภูณัชิสัสามิ’ติ; สิกัขา กรณียา”.

๒๗.๕๓.๒๘๒ [๖๒๙][2-1951] “ ‘น ปัตถันนิลเลหกั ภูณัชิสัสามิ’ติ; สิกัขา กรณียา”.

๒๘.๕๔.๒๘๓ [๖๓๐][2-1956] “ ‘น โอรุจันนิลเลหกั ภูณัชิสัสามิ’ติ; สิกัขา กรณียา”.

๒๙.๕๕.๒๘๔ [๖๓๑][2-1962] “ ‘น สามิเสน หัตถเณน, ปานียถาลกั ปฏิกัคเคสัสามิ’ติ; สิกัขา กรณียา”.

๓๐.๕๖.๒๘๕ [๖๓๒][2-1968] “ ‘น สสิตถกั ปัตถโรวณ, อันตรมเร จัฑทเฬสัสามิ’ติ; สิกัขา กรณียา”.

โสฬส ฐัมมเทสหาปฐิสัยุตตา (๑๖ ลิกขาบท)

๑.๕๗.๒๘๖ [๖๓๔][2-1978] “ ‘น จัตตปาณิสฺส อคิลานัสฺส, ฐัมมเทเสสฺสามี’ติ^{๑๔๘}; ลิกฺขา กรณียา”.

๒.๕๘.๒๘๗ [๖๓๕][2-1985] “ ‘น ทัทธปาณิสฺส อคิลานัสฺส, ฐัมมเทเสสฺสามี’ติ; ลิกฺขา กรณียา”.

๓.๕๙.๒๘๘ [๖๓๖][2-1991] “ ‘น สัตถปาณิสฺส อคิลานัสฺส, ฐัมมเทเสสฺสามี’ติ; ลิกฺขา กรณียา”.

๔.๖๐.๒๘๙ [๖๓๗][2-1997] “ ‘น อาวุธปาณิสฺส อคิลานัสฺส, ฐัมมเทเสสฺสามี’ติ; ลิกฺขา กรณียา”.

๗. ปาทุกวคฺโค

๕.๖๑.๒๙๐ [๖๓๘][2-2003] “ ‘น ปาทุกาฐพฺพหฺสฺส^{๑๔๙} อคิลานัสฺส, ฐัมมเทเสสฺสามี’ติ; ลิกฺขา กรณียา”.

๖.๖๒.๒๙๑ [๖๓๙][2-2008] “ ‘น อุปาหนารูพฺพหฺสฺส อคิลานัสฺส, ฐัมมเทเสสฺสามี’ติ; ลิกฺขา กรณียา”.

๗.๖๓.๒๙๒ [๖๔๐][2-2013] “ ‘น ยานคตฺตัสฺส อคิลานัสฺส, ฐัมมเทเสสฺสามี’ติ; ลิกฺขา กรณียา”.

๘.๖๔.๒๙๓ [๖๔๑][2-2019] “ ‘น สยนคตฺตัสฺส อคิลานัสฺส, ฐัมมเทเสสฺสามี’ติ; ลิกฺขา กรณียา”.

๙.๖๕.๒๙๔ [๖๔๒][2-2024] “ ‘น ปัลลิตฺตํ อคิลานํ นิสินฺนํ อคิลานํ ฐมฺมํ เทเสสฺสามีติ; สิกฺขา กรณียา”.

๑๐.๖๖.๒๙๕ [๖๔๓][2-2029] “ ‘น เวฏฺฐิตสฺส อคิลานํ ฐมฺมํ เทเสสฺสามีติ; สิกฺขา กรณียา”.

๑๑.๖๗.๒๙๖ [๖๔๔][2-2035] “ ‘น โอคฺคฺฐิตสฺส อคิลานํ ฐมฺมํ เทเสสฺสามีติ; สิกฺขา กรณียา”.

๑๒.๖๘.๒๙๗ [๖๔๕][2-2041] “ ‘น ฉมายํ นิสิตฺตํ, อาสเน นิสินฺนํ, อคิลานํ ฐมฺมํ เทเสสฺสามีติ; สิกฺขา กรณียา”.

๑๓.๖๙.๒๙๘ [๖๔๖][2-2053] “ ‘น นีเจ อาสเน นิสิตฺตํ, อุจฺเจ อาสเน นิสินฺนํ, อคิลานํ ฐมฺมํ เทเสสฺสามีติ; สิกฺขา กรณียา”.

๑๔.๗๐.๒๙๙ [๖๔๗][2-2058] “ ‘น จิตา นิสินฺนํ, อคิลานํ ฐมฺมํ เทเสสฺสามีติ; สิกฺขา กรณียา”.

๑๕.๗๑.๓๐๐ [๖๔๘][2-2063] “ ‘น ปัจจโต คจฺฉนฺตี, ปุรโต คจฺฉนฺตสฺส อคิลานํ ฐมฺมํ เทเสสฺสามีติ; สิกฺขา กรณียา”.

๑๖.๗๒.๓๐๑ [๖๕๐][2-2068] “ ‘น อุปฺเปถน คจฺฉนฺตี, เปถน คจฺฉนฺตสฺส อคิลานํ ฐมฺมํ เทเสสฺสามีติ; สิกฺขา กรณียา”.

ตโย ปกัณณกา (๓ สิกขาบท)

๑.๗๓.๓๐๒ [๖๕๑][2-2073] “ ‘น จิตา อคิลานา, อุจฺจารํ วา, ปัสสวํ วา, กริสฺสามีติ; สิกฺขา กรณียา”.

๒.๗๔.๓๐๓ [๖๕๒][2-2084] “ ‘น หริเต อคิลานา, อุจฺจาโร วา, ปัสฺสาวํ วา, เขฬํ วา, กริสฺสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๓.๗๕.๓๐๔ [๖๕๔] (ภขน๑๒๔๑)[2-2087] “ ‘น อุทเทก อคิลานา, อุจฺจาโร วา, ปัสฺสาวํ วา, เขฬํ วา, กริสฺสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

อุทฺทิฏฺฐา โข อัยยาโย, เสขียา ฐัมมา. ตตฺถายยาโย ปุจฺฉามิ,
กัจจิตฺถ ปริสฺสุทฺธา? ทุตฺติยัมปิ ปุจฺฉามิ, กัจจิตฺถ ปริสฺสุทฺธา?
ตติยัมปิ ปุจฺฉามิ, กัจจิตฺถ ปริสฺสุทฺธา? ปริสฺสุทฺเธตฺถายยาโย,
ตัสฺมา ตุนฺหิ, เอวเมตํ ธารยามิ.

เสขียุทฺเทโส นิฏฺฐิโต

อธิกรณสมณูทฺเทโส

อิเม โข ปณายยาโย, สัตฺต อธิกรณสมณฺหา ฐัมมา อุทฺเทสํ อาคัจฉนฺติ.

๓๐๕-๓๑๑ [๑๒๔๒][2-3580] อุปฺปันนุปีปฺนํ นานํ อธิกรณานํ,
สมณาย วูปสมาย, “สम्मูขาวินโย ทาทัพฺโพ”. “สตีวินโย ทาทัพฺโพ”.
“อมูพฺหวินโย ทาทัพฺโพ”. “ปฏฺวิณฺณาย กาเรตฺถัพฺพัน”^{๑๕๑}. “เยภฺยฺยสิกา”.
“ตัสฺส ปาปฺยสิกา”^{๑๕๒}. “ติณฺวตฺถารโก”.

อุทฺทิฏฺฐา โข อัยยาโย, สัตฺต อธิกรณสมณฺหา ฐัมมา.
ตตฺถายยาโย ปุจฺฉามิ, กัจจิตฺถ ปริสฺสุทฺธา? ทุตฺติยัมปิ ปุจฺฉามิ,
กัจจิตฺถ ปริสฺสุทฺธา? ตติยัมปิ ปุจฺฉามิ, กัจจิตฺถ ปริสฺสุทฺธา?
ปริสฺสุทฺเธตฺถายยาโย, ตัสฺมา ตุนฺหิ, เอวเมตํ ธารยามิ.

อธิกรณสมณูทฺเทโส นิฏฺฐิโต

“อุทฺทิภฺจํ โข อัยยาโย นิทานํ.
 อุทฺทิภฺจํ อภฺจํ ปาราชิกา ฐัมมา.
 อุทฺทิภฺจํ สัตฺตรส สํฆาทีเสสา ฐัมมา.
 อุทฺทิภฺจํ ติสํ นิสฺสัคคิยา ปาจิตฺติยา ฐัมมา.
 อุทฺทิภฺจํ จสฺสํจิสฺสา ปาจิตฺติยา ฐัมมา.
 อุทฺทิภฺจํ อภฺจํ ปาฏิทฺเสนียา ฐัมมา.
 อุทฺทิภฺจํ เสขิยา ฐัมมา.
 อุทฺทิภฺจํ สัตฺตํ อธิกรณสมถา ฐัมมา.
 เอตฺตํ ทสฺสํ ภควโต, สุตฺตาคตํ สุตฺตปริยาปັນนํ,
 อนันฺวํสํมาสํ อุทฺทเทสํ อาคัจฉตฺติ.
 ตตฺถ สัพฺพาหเว, สมคฺคาคาหิ สมนฺโฆทมานาหิ, อวิทมานาหิ
 สิกฺขิตฺตัพพนํ”ติ.
 วิตฺถารุทฺเทโส นิภฺจิจฺโต
 ภิกฺขุณีปาติโมกฺขํ นิภฺจิจฺตํ

บทสวดหลังปาติโมกข์^ก

ปฐพีภาคนมการ

หันท มยํ พุทธัสส ภควโต ปฐพีภาคนมการํ กโรม เส ฯ

นโม ตัสส ภควโต อรหโต สัมมาสัมพุทธัสส

นโม ตัสส ภควโต อรหโต สัมมาสัมพุทธัสส

นโม ตัสส ภควโต อรหโต สัมมาสัมพุทธัสส

สัจจกิริยาภา

หันท มยํ สัจจกิริยาภาโย ภณาม เส ฯ

นัตถิ เม สรณํ อญญํ พุทฺโธ (เม) สรณํ วรํ,

เอเตน สัจจวัชเชน โสตฺถิ (เม/เต) โหตุ สัพฺพทา

นัตถิ เม สรณํ อญญํ ฐมฺโม (เม) สรณํ วรํ,

เอเตน สัจจวัชเชน โสตฺถิ (เม/เต) โหตุ สัพฺพทา

นัตถิ เม สรณํ อญญํ สโม (เม) สรณํ วรํ,

เอเตน สัจจวัชเชน โสตฺถิ (เม/เต) โหตุ สัพฺพทา

^ก บทสวดหลังปาติโมกข์ มี ๒ บทหลัก คือ สีสู่ทเทศปาจและตายนคาถา บางแห่ง ๕ บท

สีกุทเทสปาจ

หันท มยฺ สีกุทเทสปาจํ ภาณาม เสฯ

ภาสิตมิทํ เตน ภควตา ชานตา ปัสสตา อรหตา สัมมาสัมพุทฺธเรน
 “สัมปันฺนสีลา ภิกขเว วิหรต สัมปันฺนปาติโมกฺขา
 ปาติโมกฺขสํวรสํวตา วิหรต อาจารโคจรสัมปันนา,
 อณุมัตฺเตสุ วัชเชสุ ภยทสฺสาวิ สมาทาย สิกฺขถ สิกฺขาปเทสุ”ติ.
 ตสฺมาติหํเหหิ สิกฺขิตัพฺพ,
 “สัมปันฺนสีลา วิหริสฺสาม สัมปันฺนปาติโมกฺขา
 ปาติโมกฺขสํวรสํวตา วิหริสฺสาม อาจารโคจรสัมปันนา
 อณุมัตฺเตสุ วัชเชสุ ภยทสฺสาวิ สมาทาย สิกฺขิสฺสาม สิกฺขาปเทสุ”ติ.
 เอวํเหหิ โน สิกฺขิตัพฺพ.

ตายนคาถา^๑

หันท มยฺ ตายนคาถาโย ภาณาม เสฯ

“ฉินฺท โสตํ ปรักกมฺม,   กาเม ปนฺท พฺร่าหฺมณ
 นปีปหาย มฺนี กาเม,   เนกัตตมฺปปฺชชติ
 กยิรา เจ กยิราเถณ,   ทฬฺหเมณ ปรักกเม
 สติโล หิ ปรีพฺพาโซ,   ภยโย อากิเร รช
 อกตํ ทุกฺกภูํ เสยโย,   บัจฉา ตปติ ทุกฺกภูํ

^๑ อากัเขยฺยสุตฺตํ, พระไตรปิฎก ฉบับฉฺฉฐสํคีติ มัชฌิมนิกาย

^๑ ตายนสุตฺตํ, พระไตรปิฎก ฉบับฉฺฉฐสํคีติ สังยุตตนิกาย

กตัญญ์ สุกตํ เสยโย,	ยํ กัตถวา นานุตตํปติ
กุโส ยถา ทุคฺคหิโต,	หัตถเมวานุกนฺตติ
สามัณฺณํ ทุปฺปรัมมัญฺจํ,	นिरยายุปกัถฺมติ
ยํ กิณฺจิ สิริถิถํ กัมมํ,	สํกิลิฏฺฐัจฉิยํ ยํ วตํ
สํกัสสรํ พฺรหฺมจริยํ,	น ตํ โหติ มหฺปปิณฺณํ ^๓ ติ.

โอวาทปาติโมกข์ชาดกา^๓

หันทํ มยํ โอวาทปาติโมกข์ชาดกาโย ภณาม เสฯ

“สัพฺพปาปัสฺส อกรรมํ	กุสลัสฺส อุปสมํปทา
สจฺจิตตปริโยทปนํ	เอตํ พุทฺธานสาสนํ
ขันธ์ํ ปรมํ ตโป ติติกขา	นิพฺพานํ ปรมํ วทณฺติ พุทฺธา
น हि ปัพฺพชฺชิตํ ปฺรुชฺชาตี	น สมฺโมเน โหติ ปรี วิหะยณฺโต
อนฺูปวาโท อนฺูปฆาโต	ปาติโมกฺเข จ สํวโร
มัตตัตถิณฺฑตา จ ภาตฺตัสสํ	ปณฺตัตถิยํ สยนาสนํ
อริจิตฺเต จ อาโยโค	เอตํ พุทฺธานสาสนนํ ^๓ ติ.

^๓ มหาปทานสูตรํ, พระไตรปิฎก ฉบับฉฺฉฐสังคีติ มัชฌิมนิกาย

เชิงอรรถคำต่าง: ภิกขุณีปาติโมกข์

อักษรย่อเอกสาร

ฉ	พระไตรปิฎก ฉบับรัฐสังคีติ https://tipitaka.app/ , https://www.tititudorancea.com/z/tipitaka.htm
ทรก	ภิกขุณีปาติโมกข์บาลี พร้อมคำแปล วัตรทรงธรรมกัลยาณีภิกษุณีอาราม
พม	ภิกขุปาติโมกข์แปล พระมหารัตติพงศ์ อุตตมปญโญ
ภข	ภิกขุปาติโมกข์ปาฬิ (พิมพ์อักษรระปาฬิ-ไตสยาม คู่ขนาน สัททอักษรระไทย-ปาฬิ)
ภขร	ภิกขุปาติโมกข์ปาฬิ (พิมพ์อักษรระปาฬิ-โรมัน คู่ขนาน สัททอักษรระไทย-ปาฬิ)
มจร	พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
สมภ	พระไตรปิฎกสังฆายะ ฉบับ ภ.ป.ร. (ต้นฉบับปาฬิภาษา) ชุด ๔๒ เล่ม พ.ศ. ๒๕๖๑, (Syām Script-Pāli and Lahu Garu Roman Phonetic Alphabet-Pāli), เล่ม ๑
สบ	พระไตรปิฎกสังฆายะ ฉบับ ภ.ป.ร. (ต้นฉบับปาฬิภาษา) ชุด ๔๐ เล่ม พ.ศ. ๒๕๕๙, (พิมพ์อักษรระสยาม-ปาฬิ คู่ขนานกับ สัททอักษรระไทย-ปาฬิ), เล่ม ๒ (ฉบับ มูลนิธิฯ มอบแก่สถาบันภาษาศาสตร์และวัฒนธรรมศึกษาราชชนครินทร์)
อส	ภิกขุปาติโมกข์ ภิกขุณีปาติโมกข์ และคำแปลภาษาไทย โดย สมเด็จพระธีรญาณมุนี
BB	พจนานุกรม บาลี-ไทย-อังกฤษ ฉบับภูมิพลภิกขุ
BK	ภิกขุณีปาติโมกข์ฉบับอักษรโรมัน โดย Bhikkhu Nāṇatusita
PCE	ภิกขุณีปาติโมกข์ฉบับอักษรจีน-โรมัน เผยแพร่โดย Dhammavassārāma
TN	ภิกขุณีปาติโมกข์ฉบับอักษรโรมัน โดย Tathālokā Bhikkhunī and Nimmalā Bhikkhunī

^๑ TN,PCE: panāyyāyo; BK: panayyāyo

^๒ ภข: เอวเมว; TN: evamevaṃ; PCE: evam evaṃ; ทรก,พม: เอวเมว

^๓ ภข: อนุสฺสฺสา-; พม: อนุสฺสา-; TN,BK: anusā-; PCE: anussā-

^๔ อุทฺธิกฺกฺจา ... เป... ธารยามิ ส่วนนิทาน ปรากฏในฉบับ พม,TN,PCE; ไม่ปรากฏใน ภข,ทรก

^๕ TN,PCE: -tāyyāyo; BK: -tayyāyo

^๖ ภข: อยฺปิ; สมภ: อยฺมฺปิ; ฉ: อยมฺปิ; (ภข: ปาราชิกข้อ ๒,๓,๔ ใช้ อยฺปิ)

^๗ ภข,ฉ: มตฺ เต; มจร: มตฺเต; TN,PCE: mataṃ te

^๘ ภข,ฉ: สมฺนุคฺคาหิยมานา; มจร: สมฺนุคฺคาหิยมานา

^๙ สบ: อยฺมฺปิ; ฉ: อยมฺปิ; TN,PCE: ayampi

๑๐ TN,PCE: nevattanā; ฉ: เนวตตนา; มจร,อส: เนว อตตนา

๑๑ TN, PCE: māyye; สบ: มายฺเย; ฉ,มจร: มายฺเย; (ฉบับ มจร.ใช้ มา อายฺสฺมา ฯลฯ กับภิกขุ และใช้ มายฺ.. กับภิกษุนี้, ส่วนฉบับฉ.ฎฐสังคีติ ใช้ทั้ง ๒ แบบ คือ มายฺเย – มา อยฺเย, ภข.ใช้วิธี แยกคำ มา....)

๑๒ เฉพาะจุดนี้ ฉ: ยาวตติยฺ เจ; TN: yāvataṭṭiyaṃ ce; PCE: yāvataṭṭiyañce; สบ,มจร,อส: ยาวตติยญฺเจ; ดู ภข.สัมมาทิเสส ข้อ๑๐ “ยาวตติย...ยาวตติยญฺเจ” ภข.น.ข้อ๑๔-๑๗, ปาจิตฺตีย ๓๖,๑๔๖

๑๓ สบ: สมณฺหาสิยมานา; TN,PCE: samanubhāsiyamānā

๑๔ ภข: อัมมัตถ์; สดม: อัมมตฺร; คำว่า อัมมัตถ์ หมายถึง เว้น; อัมมตฺร หมายถึง อย่างไร อย่างหนึ่ง ในที่นี้จึงใช้ อัมมตฺร

๑๕ ฉ: ตตถายฺยาโย; TN,PCE: Tatthāyyāyo; มจร: ตตถายฺยาโย

๑๖ ฉ: ปนายฺยาโย; TN,PCE: panāyyāyo; มจร: ปนายฺยาโย

๑๗ ฉ: อุสฺสย-; TN,PCE: ussaya-; มจร: อุสฺสย-; อส: อุสฺสย-

๑๘ ฉ: กมฺมกาเรน; TN,PCE: kammakārena; มจร: กมฺมกเรน

๑๙ ฉ: วชฺฌ วิทิตฺ; TN,PCE: vajjhaṃ veditaṃ; มจร: วชฺฌวิทิตฺ; อส: วชฺฌทิติต

๒๐ สบ: โอหิเยยฺย; ฉ,มจร: โอหิเยยฺย; TN,PCE: ohiyeyya; อส: โอหิเยยฺย

๒๑ ฉ: กิ เต; TN,PCE: kiṃ te; มจร: กิฺนเต

๒๒ ฉ: อิงฺฆ อยฺเย; TN,PCE: iṅgha, ayye; มจร: อิงฺฆยฺเย

๒๓ ฉ,อส: ยิ เต; TN,PCE: yaṃ te; มจร: ยนฺเต

๒๔ ฉ,มจร: อิตฺถิมตฺ; TN: itthimatiṃ; PCE: itthīmatiṃ; อส: อิตฺถิมตฺ

๒๕ ภข: กิณฺจิ เทสฺ; ฉ: กิณฺจิเทสฺ; TN,PCE: kiñcidesaṃ; มจร: กิณฺจิ เทส

๒๖ ภข: โกจิ เทโส; ฉ: โกจิเทโส; TN,PCE: Kocideso; มจร: โกจิ เทโส

๒๗ สบ: มายฺเย; ฉ,มจร: มายฺเย; TN,PCE: māyye

๒๘ ฉ: อภิรมายฺเย; TN,PCE: abhiraṃāyye; มจร: อภิรมยฺเย

๒๙ ฉ,สบ: -สิยมานา; TN,PCE: -siyamānā; มจร: -สิยมานา

๓๐ ฉ: ภิกขุณิสํสฺส; มจร: ภิกขุณิสํสฺส

๓๑ ฉ: วิวิจฺจายฺเย; มจร: วิวิจฺจยฺเย

๓๒ ฉ: สํสฺสจาว; มจร: สํสฺสจาว

๓๓ ฉ: ตุมฺหณฺเวย; มจร: ตุมฺเหเว

๓๔ สบ: มา อัยฺเย; ฉ: มา อยฺเย; TN,PCE: māyye; มจร: มายฺเย

๓๕ TN,PCE: māyyā; ทรก: มา อยฺเย; ฉ: มายฺสฺมา; มจร: มา อายฺสฺมา (ภข.- มา อายฺสฺมา – อย่า ท่านผู้มีอายุ)

- ๓๖ เฉพาะจุดนี้ ภาว: เกทหาย สัวัตตินิกั; สณภ: เกทนสัวัตตินิกั; ฉ,มจร,อส: เกทนสัวัตตินิกั;
TN,PCE: bhedanasaṃvattanikaṃ
- ๓๗ TN,PCE: māyyāyo; อส: มา อยฺยาโย; ฉ: มายสมฺมโต; มจร: มา อายสมฺมโต (ภาว.- มา
อายสัสมันโต – อย่า ท่านผู้มีอายุทั้งหลาย)
- ๓๘ ภาว: อัมหากั เปตฺ; สณภ: อัมหากัมเปตฺ; ฉ,มจร: อมหากมฺเปตฺ; TN,PCE: amhākampetaṃ
- ๓๙ เฉพาะจุดนี้ ภาว: ปฏินิสสัคคฺยา; สณภ: ปฏินิสสัคคฺยา; ฉ,มจร: ปฏินิสสคฺยา
- ๔๐ ภาว: อหิ ปายสัสมันเต; ฉ: อหิปายสมฺมเต; TN,PCE: ahampāyyāyo; อส: อหมฺปายฺยาโย;
มจร: อหมฺปายสมฺมเต
- ๔๑ TN: māyyā; อส,ททก: มา อยฺเย; ฉ: มายสุมา; มจร: มา อายสุมา (ภาว.-มา อายสัมา – อย่า
ท่านผู้มีอายุ)
- ๔๒ ภาว,ฉ,มจร,อส: วเทตฺ; ททก,TN: วทตฺ
- ๔๓ ภาว: สัวฑฺฒา; สณภ: สัวฑฺธา; อส: สัวฑฺฒา; ฉ,TN: saṃvaddhā; PCE: saṃvaḍḍhā; BB:
สัวฑฺฒ [ก.กิ. ของ สัวฑฺฒติ] โตขึ้น, เลี้ยงดูมา/-Saṃvaḍḍha
- ๔๔ อส: อยฺยา; TN,PCE: ayyā; ฉ,มจร: อายสุมา
- ๔๕ ภาว,ฉ: อลํ เต; TN,PCE: alaṃ te; มจร,อส: อลนเต
- ๔๖ อส: มา อยฺเย; TN,PCE: māyyā; ฉ: มายสุมา; มจร: มา อายสุมา (ภาว.- มา อายสัมา – อย่า
ท่านผู้มีอายุ)
- ๔๗ ฉ,มจร: “อาหาร เมตฺ”; อส,ททก,TN: “อาหาร เมตฺ จีวร”
- ๔๘ ฉ,อส: ครุปาปุรณํ; มจร: ครุปาปุรณํ
- ๔๙ ภาว ไข่อุตฺตริ (ดู นิสสัคคฺยข ข๑๓, ภาวน.ข๑๑๕); สบ: อุตฺตริ; ฉ: อุตฺตริ; มจร,อส: อุตฺตริ
- ๕๐ ฉ,อส: ลหุปาปุรณํ; มจร: ลหุปาปุรณํ
- ๕๑ ภาว: กจิเน; ฉ,สณภ: กถิเน; มจร,อส: กจิเน
- ๕๒ ภาว: ภิกฺขุ สัมมตฺติยา; สณภ: ภิกฺขุสัมมตฺติยา; ฉ: ภิกฺขุสมฺมตฺติยา; มจร,อส: ภิกฺขุสมฺมตฺติยา
- ๕๓ ภาว,มจร,อส: โน จสฺส; ฉ: โนจสฺส
- ๕๔ ภาว: อุตฺตริ; สณภ: อุตฺตริ; ฉ: อุตฺตริ; มจร,อส: อุตฺตริ; TN: uttari; PCE: uttarim
- ๕๕ ภาว,มจร,อส: จีวรเจตาปนํ; สณภ: จีวรเจตาปนํ; ฉ: จีวรเจตาปนํ
- ๕๖ ภาว: -จีวรเจตาปนานิ อูปักขฺญาณิ; สณภ: -จีวรเจตาปนํนิ อูปักขฺญาณิ; ฉ: -จีวรเจตาปนํ
นิ อูปักขฺญาณิ (ภาว: ปน/ปนา/ปเนปนํ; สณภ: บัณ/บัณฺนา/บัณฺเน/บัณฺนํ และในข้ออื่น); มจร: -
จีวรเจตาปนํนิ อูปักขฺญา; อส: จีวรเจตาปนา อูปักขฺญา
- ๕๗ ภาว: ทวิตฺ-; สณภ: ทวิตฺ-; ฉ,มจร: ทฺวตฺ-; อส: ทฺวิตฺ-; TN: dvat-; PCE: dvit-; BB: Du -> see
Dvi
- ๕๘ ภาว: ตันตัสฺส; สณภ: ตํ ตัสฺส; ฉ,มจร: ตํ ตสฺส; อส: ตํ ตสฺสา; TN,PCE: taṃ tassā

- ๕๙ ภา,อส,มจร: วียติ; สฉภ: วียยติ; ฉ: วียยติ; TN: viyyati; PCE: vīyati
- ๖๐ ภา: สุปวา-; สฉภ: สุปปวา-; มจร: สุปปวา-; TN,PCE: supavā-
- ๖๑ ฉ: วิณฺณตฺวา วา วิณฺณาเปตฺวา; TN,PCE: viññātvā vā viññāpetvā; มจร,อส: วิณฺณาเปตฺวา วา วิณฺณาปาเปตฺวา
- ๖๒ สบ: ติโรกฺขฺเห; ฉ: ติโรกฺขฺเห; TN,PCE: tirokutte; อส,มจร: -กฺขฺเห; BB: ติโร-; ข้างนอก, กฺขฺเห/-kudda, kudde; นอกครัว,นอกกำแพง,ข้ามกำแพง
- ๖๓ ฉ: รติกาย; TN,PCE: rathikāya; มจร,อส: รติยาย
- ๖๔ ฉ: สงฆาภิจารี; TN,PCE: saṅghāṭicārī; มจร,อส: สงฆาภิจารี
- ๖๕ ฉ: อคาริกสฺส; TN,PCE: agārikassa; มจร,อส: อคาริกสฺส
- ๖๖ ภา.เกี่ยวกับกฐิน (ดู นิสสัคคีย ข้อ๑, ภาชน.ข้อ๑๓) ใช้ กจิเน; สบ: กจินฺทฺธารี; ฉ: กจินฺทฺธารี; TN,PCE: kathinuddhārī; มจร,อส: กจินฺทฺธารี; BB: กจิน/kaṭhina
- ๖๗ ฉ,มจร,อส: อุปฺภเจยฺเย; TN,PCE: upatṭhaheyya
- ๖๘ ฉ: วิวิจฺจาเย; มจร,อส: วิวิจฺจาหฺเย; TN,PCE: viviccāye
- ๖๙ สบ: วสฺสวฺฏฺฐา; ฉ: วสฺสวฺฏฺฐา; มจร: วสฺสวฺฏฺฐา; อส: วสฺสวฺฏฺฐา; TN,PCE: vassamvutṭhā; BB: วุตฺถ (Vuttha) [ก.กิ. ของ วสฺติ] พักอยู่ อาศัยอยู่หรือใช้(เวลา)เฉพาะในกรณีเกี่ยวกับ วสฺส (ฤดูฝน) หรือ วาส
- ๗๐ ฉ: เอหฺเย; มจร,อส: เอหฺเย; TN,PCE: ehāye
- ๗๑ ฉ: อคาริกสฺส; มจร,อส: อคาริ-; TN,PCE: agārikassa
- ๗๒ ฉ,มจร,อส: อนิสฺสชฺชิตฺวา; TN,PCE: anissajjetvā
- ๗๓ ฉ: น ปวาเรยฺเย; มจร,อส: นปวาเรยฺเย; TN,PCE: na pavāreyya
- ๗๔ ภา: อนฺวิทฺธมฺมสฺ (ภา.ปาจิตฺตีย ข้อ๗๓, ภาชน.ข้อ๑๕๑); สบ: อนฺวิทฺธมฺมสฺ; ฉ: อนฺวทฺธมฺมสฺ; มจร,อส: อนฺวทฺธมฺมสฺ; TN,PCE: Anvaddhamāsaṃ; BB: อนฺวทฺธมฺมสฺ/ Anvaḍḍhamāsaṃ
- ๗๕ ฉ,มจร: -สฺสิตพฺพา; อส: -สฺสิตพฺพา; TN,PCE: -sīsittabbā
- ๗๖ ฉ,สบ: รุหิตํ; มจร,อส: รุหิตํ; TN,PCE: rudhitam; BB: รุหิ - รุหิ - เลือด
- ๗๗ ฉ: กุมาริ-; มจร,อส: กุมาริ-; TN,PCE: kumārī
- ๗๘ ฉ: อลํ ตาว; มจร,อส: อลนฺตาว; TN,PCE: alaṃ tāva
- ๗๙ ภา: ขิยฺยน- (ภา.ปาจิตฺตีย ข้อ๗๙,๘๑ ภาชน.ข้อ๑๕๗,๑๕๙); สบ: ขิยฺยน-; ฉ: ขิยฺยน-; มจร,อส: ขิยฺยน-; TN,PCE: khiyyanadhammaṃ
- ๘๐ ฉ,สบ: เอวาทํ ตํ; มจร,อส: เอวาทนฺตํ; TN,PCE: evāham taṃ
- ๘๑ ฉ,มจร: โสกาวัสํ; อส: โสกาวัสํ; TN,PCE: sokāvāsaṃ

๔๒ สบ: อสํกัจจิกา; ฉ: อสงฺกจจิกา; มจร,อส: อสงฺกจจิกา; TN,PCE: asaṅkaccikā; ดู BB: สงฺกจจิกา/ Saṅkacchika

๔๓ ภาว: อุตฺตริทฺวิรตฺตติรตฺตํ; สบ: อุตฺตริทฺรตฺตติรตฺตํ; ฉ: อุตฺตริทฺรตฺตติรตฺตํ; อส,มจร: อุตฺตริ-ทฺวิรตฺตติรตฺตํ; TN,PCE: uttaridvirattatirattam

๔๔ ภาว: อุตฺตริ ฌปฺปญฺจ-; สบ: อุตฺตริฌปฺปญฺจ-; ฉ,มจร,อส: อุตฺตริฌปฺปญฺจ-; TN,PCE: uttarichappaṇcavācāhi

๔๕ ภาว: ภิกขุสํมุตฺติยา; ฉ: ภิกขุสุมุตฺติยา; มจร: ภิกขุสุมุตฺติยา; อส: ภิกขุสุมุตฺติยา; TN,PCE: bhikkhunisammutiya

๔๖ ภาว,มจร,อส: ปจวฺ; ฉ,สบ: ปถวฺ; TN,PCE: pathaviṃ; BB: ปถวฺ=ปจวฺ

๔๗ ภาว: วาติ; ฉ,มจร,อส: วา; TN,PCE: vā

๔๘ ภาว: ปุพฺพุ...อนุ-; สบ: ปุพฺพุ...อนุ-; ฉ,มจร: ปุพฺพุ...อนุ-; อส: ปุพฺพุ...อนุ-; TN: pubbu...anu; PCE: pubbū...anu

๔๙ ภาว: ยาว ทวารโกสา อคฺคฬฺงฺกปนาย; สบ: -อคฺคฬฺงฺก-; ฉ: ยาวทวารโกสา อคฺคฬฺงฺกปนาย; มจร,อส: ยาว ทวารโกสา อคฺคฬฺงฺกปนาย; TN,PCE: yāva dvārakosā aggaḷaṭṭhapanāya

๕๐ ภาว: ทฺวิตฺ-; สบ: ทฺวิตฺ-; ฉ: ทฺวตฺ-; มจร,อส: ทฺวิตฺ-; TN: dvatti; PCE: dvitti

๕๑ ภาว: อปฺหริเต; สบ: อปฺปฺหริเต; ฉ,อส: อปฺปฺหริเต; มจร: อปฺหริเต; TN,PCE: appaharite

๕๒ ภาว: อุตฺตริ; สบ: อุตฺตริ; ฉ: อุตฺตริ; TN: uttari; PCE: uttarim; มจร,อส: อุตฺตริ

๕๓ ภาว,มจร,อส: นาวาภฺริ-; ฉ,สบ: นาวาภฺริ-; TN: nāvābhiru-; PCE: nāvābhiru-

๕๔ ภาว: อภิหฺมฺจฺจํ ปวาเรยฺย; ฉ,มจร: อภิหฺมฺจฺจํ ปวาเรยฺย; TN,PCE: abhihaṭṭhum pavāreyya; อส: อภิหฺมฺจฺจํ ปวาเรยฺย

๕๕ ภาว: ทฺวิตฺติ-; สบ: ทฺวิตฺติ-; ฉ: ทฺวตฺติ-; มจร,อส: ทฺวิตฺติ-; TN,PCE: dvatti-

๕๖ ภาว,ฉ,มจร: -ตโปนา; อส: -ตโปนา; TN: -taponā; PCE: -taponā

๕๗ ภาว: เอวฺ วเทยฺย; ฉ,สบ,มจร: - ; อส: เอวฺ วเทยฺย; TN,PCE: -N/A

๕๘ ภาว: อนุปชฺช-; สบ: อนุปชฺช-; ฉ,มจร: อนุปชฺช-; อส: อนุปชฺช-; TN,PCE: anupakhajja

๕๙ ภาว: สันตฺ; ฉ,มจร: สนฺตฺ; อส: สนฺตฺ; TN,PCE: santim

๖๐๐ ภาว: อัยมฺปิ; ฉ,สบ,มจร,อส: อัย-; TN,PCE: ayaṃ

๖๐๑ ภาว: จตุมาสปจฺจย-; สบ: จตุมาสปจฺจย-; ฉ: จตุมาสปจฺจย-; มจร: จตุมาสปจฺจย-; TN: catumāsappaccaya-; PCE: cātumāsappaccaya-; อส: จตุมาสปจฺจย-

๖๐๒ ภาว: ตถารูปจฺจย-; สบ: ตถารูปจฺจย-; ฉ,มจร: ตถารูปจฺจย-; TN: tathārūpappaccayā; PCE: tathārūpappaccayā; อส: ตถารูปจฺจย

๖๐๓ ภาว: ทฺวิรตฺ-; สบ: ทิรตฺ-; ฉ: ทิรตฺ-; มจร,อส: ทฺวิรตฺ-; TN: dirat-; PCE: dvirat-

- ๑๐๔ ภา: ทวีรตัตติรตัตตัมเจ; สบ: ทิรตฺ-; ฉ: ทิรตตติรตตฺ เจ; มจร: ทูวิรตตติรตตตมฺเจ; TN: Dvirattatirattam ce; PCE: Dirattatirattam ce; อส: ทูวิรตตติรตตฺ เจ
- ๑๐๕ ภา: หัสสธัมเม; สบ: หสธมฺเม; ฉ: หสธมฺเม; มจร,อส: หสฺสธมฺเม; TN: hasadhamme; PCE: hāsadhamme
- ๑๐๖ ภา: วิสึวนาเปกโข; สบ: วิสิพฺพนาเปกโข; ฉ: วิสิพฺพนา-; มจร,อส: วิสึวนา-; TN,PCE: visibbanāpekkhā
- ๑๐๗ ภา: ตถารูปปัจจยยา; สบ: ตถารูปปัจจยยา; ฉ,มจร,อส: ตถารูปปจฺจยยา; TN: tathārūpappaccayā; PCE: tathārūpapaccayā
- ๑๐๘ ภา: โอเรนฺทฺธมฺมาสํ; สบ: โอเรนฺทฺธมาสํ; ฉ: โอเรนฺทฺธ-; มจร,อส: โอเรนฺทฺธ- ; TN: orenaddhamāsam; PCE: orenaḍḍhamāsam
- ๑๐๙ ภา: นหาเยยฺย; สบ: นหาเยยฺย; ฉ,มจร: นหาเยยฺย; อส,พม: นหาเยยฺย; TN: nahāyeyya; PCE: nhāyeyya; BB: นหาน/ Nahāna การอาบ, การอาบน้ำ, นหายติ (นาน ๆ จึงจะเป็น นหายติ)/ Nahāyati อาบน้ำ, ล้าง, ชำระล้าง
- ๑๑๐ ภา: อัยมฺปิ; สบ: อยฺ; ฉ,มจร,อส: อยฺ; TN,PCE: ayaṃ
- ๑๑๑ ภา: อปฺปัจฺจุทฺธารกํ; สบ: อปฺปัจฺจุทฺธารณํ; ฉ: อปฺปจฺจุทฺธารณํ; TN: apaccuddhāraṇam; PCE: apaccuddhārakam; มจร,อส: อปจฺจุทฺธารกํ
- ๑๑๒ ภา: วาติ; ฉ,สบ,มจร,อส: วา; TN,PCE: vā
- ๑๑๓ ภา,อส: หัสฺสา-; ฉ,สบ,มจร: หสา-; TN: hasāpekkhāpi; PCE: hasāpekkhopi
- ๑๑๔ ภา,อส: นิหตา-; ฉ,สบ,มจร: นิหตา-; TN,PCE: nihatā-
- ๑๑๕ ภา: ธมฺมา วุตฺตา...อลํ จ; สบ: ธมฺมา อันฺตรายิกา วุตฺตา...อลํจ; ฉ,มจร: ธมฺมา อนฺตรายิกา วุตฺตา...อลณฺจ; TN: dhammā antarāyikā vuttā ..., alaṅca; PCE: dhammā vuttā ..., alaṅca; อส: ธมฺมา วุตฺตา...อลณฺจ
- ๑๑๖ ภา,มจร: มา อาวุโส สมณฺฑเทส; สบ: มาวุโส-; ฉ: มาวุโส สมณฺฑเทส; TN,PCE: māyye samanuddese; อส: มา สมณฺฑเทส
- ๑๑๗ ภา: อนเกปฺริยาเยน อาวุโส ... ธมฺมา วุตฺตา; ฉ,สบ: อนเกปฺริยาเยนาวุโส ... ธมฺมา อันฺตรายิกา วุตฺตา; มจร: อนเกปฺริยาเยน อาวุโส ... ธมฺมา อนฺตรายิกา วุตฺตา; TN: anekapariyāyenāyye ... dhamma antarāyikā vuttā; PCE: -anekapariyāyenāyye ... dhamma vuttā; อส: อนเกปฺริยาเยน...ธมฺมา วุตฺตา
- ๑๑๘ ภา,สบ: เอวณฺจ โส; ฉ: เอวณฺจ โส; มจร: เอวณฺจ ปน โส; TN: Evaṅca sā; PCE: Evaṅca pana sā; อส: เอวณฺจ สา
- ๑๑๙ ภา,สบ,ฉ,มจร: เต อาวุโส; อส: เต; TN,PCE: te āyye samanuddese

๑๒๐ ภา: อัปฺปทิสิตัพฺโพ ยมฺปิ; สบ: อปฺปทิสิตัพฺโพ ยมฺปิ; ฉ,มจร,อส: อปฺปทิสิตพฺโพ ยมฺปิ; TN:

apadisitabbo yampi; PCE: apadisitabbo yaṃpi

๑๒๑ ภา: ทฺวิรฺตฺ; สบ: ทิรฺตฺ; ฉ: ทิรฺตฺ-; มจร,อส: ทฺวิรฺตฺ-; TN: dirat-; PCE: dvirat-

๑๒๒ ภา: ยาว นณฺณํ; สบ: ยาว น อณฺณํ; ฉ: ยาว น อณฺณํ; มจร,อส: ยาว นณฺณํ; TN: yāva na aṇṇaṃ; PCE: yāva n'aṇṇaṃ

๑๒๓ ภา: -ปทวิวณฺณนเก; สบ: -ปทวิวณฺณนเก; ฉ,มจร,อส: -ปทวิวณฺณนเก; TN: -

padavivaṇṇake; PCE: -padavivaṇṇanake

๑๒๔ ภา: อณฺวทฺธมฺมาสํ; สบ: อณฺวทฺธมฺมาสํ; ฉ: อนฺวทฺธมฺมาสํ; มจร,อส: อนฺวทฺธมฺมาสํ; TN:

Anvaddhamāsaṃ; PCE: Anvaḍḍhamāsaṃ

๑๒๕ ภา,อส: อาชานามิ; ฉ,สบ,มจร: ชานามิ; TN: jānāmi; PCE: ājanāmi

๑๒๖ ภา: อยฺมฺปิ; สบ: อยมฺปิ; ฉ,มจร,อส: อยมฺปิ; TN: ayampi; PCE: ayam'pi

๑๒๗ ภา: ทฺวิตฺ; สบ: ทวฺตฺ; ฉ: ทวฺตฺ-; มจร,อส: ทฺวิตฺ-; TN: dvat-; PCE: dvit-

๑๒๘ ภา: ภิยฺโยติ; สบ: ภิยโย; ฉ: ภิยโย; มจร,อส: ภิยโยติ; TN: bhiyyo; PCE: bhiyyo'ti

๑๒๙ ภา: ตณฺจ...อุตฺตริ จสฺส; สบ: ตณฺจ...อุตฺตริ จสฺส; ฉ: ตณฺจ...อุตฺตริ จสฺส; TN,PCE: tañca...
uttari cassā; มจร: ตณฺจ...อุตฺตริจสฺส; อส: ตํ จ...อุตฺตริจสฺส

๑๓๐ ภา: อฏฺฐิจกฺตฺวา มนสิ กรอสฺ; สบ: อฏฺฐิจ กฺตฺวา มนสิ กรอสฺ; ฉ: อฏฺฐิจ กตฺวา มนสิ กรอสฺ; TN:

aṭṭhim katvā manasi karosī; PCE: aṭṭhim katvā manasikarosī; มจร,อส: อฏฺฐิจกตฺวา มนสิกรอสฺ

๑๓๑ ภา: ขิยฺยน-; ฉ,สบ: ขิยน-; มจร,อส: ขิยฺยน-; TN: khīyana-; PCE: khīyyana-

๑๓๒ ภา: ปาจิตฺตียนฺติ; สบ: ปาจิตฺตียํ; ฉ,มจร,อส: ปาจิตฺตียํ; TN,PCE: pācittiyaṃ

๑๓๓ ภา: อุคฺคณฺหาเปตฺวา; สบ: อุคฺคหาเปตฺวา; ฉ,มจร: อุคฺคหาเปตฺวา; อส: อุคฺคณฺหาเปตฺวา;

TN: uggahāpetvā; PCE: ugganḥāpetvā

๑๓๔ ภา,ฉ,สบ,มจร: สามิจฺติ; อส: สามิจิ; TN,PCE: sāmīci

๑๓๕ ภา: กณฺฑุปปฏิจฺฉาถิ; สบ: กณฺฑุปปฏิจฺฉาถิ; ฉ: กณฺฑุปปฏิจฺฉาถิ; มจร,อส: กณฺฑุปปฏิจ
ฉาถิ; TN,PCE: Kaṇḍuppaṭṭicchādirī

๑๓๖ ภา,อส: -ปมาณ-; สบ: -ปมาณนฺติ; ฉ,มจร: -ปมาณนฺติ; TN,PCE: -pamaṇanti

๑๓๗ ภา: สุปฺปฏิจฺฉนฺโน; สบ: สุปฺปฏิจฺฉนฺโน; ฉ: สุปฺปฏิจฺฉนฺโน; มจร: สุปฺปฏิจฺฉนฺโน; TN:

Suppaṭṭicchannā; PCE: Supaṭṭicchannā; อส: สุปฺปฏิจฺฉนฺนา

๑๓๘ ภา: โอกฺขิตฺตจกฺขุ; ฉ,มจร,อส: โอกฺขิตฺตจกฺขุ; TN,PCE: Okkhittacakkhuni

๑๓๙ ภา: ปตฺตสณฺณิ; ฉ,มจร: ปตฺตสณฺณิ; อส: ปตฺตสณฺณิ; TN: Pattasaṇṇinī; PCE:

Pattasaṇṇī; BK: -saṇṇī; สบ: -สณฺณิ; ทธก: -สณฺณินิ

๑๔๐ ภา,มจร,อส: ฐูปโต; ฉ,สบ: ฐูปกโต; TN: thūpakato; PCE,BK: thūpato

- ๑๔๑ ภาข,สบ: อุชฺฌมานสัณฺณิ ปเรสฺ; มจร: อุชฺฌมานสณฺณิ ปเรสฺ; ฉ,มจร: -สณฺณิ ปเรสฺ; อส: –
สณฺณา ปราสฺ; TN: ujjhānasaṅṅinī paresaṁ; PCE,BK: ujjhānasaṅṅinī paresaṁ
- ๑๔๒ ภาข,อส: กวฬฺ; ฉ,สบ,มจร: -กฬ; TN: kabaḷaṁ; PCE: kavaḷaṁ; BK: kavalaraṁ
- ๑๔๓ ภาข,ฉ,สบ,มจร: กฬ; อส: กฬ; TN: kabaḷe; PCE: kavaḷe; BK: kabale
- ๑๔๔ ภาข,ฉ,สบ,มจร,อส: สัฬฬิ ทัฬฬิ; TN: sabbahattharaṁ; PCE,BK: sabbaraṁ hattharaṁ
- ๑๔๕ ภาข,ฉ,สบ,มจร: น สกฬเพน; อส: น สกฬเพน; TN: na sakabaḷena; PCE: na sakavaḷena;
BK: sakabalena
- ๑๔๖ ภาข,ฉ,สบ,มจร: กฬฬ; อส: กฬฬ; TN: kabaḷa-; PCE: kavaḷa-; BK: kabala-
- ๑๔๗ ภาข,อส: -ฐนํ; ฉ,สบ,มจร: -ฐนํ; TN: dhunakaṁ; PCE,BK: dhūnakaṁ
- ๑๔๘ ภาข,ฉ,สบ,มจร: เทส; อส: เทส; TN: deses-; PCE,BK: desis-
- ๑๔๙ ภาข: -รูลฬส; สบ: -รูลฬส; ฉ: -รูลฬส; มจร,อส: -รูลฬส; TN,BK: -rūḷhassa; PCE: -
rūḷhassa
- ๑๕๐ ภาข: เวฬุจติ-; ฉ,สบ,มจร: เวจติ-; อส: เวฬุจติ-; TN,BK: veḷḷhita-; PCE: veḷḷhita-
- ๑๕๑ ภาข: ปฏิลฬาย การตฬฬ; สบ: ปฏิลฬาย การตฬฬ; ฉ: ปฏิลฬาย การตฬฬ;
TN,PCE: Paṭiḷḷāya kāretabbaraṁ; มจร,อส: ปฏิลฬายการตฬฬ
- ๑๕๒ ภาข: ตัสส ปาปียสิกา; สบ: ตัสสปาปียสิกา; ฉ,มจร: ตสสปาปียสิกา; อส: ตสสปาปียสิกา;
TN: Tassapāpiyasikā; PCE: Tassa-pāpiyasikā

ภิกขุณีปาติโมกขปาฬิ

อักษรวีธีพินทุ (๑)

ปุพพกรรมปุพพกิจจานิ

(ปุจฉก) นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส (ว่า ๓ จบ)

สฺวณาทู เม อยุเย ภิกขุณิสฺสงฺโฆ, ยถิ สํมสฺส ปตฺตกถลํ, อหํ
อายสฺมณฺสี (ชื่อวิสฺสชฺชก/อิตฺถนฺนาม) วินยํ ปุจฺเจยฺย.

(วิสฺสชฺชก) นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส (ว่า ๓ จบ)

สฺวณาทู เม อยุเย ภิกขุณิสฺสงฺโฆ, ยถิ สํมสฺส ปตฺตกถลํ, อหํ
อายสฺมณฺสี (ชื่อปุจฉก/อิตฺถนฺนาเมน) วินยํ ปุณฺโณ วิสฺสชฺเวยฺย.

(ปุจฉก) สมฺมชฺชนี ปทึโป จ, อุทกํ อาสเนน จ,

อุโปสถสฺส เอตานิ, ปุพพกรรมณฺติ วุจฺจติ.

โอภาส สมฺมชฺชนี.

(วิสฺสชฺชก) สมฺมชฺชนกรรมณฺญจ.

(ปุจฉก) ปทึโป จ.

(วิสฺสชฺชก) ปทึปอุชฺชนณฺญจ^๑/ อิทานิ สฺริยาโลกสฺส อตฺถิตาย ปทึปกิจจํ
นตฺถิ^๒.

(ปุจฉก) อุทกํ อาสเนน จ.

(วิสฺสชฺชก) อาสเนน สห ปาณียปริโฆชนียอุปปญฺจปนณฺจ.

(ปุจฉก) อุโปสถสฺส เอตานิ, ปุพพกรรมณฺติ วุจฺจติ.

^๑ แปลศัพท์ อุชฺชนนต-ก.ลูกโผลงอยู่

^๒ อิทานิ ...ไป... นตฺถิ ใช้สำหรับกลางวัน

(วิสุตฺตชก) เอตานิ จตฺตาริ วตฺตานิ สมมุชฺชนกรณานิ สัมสนฺนิปาตโต

ปรหมํ กตฺตพฺพตฺตา อุโปสถสฺส อุโปสถกมฺมสฺส ปุพฺพกรณนฺติ วุจฺจติ,
 ปุพฺพกรณนํนํติ อุกฺขาตานิ.

(ปัจจุณ) ฉนฺทปาริสฺสุทฺธิ อุตฺตฺกฺขานํ, ภิกฺขุณีคณฺหา จ โอวาโท

อุโปสถสฺส เอตานิ, ปุพฺพกิจฺจนฺติ วุจฺจติ.

ฉนฺทปาริสฺสุทฺธิ.

(วิสุตฺตชก) ฉนฺทการหานํ ภิกฺขุณีณํ ฉนฺทปาริสฺสุทฺธิอาหรณํ.

(ตฺยจ อธิ นตฺถิ^๓)

(ปัจจุณ) อุตฺตฺกฺขานํ.

(วิสุตฺตชก) เหมนฺตานิ ติณฺณํ อุตฺตฺนํ เอตฺตํ อติฏฺกนฺตํ เอตฺตํ อวสิฏฺ-

จนฺติ เอวํ อุตฺตฺวาจิกฺขณํ, อุตฺตฺนํ ปน สาสเน เหมนฺตคิम्มวสฺसानานํ

วเสน ตีณิ โหนฺติ, อยํ (เหมนฺโตตฺตฺ/คิम्มโหตฺตฺ/วสฺसानนฺตฺ)^๔ อิสฺมิจ

อฺตุมฺหิ [อธิกมาสวเสน ทส] (อฏฺฐ) อุโปสธา, อิมินา ปกฺเขน เอโก

อุโปสโธ สมฺปตฺโต, (เอโก) อุโปสโธ อติฏฺกนฺโต, (ณ) อุโปสธา

อวสิฏฺจา.^๕

^๓ “ตฺยจ อธิ นตฺถิ” หมายถึง มีภิกษุณีอยู่ในเขตสีมาครอบวัด ไม่มอบฉันทะและปาริสฺสุทฺธิมาในที่ประชุมสงฆ์ หากภิกษุณีอยู่ในเขตสีมาครอบวัด ได้มอบฉันทะ ฯ มา จึงไม่ต้องสวด

^๔ ฤตฺถนาว พิงว่า เหมนฺโตตฺตฺ, ฤตฺธรณ พิงว่า คิम्มโหตฺ, ฤตฺถน พิงว่า วสฺसानนฺตฺ

^๕ ในฤตฺถนาวและฤตฺธรณ ปกติมี ๘ อุโปสธ การขานอุโปสธหลังจากบอกฤตฺถ เป็นการแจ้งจำนวนอุโปสธทั้งหมดของฤตฺถ, ปัจจุบัน ๑, จำนวนอุโปสธที่ล่วงแล้ว และจำนวนอุโปสธที่เหลือ เช่น อุโปสธที่ ๑ พิงว่า อิสฺมิจ อฺตุมฺหิ (สำหรับในฤตฺถนี้) **อฏฺฐ อุโปสธา** (มี ๘ อุโปสธ), **อิมินา ปกฺเขน เอโก อุโปสโธ สมฺปตฺโต** (อุโปสธหนึ่ง ถึงพร้อมแล้วด้วยปัจจุบันนี้), **สตฺต อุโปสธา อวสิฏฺจา** (เหลือ ๗ อุโปสธ)

(ปัจจุบัน) ภิกขุณีคณนา จ.

(วิสสชชก) อิมัสมี อุโปสถกเค เอตตกา ภิกขุณี สหฺนินฺนิตฺตาทิ ภิกขุณีนํ
คณนา, อิมัสมี ปน อุโปสถกเค (*จตุตารโ*)^๖ ภิกขุณี สหฺนินฺนิตฺตา
โหณฺติ.

(ปัจจุบัน) โอวาโท.

(วิสสชชก) อิทานิ ปน โส จ โอวาโท คหิตโต โหติ.

อุโปสถที่ ๒ ฟังว่า *อฏฺฐ อุโปสธา, อิมินา ปกฺเขน เอโก อุโปสโธ สมฺปตฺโต, เอโก อุโปสโธ
อดิฏฺกนฺโต* (ล่วงแล้ว ๑ อุโปสถ), *ณ อุโปสธา อวสิฏฺฐา* (เหลือ ๖ อุโปสถ)

อุโปสถที่ ๓,๔,๕,๖ (ล่วงแล้ว ๒,๓,๔,๕ อุโปสถ เหลืออยู่อีก ๕,๔,๓,๒ อุโปสถ ฟังว่า ... *เทว
(ตโย, จตุตารโ, ปณฺจ) อุโปสธา อติฏฺกนฺตา, ปณฺจ (จตุตารโ, ตโย, เทว) อุโปสธา อวสิฏฺฐา*

อุโปสถที่ ๗ (ล่วงแล้ว ๖ อุโปสถ) ฟังว่า ... *ณ อุโปสธา อติฏฺกนฺตา, เอโก อุโปสโธ อวสิฏฺฐโ*

อุโปสถที่ ๘ อุโปสถสุดท้ายของฤดู (ล่วงแล้ว ๗ อุโปสถ) ฟังว่า ... *สตุตฺต อุโปสธา อติฏฺกนฺตา,
อฏฺฐ อุโปสธา ปริพฺพณฺนา* (๘ อุโปสถ ครบบริบูรณ์)

ในฤดูฝน ปกติมี ๗ อุโปสถ ๑ ปวารณา (ออกพรรษา) เช่น อุโปสถที่ ๑ ฟังว่า *สตุตฺต จ
อุโปสธา เอกา จ ปวารณา* (มี ๗ อุโปสถด้วย มี ๑ ปวารณาด้วย), อิมินา ปกฺเขน เอโก
อุโปสโธ สมฺปตฺโต (อุโปสถหนึ่ง ถึงพร้อมแล้วด้วยบักษณ์), *ณ จ อุโปสธา เอกา จ ปวารณา
อวสิฏฺฐา* (เหลือ ๖ อุโปสถด้วย เหลือ ๑ ปวารณาด้วย)

นอกจากนี้ ถ้าปีใดเป็นปีอธิกมาส คือ มีเดือน ๘ สองหนในฤดูของปีนั้น จะมี ๑๐ อุโปสถ ฟัง
เพิ่มคำว่า *อธิกมาสวเสน* ข้างหน้าจำนวนอุโปสถของฤดูนั้น เช่น อุโปสถที่ ๑ ฟังว่า
อธิกมาสวเสน ทส อุโปสธา (ปีอธิกมาสมี ๑๐ อุโปสถ), อิมินา ปกฺเขน เอโก อุโปสโธ
สมฺปตฺโต (อุโปสถหนึ่ง ถึงพร้อมแล้วด้วยบักษณ์), *นว อุโปสธา อวสิฏฺฐา* (เหลือ ๙ อุโปสถ)

^๖ *จตุตารโ ภิกฺขุ* หมายถึง ภิกษุ ๔ รูป (ที่มาลงอุโปสถ), ๕-ปณฺจ, ๖-ณ, ๗-สตุตฺต, ๘-อฏฺฐ, ๙-นว,
๑๐-ทส, ๑๑-เอกาทส, ๑๒-ทฺวารทส, ๑๓-เทรทส, ๑๔-จุทฺททส, ๑๕-ปณฺณรทส, ๑๖-โสฬส, ๑๗-
สตุตฺตรทส, ๑๘-อฏฺฐจารทส, ๑๙-เอกุนวิสติ, ๒๐-วิสติ, ๒๑-เอกวิสติ, ๒๒-พาวีสติ, ๒๓-เทวีสติ, ๒๔-
จตุพฺพิสติ, ๒๕-ปณฺจวิสติ, ๒๖-ณพฺพิสติ, ๒๗-สตุตฺตวิสติ, ๒๘-อฏฺฐจวิสติ, ๒๙-เอกุนตีสติ, ๓๐-ตีส
ติ, ๓๑-เอกตีสติ, ๓๒-ทฺวารตีส, ๓๓-เตตฺตีส, ๓๔-จตุตฺตีส, ๓๕-ปณฺจตฺตีส, ๓๖-ณตฺตีส, ๓๗-
สตุตฺตตฺตีส, ๓๘-อฏฺฐจตฺตีส, ๓๙-เอกุนจตุตฺตีส, ๔๐-จตุตฺตีส เป็นต้น

(ปุจฉก) อุโปสถสฺส เอตานิ ปุพฺพกิจฺจนฺติ วุจฺจติ.

(วิสสชฺชก) เอตานิ ปญฺจ กมฺมานิ จนนฺทาทิณิ ปาติโมกฺขทุทฺเทสโต
ปจฺมํ กตฺตพฺพตฺตา อุโปสถสฺส อุโปสถกมฺมสฺส ปุพฺพกิจฺจนฺติ วุจฺจติ,
ปุพฺพกิจฺจานิติ อภฺชาตานิ.

(ปุจฉก) อุโปสโก, ยาวติกา จ ภิกฺขุณิโย กมฺมปฺปตฺตา, สภาคาปตฺติโย จ
น วิชฺชนฺติ, วชฺชนียา จ ปุคฺคลา ตสฺมिํ น โหนฺติ, ปตฺตกฺลลนฺติ วุจฺจติ.
อุโปสโก.

(วิสสชฺชก) ตีสุ อุโปสถทิวเสสุ จาตุทฺทสีปณฺณรสีสามคฺคีสฺส อชฺช
อุโปสโก (ปณฺณรโส/จาตุทฺทโส)^๗.

(ปุจฉก) ยาวติกา จ ภิกฺขุณิโย กมฺมปฺปตฺตา.

(วิสสชฺชก) ยตฺตกา ภิกฺขุณี ตสฺส อุโปสถกมฺมสฺส ปตฺตา ยุตฺตา อนฺธูปา,
สพฺพนฺติเมน ปริจฺเจเทน จตฺสโส ภิกฺขุณิโย ปกตฺตฺตา, สฺเมน
อนุกฺขิตฺตา, ตา จ โข หตฺถปาสํ อวิหิตฺวา เอกสึมายํ จิตา.

(ปุจฉก) สภาคาปตฺติโย จ น วิชฺชนฺติ.

(วิสสชฺชก) วิกาลโกชนาทิวตฺถสภาคาปตฺติโย จ น วิชฺชนฺติ.

(ปุจฉก) วชฺชนียา จ ปุคฺคลา ตสฺมिํ น โหนฺติ.

(วิสสชฺชก) คหฺภูจฺปณฺทกาทโย เอกวีสติ วชฺชนียปุคฺคลา หตฺถปาสโต
พหิกรณวเสน วชฺเชตฺตพฺพา ตสฺมिํ น โหนฺติ.

(ปุจฉก) ปตฺตกฺลลนฺติ วุจฺจติ.

^๗ ๑๕ คำ ฟังว่า ปณฺณรโส, ๑๔ คำ ฟังว่า จาตุทฺทโส

(วิสุตฺตชก) ภิกขุณีสัมมสุส อุโปสถกมมํ อิมะหิ จตุหิ ลกฺขณะหิ.

สงฺคหิตํ ปตฺตกถลฺลนฺติ วุจฺจติ.

ปตฺตกาลวณฺตนฺติ อภฺษาตํ.

(เถร) ปุพฺพภรรณปุพฺพภิกฺจาณี สฺมาเปตฺวา เทสิตาปตฺติกสุส สฺมคฺคสุส

ภิกขุณีสัมมสุส อนุมติยา ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตุํ อาราชนํ กโรมิ.

(สงฆ์) สาธุ สาธุ สาธุ

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส

ปฺพุพฺพกรณ^๔

สมฺมุชฺชเน ปทีโป จ, อุทกํ อาสเนน จ;
อุโปสถสฺส เอตานิ, “ปฺพุพฺพกรณนุ”ติ วุจฺจติ.

ปฺพุพฺพกิจฺจํ

ฉนฺทปาริสฺสุทฺธิ, อุตุกฺขานํ, ภิกฺขุณิคณฺนา จ โอวาโท;
อุโปสถสฺส เอตานิ, “ปฺพุพฺพกิจฺจนุ”ติ วุจฺจติ.

ปตฺตทกฺลลํ

อุโปสโถ ยาวติกา จ ภิกฺขุณี กมฺมปตฺตตา; สภาคาปตฺติโย จ น
วิชฺชนฺติ;

วชฺชนียา จ ปุคฺคลา ตสฺมี น โหณฺติ, “ปตฺตทกฺลลนุ”ติ วุจฺจติ.

ปฺพุพฺพกรณปฺพุพฺพกิจฺจาณี สฺมาเปตฺวา เทสิตาปตฺติกสฺส สมฺคฺคสฺส
ภิกฺขุณิสํมฺมสฺส อนุมฺติยา ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตุํ อารารณํ กโรม.

^๔ บทพุพพกรณพุพพกิจนี้ เป็นรูปแบบตามหนังสือ เทวมาติกาปาฬิ ปาติโมกข์ของเมียนมาร์ ดูรายละเอียดใน Bhikkhu Nāṇatusita Himi, *The Bhikkhu Pātimokkha: a word by word translation*, (Buddhist Publication Society. 2014).

ภิกขุณีปาติโมกข์

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส

นิตานุกูเทโส

สุณฺหาตุ เม อยฺเย สํโฆ. อชฺชุปฺโปสโส ปณฺณรโส (จาดุทฺทโส^๑) ยถิ
สํมสฺส ปตฺตกฺกลํ, สํโฆ อุโปสถํ กเรยฺย ปาติโมกฺขํ อุกฺกิสฺสเยยฺ.

ก็ สัมมสฺส ปุพฺพกิจฺจํ? ปาริสฺสุทฺธิ์ อยฺยาโย อาโรเจถ, ปาติโมกฺขํ
อุกฺกทิสฺสสํมิ. ตํ สพฺพาว สนฺดา สารุํ สฺสโณม มนฺสิกโรม. ยสฺสา ลียา
อาปตฺติ, สา อาวิกเรยฺย. อสนฺติยา อาปตฺติยา ตฺถเห ภาวิตพฺพํ.
ตฺถเหภาเวน ไช ปนายยาโย “ปาริสฺสุทฺธา” ติ เวทิสฺสสํมิ. ยถา ไช ปน
ปจฺเจกปฺปจฺจสฺส เวยฺยาकरणํ โหติ, เอวเมว เอวฺรูปาย ปริสาย ยาวตติยํ
อนุสฺสวิตํ โหติ. ยา ปน ภิกฺขุณี ยาวตติยํ อนุสฺสวียมาเน สรฺมานา
สนฺตี อาปตฺติ นาวิกเรยฺย, สมฺปชานมฺมุสฺสาวาทสฺสา โหติ. สมฺปชาน-
มฺมุสฺสาวาท ไช ปนายยาโย อนฺตรายิกโก ฐมฺโม วุตฺโต ภควตา. ตสฺมา
สรฺมานาย ภิกฺขุณียา อาปนฺนํ วิสฺสุทฺธาเปกฺขาย สนฺตี อาปตฺติ
อาวิกาทพฺพา. อาวิกตา หิสฺสา ผาสฺสุ โหติ”.

^๑ จาดุทฺทโส สำหรับวัน ๑๔ คำ

อุทฺทิฏฺฐัง โข, อยฺยาโย, นิทานัง. ตตฺถายฺยาโย ปุจฺฉามิ, กจฺจิตฺถ
 ปริสฺสุทฺธา? ทฺติยมฺปิ ปุจฺฉามิ, กจฺจิตฺถ ปริสฺสุทฺธา? ตติยมฺปิ ปุจฺฉามิ, กจ-
 จิตฺถ ปริสฺสุทฺธา? ปริสฺสุทฺเธตฺถายฺยาโย, ตสฺมา ตฺถุหิ, เอวเมตํ ธารยามิ.
 นิทานุทฺเทโส นิฏฺฐิโต

ปาราชิกุทฺเทโส

ตตฺริเม อฏฺฐ ปาราชิกา ฐมฺมา, อุทฺเทสํ อากจฺจนฺติ.

๑.๑ (ภข๑)[๔๔][1-85] “ยา ปน ภิกฺขุณี, ฉนฺทโส, เมถุนํ ฐมฺมํ
 ปฏฺิเสเวยฺย อนฺตมโส, ตีรจฺฉานคเตนปิ, ปาราชิกา โหติ; อสฺวสา”.

๒.๒ (ภข๒)[๙๑][1-210] “ยา ปน ภิกฺขุณี, คามา วา อรณฺเณ วา
 อทินฺนํ เถยฺยสฺสชาติ อาทิเยยฺย. ยถารูเป อทินฺนาทานเ, ราชานํ โจริ
 คเหตุวา, หนฺยยุํ วา, พนฺธเยยฺยุํ วา, ปพฺพาเซยฺยุํ วา; ‘โจราสิ พาลาสิ
 มุพฺพหาสิ เถนาสิ’ติ. ตถารูปี ภิกฺขุณี อทินฺนํ อาทียมานา, อยฺปิ ปาราชิกา
 โหติ; อสฺวสา”.

๓.๓ (ภข๓)[๑๗๑][1-397] “ยา ปน ภิกฺขุณี, สณฺจิจฺจ มนุสฺสวิคฺคหํ,
 ชีวิตา โวโรเปยฺย. สตฺถหารกํ วาสฺส ปรีเยสฺสเยยฺย, มรณฺวณฺณํ วา สํวณฺ-
 เณยฺย. มรณาย วา สมาทเปยฺย; ‘อมฺโห ปุริสํ กิํ ตฺยฺหิมินา, ปาปเกน
 ทฺฐชฺชีวเตน, มตํ เต ชีวิตา เสยฺโย’ติ. อิติ จิตฺตมฺนา จิตฺตสํกปฺปา,
 อเนกปริยาเยน มรณฺวณฺณํ วา, สํวณฺเณยฺย. มรณาย วา สมาทเปยฺย,
 อยฺปิ ปาราชิกา โหติ; อสฺวสา”.

๔.๔ (ภข๔)[๑๙๗][1-555] “ยา ปน ภิกขุณี, อนภิกขานํ อุตฺตริมนุสฺส-
 ฐมํ, อตฺตูปนายิกํ อลฺมรียณฺณทสฺสนํ, สมฺมทาจเรยฺย; ‘อิตฺติ ชานามิ, อิตฺติ
 ปสฺสามิ’ติ. ตโต อปเรณ สมเยณ, สมฺนุคฺคาคหิยมาณา วา, อสมฺนุคฺคาคหิย-
 มาณา วา, อาปนฺนา วิสฺสุทฺธาเปกฺขา, เอวํ วเทยฺย; ‘อชานเมวํ อยฺเย, อวจํ
 ชานามิ, อปสฺสํ ปสฺสามิ, ตฺวณฺณํ มุสา วิลปิตุ’ติ, อณฺเวยยตฺตํ อธิมาณา, อยฺปิ
 ปาราชิกา โหติ; อสํวสา”.

๕.๕ [๖๕๗][2-2105] “ยา ปน ภิกขุณี, อวสฺสตา อวสฺสุตฺตสฺส ปฺริส-
 ปุคฺคสฺส, อธกฺขกํ อุกฺกุชฺสาณมณฺฑลํ อามสฺนํ วา ปรามสฺนํ วา คณฺเณ
 วา จุปฺนํ วา ปฏฺวีปํ วา สาทิเยยฺย, อยฺมปิ ปาราชิกา โหติ อสํวสา
 อุกฺกุชฺสาณมณฺฑลิกา”.

๖.๖ [๖๖๕][2-2141] “ยา ปน ภิกขุณี, ชานํ ปาราชิกํ ฐมํ อชฺชมาปนฺนํ
 ภิกขุณี เหนวตฺตนา ปฏฺวีจเทยฺย, น คณฺสสฺส อารโจะยฺย, ยทา จ สา จิตฺตา
 วา อสฺส จุตฺตา วา นาสิตา วา อวสฺสฏฺฐา วา, สา ปจฺจมา เอวํ วเทยฺย;
 ‘ปุพฺพเพวหา, อยฺเย, อณฺเวยยตฺตํ เอตํ ภิกขุณี ‘เอวรูปา จ เอวรูปา จ สา
 ภิกขิณี’ติ, โน จ โข อตฺตนา ปฏฺวีจเทสฺส, น คณฺสสฺส อารโจะสฺสนุ’ติ, อยฺมปิ
 ปาราชิกา โหติ อสํวสา วชฺชปฺปฏฺวีจฉาทิกา”.

๗.๗ [๖๖๙][2-2157] “ยา ปน ภิกขุณี, สมคฺเคน สํเพณ อุกฺกขิตฺตํ
 ภิกฺขุ ฐมเมณ วินเยน สตฺถุสสาสเนน อนาทโร อปฺปฏฺฐิกโร อกตสหายํ
 ตมนวตฺเตยฺย, สา ภิกขุณี ภิกขุณีหิ เอวมสฺส วจฺนียา; ‘เอโส โข, อยฺเย,
 ภิกฺขุ สมคฺเคน สํเพณ อุกฺกขิตฺโต, ฐมเมณ วินเยน สตฺถุสสาสเนน อนาทโร
 อปฺปฏฺฐิกโร อกตสหาโย, มายฺเย, เอตํ ภิกฺขุ อนวตฺตตี’ติ. เอวเมว สา

ภิกขุณี ภิกขุณีหิ วุจจมานา ตเถว ปคฺคณฺเหยฺย, สา ภิกขุณี ภิกขุณีหิ
 ยาวตติยํ สมณฺภาสิตพฺพา ตสฺส ปฏฺินิสฺสคฺคาย, ยาวตติยญฺเจ สมณฺ-
 ภาสียมานา ตํ ปฏฺินิสฺสชฺเชยฺย, อิจฺเจตํ กุสลํ, โน เจ ปฏฺินิสฺสชฺเชยฺย,
 อยมฺปิ ปาราชิกา โหติ อสฺวสา อุกฺขิตฺตานฺวตฺตติกา”.

๘.๘ [๖๗/๕][2-2183] “ยา ปน ภิกขุณี, อวสฺสุตา อวสฺสุตสฺส ปุริสปุค-
 คลสฺส หตฺถคฺคหณฺ วา สาทิเยยฺย, สํมาภิกฺกณฺณคฺคหณฺ วา สาทิเยยฺย,
 สนฺตฺธิญฺเจยฺย วา, สลฺลเปยฺย วา, สํเกตํ วา คจฺเญยฺย, ปุริสสฺส วา อพฺภา-
 คมนํ สาทิเยยฺย, ฉนฺนํ วา อนุปฺวิเสยฺย, กายํ วา ตทตฺถาย อฺปสฺหเรยฺย
 เอตสฺส อสทฺธมฺมสฺส ปฏฺิเสวนตฺถาย, อยมฺปิ ปาราชิกา โหติ อสฺวสา
 อฏฺฺจวตฺตติกา”.

อุทฺทฺิฏฺฐา โข อยฺยาโย, อฏฺฺจ ปาราชิกา ฐมฺมา, เยสํ ภิกขุณี อณฺณตฺรํ
 วา อณฺณตฺรํ วา อาปชฺชิตฺวา, น ลภติ, ภิกขุณีหิ สทฺธิํ สํวสํ, ยถา ปุเร
 ตถา ปจฺฉา, ปาราชิกา โหติ, อสฺวสา”. ตตฺถายฺยาโย ปุจฺฉามิ, กจฺจิตฺถ
 ปริสฺสุทฺธา? ทฺติยมฺปิ ปุจฺฉามิ, กจฺจิตฺถ ปริสฺสุทฺธา? ตติยมฺปิ ปุจฺฉามิ, กจ-
 จิตฺถ ปริสฺสุทฺธา? ปริสฺสุทฺธตฺถายฺยาโย, ตสฺมา ตฺวณฺหิ, เอวเมตํ ธารยามิ.

ปาราชิกฺกุเทโส นิฏฺฺจิตฺโต

สํมาทิสฺสทฺเทโส

อิมเ โข ปนายฺยาโย, สตฺตรสฺส สํมาทิสฺสา ฐมฺมา, อุทฺเทสํ
 อาคจฺฉนฺติ.

๑.๙ [๖๗๙][2-2208] “ยา ปน ภิกขุณี, อุสฺสยวาทิกา วิหเรยฺย
คหปตินา วา คหปติปุตฺเตน วา ทาเสณ วา กมฺมกาเรน วา อนุตฺมโส
สมณปริพฺพพาซเกนาปิ, อยํ ภิกขุณี ปจฺมาปตฺติกํ ฐมฺมํ อาปนฺนา
นิสฺสารณียํ สํมาทิสฺส”.

๒.๑๐ [๖๘๓][2-2225] “ยา ปน ภิกขุณี, ชานํ โจริํ วฑฺฒํ วิทิตํ
อนปฺโลเกตุวา ราชานํ วา สํฆํ วา คณํ วา ปุคฺคํ วา เสณิํ วา, อณฺเวยตร
กปฺปา วุฏฺฐจาเปยฺย, อยมฺปิ ภิกขุณี ปจฺมาปตฺติกํ ฐมฺมํ อาปนฺนา
นิสฺสารณียํ สํมาทิสฺส”.

๓.๑๑ [๖๙๑][2-2259] “ยา ปน ภิกขุณี, เอกา วา คามนฺตรํ จจุเจยฺย,
เอกา วา นทีปารํ จจุเจยฺย, เอกา วา รตฺติํ วิปฺวาเสยฺย, เอกา วา
คณฺมุหา โอหิเยยฺย, อยมฺปิ ภิกขุณี ปจฺมาปตฺติกํ ฐมฺมํ อาปนฺนา
นิสฺสารณียํ สํมาทิสฺส”.

๔.๑๒ [๖๙๕][2-2275] “ยา ปน ภิกขุณี, สมคฺเคน สํเมน อุกฺขิตฺตํ
ภิกขุณี ฐมฺเมน วินยฺเณ สตฺถุสฺสาสเนน อนปฺโลเกตุวา การกสํฆํ,
อนณฺเวยย คณสฺส จนฺทํ โอสาทเรยฺย, อยมฺปิ ภิกขุณี ปจฺมาปตฺติกํ
ฐมฺมํ อาปนฺนา นิสฺสารณียํ สํมาทิสฺส”.

๕.๑๓ [๗๐๐][2-2294] “ยา ปน ภิกขุณี, อวสฺสุตา อวสฺสุตสฺส
ปฺริสฺปกุคฺคสฺส หตฺถโต ชาทณียํ วา, โภชณียํ วา สหตฺถา ปฏฺฐิคฺคเหตฺวา
ชาเทยฺย วา ภูฏเชยฺย วา, อยมฺปิ ภิกขุณี ปจฺมาปตฺติกํ ฐมฺมํ อาปนฺนา
นิสฺสารณียํ สํมาทิสฺส”.

๖.๑๔ [๗๐๕][2-2312] “ยา ปน ภิกขุณี, เอวํ วเทยฺย; ‘กิ เต, อยฺเย, เอโส ปุริสปุคฺคโล กริสฺสตี อวสฺสุโต วา อนวสฺสุโต วา, ยโต ตวํ อนวสฺสุตา, อีฬ, อยฺเย, ยํ เต เอโส ปุริสปุคฺคโล เทติ ขาทนียํ วา โภชนียํ วา, ตํ ตวํ สหตฺถา ปฏิกคฺคเหตฺวา ขาท วา ภูชฺช วา’ติ, อยมฺปิ ภิกขุณี ปจฺมาปตฺติกํ ฌมฺมํ อาปนฺนา นิสฺสารณียํ สํมาทิสฺส”.

๗.๑๕ (ภข๕)[๓๐๑][1-1242] “ยา ปน ภิกขุณี, สณฺจริตฺตํ สฺมาปชฺเชยฺย, อิตฺถียา วา ปุริสมตฺถิํ ปุริสสฺส วา, อิตฺถิมตฺถิํ ชายตฺตเน วา, ชารตฺตเน วา, อนฺตมโส ตํชณิกายปิ; อยมฺปิ ภิกขุณี ปจฺมาปตฺติกํ ฌมฺมํ อาปนฺนา นิสฺสารณียํ สํมาทิสฺส”.

๘.๑๖ (ภข๘)[๓๘๕][1-1573] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุณี ทุฏฺฐา โทสา อปฺปตฺติตา, อมฺมุลเกน ปาราชิกเนน ฌมฺเมน, อนฺนุทฺธเสยฺย; ‘อปฺเปว นาม, นํ อิมฺมหา พุทฺทมฺจริยา, จาเวยฺย’ติ. ตโต อปเรน สมฺเยน, สมฺนุคฺคาหียมาณา วา, อสมฺนุคฺคาหียมาณา วา, อมฺมุลกญฺเจว ตํ อธิกรณํ โหติ, ภิกขุณี จ โทสํ ปตฺติจฺจาติ; อยมฺปิ ภิกขุณี ปจฺมาปตฺติกํ ฌมฺมํ อาปนฺนา นิสฺสารณียํ สํมาทิสฺส”.

๙.๑๗ (ภข๙)[๓๙๒][1-1630] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุณี ทุฏฺฐา โทสา อปฺปตฺติตา, อณฺณภากิยสฺส อธิกรณสฺส, กิณฺจิ เทสํ เลสมตฺตํ อุปาทาย ปาราชิกเนน ฌมฺเมน, อนฺนุทฺธเสยฺย; ‘อปฺเปว นาม นํ อิมฺมหา พุทฺทมฺจริยา, จาเวยฺย’ติ. ตโต อปเรน สมฺเยน, สมฺนุคฺคาหียมาณา วา, อสมฺนุคฺคาหียมาณา วา, อณฺณภากิยญฺเจว ตํ อธิกรณํ โหติ. โกจิ เทโส เลสมตฺตโต

อุปาทินโน, ภิกขุณี จ โทสํ ปติฏฺฐาติ; อยมปิ ภิกขุณี ปจมาปตฺติกํ ฌมฺมํ
อาปนฺนา นิสฺสารณียํ สํมาทิสฺส”.

๑๐.๑๘ (ภขน๗)[๗๑๐][2-2325] “ยา ปน ภิกขุณี, กุปิตา อนตฺตมนา
เอวํ วเทยฺย; ‘พุทฺธํ ปจฺจาจิขฺขามิ, ฌมฺมํ ปจฺจาจิขฺขามิ, สํฆํ ปจฺจา-
จิขฺขามิ, ลิกฺขํ ปจฺจาจิขฺขามิ. กิณฺหฺมว สมณฺโณ ยา สมณฺโณ สกฺยธิตโร.
สฺนฺตณฺณปิ สมณฺโณ ลชฺชินีโย กุกฺกัจฺจิกา ลิกฺขากามา, ตาสาหํ สฺนฺติเก
พฺรหฺมจฺริยํ จริสฺสามิ’ติ, सा ภิกขุณี ภิกขุณีहि เอวมสฺส วจฺนียา; ‘มายฺเย,
กุปิตา อนตฺตมนา เอวํ อวจ, พุทฺธํ ปจฺจาจิขฺขามิ, ฌมฺมํ ปจฺจาจิขฺขามิ,
สํฆํ ปจฺจาจิขฺขามิ, ลิกฺขํ ปจฺจาจิขฺขามิ. กิณฺหฺมว สมณฺโณ ยา สมณฺโณ
สกฺยธิตโร. สฺนฺตณฺณปิ สมณฺโณ ลชฺชินีโย กุกฺกัจฺจิกา ลิกฺขากามา,
ตาสาหํ สฺนฺติเก พฺรหฺมจฺริยํ จริสฺสามิ’ติ, อภิรมาเย, สุวากฺขาโต ฌโม;
จร พฺรหฺมจฺริยํ สมฺมา ทฺวฺกฺขสฺส อนตฺทิริยาया’ติ.

เอวณฺจ सा ภิกขุณี ภิกขุณีहि วุจฺจมานา ตเถว ปคฺคณฺเฬยฺย,
सा ภิกขุณี ภิกขุณีहि ยาวตตियं สมन्नुภาสิตพฺพา ตสฺส ปฏฺินิสฺสคฺคาย.
ยาวตตियญฺเจ สมन्नुภาสียมานา, ตํ ปฏฺินิสฺสชฺเชยฺย, อิจฺเจตํ กุสฺลํ;
โน เจ ปฏฺินิสฺสชฺเชยฺย, อยมปิ ภิกขุณี ยาวตตियกํ ฌมฺมํ อาปนฺนา
นิสฺสารณียํ สํมาทิสฺส”.

๑๑.๑๙ (ภขน๘)[๗๑๖][2-2346] “ยา ปน ภิกขุณี, กิสฺมิณฺจเทว
อธิกรณํ ปจฺจากตา กุปิตา อนตฺตมนา เอวํ วเทยฺย; ‘จฺนฺทคามินิโย
จ ภิกขุณีโย, โทสคามินิโย จ ภิกขุณีโย, โมหคามินิโย จ ภิกขุณีโย,
ภยคามินิโย จ ภิกขุณีโย’ติ, सा ภิกขุณี ภิกขุณีहि เอวมสฺส วจฺนียา;

‘มายเย, กิสุมิณฺจิทฺเทว อธิกรณํ ปจฺจจากตา กุปีตา อนตฺตมฺนา เอวํ อวจ,
 ‘ฉนฺทคามินิโย จ ภิกฺขุณีโย โทสคามินิโย จ ภิกฺขุณีโย โมหคามินิโย จ
 ภิกฺขุณีโย ภายคามินิโย จ ภิกฺขุณีโย’ติ. อยฺยา ไช ฉนฺทาทิ คจฺเจยฺย,
 โทสาทิ คจฺเจยฺย, โมหาทิ คจฺเจยฺย, ภายาทิ คจฺเจยฺยา’ ติ.

เอวญฺจ สา ภิกฺขุณี ภิกฺขุณีหิ วุจฺจมาณา ตเถว ปคฺคณฺเฑหฺยุย,
 สา ภิกฺขุณี ภิกฺขุณีหิ ยาวตติยํ สมนฺุภาสิตพฺพา ตสฺส ปฏฺินิสฺสคฺคาย.
 ยาวตติยญฺเจ สมนฺุภาสียมาณา, ตํ ปฏฺินิสฺสชฺเชยฺย, อิจฺเจตํ กุสลํ;
 โน เจ ปฏฺินิสฺสชฺเชยฺย, อยมฺปิ ภิกฺขุณี ยาวตติยํ ฌมฺมํ อาปนฺนา
 นิสฺสารณิยํ สํมาทิสฺส”.

๑๒.๒๐ (ภขน๙)[๗๒๒][2-2370] “ภิกฺขุณีโย ปเนว สํสฺสฺสา วิหรนฺติ
 ปาปาจารา ปาปสฺสทา ปาปสิโลกา, ภิกฺขุณิสํสฺส วิหสิกา,
 อณฺณมณฺณิสฺสา วชฺชปฺปฏฺิจฺฉาทิกา. ตา ภิกฺขุณีโย ภิกฺขุณีหิ เอวมสฺส
 วจเนยฺยา; ‘ภคินีโย ไช สํสฺสฺสา วิหรนฺติ ปาปาจารา ปาปสฺสทา
 ปาปสิโลกา, ภิกฺขุณิสํสฺส วิหสิกา อณฺณมณฺณิสฺสา วชฺชปฺปฏฺิจฺฉาทิกา.
 วิวิจฺจถายเย. วิเวกญฺเวยว ภคินีโน สํโฆ วณฺเณตี’ติ.

เอวญฺจ ตา ภิกฺขุณีโย ภิกฺขุณีหิ วุจฺจมาณา ตเถว ปคฺคณฺเฑหฺยุย,
 ตา ภิกฺขุณีโย ภิกฺขุณีหิ ยาวตติยํ สมนฺุภาสิตพฺพา ตสฺส ปฏฺินิสฺสคฺคาย.
 ยาวตติยญฺเจ สมนฺุภาสียมาณา ตํ ปฏฺินิสฺสชฺเชยฺย, อิจฺเจตํ กุสลํ;
 โน เจ ปฏฺินิสฺสชฺเชยฺย, อิมามิ ภิกฺขุณีโย ยาวตติยํ ฌมฺมํ อาปนฺนา
 นิสฺสารณิยํ สํมาทิสฺส”.

๑๓.๒๑ (ภขน๑๐)[๗๒๘][2-2396] “ยา ปน ภิกขุณี, เอวံ วเทยฺย;
 ‘สัสสะจาว อญฺเญ, ตุมฺเห วิหฺรต. มา ตุมฺเห นานา วิหฺรตฺถ. สนฺติ สํฆ
 อญฺญาปิ ภิกขุณีโย เอวาทจาวา เอวํสทฺทา เอวํสิโลกา, ภิกขุณิสํฆสฺส
 วิหเสสิกา, อญฺจมณฺณิสฺสา วชฺชปฺปฏิจฺฉาทิกา. ตา สํโฆ น กิณฺจิ อาท.
 ตุมฺหณฺเณว สํโฆ อญฺญาย ปริภเวณ อกฺขนฺติยา เวภฺสฺสียา ทฺพฺพลฺยา
 เอวมาห, ‘ภคินีโย โข สัสสะจาว วิหฺรนฺติ ปาปาจาวา ปาปสทฺทา ปาปสิ-
 โลกา, ภิกขุณิสํฆสฺส วิหเสสิกา, อญฺจมณฺณิสฺสา วชฺชปฺปฏิจฺฉาทิกา.
 วิวิจฺจถายเย. วิเวกฺขณฺเณว ภคินีํ สํโฆ วณฺณเณตี’ติ. सा भिक्षुणी भिक्षुणीहि
 एवमस्स वज्जेया; ‘मा, अण्णये, ऐवं अवज, सस्सज्जा अण्णये, तुम्हे विहरत्त.
 मा तुम्हे नाना विहरत्तत्त. सन्ति संघे अण्णापि भिक्षुणीये एवाजจาวา
 ऐवंसत्ता ऐवंसिल्लกา, भिक्षुणिसंघस्स विहเสสิกา, अण्णमण्णस्सा
 वच्छप्पज्जिच्ฉาทिका. ता संघे न किञ्चि आह. तुम्हण्णेव संघे अण्णाय
 परिภवेण अक्खन्तिยา वेภस्सिया तप्पพลया एवमाह, ‘ภคินีโย खे सस्सज्जा
 विहरन्ति पापाजजारा पापसत्ता पापसिल्लका, भिक्षुणिसंघस्स विहเสสิกา,
 अण्णमण्णस्सा वच्छप्पज्जिच्ฉาทिका. विविज्जत्ताये. विवेकण्णेव भคिनीं
 संघे वण्णेत्ती’ति.

เอวณฺจ सा ภิกขุณี ภิกขุणीहि วุจฺจมานา ตเถว ปคฺคณฺเณหฺย,
 सा ภิกขุณี ภิกขุणीहि ยาวตตियํ สมณฺณาสิตทฺพฺพา ตสฺส ปฏฺฐินิสฺสคฺคทาย.
 ยาวตตियณฺเญ สมณฺณาสียมานา, ตํ ปฏฺฐินิสฺสชฺเชยฺย, อิจฺเจตํ กุสฺสํ;
 โน เจ ปฏฺฐินิสฺสชฺเชยฺย, อยมฺปิ ภิกขุณี ยาวตตियํ ฐมฺมํ อาปฺนฺนา
 นิสฺสารณฺเญ สํฆาทิสฺเสส”.

๑๔.๒๒ (ภข๑๐)[๔๑๑][1-1679] “ยา ปน ภิกขุณี, สมคฺคสฺส สัมมสฺส, เกทาย ปรกกฺกเมยฺย, เกทนสํวตฺตนิกั วา, อธิกรณํ สมากาย, ปคฺคยฺห ติฏฺฐเจยฺย. สา ภิกขุณี ภิกขุณีหิ, เอวมสฺส วจนียา; ‘มา อยฺเย สมคฺคสฺส, สัมมสฺส เกทาย ปรกกฺกมิ, เกทาย สํวตฺตนิกั วา, อธิกรณํ สมากาย, ปคฺคยฺห อฏฺฐาสิ. สเมตายฺยา สัมเมน, สมคฺโค หิ, สัมโม สมโมทมานโน, อวิวทมานโน เอกุทฺเทโส, ผาสฺสุ วิหฺรตี’ติ.

เอวณฺจ สา ภิกขุณี, ภิกขุณีหิ วุจฺจมานา, ตเถว ปคฺคณฺเฑหฺย. สา ภิกขุณี, ภิกขุณีหิ ยาวตติยํ สมนุภาสิตพฺพา, ตสฺส ปฏฺินิสฺสคฺคาย. ยาวตติยณฺเฑ สมนุภาสียมานา, ตํ ปฏฺินิสฺสชฺเชยฺย, อิจฺเจตํ กุสลํ; โน เจ ปฏฺินิสฺสชฺเชยฺย, อยมปิ ภิกขุณี ยาวตติยํ ฐมมํ อาปณฺนา นิสฺสารณียํ สัมมาทิสฺส”.

๑๕.๒๓ (ภข๑๑)[๔๑๘][1-1706] “ตสฺสาเยว โข ปน, ภิกขุณียา ภิกขุณียो โหหนฺติ, อนฺวตฺตติกา วคฺควาทิกา, เอกา วา เทว วา ติสฺโส วา, ตา เอวํ วเทยฺย; ‘มายฺยาโย, เอตํ ภิกขุณี กิณฺจิ อวฺจตุถ. ฐมฺมวาทินี เจสา ภิกขุณี, วินยวาทินี เจสา ภิกขุณี, อมฺหากณฺเฑเจสา ภิกขุณี, จนฺทณฺเฑจ รุจฺฉณฺจ อาทาย โวหฺรติ, ชานาติ โน ภาสติ; อมฺหากํ เปตํ ชมตี’ติ. ตา ภิกขุณียอ, ภิกขุณีหิ เอวมสฺส วจนียา; ‘มายฺยาโย เอวํ อวฺจตุถ, น เจสา ภิกขุณี ฐมฺมวาทินี, น เจสา ภิกขุณี วินยวาทินี, มายฺยานมฺปิ, สัมเกโท รุจฺฉิตถ. สเมตายฺยานํ สัมเมน, สมคฺโค หิ, สัมโม สมโมทมานโน อวิวทมานโน, เอกุทฺเทโส ผาสฺสุ วิหฺรตี’ติ.

เอวณจ ตา ภิกขุณีโย, ภิกขุณีหิ วุจจมานา, ตเถว ปคฺคณฺหะยฺยํ. ตา
ภิกขุณีโย, ภิกขุณีหิ ยาวตติยํ สมนุภาสิตพฺพา, ตสฺส ปฏินิสฺสัคคายา.
ยาวตติยญฺเจ สมนุภาสียมานา, ตํ ปฏินิสฺสซุชฺเชยฺยํ, อิจฺเจตํ กุสฺลํ, โน เจ
ปฏินิสฺสซุชฺเชยฺยํ; อิมานิ ภิกขุณีโย ยาวตติยกํ ฐมมํ อापนฺนา นิสฺสารณียํ
สํมาทิสฺสํ”.

๑๖.๒๔ (ภข๑๒)[๔๒๕][1-1731] “ภิกขุณี ปเนว, ทุพฺพจชาติกา โหติ,
อุทฺทเทสปริยาปนเนสุ สิกขาปเทสุ, ภิกขุณีหิ สหฺธมฺมิกํ วุจจมานา,
อตุตฺตานํ อวณฺเฑยํ กโรติ; ‘มา มํ อยฺยาโย กิณฺจิ อวฺจตุถ, กลฺยาณํ วา
ปาปํ วา, อหฺมปายฺยาโย, น กิณฺจิ วุทฺขามิ, กลฺยาณํ วา ปาปํ วา,
วิรมถายฺยาโย, มม วจนายา’ติ. सा ภิกขुनी, ภิกขुनीहि ऐवमसुस वज्जीया;
‘मायये, अतुतानं अवण्ठियं अकालि, वज्जीयमेव, अयया अतुतानं करोतु;
अययापि भिक्षुनीये, वहेतु सधम्ममेन, भिक्षुनीयेपि ओय्यं, वुत्थनदि सह-
धम्ममेन; ऐवं सर्वथमा हि, तसुस भक्वतो प्रिसा, यथिहि ओणम्मण्णवज्जन,
ओणम्मण्णवुत्थजपनेना’ति.

เอวณจ सा ภิกขุณี, ภิกขุณีหิ วุจจมานา, ตเถว ปคฺคณฺหะยฺย.
สา ภิกขุณี, ภิกขุณีหิ ยาวตติยํ สมนุภาสิตพฺพา, ตสฺส ปฏินิสฺสัคคายา.
ยาวตติยญฺเจ สมนุภาสียมานา, ตํ ปฏินิสฺสซุชฺเชยฺย, อิจฺเจตํ กุสฺลํ;
โน เจ ปฏินิสฺสซุชฺเชยฺย; อยฺมปิ ภิกขุณี ยาวตติยกํ ฐมมํ อापนฺนา
นิสฺสารณียํ สํมาทิสฺสํ”.

๑๗.๒๕ (ภข๑๓)[๔๓๖][1-1765] “ภิกขุณี ปเนว, อณฺณตโร คามํ วา,
นิคมํ วา, อุปนิสฺสายา วิหฺรติ, กุลฺลทฺฐิกา ปาปสฺมาจารา. ตสฺสา โข

ปาปกา สมาจारा, ทิสฺสนฺติ เจว สฺยุยฺนฺติ จ, กุลานิ จ ตาย ทฺวฺจฺจํ,
 ทิสฺสนฺติ เจว สฺยุยฺนฺติ จ. सा गिक्षुनी, गिक्षुनीहि एवमस्स वज्झिया; ‘อฺยฺยา
 โข, กุลทฺฐิกา ปาปสมาจारा, อฺยฺยา โข, ปาปกา สมาจारा, ทิสฺสนฺติ
 เจว สฺยุยฺนฺติ จ, กุลานิ จายฺยา, ทฺวฺจฺจํ ทิสฺสนฺติ เจว, สฺยุยฺนฺติ จ,
 ปกฺกมตฺยา, อิมฺมหา อาวสา, อลํ เต อิทฺ วาเสนา’ติ. เอวฺจ सा
 गिक्षुनी, गिक्षुनीहि वृज्जमाना, ता गिक्षुनी एव वपेय; ‘ฉนฺทคามินิโย
 จ गिक्षुनी, โทสคามินิโย จ गिक्षुनी, मोहคามินิโย จ गिक्षुनी,
 ภยคามินิโย จ गिक्षुनी; ताทิสฺสกาย อาปตฺติยา, เอกจ्जं ปप्फาเชนฺติ
 เอกจ्जं, न पप्फाचेन’ติ. सा गिक्षुनी, गिक्षुनीहि एवमस्स वज्झिया;
 ‘มายฺเย เอวํ อวจ, न ज गिक्षुनी चनฺทคามินิโย, न ज गिक्षुनी
 तोसคามินिโย, न ज गिक्षुनी मोहคามินिโย, न ज गिक्षुनी भयคามินिโย,
 อฺยฺยา โข, กุลทฺฐิกา ปาปสมาจारा, อฺยฺยา โข, ปาปกา สมาจारा,
 ทิสฺสนฺติ เจว สฺยุยฺนฺติ จ, กุลานิ จายฺยา, ทฺวฺจฺจํ ทิสฺสนฺติ เจว,
 สฺยุยฺนฺติ จ, ปกฺกมตฺยา, อิมฺมหา อาวสา, อลํ เต อิทฺ วาเสนา’ติ.

เอวฺจ सा गिक्षुनी, गिक्षुनीहि वृज्जमाना, तदेव पक्कमेहिय,
 सा गिक्षुनी, गिक्षुनीहि यावตฺติยं समनुภาसितप्फा, तस्स ปญ्णिस्सคฺคา.
 यावตฺติยญฺเจ समनुภาसियमाना, तं ปญ्णिस्सชฺเชยฺย, อิจฺเจตํ กุลลं,
 โน เจ ปญ्णिस्सชฺเชยฺย; อยฺมปิ गिक्षुनी यावตฺติยं ॠमं आपन्ना
 निस्सरณियं सम्भाสิสฺส”.

อุทฺทฺฐา โข อฺยฺยาโย, สตฺตรสฺส สัมभाสิสฺสา ॠมฺมา, นว
 ปจฺมาปตฺติกา, อญฺจฺจํ ยาวตฺติยกา, เยสํ गिक्षुनी อญฺจตฺรํ वा, อญฺจตฺรํ वा,

อาปชฺชติ, ตาย ภิกขุณียา อุภโตสฺสเม ปกฺขมานตฺตํ จริตพฺพํ
 จิณฺณมานตฺตา, ภิกขุณี ยตฺถ สียา, วิสติคฺโคณ ภิกขุณิสฺสโม, ตตฺถ सा
 ภิกขุณี, อพฺเภตพฺพา. เอกายปิ เจ อุโน, วิสติคฺโคณ ภิกขุณิสฺสโม,
 तं ภิกखुणी अप्पेय्य, सा ज भिखुणी, अनप्पिता. ता ज भिखुणीये कारय्हा;
 อยं तत्तถ सामीजि. तत्तถाययाโย पुज्जामि, गज्जित्तถ प्रिसुत्तरा? तुत्तिम्मपि
 पुज्जामि, गज्जित्तถ प्रिसुत्तरा? तत्तिम्मपि पुज्जामि, गज्जित्तถ प्रिसुत्तरा?
 प्रिसुत्तरेत्तถाययायो, तस्मा तुम्हि, ऐवमेत्तं चारयामि.
 สัฆมาทิสเสสุทเทโส นิฆฺจิตฺโต

นิสฺสคฺคิยปาจิตฺติยฺกทฺเทโส

อิเม โข ปณายยาโย, ตีส นิสฺสคฺคิยา ปาจิตฺติยา ฆมฺมา, อุทฺเทสํ
 อากจฺจนฺติ.

๑. ปตฺตวคฺโค

๑.๑.๒๖ [๗/๓๔][2-2427] “ยา ปน ภิกขุณี, ปตฺตสนฺนิจยํ กรเญย;
 นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ”.

๒.๒.๒๗ [๗/๓๔][2-2443] “ยา ปน ภิกขุณี, อกาลจีวรํ ‘กาลจีวรนฺ’ติ
 อธิภฺจฺหิตฺวา ภาชาเปญฺย; นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ”.

๓.๓.๒๘ [๗/๔๔][2-2452] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุณียา สทฺธิ จีวรํ
 ปริวตฺเตตฺวา, सा पञ्जा ऐवं वहेय्य; ‘हनฺทายเย तुยฺห จีวรं, อาหาร मेतं

จีวร, ยัม ตูยหัง, ตูยหเมเวตัง; ยัม มยหัง, มยหเมเวตัง, อาหาร เมตัง, สกัม
ปจจาหาราติ อจจินฺทเยยฺย วา อจจินฺทาเปยฺย วา; นิสฺสัคคิยํ ปาจิตฺตํ”.

๔.๔.๒๙ [๗๔๙][2-2465] “ยา ปน ภิกฺขุณฺเห, อณฺณํ วิณฺณาเปตฺวา
อณฺณํ วิณฺณาเปยฺย; นิสฺสัคคิยํ ปาจิตฺตํ”.

๕.๕.๓๐ [๗๕๔][2-2475] “ยา ปน ภิกฺขุณฺเห อณฺณํ เจตาเปตฺวา อณฺณํ
เจตาเปยฺย; นิสฺสัคคิยํ ปาจิตฺตํ”.

๖.๖.๓๑ [๗๕๙][2-2485] “ยา ปน ภิกฺขุณฺเห, อณฺณทตฺถิเกน ปรีกฺขาเรน
อณฺณทฺทิสิเกน สัมมิเกน อณฺณํ เจตาเปยฺย; นิสฺสัคคิยํ ปาจิตฺตํ”.

๗.๗.๓๒ [๗๖๔][2-2496] “ยา ปน ภิกฺขุณฺเห, อณฺณทตฺถิเกน ปรีกฺขาเรน
อณฺณทฺทิสิเกน สัมมิเกน สณฺณาจิเกน อณฺณํ เจตาเปยฺย; นิสฺสัคคิยํ
ปาจิตฺตํ”.

๘.๘.๓๓ [๗๖๙][2-2508] “ยา ปน ภิกฺขุณฺเห, อณฺณทตฺถิเกน ปรีกฺขาเรน
อณฺณทฺทิสิเกน มหาชนิเกน อณฺณํ เจตาเปยฺย; นิสฺสัคคิยํ ปาจิตฺตํ”.

๙.๙.๓๔ [๗๗๔][2-2519] “ยา ปน ภิกฺขุณฺเห, อณฺณทตฺถิเกน ปรีกฺขาเรน
อณฺณทฺทิสิเกน มหาชนิเกน สณฺณาจิเกน อณฺณํ เจตาเปยฺย; นิสฺสัคคิยํ
ปาจิตฺตํ”.

๑๐.๑๐.๓๕ [๗๗๙][2-2531] “ยา ปน ภิกฺขุณฺเห, อณฺณทตฺถิเกน
ปรีกฺขาเรน อณฺณทฺทิสิเกน ปุคฺคลิเกน สณฺณาจิเกน อณฺณํ เจตาเปยฺย;
นิสฺสัคคิยํ ปาจิตฺตํ”.

๒. จีวราคโค

๑.๑๑.๓๖ [๗๘๔][2-2543] “ครุฬาวุรณํ ปน ภิกขุณียา, เจตาเปนฺติยา จตุกกัสสปมํ เจตาเปตพฺพํ. ตโต เจ อุตฺตริํ เจตาเปยฺย; นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ”.

๒.๑๒.๓๗ [๗๘๕][2-2554] “ลหุฬาวุรณํ ปน ภิกขุณียา, เจตาเปนฺติยา อพฺพมเตยฺยกกัสสปมํ เจตาเปตพฺพํ. ตโต เจ อุตฺตริํ เจตาเปยฺย; นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ”.

๓.๑๓.๓๘ (ภข๑)[๔๖๒][1-1867] “นิฏฺฐิตจีวรสุมี ภิกขุณียา, อุพฺภตสุมี กจิเน, ทสาหปรมํ, อติเรกจีวรํ ฐาเรตพฺพํ, ตํ อติฏฺกามาเนนฺติยา; นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ”.

๔.๑๔.๓๙ (ภข๒)[๔๗๕][1-1892] “นิฏฺฐิตจีวรสุมี ภิกขุณียา, อุพฺภตสุมี กจิเน, เอกเรตฺตมปิ เจ, ภิกขุณี ปณฺจหิ จีวเรหิ, วิปฺปวเสยฺย อณฺณตฺร, ภิกขุณี สมนฺตียา; นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ”.

๕.๑๕.๔๐ (ภข๓)[๔๙๙][1-1924] “นิฏฺฐิตจีวรสุมี ภิกขุณียา, อุพฺภตสุมี กจิเน, ภิกขุณียา ปเนว, อกาลจีวรํ อุปฺปชฺเชยฺย. อาทํขมานาย ภิกขุณียา ปฏฺฐิตฺตเหตุพฺพํ. ปฏฺฐิตฺตเหตุวา ชิปฺปเมว กาเรตพฺพํ, โน จสฺส ปาริปุริ, มาสปรมํ ตาย ภิกขุณียา, ตํ จีวรํ นิฏฺฐิปปิตพฺพํ, อุนสฺส ปาริปุริยา, สติยา ปจฺจาสาย. ตโต เจ อุตฺตริํ นิฏฺฐิเปยฺย, สติยาปิ ปจฺจาสาย; นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ”.

๖.๑๖.๔๑ (ภข๖)[๔๑๘][1-1984] “ยา ปน ภิกขุณี, อณฺณตํ คหปติ วา, คหปตานี วา, จีวรํ วิณฺญาเปยฺย; อณฺณตฺร สมฺยา, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. ตตฺถายํ สมฺโย อจฺฉินฺนจีวรํ วา โหติ, ภิกขุณี นฺนุจจีวรํ วา; อยํ ตตฺถ สมฺโย”.

๗.๑๗.๔๒ (ภข๗)[๔๒๓][1-2002] “ตณฺเฑ อณฺณตโก, คหปติ วา, คหปตานี วา พหุหิ จีวเรหิ, อภิหฺนุจํ ปวาระยฺย. สนฺตรุตฺตรปรมํ ตาย ภิกขุณิยา, ตโต จีวรํ สาทิตพฺพ. ตโต เจ อุตฺตรํ สาทิเยยฺย; นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ”.

๘.๑๘.๔๓ (ภข๘)[๔๒๘][1-2019] “ภิกขุณี ปเนว, อุทฺทิสฺส อณฺณต-
กสฺส, คหปติสฺส วา, คหปตานิยา วา จีวรเจตาปนํ อุปฺกขมฺหิ โหติ;
‘อิมินา จีวรเจตาปนเน, จีวรํ เจตาเปตฺวา, อิตฺถนฺนามํ ภิกขุณี, จีวเรน
อจฺฉาเทสฺสามิ’ติ. ตตฺร เจ สว ภิกขุณี, ปุพฺเพ อปฺปวาริตา อุปฺสํกมิตฺวา
จีวเร วิกปฺปิ อปาขฺเชยฺย; ‘สาธุ วต มํ, อายสฺมา อิมินา จีวรเจตาปนเน,
เอวรูปํ วา เอวรูปํ วา, จีวรํ เจตาเปตฺวา, อจฺฉาเทหิ’ติ. กลฺยาณกมฺยตํ
อุปาทาย; นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ”.

๙.๑๙.๔๔ (ภข๙)[๔๓๓][1-2045] “ภิกขุณี ปเนว, อุทฺทิสฺส อุภินฺนํ
อณฺณตกานํ, คหปตีนํ วา คหปตานีนํ วา, ปจฺเจกจีวรเจตาปนานิ,
อุปฺกขมฺหานิ โหนฺติ; ‘อิมเหติ มยํ ปจฺเจกจีวรเจตาปนเห, ปจฺเจกจีวรานิ
เจตาเปตฺวา, อิตฺถนฺนามํ, ภิกขุณี จีวเรหิ, อจฺฉาเทสฺสามา’ติ. ตตฺร เจ สว
ภิกขุณี, ปุพฺเพ อปฺปวาริตา อุปฺสํกมิตฺวา จีวเร, วิกปฺปิ อปาขฺเชยฺย; ‘สาธุ
วต, มํ อายสฺมฺนโต, อิมเหติ ปจฺเจกจีวรเจตาปนเห, เอวรูปํ วา เอวรูปํ วา,

จีวร เจตาเปตฺวา อจฺจาทถ, อุโฆว สนฺตฺวา เอเกนา’ติ. กสฺยาณกมฺยตํ
อุปาทาย; นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ”.

๑๐.๒๐.๔๕ (ภข๑๐)[๕๓๘][1-2076] “ภิกขุณี ปเนว, อุทฺทิสฺส ราชฺชา วา
ราชโภโคโค วา, พฺราหฺมโณ วา, คหปติโก วา, ทฺวเตน จีวรเจตาปนํ,
ปหิณฺเอย. ‘อิมินา จีวรเจตาปนเนน จีวร เจตาเปตฺวา, อิตฺถนฺนามํ ภิกขุณี,
จีวเรน อจฺจาทเห’ติ. โส เจ ทฺวโต ตํ, ภิกขุณี อุปสํกมิตฺวา, เอวํ วเทฺย; ‘อิทํ ไช
อยฺเย อยฺยํ, อุทฺทิสฺส จีวรเจตาปนํ, อากตํ ปฏฺกคฺคฺหาตุ, อยฺยา
จีวรเจตาปนนฺ’ติ. ตาย ภิกขุณิยา, โส ทฺวโต, เอวมสฺส วจฺนีโย; ‘น ไช มยํ
อาวุโส จีวรเจตาปนํ ปฏฺกคฺคฺหามาติ. จีวรณฺจ ไช มยํ ปฏฺกคฺคฺหาม,
กาเลน กปฺปियนฺ’ติ. โส เจ ทฺวโต, ตํ ภิกขุณี เอวํ วเทฺย; ‘อตฺถิ ปนฺาย-
ยาย, โกจิ เวยฺยาวจฺจกโร’ติ. จีวรตฺถิกาย ภิกฺขเว ภิกขุณิยา, เวยฺยาวจ-
จกโร นิทฺทิสฺสทฺพโป, อารามิโก วา อุปาสโก วา; ‘เอโส ไช อาวุโส,
ภิกขุณีเนน เวยฺยาวจฺจกโร’ติ. โส เจ ทฺวโต ตํ เวยฺยาวจฺจกรํ สณฺณปาเปตฺวา,
ตํ ภิกขุณี อุปสํกมิตฺวา, เอวํ วเทฺย; ‘ยํ ไช อยฺเย อยฺยา เวยฺยาวจฺจกรํ
นิทฺทิสฺส. สณฺณตฺโต โส มยา อุปสํกมฺตุ อยฺยา, กาเลน จีวเรน ตํ อจฺจ-
าทสฺสตี’ติ. จีวรตฺถิกาย ภิกฺขเว ภิกขุณิยา, เวยฺยาวจฺจกโร อุปสํกมิตฺวา,
ทฺวิตฺถิกฺขตฺตํ โจเทตฺพโป สาทตฺพโป; ‘อตฺถิ เม อาวุโส จีวเรนา’ติ.
ทฺวิตฺถิกฺขตฺตํ โจทยมาณา สารยมาณา. ตํ จีวรํ อภินิปฺผาเทฺย. อิจฺเจตํ
กฺขลํ; โน เจ อภินิปฺผาเทฺย, จตฺถกฺขตฺตํ ปณฺจกฺขตฺตํ ฉกฺขตฺตฺปรมํ
ตฺถนฺ’ทิฏฺฐาย, อุทฺทิสฺส จาตพฺพํ. จตฺถกฺขตฺตํ ปณฺจกฺขตฺตํ ฉกฺขตฺตฺปรมํ
ตฺถนฺ’ทิฏฺฐตา, อุทฺทิสฺส ติฏฺฐมาณา ตํ จีวรํ อภินิปฺผาเทฺย. อิจฺเจตํ กฺขลํ;

โน เจ อภินิพฺผาเทยฺย. ‘ตโต เจ อุตฺตริ วายมมานา, ตํ จีวร อภินิพฺผา-
เทยฺย. นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ’. โน เจ อภินิพฺผาเทยฺย ยตสฺสา จีวรเจตาปนํ
อาภตํ ตตฺถ สามํ วา, คนฺตพฺพํ, ทูโต วา ปาเหตุพฺโพ; ‘ยํ โข ตุมฺเห
อายุสฺสมนฺโต ภิกฺขุณี, อุทฺทิสฺส จีวรเจตาปนํ ปหิณฺตถ, น ตนฺตสฺสา
ภิกฺขุณิยา กิณฺจิ อตฺถํ อนุโมติ, ยญฺชนฺตายสฺสมนฺโต สกํ มา โว, สกํ
วินสฺสา’ติ; อยํ ตตฺถ สามํจี’ติ.

๓. (ทุตฺติย) ปตฺตวคฺโค

๑.๒๑.๔๖ (ภข๑๘)[๔๘๓][1-2207] “ยา ปน ภิกฺขุณี ชาตฺรฐปรชตํ
อุคฺคณฺหยว วา, อุคฺคณฺหาเปยฺย วา, อุปนิทฺธิตํ วา สาทียะยฺย;
นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ”.

๒.๒๒.๔๗ (ภข๑๙)[๔๘๘][1-2225] “ยา ปน ภิกฺขุณี, นานปฺปการกํ
รूपิยสํโวรหารํ สmapชฺเชยฺย; นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ”.

๓.๒๓.๔๘ (ภข๒๐)[๔๙๔][1-2242] “ยา ปน ภิกฺขุณี, นานปฺปการกํ
กยวิภกํ สmapชฺเชยฺย; นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ”.

๔.๒๔.๔๙ (ภข๒๒)[๖๑๒][1-2281] “ยา ปน ภิกฺขุณี อุณฺปนฺจพฺนฺธเนน
ปตฺเตน, อณฺณํ นวํ ปตฺตํ เจตาเปยฺย; นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. ตาย ภิกฺขุณี-
ยา โส ปตฺโต ภิกฺขุณีปริสาย นิสฺสชฺชิตพฺโพ. โย จ ตสฺสา ภิกฺขุณีปริสาย,
ปตฺตปฺริยนฺโต, โส จ ตสฺสา ภิกฺขุณิยา, ปทาตพฺโพ; ‘อํ เต ภิกฺขุณี ปตฺโต
ยาว เกทนาย ธารेतพฺโพ’ติ. อยํ ตตฺถ สามํจี’ติ.

๕.๒๕.๕๐ (ภข๒๓)[๖๒๒][1-2314] “ยานิ โข ปน ตานิ, คิลานานิ ภิกขุณีเน ปฏิสายนียานิ เกสขุชานิ, เสยฺยถิทํ. สปปิ นวนีตํ เตลํ มธฺ ฌาณิตํ. ตานิ ปฏิกคเหตฺวา, สตุตฺตาหปรมํ สนฺนิธการกํ ปริภุญชิตพฺพานิ, ตํ อติฏฺกาเมนฺตียา; นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺตียํ”.

๖.๒๖.๕๑ (ภข๒๔)[๖๓๒][1-2338] “ยา ปน ภิกขุณี ภิกขุณียา สามํ จีวรํ ทตฺวา, กุปิตา อนตฺตมฺนา อจฺฉินฺทฺเยยฺ วา, อจฺฉินฺทาเปยฺย วา; นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺตียํ”.

๗.๒๗.๕๒ (ภข๒๖)[๖๓๗][1-2353] “ยา ปน ภิกขุณี สามํ สุตฺตํ วิญญาเปตฺวา, ตนฺตฺวาเยหิ จีวรํ วายาเปยฺย; นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺตียํ”.

๘.๒๘.๕๓ (ภข๒๗)[๖๔๒][1-2367] “ภิกขุณี ปนฺเว อุกฺกิสฺส อณฺเฏตโก คหปติ วา คหปตานี วา ตนฺตฺวาเยหิ จีวรํ วายาเปยฺย; ตตฺร เจ สา ภิกขุณี ปุพฺเพ อปฺปวาริตา ตนฺตฺวาเย อุปสํกมิตฺวา, จีวเร วิกปฺปํ อาปชฺเชยฺย; ‘อิทํ โข อวฺุโส จีวรํ มํ อุกฺกิสฺส วียติ, อายตฺถจ กโรถ, วิตฺถตฺถจ อปฺปิตฺถจ, สุวீตฺถจ สุปฺวา ยิตฺถจ, สุวิเลขิตฺถจ สุวิทฺถจ จิตฺถจ กโรถ. อปฺเปว นาม มยฺมฺปิ, อายสฺมฺนฺตานํ ภิกฺขิมฺตฺตํ อนฺนปทชฺเชยฺยามา’ติ. เอวฺจ สา ภิกขุณี, วตฺวา ภิกฺขิมฺตฺตํ อนฺนปทชฺเชยฺย, อนฺตมฺโส ปิณฺทปาตมตฺตมฺปิ; นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺตียํ”.

๙.๒๙.๕๔ (ภข๒๙)[๖๔๘][1-2389] “ทสหาหาคตํ กตติกเตมาสิก-
ปฺนุณณํ, ภิกขุณียา ปนฺเว, อจฺเจกจีวรํ อุปฺปชฺเชยฺย. อจฺเจกํ มณฺณมา-
นาย ภิกขุณียา, ปฏิกฺคเหตพฺพํ. ปฏิกฺคเหตฺวา ยาว จีวรกาลสมยํ
นิกฺขิปปิตพฺพํ. ตโต เจ อุตฺตริ นิกฺขิเปยฺย; นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ”.

๑๐.๓๐.๕๕ (ภข๓๐)[๖๕๘][1-2423] “ยา ปน ภิกฺขุณี ชาณํ สํฆิกํ ลาภํ
ปริณตํ อุตฺตโน ปริณามेยฺย; นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ”.

อุทฺทิกฺกุจา โข อยฺยาโย, ตัส นิสฺสคฺคิยา ปาจิตฺติยา ฐมา.
ตตฺถายฺยาโย ปุจฺฉามิ, กจฺจิตฺถ ปริสฺสุทฺธา? ทฺติยมฺปิ ปุจฺฉามิ,
กจฺจิตฺถ ปริสฺสุทฺธา? ตติยมฺปิ ปุจฺฉามิ, กจฺจิตฺถ ปริสฺสุทฺธา?
ปริสฺสุทฺเธตฺถายฺยาโย, ตสฺมา ตฺวํเห, เอวเมตํ ฐารยามิ.

นิสฺสคฺคิยปาจิตฺติยฺกฺกเทโส นิฏฺฐิตो

ปาจิตฺติยฺกฺกเทโส

อิมเ โข ปนฺายฺยาโย, จสฺสจฺจิสฺสา ปาจิตฺติยา ฐมา, อุทฺเทสํ
อาคจฺจนฺติ.

๑. ลสฺสณวคฺโค

๑.๑.๕๖ [๗๙๔][2-2571] “ยา ปน ภิกฺขุณี, ลสฺสณํ ชาเทยฺย; ปาจิตฺติยํ”.

๒.๒.๕๗ [๗๙๙][2-2581] “ยา ปน ภิกฺขุณี, สมฺพาเช โลมํ สํหฺราเปยฺย;
ปาจิตฺติยํ”.

๓.๓.๕๘ [๘๐๓][2-2588] “ตลฆาตเก; ปาจิตฺติยํ”.

๓.๓.๕๘ [๘๐๓][2-2588] “ชตุมฏฺฐเก; ปาจิตฺติย”.

๕.๕.๖๐ [๘๑๑][2-2601] “อุทกสฺสทฺธิกํ ปน ภิกฺขุณียา, อาทียมานาย
ทฺวํคฺลปพฺพปรมํ อาทาตพฺพํ, ตํ อติฏฺกาเมนฺติยา; ปาจิตฺติย”.

๖.๖.๖๑ [๘๑๖][2-2612] “ยา ปน ภิกฺขุณี, ภิกฺขุสฺส ญฺณชนฺตสฺส
ปานีเยน วา วิฐฺปนเนน วา อุปฺตฺธิญฺเจยฺย; ปาจิตฺติย”.

๗.๗.๖๒ [๘๒๑][2-2625] “ยา ปน ภิกฺขุณี, อามกธณฺณํ วิณฺณตฺวา วา
วิณฺญาเปตฺวา วา ฆชฺชิตฺวา วา ฆชฺชาเปตฺวา วา โกฏฺฏเวตฺวา วา
โกฏฺฏฺวาเปตฺวา วา ปจิตฺวา วา ปจาเปตฺวา วา ญฺณเชยฺย; ปาจิตฺติย”.

๘.๘.๖๓ [๘๒๕][2-2637] “ยา ปน ภิกฺขุณี, อุจฺจารํ วา ปสฺสวํ วา
สํการํ วา วิฆาสํ วา ติโรกฺกฺเข วา ติโรปาการา วา จญฺเหยฺย วา
จญฺหาเปยฺย วา; ปาจิตฺติย”.

๙.๙.๖๔ [๘๒๙][2-2651] “ยา ปน ภิกฺขุณี, อุจฺจารํ วา ปสฺสวํ วา
สํการํ วา วิฆาสํ วา หริเต จญฺเหยฺย วา จญฺหาเปยฺย วา; ปาจิตฺติย”.

๑๐.๑๐.๖๕ [๘๓๔][2-2665] “ยา ปน ภิกฺขุณี, นจฺจํ วา คีตํ วา วาทิตํ
วา ทสฺสนาย คจฺเจยฺย; ปาจิตฺติย”.

๒. รตฺตนุทการวคฺโค

๑.๑๑.๖๖ [๘๓๙][2-2673] “ยา ปน ภิกฺขุณี, รตฺตนุทการาเร อปฺปทีเป
ปฺริเสน สทฺธิ เอเกเนกา สนฺติญฺเจยฺย วา สลฺลเปยฺย วา; ปาจิตฺติย”.

๒.๑๒.๖๗ [๘๔๓][2-2685] “ยา ปน ภิกขุณี, ปฏิจจนเน โอภาเส
ปฺริเสน สทฺธิ์ เอเกเนกา สนฺติฏฺเฐยฺย วา สลฺลเปยฺย วา; ปาจิตฺติย”.

๓.๑๓.๖๘ [๘๔๗][2-2697] “ยา ปน ภิกขุณี, อชฺโหมกาเส ปฺริเสน สทฺธิ์
เอเกเนกา สนฺติฏฺเฐยฺย วา สลฺลเปยฺย วา; ปาจิตฺติย”.

๔.๑๔.๖๙ [๘๕๑][2-2709] “ยา ปน ภิกขุณี, รติกาย วา พฺยุเห วา
สํฆาฏฺเฐ วา ปฺริเสน สทฺธิ์ เอเกเนกา สนฺติฏฺเฐยฺย วา สลฺลเปยฺย วา
นิกณฺณิกํ วา ชปฺเปยฺย ทฺติยิกํ วา ภิกขุณี อฺยุโยเชยฺย; ปาจิตฺติย”.

๕.๑๕.๗๐ [๘๕๕][2-2723] “ยา ปน ภิกขุณี, ปฺเรภตฺตํ กุลานิ
อุปสํกมิทฺวา อาสเน นิสํสิทฺวา สามิเก อนาปฺจุฉา ปกุกเมยฺย; ปาจิตฺติย”.

๖.๑๖.๗๑ [๘๖๐][2-2735] “ยา ปน ภิกขุณี, ปจฺฉาภตฺตํ กุลานิ
อุปสํกมิทฺวา สามิเก อนาปฺจุฉา อาสเน อภินิสํเทยฺย วา อภินิพฺชเชยฺย
วา; ปาจิตฺติย”.

๗.๑๗.๗๒ [๘๖๕][2-2749] “ยา ปน ภิกขุณี, วิกาเล กุลานิ
อุปสํกมิทฺวา สามิเก อนาปฺจุฉา เสยฺยํ สนฺถริทฺวา วา สนฺถราเปทฺวา วา
อภินิสํเทยฺย วา อภินิพฺชเชยฺย วา; ปาจิตฺติย”.

๘.๑๘.๗๓ [๘๗๐][2-2761] “ยา ปน ภิกขุณี, ทฺกคฺคหิตฺเตน ทฺปูธาริตฺเตน
ปฺริ อฺจุฉาเปยฺย; ปาจิตฺติย”.

๙.๑๙.๗๔ [๘๗๕][2-2772] “ยา ปน ภิกขุณี, อตฺตานํ วา ปฺริ วา
นิริเยน วา พฺรหฺมจริเยน วา อภิสเปยฺย; ปาจิตฺติย”.

๙.๑๙.๗๔ [๘๗๕][2-2772] “ยา ปน ภิกขุณี, อตฺตทานํ วรฺติวฺวา วรฺติวฺวา โรเพยฺย; ปาจิตุตฺติยํ”.

๓. นคฺควคฺโค

๑.๒๑.๗๖ [๘๘๔][2-2786] “ยา ปน ภิกขุณี, นคฺคา นหาเยยฺย; ปาจิตุตฺติยํ”.

๒.๒๒.๗๗ [๘๘๘][2-2793] “อุทฺทกสาฎฺธิกํ ปน ภิกขุณฺิยา, การยมาณาย ปมาณิกา การเตพฺพวา, ตตฺริทํ ปมาณํ, ทิฆมฺโส จตฺสโส วิทฺตุถิโย, สุกต- วิทฺตุถิยา, ติริยํ เทว วิทฺตุถิโย, ตํ อติฏฺกามาเนตฺติยา เจทนกํ; ปาจิตุตฺติยํ”.

๓.๒๓.๗๘ [๘๙๓][2-2803] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุณฺิยา จีวรํ วิสิทฺท- เพตฺวา วา วิสิทฺทวาเปตฺวา วา สา ปจฺจา อนนฺตรายิกิณี เนว สิพฺเพยฺย น สิพฺพาปนาย อุตฺตสุกฺกํ กรเยยฺย, อณฺณตฺร จตฺตูปปญฺจาหา; ปาจิตุตฺติยํ”.

๔.๒๔.๗๙ [๘๙๘][2-2817] “ยา ปน ภิกขุณี, ปญฺจาหิํ สํฆาฏิจารี อติฏฺกามาเยยฺย; ปาจิตุตฺติยํ”.

๕.๒๕.๘๐ [๙๐๓][2-2826] “ยา ปน ภิกขุณี, จีวรสมฺภนฺิยํ ธาเรยฺย; ปาจิตุตฺติยํ”.

๖.๒๖.๘๑ [๙๐๘][2-2835] “ยา ปน ภิกขุณี, คณฺสสฺส จีวรลาภิ อนฺตรายิ กรเยยฺย; ปาจิตุตฺติยํ”.

๗.๒๗.๘๒ [๙๑๒][2-2844] “ยา ปน ภิกขุณี, ฐมฺมิํ จีวรวิภังฺกํ ปฏฺฐิพาเหยฺย; ปาจิตุตฺติยํ”.

๘.๒๘.๘๓ [๙๑๗][2-2853] “ยา ปน ภิกขุณี, อคาริกสฺส วา
ปรีพฺพาชกสฺส วา ปรีพฺพาชิกาย วา สมณจีวรํ ทเมยฺย; ปาจิตฺตํ”.

๙.๒๙.๘๔ [๙๒๑][2-2863] “ยา ปน ภิกขุณี, ทุพฺพลจีวรปจฺจาสาย
จีวรกาลสมมํ อติฏฺกามาเมยฺย; ปาจิตฺตํ”.

๑๐.๓๐.๘๕ [๙๒๘][2-2878] “ยา ปน ภิกขุณี, ฐมมิกํ กจฺจิทฺถารํ
ปฏฺฐิพาเหยฺย; ปาจิตฺตํ”.

๔. ตวณฺเณวคฺโค

๑.๓๑.๘๖ [๙๓๓][2-2887] “ยา ปน ภิกขุณีโย, เทว เอกมณฺเญ
ตวณฺเณยฺยํ; ปาจิตฺตํ”.

๒.๓๒.๘๗ [๙๓๗][2-2894] “ยา ปน ภิกขุณีโย, เทว เอกตฺถรณปาวุร-
ณา ตวณฺเณยฺยํ; ปาจิตฺตํ”.

๓.๓๓.๘๘ [๙๔๒][2-2903] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุณียา สณฺจิจฺจ อผาสํ
กเรยฺย; ปาจิตฺตํ”.

๔.๓๔.๘๙ [๙๔๗][2-2914] “ยา ปน ภิกขุณี, ทฺถุขิตํ สหชีวินํ เนา
อุปฺปญฺเจยฺย น อุปฺปญฺจาปนาย อุตฺตสฺสํ กเรยฺย; ปาจิตฺตํ”.

๕.๓๕.๙๐ [๙๕๑][2-2925] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุณียา อุปฺปสฺสํ ทตฺวา
กุปิตา อนตฺตมณา นิฏฺกทฺตเมยฺย วา นิฏฺกทฺตมาเปยฺย วา; ปาจิตฺตํ”.

๖.๓๖.๙๑ [๙๕๖][2-2936] “ยา ปน ภิกขุณี, สํสฺสจฺจา วิหเรยฺย
คหปติณา วา คหปติปฺตเตน วา, สทา ภิกขุณี ภิกขุณีหิ เอวมสฺส วจฺนียา;

‘มายเย, สัมภูจา วิหริ คหปตินาปี คหปติปุตฺเตนปี, วิวิจายเย,
 วิเวกญฺเวย ภคินิยา สัมโฆ วณฺเณตี’ติ. เอวญฺจ สา ภิกฺขุณี, ภิกฺขุณีหิ
 วุจฺจมานา ตเถว ปคฺคณฺหยุย, สา ภิกฺขุณี, ภิกฺขุณีหิ ยาวตติยํ
 สมฺนุภาสิตพฺพา, ตสฺส ปฏฺินิสฺสคฺกาย. ยาวตติยญฺเจ สมฺนุภาสียมานา,
 ตํ ปฏฺินิสฺสชฺเชยุย, อิจฺเจตํ กุสลํ, โน เจ ปฏฺินิสฺสชฺเชยุย; ปาจิตฺติย”.

๗.๓๗.๙๒ [๙๖๒][2-2954] “ยา ปน ภิกฺขุณี อนฺโตรภูเจ สาสํกสมฺมเต
 สปฺปฏฺิภเย อสตุติกา จาริกํ จเรยุย; ปาจิตฺติย”.

๘.๓๘.๙๓ [๙๖๖][2-2965] “ยา ปน ภิกฺขุณี ติโรรภูเจ สาสํกสมฺมเต
 สปฺปฏฺิภเย อสตุติกา จาริกํ จเรยุย; ปาจิตฺติย”.

๙.๓๙.๙๔ [๙๗๐][2-2976] “ยา ปน ภิกฺขุณี อนฺโตะวสฺสํ จาริกํ จเรยุย;
 ปาจิตฺติย”.

๑๐.๔๐.๙๕ [๙๗๔][2-2984] “ยา ปน ภิกฺขุณี, วสฺสํวฺภูจา จาริกํ น
 ปกฺกเมยุย อนฺตมโส ฉปฺปญฺจโยชนานิปี; ปาจิตฺติย”.

๕. จิตฺตาคารวคฺโค

๑.๔๑.๙๖ [๙๗๘][2-2992] “ยา ปน ภิกฺขุณี, ราชาคารํ วา จิตฺตาคารํ
 วา อารามํ วา อุยฺยานํ วา โปกฺขรณํ วา ทสฺสนาย คจฺเจยุย; ปาจิตฺติย”.

๒.๔๒.๙๗ [๙๘๓][2-3004] “ยา ปน ภิกฺขุณี, อาสนทํ วา ปลลํกํ วา
 ปริภุญฺชยุย; ปาจิตฺติย”.

๓.๔๓.๙๘ [๙๘๗][2-3013] “ยา ปน ภิกฺขุณี, สุตตํ กนฺเตยุย; ปาจิตฺติย”.

๔.๔๔.๙๙ [๙๙๑][2-3020] “ยา ปน ภิกขุณี, คิหิเวยยาวาจจํ กเรยฺย; ปาจิตฺติยํ”.

๕.๔๕.๑๐๐ [๙๙๕][2-3027] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุณียา; ‘เอหายเย, อิมํ อธิกรณํ วุปสมเหหิ’ติ, วุจจมานา; ‘สาธุ’ติ, ปณฺธิสฺสณฺนิตฺวา सा पञ्चा अननुत्तरायिकीเน नैव वुपसमेय्य न वुपสมाय अस्सुकुํ กเรยฺย, ปาจิตฺติยํ”.

๖.๔๖.๑๐๑ [๑๐๐๐][2-3041] “ยา ปน ภิกขุณี, อคาริกสฺส วา ปริพฺพาชกสฺส วา ปริพฺพาชิกาย วา สหตฺถา ขาพณียํ วา โภชนียํ วา ทเทยฺย; ปาจิตฺติยํ”.

๗.๔๗.๑๐๒ [๑๐๐๔][2-3053] “ยา ปน ภิกขุณี, อวสถจีวรํ อนิสฺสขฺชิตฺวา ปริภุญฺเชยฺย; ปาจิตฺติยํ”.

๘.๔๘.๑๐๓ [๑๐๐๙][2-3063] “ยา ปน ภิกขุณี, อวสถํ อนิสฺสขฺชิตฺวา จาริกํ ปกุกเมยฺย; ปาจิตฺติยํ”.

๙.๔๙.๑๐๔ [๑๐๑๔][2-3073] “ยา ปน ภิกขุณี, ตีรจฺฉานวิหฺขํ ปริยาปฺเณยฺย; ปาจิตฺติยํ”.

๑๐.๕๐.๑๐๕ [๑๐๑๘][2-3081] “ยา ปน ภิกขุณี, ตีรจฺฉานวิหฺขํ วาเจยฺย; ปาจิตฺติยํ”.

๖. อารามวคฺโค

๑.๕๑.๑๐๖ [๑๐๒๔][2-3094] “ยา ปน ภิกขุณี, ชานํ สภิกขุํ อารามํ อนาปุจฺฉา ปวิเสยฺย; ปาจิตฺติยํ”.

๒.๕๒.๑๐๗ [๑๐๒๙][2-3107] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุ อุกโกเสยฺย วา ปริภาเสยฺย วา; ปาจิตฺติย”.

๓.๕๓.๑๐๘ [๑๐๓๔][2-3117] “ยา ปน ภิกขุณี, จณฺทีกตา คณฺ ปริภาเสยฺย, ปาจิตฺติย”.

๔.๕๔.๑๐๙ [๑๐๓๘][2-3126] “ยา ปน ภิกขุณี, นิมนฺติตา วา ปวาริตา วา ขาพณียํ วา โภชนียํ วา ขาเพยฺย วา ภูณฺเชยฺย วา, ปาจิตฺติย”.

๕.๕๕.๑๑๐ [๑๐๔๓][2-3139] “ยา ปน ภิกขุณี, กุลมจฺจนฺรียํ อสฺส; ปาจิตฺติย”.

๖.๕๖.๑๑๑ [๑๐๔๗][2-3147] “ยา ปน ภิกขุณี, อภิกขุเก อาวาเส วสฺสํ วเสยฺย, ปาจิตฺติย”.

๗.๕๗.๑๑๒ [๑๐๕๑][2-3154] “ยา ปน ภิกขุณี, วสฺสํวฺจฺจา อุกโกตฺสํเข ตีหิ จาเนหิ น ปวาเรยฺย ทิฏฺเฐน วา สฺเตน วา ปริสํกาย วา; ปาจิตฺติย”.

๘.๕๘.๑๑๓ [๑๐๕๕][2-3161] “ยา ปน ภิกขุณี, โอวาทาย วา สํวาสาย วา น คจฺเจยฺย, ปาจิตฺติย”.

๙.๕๙.๑๑๔ [๑๐๕๙][2-3168] “อนฺวตฺตมมาสํ ภิกขุณียา ภิกขุสํมโต เทว ฐมฺมา ปจฺจาสีสิตพฺพา, อุกโปสถปฺปจฺจกณฺจ โอวาทูปสํกมณฺจ, ตํ อติฏฺกามาเนนฺติยา ปาจิตฺติย”.

๑๐.๖๐.๑๑๕ [๑๐๖๓][2-3175] “ยา ปน ภิกขุณี, ปสาเช ชาตํ คณฺทํ วา รุชิตํ วา อนปฺโลเกตฺวา สํฆํ วา คณฺ วา ปฺริเสน สทฺธึ เอเกเนกา

เภทาเปยฺย วา ผาลาเปยฺย วา โธวาเปยฺย วา อาลิมฺปาเปยฺย วา
พนฺธาเปยฺย วา โมจาเปยฺย วา; ปาจิตฺตียํ”.

๗. คพฺพภินวคฺโค

๑.๖๑.๑๑๖ [๑๐๖๘][2-3184] “ยา ปน ภิกฺขุณี, คพฺพภินํ วุฏฺฐจาเปยฺย;
ปาจิตฺตียํ”.

๒.๖๒.๑๑๗ [๑๐๗๓][2-3193] “ยา ปน ภิกฺขุณี, ปายนฺตํ วุฏฺฐจาเปยฺย;
ปาจิตฺตียํ”.

๓.๖๓.๑๑๘ [๑๐๘๐][2-3208] “ยา ปน ภิกฺขุณี, เทว วสฺसानิ ฌสุ
ธมฺเมสุ อสิกฺขิตฺตสิกฺขํ สิกฺขมานํ วุฏฺฐจาเปยฺย; ปาจิตฺตียํ”.

๔.๖๔.๑๑๙ [๑๐๘๖][2-3222] “ยา ปน ภิกฺขุณี, เทว วสฺसानิ ฌสุ
ธมฺเมสุ สิกฺขิตฺตสิกฺขํ สิกฺขมานํ สํเพน อสมฺมตํ วุฏฺฐจาเปยฺย; ปาจิตฺตียํ”.

๕.๖๕.๑๒๐ [๑๐๙๑][2-3232] “ยา ปน ภิกฺขุณี, อุณฺทวาทสวสฺสํ คิหิตํ
วุฏฺฐจาเปยฺย; ปาจิตฺตียํ”.

๖.๖๖.๑๒๑ [๑๐๙๗][2-3247] “ยา ปน ภิกฺขุณี, ปริปุณฺณทวาทสวสฺสํ
คิหิตํ เทว วสฺसानิ ฌสุ ธมฺเมสุ อสิกฺขิตฺตสิกฺขํ วุฏฺฐจาเปยฺย; ปาจิตฺตียํ”.

๗.๖๗.๑๒๒ [๑๑๐๓][2-3261] “ยา ปน ภิกฺขุณี, ปริปุณฺณทวาทสวสฺสํ
คิหิตํ เทว วสฺसानิ ฌสุ ธมฺเมสุ สิกฺขิตฺตสิกฺขํ สํเพน อสมฺมตํ วุฏฺฐจาเปยฺย;
ปาจิตฺตียํ”.

๘.๖๘.๑๒๓ [๑๑๐๘][2-3271] “ยา ปน ภิกขุณี, สหชีวินี วุฏฺฐาเปตฺวา เทว วสฺसानิ เหนว อนุคฺคเณหฺยุย น อนุคฺคเณหาเปยฺย; ปาจิตฺติย”.

๘.๖๙.๑๒๔ [๑๑๑๒][2-3280] “ยา ปน ภิกขุณี, วุฏฺฐาปีตํ ปวตฺติตินิ เทว วสฺसानิ นานพฺนฺเอยฺย; ปาจิตฺติย”.

๑๐.๗๐.๑๒๕ [๑๑๑๖][2-3287] “ยา ปน ภิกขุณี, สหชีวินี วุฏฺฐาเปตฺวา เหนว วูปกาเสยฺย น วูปกาสาเปยฺย อนฺตมโส จปฺปญฺจโยชนานิปิ; ปาจิตฺติย”.

๘. กุมาริภูตวคฺโค

๑.๗๑.๑๒๖ [๑๑๒๐][2-3294] “ยา ปน ภิกขุณี, อุณฺวิสฺติวสฺสํ กุมาริภูตํ วุฏฺฐาเปยฺย; ปาจิตฺติย”.

๒.๗๒.๑๒๗ [๑๑๒๖][2-3308] “ยา ปน ภิกขุณี, ปริปฺนฺณวิสฺติวสฺสํ กุมาริภูตํ เทว วสฺसानิ จสฺ ฐมฺเมสฺส อสิกฺขิตฺติกฺขํ วุฏฺฐาเปยฺย; ปาจิตฺติย”.

๓.๗๓.๑๒๘ [๑๑๓๒][2-3322] “ยา ปน ภิกขุณี, ปริปฺนฺณวิสฺติวสฺสํ กุมาริภูตํ เทว วสฺसानิ จสฺ ฐมฺเมสฺส สิกฺขิตฺติกฺขํ สํเขน อสมฺมตํ วุฏฺฐาเปยฺย; ปาจิตฺติย”.

๔.๗๔.๑๒๙ [๑๑๓๗][2-3332] “ยา ปน ภิกขุณี, อุณฺทวาทสวสฺสา วุฏฺฐาเปยฺย; ปาจิตฺติย”.

๕.๗๕.๑๓๐ [๑๑๔๒][2-3345] “ยา ปน ภิกขุณี, ปริปฺนฺณทวาทสวสฺสา สํเขน อสมฺมตา วุฏฺฐาเปยฺย; ปาจิตฺติย”.

๖.๗๖.๑๓๑ [๑๑๔๗][2-3356] “ยา ปน ภิกขุณี, ‘อัส ตาว เต, อยเย, วุฏฐาปีเตนา’ติ วุจจมานา ‘สาธู’ติ ปฏิสสณิตฺวา ปจฺจา ขียฺยนธมฺมํ อาปชฺชเยยฺ; ปาจิตฺตียํ”.

๗.๗๗.๑๓๒ [๑๑๕๑][2-3363] “ยา ปน ภิกขุณี, สิกขมานํ; ‘สเจ เม ตฺวํ, อยเย, จีวรํ ทสฺสสิ, เอวาทํ ตํ วุฏฐาเปสฺสามิ’ติ วตฺวา, สา ปจฺจา อนนฺตรายิกิณี เหนว วุฏฐาเปยฺย น วุฏฐาปนาย อุตฺตํ กเรยฺย; ปาจิตฺตียํ”.

๘.๗๘.๑๓๓ [๑๑๕๕][2-3374] “ยา ปน ภิกขุณี, สิกขมานํ; ‘สเจ มํ ตฺวํ อยเย เทว วสฺसानิ อนฺุพนฺธิสฺสสิ, เอวาทํ ตํ วุฏฐาเปสฺสามิ’ติ วตฺวา, สา ปจฺจา อนนฺตรายิกิณี เหนว วุฏฐาเปยฺย น วุฏฐาปนาย อุตฺตํ กเรยฺย; ปาจิตฺตียํ”.

๙.๗๙.๑๓๔ [๑๑๕๙][2-3386] “ยา ปน ภิกขุณี, ปุริสสํสฺสจํ กุมารกสํสฺสจํ จณฺท์ โสกาवासํ สิกขมานํ วุฏฐาเปยฺย; ปาจิตฺตียํ”.

๑๐.๘๐.๑๓๕ [๑๑๖๓][2-3395] “ยา ปน ภิกขุณี, มาตาปีตฺฐิ ภา สามีเกน ภา อนนฺุณฺณตํ สิกขมานํ วุฏฐาเปยฺย; ปาจิตฺตียํ”.

๑๑.๘๑.๑๓๖ [๑๑๖๗][2-3403] “ยา ปน ภิกขุณี, ปาริวาสิกณฺุท- ทาเนน สิกขมานํ วุฏฐาเปยฺย; ปาจิตฺตียํ”.

๑๒.๘๒.๑๓๗ [๑๑๗๑][2-3411] “ยา ปน ภิกขุณี, อนฺุวสฺสํ วุฏฐาเปยฺย; ปาจิตฺตียํ”.

๑๓.๙๓.๑๓๘ [๑๑๗๕][2-3419] “ยา ปน ภิกขุณี, เอกํ วสุสํ เทว
วฏฺฐจาเปยฺย; ปาจิตฺติยํ”.

๙. จตฺตฺปาหนวคฺโค

๑.๙๔.๑๓๙ [๑๑๘๐][2-3430] “ยา ปน ภิกขุณี, อคิลานา จตฺตฺปาหนํ
ชาเรยฺย; ปาจิตฺติยํ”.

๒.๙๕.๑๔๐ [๑๑๘๖][2-3444] “ยา ปน ภิกขุณี, อคิลานา ยาเนน
ยาเยยฺย; ปาจิตฺติยํ”.

๓.๙๖.๑๔๑ [๑๑๙๑][2-3456] “ยา ปน ภิกขุณี, สํฆาณิ ชาเรยฺย;
ปาจิตฺติยํ”.

๔.๙๗.๑๔๒ [๑๑๙๕][2-3464] “ยา ปน ภิกขุณี, อิตฺถาลํการํ ชาเรยฺย;
ปาจิตฺติยํ”.

๕.๙๘.๑๔๓ [๑๑๙๙][2-3471] “ยา ปน ภิกขุณี, คนฺธวณฺณเกน
นหาเยยฺย; ปาจิตฺติยํ”.

๖.๙๙.๑๔๔ [๑๒๐๓][2-3478] “ยา ปน ภิกขุณี, วาสิตเกน ปิณฺณากेन
นหาเยยฺย; ปาจิตฺติยํ”.

๗.๙๐.๑๔๕ [๑๒๐๗][2-3485] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุณียา
อุมฺมทฺทาเปยฺย วา ปริมทฺทาเปยฺย วา; ปาจิตฺติยํ”.

๘.๙๑.๑๔๖ [๑๒๑๑][2-3492] “ยา ปน ภิกขุณี, ลิกฺขมานาย
อุมฺมทฺทาเปยฺย วา ปริมทฺทาเปยฺย วา; ปาจิตฺติยํ”.

๙.๙๒.๑๔๗ [๑๒๑๒][2-3492] “ยา ปน ภิกขุณี, สามเณรียา
อุมมททาเปยฺย วา ปริมททาเปยฺย วา; ปาจิตฺติย”.

๑๐.๙๓.๑๔๘ [๑๒๑๓][2-3492] “ยา ปน ภิกขุณี, คิหิณียา
อุมมททาเปยฺย วา ปริมททาเปยฺย วา; ปาจิตฺติย”.

๑๑.๙๔.๑๔๙ [๑๒๑๔][2-3502] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุสฺส ปุรโต
อนาปุจฺจา อาสเน นิสีเทยฺย; ปาจิตฺติย”.

๑๒.๙๕.๑๕๐ [๑๒๒๐][2-3510] “ยา ปน ภิกขุณี, อนโณกาสกตํ ภิกขุ
ปณฺหํ ปุจฺเจยฺย; ปาจิตฺติย”.

๑๓.๙๖.๑๕๑ [๑๒๒๕][2-3519] “ยา ปน ภิกขุณี, อสํกจฺจิกา คามํ
ปวิเสยฺย; ปาจิตฺติย”.

๑๐. มุสสาวาทคฺโค

๑.๙๗.๑๕๒ (ภข๑)[๒][2-6] “สมฺปชานมุสสาวาทะ; ปาจิตฺติย”.

๒.๙๘.๑๕๓ (ภข๒)[๑๔][2-34] “โอมสวาทะ; ปาจิตฺติย”.

๓.๙๙.๑๕๔ (ภข๓)[๓๗][2-113] “ภิกขุณีเปสฺสณฺเณ; ปาจิตฺติย”.

๔.๑๐๐.๑๕๕ (ภข๔)[๔๕][2-152] “ยา ปน ภิกขุณี, อนุปสมฺปนฺนํ
ปทโส ฐมฺมํ วาเจยฺย; ปาจิตฺติย”.

๕.๑๐๑.๑๕๖ (ภข๕)[๕๑][2-171] “ยา ปน ภิกขุณี, อนุปสมฺปนฺนํ
อุตฺตริทฺทวิรตฺตติรตฺตํ สหเสยฺยํ กปฺเปยฺย; ปาจิตฺติย”.

๖.๑๐๒.๑๕๗ (ภข๖)[๕๖][2-187] “ยา ปน ภิกขุณี, ปุริเสน สหเสยยํ
กปเปยฺย; ปาจิตฺติยํ”.

๗.๑๐๓.๑๕๘ (ภข๗)[๖๓][2-209] “ยา ปน ภิกขุณี, ปุริสสฺส อุตฺตริ
นปฺปณฺจวาทาหิ ฐมมํ เทเสยฺย, อณฺณตฺร วิณฺณนา อิตฺติวิคฺคเหณ;
ปาจิตฺติยํ”.

๘.๑๐๔.๑๕๙ (ภข๘)[๖๙][2-224] “ยา ปน ภิกขุณี, อนุปสมฺปนฺนาย,
อฺตุตฺตริมนุสฺสธมฺมํ อาโรเจยฺย, ภูตสฺสมี; ปาจิตฺติยํ”.

๙.๑๐๕.๑๖๐ (ภข๙)[๗๙][2-297] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุณียา ทฺวฏฺฐลฺลํ
อาปตฺติ, อนุปสมฺปนฺนาย อาโรเจยฺย, อณฺณตฺร ภิกขุณิสฺสมตฺติยา;
ปาจิตฺติยํ”.

๑๐.๑๐๖.๑๖๑ (ภข๑๐)[๘๕][2-323] “ยา ปน ภิกขุณี, ปจฺวี ขณฺเอยฺว วา
ขณฺาเปยฺย วาติ; ปาจิตฺติยํ”.

๑๑. ภูตคามวคโค

๑.๑๐๗.๑๖๒ (ภข๑๑)[๙๐][2-340] “ภูตคามปาตพฺยตฺตาย; ปาจิตฺติยํ”.

๒.๑๐๘.๑๖๓ (ภข๑๒)[๙๘][2-363] “อณฺณวาทเก วิหเสเก; ปาจิตฺติยํ”.

๓.๑๐๙.๑๖๔ (ภข๑๓)[๑๐๕][2-375] “อฺชฺชฎาปนเก ขิยฺยนเก; ปาจิตฺติยํ”.

๔.๑๑๐.๑๖๕ (ภข๑๔)[๑๐๙][2-382] “ยา ปน ภิกขุณี, สํมิกํ มณฺจํ วา,
ปี้จํ วา, ภิสฺสี วา, โกจจํ วา, อชฺโฆกาเส สนฺถริตฺวา วา สนฺถราเปตฺวา วา

ตํ ปกฺกมนฺตี เนา อุกฺุทฺเรยฺย, น อุกฺุทฺราเปยฺย อนาปฺจณํ วา, คจฺเจยฺย;
ปาจิตฺติยํ”.

๕.๑๑๑.๑๖๖ (ภข๑๕)[๑๑๕][2-402] “ยา ปน ภิกฺุขุณี, สํมิเก วิหาเร
เสยฺยํ สนฺถริตฺวา วา สนฺถราเปตฺวา วา ตํ ปกฺกมนฺตี เนา อุกฺุทฺเรยฺย,
น อุกฺุทฺราเปยฺย, อนาปฺจณํ วา, คจฺเจยฺย; ปาจิตฺติยํ”.

๖.๑๑๒.๑๖๗ (ภข๑๖)[๑๒๐][2-417] “ยา ปน ภิกฺุขุณี, สํมิเก วิหาเร,
ชานํ ปุพฺพูปคตํ ภิกฺุขุณี อญฺุปชช, เสยฺยํ กปฺเปยฺย, ‘ยสฺสา สมฺพาโ
ภวิสฺสตี, สา ปกฺกมิสฺสตี’ติ, เอตฺเทว ปจฺจยํ กริตฺวา อนณฺณํ; ปาจิตฺติยํ”.

๗.๑๑๓.๑๖๘ (ภข๑๗)[๑๒๕][2-431] “ยา ปน ภิกฺุขุณี, ภิกฺุขุณี กุปฺปิตา
อนตฺตมฺนา สํมิกา วิหารา นิกฺุกขุเมยฺย วา นิกฺุกขุมาเปยฺย วา;
ปาจิตฺติยํ”.

๘.๑๑๔.๑๖๙ (ภข๑๘)[๑๓๐][2-445] “ยา ปน ภิกฺุขุณี, สํมิเก วิหาเร
อุปริเวหาสกุณฺเฑยา อาหจฺจปาทกํ มณฺจํ วา ปิณฺณํ วา, อภินิสฺสึเทยฺย วา
อภินิพฺชเชยฺย วา; ปาจิตฺติยํ”.

๙.๑๑๕.๑๗๐ (ภข๑๙)[๑๓๕][2-460] “มหลฺลํ ปน ภิกฺุขุณิยา, วิหารํ
การยมาณาย ยาว ทฺวารโกสา อคฺคลฺลจฺปนาย, อาโลกสนฺธิปริกฺกมฺมาย
ทฺวิตฺติจฺจนสฺส, ปริยาญํ อปฺหริเต จิตาย อธิฏฺฐาตพฺพํ, ตโต เจ อุตฺตริ
อปฺหริเตปิ, จิตา อธิฏฺฐจฺเหยฺย; ปาจิตฺติยํ”.

๑๐.๑๑๖.๑๗๑ (ภข๒๐)[๑๔๐][2-474] “ยา ปน ภิกฺุขุณี, ชานํ สปฺปาณกํ
อุทกํ ติณํ วา, มตฺตํ วา, สิญฺเจยฺย วา, สิญฺจาเปยฺย วา; ปาจิตฺติยํ”.

๑๒. โภชนาวคโค

๑.๑๑๗.๑๗๒ (ภข๓๑)[๒๐๕][2-670] “อคิลานาย ภิกขุณียา, เอโก อวาสถปิณโท ภูณชิตพฺโพ. ตโต เจ อุตฺตโร ภูณเชยฺย; ปาจิตฺติย”.

๒.๑๑๘.๑๗๓ (ภข๓๒)[๒๑๗][2-701] “ ‘**คณโภชนเ อณฺณตฺร สมยา; ปาจิตฺติย**’. ตตฺถายํ สมโย, คิลานสมโย จีวรทานสมโย, จีวรการสมโย อทฺธานคณสมโย, นาวาภิรฺรหณสมโย มหาสมโย, สมณภตฺตสมโย; อยํ ตตฺถ สมโย”ติ.

๓.๑๑๙.๑๗๔ (ภข๓๔)[๒๓๒][2-749] “ ‘**ภิกฺขุณี ปเนว กุลํ, อุปลตํ ปฺุเวหิ วา, มนฺเถหิ วา อภิหฺมจฺจุํ ปวาเรยฺย. อากัฆมานาย ภิกฺขุณียา ทุวิตฺติปตฺตปฺุรา ปฏิกคฺคเหตุพฺพา. ตโต เจ อุตฺตโร ปฏิกคฺคเณหฺย; ปาจิตฺติย**’. ทุวิตฺติปตฺตปฺุเร, ปฏิกคฺคเหตุวา ตโต นีหริตฺวา, ภิกฺขุณีหิ สหฺริ, สัวิภชิตพฺพํ. อยํ ตตฺถ สามีจิ”.

๔.๑๒๐.๑๗๕ (ภข๓๗)[๒๔๘][2-802] “**ยา ปน ภิกฺขุณี, วิกาเล ชาทนียํ วา, โภชนียํ วา ขาเทยฺย วา, ภูณเชยฺย วา; ปาจิตฺติย**”.

๕.๑๒๑.๑๗๖ (ภข๓๘)[๒๕๓][2-814] “**ยา ปน ภิกฺขุณี, สนฺนิธิการกั ชาทนียํ วา, โภชนียํ วา ขาเทยฺย วา, ภูณเชยฺย วา; ปาจิตฺติย**”.

๖.๑๒๒.๑๗๗ (ภข๔๐)[๒๖๕][2-853] “**ยา ปน ภิกฺขุณี, อทินฺนํ มุขทฺวารํ อาหารํ อากฺขเรยฺย, อณฺณตฺร อุกททนต์โปนา, ปาจิตฺติย**”.

๗.๑๒๓.๑๗๘ (ภข๔๒)[๒๗๕][2-882] “**ยา ปน ภิกฺขุณี, ภิกฺขุณี เหวํ วเทยฺย; ‘เอหฺยเย คามํ วา นิคมํ วา, ปิณฺฑาย ปวิสิสฺสามา’ติ. ตสฺสา**

ทาเปตฺวา วา อทาเปตฺวา วา อฺยุโยเชยฺย; ‘คจฺจนายเย น เม, ตยา สทฺธิ
กถา วา นิสฺซชา วา ผาสฺสุ โหติ. เอกิกาย เม, กถา วา นิสฺซชา วา ผาสฺสุ
โหตีติ. เอตเทว ปจฺจยํ, กริตฺตฺวา อนณฺณํ; ปาจิตฺตํ’.

๘.๑๒๔.๑๗๙ (ภข๔๓)[๒๘๐][2-897] “ยา ปน ภิกฺขุณี, สโฆนํ กุเล
อนฺุปชฺช, นิสฺซชํ กปฺเปยฺย; ปาจิตฺตํ”.

๙.๑๒๕.๑๘๐ (ภข๔๔)[๒๘๕][2-908] “ยา ปน ภิกฺขุณี, ปุริเสน สทฺธิ
รโห, ปฏฺิจฺจนฺเน อาสเน นิสฺซชํ กปฺเปยฺย; ปาจิตฺตํ”.

๑๐.๑๒๖.๑๘๑ (ภข๔๕)[๒๙๐][2-921] “ยา ปน ภิกฺขุณี, ปุริเสน สทฺธิ
เอเกเนกา รโห นิสฺซชํ กปฺเปยฺย; ปาจิตฺตํ”.

๑๓. จาริตตวคฺโค

๑.๑๒๗.๑๘๒ (ภข๔๖)[๒๙๙][2-947] “ยา ปน ภิกฺขุณี, นิมนฺติตา
สภตฺตา สมานา, สนฺตํ ภิกฺขุณี อนาปฺจฺฉา, ปุเรภตฺตํ วา, ปจฺฉาภตฺตํ วา,
กุเลสุ จาริตฺตํ อาปชฺชเชยฺย. อณฺณตฺร สมยา; ปาจิตฺตํ”. ตตฺถายํ สมโย,
จีวรทานสมโย จีวรการสมโย; อยมฺปิ ตตฺถ สมโย.

๒.๑๒๘.๑๘๓ (ภข๔๗)[๓๐๖][2-970] “อคิลานาย ภิกฺขุณียา,
จตุมาสปจฺจยปวารณา สาทิตพฺพา อณฺณตฺร ปฺนปวารณาย
อณฺณตฺร นิจฺจปวารณาย, ตโต เจ อุตฺตรํ, สาทิเยยฺย; ปาจิตฺตํ”.

๓.๑๒๙.๑๘๔ (ภข๔๘)[๓๑๓][2-986] “ยา ปน ภิกฺขุณี, อฺยุยฺตุตฺตํ เสนํ
ทสฺสนาย คจฺเจยฺย. อณฺณตฺร ตถารูปจฺจยา; ปาจิตฺตํ”.

๔.๑๓๐.๑๘๕ (ภข๔๙)[๓๑๘][2-997] “สียา จ ตสฺสา ภิกฺขุณียา,
โกจิเทว ปจฺจโย เสนํ คมนาย, ทฺวิรตฺตติรตฺตํ ตาย ภิกฺขุณียา, เสนาย
วสิตพฺพํ, ตโต เจ อุตฺตริํ วเสยฺย; ปาจิตุตฺติยํ”.

๕.๑๓๑.๑๘๖ (ภข๕๐)[๓๒๓][2-1007] “ทฺวิรตฺตติรตฺตมฺเจ ภิกฺขุณี,
เสนาย วสมานา อฺยโยธิกิํ วา, พลคฺคิ วา, เสนาพฺยุหิ วา, อนิภทสฺสนํ
วา, กจฺเญยฺย; ปาจิตุตฺติยํ”.

๖.๑๓๒.๑๘๗ (ภข๕๑)[๓๒๗][2-1022] “สุรฺราเมรยปาเน; ปาจิตุตฺติยํ”.

๗.๑๓๓.๑๘๘ (ภข๕๒)[๓๓๑][2-1032] “อํคฺคฺลปิโตทเก; ปาจิตุตฺติยํ”.

๘.๑๓๔.๑๘๙ (ภข๕๓)[๓๓๖][2-1039] “อุทเก หสฺสธมฺเม; ปาจิตุตฺติยํ”.

๙.๑๓๕.๑๙๐ (ภข๕๔)[๓๔๑][2-1048] “อนาทริเย; ปาจิตุตฺติยํ”.

๑๐.๑๓๖.๑๙๑ (ภข๕๕)[๓๔๖][2-1059] “ยา ปน ภิกฺขุณี, ภิกฺขุณี
ภิสฺสาเปยฺย; ปาจิตุตฺติยํ”.

๑๔. โขติวคฺโค

๑.๑๓๗.๑๙๒ (ภข๕๖)[๓๕๓][2-1075] “ยา ปน ภิกฺขุณี, อคฺคิลาณา
วิสีวนาเปกฺขา, โขตฺติํ สมหาทเหยฺย วา สมหาทหาเปยฺย วา, อณฺณตฺร
ตถารูปปจฺจยา; ปาจิตุตฺติยํ”.

๒.๑๓๘.๑๙๓ (ภข๕๗)[๓๖๓][2-1105] “ยา ปน ภิกฺขุณี, โอรณทฺถมฺมาสํ
นฺหาเยยฺย, อณฺณตฺร สมยา; ปาจิตุตฺติยํ”. ตตฺถายํ สมโย, ทิยทฺโฆ มาโส
เสโส คิมนฺหานนฺติ, วสฺसानสฺส ปจฺโม มาโส, อิจฺเจเต อทฺถมเตยฺยมาสา,

อุณหสมโย ปริพาหสมโย, คิลานสมโย กมฺมสมโย, อทฺธานคมฺนสมโย
วาทวุฏฺฐิสมโย; อยมฺปิ, ตตฺถ สมโย”ติ.

๓.๑๓๙.๑๙๔ (ภข๕๕)[๓๖๘][2-1121] “นํว ปน ภิกฺขุณียา, จีวรลาภาย
ติณฺณํ ทุพฺพพณฺณกรณํ, อณฺณตํ ทุพฺพพณฺณกรณํ อาทาตพฺพํ นีลํ วา,
กทฺทมํ วา, กาฬสามํ วา, อนาธา เจ ภิกฺขุณี, ติณฺณํ ทุพฺพพณฺณกรณํ,
อณฺณตํ ทุพฺพพณฺณกรณํ, นํว จีวรํ ปริภุญฺเชยฺย; ปาจิตฺตียํ.

๔.๑๔๐.๑๙๕ (ภข๕๕)[๓๗๓][2-1135] “ยา ปน ภิกฺขุณี, ภิกฺขุสฺส วา,
ภิกฺขุณียา วา, สิฏฺฆมานาย วา, สามเณรสฺส วา, สามเณรียา วา สามํ
จีวรํ วิกปฺเปตฺวา, อปฺปจฺจุทฺธารกํ ปริภุญฺเชยฺย; ปาจิตฺตียํ”.

๕.๑๔๑.๑๙๖ (ภข๖๐)[๓๗๘][2-1154] “ยา ปน ภิกฺขุณี, ภิกฺขุณียา ปตฺตํ
วา, จีวรํ วา, นิสีทํ วา, สฺฐิจิหฺรํ วา, กายพณฺธํ วา, อปนิธฺเยยฺย วา,
อปนิธาเปยฺย วาติ, อนฺตมโส หสฺสาเปกฺขาปิ; ปาจิตฺตียํ”.

๖.๑๔๒.๑๙๗ (ภข๖๑)[๓๘๓][2-1173] “ยา ปน ภิกฺขุณี, สณฺจิจฺจ ปาณํ
ชีวิตา โวโรเปยฺย; ปาจิตฺตียํ”.

๗.๑๔๓.๑๙๘ (ภข๖๒)[๓๘๘][2-1183] “ยา ปน ภิกฺขุณี, ชานํ สปฺปาณกํ
อุทกํ ปริภุญฺเชยฺย; ปาจิตฺตียํ”.

๘.๑๔๔.๑๙๙ (ภข๖๓)[๓๙๓][2-1191] “ยา ปน ภิกฺขุณี, ชานํ ยถาธมฺมํ
นีหตาทิกรณํ ปุณฺณกมฺมาย อุทฺโถเญยฺย; ปาจิตฺตียํ”.

๙.๑๔๕.๒๐๐ (ภข๖๖)[๔๐๘][2-1225] “ยา ปน ภิกขุณี, ชานํ
เถยยสตุเถน สทุธิ, สัวริยาเย เอกทุชานมคคํ ปฏุปชเชยเย, อนตมโส
คามนุตรมปิ, ปาจิตติย”.

๑๐.๑๔๖.๒๐๑ (ภข๖๘)[๔๑๘][2-1251] “ยา ปน ภิกขุณี, เอรํ วเทยเย;
'ตถาหํ ภควตา ฐมมํ, เทสิตํ อาชานามิ, ยถา เยเม อนุตรายิกา ฐมา,
วุตตา ภควตา, เต ปฏิสเสวโต นาลํ อนุตรายายา'ติ. สา ภิกขุณี ภิกขุณีหิ,
เอวามสฺส วจเณยา; 'มายเย เอรํ อวจ, มา ภควนตํ อพฺภาจิกฺขิ, น หิ สาธุ
ภควโต อพฺภิกฺขานํ, น หิ ภควา, เอรํ วเทยเย, อนนฺกปริยาเยนายเย อน-
ุตรายิกา ฐมา วุตตา ภควตา, อลํ จ ปน เต ปฏิสเสวโต อนุตรายายา'ติ.
เอวณฺจ สา ภิกขุณี, ภิกขุณีหิ วุจฺจมานา, ตเถว ปคฺคณฺเอยเย, สา ภิกขุณี
ภิกขุณีหิ, ยาวตติยํ สมนุภาสิตพฺพา, ตสฺส ปฏินิสฺสคฺคาย, ยาวตติยณฺเ
สมนุภาสียมานา, ตํ ปฏินิสฺสชเชยเย, อิจฺเจตํ กุสลํ, โน เจ ปฏินิสฺสช-
เชยเย; ปาจิตติย”.

๑๕. ทิฏฐิจิวคโค

๑.๑๔๗.๒๐๒ (ภข๖๙)[๔๒๔][2-1267] “ยา ปน ภิกขุณี, ชานํ ตถา-
วาทีนียา ภิกขุณียา, อกฺขานุฐมมาย ตํ ทิฏฺฐี, อปฺปฏินิสฺสฏฺฐาย สทุธิ,
สมฺภุญเชยเย วา สัวเสยเย วา สห วา เสยเย กปฺเปยเย; ปาจิตติย”.

๒.๑๔๘.๒๐๓ (ภข๗๐)[๔๒๙][2-1284] “สมณฺหุเทสาปิ เจ, เอรํ วเทยเย;
'ตถาหํ ภควตา ฐมมํ, เทสิตํ อาชานามิ, ยถา เยเม อนุตรายิกา ฐมา,
วุตตา ภควตา, เต ปฏิสเสวโต นาลํ อนุตรายายา'ติ. สา สมณฺหุเทสา,

ภิกขุณีหิ เอวมสฺส วจเญยา; ‘มายเย สมณฺหุเทเส, เอวํ อวจ, มา ภควนฺตํ
 อพฺภาจิกฺขิ, น หิ สาธุ ภควโต อพฺภกฺขานํ, น หิ ภควา เอวํ วเทยฺย,
 อนนฺกปริยาเยนายเย, สมณฺหุเทเส อนฺตรายิกา ฐมา, วุตฺตา ภควตา,
 อลนฺจ ปน เต, ปฏฺวิเสวโต อนฺตรายายา’ติ. เอวณฺจ सा समन्हुतेसा,
 ภิกขุณีหิ วุจฺจมานา, ตเถว ปคฺคณฺเหยฺย, सा समन्हुतेसा, ภิกขุณีหิ
 เอวมสฺส วจเญยา; ‘อชฺชตฺตเค เต อยฺเย, สมณฺหุเทเส น เจว โส ภควา,
 สตฺถา อปฺปทิสิตพฺโพ, ยปิ จณฺณา สมณฺหุเทสา, ลภนฺติ ภิกขุณีหิ สทฺธิ,
 ทฺวิรตฺตตฺริตฺตํ สหเสยฺยํ, सापि ते नत्ति, जर पिरे विनस्सा’ติ. या ปน
 ภิกขุณี, ชานํ ตถานาสิตํ สมณฺหุเทสํ, อุปลापेยฺย วา อุปลฺภฺจาเปยฺย วา,
 สมฺภุญฺเชยฺย วา सह वा, सेयฺยํ กप्पेยฺย; ปาจิตฺติย”.

๓.๑๔๙.๒๐๔ (ภข๗๑)[๔๓๔][2-1304] “या ปน ภิกขุณี, ภิกขุณีหิ
 สหธมฺมิกํ วุจฺจมานา, เอวํ วเทยฺย; ‘น ตาวาหํ อยฺเย, เอตสฺมिํ ลิกฺขาปเท
 ลิกฺขิสฺสามิ, ยาว นณฺณํ ภิกขุณี, พฺยตฺตํ วินยธโร ปริปฺจุฉามิ’ติ; ปาจิตฺติย.
 ลิกฺขมานาย ภิกฺขเว ภิกขุณียา, อณฺณาตพฺพํ, ปริปฺจุฉิตพฺพํ,
 ปริปณฺหิตพฺพํ, อयํ ตตฺถ สามิจี”ติ.

๔.๑๕๐.๒๐๕ (ภข๗๒)[๔๓๕][2-1321] “या ปน ภิกขุณี, ปาติโมกฺเข
 อุทฺทิสฺสมานเ, เอวํ วเทยฺย; ‘กิํ ปนิเมหิ ชฺทฺททานุชฺททเกหิ, ลิกฺขาปเทหิ
 อุทฺทิกฺกุเจหิ, ยาวเทว กุกฺกุจฺจาย, วิhesay วิเลขาย สํวตฺตนฺตํ’ติ;
 ลิกฺขาปทวิวณฺณนเก; ปาจิตฺติย”.

๕.๑๕๑.๒๐๖ (ภข๗๓)[๔๔๔][2-1331] “या ปน ภิกขุณี, อนฺวทฺตมฺมาสํ
 ปาติโมกฺเข อุทฺทิสฺสมานเ, เอวํ วเทยฺย; อิทาเนว โช อหํ อาชานามิ;

‘อัยปี กิร ฐมโม, สุตตาคโต สุตตปริยาปนโน, อนวชฺชมมาสํ อุทฺเทสํ
 อาคจฺจตี’ติ. ตณฺเจะ ภิกฺขุณี อณฺเณว ภิกฺขุณีโย ชาเนยฺยํ; ‘นินฺนํนปฺพุพฺ
 อิมาย ภิกฺขุณียา, พฺวิตฺติกฺขตฺตํ ปาติโมกฺเข อุทฺทิสฺสमानะ, โก ปน วาโท
 ภิกฺขุโย’ติ. น จ ตสฺสา ภิกฺขุณียา อณฺเณวณฺเณน มุตฺติ อตฺถิ ยณฺจ ตตฺถ
 อาปตฺตี อาปนฺนา, ตณฺจ ยถาฐมโม กาเรตฺพุโป, อุตฺตรํ จสฺสา โมโห
 อาโรเปตฺพุโป; ‘ตสฺสา เต อยฺเย อลาภา, ตสฺสา เต ทูลลทฺธํ, ยํ ตวํ
 ปาติโมกฺเข อุทฺทิสฺสमानะ, น สาธุกํ อฏฺฐิกจฺวา มนสิ กโรสี’ติ. อิทํ ตสฺมี,
 โมหนเก; ปาจิตฺติยํ”.

๖.๑๕๒.๒๐๗ (ภข๗๔)[๔๕๐][2-1347] “ยา ปน ภิกฺขุณี, ภิกฺขุณียา
 กุปิตา อนตฺตมฺนา, ปหารํ ทเหยย; ปาจิตฺติยํ”.

๗.๑๕๓.๒๐๘ (ภข๗๕)[๔๕๕][2-1358] “ยา ปน ภิกฺขุณี, ภิกฺขุณียา
 กุปิตา อนตฺตมฺนา, ตลสฺตติกํ อุคฺคิเรย; ปาจิตฺติยํ”.

๘.๑๕๔.๒๐๙ (ภข๗๖)[๔๖๐][2-1369] “ยา ปน ภิกฺขุณี, ภิกฺขุณี
 อมฺลเกน, สํมาทิสฺเสน อนทฺธเสย; ปาจิตฺติยํ”.

๙.๑๕๕.๒๑๐ (ภข๗๗)[๔๖๕][2-1381] “ยา ปน ภิกฺขุณี, ภิกฺขุณียา
 สณฺจิจฺจ กุกฺกจฺจํ อุปทเหยย, ‘อิติสฺสา มุหุตฺตมปี อผาสฺส ภวิสฺสตี’ติ.
 เอตเทว ปจฺจยํ กริตฺวา อนณฺณ; ปาจิตฺติยํ”.

๑๐.๑๕๖.๒๑๑ (ภข๗๘)[๔๗๐][2-1393] “ยา ปน ภิกฺขุณี, ภิกฺขุณีนํ ภาณ-
 ทนชาตานํ, กลหชาตานํ วิวาทาปนฺนํ, อุปสฺสุตํ ติฏฺฐเจย; ‘ยํ อิม่า
 ภณฺนิสฺสนฺติ, ตํ โสสฺสามี’ติ. เอตเทว ปจฺจยํ กริตฺวา อนณฺณ; ปาจิตฺติยํ”.

๑๖. ฌมมิกาวคโค

๑.๑๕๗.๒๑๒ (ภข๗๙)[๔๗๕][2-1405] “ยา ปน ภิกขุณี, ฌมมิกานัน
กมฺมานัน ฌนฺทํ ทตฺวา, ปจฺจนา ขิยฺยนธมฺมํ อาปชฺเชยฺย; ปาจิตฺติย”.

๒.๑๕๘.๒๑๓ (ภข๘๐)[๔๘๐][2-1413] “ยา ปน ภิกขุณี, สัมเม วินิจฺจน-
กถาย, วตฺตมฺมานาย ฌนฺทํ อทตฺวา, อฏฺฐายาสนา ปกฺกเมยฺย; ปาจิตฺติย”.

๓.๑๕๙.๒๑๔ (ภข๘๑)[๔๘๕][2-1422] “ยา ปน ภิกขุณี, สมคฺเคน
สัสมฺเนน จีวรํ ทตฺวา, ปจฺจนา ขิยฺยนธมฺมํ อาปชฺเชยฺย, ‘ยถาสนฺนตฺตํ ภิกขุณียो
สัสมิกํ, ลากํ ปริณามเณตฺตี’ติ; ปาจิตฺติย”.

๔.๑๖๐.๒๑๕ (ภข๘๒)[๔๙๐][2-1437] “ยา ปน ภิกขุณี, ชานัน สัสมิกํ
ลากํ ปริณตํ, ปุคฺคสสฺส ปรีณามะยฺย; ปาจิตฺติย”.

๕.๑๖๑.๒๑๖ (ภข๘๔)[๕๐๕][2-1485] “ยา ปน ภิกขุณี, รตนํ วา
รตนสมฺมตํ วา, อญฺญตฺร อชฺฐมารามา วา อชฺฐาวสธา วา อุกฺคณฺหะย
วา, อุกฺคณฺหาเปยฺย วา; ปาจิตฺติย’ติ. รตนํ วา ปน ภิกขุณียา, รตน-
สมฺมตํ วา อชฺฐมาราเม วา, อชฺฐาวสเถ วา อุกฺคเหตฺวา วา อุกฺคณฺหา-
เปตฺวา วา นิกฺขิปิตพฺพํ; ‘ยสฺส ภวิสฺสตี โส หริสฺสตี’ติ. อยํ ตตฺถ สามีจี’ติ.

๖.๑๖๒.๒๑๗ (ภข๘๖)[๕๑๗][2-1522] “ยา ปน ภิกขุณี, อฏฺฐิมยํ วา
ทนฺตมยํ วา, วิสาณมยํ วา, สฺฐิจมฺรํ การาเปยฺย, เกทหนกํ; ปาจิตฺติย”.

๗.๑๖๓.๒๑๘ (ภข๘๗)[๕๒๒][2-1533] “นํว ปน ภิกขุณียา, มณฺจํ วา
ปิจํ วา, การยมนาย อฏฺฐจฺจุลปาทกํ การेतพฺพํ, สุกตํคฺกุเลน อญฺญตฺร
เหฏฺฐิมาย อฏฺฐินียา, ตํ อติฏฺกาเมเนตฺติยา เจทนกํ; ปาจิตฺติย”.

๘.๑๖๔.๒๑๙ (ภษ๘๘)[๕๒๗][2-1545] “ยา ปน ภิกขุณี, มณจํ วา ปีจํ วา, ตุโณทฺทํ การาเปยฺย, อุทฺทาลนํ; ปาจิตฺติย”.

๙.๑๖๕.๒๒๐ (ภษ๙๐)[๕๓๘][2-1569] “กณฺฑุปรุจฺฉาถิ ปน ภิกขุณียา, การยมาณาย ปมาณิกา กาเรตพฺพา, ตตฺริทํ ปมาณํ, ทิฆสฺส จตฺสสฺส วิทฺตติโย, สฺสจตฺตวิทฺตติยา ติริยํ เทว วิทฺตติโย, ตํ อติฏฺกาเมนฺติยา เจทนํ; ปาจิตฺติย”.

๑๐.๑๖๖.๒๒๑ (ภษ๙๒)[๕๔๘][2-1587] “ ‘ยา ปน ภิกขุณี, สฺสจตฺตจิวรป- ปมาณํ จิวรํ การาเปยฺย, อติเรกํ วา เจทนํ; ปาจิตฺติย’ . ตตฺริทํ สฺสจตฺสสฺส สฺสจตฺตจิวรปปมาณํ, ทิฆสฺส นว วิทฺตติโย, สฺสจตฺตวิทฺตติยา, ติริยํ จ วิทฺตติ- โย, อิทํ สฺสจตฺสสฺส สฺสจตฺตจิวรปปมาณ”.

อุทฺทกฺกจา โข อยฺยาโย, ฉสฺสจฺจิสตา ปาจิตฺติยา ธมฺมา.
ตตฺถายฺยาโย ปุจฺฉามิ, กจฺจิตฺถ ปริสฺสุทฺธา? ทฺติยมฺปิ ปุจฺฉามิ,
กจฺจิตฺถ ปริสฺสุทฺธา? ตติยมฺปิ ปุจฺฉามิ, กจฺจิตฺถ ปริสฺสุทฺธา?
ปริสฺสุทฺเธตฺถายฺยาโย, ตสฺมา ตฺถเห, เอวเมตํ ฐารยามิ.
ปาจิตฺติยทฺเทโส นิฏฺฐิตो

ปาฏิเทสนีเยทฺเทโส

อิมะ โข ปณายฺยาโย, อญฺจ ปาฏิเทสนีเย ธมฺมา, อุทฺเทสํ อากจฺจนฺติ.

๑.๒๒๒ [๑๒๓๐][2-3534] “ยา ปน ภิกขุณี, อคิลานา สปปิ
 วิณฺณาเปตฺวา ภูณฺเชยฺย, ปฏฺฐิเทเสตพฺพํ ตาย ภิกขุณฺเีย; ‘การยฺหํ อยฺเย,
 รมฺมํ อาปชฺชํ อสปปายํ ปาฏฺฐิเทสนีเย’, ตํ ปฏฺฐิเทเสมี”ติ.

๒.๒๒๓-๔.๒๒๔ [๑๒๓๖][2-3549] “ยา ปน ภิกขุณี, อคิลานา เตลํ ...
 เป... มจฺจุ ...เป... ผาณิตํ ...เป... มจฺจุ ...เป... มํสํ ...เป... ชีริ ...เป...
 ทธี วิณฺณาเปตฺวา ภูณฺเชยฺย, ปฏฺฐิเทเสตพฺพํ ตาย ภิกขุณฺเีย; ‘การยฺหํ
 อยฺเย, รมฺมํ อาปชฺชํ อสปปายํ ปาฏฺฐิเทสนีเย’, ตํ ปฏฺฐิเทเสมี”ติ.

อุทฺทมิจฺจา โข อยฺยาโย, อญฺจ ปาฏฺฐิเทสนีเย รมฺมา.
 ตตฺถายฺยาโย ปุจฺฉามิ, กจฺจิตฺถ ปริสฺสุทฺธา? ทฺติยมฺปิ ปุจฺฉามิ,
 กจฺจิตฺถ ปริสฺสุทฺธา? ตติยมฺปิ ปุจฺฉามิ, กจฺจิตฺถ ปริสฺสุทฺธา?
 ปริสฺสุทฺเธตฺถายฺยาโย, ตสฺมา ตฺถมฺหิ, เอวเมตํ ธารยฺยามิ.
 ปาฏฺฐิเทสนีเยทฺเตโส นิฏฺฐิตโ

เสขียฺยทฺเตโส

อิมเ โข ปนายฺยาโย, เสขียา รมฺมา, อุทฺเทสํ อาคจฺจนฺติ.

๑. ปริมณฺทลวคฺโค

ฉพฺพิสฺสติ สารุปฺปา (๒๖ สิกขาบท)

๑.๑.๒๓๐ [๕๗๖](ภขน๑๒๔๐)[2-1686] “ ‘ปริมณฺทลํ นิวาเสสฺสามิ’ติ;
 สิกฺขา กรณียา”.

๒.๒.๒๓๑ [๕๗๗][2-1691] “ ‘ปริมนุทลํ ปารุปีสุสามี’ติ; สิกฺขา
กรณียา”.

๓.๓.๒๓๒ [๕๗๘][2-1696] “ ‘สุปฺปฺปิฉนฺนา อนฺตรมฺเร, คมฺมฺสุสามี’ติ;
สิกฺขา กรณียา”.

๔.๔.๒๓๓ [๕๗๙][2-1701] “ ‘สุปฺปฺปิฉนฺนา อนฺตรมฺเร, นิสีทิสฺสามี’ติ;
สิกฺขา กรณียา”.

๕.๕.๒๓๔ [๕๘๐][2-1706] “ ‘สุสํวฺตา อนฺตรมฺเร, คมฺมฺสุสามี’ติ; สิกฺขา
กรณียา”.

๖.๖.๒๓๕ [๕๘๑][2-1711] “ ‘สุสํวฺตา อนฺตรมฺเร, นิสีทิสฺสามี’ติ; สิกฺขา
กรณียา”.

๗.๗.๒๓๖ [๕๘๒][2-1716] “ ‘โอกฺขิตฺตจกฺขุ อนฺตรมฺเร, คมฺมฺสุสามี’ติ;
สิกฺขา กรณียา”.

๘.๘.๒๓๗ [๕๘๓][2-1721] “ ‘โอกฺขิตฺตจกฺขุ อนฺตรมฺเร นิสีทิสฺสามี’ติ;
สิกฺขา กรณียา”.

๙.๙.๒๓๘ [๕๘๔][2-1726] “ ‘น อุกฺกฺขิตฺตกาย อนฺตรมฺเร, คมฺมฺสุสามี’ติ;
สิกฺขา กรณียา”.

๑๐.๑๐.๒๓๙ [๕๘๕][2-1731] “ ‘น อุกฺกฺขิตฺตกาย อนฺตรมฺเร, นิสีทิสฺสามี’
ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๒. อุชฺชคฺมิการคฺโค

๑๑.๑๑.๒๔๐ [๕๘๖][2-1736] “ ‘น อุชฺชคฺมิกาย อนุตรมเร, คมิสฺสามี’
ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๑๒.๑๒.๒๔๑ [๕๘๗][2-1741] “ ‘น อุชฺชคฺมิกาย อนุตรมเร, นิสฺสิทิสฺ-
สามี’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๑๓.๑๓.๒๔๒ [๕๘๘][2-1746] “ ‘อปปสทฺทา อนุตรมเร, คมิสฺสามี’ติ;
สิกฺขา กรณียา”.

๑๔.๑๔.๒๔๓ [๕๘๙][2-1751] “ ‘อปปสทฺทา อนุตรมเร, นิสฺสิทิสฺสามี’ติ;
สิกฺขา กรณียา”.

๑๕.๑๕.๒๔๔ [๕๙๐][2-1756] “ ‘น กายปปจาลกํ อนุตรมเร, คมิสฺสามี’
ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๑๖.๑๖.๒๔๕ [๕๙๑][2-1761] “ ‘น กายปปจาลกํ อนุตรมเร, นิสฺสิทิสฺ-
สามี’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๑๗.๑๗.๒๔๖ [๕๙๒][2-1766] “ ‘น พาหุปปจาลกํ อนุตรมเร, คมิสฺสามี’
ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๑๘.๑๘.๒๔๗ [๕๙๓][2-1771] “ ‘น พาหุปปจาลกํ อนุตรมเร, นิสฺสิทิสฺ-
สามี’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๑๙.๑๙.๒๔๘ [๕๙๔][2-1776] “ ‘น สีสปปจาลกํ อนุตรมเร, คมิสฺสามี’
ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๒๐.๒๐.๒๔๙ [๕๙๕][2-1781] “ ‘น สีสปฺปจาลกํ อนฺตรมฺเร, นิสีทิสฺสามี’
ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๓. ขมฺภกตวคฺโค

๒๑.๒๑.๒๕๐ [๕๙๖][2-1786] “ ‘น ขมฺภกตา อนฺตรมฺเร, คมฺิสฺสามี’ติ;
สิกฺขา กรณียา”.

๒๒.๒๒.๒๕๑ [๕๙๗][2-1791] “ ‘น ขมฺภกตา อนฺตรมฺเร, นิสีทิสฺสามี’
ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๒๓.๒๓.๒๕๒ [๕๙๘][2-1796] “ ‘น โอคฺคฺณจิตฺตา อนฺตรมฺเร, คมฺิสฺสามี’ติ;
สิกฺขา กรณียา”.

๒๔.๒๔.๒๕๓ [๕๙๙][2-1801] “ ‘น โอคฺคฺณจิตฺตา อนฺตรมฺเร, นิสีทิสฺสามี’
ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๒๕.๒๕.๒๕๔ [๖๐๐][2-1806] “ ‘น อุกฺกุฏฺฏิกาย อนฺตรมฺเร, คมฺิสฺสามี’ติ;
สิกฺขา กรณียา”.

๒๖.๒๖.๒๕๕ [๖๐๑][2-1811] “ ‘น ปลฺลตฺตติกาย อนฺตรมฺเร, นิสีทิสฺสามี’
ติ; สิกฺขา กรณียา”.

สมตฺตีส โภชนปฏิสํยุตฺตา (๓๐ สิกขาบท)

๑.๒๗.๒๕๖ [๖๐๒][2-1816] “ ‘สฺกุกจํ ปิณฺฑปาตํ, ปฏฺิคฺคเหสฺสามี’ติ;
สิกฺขา กรณียา”.

๒.๒๘.๒๕๗ [๖๐๓][2-1821] “ ‘ปตฺตสณฺณิ ปิณฺหปาตํ, ปฏฺิคฺคเหสฺสามิ’
ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๓.๒๙.๒๕๘ [๖๐๔][2-1826] “ ‘สมสฺสปกํ ปิณฺหปาตํ, ปฏฺิคฺคเหสฺสามิ’ติ;
สิกฺขา กรณียา”.

๔.๓๐.๒๕๙ [๖๐๕][2-1831] “ ‘สมตฺติตฺติกํ ปิณฺหปาตํ, ปฏฺิคฺคเหสฺสามิ’
ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๔. สกุกจจวาคโค

๕.๓๑.๒๖๐ [๖๐๖][2-1836] “ ‘สกุกจจํ ปิณฺหปาตํ, ภูณฺชิสฺสามิ’ติ;
สิกฺขา กรณียา”.

๖.๓๒.๒๖๑ [๖๐๗][2-1841] “ ‘ปตฺตสณฺณิ ปิณฺหปาตํ, ภูณฺชิสฺสามิ’ติ;
สิกฺขา กรณียา”.

๗.๓๓.๒๖๒ [๖๐๘][2-1846] “ ‘สฺปทานํ ปิณฺหปาตํ, ภูณฺชิสฺสามิ’ติ;
สิกฺขา กรณียา”.

๘.๓๔.๒๖๓ [๖๐๙][2-1851] “ ‘สมสฺสปกํ ปิณฺหปาตํ, ภูณฺชิสฺสามิ’ติ;
สิกฺขา กรณียา”.

๙.๓๕.๒๖๔ [๖๑๐][2-1856] “ ‘น ฐปโต โอมทฺทิตฺวา, ปิณฺหปาตํ,
ภูณฺชิสฺสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๑๐.๓๖.๒๖๕ [๖๑๑][2-1861] “ ‘น สฺฐปํ วา พฺยณฺชนํ วา, โอทเนน
ปฏฺิจฺจาเหสฺสามิ, ภฺยโยกมฺยตํ อุปาทายา’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๑๑.๓๗.๒๖๖ [๖๑๓][2-1870] “ ‘น สุปปี วา โอทนํ วา, อคิลานา
อตุตฺตโน อตุตฺถาย, วิญญาเปตฺวา ภูณฺชิสฺสสามี’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๑๒.๓๘.๒๖๗ [๖๑๔][2-1875] “ ‘น อชฺชฎมานสญฺญี ปเรสํ, ปตฺตํ
โอยฺลเกสฺสสามี’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๑๓.๓๙.๒๖๘ [๖๑๕][2-1880] “ ‘นาติมหนฺตํ กวฬํ กริสฺสสามี’ติ; สิกฺขา
กรณียา”.

๑๔.๔๐.๒๖๙ [๖๑๖][2-1885] “ ‘ปริมณฺทลํ อาโลปํ กริสฺสสามี’ติ; สิกฺขา
กรณียา”.

๕. กพพวคฺโค

๑๕.๔๑.๒๗๐ [๖๑๗][2-1890] “ ‘น อนาหญฺเฏ กพเพ, มุขทวารํ
วิวริสฺสสามี’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๑๖.๔๒.๒๗๑ [๖๑๘][2-1895] “ ‘น ภูณฺชฆมานา สฬฬํ หตฺถํ, มุเข
ปฏฺธิปิสฺสสามี’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๑๗.๔๓.๒๗๒ [๖๑๙][2-1900] “ ‘น สกพเพน มุเขน, พฺยาหริสฺสสามี’ติ;
สิกฺขา กรณียา”.

๑๘.๔๔.๒๗๓ [๖๒๐][2-1905] “ ‘น ปิณฺฑทฺฤเขปํ ภูณฺชิสฺสสามี’ติ; สิกฺขา
กรณียา”.

๑๙.๔๕.๒๗๔ [๖๒๑][2-1910] “ ‘น กพพาวจฺเจทกํ ภูณฺชิสฺสสามี’ติ;
สิกฺขา กรณียา”.

๒๐.๔๖.๒๗๕ [๖๒๒][2-1915] “ ‘น อวคณฺหการกํ ภูณฺชิสฺสามี’ติ;
สิกฺขา กรณียา”.

๒๑.๔๗.๒๗๖ [๖๒๓][2-1920] “ ‘น หตฺถนิทฺฐนํ ภูณฺชิสฺสามี’ติ; สิกฺขา
กรณียา”.

๒๒.๔๘.๒๗๗ [๖๒๔][2-1925] “ ‘น สิตฺถาวการกํ ภูณฺชิสฺสามี’ติ; สิกฺขา
กรณียา”.

๒๓.๔๙.๒๗๘ [๖๒๕][2-1930] “ ‘น ชิวฺหานิจฺจนการกํ ภูณฺชิสฺสามี’ติ;
สิกฺขา กรณียา”.

๒๔.๕๐.๒๗๙ [๖๒๖][2-1935] “ ‘น จปฺปจฺปการกํ ภูณฺชิสฺสามี’ติ; สิกฺขา
กรณียา”.

๖. สรรุสฺสรวคโค

๒๕.๕๑.๒๘๐ [๖๒๗][2-1941] “ ‘น สรรุสฺสการกํ ภูณฺชิสฺสามี’ติ; สิกฺขา
กรณียา”.

๒๖.๕๒.๒๘๑ [๖๒๘][2-1946] “ ‘น หตฺถนิลฺเลหํ ภูณฺชิสฺสามี’ติ; สิกฺขา
กรณียา”.

๒๗.๕๓.๒๘๒ [๖๒๙][2-1951] “ ‘น ปตฺตนิลฺเลหํ ภูณฺชิสฺสามี’ติ;
สิกฺขา กรณียา”.

๒๘.๕๔.๒๘๓ [๖๓๐][2-1956] “ ‘น โอลฺลจฺนิลฺเลหํ ภูณฺชิสฺสามี’ติ;
สิกฺขา กรณียา”.

๒๙.๕๕.๒๘๔ [๖๓๑][2-1962] “ ‘น สามิเสน หตุเถณ, ปาณียถาลกั
ปฏิกุคเหสสุสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๓๐.๕๖.๒๘๕ [๖๓๒][2-1968] “ ‘น สลิตถกั ปตฺตโรวณั, อนฺตรมฺเว
จฺจเทสสุสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

โสฬส ธมฺมเทสนาปฏิสัยฺตุตา (๑๖ สิกขาบท)

๑.๕๗.๒๘๖ [๖๓๔][2-1978] “ ‘น จตฺตปาณิสฺส อคิลานสฺส, ฐมฺม
เทสสุสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๒.๕๘.๒๘๗ [๖๓๕][2-1985] “ ‘น ทณฺหปาณิสฺส อคิลานสฺส, ฐมฺม
เทสสุสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๓.๕๙.๒๘๘ [๖๓๖][2-1991] “ ‘น สตฺถปาณิสฺส อคิลานสฺส, ฐมฺม
เทสสุสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๔.๖๐.๒๘๙ [๖๓๗][2-1997] “ ‘น อวฺฐปาณิสฺส อคิลานสฺส, ฐมฺม
เทสสุสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๗. ปาทุกวคฺโค

๕.๖๑.๒๙๐ [๖๓๘][2-2003] “ ‘น ปาทุการุพฺพหฺสฺส อคิลานสฺส, ฐมฺม
เทสสุสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๖.๖๒.๒๙๑ [๖๓๙][2-2008] “ ‘น อุปาหนารุพฺพหฺสฺส อคิลานสฺส, ฐมฺม
เทสสุสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๗.๖๓.๒๙๒ [๖๔๐][2-2013] “ ‘น ยานคตสฺส อคิลานสฺส, ฐมฺมํ เทเสสฺสามี’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๘.๖๔.๒๙๓ [๖๔๑][2-2019] “ ‘น สยนคตสฺส อคิลานสฺส, ฐมฺมํ เทเสสฺสามี’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๙.๖๕.๒๙๔ [๖๔๒][2-2024] “ ‘น ปลลตฺถิกาย นิสินฺนสฺส, อคิลานสฺส, ฐมฺมํ เทเสสฺสามี’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๑๐.๖๖.๒๙๕ [๖๔๓][2-2029] “ ‘น เวฏฺฐจิตฺตีสสฺส อคิลานสฺส, ฐมฺมํ เทเสสฺสามี’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๑๑.๖๗.๒๙๖ [๖๔๔][2-2035] “ ‘น โอคฺคฺฐจิตฺตีสสฺส อคิลานสฺส, ฐมฺมํ เทเสสฺสามี’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๑๒.๖๘.๒๙๗ [๖๔๕][2-2041] “ ‘น ฌมายํ นิสีทิตฺวา, อาสเน นิสินฺนสฺส, อคิลานสฺส ฐมฺมํ เทเสสฺสามี’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๑๓.๖๙.๒๙๘ [๖๔๖][2-2053] “ ‘น นีเจ อาสเน นิสีทิตฺวา, อุจฺเจ อาสเน นิสินฺนสฺส, อคิลานสฺส ฐมฺมํ เทเสสฺสามี’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๑๔.๗๐.๒๙๙ [๖๔๗][2-2058] “ ‘น จิตา นิสินฺนสฺส, อคิลานสฺส ฐมฺมํ เทเสสฺสามี’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

๑๕.๗๑.๓๐๐ [๖๔๘][2-2063] “ ‘น ปจฺจโต คจฺจนฺตี, ปฺรโต คจฺจนฺตสฺส อคิลานสฺส ฐมฺมํ เทเสสฺสามี’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

“อมุพฺพหวินโย ทาทพฺโพ”. “ปฏินฺณาย กาเรตพฺพน”. “เยภฺยุยสิกา”.
 “ตสฺส ปาปิยสิกา”. “ติณฺวตฺถารโก”.

อุทฺทิกฺกุจา โข อยฺยาโย, สตฺต อธิกรณสมฺมถา ฐมา.
 ตตฺถายฺยาโย ปุจฺฉามิ, กจฺจิตฺถ ปริสฺสุทฺธา? ทฺติยมฺปิ ปุจฺฉามิ,
 กจฺจิตฺถ ปริสฺสุทฺธา? ตติยมฺปิ ปุจฺฉามิ, กจฺจิตฺถ ปริสฺสุทฺธา?
 ปริสฺสุทฺเธตฺถายฺยาโย, ตสฺมา ตฺนฺหี, เอวเมตํ ฐารยามิ.

อธิกรณสมฺมถฺเทโส นิฏฺฐิตो

“อุทฺทิกฺกุจํ โข อยฺยาโย นิทานํ.

อุทฺทิกฺกุจา อญฺจ ปาราชิกา ฐมา.

อุทฺทิกฺกุจา สตฺตรส สํฆาทีเสสา ฐมา.

อุทฺทิกฺกุจา ดีสํ นิสฺสคฺคิยา ปาจิตฺติยา ฐมา.

อุทฺทิกฺกุจา จสฺสจฺจิสฺตา ปาจิตฺติยา ฐมา.

อุทฺทิกฺกุจา อญฺจ ปาฏีเทสเนยา ฐมา.

อุทฺทิกฺกุจา เสขิยา ฐมา.

อุทฺทิกฺกุจา สตฺต อธิกรณสมฺมถา ฐมา.

เอตฺตํ ตสฺส ภควโต, สุตฺตาคตํ สุตฺตปริยาปนํ,

อนฺวทฺธมาสํ อุทฺเทสํ อากจฺจตีติ.

ตตฺถ สพฺพาหเว, สมคฺคาหิ สมฺโมทมานาหิ, อวิทมานาหิ
 สิกฺขิตพฺพน”ติ.

วิตุถารฺรฺเทโส นิฏฺฐิตो

ภิกฺขุณีปาติโมกฺขํ นิฏฺฐิตํ

บทสวดหลังปาติโมกข์

ปฐพภาคนมการ

หนุท มยํ พุทฺธสฺส ภควโต ปฐพภาคนมการํ กโรมฺ เส ฯ
 นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส
 นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส
 นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส

สัจจกิริยากถา

หนุท มยํ สัจจกิริยาคาถาโย ภณาม เส ฯ
 นตฺถิ เม สรณํ อญฺญํ พุทฺโธ เม สรณํ วรํ
 เอเตน สัจจวชฺเชน โสตฺถิ (เม/เต) โหตุ สพฺพทา
 นตฺถิ เม สรณํ อญฺญํ ธมฺโม เม สรณํ วรํ
 เอเตน สัจจวชฺเชน โสตฺถิ (เม/เต) โหตุ สพฺพทา
 นตฺถิ เม สรณํ อญฺญํ สํโฆ เม สรณํ วรํ
 เอเตน สัจจวชฺเชน โสตฺถิ (เม/เต) โหตุ สพฺพทา

สีลุตฺเทศปาจ

หนุท มยํ สีลุตฺเทศปาจํ ภณาม เส ฯ
 ภาสิตมิตํ เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมมาสมพุทฺธเณ
 “สมฺปนฺนสีลา ภิกฺขเว วิหฺรตฺถ สมฺปนฺนปาติโมกฺขา

ปาติโมกขสัวรสัวตา วิหรต อจารโคจรสมปนฺนา,
 อณุมตเตสฺส วชฺเชสฺส ภยทสฺสาวิ สมาทาย สิกฺขณฺท สิกฺขาปเทสฺส”ติ.
 ตสฺมาตีหฺมเหหิ สิกฺขิตพฺพํ,
 “สมปนฺนสีลา วิหริสฺสาม สมปนฺนปาติโมกฺขา
 ปาติโมกขสัวรสัวตา วิหริสฺสาม อจารโคจรสมปนฺนา
 อณุมตเตสฺส วชฺเชสฺส ภยทสฺสาวิ สมาทาย สิกฺขิสฺสาม สิกฺขาปเทสฺส”ติ.
 เอวณฺหิ โน สิกฺขิตพฺพํ.

ตายนคาถา

หนฺท มยฺ ตายนคาถาโย ภณาม เสฯ

“ฉินฺท โสถํ ปรกฺกมฺม,	กาเม ปนฺท พฺราหฺมณ
นปฺปหาย มฺนี กาเม,	เนกตฺตมฺปชฺชติ
กยิรา เจ กยิราเถเน,	ทพฺพเมเน ปรกฺกเม
สิถิโล หิ ปริพฺพาโช,	ภิกฺโข อากิริเต รชํ
อกถํ ทุกฺกมฺมํ เสยฺโย,	ปจฺจนา ตปติ ทุกฺกมฺมํ
กตญฺจ สุกถํ เสยฺโย,	ยํ กตฺวา นานุตฺตปฺปติ
กุโส ยถา ทุคฺคหิโต,	หตฺถเมวานุกฺกนฺตติ
สามญฺญํ ทุปฺปราคฺคหํ,	นिरยายุปฺกทฺตมฺมํ
ยํ ภิกฺขุจํ สิถิลํ กมฺมํ,	สํกิลฺลญฺจ ยํ วถํ
สงฺกสฺสรํ พฺราหฺมจฺริยํ,	น ตํ โหติ มหปฺพลนฺ”ติ.

โอวาทปาติโมกขคาถา

หนนุท มยํ โอวาทปาติโมกขคาถาโย ภณาม เสฯ

“สพฺพปาปสฺส อกรรมํ	กุสฺสสฺส อปฺสมฺปทา
สจฺจิตฺตปริโยทปนํ	เอตํ พุทฺธานสาสนํ
ขณฺตี ปรมํ ตโป ติติกฺขา	นิพฺพานํ ปรมํ วทนฺติ พุทฺธา
น หิ ปพฺพชฺชิตํ ปฺรปฺชาตี	น สมฺโณ โหติ ปรี วิเหจฺยนฺโต
อนฺูปวาโท อนฺูปมาโต	ปาติโมกฺเข จ สํวโร
มตฺตตณฺณตา จ ภตฺตสฺมี	ปนฺนตณฺจ สยนาสนํ
อริจฺจิตฺเต จ อาโยโค	เอตํ พุทฺธานสาสนนฺ”ติ.

BHIKKHUNĪ PĀTIMOKKHA PĀḲI

Pubbakaraṇa-pubbakiccāni

(Puc:) Namō tassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa. (Three times)

Suṇātu me ayye bhikkhunisaṅgho, yadi saṅghassa pattakallaṃ ahaṃ *āyasmantiṃ* (*Vis/itthannāmaṃ*) vinayaṃ puccheyyaṃ.

(Vis:) Namō tassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa. (Three times)

Suṇātu me ayye bhikkhunisaṅgho yadi saṅghassa pattakallaṃ ahaṃ *āyasmantiṃ* (*Puc/itthannāmena*) vinayaṃ puṭṭho vissajjeyyaṃ.

(Puc:) Sammajjaniṃ paḍīpo ca, udakaṃ āsanena ca uposathassa etāni, pubbakaraṇaṃ-ti vuccati.
Okāsa, sammajjaniṃ.

(Vis:) Sammajjanakaraṇaṃ-ca

(Puc:) Paḍīpo ca.

(Vis:) *Paḍīpa-ujjalanaṃ-ca. / Idāni suriyālokassa atthitāya paḍīpakiccaṃ n'atthi.*

(Puc:) Udakaṃ āsanena ca.

(Vis:) Āsanena saha pānīya-paribhojaniya-upaṭṭhapanāṃ-ca.

(Puc:) Uposathassa etāni pubbakaraṇaṃ-ti vuccati.

(Vis:) Etāni cattāri vattāni sammajjanakaraṇādāni
saṅghasannipātato paṭhamāṃ kattabbattā uposathassa
uposathakammasa pubbakaraṇaṃ-ti vuccati.
Pubbakaraṇānīti akkhātāni.

(Puc:) Chandapārisuddhi utukkhānaṃ, bhikkhunigaṇaṇā ca ovādo uposathassa etāni, pubbakiccaṃ-ti vuccati.

Chandapārisuddhi.

(Vis:) Chandārahānaṃ bhikkhunīnaṃ chanda-pārisuddhi-
āharaṇaṃ (*tañca idha natthi*).)

(Puc:) Utukkhānaṃ.

(Vis:) Hemant'ādīnaṃ tiṇṇaṃ utūnaṃ ettakaṃ atikkantaṃ ettakaṃ
avasiṭṭhaṃ-ti evaṃ utu-ācikkhaṇaṃ. Utūnīdha pana sāsane
hemantagimha-vassānānaṃ vasena tiṇi honti. Ayaṃ
(*hemantotu/gimhotu/vassānotu*). Ismiṃca utumhi
[*adhikamāsavasena dasa*] (*aṭṭha*) uposathā. Iminā pakkhena eko
uposatho sampatto, (*eko*) uposatho atikkanto, (*cha*) uposathā
avasiṭṭhā.

(Puc:) Bhikkhunigaṇanā ca.

(Vis:) Imasmim uposathagge ettakā bhikkhunī sannipatitāti
bhikkhūnīnaṃ gaṇanā, imasmim pana uposathakke (*cattāro*)
bhikkhunī sannipatitā honti.

(Puc:) Ovādo.

(Vis:) Itāni pana so ca ovādo gahito hoti.

(Puc:) Uposathassa etāni pubbakiccan-ti vuccati.

(Vis:) Etāni pañca kammāni chandāharaṇādini pātimokkhuddesato
paṭhamāṃ kattabbattā uposathassa uposathakamassa
pubbakiccan-ti vuccati,
pubbakiccānīti akkhātāni.

(Puc:) Uposatho, yāvatikā ca bhikkhuniyo kammappattā,
sabhāgāpattiyo ca na vijjanti, vajjanīyā ca puggalā tasmim na
honti, pattakallan-ti vuccati.
Uposatho.

(Vis:) Tīsu uposathadivasesu cātuddasī-pañṇarasī-sāmaggīsu,
ajj'a uposatho (*pañṇaraso/cātuddaso*).

(Puc:) Yāvatikā ca bhikkhuniyo kammappattā.

(Vis:) Yattakā bhikkhunī tassa uposathakammassa pattā yuttā
anurūpā, sabbantimena paricchena catasso bhikkhuniyo
pakatattā, saṅghena anukkhittā, tā ca kho hatthapāsāṃ
avijjahitvā ekasīmāyaṃ ṭhitā.

(Puc:) Sabhāgāpattiyo ca na vijjanti.

(Vis:) Vikālabhojanādivatthu-sabhāgāpattiyo ca na vijjanti.

(Puc:) Vajjanīyā ca puggalā tasmim na honti.

(Vis:) Gahaṭṭha-pañḍakādayo ekavīsati vajjanīyapuggalā
hatthapāsato bahikaraṇavasena vajjetabbā tasmim na honti.

(Puc:) Pattakallan-ti vuccati.

(Vis:) Bhikkhunisaṅghassa uposathakammaṃ imehi catūhi
lakkhaṇehi. Saṅgahitaṃ pattakallan-ti vuccati.
Pattakālavantan-ti akkhātāṃ.

(Elder's request) Pubbakaraṇapubbakiccāni samāpetvā
desitāpattikassa samaggassa bhikkhunisaṅghassa anumatiyā
pātimokkhaṃ uddisituṃ ārādhanāṃ karomi.

(Saṅgha) Sadhu sadhu sadhu.

Namo Tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa

Pubbakaraṇaṃ¹

Sammajjanī padīpo ca, udakaṃ āsanena ca;
Uposathassa etāni, “pubbakaraṇa”nti vuccati.

Pubbakiccaṃ

Chandapārisuddhi, utukkhānaṃ, bhikkhunigaṇanā ca ovādo;
Uposathassa etāni, “pubbakicca”nti vuccati.

Pattakalla-aṅgā

Uposatho, yāvatikā ca bhikkhunī kammappattā;
Sabhāgāpattiyo ca na vijjanti;
Vajjanīyā ca puggalā tasmim na honti, “pattakalla”nti vuccati.

Pubbakaraṇa-pubbakiccāni samāpetvā desitāpattikassa
samaggassa bhikkhunisaṅghassa anumatiyā pātimokkhaṃ
uddisitum ārādhanaṃ karoma.

---

¹ Follow by Dvematikāpāḷi, Bhikkhu Ñāṇatusita Himi, **The Bhikkhu Pātimok- kha: a word by word translation**, (Buddhist Publication Society. 2014).

BHIKKHUNĪ PĀTIMOKKHA

Namo tassa bhagavato arahato Sammāsambuddhassa

Namo tassa bhagavato arahato Sammāsambuddhassa

Namo tassa bhagavato arahato Sammāsambuddhassa

Nidānuddeso

Suṇātu me ayye saṅgho. Ajjuposatho paṇṇaraso (cātuddaso) yadi saṅghassa pattakallaṃ, saṅgho uposathaṃ kareyya pātimokkhaṃ uddiseyya.

Kiṃ saṅghassa pubbakiccaṃ? Pārisuddhiṃ ayyāyo ārocetha, pātimokkhaṃ uddisissāmi. Taṃ sabbāva santā sādhukaṃ suṇoma manasikaroma. Yassā siyā āpatti, sā āvikareyya. Asantiyā āpattiyā tuṇhī bhavitabbaṃ. Tuṇhībhāvena kho panāyyāyo “parisuddhā”ti vedissāmi. Yathā kho pana paccekapuṭṭhassa veyyākaraṇaṃ hoti, evameva evarūpāya parisāya yāvatatiyaṃ anussāvitāṃ hoti. Yā pana bhikkhunī yāvatatiyaṃ anussāviyamāne saramānā santiṃ āpattiṃ nāvikareyya, sampajānamusāvādassā hoti. Sampajānamusāvādo kho panāyyāyo antarāyiko dhammo vutto bhagavatā. Tasmā saramānāya bhikkhuniyā āpannāya visuddhāpekkhāya santi āpatti āvikātabbā. Āvikatā hissā phāsu hoti”.

Uddiṭṭhaṃ kho, ayyāyo, nidānaṃ. Tatthāyyāyo pucchāmi, kaccittha parisuddhā? Dutiyampi pucchāmi, kaccittha parisuddhā? Tatiyampi pucchāmi, kaccittha parisuddhā? Parisuddhetthāyyāyo, tasmā tuṇhī, evametaṃ dhārayāmi.

Nidānuddeso niṭṭhito

Pārājikuddeso

Tatrima añña pārājikā dhammā, uddesaṃ āgacchanti.

1.1 (BK1)[44][1-85] “Yā pana bhikkhunī, chandaso, methunaṃ dhammaṃ paṭiseveyya antamaso, tiracchānagatenapi, pārājikā hoti; asaṃvāsā”.

2.2 (BK2)[91][1-210] “Yā pana bhikkhunī, gāmā vā arañña vā adinnaṃ theyyasaṅkhātāṃ ādiyeyya. Yathārūpe adinnādāne, rājāno coraṃ gahetvā, haneyyuraṃ vā, bandheyyaṃ vā, pabbājeyyuraṃ vā; ‘corāsi bālāsi mūḥhāsi thenāsi’ti. Tathārūpaṃ bhikkhunī adinnaṃ ādiyamānā, ayaṃpi pārājikā hoti; asaṃvāsā”.

3.3 (BK3)[171][1-397] “Yā pana bhikkhunī, sañicca manussa-viggahaṃ, jīvitaṃ voropeyya. Satthahārakaṃ vāssa pariyeseyya, maraṇavaṇṇaṃ vā saṃvaṇṇeyya. Maraṇāya vā samādapeyya; ‘ambho purisa kiṃ tuyhiminā, pāpakena dujjīvitena, mataṃ te jīvitaṃ seyyo’ti. Iti cittamaṇā cittasaṅkappā, anekapariyāyena maraṇavaṇṇaṃ vā, saṃvaṇṇeyya. Maraṇāya vā samādapeyya, ayaṃpi pārājikā hoti asaṃvāsā”.

4.4 (BK4)[197][1-555] “Yā pana bhikkhunī, anabhijānaṃ uttarimanussadhammaṃ, attūpanāyikaṃ alamariyaññadassanaṃ, samudācareyya; ‘iti jānāmi, iti passāmi’ti. Tato aparena samayena, samanuggāhīyamānā vā, asamanuggāhīyamānā vā, āpannā visuddhāpekkhā, evaṃ vadeyya; ‘ajānamevaṃ ayye, avacaṃ jānāmi, apassaṃ passāmi, tucchaṃ musā vilapin’ti, aññaṃtra adhimānā, ayaṃpi pārājikā hoti; asaṃvāsā”.

5.5 [657][2-2105] “Yā pana bhikkhunī, avassutā avassutassa purisapuggalassa, adhakkhakaṃ ubbhajāṇumaṇḍalaṃ āmasanaṃ

vā parāmasanaṃ vā gahaṇaṃ vā chupanaṃ vā paṭipīḷanaṃ vā sādiyeyya, ayampi pārājikā hoti asaṃvāsā ubbhajāṇumaṇḍalikā”.

6.6 [665][2-2141] “Yā pana bhikkhunī, jānaṃ pārājikaṃ dhammaṃ ajjhāpannaṃ bhikkhuniṃ nevattanā paṭicodeyya, na gaṇassa āroceyya, yadā ca sā ṭhitā vā assa cutā vā nāsitā vā avassaṭṭhā vā, sā pacchā evaṃ vadeyya; ‘pubbevāhaṃ, ayye, aññāsīm etaṃ bhikkhuniṃ ‘evarūpā ca evarūpā ca sā bhagini’ti, no ca kho attanā paṭicodessaṃ, na gaṇassa ārocessa’nti, ayampi pārājikā hoti asaṃvāsā vajjappaṭicchādikā”.

7.7 [669][2-2157] “Yā pana bhikkhunī, samaggena saṅghena ukkhittaṃ bhikkhuṃ dhammena vinayena satthusāsanena anādaraṃ appaṭikāraṃ akatasahāyaṃ tamanuvatteyya, sā bhikkhunī bhikkhunihi evamassa vacanīyā; ‘eso kho, ayye, bhikkhu samaggena saṅghena ukkhitto, dhammena vinayena satthusāsanena anādaro appaṭikāro akatasahāyo, māyye, etaṃ bhikkhuṃ anuvatti’ti. Evañca sā bhikkhunī bhikkhunihi vuccamānā tatheva paggaṇheyya, sā bhikkhunī bhikkhunihi yāvatatiyaṃ samanubhāsittabā tassa paṭinissaggāya, yāvatatiyañce samanubhāsiyamānā taṃ paṭinissajjeyya, iccetaṃ kusalaṃ, no ce paṭinissajjeyya, ayampi pārājikā hoti asaṃvāsā ukkhittānūvattikā”.

8.8 [675][2-2183] “Yā pana bhikkhunī, avassutā avassutassa purisapuggalassa hatthaggaṇaṃ vā sādiyeyya, saṅghāṭikaṇṇaggaṇaṃ vā sādiyeyya, santiṭṭheyya vā, sallapeyya vā, saṅketaṃ vā gaccheyya, purisassa vā abbhāgamaṇaṃ sādiyeyya, channaṃ vā anupaviseyya, kāyaṃ vā tadatthāya upasaṃhāreyya etassa asaddhammassa paṭisevanatthāya, ayampi pārājikā hoti asaṃvāsā aṭṭhavatthukā”.

Uddiṭṭhā kho ayyāyo, aṭṭha pārājikā dhammā, yesaṃ bhikkhunī aññatarāṃ vā aññatarāṃ vā āpajjitvā, na labhati, bhikkhunīhi saddhiṃ samvāsāṃ, yathā pure tathā pacchā, pārājikā hoti asaṃvāsā”. Tatthāyyāyo pucchāmi, kaccittha parisuddhā? Dutiyampi pucchāmi, kaccittha parisuddhā? Tatiyampi pucchāmi, kaccittha parisuddhā? Parisuddhetthāyyāyo, tasmā tuṇhī, evametaṃ dhārayāmi.

Pārājikuddeso niṭṭhito

Saṅghādisesuddeso

Ime kho panāyyāyo, sattarasa saṅghādisesā dhammā, uddesaṃ āgacchanti.

1.9 [679][2-2208] “Yā pana bhikkhunī, ussayavādikā vihareyya gahapatinā vā gahapatiputtana vā dāsenā vā kammakārena vā antamaso samaṇaparibbājakenāpi, ayaṃ bhikkhunī paṭhamā-pattikaṃ dhammaṃ āpannā nissāraṇīyaṃ saṅghādisesaṃ”.

2.10 [683][2-2225] “Yā pana bhikkhunī, jānaṃ coriṃ vajjhaṃ viditaṃ anapaloketvā rājānaṃ vā saṅghaṃ vā gaṇaṃ vā pūgaṃ vā seṇiṃ vā, aññaṃ tra kappā vuṭṭhāpeyya, ayampi bhikkhunī paṭhamā-pattikaṃ dhammaṃ āpannā nissāraṇīyaṃ saṅghādisesaṃ”.

3.11 [691][2-2259] “Yā pana bhikkhunī, ekā vā gāmantaraṃ gaccheyya, ekā vā nadīpāraṃ gaccheyya, ekā vā rattiriṃ vippava-seyya, ekā vā gaṇamaḥā ohīeyya, ayampi bhikkhunī paṭhamā-pattikaṃ dhammaṃ āpannā nissāraṇīyaṃ saṅghādisesaṃ”.

4.12 [695][2-2275] “Yā pana bhikkhunī, samaggena saṅghena ukkhittaṃ bhikkhuniṃ dhammena vinayena satthusāsanena anapaloketvā kāraḥ saṅghaṃ, anaññaṃ gaṇassa chandaṃ

osāreyya, ayampi bhikkhunī paṭhamāpattikaṃ dhammaṃ āpannā nissāraṇīyaṃ saṅghādisesaṃ”.

5.13 [700][2-2294] “Yā pana bhikkhunī, avassutā avassutassa purisapuggalassa hatthato khādanīyaṃ vā, bhojanīyaṃ vā sahatthā paṭiggahetvā khādeyya vā bhuñjeyya vā, ayampi bhikkhunī paṭhamāpattikaṃ dhammaṃ āpannā nissāraṇīyaṃ saṅghādisesaṃ”.

6.14 [705][2-2312] “Yā pana bhikkhunī, evaṃ vadeyya; ‘**kiṃ te, ayye, eso purisapuggalo karissati avassuto vā anavassuto vā, yato tvaṃ anavassutā, iṅha, ayye, yaṃ te eso purisapuggalo deti khādanīyaṃ vā bhojanīyaṃ vā, taṃ tvaṃ sahatthā paṭiggahetvā khāda vā bhuñja vā**’ti, ayampi bhikkhunī paṭhamāpattikaṃ dhammaṃ āpannā nissāraṇīyaṃ saṅghādisesaṃ”.

7.15 (BK5)[301][1-1242] “Yā pana bhikkhunī, sañcarittaṃ samāpajjeyya, itthiyā vā purisamatim purisassa vā, itthimatim jāyattane vā, jārattane vā, antamaso taṅkhaṇikāyapi; ayampi bhikkhunī paṭhamāpattikaṃ dhammaṃ āpannā nissāraṇīyaṃ saṅghādisesaṃ”.

8.16 (BK8)[385][1-1573] “Yā pana bhikkhunī, bhikkhunim duṭṭhā dosā appatītā, amūlakena pārājikenā dhammena, anuddhamseyya; ‘**appevanāma, naṃ imamhā brahmacariyā, cāveyya**’nti. Tato aparena samayena, samanuggāhīyamānā vā, asamanuggāhīyamānā vā, amūlakañceva taṃ adhikaraṇaṃ hoti, bhikkhunī ca dosaṃ patitṭhāti; ayampi bhikkhunī paṭhamāpattikaṃ dhammaṃ āpannā nissāraṇīyaṃ saṅghādisesaṃ”.

9.17 (BK9)[392][1-1630] “Yā pana bhikkhunī, bhikkhunim duṭṭhā dosā appatītā, aññabhāgiyassa adhikaraṇassa, kiñci desaṃ

lesamattaṃ upādāya pārājikena dhammena, anuddhamseyya;
 ‘appeva nāma naṃ **imamhā brahmacariyā, cāveyya**’nti. Tato
 aparena samayena, samanuggāhīyamānā vā, asamanuggāhīyamānā
 vā, aññabhāgiyañceva taṃ adhikaraṇaṃ hoti. Koci deso lesamatto
 upādinno, bhikkhunī ca dosaṃ paṭiṭṭhāti; ayampi bhikkhunī
 paṭhamāpattikaṃ dhammaṃ āpannā nissāraṇīyaṃ
 saṅghādisesaṃ”.

10.18 (BKN7)[710][2-2325] “Yā pana bhikkhunī, kupitā
 anattamanā evaṃ vadeyya; ‘**buddhaṃ paccācikkhāmi, dhammaṃ**
paccācikkhāmi, saṅghaṃ paccācikkhāmi, sikkhaṃ paccācikkhāmi.
 Kinnumāva samaṇiyo yā samaṇiyo **sakyadhītarō. Santaññāpi**
samaṇiyo lajjiniyo kukkuccikā sikkhākāmā, tāsāhaṃ santike
brahmacariyaṃ carissāmī’ti, sā bhikkhunī bhikkhunīhi evamassa
 vacanīyā; ‘māyye, kupitā anattamanā evaṃ avaca, ‘**buddhaṃ**
paccācikkhāmi, dhammaṃ paccācikkhāmi, saṅghaṃ
paccācikkhāmi, sikkhaṃ paccācikkhāmi. Kinnumāva samaṇiyo yā
 samaṇiyo **sakyadhītarō. Santaññāpi samaṇiyo lajjiniyo kukkuccikā**
sikkhākāmā, tāsāhaṃ santike brahmacariyaṃ carissāmī’ti,
 abhiramāyye, **svākkhāto dhammo; cara brahmacariyaṃ sammā**
dukkhassa antakiriyaṃ’ti.

Evañca sā bhikkhunī bhikkhunīhi vuccamānā tattheva
 paggaṇheyya, sā bhikkhunī bhikkhunīhi yāvatatiyaṃ
 samanubhāsītābā tassa paṭinissaggāya. Yāvatatiyañce
 samanubhāsīyamānā, taṃ paṭinissajjeyya, iccetaṃ kusalaṃ; no ce
 paṭinissajjeyya, ayampi bhikkhunī yāvatatiyakaṃ dhammaṃ
 āpannā nissāraṇīyaṃ saṅghādisesaṃ”.

11.19 (BKN8)[716][2-2346] “Yā pana bhikkhunī, kismiñcideva adhikaraṇe paccākatā kupitā anattamanā evaṃ vadeyya; ‘chandagāminiyo ca bhikkhuniyo, dosagāminiyo ca bhikkhuniyo, mohagāminiyo ca bhikkhuniyo, bhayagāminiyo ca bhikkhuniyo’ ti, sā bhikkhunī bhikkhunīhi evamassa vacanīyā; ‘māyye, kismiñcideva adhikaraṇe paccākatā kupitā anattamanā evaṃ avaca, ‘chandagāminiyo ca bhikkhuniyo dosagāminiyo ca bhikkhuniyo mohagāminiyo ca bhikkhuniyo bhayagāminiyo ca bhikkhuniyo’ ti. Ayyā kho chandāpi gaccheyya, dosāpi gaccheyya, mohāpi gaccheyya, bhayāpi gaccheyyā’ ti.

Evañca sā bhikkhunī bhikkhunīhi vuccamānā tatheva paggaṇheyya, sā bhikkhunī bhikkhunīhi yāvatatiyaṃ samanubhāsītābā tassa paṭinissaggāya. Yāvatatiyañce samanubhāsīyamānā, taṃ paṭinissajjeyya, iccetaṃ kusalaṃ; no ce paṭinissajjeyya, ayampi bhikkhunī yāvatatiyakaraṃ dhammaṃ āpannā nissāraṇīyaṃ saṅghādisesaṃ”.

12.20 (BKN9)[722][2-2370] “Bhikkhuniyo paneva saṃsaṭṭhā viharanti pāpācārā pāpasaddā pāpasilokā, bhikkhunisaṅghassa vihesikā, aññaṃaññissā vajjappaṭicchādikā. Tā bhikkhuniyo bhikkhunīhi evamassu vacanīyā; ‘bhaginiyo kho saṃsaṭṭhā viharanti pāpācārā pāpasaddā pāpasilokā bhikkhunisaṅghassa vihesikā aññaṃaññissā vajjappaṭicchādikā. Viviccathāyye. Vivekaññeva bhaginīnaṃ saṅgho vaṇṇeti’ ti.

Evañca tā bhikkhuniyo bhikkhunīhi vuccamānā tatheva paggaṇheyyuṃ, tā bhikkhuniyo bhikkhunīhi yāvatatiyaṃ samanubhāsītābā tassa paṭinissaggāya. Yāvatatiyañce samanubhāsīyamānā taṃ paṭinissajjeyyuṃ, iccetaṃ kusalaṃ; no ce

paṭinissajjeyyurū, imāpi bhikkhuniyo yāvatatīyakarū dhammarū
āpannā nissāraṇīyārū saṅghādisesarū”.

13.21 (BKN10)[728][2-2396] “Yā pana bhikkhunī, evaṃ vadeyya;
‘saṃsaṭṭhāva ayye, tumhe viharatha. Mā tumhe nānā viharittha.
Santi saṅghe aññāpi bhikkhuniyo evācārā evaṃsaddā evaṃsilokā,
bhikkhunisaṅghassa vihesikā, aññamaññissā vajjappaṭicchādikā. Tā
saṅgho na kiñci āha. Tumhaññeva saṅgho uññāya paribhavana
akkhantiyā vebhassiyā dubbalyā evamāha, ‘bhaginiyo kho
saṃsaṭṭhā viharanti pāpācārā pāpasaddā pāpasilokā,
bhikkhunisaṅghassa vihesikā, aññamaññissā vajjappaṭicchādikā.
Viviccathāyye. Vivekaññeva bhaginīnaṃ saṅgho vaṇṇeti’ti.
Sā bhikkhunī bhikkhunīhi evamassa vacanīyā; ‘Mā, ayye, evaṃ
avaca, ‘saṃsaṭṭhāva ayye, tumhe viharatha. Mā tumhe nānā
viharittha. Santi saṅghe aññāpi bhikkhuniyo evācārā evaṃsaddā
evaṃsilokā, bhikkhunisaṅghassa vihesikā, aññamaññissā
vajjappaṭicchādikā. Tā saṅgho na kiñci āha. Tumhaññeva saṅgho
uññāya paribhavana akkhantiyā vebhassiyā dubbalyā evamāha,
‘bhaginiyo kho saṃsaṭṭhā viharanti pāpācārā pāpasaddā pāpasilokā,
bhikkhunisaṅghassa vihesikā, aññamaññissā vajjappaṭicchādikā.
Viviccathāyye. Vivekaññeva bhaginīnaṃ saṅgho vaṇṇeti’ti.

Evañca sā bhikkhunī bhikkhunīhi vuccamānā tattheva
paggaṇheyya, sā bhikkhunī bhikkhunīhi yāvatatīyārū
samanubhāsītābā tassa paṭinissaggāya. Yāvatatīyañce
samanubhāsīyamānā, taṃ paṭinissajjeyya, iccetāṃ kusalaṃ; no ce
paṭinissajjeyya, ayampi bhikkhunī yāvatatīyakarū dhammarū
āpannā nissāraṇīyārū saṅghādisesarū”.

14.22 (BK10)[411][1-1679] “Yā pana bhikkhunī, samaggassa saṅghassa, bhedāya parakkameyya, bhedanasamvattanikaṃ vā, adhikaraṇaṃ samādāya, paggaḃha tiṭṭheyya. Sā bhikkhunī bhikkhunīhi, evamassa vacanīyā; ‘mā ayye samaggassa, saṅghassa bhedāya parakkami, bhedāya samvattanikaṃ vā, adhikaraṇaṃ samādāya, paggaḃha aṭṭhāsi. Sametāyyā saṅghena, samaggo hi, saṅgho sammodamāno, avivadamāno ekuddeso, phāsu viharatī’ti.

Evañca sā bhikkhunī, bhikkhunīhi vuccamānā, tatheva paggaḃheyya. Sā bhikkhunī bhikkhunīhi yāvatatiyaṃ samanubhāsitaḃbā, tassa paṭinissaggāya. Yāvatatiyañce samanubhāsīyamānā, taṃ paṭinissajjeyya, iccetaṃ kusalaṃ; no ce paṭinissajjeyya, ayampi bhikkhunī yāvatatiyakaṃ dhammaṃ āpannā nissāraṇīyaṃ saṅghādisesaṃ.

15.23 (BK11)[418][1-1706] “Tassāyeva kho pana, bhikkhuniyā bhikkhuniyo honti, anuvattikā vaggavādikā, ekā vā dve vā tisso vā, tā evaṃ vadeyyuṃ; ‘māyyāyo, etaṃ bhikkhuniṃ kiñci avacuttha. Dhammavādinī cesā bhikkhunī, vinayavādinī cesā bhikkhunī, amhākañcesā bhikkhunī, chandañca ruciñca ādāya voharati, jānāti no bhāsati; amhākaṃ petarṃ khamatī’ti. Tā bhikkhuniyo, bhikkhunīhi evamassu vacanīyā; ‘māyyāyo evaṃ avacuttha, na cesā bhikkhunī dhammavādinī, na cesā bhikkhunī vinayavādinī, māyyānampi saṅghabhedo ruccittha. Sametāyyānaṃ saṅghena, samaggo hi. Saṅgho sammodamāno avivadamāno, ekuddeso phāsu viharatī’ti.

Evañca tā bhikkhuniyo, bhikkhunīhi vuccamānā, tatheva paggaḃheyyuṃ. Tā bhikkhuniyo, bhikkhunīhi yāvatatiyaṃ samanubhāsitaḃbā, tassa paṭinissaggāya. Yāvatatiyañce

samanubhāsīyamānā, taṃ paṭinissajjeyyurū, iccetaṃ kusalaṃ, no ce paṭinissajjeyyurū; imāpi bhikkhuniyo yāvatatīyakaṃ dhammaṃ āpannā nissāraṇīyaṃ saṅghādisesaṃ.

16.24 (BK12)[425][1-1731] “Bhikkhunī paneva, dubbacajātikā hoti, uddesapariyāpannesu sikkhāpadesu, bhikkhunīhi sahadhammikaṃ vuccamānā, attānaṃ avacanīyaṃ karoti; ‘mā maṃ ayyāyo kiñci avacuttha, kalyāṇaṃ vā pāpakaṃ vā, ahampāyyāyo, na kiñci vakkhāmi kalyāṇaṃ vā pāpakaṃ vā, viramathāyyāyo, mama vacanāyā’ti. Sā bhikkhunī bhikkhunīhi evamassa vacanīyā; ‘māyye, attānaṃ avacanīyaṃ akāsi, vacanīyameva, ayyā attānaṃ karotu; ayyāpi bhikkhuniyo, vadetu sahadhammena, bhikkhuniyopi ayyaṃ, vakkhanti sahadhammena; evaṃ saṃvaḍḍhā hi, tassa bhagavato parisā, yadidaṃ aññamaññavacanena, aññamaññavuṭṭhāpanenā’ti.

Evañca sā bhikkhunī, bhikkhunīhi vuccamānā, tatheva paggaṇheyya. Sā bhikkhunī, bhikkhunīhi yāvatatīyaṃ samanubhāsītābbā, tassa paṭinissaggāya. Yāvatatīyañce samanubhāsīyamānā, taṃ paṭinissajjeyya, iccetaṃ kusalaṃ; no ce paṭinissajjeyya; ayampi bhikkhunī yāvatatīyakaṃ dhammaṃ āpannā nissāraṇīyaṃ saṅghādisesaṃ.

17.25 (BK13)[436][1-1765] “Bhikkhunī paneva, aññataraṃ gāmaṃ vā, nigamaṃ vā, upanissāya viharati, kuladūsikā pāpasamācārā. Tassā kho pāpakā samācārā, dissanti ceva suyyanti ca, kulāni ca tāya duṭṭhāni, dissanti ceva suyyanti ca. Sā bhikkhunī bhikkhunīhi evamassa vacanīyā; ‘ayyā kho, kuladūsikā pāpasamācārā, ayyāya kho, pāpakā samācārā, dissanti ceva suyyanti ca, kulāni cāyyāya, duṭṭhāni dissanti ceva, suyyanti ca, pakkamatāyyā, imamhā āvāsā, alaṃ te idha vāsenā’ti. Evañca sā

bhikkhunī, bhikkhunīhi vuccamānā, tā bhikkhuniyo evaṃ vadeyya; ‘chandagāminiyo ca bhikkhuniyo, dosagāminiyo ca bhikkhuniyo, mohagāminiyo ca bhikkhuniyo, bhayagāminiyo ca bhikkhuniyo; tādisikāya āpattiya, ekaccaṃ pabbājenti ekaccaṃ, na pabbājenti’ti. Sā bhikkhunī, bhikkhunīhi evamassa vacanīyā; ‘māyye evaṃ avaca, na ca bhikkhuniyo chandagāminiyo, na ca bhikkhuniyo dosagāminiyo, na ca bhikkhuniyo mohagāminiyo, na ca bhikkhuniyo bhayagāminiyo, ayyā kho, kuladūsikā pāpasamācārā, ayyāya kho, pāpakā samācārā, dissanti ceva suyyanti ca, kulāni cāyyāya, duṭṭhāni dissanti ceva, suyyanti ca, pakkamatāyyā, imamhā āvāsā, alarṃ te idha vāsenā’ti.

Evañca sā bhikkhunī, bhikkhunīhi vuccamānā, tatheva paggaṇheyya, sā bhikkhunī, bhikkhunīhi yāvatatiyaṃ samanubhāsītabbā, tassa paṭinissaggāya. Yāvatatiyañce samanubhāsīyamānā, taṃ paṭinissajjeyya, iccetaṃ kusalaṃ, no ce paṭinissajjeyya; ayampi bhikkhunī yāvatatiyakāṃ dhammaṃ āpannā nissāraṇīyaṃ saṅghādisesaṃ.

Uddiṭṭhā kho ayyāyo, sattarasa saṅghādisesā dhammā, nava paṭhamāpattikā, aṭṭha yāvatatiyakā, yesaṃ bhikkhunī aññatararṃ vā, aññatararṃ vā, āpajjati, tāya bhikkhuniyā ubhatosaṅhe pakkhamānattarṃ caritabbarṃ ciṇṇamānattā, bhikkhunī yattha siyā, vīsati gaṇo bhikkhunisaṅgho, tattha sā bhikkhunī, abbhettabbā. Ekāyapi ce ūno, vīsati gaṇo bhikkhunisaṅgho, taṃ bhikkhunim abbheyya, sā ca bhikkhunī, anabbhitā. Tā ca bhikkhuniyo gārayhā; ayaṃ tattha sāmīci. Tatthāyyāyo pucchāmi, kaccittha parisuddhā? Dutiyampi pucchāmi, kaccittha parisuddhā? Tatiyampi pucchāmi,

kaccittha parisuddhā? Parisuddhetthāyyāyo, tasmā tuṇhī,
evametaṃ dhārayāmi.

Saṅghādiseso niṭṭhito

Nissaggiyapācittiyuddeso

Ime kho paṇāyyāyo, tiṃsa nissaggiyā pācittiyā dhammā,
uddesaṃ āgacchanti.

1. Pattavaggo

1.1.26 [734][2-2427] “Yā pana bhikkhunī, pattasannicayaṃ
kareyya; nissaggiyaṃ pācittiyaṃ”.

2.2.27 [739][2-2443] “Yā pana bhikkhunī, akālacīvaraṃ
'kālacīvara'nti adhiṭṭhahitvā bhājāpeyya; nissaggiyaṃ pācittiyaṃ”.

3.3.28 [744][2-2452] “Yā pana bhikkhunī, bhikkhuniyā saddhim
cīvaraṃ parivattetvā, sā pacchā evaṃ vadeyya; ‘handāyye tuyhaṃ
cīvaraṃ, āhara metaṃ cīvaraṃ, yaṃ tuyhaṃ, tuyhamevetam; yaṃ
mayhaṃ, mayhamevetam, āhara metaṃ, sakaṃ paccāharā’ti
acchindeyya vā acchindāpeyya vā; nissaggiyaṃ pācittiyaṃ”.

4.4.29 [749][2-2465] “Yā pana bhikkhunī, aññaṃ viññāpetvā
aññaṃ viññāpeyya; nissaggiyaṃ pācittiyaṃ”.

5.5.30 [754][2-2475] “Yā pana bhikkhunī aññaṃ cetāpetvā
aññaṃ cetāpeyya; nissaggiyaṃ pācittiyaṃ”.

6.6.31 [759][2-2485] “Yā pana bhikkhunī, aññadatthikena
parikkhārena aññuddisikena saṅghikena aññaṃ cetāpeyya;
nissaggiyaṃ pācittiyaṃ”.

7.7.32 [764][2-2496] “Yā pana bhikkhunī, aññadatthikena parikkhārena aññuddisikena saṅghikena saññācikena aññaṃ cetāpeyya; nissaggiyaṃ pācittiyaṃ”.

8.8.33 [769][2-2508] “Yā pana bhikkhunī, aññadatthikena parikkhārena aññuddisikena mahājanikena aññaṃ cetāpeyya; nissaggiyaṃ pācittiyaṃ”.

9.9.34 [774][2-2519] “Yā pana bhikkhunī, aññadatthikena parikkhārena aññuddisikena mahājanikena saññācikena aññaṃ cetāpeyya; nissaggiyaṃ pācittiyaṃ”.

10.10.35 [779][2-2531] “Yā pana bhikkhunī, aññadatthikena parikkhārena aññuddisikena puggalikena saññācikena aññaṃ cetāpeyya; nissaggiyaṃ pācittiyaṃ”.

2. Cīvaravaggo

1.11.36 [784][2-2543] “Garupāvuraṇaṃ pana bhikkhuniyā, cetāpentiyā catukkamaṃsaparamaṃ cetāpetabbaṃ. Tato ce uttariṃ cetāpeyya; nissaggiyaṃ pācittiyaṃ”.

2.12.37 [789][2-2554] “Lahupāvuraṇaṃ pana bhikkhuniyā, cetāpentiyā aḍḍhateyyakamaṃsaparamaṃ cetāpetabbaṃ. Tato ce uttariṃ cetāpeyya; nissaggiyaṃ pācittiyaṃ”.

3.13.38 (BK1)[462][1-1867] “Niṭṭhitacīvaraṣmiṃ bhikkhuniyā, ubbhataṣmiṃ kaṭhine, dasāhaparamaṃ, atirekacīvaraṃ dhāretabbaṃ, taṃ atikkāmentiyā; nissaggiyaṃ pācittiyaṃ”.

4.14.39 (BK2)[475][1-1892] “Niṭṭhitacīvaraṣmiṃ bhikkhuniyā, ubbhataṣmiṃ kaṭhine, ekarattampi ce, bhikkhunī pañcahi cīvarehi, vipavaseyya aññaṃtra, bhikkhunī sammatiyā; nissaggiyaṃ pācittiyaṃ”.

5.15.40 (BK3)[499][1-1924] “Niṭṭhitacīvarasmim bhikkhuniyā, ubbhata^smim kaṭṭhine, bhikkhuniyā paneva, akālacīvaram uppajjeyya. Ākaṅkhamānāya bhikkhuniyā paṭiggahetabbam. Paṭiggahetvā khippameva kāretabbam, no cassa pāripūri, māsaparamam tāya bhikkhuniyā, tam cīvaram nikkhipitabbam, ūnassa pāripūriyā, satiyā paccāsāya. Tato ce uttarim nikkhipeyya, satiyāpi paccāsāya; nissaggiyam pācittiyam”.

6.16.41 (BK6)[518][1-1984] “Yā pana bhikkhunī, aññatakam gahapatim vā, gahapatānim vā, cīvaram viññāpeyya; aññatra samayā, nissaggiyam pācittiyam. Tatthāyam samayo acchinna-cīvarā vā hoti, bhikkhunī naṭṭhacīvarā vā; ayam tattha samayo”.

7.17.42 (BK7)[523][1-2002] “Tañce aññātako, gahapati vā, gahapatāni vā bahūhi cīvarehi, abhihaṭṭhum pavāreyya. Santaruttaraparamam tāya bhikkhuniyā, tato cīvaram sādītabbam. Tato ce uttarim sādīyeyya; nissaggiyam pācittiyam”.

8.18.43 (BK8)[528][1-2019] “Bhikkhunim paneva, uddissa aññatakassa, gahapatissa vā, gahapatāniyā vā cīvaracetāpanam upakkhaṭam hoti; ‘iminā cīvaracetāpanena, cīvaram cetāpetvā, itthannāmaṁ bhikkhunim, cīvarena acchādessāmi’ti. Tatra ce sā bhikkhunī, pubbe appavāritā upasaṅkamitvā cīvare vikappam āpajjeyya; ‘sādhu vata maṁ, āyasmā iminā cīvaracetāpanena, evarūpaṁ vā evarūpaṁ vā, cīvaram cetāpetvā, acchādehi’ti. Kalyāṇakamyatam upādāya; nissaggiyam pācittiyam”.

9.19.44 (BK9)[533][1-2045] “Bhikkhunim paneva, uddissa ubhinnaṁ aññatakānaṁ, gahapatīnaṁ vā gahapatānīnaṁ vā, paccekacīvaracetāpanāni, upakkhaṭāni honti; ‘imehi mayam paccekacīvaracetāpanehi, paccekacīvarāni cetāpetvā,

itthannāmaṃ, bhikkhunīm cīvarehi, acchādessāmā'ti.

Tatra ce sā bhikkhunī, pubbe appavāritā upasaṅkamitvā cīvare, vikappaṃ āpajjeyya; 'sādhu vata, maṃ āyasmanto, imehi paccekacīvaracetāpanehi, evarūpaṃ vā evarūpaṃ vā, cīvaraṃ cetāpetvā acchādeṭṭha, ubhova santā ekenā'ti. Kalyāṇakamyataṃ upādāya; nissaggiyaṃ pācittiyaṃ".

10.20.45 (BK10)[538][1-2076] "Bhikkhunīm paneva, uddissa rājā vā rājabhoggo vā, brāhmaṇo vā, gahapatiko vā, dūtena cīvaracetāpanaṃ, paṇeṭṭha. 'iminā cīvaracetāpanena cīvaraṃ cetāpetvā, itthannāmaṃ bhikkhunīm, cīvarena acchādehi'ti. So ce dūto taṃ, bhikkhunīm upasaṅkamitvā evaṃ vadeyya; 'idaṃ kho ayye ayyaṃ, uddissa cīvaracetāpanaṃ, ābhataṃ paṭiggaṇhātu, ayyā cīvaracetāpana'nti. Tāya bhikkhuniyā, so dūto, evamassa vacanīyo; 'na kho mayaṃ āvuso cīvaracetāpanaṃ, paṭiggaṇhāmāti. Cīvaraṇca kho mayaṃ paṭiggaṇhāma, kālena kappiya'nti. So ce dūto, taṃ bhikkhunīm evaṃ vadeyya; 'atthi panāyyāya, koci veyyāvaccakaro'ti. Cīvaratthikāya bhikkhave bhikkhuniyā, veyyāvaccakaro niddisitaṃ, ārāmiko vā upāsako vā; 'eso kho āvuso, bhikkhunīnaṃ veyyāvaccakaro'ti. So ce dūto taṃ veyyāvaccakaraṃ saññāpetvā, taṃ bhikkhunīm upasaṅkamitvā, evaṃ vadeyya; 'yaṃ kho ayye ayyā veyyāvaccakaraṃ niddisi. Saññatto so mayā upasaṅkamatu ayyā, kālena cīvarena taṃ acchādessati'ti. Cīvaratthikāya bhikkhave bhikkhuniyā, veyyāvaccakaro upasaṅkamitvā, dvittikkhattuṃ codetabba sāretabba; 'attho me āvuso cīvarena'ti. Dvittikkhattuṃ codayamānā sārayamānā. Taṃ cīvaraṃ abhinipphādeyya. Icceṭṭha kusalaṃ; no ce abhinipphādeyya, catukkhattuṃ pañcakkhattuṃ,

chakkhattuparamaṃ tuṇhībhūtāya, uddissa ṭhātabbarā. Catukkhattum pañcakkhattum chakkhattuparamaṃ tuṇhībhūtā, uddissa tiṭṭhamānā taṃ cīvaraṃ abhinipphādeyya. Icceṭaṃ kusalaṃ; no ce abhinipphādeyya. ‘Tato ce uttarim vāyamamānā, taṃ cīvaraṃ abhinipphādeyya. Nissaggiyaṃ pācittiyaṃ’. No ce abhinipphādeyya yatassā cīvaracetāpanaṃ ābhataṃ tattha sāmānā vā, gantabbā, dūto vā pāhetabbo; ‘yaṃ kho tumhe āyasmanto bhikkhuniṃ, uddissa cīvaracetāpanaṃ paṇiṇittha, na tantassā bhikkhuniyā kiñci atthaṃ anubhoti, yuñjantāyasmanto sakaṃ mā vo, sakaṃ vinassā’ti; ayaṃ tattha sāmīci’ti.

3. (Dutiya) Pattavaggo

1.21.46 (BK18)[583][1-2207] “Yā pana bhikkhunī jātarūparajataṃ uggaṇheyya vā, uggaṇhāpeyya vā, upanikkhattaṃ vā sādiyeyya; nissaggiyaṃ pācittiyaṃ”.

2.22.47 (BK19)[588][1-2225] “Yā pana bhikkhunī, nānappakāraṃ rūpiyaṃvohāraṃ samāpajjeyya; nissaggiyaṃ pācittiyaṃ”.

3.23.48 (BK20)[594][1-2242] “Yā pana bhikkhunī, nānappakāraṃ kayavikkayaṃ samāpajjeyya; nissaggiyaṃ pācittiyaṃ”.

4.24.49 (BK22)[612][1-2281] “Yā pana bhikkhunī ūnapañcabandhanena pattena, aññaṃ navāṃ pattaṃ cetāpeyya; nissaggiyaṃ pācittiyaṃ. Tāya bhikkhuniyā so patto bhikkhuniparisāya nissajjitabbo. Yo ca tassā bhikkhuniparisāya, pattapariyanto, so ca tassā bhikkhuniyā, padātabbo; ‘ayaṃ te

bhikkhuni patto yāva bhedanāya dhāretabbo'ti. Ayaṃ tattha sāmīci'ti.

5.25.50 (BK23)[622][1-2314] “Yāni kho pana tāni, gilānānaṃ bhikkhunīnaṃ paṭisāyanīyāni bhesajjāni, seyyathidaṃ. Sappi navanītaṃ telaṃ madhu phāṇitaṃ. Tāni paṭiggahetvā, sattāhaparamaṃ sannidhikāraṃ paribhuñjitabbāni, taṃ atikkāmentiyā; nissaggiyaṃ pācittiyaṃ”.

6.26.51 (BK25)[632][1-2338] “Yā pana bhikkhunī bhikkhuniyā sāmaṃ cīvaraṃ datvā, kupitā anattamanā acchindeyya vā, acchindāpeyya vā; nissaggiyaṃ pācittiyaṃ”.

7.27.52 (BK26)[637][1-2353] “Yā pana bhikkhunī sāmaṃ suttaṃ viññāpetvā, tantavāyehi cīvaraṃ vāyāpeyya; nissaggiyaṃ pācittiyaṃ”.

8.28.53 (BK27)[642][1-2367] “Bhikkhuniṃ paneva uddissa aññātaḥ gahapati vā gahapatānī vā tantavāyehi cīvaraṃ vāyāpeyya; tatra ce sā bhikkhunī pubbe appavāritā tantavāye upasaṅkamitvā, cīvare vikappaṃ āpajjeyya; ‘idaṃ kho āvuso cīvaraṃ maṃ uddissa vīyati, āyataṇa karoṭha, vitthataṇa appitaṇa, suvītaṇa supavāyitaṇa, suvilekhitaṇa suvitacchitaṇa karoṭha. Appeva nāma mayampi, āyasmantānaṃ kiñcimattaṃ anupadajjeyyāma'ti. Evaṇa sā bhikkhunī, vatvā kiñcimattaṃ anupadajjeyya, antamaso piṇḍapātamaṃ tampi; nissaggiyaṃ pācittiyaṃ”.

9.29.54 (BK28)[648][1-2389] “Dasāhānāgataṃ kattikatemaṣīkapuṇṇamaṃ, bhikkhuniyā paneva, accekacīvaraṃ uppajjeyya. Accekaṃ maññaṃ mānāya bhikkhuniyā,

paṭiggahetabbarā. Paṭiggahetvā yāva cīvarakālasamayān
nikkhipitabbarā. Tato ce uttarīm nikkhipeyya; nissaggiyān
pācittiyān”.

10.30.55 (BK30)[658][1-2423] “Yā pana bhikkhunī jānañ
saṅghikañ lābhañ pariṇatañ attano pariṇāmeyya; nissaggiyān
pācittiyān”.

Uddiṭṭhā kho ayyāyo, tiṃsa nissaggiyā pācittiyā dhammā.
Tatthāyyāyo pucchāmi, kaccittha parisuddhā? Dutiyampi
pucchāmi, kaccittha parisuddhā? Tatiyampi pucchāmi, kaccittha
parisuddhā? Parisuddhetthāyyāyo, tasmā tuṇhī, evametañ
dhārayāmi.

Nissaggiyapācittiyuddeso niṭṭhito

Pācittiyuddeso

Ime kho panāyyāyo, chasatṭhisatā pācittiyā dhammā, uddesañ
āgacchanti.

1. Lasuṇavaggo

1.1.56 [794][2-2571] “Yā pana bhikkhunī, lasuṇaṃ khādeyya;
pācittiyān”.

2.2.57 [799][2-2581] “Yā pana bhikkhunī, sambādhe lomañ
saṃharāpeyya; pācittiyān”.

3.3.58 [803][2-2588] “Talaghātake; pācittiyān”.

4.4.59 [807][2-2594] “Jatumaṭṭhake; pācittiyān”.

5.5.60 [811][2-2601] “Udakasuddhikañ pana bhikkhuniyā,
ādiyamānāya dvaṅgulapabbaparamaṃ ādāttabbān, tañ
atikkāmentiyā; pācittiyān”.

6.6.61 [816][2-2612] “Yā pana bhikkhunī, bhikkhussa bhuñ-jantassa pānīyena vā vidhūpanena vā upatīṭṭheyya; pācittiyaṃ.

7.7.62 [821][2-2625] “Yā pana bhikkhunī, āmakadhaññaṃ viññatvā vā viññāpetvā vā bhajjitvā vā bhajjāpetvā vā koṭṭetvā vā koṭṭāpetvā vā pacitvā vā pacāpetvā vā bhuñjeyya; pācittiyaṃ”.

8.8.63 [825][2-2637] “Yā pana bhikkhunī, uccāraṃ vā passāvaṃ vā saṅkāraṃ vā vighāsaṃ vā tirokuṭṭe vā tiropākāre vā chaḍḍeyya vā chaḍḍāpeyya vā; pācittiyaṃ”.

9.9.64 [829][2-2651] “Yā pana bhikkhunī, uccāraṃ vā passāvaṃ vā saṅkāraṃ vā vighāsaṃ vā harite chaḍḍeyya vā chaḍḍāpeyya vā; pācittiyaṃ”.

10.10.65 [834][2-2665] “Yā pana bhikkhunī, naccāṃ vā gītaṃ vā vāḍitaṃ vā dassanāya gaccheyya; pācittiyaṃ”.

2. Rattandhakāravaggo

1.11.66 [839][2-2673] “Yā pana bhikkhunī, rattandhakāre appadīpe purisena saddhiṃ ekenekā santiṭṭheyya vā sallapeyya vā; pācittiyaṃ”.

2.12.67 [843][2-2685] “Yā pana bhikkhunī, paṭicchanne okāse purisena saddhiṃ ekenekā santiṭṭheyya vā sallapeyya vā; pācittiyaṃ”.

3.13.68 [847][2-2697] “Yā pana bhikkhunī, ajjhokāse purisena saddhiṃ ekenekā santiṭṭheyya vā sallapeyya vā; pācittiyaṃ”.

4.14.69 [851][2-2709] “Yā pana bhikkhunī, rathikāya vā byūhe vā siṅghāṭake vā purisena saddhiṃ ekenekā santiṭṭheyya vā sallapeyya vā nikaṇṇikaṃ vā jappeyya dutiyikaṃ vā bhikkhunim uyyojeyya; pācittiyaṃ”.

5.15.70 [855][2-2723] “Yā pana bhikkhunī, purebhattaṃ kulāni upasaṅkamitvā āsane nisīditvā sāmike anāpucchā pakkameyya; pācittiyaṃ”.

6.16.71 [860][2-2735] “Yā pana bhikkhunī, pacchābhattaṃ kulāni upasaṅkamitvā sāmike anāpucchā āsane abhinisīdeyya vā abhinipajjeyya vā; pācittiyaṃ”.

7.17.72 [865][2-2749] “Yā pana bhikkhunī, vikāle kulāni upasaṅkamitvā sāmike anāpucchā seyyaṃ santharitvā vā santharāpetvā vā abhinisīdeyya vā abhinipajjeyya vā; pācittiyaṃ”.

8.18.73 [870][2-2761] “Yā pana bhikkhunī, duggahitena dūpadhāritena paraṃ ujjhāpeyya; pācittiyaṃ”.

9.19.74 [875][2-2772] “Yā pana bhikkhunī, attānaṃ vā paraṃ vā nirayena vā brahmacariyena vā abhisapeyya; pācittiyaṃ”.

10.20.75 [880][2-2780] “Yā pana bhikkhunī, attānaṃ vadhitvā vadhitvā rodeyya; pācittiyaṃ”.

3. Naggavaggo

1.21.76 [884][2-2786] “Yā pana bhikkhunī, naggā nahāyeyya; pācittiyaṃ”.

2.22.77 [888][2-2793] “Udakaśāṭikaṃ pana bhikkhuniyā, kārayamānāya pamāṇikā kāretabbā, tatridaṃ pamāṇaṃ, dīghaso catasso vidatthiyo, sugatavidatthiyā, tiriyaṃ dve vidatthiyo, taṃ atikkāmentiyā chedanakaṃ; pācittiyaṃ”.

3.23.78 [893][2-2803] “Yā pana bhikkhunī, bhikkhuniyā cīvaraṃ visibbetvā vā visibbāpetvā vā sā pacchā anantarāyikinī neva sibbeyya na sibbāpanāya ussukkaṃ kareyya, aññaṭṭa catūhapañcāhā; pācittiyaṃ”.

4.24.79 [898][2-2817] “Yā pana bhikkhunī, pañcāhikaṃ saṅghāṭicāraṃ atikkāmeyya; pācittiyaṃ”.

5.25.80 [903][2-2826] “Yā pana bhikkhunī, cīvarasaṅkamanīyaṃ dhāreyya; pācittiyaṃ”.

6.26.81 [908][2-2835] “Yā pana bhikkhunī, gaṇassa cīvaralābhaṃ antarāyaṃ kareyya; pācittiyaṃ”.

7.27.82 [912][2-2844] “Yā pana bhikkhunī, dhammikaṃ cīvaravibhaṅgaṃ paṭibāheyya; pācittiyaṃ”.

8.28.83 [917][2-2853] “Yā pana bhikkhunī, agārikassa vā paribbājakassa vā paribbājikāya vā samaṇacīvaraṃ dadeyya; pācittiyaṃ”.

9.29.84 [921][2-2863] “Yā pana bhikkhunī, dubbalacīvarapaccāsāya cīvarakālasamayaṃ atikkāmeyya; pācittiyaṃ”.

10.30.85 [928][2-2878] “Yā pana bhikkhunī, dhammikaṃ kaṭhinuddhāraṃ paṭibāheyya; pācittiyaṃ”.

4. Tuvaṭṭavaggo

1.31.86 [933][2-2887] “Yā pana bhikkhuniyo, dve ekamañce tuvaṭṭeyyuṃ; pācittiyaṃ”.

2.32.87 [937][2-2894] “Yā pana bhikkhuniyo, dve ekattharaṇapāvuraṇā tuvaṭṭeyyuṃ; pācittiyaṃ”.

3.33.88 [942][2-2903] “Yā pana bhikkhunī, bhikkhuniyā sañcicca aphāsuṃ kareyya; pācittiyaṃ”.

4.34.89 [947][2-2914] “Yā pana bhikkhunī, dukkhitam sahaḥjīvinim neva upaṭṭheyya na upaṭṭhāpanāya ussukkam kareyya; pācittiyam”.

5.35.90 [951][2-2925] “Yā pana bhikkhunī, bhikkhuniyā upassayam datvā kupitā anattamanā nikkadḍheyya vā nikkadḍhāpeyya vā; pācittiyam”.

6.36.91 [956][2-2936] “Yā pana bhikkhunī, saṃsaṭṭhā vihareyya gahapatinā vā gahapatiputtena vā, sā bhikkhunī bhikkhunīhi evamassa vacanīyā; ‘māyye, saṃsaṭṭhā vihari gahapatināpi gahapatiputtenapi, viviccāyye, vivekaññeva bhaginiyā saṅgho vaṇṇeti’ti. Evañca sā bhikkhunī bhikkhunīhi vuccamānā tatheva paggaṇheyya, sā bhikkhunī, bhikkhunīhi yāvatatiyam samanubhāsītābā, tassa paṭinissaggāya. Yāvatatiyañce samanubhāsīyamānā, tam paṭinissajjeyya, iccetam kusalam, no ce paṭinissajjeyya; pācittiyam”.

7.37.92 [962][2-2954] “Yā pana bhikkhunī, antoraṭṭhe sāsāṅkasammate sappaṭibhaye asatthikā cārikam careyya; pācittiyam”.

8.38.93 [966][2-2965] “Yā pana bhikkhunī, tiroraṭṭhe sāsāṅkasammate sappaṭibhaye asatthikā cārikam careyya; pācittiyam”.

9.39.94 [970][2-2976] “Yā pana bhikkhunī, antovassam cārikam careyya; pācittiyam”.

10.40.95 [974][2-2984] “Yā pana bhikkhunī, vassamvuṭṭhā cārikam na pakkameyya antamaso chappañcayojanānipi; pācittiyam”.

5. Cittāgāravaggo

1.41.96 [978][2-2992] “Yā pana bhikkhunī, rājāgāraṃ vā cittāgāraṃ vā ārāmaṃ vā uyyānaṃ vā pokkharāṇiṃ vā dassanāya gaccheyya; pācittiyaṃ”.

2.42.97 [983][2-3004] “Yā pana bhikkhunī, āsandiṃ vā pallaṅkaṃ vā paribhuñjeyya; pācittiyaṃ”.

3.43.98 [987][2-3013] “Yā pana bhikkhunī, suttaṃ kanteyya; pācittiyaṃ”.

4.44.99 [991][2-3020] “Yā pana bhikkhunī, gihiveyyāvaccaraṃ kareyya; pācittiyaṃ”.

5.45.100 [995][2-3027] “Yā pana bhikkhunī, bhikkhuniyā; ‘ehāyye, imaṃ adhikaraṇaṃ vūpasamehi’ti, vuccamānā; ‘sādhū’ti, paṭissuṇitvā sā pacchā anantarāyikini neva vūpasameyya na vūpasamāya ussukkaṃ kareyya; pācittiyaṃ”.

6.46.101 [1000][2-3041] “Yā pana bhikkhunī, agārikassa vā paribbājakassa vā paribbājikāya vā sahatthā khādanīyaṃ vā bhojanīyaṃ vā dadeyya; pācittiyaṃ”.

7.47.102 [1004][2-3053] “Yā pana bhikkhunī, āvasathacīvaraṃ anissajjitvā paribhuñjeyya; pācittiyaṃ”.

8.48.103 [1009][2-3063] “Yā pana bhikkhunī, āvasathaṃ anissajjitvā cārikaṃ pakkameyya; pācittiyaṃ”.

9.49.104 [1014][2-3073] “Yā pana bhikkhunī, tiracchānavijjaṃ pariyāpuṇeyya; pācittiyaṃ”.

10.50.105 [1018][2-3081] “Yā pana bhikkhunī, tiracchānavijjaṃ vāceyya; pācittiyaṃ”.

6. Ārāmaṃvaggo

1.51.106 [1024][2-3094] “Yā pana bhikkhunī, jānaṃ sabhikkhukaṃ ārāmaṃ anāpucchā paviseyya; pācittiyaṃ”.

2.52.107 [1029][2-3107] “Yā pana bhikkhunī, bhikkhuṃ akkoseyya vā paribhāseyya vā; pācittiyaṃ”.

3.53.108 [1034][2-3117] “Yā pana bhikkhunī, caṇḍikatā gaṇaṃ paribhāseyya; pācittiyaṃ”.

4.54.109 [1038][2-3126] “Yā pana bhikkhunī, nimantitā vā pavāritā vā khādanīyaṃ vā bhojanīyaṃ vā khādeyya vā bhuñjeyya vā; pācittiyaṃ”.

5.55.110 [1043][2-3139] “Yā pana bhikkhunī kulamaccharinī assa; pācittiyaṃ”.

6.56.111 [1047][2-3147] “Yā pana bhikkhunī, abhikkhuke āvāse vassaṃ vaseyya; pācittiyaṃ”.

7.57.112 [1051][2-3154] “Yā pana bhikkhunī, vassaṃvutṭhā ubhato saṅghe tīhi ṭhānehi na pavāreyya diṭṭhena vā sutena vā parisāṅkāya vā; pācittiyaṃ”.

8.58.113 [1055][2-3161] “Yā pana bhikkhunī, ovādāya vā saṃvāsāya vā na gaccheyya; pācittiyaṃ”.

9.59.114 [1059][2-3168] “Anvaḍḍhamāsaṃ bhikkhuniyā bhikkhusaṅghato dve dhammā paccāsīsitabbā, uposathapucchakaṇca ovādūpasaṅkamanaṇca, taṃ atikkāmentiyā pācittiyaṃ”.

10.60.115 [1063][2-3175] “Yā pana bhikkhunī, pasāke jātaṃ gaṇḍaṃ vā rudhitaṃ vā anapaloketvā saṅghaṃ vā gaṇaṃ vā purisena saddhiṃ ekenekā bhedāpeyya vā phālāpeyya vā

dhovāpeyya vā ālīmpāpeyya vā bandhāpeyya vā mocāpeyya vā;
pācittiyaṃ”.

7. Gabbhinivaggo

1.61.116 [1068][2-3184] “Yā pana bhikkhunī, gabbhinim
vuṭṭhāpeyya; pācittiyaṃ”.

2.62.117 [1073][2-3193] “Yā pana bhikkhunī, pāyantim
vuṭṭhāpeyya; pācittiyaṃ”.

3.63.118 [1080][2-3208] “Yā pana bhikkhunī, **dve** vassāni chasu
dhammesu asikkhitasikkhaṃ sikkhamānaṃ vuṭṭhāpeyya;
pācittiyaṃ”.

4.64.119 [1086][2-3222] “Yā pana bhikkhunī, **dve** vassāni chasu
dhammesu sikkhitasikkhaṃ sikkhamānaṃ saṅghena asammataṃ
vuṭṭhāpeyya; pācittiyaṃ”.

5.65.120 [1091][2-3232] “Yā pana bhikkhunī,
ūn**advā**dasavassaṃ gihigataṃ vuṭṭhāpeyya; pācittiyaṃ”.

6.66.121 [1097][2-3247] “Yā pana bhikkhunī,
paripuṇṇ**advā**dasavassaṃ gihigataṃ **dve** vassāni chasu dhammesu
asikkhitasikkhaṃ vuṭṭhāpeyya; pācittiyaṃ”.

7.67.122 [1103][2-3261] “Yā pana bhikkhunī,
paripuṇṇ**advā**dasavassaṃ gihigataṃ **dve** vassāni chasu dhammesu
sikkhitasikkhaṃ saṅghena asammataṃ vuṭṭhāpeyya; pācittiyaṃ”.

8.68.123 [1108][2-3271] “Yā pana bhikkhunī, saha^jīvinim
vuṭṭhāpetvā **dve** vassāni neva anuggaⁿheyya na anuggaⁿhāpeyya;
pācittiyaṃ”.

9.69.124 [1112][2-3280] “Yā pana bhikkhunī, vuṭṭhāpitaṃ
pavattinim **dve** vassāni nānubandheyya; pācittiyaṃ”.

10.70.125 [1116][2-3287] “Yā pana bhikkhunī, sahaḥjīvinīm vuṭṭhāpetvā neva vūpakāseyya na vūpakāsāpeyya antamaso chappañcayojanānīpi; pācittiyaṃ”.

8. Kumāribhūtavaggo

1.71.126 [1120][2-3294] “Yā pana bhikkhunī ūnavīsativassaṃ kumāribhūtaṃ vuṭṭhāpeyya; pācittiyaṃ”.

2.72.127 [1126][2-3308] “Yā pana bhikkhunī, paripuṇṇavīsativassaṃ kumāribhūtaṃ dve vassāni chasu dhammesu asikkhitasikkhaṃ vuṭṭhāpeyya; pācittiyaṃ”.

3.73.128 [1132][2-3322] “Yā pana bhikkhunī, paripuṇṇavīsativassaṃ kumāribhūtaṃ dve vassāni chasu dhammesu sikkhitasikkhaṃ saṅghena asammataṃ vuṭṭhāpeyya; pācittiyaṃ”.

4.74.129 [1137][2-3332] “Yā pana bhikkhunī, ūnadvādasavassā vuṭṭhāpeyya; pācittiyaṃ”.

5.75.130 [1142][2-3345] “Yā pana bhikkhunī, paripuṇṇadvādasavassā saṅghena asammataṃ vuṭṭhāpeyya; pācittiyaṃ”.

6.76.131 [1147][2-3356] “Yā pana bhikkhunī, ‘alam tava te, ayye, vuṭṭhāpitenā’ti vuccamānā ‘sādhū’ti paṭissuṇitvā pacchā khiyyanadhammaṃ āpajjeyya; pācittiyaṃ”.

7.77.132 [1151][2-3363] “Yā pana bhikkhunī, sikkhamānaṃ; ‘sace me tvaṃ, ayye, cīvaraṃ dassasi, evāhaṃ taṃ vuṭṭhāpessāmi’ti vatvā, sā pacchā anantarāyikinī neva vuṭṭhāpeyya na vuṭṭhāpanāya ussukkaṃ kareyya; pācittiyaṃ”.

8.78.133 [1155][2-3374] “Yā pana bhikkhunī, sikkhamānaṃ; ‘sace maṃ tvaṃ ayye dve vassāni anubandhissasi, evāhaṃ taṃ vuṭṭhāpessāmī’ti vatvā, sā pacchā anantarāyikinī neva vuṭṭhāpeyya na vuṭṭhāpanāya ussukkaṃ kareyya; pācittiyaṃ”.

9.79.134 [1159][2-3386] “Yā pana bhikkhunī, purisasamsattṭhaṃ kumārakasamsattṭhaṃ caṇḍim sokāvāsaṃ sikkhamānaṃ vuṭṭhāpeyya; pācittiyaṃ”.

10.80.135 [1163][2-3395] “Yā pana bhikkhunī, mātāpitūhi vā sāmikena vā ananuññātaṃ sikkhamānaṃ vuṭṭhāpeyya; pācittiyaṃ”.

11.81.136 [1167][2-3403] “Yā pana bhikkhunī, pārivāsikachandaṇa sikkhamānaṃ vuṭṭhāpeyya; pācittiyaṃ”.

12.82.137 [1171][2-3411] “Yā pana bhikkhunī, anuvassaṃ vuṭṭhāpeyya; pācittiyaṃ”.

13.83.138 [1175][2-3419] “Yā pana bhikkhunī, ekaṃ vassaṃ dve vuṭṭhāpeyya; pācittiyaṃ”.

9. Chattupāhanavaggo

1.84.139 [1180][2-3430] “Yā pana bhikkhunī, agilānā chattupāhanaṃ dhāreyya; pācittiyaṃ”.

2.85.140 [1186][2-3444] “Yā pana bhikkhunī, agilānā yānena yāyeyya; pācittiyaṃ”.

3.86.141 [1191][2-3456] “Yā pana bhikkhunī, saṅghāṇim dhāreyya; pācittiyaṃ”.

4.87.142 [1195][2-3464] “Yā pana bhikkhunī, itthālāṅkāraṃ dhāreyya; pācittiyaṃ”.

5.88.143 [1199][2-3471] “Yā pana bhikkhunī, gandhavaṇṇakena nahāyeyya; pācittiyaṃ”.

6.89.144 [1203][2-3478] “Yā pana bhikkhunī, vāsitakena piñṇākena nahāyeyya; pācittiyaṃ”.

7.90.145 [1207][2-3485] “Yā pana bhikkhunī, bhikkhuniyā ummaddāpeyya vā parimaddāpeyya vā; pācittiyaṃ”.

8.91.146 [1211][2-3492] “Yā pana bhikkhunī, sikkhamānāya ummaddāpeyya vā parimaddāpeyya vā; pācittiyaṃ”.

9.92.147 [1212][2-3492] “Yā pana bhikkhunī, sāmaṇeriyā ummaddāpeyya vā parimaddāpeyya vā; pācittiyaṃ”.

10.93.148 [1213][2-3492] “Yā pana bhikkhunī, gihinīyā ummaddāpeyya vā parimaddāpeyya vā; pācittiyaṃ”.

11.94.149 [1215][2-3502] “Yā pana bhikkhunī, bhikkhussa purato anāpucchā āsane nisīdeyya; pācittiyaṃ”.

12.95.150 [1220][2-3510] “Yā pana bhikkhunī, anokāsakataṃ bhikkhuṃ pañhaṃ puccheyya; pācittiyaṃ”.

13.96.151 [1225][2-3519] “Yā pana bhikkhunī, asaṅkaccikā gāmaṃ paviseyya; pācittiyaṃ”.

10. Musāvādavaggo

1.97.152 (BK1)[2][2-6] “Sampajānamusāvāde; pācittiyaṃ”.

2.98.153 (BK2)[14][2-34] “Omasavāde; pācittiyaṃ”.

3.99.154 (BK3)[37][2-113] “Bhikkhunipesuñṇe; pācittiyaṃ”.

4.100.155 (BK4)[45][2-152] “Yā pana bhikkhunī, anupasampannaṃ padaso dhammaṃ vāceyya; pācittiyaṃ”.

5.101.156 (BK5)[51][2-171] “Yā pana bhikkhunī,
anupasampannāya uttaridvirattatirattarāṃ saḥaseyyaṃ kappeyya;
pācittiyaṃ”.

6.102.157 (BK6)[56][2-187] “Yā pana bhikkhunī, purisena
saḥaseyyaṃ kappeyya; pācittiyaṃ”.

7.103.158 (BK7)[63][2-209] “Yā pana bhikkhunī, purisassa
uttariṃ chappañcavācāhi dhammaṃ deseyya, aññatra viññunā
itthiviggahena; pācittiyaṃ”.

8.104.159 (BK8)[69][2-224] “Yā pana bhikkhunī,
anupasampannāya, uttarimanussadhammaṃ āroceyya, bhūtasmiṃ;
pācittiyaṃ”

9.105.160 (BK9)[79][2-297] “Yā pana bhikkhunī, bhikkhuniyā
duṭṭhullaṃ āpattiṃ, anupasampannāya āroceyya, aññatra
bhikkhunisammatiyā; pācittiyaṃ”.

10.106.161 (BK10)[85][2-323] “Yā pana bhikkhunī, paṭhavirā
khaṇeyya vā khaṇāpeyya vāti; pācittiyaṃ”.

11. Bhūtagāmaṇavaggo

1.107.162 (BK11)[90][2-340] “Bhūtagāmapātabyatāya;
pācittiyaṃ”.

2.108.163 (BK12)[98][2-363] “Aññavāḍake vihesake;
pācittiyaṃ”.

3.109.164 (BK13)[105][2-375] “Ujjhāpanake khiyyanake;
pācittiyaṃ”.

4.110.165 (BK14)[109][2-382] “Yā pana bhikkhunī, saṅghikaṃ
mañcaṃ vā, pīṭhaṃ vā, bhisīṃ vā, kocchaṃ vā, ajjhokāse

santharitvā vā santharāpetvā vā taṃ pakkamantī neva uddhareyya, na uddharāpeyya anāpuccham vā, gaccheyya; pācittiyam”

5.111.166 (BK15)[115][2-402] “Yā pana bhikkhunī, saṅghike vihāre seyyam santharitvā vā santharāpetvā vā taṃ pakkamantī neva uddhareyya, na uddharāpeyya, anāpuccham vā gaccheyya; pācittiyam”.

6.112.167 (BK16)[120][2-417] “Yā pana bhikkhunī, saṅghike vihāre, jānam pubbūpagataṃ bhikkhunim anūpakhajja, seyyam kappeyya, ‘yassā sambādho bhavissati, sā pakkamissati’ti, etadeva paccayam karitvā anaññaṃ; pācittiyam”.

7.113.168 (BK17)[125][2-431] “Yā pana bhikkhunī, bhikkhunim kupitā anattamanā saṅghikā vihārā nikkadḍheyya vā nikkadḍhāpeyya vā; pācittiyam”.

8.114.169 (BK18)[130][2-445] “Yā pana bhikkhunī, saṅghike vihāre uparivehāsakuṭiyā āhaccapādakaṃ mañcam vā piṭham vā, abhinisīdeyya vā abhinipajjeyya vā; pācittiyam”.

9.115.170 (BK19)[135][2-460] “Mahallakaṃ pana bhikkhuniyā, vihāraṃ kārayamānāya yāva dvāraḥkosā aggalaṭṭhapanāya, ālokaśandhiparikammāya dvitticchadanassa, pariyāyaṃ apaharite ṭhitāya adhiṭṭhātabbam, tato ce uttarim apaharitepi, ṭhitā adhiṭṭhaheyya; pācittiyam”.

10.116.171 (BK20)[140][2-474] “Yā pana bhikkhunī, jānam sappāṇakaṃ udakaṃ tiṇam vā, mattikaṃ vā, siñceyya vā, siñcāpeyya vā; pācittiyam”.

12. Bhojanavaggo

1.117.172 (BK31)[205][2-670] “Agilānāya bhikkhuniyā, eko āvasathapiṇḍo bhuñjitabbo. Tato ce uttarim̐ bhuñjeyya; pācittiyam̐”.

2.118.173 (BK32)[217][2-701] “‘Gaṇabhojane aññatra samayā; pācittiyam̐’. Tatthāyam̐ samayo, gilānasamayo, cīvaradānasamayo, cīvarakārasamayo addhānagamanasamayo, nāvābhirūhanasamayo mahāsamayo, samaṇabhattasamayo; ayam̐ tattha samayo”ti.

3.119.174 (BK34)[232][2-749] “‘Bhikkhunim̐ paneva kulam̐, upagataṃ pūvehi vā, manthehi vā abhihaṭṭhum̐ pavāreyya. Ākaṅkhamānāya bhikkhuniyā dvittipattapūrā paṭiggahetabbā. Tato ce uttarim̐ paṭiggaṇheyya; pācittiyam̐’. Dvittipattapūre, paṭiggahetvā tato nīharitvā, bhikkhunīhi saddhim̐, samvibhajitabbam̐. Ayam̐ tattha sāmīci”.

4.120.175 (BK37)[248][2-802] “Yā pana bhikkhunī, vikāle khādanīyam̐ vā, bhojanīyam̐ vā khādeyya vā, bhuñjeyya vā; pācittiyam̐”.

5.121.176 (BK38)[253][2-814] “Yā pana bhikkhunī, sannidhikāraṇam̐ khādanīyam̐ vā, bhojanīyam̐ vā khādeyya vā, bhuñjeyya vā; pācittiyam̐”.

6.122.177 (BK40)[265][2-853] “Yā pana bhikkhunī, adinnam̐ mukhadvāram̐ āhāram̐ āhareyya, aññatra udakadantaponā, pācittiyam̐”.

7.123.178 (BK42)[275][2-882] “Yā pana bhikkhunī, bhikkhunim̐ evam̐ vadeyya; ‘ehāyye gāmaṃ vā nigamaṃ vā, piṇḍāya pavissāmā”ti. Tassā dāpetvā vā adāpetvā vā uyyojeyya; ‘gacchāyye

na me, tayā saddhiṃ kathā vā nisajjā vā phāsu hoti. Ekikāya me, kathā vā nisajjā vā phāsu hoti'ti. Etadeva paccayaṃ, karitvā anaññaṃ; pācittiyaṃ”.

8.124.179 (BK43)[280][2-897] “Yā pana bhikkhunī, sabhojane kule anūpakhajja, nisajjaṃ kappeyya; pācittiyaṃ”.

9.125.180 (BK44)[285][2-908] “Yā pana bhikkhunī, purisena saddhiṃ raho, paṭicchanne āsane nisajjaṃ kappeyya; pācittiyaṃ”.

10.126.181 (BK45)[290][2-921] “Yā pana bhikkhunī, purisena saddhiṃ ekenekā raho nisajjaṃ kappeyya; pācittiyaṃ”.

13. Cārittavaggo

1.127.182 (BK46)[299][2-947] “Yā pana bhikkhunī, nimantitā sabhattā samānā, santaṃ bhikkhuniṃ anāpucchā, purebhattaṃ vā, pacchābhattaṃ vā, kulesu cārittaṃ āpajjeyya. Aññaṭṭa samayā; pācittiyaṃ”. Tatthāyaṃ samayo, cīvaradānasamayo cīvarakārasamayo; ayampi tattha samayo.

2.128.183 (BK47)[306][2-970] “Agilānāya bhikkhuniyā, catumāsapaccayapavāraṇā sādītābā aññaṭṭa punapavāraṇāya aññaṭṭa niccapavāraṇāya, tato ce uttarim, sādiyeyya; pācittiyaṃ”.

3.129.184 (BK48)[313][2-986] “Yā pana bhikkhunī, uyyuttarim senaṃ dassanāya gaccheyya. Aññaṭṭa tathārūpapaccayā; pācittiyaṃ”.

4.130.185 (BK49)[318][2-997] “Siyā ca tassā bhikkhuniyā, kocideva paccayo senaṃ gamanāya, dvirattatirattaṃ tāya bhikkhuniyā, senāya vasitabbaṃ, tato ce uttarim vaseyya; pācittiyaṃ”.

5.131.186 (BK50)[323][2-1007] “Dvirattatirattañce bhikkhunī, senāya vasamānā uyyodhikaṃ vā, balaggaṃ vā, senābyūhaṃ vā, anikadassanaṃ vā, gaccheyya; pācittiyaṃ”.

6.132.187 (BK51)[327][2-1022] “Surāmerayapāne; pācittiyaṃ”.

7.133.188 (BK52)[331][2-1032] “Aṅgulipatodake; pācittiyaṃ”.

8.134.189 (BK53)[336][2-1039] “Udake hassadhamme; pācittiyaṃ”.

9.135.190 (BK54)[341][2-1048] “Anādariye; pācittiyaṃ”.

10.136.191 (BK55)[346][2-1059] “Yā pana bhikkhunī, bhikkhuniṃ bhimsāpeyya; pācittiyaṃ”.

14. Jotivaggo

1.137.192 (BK56)[353][2-1075] “Yā pana bhikkhunī, agilānā visīvanāpekkhā, jotiṃ samādaheyya vā samādahāpeyya vā, aññatra tathārūpapaccayā; pācittiyaṃ”.

2.138.193 (BK57)[363][2-1105] “Yā pana bhikkhunī, orenaddhamāsaṃ **nh**āyeyya, aññatra samayā; pācittiyaṃ. Tatthāyaṃ samayo, diyaḍḍho māso seso **gim**hānanti, vassānassa paṭhamo māso, iccete aḍḍhateyyamāsā, **uṇ**hasamayo pariḷāhasamayo, gilānasamayo kammamayo, addhānagamanasamayo vātavuṭṭhisamayo; ayampi tattha samayo”ti.

3.139.194 (BK58)[368][2-1121] “Navamā pana bhikkhuniyā, cīvaralābhāya tiṇṇaṃ dubbaṇṇakaraṇānaṃ, aññataraṃ dubbaṇṇakaraṇaṃ ādātabbaṃ nīlaṃ vā, kaddamaṃ vā, kālasāmaṃ vā, anādā ce bhikkhunī, tiṇṇaṃ dubbaṇṇakaraṇānaṃ, aññataraṃ dubbaṇṇakaraṇaṃ, navamā cīvaraṃ paribhuñjeyya; pācittiyaṃ”.

4.140.195 (BK59)[373][2-1135] “Yā pana bhikkhunī, bhikkhussa vā, bhikkhuniyā vā, sikkhamānāya vā, sāmaṇerassa vā, sāmaṇeriyā vā sāmaṇ cīvaraṇaṃ vikappetvā, appaccuddhāraṇaṃ paribhuñjeyya; pācittiyaṃ”.

5.141.196 (BK60)[378][2-1154] “Yā pana bhikkhunī, bhikkhuniyā pattaṇaṃ vā, cīvaraṇaṃ vā, nisīdanaṇaṃ vā, sūcigharaṇaṃ vā, kāyabandhanaṇaṃ vā, apanidheyya vā, apanidhāpeyya vāti, antamaso hassāpekkhāpi; pācittiyaṃ”.

6.142.197 (BK61)[383][2-1173] “Yā pana bhikkhunī, sañcicca pāṇaṇaṃ jīvitā voropeyya; pācittiyaṃ”.

7.143.198 (BK62)[388][2-1183] “Yā pana bhikkhunī, jānaṇaṃ sappāṇakaṇaṃ udakaṇaṃ paribhuñjeyya; pācittiyaṃ”.

8.144.199 (BK63)[393][2-1191] “Yā pana bhikkhunī, jānaṇaṃ yathādhammaṇaṃ nīhatādhikaraṇaṇaṃ punakammāya ukkoṭeyya; pācittiyaṃ”.

9.145.200 (BK66)[408][2-1225] “Yā pana bhikkhunī, jānaṇaṃ theyyasatthena saddhiṇaṃ, saṃvidhāya ekaddhānamaggaṇaṃ paṭipajjeyya, antamaso gāmantarampi; pācittiyaṃ”.

10.146.201 (BK68)[418][2-1251] “Yā pana bhikkhunī, evaṇaṃ vadeyya; ‘tathāhaṇaṃ bhagavatā dhammaṇaṃ desitaṇaṃ ājānāmi, yathā yeme antarāyikā dhammā, vuttā bhagavatā, te paṭisevato nālaṇaṃ antarāyāyā’ti. Sā bhikkhunī bhikkhunīhi, evamassa vacanīyā; ‘māyye evaṇaṃ avaca, mā bhagavantaṇaṃ abbhācikkhi, na hi sādhu bhagavato abbhakkhānaṇaṃ, na hi bhagavā, evaṇaṃ vadeyya, anekapariyāyenāyye antarāyikā dhammā vuttā bhagavatā, alaṇaṃ ca pana te paṭisevato antarāyāyā’ti. Evañca sā bhikkhunī, bhikkhunīhi

vuccamānā, tatheva paggaṇheyya, sā bhikkhunī bhikkhunīhi, yāvatatiyaṃ samanubhāsītabbā, tassa paṭinissaggāya, yāvatatiyañce samanubhāsīyamānā, taṃ paṭinissajjeyya, iccetaṃ kusalaṃ, no ce paṭinissajjeyya; pācittiyaṃ”.

15. Diṭṭhivaggo

1.147.202 (BK69)[424][2-1267] “Yā pana bhikkhunī, jānaṃ tathāvādiniyā bhikkhuniyā, akaṭānudhammāya taṃ diṭṭhiṃ, appaṭinissaṭṭhāya saddhiṃ, sambhuñjeyya vā saṃvaseyya vā saha vā seyyaṃ kappeyya; pācittiyaṃ”.

2.148.203 (BK70)[429][2-1284] “Samaṇuddesāpi ce, evaṃ vadeyya; ‘tathāhaṃ bhagavatā dhammaṃ, desitaṃ ājānāmi, yathā yeme antarāyikā dhammā, vuttā bhagavatā, te paṭisevato nālaṃ antarāyāyā’ti. Sā samaṇuddesā, bhikkhunīhi evamassa vacanīyā; ‘māyye samaṇuddese, evaṃ avaca, mā bhagavantaṃ abbhācikkhi, na hi sādhu bhagavato abbhakkhānaṃ, na hi bhagavā evaṃ vadeyya, anekapariyāyenāyye, samaṇuddese antarāyikā dhammā, vuttā bhagavatā, alaṅca pana te, paṭisevato antarāyāyā’ti. Evaṅca sā samaṇuddesā, bhikkhunīhi vuccamānā, tatheva paggaṇheyya, sā samaṇuddesā, bhikkhunīhi evamassa vacanīyā; ‘ajjatagge te ayye, samaṇuddese na ceva so bhagavā, satthā appadisitabbo, yaṃpi caññā samaṇuddesā, labhanti bhikkhunīhi saddhiṃ, dvirattatirattaṃ sahaseyyaṃ, sāpi te natthi, cara pire, vinassā’ti. Yā pana bhikkhunī, jānaṃ tathānāsitaṃ samaṇuddesaṃ, upalāpeyya vā upaṭṭhāpeyya vā, sambhuñjeyya vā saha vā, seyyaṃ kappeyya; pācittiyaṃ”.

3.149.204 (BK71)[434][2-1304] “Yā pana bhikkhunī, bhikkhunīhi sahadhammikaṃ vuccamānā, evaṃ vadeyya; ‘na tāvāhaṃ ayye,

etasmim̐ sikkhāpade sikkhissāmi, yāva naññam̐ bhikkhunim̐,
byattam̐ vinayadharam̐ paripucchāmī’ti; pācittiyam̐. Sikkhamānāya
bhikkhave bhikkhuniyā, aññātabbam̐, paripucchitabbam̐,
paripañhitabbam̐, ayam̐ tattha sāmīci’ti.

4.150.205 (BK72)[439][2-1321] “Yā pana bhikkhunī, pātimokkhe
uddissamāne, evam̐ vadeyya; ‘kim̐ panimehi khuddānukhuddakehi,
sikkhāpadehi uddiṭṭhehi, yāvadeva kukkucāya, vihesāya vilekhāya
samvattanti’ti; sikkhāpadavivaṇṇanake; pācittiyam̐”.

5.151.206 (BK73)[444][2-1331] “Yā pana bhikkhunī,
anvaḍḍhamāsaṃ pātimokkhe uddissamāne, evam̐ vadeyya; idāneva
kho aham̐ ājānāmi; ‘ayampi kira dhammo, suttāgato
suttapariyāpanno, anvaḍḍhamāsaṃ uddesaṃ āgacchatī’ti. Tañce
bhikkhunim̐ aññā bhikkhuniyo jāneyyurū; ‘nisinnapubbam̐ imāya
bhikkhuniyā, dvittikkhattum̐ pātimokkhe uddissamāne, ko pana
vādo bhiyyo’ti. Na ca tassā bhikkhuniyā aññāṇakena mutti atthi
yañca tattha āpattim̐ āpannā, tañca yathāddhammo kāretabbo,
uttarim̐ cassā moho āropetabbo; ‘tassā te ayye alābhā, tassā te
dulladdham̐, yaṃ tvaṃ pātimokkhe uddissamāne, na sādhu kaṃ
aṭṭhikavā manasi karosī’ti. Idam̐ tasmim̐, mohanake; pācittiyam̐”.

6.152.207 (BK74)[450][2-1347] “Yā pana bhikkhunī,
bhikkhuniyā kupitā anattamanā, pahāram̐ dadeyya; pācittiyam̐”.

7.153.208 (BK75)[455][2-1358] “Yā pana bhikkhunī,
bhikkhuniyā kupitā anattamanā, talasattikaṃ uggireyya;
pācittiyam̐”.

8.154.209 (BK76)[460][2-1369] “Yā pana bhikkhunī, bhikkhunim̐
amūlakena, saṅghādisesena anuddhamseyya; pācittiyam̐”.

9.155.210 (BK77)[465][2-1381] “Yā pana bhikkhunī, bhikkhuniyā sañcicca kukkuccaṃ upadaheyya, ‘itissā muhuttampi aphāsu bhavissati’ti. Etadeva paccayaṃ karitvā anaññaṃ, pācittiyaṃ.

10.156.211 (BK78)[470][2-1393] “Yā pana bhikkhunī, bhikkhunīnaṃ bhaṇḍana-jātānaṃ, kalaha-jātānaṃ vivādāpannānaṃ, upassutiṃ tiṭṭheyya, ‘yaṃ imā bhaṇissanti, taṃ sossāmi’ti. Etadeva paccayaṃ karitvā anaññaṃ; pācittiyaṃ”.

16. Dhammikavaggo

1.157.212 (BK79)[475][2-1405] “Yā pana bhikkhunī, dhammikānaṃ kammānaṃ chandaṃ datvā, pacchā khiyyanadhammaṃ āpajjeyya; pācittiyaṃ”.

2.158.213 (BK80)[480][2-1413] “Yā pana bhikkhunī, saṅghe vinicchaya-kathāya, vattamānāya chandaṃ adatvā, utṭhāyāsanaṃ pakkameyya; pācittiyaṃ”.

3.159.214 (BK81)[485][2-1422] “Yā pana bhikkhunī, samaggena saṅghena cīvaraṃ datvā, pacchā khiyyanadhammaṃ āpajjeyya, ‘yathāsanthutaṃ bhikkhuniyo saṅghikaṃ, lābhaṃ pariṇāmenti’ti; pācittiyaṃ”.

4.160.215 (BK82)[490][2-1437] “Yā pana bhikkhunī, jānaṃ saṅghikaṃ lābhaṃ pariṇataṃ, puggalassa pariṇāmeyya; pācittiyaṃ”.

5.161.216 (BK84)[505][2-1485] “ ‘Yā pana bhikkhunī, ratanaṃ vā ratanasammataṃ vā, aññaṃ ajjhārāmaṃ vā ajjhāvasathā vā uggaṇheyya vā, uggaṇhāpeyya vā; pācittiya’nti. Ratanā vā pana bhikkhuniyā, ratanasammataṃ vā ajjhārāme vā, ajjhāvasathe vā

uggahetvā vā uggaṇhāpetvā vā nikkhipitabbam; ‘yassa bhavissati so harissatī’ti. Ayaṃ tattha sāmīci”ti.

6.162.17 (BK86)[517][2-1522] “Yā pana bhikkhunī, aṭṭhimayaṃ vā dantamayaṃ vā, visāṇamayaṃ vā, sūcigharaṃ kārāpeyya, bhedanakaṃ; pācittiyaṃ”.

7.163.218 (BK87)[522][2-1533] “Navaṃ pana bhikkhunīyā, mañcaṃ vā pīṭhaṃ vā, kārayamānāya aṭṭhaṅgulapādakaṃ kāretabbam, sugataṅguleṇa aññatra heṭṭhimāya aṇaniyā, taṃ atikkāmentiyā chedanakaṃ; pācittiyaṃ”.

8.164.219 (BK88)[527][2-1545] “Yā pana bhikkhunī, mañcaṃ vā pīṭhaṃ vā, tūlonaddhaṃ kārāpeyya, uddālanakaṃ; pācittiyaṃ”.

9.165.220 (BK90)[538][2-1569] “Kaṇḍupaṭicchādīṃ pana bhikkhunīyā, kārayamānāya pamāṇikā kāretabbā, tatṭridaṃ pamāṇaṃ, dīghaso catasso vidatthiyo, sugatavidatthiyā tiriyaṃ dve vidatthiyo, taṃ atikkāmentiyā chedanakaṃ; pācittiyaṃ”.

10.166.221 (BK92)[548][2-1587] “‘Yā pana bhikkhunī, sugatacīvarappamāṇaṃ cīvaraṃ kārāpeyya, atirekaṃ vā chedanakaṃ; pācittiyaṃ’. Tatṭridaṃ sugatassa sugatacīvarappamāṇaṃ, dīghaso nava vidatthiyo, sugatavidatthiyā, tiriyaṃ cha vidatthiyo, idaṃ sugatassa sugatacīvarappamāṇaṃ”.

Uddiṭṭhā kho, ayyāyo, chasaṭṭhisatā pācittiyā dhammā. Tatthāyyāyo pucchāmi, kaccittha parisuddhā? Dutiyampi pucchāmi, kaccittha parisuddhā? Tatiyampi pucchāmi, kaccittha parisuddhā? Parisuddhetthāyyāyo, tasmā tuṇhī, evametaṃ dhārayāmi.

Pācittiyuddeso niṭṭhito

Pāṭidesanīyuddeso

Ime kho panāyyāyo, aṭṭha pāṭidesanīyā dhammā, uddesaṃ āgacchanti.

1.222 [1230][2-3534] “Yā pana bhikkhunī, agilānā **sappiṃ** viññāpetvā bhuñjeyya, paṭidesetabbaṃ tāya bhikkhuniyā ‘**gārayhaṃ ayye, dhammaṃ āpajjīṃ asappāyaṃ pāṭidesanīyaṃ**’, taṃ paṭidesemi”ti.

2.223-8.229 [1236][2-3549] “Yā pana bhikkhunī, agilānā **telaṃ ... madhuṃ ... phāṇitaṃ ... maccharaṃ ... maṃsaṃ ... khīraṃ ... dadhiṃ** viññāpetvā bhuñjeyya, paṭidesetabbaṃ tāya bhikkhuniyā ‘**gārayhaṃ ayye, dhammaṃ āpajjīṃ asappāyaṃ pāṭidesanīyaṃ**’, taṃ paṭidesemi”ti.

Uddiṭṭhā kho, ayyāyo, aṭṭha pāṭidesanīyā dhammā. Tatthāyyāyo pucchāmi, kaccittha parisuddhā? Dutiyampi pucchāmi, kaccittha parisuddhā? Tatiyampi pucchāmi, kaccittha parisuddhā? Parisuddhetthāyyāyo, tasmā tuṇhī, evametaṃ dhārayāmi.

Pāṭidesanīyuddeso niṭṭhito

Sekhiyuddeso

Ime kho panāyyāyo, sekhiyā dhammā, uddesaṃ āgacchanti.

1. Parimaṇḍalavaggo

Chabbīsati-sāruppā (26 sikkhāpada)

1.1.230 [576] (BKN1240)[2-1686] “ ‘Parimaṇḍalaṃ nivāsessāmī’ti; sikkhā karaṇīyā”.

2.2.231 [577][2-1691] “ ‘Parimaṇḍalaṃ pārupissāmī’ti; sikkhā karaṇīyā”.

3.3.232 [578][2-1696] “ ‘Supaṭicchannā antaraghare, gamissāmī’ti; sikkhā karaṇīyā”.

4.4.233 [579][2-1701] “ ‘Supaṭicchannā antaraghare, nisīdissāmī’ti; sikkhā karaṇīyā”.

5.5.234 [580][2-1706] “ ‘Susamvutā antaraghare, gamissāmī’ti; sikkhā karaṇīyā”.

6.6.235 [581][2-1711] “ ‘Susamvutā antaraghare, nisīdissāmī’ti; sikkhā karaṇīyā”.

7.7.236 [582][2-1716] “ ‘Okkhittacakkhu antaraghare, gamissāmī’ti; sikkhā karaṇīyā”.

8.8.237 [583][2-1721] “ ‘Okkhittacakkhu antaraghare, nisīdissāmī’ti; sikkhā karaṇīyā”.

9.9.238 [584][2-1726] “ ‘Na ukkhittakāya antaraghare, gamissāmī’ti sikkhā karaṇīyā”.

10.10.239 [585][2-1731] “ ‘Na ukkhittakāya antaraghare, nisīdissāmī’ti sikkhā karaṇīyā”.

2. Ujjagghikavaggo

11.11.240 [586][2-1736] “ ‘Na ujjagghikāya antaraghare, gamissāmī’ti; sikkhā karaṇīyā”.

12.12.241 [587][2-1741] “ ‘Na ujjagghikāya antaraghare, nisīdissāmī’ti; sikkhā karaṇīyā”.

13.13.242 [588][2-1746] “ ‘Appasaddā antaraghare, gamissāmī’ti; sikkhā karaṇīyā”.

14.14.243 [589][2-1751] “ ‘Appasaddā antaraghare, nisīdissāmī’ti; sikkhā karaṇīyā”.

15.15.244 [590][2-1756] “ ‘Na kāyappacālakam antaraghare, gamissāmī’ti; sikkhā karaṇīyā”.

16.16.245 [591][2-1761] “ ‘Na kāyappacālakam antaraghare, nisīdissāmī’ti; sikkhā karaṇīyā”.

17.17.246 [592][2-1766] “ ‘Na bāhuppacālakam antaraghare, gamissāmī’ti; sikkhā karaṇīyā”.

18.18.247 [593][2-1771] “ ‘Na bāhuppacālakam antaraghare, nisīdissāmī’ti; sikkhā karaṇīyā”.

19.19.248 [594][2-1776] “ ‘Na sīsappacālakam antaraghare, gamissāmī’ti; sikkhā karaṇīyā”.

20.20.249 [595][2-1781] “ ‘Na sīsappacālakam antaraghare, nisīdissāmī’ti; sikkhā karaṇīyā”.

3. Khambhakatavaggo

21.21.250 [596][2-1786] “ ‘Na khambhakatā antaraghare, gamissāmī’ti; sikkhā karaṇīyā”.

22.22.251 [597][2-1791] “ ‘Na khambhakatā antaraghare, nisīdissāmī’ti; sikkhā karaṇīyā”.

23.23.252 [598][2-1796] “ ‘Na oḡuṇṭhitā antaraghare, gamissāmī’ti; sikkhā karaṇīyā”.

24.24.253 [599][2-1801] “ ‘Na oḡuṇṭhitā antaraghare, nisīdissāmī’ti; sikkhā karaṇīyā”.

25.25.254 [600][2-1806] “ ‘Na ukkuṭikāya antaraghare, gamissāmī’ti; sikkhā karaṇīyā”.

26.26.255 [601][2-1811] “ ‘Na pallatthikāya antaraghare, nisīdissāmī’ti; sikkhā karaṇīyā”.

Samatimsa-bhojanapaṭisaṃyuttā (30 sikkhāpada)

1.27.256 [602][2-1816] “ ‘Sakkaccaṃ piṇḍapātāṃ, paṭiggahessāmi’ti; sikkhā karaṇīyā”.

2.28.257 [603][2-1821] “ ‘Pattasaññī piṇḍapātāṃ, paṭiggahessāmi’ti; sikkhā karaṇīyā”.

3.29.258 [604][2-1826] “ ‘Samasūpakāṃ piṇḍapātāṃ, paṭiggahessāmi’ti; sikkhā karaṇīyā”.

4.30.259 [605][2-1831] “ ‘Samatittikaṃ piṇḍapātāṃ, paṭiggahessāmi’ti; sikkhā karaṇīyā”.

4. Sakkaccavaggo

5.31.260 [606][2-1836] “ ‘Sakkaccaṃ piṇḍapātāṃ, bhuñjissāmi’ti; sikkhā karaṇīyā”.

6.32.261 [607][2-1841] “ ‘Pattasaññī piṇḍapātāṃ, bhuñjissāmi’ti; sikkhā karaṇīyā”.

7.33.262 [608][2-1846] “ ‘Sapadānaṃ piṇḍapātāṃ, bhuñjissāmi’ti; sikkhā karaṇīyā”.

8.34.263 [609][2-1851] “ ‘Samasūpakāṃ piṇḍapātāṃ, bhuñjissāmi’ti; sikkhā karaṇīyā”.

9.35.264 [610][2-1856] “ ‘Na thūpato omadditvā, piṇḍapātāṃ, bhuñjissāmi’ti; sikkhā karaṇīyā”.

10.36.265 [611][2-1861] “ ‘Na sūpaṃ vā byañjanaṃ vā, odanena paṭicchādessāmi, bhiyyokamyaṃ upādāyā’ti; sikkhā karaṇīyā”.

11.37.266 [613][2-1870] “ ‘Na sūpaṃ vā odanaṃ vā, agilānā attano atthāya, viññāpetvā bhuñjissāmi’ti; sikkhā karaṇīyā”.

12.38.267 [614][2-1875] “ ‘Na ujjhānasaññī paresaṃ, pattaṃ olokessāmi’ti; sikkhā karaṇīyā”.

13.39.268 [615][2-1880] “ ‘Nātimahantaṃ kavaḷaṃ karissāmi’ti; sikkhā karaṇīyā”.

14.40.269 [616][2-1885] “ ‘Parimaṇḍalaṃ ālopaṃ karissāmi’ti; sikkhā karaṇīyā”.

5. Kabaḷavaggo

15.41.270 [617][2-1890] “ ‘Na anāhaṭṭe kabaḷe, mukhadvāraṃ vivarissāmi’ti; sikkhā karaṇīyā”.

16.42.271 [618][2-1895] “ ‘Na bhuñjamānā sabbaṃ hatthaṃ, mukhe pakkhipissāmi’ti; sikkhā karaṇīyā”.

17.43.272 [619][2-1900] “ ‘Na sakabaḷena mukhena, byāharissāmi’ti; sikkhā karaṇīyā”.

18.44.273 [620][2-1905] “ ‘Na piṇḍukkhepakāṃ bhuñjissāmi’ti; sikkhā karaṇīyā”.

19.45.274 [621][2-1910] “ ‘Na kabaḷāvacchedakāṃ bhuñjissāmi’ti; sikkhā karaṇīyā”.

20.46.275 [622][2-1915] “ ‘Na avagaṇḍakārakāṃ bhuñjissāmi’ti; sikkhā karaṇīyā”.

21.47.276 [623][2-1920] “ ‘Na hatthaniddhūnakāṃ bhuñjissāmi’ti; sikkhā karaṇīyā”.

22.48.277 [624][2-1925] “ ‘Na sitthāvakārakāṃ bhuñjissāmi’ti; sikkhā karaṇīyā”.

23.49.278 [625][2-1930] “ ‘Na jivhānicchārakāṃ bhuñjissāmi’ti; sikkhā karaṇīyā”.

24.50.279 [626][2-1935] “ ‘Na capucapukāraṇaṃ bhuñjissāmi’ti; sikkhā karaṇīyā”.

6. Surusuruvaggo

25.51.280 [627][2-1941] “ ‘Na surusurukāraṇaṃ bhuñjissāmi’ti; sikkhā karaṇīyā”.

26.52.281 [628][2-1946] “ ‘Na hatthanillehakaṇaṃ bhuñjissāmi’ti; sikkhā karaṇīyā”.

27.53.282 [629][2-1951] “ ‘Na pattanillehakaṇaṃ bhuñjissāmi’ti; sikkhā karaṇīyā”.

28.54.283 [630][2-1956] “ ‘Na oṭṭhanillehakaṇaṃ bhuñjissāmi’ti; sikkhā karaṇīyā”.

29.55.284 [631][2-1962] “ ‘Na sāmisenā hatthena, pāṇiyathālaṇaṃ paṭiggahessāmi’ti; sikkhā karaṇīyā”.

30.56.285 [632][2-1968] “ ‘Na sasitthakaṇaṃ pattadhovanaṃ, antaraghare chaḍḍessāmi’ti; sikkhā karaṇīyā”.

Soḷasa dhammadesanapaṭisaṃyuttā (16 sikkhāpada)

1.57.286 [634][2-1978] “ ‘Na chattapāṇissa agilānassa, dhammaṃ desessāmi’ti; sikkhā karaṇīyā”.

2.58.287 [635][2-1985] “ ‘Na daṇḍapāṇissa agilānassa, dhammaṃ desessāmi’ti; sikkhā karaṇīyā”.

3.59.288 [636][2-1991] “ ‘Na satthapāṇissa agilānassa, dhammaṃ desessāmi’ti; sikkhā karaṇīyā”.

4.60.289 [637][2-1997] “ ‘Na āvudhapāṇissa agilānassa, dhammaṃ desessāmi’ti; sikkhā karaṇīyā”.

7. Pādukavaggo

5.61.290 [638][2-2003] “ ‘Na pādukārūḷhassa agilānassa, dhammaṃ desessāmī’ti; sikkhā karaṇīyā”.

6.62.291 [639][2-2008] “ ‘Na upāhanārūḷhassa agilānassa, dhammaṃ desessāmī’ti; sikkhā karaṇīyā”.

7.63.292 [640][2-2013] “ ‘Na yānagatassa agilānassa, dhammaṃ desessāmī’ti; sikkhā karaṇīyā”.

8.64.293 [641][2-2019] “ ‘Na sayanagatassa agilānassa, dhammaṃ desessāmī’ti; sikkhā karaṇīyā”.

9.65.294 [642][2-2024] “ ‘Na pallatthikāya nisinnassa, agilānassa dhammaṃ desessāmī’ti; sikkhā karaṇīyā”.

10.66.295 [643][2-2029] “ ‘Na veṭṭhitasīsassa agilānassa, dhammaṃ desessāmī’ti; sikkhā karaṇīyā”.

11.67.296 [644][2-2035] “ ‘Na oḡuṇṭhitasīsassa agilānassa, dhammaṃ desessāmī’ti; sikkhā karaṇīyā”.

12.68.297 [645][2-2041] “ ‘Na chamāyaṃ nisīditvā, āsane nisinnassa, agilānassa dhammaṃ desessāmī’ti; sikkhā karaṇīyā”.

13.69.298 [647][2-2053] “ ‘Na nīce āsane nisīditvā, ucce āsane nisinnassa, agilānassa dhammaṃ desessāmī’ti; sikkhā karaṇīyā”.

14.70.299 [648][2-2058] “ ‘Na ṭhitā nisinnassa, agilānassa dhammaṃ desessāmī’ti; sikkhā karaṇīyā”.

15.71.300 [649][2-2063] “ ‘Na pacchato gacchantī, purato gacchantassa agilānassa dhammaṃ desessāmī’ti; sikkhā karaṇīyā”.

16.72.301 [650][2-2068] “ ‘Na uppathena gacchantī, pathena gacchantassa agilānassa dhammaṃ desessāmī’ti; sikkhā karaṇīyā”.

Tayo pakiṇṇakā (3 sikkhāpada)

1.73.302 [651][2-2073] “ ‘Na ṭhitā agilānā, uccāraṃ vā, passāvaṃ vā, karissāmi’ti; sikkhā karaṇīyā”.

2.74.303 [652][2-2084] “ ‘Na harite agilānā, uccāraṃ vā, passāvaṃ vā, kheḷaṃ vā, karissāmi’ti; sikkhā karaṇīyā”.

3.75.304 [654] (BKN1241)[2-2087] “ ‘Na udake agilānā, uccāraṃ vā, passāvaṃ vā, kheḷaṃ vā, karissāmi’ti; sikkhā karaṇīyā”.

Uddiṭṭhā kho, ayyāyo, sekhiyā dhammā. Tatthāyyāyo pucchāmi, kaccittha parisuddhā? Dutiyampi pucchāmi, kaccittha parisuddhā? Tatiyampi pucchāmi, kaccittha parisuddhā? Parisuddhetthāyyāyo, tasmā tuṇhī, evameva dhārayāmi.

Sekhiyuddeso niṭṭhito

Adhikaraṇasamathuddeso

Ime kho paṇāyyāyo, satta adhikaraṇasamathā dhammā, uddesaṃ āgacchanti.

305-311 [1242][2-3580] Uppannuppannānaṃ adhikaraṇānaṃ, samathāya vūpasamāya, “Sammukhāvinayo dātabbo”. “Sativinayo dātabbo”. “Amūḷhavinayo dātabbo”. “Paṭiññāya kāretabban”. “Yebhuyyasikā”. “Tassa pāpiyasikā”. “Tiṇavatthārako”.

Uddiṭṭhā kho, ayyāyo, satta adhikaraṇasamathā dhammā. Tatthāyyāyo pucchāmi, kaccittha parisuddhā? Dutiyampi pucchāmi, kaccittha parisuddhā? Tatiyampi pucchāmi, kaccittha parisuddhā? Parisuddhetthāyyāyo, tasmā tuṇhī, evameva dhārayāmi.

Adhikaraṇasamathuddeso niṭṭhito

Uddiṭṭhaṃ kho ayyāyo nidānaṃ,
 uddiṭṭhā aṭṭha pārājikā dhammā,
 uddiṭṭhā sattarasa saṅghādisesā dhammā,
 uddiṭṭhā tiṃsa nissaggiyā pācittiyā dhammā,
 uddiṭṭhā chasaṭṭhisatā pācittiyā dhammā,
 uddiṭṭhā aṭṭha pāṭidesanīyā dhammā,
 uddiṭṭhā sekhiyā dhammā,
 uddiṭṭhā satta adhikaraṇasamathā dhammā.
 Ettakaṃ tassa bhagavato, suttāgataṃ suttapariyāpannaṃ,
 anvaḍḍhamāsaṃ uddesaṃ āgacchatīti.
 Tattha sabbāheva, samaggāhi sammodamānāhi, avivadamānāhi
 sikkhitabba”nti.
 Vitthāruddeso niṭṭhito

Bhikkhunipātimokkhaṃ niṭṭhitaṃ

After the Pātimokkha

Pubba-bhāga-namakāra

*Handa mayaṃ buddhassa bhagavato pubba-bhāga-namakāraṃ
bhaṇāmaṣe:*

Namo tassa bhagavato arahato sammā-sambuddhassa.

Namo tassa bhagavato arahato sammā-sambuddhassa.

Namo tassa bhagavato arahato sammā-sambuddhassa.

Saccakiriya-gāthā

Handa mayaṃ saccakiriya-gāthāyo bhaṇāmaṣe:

Natthi me saraṇaṃ aññaṃ   Buddho me saraṇaṃ varaṃ,

Etena saccavajjena   sotthi (me/te) hotu sabbadā.

Natthi me saraṇaṃ aññaṃ   Dhammo me saraṇaṃ varaṃ,

Etena saccavajjena   sotthi (me/te) hotu sabbadā.

Natthi me saraṇaṃ aññaṃ   Saṅgho me saraṇaṃ varaṃ,

Etena saccavajjena   sotthi (me/te) hotu sabbadā.

Sīluddesapāṭha

Handa mayam sīluddesapāṭham bhaṇāmaṣe:

Bhāsitamidam tena bhagavatā janatā passatā arahatā
sammāsambuddhena.

“Sampannasīlā bhikkhave viharatha sampannapātimokkhā
pātimokkha-saṁvara-saṁvutā viharatha ācāra-gocara-sampannā,
aṇumattesu vajjesu bhayadassāvī samādāya sikkhatha
sikkhāpadesū”ti.

Tasmāti-h’ amhehi sikkhitabbam,

“Sampannasīlā viharissāma sampannapātimokkhā
pātimokkha-saṁvara-saṁvutā viharissāma ācāra-gocara-sampannā
aṇumattesu vajjesu bhayadassāvī samādāya sikkhissāma
sikkhāpadesū”ti.

Evamhi no sikkhitabbam.

Tāyana-gāthā

Handa mayam tāyanagāthāyo bhaṇāmaṣe:

“Chinda sotaṁ parakkamma,	kāme panuda brāhmaṇa ;
Nappahāya munī kāme,	nekattamupapajjati.
Kayirā ce kayirāthenaṁ,	daḥhamenaṁ parakkame;
Sithilo hi paribbājo,	bhiyyo ākirate rajam.
Akataṁ dukkaṭaṁ seyyo,	pacchā tapati dukkaṭaṁ;
Katañca sukataṁ seyyo,	yaṁ katvā nānutappati.
Kuso yathā duggahito,	hatthamevānukantati;
Sāmaññaṁ dupparāmaṭṭhaṁ,	nirayāyūpakaḍḍhati.
Yaṁ kiñci sithilaraṁ kammaṁ,	saṁkiliṭṭhañca yaṁ vataṁ;
Saṅkassaraṁ brahma carīyaṁ,	na taṁ hoti mahapphala”nti.

Ovāda-pātimokkha-Gāthā

Handa mayam ovāda-pātimokkhagāthāyo bhaṇāmasa:

‘Sabbapāpassa akaraṇam,
 kusalassa upasampadā;
 Sacittapariyodapanam,
 etaṃ buddhānasāsanam.
 ‘Khantī paramam tapo titikkhā,
 Nibbānam paramam vadanti buddhā;
 Na hi pabbajito parūpaghātī, Na samaṇo hoti param viheṭṭhayanto.
 ‘Anūpavādo anūpaghāto,
 pātimokkhe ca saṃvaro;
 Mattaññutā ca bhattasmim,
 pantañca sayanāsanam;
 Adhicitte ca āyogo,
 etaṃ buddhānasāsana’nti.

สภานิติบัญญัติ

บุพการณบุพกิจ (แปลโดยย่อ)

(ผู้ถาม) ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้ห่างไกลจากกิเลส ผู้ตรัสรู้โดยชอบ ด้วยพระองค์เองพระองค์นั้น (ว่า ๓ จบ)

ท่านผู้เจริญ ขอภิกษุณีสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ถ้าความพร้อมของสงฆ์ถึงที่ แล้ว ข้าพเจ้าขอถามวินัยกับท่าน ... (เช่น พระทตตะ)

(ผู้ตอบ) ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้ห่างไกลจากกิเลส ผู้ตรัสรู้โดยชอบ ด้วยพระองค์เองพระองค์นั้น (ว่า ๓ จบ)

ท่านผู้เจริญ ขอภิกษุณีสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ถ้าความพร้อมของสงฆ์ถึงที่ แล้ว ข้าพเจ้าอันท่าน ... (เช่น พระติสสะ) ถามวินัยแล้ว ฟังตอบ

(ผู้ถาม) การกวาดโรงอุโบสถ การจุดประทีป การเตรียมน้ำฉันน้ำใช้ และการปูอาสนะ กิจเหล่านี้ ได้ชื่อว่า บุพการณ
การกวาดโรงอุโบสถ การจุดประทีป การเตรียมน้ำฉันน้ำใช้ และการปูอาสนะ กิจเหล่านั้นสำเร็จแล้วหรือ

(ผู้ตอบ) ทำเสร็จแล้ว

(ผู้ถาม) บุพการณเหล่านั้น คือ การเตรียมการก่อนประชุมสงฆ์

(ผู้ตอบ) กิจทั้ง ๔ อย่างเหล่านี้ มีการกวาดโรงอุโบสถ เป็นต้น เป็นสิ่งที่ควรทำ ก่อนอุโบสถกรรม จึงได้ชื่อว่า บุพกิจ ได้บอกแล้ว

(ผู้ถาม) การบอกฉันท์ การบอกปาริสุทธิ การบอกฤดู การนับจำนวนภิกษุณี และการขอรับโอวาท กิจเหล่านี้ ได้ชื่อว่า บุพกิจ
การนำฉันท์ การนำปาริสุทธิ และการบอกฉันท์และปาริสุทธิที่นำมาแล้วแก่สงฆ์ ทำเสร็จแล้วหรือ

(ผู้ตอบ) ภิกษุณีผู้อยู่ในสีมาได้มาถึงภายในหัตถบาธ ๒ ศอกคืบของสงฆ์แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องบอก จิตว่าทำเสร็จแล้ว

(ผู้ถาม) ฤดูนี้เป็นฤดูไหน

(ผู้ตอบ) ฤดูมี ๓ อย่าง คือ ฤดูหนาว ฤดูร้อน และฤดูฝน ในบรรดาฤดูเหล่านั้น

ฤดูนี้เป็นฤดู (ตอบตามฤดู) ในบรรดาอุโบสถทั้ง (...จำนวน...) ในฤดูนั้น

อุโบสถหนึ่ง ถึงพร้อมแล้วด้วยภิกษุนี้ อุโบสถที่ล่วงไปแล้ว (...จำนวน...)

อุโบสถ และอุโบสถที่เหลือมี (...จำนวน...) อุโบสถ

(ผู้ถาม) ภิกษุณีที่มาประชุมเพื่อทำอุโบสถภายในสีมา มีจำนวนเท่าไร

(ผู้ตอบ) (ตอบตามจำนวนภิกษุณี)

(ผู้ถาม) การขอรับโอวาทของภิกษุณี ทำเสร็จแล้วหรือ

(ผู้ตอบ) ในกาลนี้ โอวาทได้รับเอาแล้ว

(ผู้ถาม) บุพกิจเหล่านี้ คือ การเตรียมการก่อนสวดปาติโมกข์

(ผู้ตอบ) กิจทั้ง ๕ อย่างเหล่านี้ มีการบอกฉันตะ เป็นต้น เป็นสิ่งที่ควรทำก่อน

สวดปาติโมกข์หลังจากที่สงฆ์ประชุมกันแล้ว จึงได้ชื่อว่า บุพกิจ ได้บอกแล้ว

(ผู้ถาม) นี่เป็นวันอุโบสถ ภิกษุณีเพียงใดควรแก่กรรม (ภิกษุณีเพียงนั้นไม่ละ

หัตถบาสดำรงอยู่ในสีมาเดียวกัน) ไม่มีสภาคาบัติ (แก่ภิกษุณีผู้ร่วมสังฆ

กรรม) บุคคลที่ควรเว้นไม่มีในหัตถบาสนของสงฆ์นั้น กรรมที่สมควรแก่กาล

ได้ชื่อว่า ปัตตกัลละ

นี่เป็นวันอุโบสถไหน

(ผู้ตอบ) วันแห่งอุโบสถ มีวัน ๑๔ คำ หรือวัน ๑๕ คำ หรือเป็นวันสามัคคี วันนี้

เป็นอุโบสถที่มีในวัน (ตอบตามวันอุโบสถ)

(ผู้ถาม) ภิกษุณีเพียงใดควรแก่กรรม

(ผู้ตอบ) ภิกษุณี ๔ รูปหรือมากกว่า ๔ รูปผู้ควรแก่อุโบสถกรรม ไม่ละหัตถบาสน

ดำรงอยู่ในสีมาเดียวกัน

(ผู้ถาม) อาบัติที่มีส่วนเสมอกันทั้งหลายย่อมไม่มีหรือ

(ผู้ตอบ) ภิกษุณีเหล่านั้นไม่มีอาบัติที่ต้องด้วยวัตถุเสมอกัน เป็นผู้บริสุทธิ์แล้วจาก

อาบัติ

(ผู้ถาม) วัชชนียบุคคลถูกเว้นอยู่หรือ

(ผู้ตอบ) บุคคลที่ควรเว้นจากหัตถบาสของสงฆ์ ๒๑ จำพวก ถูกเว้นให้อยู่
ภายนอกหัตถบาสของสงฆ์แล้ว

(ผู้ถาม) เหล่านี้ชื่อว่า กรรมที่สมควรตามกาล

(ผู้ตอบ) กรรมที่นับเข้าด้วยองค์ ๔ เหล่านี้ ชื่อว่า กรรมที่สมควรตามกาล
ได้บอกแล้ว

(เถระ) ครั้นทำบุพพกรณ์และบุพกิจเสร็จแล้ว ข้าพเจ้า ขออาราธนาเพื่อสวดพระ
ปาติโมกข์ตามความเห็นชอบของภิกษุณีสงฆ์ ผู้พร้อมเพรียงกันที่ได้แสดง
อาบัติแล้ว

(สงฆ์) ดีละ ๆ ๆ

ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า
ผู้ทรงไกลจากกิเลส ผู้ตรัสรู้โดยชอบด้วยพระองค์เองพระองค์นั้น

บุพการณ (สิ่งที่ต้องทำก่อนลงอุโบสถ)

การบัตถกวาดเช็ดถูบริเวณอุโบสถ การตามประทีป การตั้งน้ำใช้และน้ำฉันไว้
การปลูตาอาสนะ การกระทำ ๔ อย่างเหล่านี้ ได้ชื่อว่า บุพการณ

บุพกิจ (สิ่งที่ต้องทำก่อนสวดปาติโมกข์)

การนำฉันทะของเหล่าภิกษุณีผู้ควรแก่ฉันทะ การนำแม่ปาริสุทธิของเหล่า
ภิกษุณีผู้มีไถ่ลงอุโบสถเหล่านั้น การบอกเหตุ การนับจำนวนภิกษุณี และการ
ขอรับโอวาทของภิกษุณีทั้งหลาย การกระทำ ๕ อย่างเหล่านี้ ได้ชื่อว่า บุพกิจ

ปัตตกัลละ (ความพร้อม)

วันอุโบสถ ๑ ภิกษุณีถึงกรรม ๑ ไม่มีภิกษุณีที่ต้องสภาคาบัติ ๑ บุคคลผู้ควร
เว้น ไม่มีในที่ประชุมสงฆ์นั้น ๑ อุโบสถกรรมที่รวมไว้ด้วยองค์ ๔ ได้ชื่อว่า
ปัตตกัลละ (กรรมที่สมควรแก่กาล)

ครั้นทำบุพการณและบุพกิจเสร็จแล้ว ข้าพเจ้า ขออาราธนาเพื่อสวดพระ
ปาติโมกข์ตามความเห็นชอบของภิกษุณีสงฆ์ ผู้พร้อมเพรียงกันที่ได้แสดงอาบัติ
แล้ว

ข้อปฏิบัติของภิกษุณี

ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ผู้ห่างไกลจากกิเลส ผู้ตรัสรู้โดยชอบด้วยพระองค์เองพระองค์นั้น (ว่า ๓ จบ)

บทนำ

ท่านผู้เจริญ ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า, วันนี้เป็นวันอุโบสถ ๑๕ ค่ำ (๑๔ ค่ำ), ถ้าสงฆ์พร้อมกันแล้ว, สงฆ์พึงทำอุโบสถ, พึงยกปาติโมกข์ขึ้นแสดง

อะไรเป็นบุพกิจของสงฆ์, ท่านทั้งหลายพึงบอกปาริสุตฺธิ, ข้าพเจ้าจักยกปาติโมกข์ขึ้นแสดง, พวกเราบรรดาที่มีอยู่ทั้งหมดจงฟังให้ดี จงใส่ใจปาติโมกข์นั้น, ท่านรูปใดมีอาบัติ, ท่านรูปนั้นพึงเปิดเผย, เมื่อไม่มีอาบัติ พึงนั่ง, ด้วยความเป็นผู้หนึ่ง ข้าพเจ้าจักทราบที่ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์, ก็การสวดประกาศถึง ๓ ครั้ง ในบริษัทเช่นนี้ เป็นเหมือนการเปิดเผยอาบัติของภิกษุณีแต่ละรูปที่ถูกถาม, ก็เมื่อกำลังสวดประกาศถึงครั้งที่ ๓ ภิกษุณีใครระลึกได้ ยังไม่ยอมเปิดเผยอาบัติที่มีอยู่, สัมปชานมุสาวาทย่อมมีแก่ภิกษุณีสัณฐานนั้น, ท่านทั้งหลาย ก็สัมปชานมุสาวาท พระผู้มีพระภาคตรัสว่า เป็นกรรมที่ทำอันตราย, เพราะฉะนั้น ภิกษุณีต้องอาบัติแล้วระลึกได้ หวังความบริสุทธิ์ ก็พึงเปิดเผยอาบัติที่มีอยู่, เพราะเปิดเผยอาบัติแล้ว ความผาสุกย่อมมีแก่ภิกษุณีสัณฐานนั้น^๑

แม่เจ้าทั้งหลาย นิทาน ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้ว

ข้าพเจ้าขอลถามแม่เจ้าทั้งหลายในนิทานนั้นว่า “แม่เจ้าทั้งหลายบริสุทธิ์แล้วหรือหรือ”

ข้าพเจ้าขอลถามเป็นครั้งที่ ๒ ว่า “แม่เจ้าทั้งหลายบริสุทธิ์แล้วหรือหรือ”

ข้าพเจ้าขอลถามเป็นครั้งที่ ๓ ว่า “แม่เจ้าทั้งหลายบริสุทธิ์แล้วหรือหรือ”

^๑ แปลโดยอนุโลมตาม ปาติโมกข์เทศานุชาวนา มหาจุฬาฯ วิ.ม. ๔/๑๓๓/๒๐๙-๒๑๐

แม่เจ้าทั้งหลายบริสุทธิแล้วในนิทานนี้ เพราะฉะนั้นจึงนั่ง ข้าพเจ้าขอถือความ
นั่งนั้นเป็นมตอย่างนี้

บทนำ จบ

ปาราชิก

อาบัติ คือ ความล่วงละเมิด

ปาราชิกะ คือ ความผิดร้ายแรง ต้องออกจากความเป็นภิกขุณี

ห้ามบวชใหม่ตลอดชีวิต^๒

ในภิกขุณีปาติโมกข์นั้น อาบัติปาราชิก ๘ ข้อ ย่อมมาสู่การสวด

**๑.๑ (ภข๑)[๔๔] “ยา ปน ภิกขุณี, จันท์โส, เมถุน รัมมัม ปฏิสเวยฺย
อันทมโส, ตีรจฺจานคเตนปิ, ปาราชิกา โหติ; อสํวสา”.**

พระอนุบัญญัติ [๔๔] อนึ่ง ภิกษุณีใดยินดีพอใจ^๓ เสพเมถุนธรรมโดยที่สุดแม้
กับสัตว์ดิรัจฉานตัวผู้ ภิกษุณีนั้นเป็นปาราชิก^๔ หาสังวาสมิได้

ต้นบัญญัติ พระสุทินเสพเมถุนธรรมกับอดีตภรรยา, ภิกษุรูปหนึ่งให้อาหาร
เลี้ยงถึงตัวเมีย แล้วเสพเมถุนธรรมกับนางถึงนั้น, พวกภิกษุวัชชีบุตรชาวกรุง
เวสาลี ไม่บอกคินสิกขา เสพเมถุนธรรมทั้งที่ยังเป็นภิกษุ

^๒ คำแปลชื่ออาบัติแต่ละหมวดจาก ภิกขุปาติโมกข์ปาฬิ

^๓ สิกขาบทของภิกษุ ความว่า อนึ่ง ภิกษุใดถึงพร้อมด้วยสิกขาและสาขีพของภิกษุทั้งหลาย ไม่บอก
คินสิกขา ไม่เปิดเผยความท้อแท้ เสพเมถุนธรรมโดยที่สุดแม้กับสัตว์ดิรัจฉานตัวเมีย ภิกษุนั้นเป็น
ปาราชิก หาสังวาสมิได้

^๔ เป็นผู้พ่ายแพ้ ถึงความพ่ายแพ้ คือ เป็นผู้เคลื่อน พลัดตก เหนห่างจากพระสัทธรรม (สารตถ.ฐีกา.
๒/๕๕/๑๐๓-๑๐๔), ปาราชิกศัพท์นั้น หมายถึงตัวสิกขาบท หมายถึงตัวอาบัติ หมายถึงบุคคล ในที่นี้
หมายถึง บุคคล (วิ.อ. ๑/๕๕/๒๗๗)

วิภังค์ ที่ชื่อว่า เมถุนธรรม ได้แก่ อสัทธิธรรม ซึ่งเป็นประเพณีของชาวบ้าน มารยาทของคนชั้นต่ำ กิริยาชั่วหยาบ มีน้ำเป็นที่สุด เป็นกิจที่จะต้องทำในที่ลับ ต้องทำกันสองต่อสอง นี่ชื่อว่าเมถุนธรรม

ที่ชื่อว่า เสพ ได้แก่ ภิกษุใด สอดเครื่องหมายเพศเข้าไปทางเครื่องหมายเพศ สอดองคชาตเข้าไปทางองค์กำเนิต โดยที่สุดเข้าไปแม้เพียงมัลลิงา ภิกษุนี้ชื่อว่า เสพ

คำว่า เป็นปาราชิก ความว่า ภิกษุเสพเมถุนธรรม ย่อมไม่เป็นสมณะ ไม่เป็น เชื้อสายพระศากยบุตร เปรียบเหมือนคนถูกตัดศีรษะ ไม่อาจมีชีวิตอยู่ได้โดยการ ต่อศีรษะเข้ากับร่างกายนั้น ด้วยเหตุนั้น พระผู้มีพระภาคจึงตรัสว่า เป็นปาราชิก

คำว่า หาสังวาสมิได้ อธิบายว่า ที่ชื่อว่า สังวาส ได้แก่ กรรมที่ทำร่วมกัน อุเทศที่สวดร่วมกัน ความมีสิกขาเสมอกัน นี่ชื่อว่า สังวาส สังวาสนั้นไม่มีกับ ภิกษุรูปนั้น ด้วยเหตุนั้น พระผู้มีพระภาคจึงตรัสว่า หาสังวาสมิได้

๒.๒ (ภข๒)[๙๑] “ยา ปน ภิกขุณี, คามา วา อรัญญา วา อทินันเ
ถะยัสสชาติ อาทิเยยฺย. ยถารูป อทินนทานาเน, ราชาน โจรี คเหตฺวา,
หเนยฺย วา, พันเธยฺย วา, ปัพพาเซยฺย วา; ‘โจราสี พาลาสิ มุฬฺหาสิ เถนาสิ’ติ.
ตถารูปิ ภิกขุณี อทินัน อาทิมานา, อยปิ ปาราชิกา โหติ; อสวาสา”.

พระอนันตปัญญตี [๙๑] อนึ่ง ภิกษุณีใดถือเอาทรัพย์ที่เจ้าของมิได้ให้โดยส่วน
แห่งจิตคิดจะลัก จากหมู่บ้านก็ตาม จากป่าก็ตาม มีมูลค่าเท่ากับอตราโทษที่
พระราชาทรงหลายจับใจได้แล้ว ประหารบ้าง จองจำบ้าง เนรเทศบ้าง บริภาษาว่า
“เจ้าเป็นโจร เจ้าเป็นคนพาล เจ้าเป็นคนหลง เจ้าเป็นขโมย” ดังนี้ เพราะถือเอา
ทรัพย์ที่เจ้าของมิได้ให้เช่นใด ภิกษุณีผู้ถือเอาทรัพย์ที่เจ้าของมิได้ให้เช่นนั้น แม้
ภิกษุณีนี้ก็เป็นปาราชิก หาสังวาสมิได้

ต้นบัญญัติ พระธนิยกุมภการบุตรไปขอไม้ของหลวงที่เก็บไว้ใช้ในคราว
จำเป็นจากเจ้าพนักงานป่าไม้โดยพระเจ้าแผ่นดินไม่ได้รับสั่ง, พวกภิกษุฉัพพัค
คีย์ลักห่อผ้าของช่างย้อมจากในป่า

วิภังค์ ที่ชื่อว่า ทรัพย์ที่เจ้าของมิได้ให้ ได้แก่ ทรัพย์ที่เจ้าของไม่ให้ ไม่สละ ไม่บริจาค ยังรักษาคุ้มครองอยู่ ถือกรรมสิทธิ์อยู่ เป็นทรัพย์ที่คนอื่นหวงแหน

คำว่า โดยส่วนแห่งจิตคิดจะลัก คือ มิได้ยจิต ได้แก่ คิดจะลัก

คำว่า ถือเอา ได้แก่ ตู๋ ชิง ฉ้อ เคลื่อนไหวอริยาบถ ทำให้ทรัพย์เคลื่อนที่ให้ล่วงเขตที่หมาย

ที่ชื่อว่า โจร ได้แก่ ผู้ที่ลักทรัพย์ที่เจ้าของมิได้ให้มีราคา ๕ มาสกบ้าง เกินกว่า ๕ มาสกบ้าง โดยส่วนแห่งจิตคิดจะลัก

คำว่า เป็นปาราชิก อธิบายว่า ภิกษุถือเอาทรัพย์ที่เจ้าของมิได้ให้ ๑ บาทบ้าง ควรแก่ ๑ บาทบ้าง เกินกว่า ๑ บาทบ้าง โดยส่วนแห่งจิตคิดจะลัก ย่อมไม่เป็นสมณะ ไม่เป็นเชื้อสายศากยบุตร เปรียบเหมือนใบไม้เหี่ยวเหลืองหลุดจากขั้วแล้ว ไม่อาจเป็นของเขียวสดต่อไปได้

องค์แห่งปาราชิกสิกขาบทที่ ๒ ด้วยอาการ ๕ อย่าง คือ ๑. ทรัพย์มีผู้ครอบครอง ๒. สำคัญว่าเป็นทรัพย์ที่มีผู้ครอบครอง ๓. ทรัพย์มีค่ามาก ราคา ๕ มาสก หรือเกินกว่า ๕ มาสก ๔. มิได้ยจิตปรากฏ ๕. ภิกษุจับต้อง ต้องอาบัติทุกกฏ ทำให้ไหว ต้องอาบัติถุลลัจจัย ทำให้เคลื่อนที่ ต้องอาบัติปาราชิก

ด้วยอาการ ๖ อย่าง คือ ๑. สำคัญว่าไม่ใช่ของของตน ๒. ไม่ใช่ถือเอาด้วยวิสาสะ ๓. ไม่ใช่เป็นของขอยืม ๔. ทรัพย์มีค่ามาก ราคา ๕ มาสก หรือเกินกว่า ๕ มาสก ๕. มิได้ยจิตปรากฏ ๖. ภิกษุจับต้อง ต้องอาบัติทุกกฏ ทำให้ไหว ต้องอาบัติถุลลัจจัย ทำให้เคลื่อนที่ ต้องอาบัติปาราชิก

๓.๓ (ภข๓)[๑๗๑] “ยา ปน ภิกฺขุณี, สัมมิจฺจ มนุสฺสสวักคฺคฺ, ชีวิตา ไวรโรเปยฺย. สัตถหารกํ วาสส ปรีเยเสยฺย, มรณวณฺณํ वा สวณฺเณยฺย.
มรณาย वा समाทเปยฺย; ‘อัมโห ปุริสํ กิํ ตยฺหิมินา, ปาปเกน ทฺวชฺชิวเตน, มตฺเต ชีวิตา เสยฺโย’ติ. อิติ จิตฺตมฺหา จิตฺตสํกัปปา, อนเหากปรียาเยน มรณวณฺณํ वा, สวณฺเณยฺย. มรณาย वा समाทเปยฺย, อยฺปิ ปาราชิกา โหติ; อสํวสา”.

พระอนันตปัญญัตติ [๑๗๑] อนึ่ง ภิกษุณีใดจงใจพรากรากายมนุษย์จากชีวิต หรือ แสวงหาศัสตราอันจะพรากรากายมนุษย์นั้น กล่าวพรรณนาคุณความตายหรือ ชักชวนเพื่อให้ตายว่า “ท่านผู้เจริญ จะมีชีวิตอย่างลำบากยากเข็ญนี้ไปทำไม ท่าน ตายเสียดีกว่า ดังนี้” เธอมีจิตใจอย่างนี้ มีดำริในใจอย่างนี้ กล่าวพรรณนาคุณ ความตาย หรือชักชวนเพื่อความตายโดยประการต่าง ๆ แม้ภิกษุณีนั้นก็ เป็น ปาราชิก หาสังวาสมิได้

ต้นบัญญัติ พระผู้มีพระภาคตรัสสอนอนุสูกัมมัญฐาน ภิกษุจึงฆ่าตัวตายเอง บ้าง ใช้กันและกันให้ฆ่าบ้าง, พระฉัพพัคคีย์พรรณนาคุณความตายให้อุบาสกฟัง

อื่น ๆ พระผู้มีพระภาคทรงแสดงอานาปานสติ ๑๖ ชั้น

วิภังค์ ที่ชื่อว่า กายมนุษย์ ได้แก่ จิตตวแรกเกิด คือวิญญาณตวแรกปรากฏ ขึ้นในครรภ์มารดา จนถึงเวลาตาย อตภาพในระหว่างนี้ชื่อว่ากายมนุษย์

คำว่า จะมีชีวิตอย่างลำบากยากเข็ญนี้ไปทำไม ฯ คือ เทียบชีวิตของคนมั่งคั่ง ชีวิตของคนขัดสนก็ชื่อว่ายากแค้น เทียบชีวิตของคนมีทรัพย์ คนไม่มีทรัพย์ก็ชื่อว่ายากแค้น เทียบชีวิตของพวกเทวดา มนุษย์ทั้งหลายก็ชื่อว่ายากแค้น

คำว่า พรากรากจากชีวิต ได้แก่ ตัดทำลายชีวิตินทรีย์ ตัดความสืบต่อ

คำว่า มีดำริในใจอย่างนี้ คือ มีความมั่นหมายจะให้ตาย มีเจตจำนงจะให้ตาย มีความประสงค์จะให้ตาย

คำว่า กล่าวพรรณนาคุณความตาย ได้แก่ แสดงโทษของชีวิต พรรณนาคุณ ความตายว่า หลังจากตายแล้ว ท่านจักไปบังเกิดในสุคติโลกสวรรค์ จักเฝ้าอัมพรังพร้อมด้วยกามคุณ ๕ อันเป็นทิพย์ในที่นั้น

คำว่า ชักชวนเพื่อความตาย คือ ชักชวนให้น่ามีตมา ให้กินยาพิษ ให้ใช้เชือกผูกคอตาย ให้โดดลงบ่อ ลงเหว หรือที่ผาชัน

คำว่า เป็นปาราชิก อธิบายว่า ภิกษุผู้จงใจพรากรากายมนุษย์เสียจากชีวิต ย่อม ไม่เป็นสมณะไม่เป็นเชื้อสายศากยบุตร เปรียบเหมือนแผ่นศิลาหนาแตกออกเป็น ๒เสี่ยงจะประสานให้สนิทเป็นเนื้อเดียวกันอีกไม่ได้

กรณีศึกษา เรื่องจี: พวกภิกษุฉัพพัคคีย์ใช้นิ้วมือจีภิกษุรูปหนึ่งในกลุ่มพวกภิกษุสัตตรสวัคคีย์ให้หัวเราะ เธอเห็น่อยหายใจไม่ทันถึงแก้มรณภาพ ฯ “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก” (เรื่องที่ ๖๙)

เรื่องทบ: พวกภิกษุสัตตรสวัคคีย์ช่วยกันทบภิกษุรูปหนึ่งในกลุ่มพวกภิกษุฉัพพัคคีย์จนถึงแก้มรณภาพ ด้วยตั้งใจว่าจักลงโทษ ฯ “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติปาจิตตีย์” (เรื่องที่ ๗๐)

๔.๔ (ภข๔)[๑๙๗] “ยา ปน ภิกฺขุณี, อนภิกฺขานํ อุตฺตริมฺหุสฺสธัมมํ, อตฺตูป-
นายิกํ ออลมฺริยฌาณทสฺสณฺ, สมฺมทาจเรยฺย; ‘อิติ ขานามิ, อิติ ปัสสํ’ติ. ตโต
อปเรณ สมฺเยน, สมฺมทฺคาคฺหิยมาณา วา, อสมฺมทฺคาคฺหิยมาณา วา, อาปฺปํหา วิ
สุทฺธาเปกฺขา, เอว วเทยฺย; ‘อฆานเมว อัยฺเย, อวจํ ขานามิ, อปฺปัสสํ ปัสสํ,
ตุจฺจนํ มุสา วิลปฺนํ’ติ, อภฺยณฺตรํ อธิมาณา, อยฺปิ ปาราชิกา โหติ; อสฺวาสา”.

พระอนุบัญญัติ {๒๓๒} [๑๙๗] อนึ่ง ภิกษุณีใดไม่รู้ยิ่ง กล่าวอวดอุตตริมนุสสธรรมอันเป็นญาณทัสสนะที่ประเสริฐอันสามารถ ให้น้อมเข้ามาในตนว่า “ข้าพเจ้ารู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้” ครั้นสมัยต่อจากนั้น อันผู้ใดผู้หนึ่งโจทก์ตามไม่โจทก์ตาม เธอผู้ต้องอาบัติแล้ว หวังความบริสุทธิ์ ฟังกล่าวอย่างนี้ว่า “ท่านทั้งหลาย ข้าพเจ้าไม่รู้อย่างนั้น ได้กล่าวว่ารู้ ข้าพเจ้าไม่เห็นอย่างนั้น ได้กล่าวว่าเห็น ข้าพเจ้ากล่าวคำไร้ประโยชน์ เป็นคำเท็จ” เว้นไว้แต่สำคัญว่าได้บรรลุ แม้ภิกษุณีนี้ก็เป็นปาราชิก หาสังวาสมิได้

ต้นบัญญัติ ในวัชชีชนบทเกิดข้าวยากมากแพง ภิกษุชาวฝั่งแม่น้ำวัดकुมาจึงพากันกล่าวอวดอุตตริมนุสสธรรมของกันและกันให้พวกฤๅษีฟัง เพราะเห็นแก่ปากแก่ท้อง, ภิกษุจำนวนมากเข้าใจว่าได้รู้ เห็น บรรลุมรรค ผล จึงอวดอ้างมรรค ผล ตามที่สำคัญว่าได้บรรลุ

อื่น ๆ ภิกษุผู้กล่าวอวดอุตตริมนุสสธรรมฯ เป็นยอดในมหาโจร ๕ จำพวก

วิภังค์ คำว่า ไม่รู้ยิ่ง คือ ภิกษุไม่รู้ไม่เห็นกุศลธรรมในตนซึ่งไม่มีอยู่ ไม่เป็นจริง หาไม่ได้ กล่าวว่า เรามีกุศลธรรม

ที่ชื่อว่า อุตตริมนุสสรธรรม ได้แก่ ฌาน วิโมกข์ สมาธิ สมาบัติ ญาณทัสสนะ มรรคาวนา การทำผลให้แจ้ง การละกิเลส ภาวะที่จิตปลอดจากกิเลส ความยินดีในเรือนว่าง

คำว่า กล่าวอวด คือ บอกแก่ชายหรือแก่หญิง แก่บรรพชิตหรือแก่คฤหัสถ์

คำว่า ผู้ต้องอาบัติแล้ว ความว่า ภิกษุมีความปรารถนาชั่ว ถูกความอยากครอบงำ อวดอุตตริมนุสสรธรรมที่ไม่มีจริงไม่เป็นจริง ต้องอาบัติปาราชิกแล้ว

คำว่า หวังความบริสุทธิ์ คือ ประสงค์จะเป็นคฤหัสถ์ อุบาสก คนวัด สามเณร

คำว่า กล่าวคำไร้ประโยชน์ เป็นคำเท็จ ความว่า ข้าพเจ้ากล่าวคำไร้ประโยชน์ กล่าวเท็จ กล่าวไม่จริง กล่าวสิ่งที่ไม่มี ข้าพเจ้าไม่รู้กล่าวไปแล้ว

คำว่า เป็นปาราชิก ความว่า ภิกษุมีความปรารถนาชั่ว ถูกความอยากครอบงำ กล่าวอวดอุตตริมนุสสรธรรมที่ไม่มีอยู่ไม่เป็นจริง ย่อมไม่เป็นสมณะไม่เป็นเชื้อสายศากยบุตร เปรียบเหมือนต้นตาลยอดด้วนที่ไม่อาจงอกได้ต่อไป

อนาปัตติวาร ภิกษุผู้สำคัญว่าได้บรรลุ, ไม่ประสงค์จะกล่าวอวด เป็นต้น

๕.๕ [๖๕๗] “ยา ปน ภิกขุณี, อวิสสุตา อวิสสุตัสส ปุริสปุคฺคลัสส, อภักขกั อุกฺกขาณฺณมฺถลล อามสํ วา ปรามสํ วา คคณํ วา จุปนํ วา ปฏิปีฬนํ วา สาทิเยยฺย, อยฺมปี ปาราชิกา โหติ อสํวสา อุกฺกขาณฺณมฺถลลิกา”.

พระบัญญัติ [๖๕๗] ก็ภิกษุณีได้กำหนดยินดีการจับต้อง การลูบคลำ การจับ การต้อง หรือการบีบของชายผู้กำหนดบริเวณใต้รากขวัญ^๕ ลงมาเหนือเข้าขึ้นไป แม้ภิกษุณีนี้เป็นปาราชิกที่ชื่อว่าอุกฺกขาณฺณมฺถลลิกา^๖ หาสังวาสมิได้

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีสุนทรินันทาผู้กำหนด ยินดีการถูกต้องกายกับชายผู้กำหนด คือ นายสาพะหลานของนางวิสาขา มีการมาตา

วิภังค์ ที่ชื่อว่า กำหนด ได้แก่ มีความยินดี เฟื่องเลื่อง มีจิตรักใคร่

^๕ ใต้รากขวัญ คือได้ส่วนของร่างกายที่เรียกว่า ไหล่ปลาร้า

^๖ “อุกฺกขาณฺณมฺถลลิกา” แปลว่า บริเวณเหนือเข้า แม้บริเวณเหนือข้อศอกก็รวมอยู่กับบริเวณเหนือเข้า คำนี้เป็นชื่อเรียกภิกษุณีผู้ต้องอาบัติปาราชิกสิกขาบทนี้ (วิ.อ. ๒/๖๕๗-๘/๔๖๓)

๖.๖ [๖๖๕] “ยา ปน ภิกขุณี, ซาหิ ปาราชิกิ อัมม อัสสาปันนํ ภิกขุณี
 เหวตัตตนา ปฏิโจเทยฺย, น คณัสส อารโจะยฺย, ยทา จ สา จิตา วา อัสส จุตา
 วา นาสิตา วา อวัสสฎา วา, สา ปัจฉา เอว วเทยฺย; ‘ปฺพุทฺเพวหา, อัยเย,
 อัมมัสสเ อตํ ภิกขุณี ‘เอวรูปา จ เอวรูปา จ สา ภคินี’ติ, โน จ โข อตฺตนา
 ปฏิโจเทสสํ, น คณัสส อารโจะสสัน’ติ, อยมปิ ปาราชิกา โหติ อสวาสา
 วัชชปฺปฏิจฉาทิกา”.

พระบัญญัติ [๖๖๕] ก็ภิกษุณีใคร่อยู่ไม่ทักท้วงภิกษุณีผู้ต้องธรรมคือปาราชิก
 ด้วยตนเอง ไม่บอกแก่คณะ ก็ในกาลใดภิกษุณีนั้นยังครองเพศอยู่ก็ดี เคลื่อนไปก็
 ดี ถูกลาสนะก็ดี ไปเข้ารีตก็ดี ภายหลังภิกษุณีผู้รู้เรื่องนั้นฟังกล่าวอย่างนี้ว่า ‘แม่
 เจ้า เมื่อก่อนดิฉันรู้จักภิกษุณีนี้ดีว่า ‘นางมีความประพฤติอย่างนี้ ๆ’ แต่ดิฉันไม่ได้
 ใจทด้วยตนเอง ไม่ได้บอกแก่คณะ’ แม้ภิกษุณีนี้เป็นปาราชิกที่ชื่อว่าวัชชปฏิจ
 ฉาทิกา^๗ หาสงวาสมิได้

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีสุนทรินันทามีครรภ์กับนายสาพพะหลานของนางวิสาขา
 มิคารมาตา ภิกษุณีถูกลั่นทาบปิดเรื่องไว้

อนาปัตติวาร ภิกษุณีต่อไปนี้ไม่ต้องอาบัติ คือ ๑. ไม่บอกด้วยคิดว่า “สงฆ์จัก
 บาดหมาง ทะเลาะ ชัดแย้ง หรือวิวาทกัน” ๒. ไม่บอกด้วยคิดว่า “สงฆ์จักแตกแยก
 จักร้าวราน” ๓. ไม่บอกด้วยคิดว่า “ภิกษุณีนี้เป็นคนหยาบช้ำ ดุร้าย จักทำ
 อันตรายแก่ชีวิตหรืออันตรายแก่พรหมจรรย์ได้” ๔. ไม่บอกเพราะไม่พบภิกษุณี
 อื่น ๆ ที่สมควร ๕. ไม่ประสงค์จะปกปิดแต่ยังไม่ได้บอกใคร ๖. ไม่บอกด้วยคิดว่า
 “ผู้นั้นจักเปิดเผยเพราะกรรมของตนเอง” ๗. วิกลจริต ๘. ภิกษุณีต้นบัญญัติ

๗.๗ [๖๖๙] “ยา ปน ภิกขุณี, สมัคเคน สัมเมณ อุกฺกัชิตํ ภิกขุ อัมเมณ
 วินเยน สัตถุสสาสเนน อนาทรํ อปฺปฏิการิ อกตสหายํ ตมนุวัตเตยฺย, สา

^๗ “วัชชปฏิจฉาทิกา” แปลว่า ปกปิดโทษ, ปกปิดความผิด เป็นชื่อเรียกภิกษุณีผู้ต้องอาบัติปาราชิก
 สิกขาบทนี้ (วิ.อ. ๒/๖๖๕/๔๖๕)

ภิกขุณี ภิกขุณีหิ เอวัมมัสส วเจนียา; ‘เอโส โข, อัยเย, ภิกขุ สมัคเคน สเมน
 อุกขิตโต, ธัมเมน วินเยน สัตตสุทสาเนน อนาหารโ อปปิกกาโร อกตสหาโย,
 มายเย, เอต ภิกขุ อหุวัตต’ติ. เอวัมมจ สา ภิกขุณี ภิกขุณีหิ วุจจมานา ตเถว
 ปัตตคเณหะย, สา ภิกขุณี ภิกขุณีหิ ยาวตติยิ สมณูภาสตัพพา ตัสส ปญินัสสัค-
 คาย, ยาวตติยิหะยิ สมณูภาสียมานา ตํ ปญินัสสัชเชย, อิจเจต กุสล, โน เจ
 ปญินัสสัชเชย, อยัมปิ ปาราชิกา โหติ อสวาสา อุกขิตตานุวัตติกา”.

พระบัญญัติ [๖๖๙] ก็ภิกษุณีใดประพฤติดังภิกษุผู้ถูกสงฆ์พร้อมเพรียงกันลง
 อุกเขปนียกรรม โดยธรรม โดยวินัย โดยสัตตสุทสาสน์นั้น เป็นผู้ไม่เอื้อเพื่อ สงฆ์ยัง
 ไม่รับรอง ยังไม่ได้ทำภิกษุผู้มีสังวาสเสมอกันให้เป็นสหaya ๙ ภิกษุณีนั่นอันภิกษุณี
 ทั้งหลาย พึงว่ากล่าวตักเตือนอย่างนี้ว่า “แม่เจ้า ภิกษุณีนั้ถูกสงฆ์พร้อมเพรียงกัน
 ลงอุกเขปนียกรรมโดยธรรม โดยวินัย โดยสัตตสุทสาสน์” เป็นผู้ไม่เอื้อเพื่อ สงฆ์ยัง
 ไม่รับรอง ยังไม่ได้ทำภิกษุผู้มีสังวาสเสมอกันให้เป็นสหaya แม่เจ้าอย่าประพฤติด
 ตามภิกษุณีนั้” ภิกษุณีนั้ผู้นั้นอันภิกษุณีทั้งหลายว่ากล่าวอยู่อย่างนี้ ยังยกย่องอยู่
 อย่างนั้น ภิกษุณีนั้ผู้นั้นอันภิกษุณีทั้งหลายพึงสวดสมณูภาสณัจจนครบ ๓ ครั้งเพื่อให้
 สละเรื่อนั้น ถ้านางกำลังถูกสวดสมณูภาสณั้กว่าจะครบ ๓ ครั้งสละเรื่อนั้นได้ นั้น
 เป็นการดี ถ้านางไม่สละ แม้ภิกษุณีนั้ก็เป็นปาราชิกชื่ออุกขิตตานุวัตติกา^{๑๐} หา
 สังวาสมิได้

^๙ สมานสวาสา ภิกขุ สหaya นาม, ยสส ปน โส สวาโส เตหิ สทธี นตถิ น เต น เต สหaya กตา โหน
 ติ, อติ โส อกตสหาโย นาม. ภิกขุทั้งหลายผู้มีสังวาสเสมอกันชื่อว่า สหaya ก็ภิกษุใดไม่มีสังวาสนั้กับ
 สหaya เหล่านั้น (และ)ภิกษุณีนั้ไม่ได้ทำภิกษุผู้มีสังวาสเสมอกันนั้นให้เป็นสหaya ของตน เพราะเหตุนั้น
 ภิกษุณีนั้จึงชื่อว่า ยังไม่ได้ทำภิกษุผู้มีสังวาสเสมอกันให้เป็นสหaya (กขชา.อ. ๓๔๔)

^{๑๐} “โดยธรรม” คือเรื่องจริง, โดยเรื่องที่เป็จริง “โดยวินัย” คือใจทแล้วให้จำเลยให้การ “โดยสัตต
 สุทสาสน์” คือ ด้วยความถึงพร้อมแห่งญัตติและอนุสาวนาหรือโดยศาสนาของพระพุทธเจ้า (วิ.อ. ๒/
 ๖๖๙-๖๗๐/๔๖๖)

^{๑๐} “อุกขิตตานุวัตติกา” แปลว่า ประพฤติตามผู้ถูกสงฆ์กว้ตร ถูกสงฆ์ลงโทษโดยการไล่ออกจากหมู่
 หมายถึงถูกสงฆ์ลงอุกเขปนียกรรมนั้นเอง คำนี้เป็นชื่อเรียกภิกษุณีผู้ต้องอาบัติปาราชิกสิบขาบทนี้

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีถูกลนันทาประพฤติตามพระอริยฐานะ^{๑๑} ที่สงฆ์พร้อมเพรียงกันลงอุกเขปนียกรรม

วิภังค์ ที่ชื่อว่า อุก ... ลงอุกเขปนียกรรม คือ อุกลงอุกเขปนียกรรมเพราะไม่เห็น เพราะไม่ทำคิน หรือเพราะไม่สละคินอาบัติ

วิธีสวดสมณุภาสน์และกรรมวาจาสวดสมณุภาสน์ (ปาฬิ)^{๑๒}

[๖๗๑][2-2169] “สุณาคู เม, อัยเย, สโฆ. อยฺ อิตถันนํมา ภิกฺขุณี สมัคเคน สเมน อุกฺขิตํ ภิกฺขุ ฐัมเมน วินเยน สัตถุสสาเนน อนาทรํ อปฺปิฏการํ อกตสหายํ ตมนุวัตตติ, สา ตํ วัตถุํ น ปฏินิสฺสัชชติ. ยถิ สัมมัสส ปัตตักกัลลํ, สโฆ อิตถันนํมา ภิกฺขุณี สมณุภาเสยฺย ตัสส วัตถุสส ปฏินิสฺสัคคาย. เอสา ฉัตติติ.

[2-2170] สุณาคู เม, อัยเย, สโฆ. อยฺ อิตถันนํมา ภิกฺขุณี สมัคเคน สเมน อุกฺขิตํ ภิกฺขุ ฐัมเมน วินเยน สัตถุสสาเนน อนาทรํ อปฺปิฏการํ อกตสหายํ ตมนุวัตตติ. สา ตํ วัตถุํ น ปฏินิสฺสัชชติ. สโฆ อิตถันนํมา ภิกฺขุณี สมณุภาสติ ตัสส วัตถุสส ปฏินิสฺสัคคาย. ยัสสา อัยยาย ชมติ อิตถันนํมาย ภิกฺขุณียา สมณุภาสนา ตัสส วัตถุสส ปฏินิสฺสัคคาย, สา ตถุณฺหัสส; ยัสสา นกฺขมติ, สา ภาเสยฺย.

[2-2171] ทุติยัมปิ เอตมตฺถํ วทามิ...เป... ตติยัมปิ เอตมตฺถํ วทามิ...เป....

[2-2172] สมณุกฺกาจํ สเมน อิตถันนํมา ภิกฺขุณี ตัสส วัตถุสส ปฏินิสฺสัคคาย. ชมติ สัมมัสส, ตัสมา ตถุณฺหิ, เอวเมตํ ธารยามิ”ติ.

วิธีสวดสมณุภาสน์และกรรมวาจาสวดสมณุภาสน์ (แปล)

ภิกษุณีผู้ฉลาดสามารถพึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจาว่า

[๖๗๑] “แม่เจ้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุณีชื่อนี้ประพฤติตามภิกษุผู้ถูกสงฆ์พร้อมเพรียงกันลงอุกเขปนียกรรมโดยธรรม โดยวินัย โดยสัตตฤศาสน์ เป็นผู้ไม่

^{๑๑} “ประพฤติตามพระอริยฐานะ” ในที่นี้หมายถึงประพฤติในทำนองเดียวกัน ประพฤติเลียนแบบ คือ พระอริยฐานะมีทวิภูติบาปเกิดขึ้นในใจว่า “ตัวเองรู้ธรรมถึงขนาดที่ว่า ธรรมตามที่พระผู้มีพระภาคตรัสว่า เป็นธรรมทำอันตรายก็หาสามารถทำอันตรายได้จริงไม่...” (ดู วินัยปิฎกแปล เล่ม ๒/๔๑๗/๕๒๕ [ปาจิตติยของภิกษุข้อ ๖๘ หรือปาจิตติยของภิกษุณีข้อ ๑๔๖])

^{๑๒} พระไตรปิฎกสังฆายะ ฉบับ ภ.ป.ร. (ต้นฉบับปาฬิภาษา) ชุด ๔๐ เล่ม, ๒๕๕๙

เอื้อเพื่อ สงฆ์ยังไม่รับรอง ยังไม่ได้ทำภิกษุผู้มีสังวาสเสมอกันให้เป็นสหาย เธอไม่
สละเรื่องนั้น ถ้าสงฆ์พร้อมกันแล้วพึงสวดสมณุภาสน์ภิกษุณีชื่อนี้เพื่อให้สละเรื่อง
นั้น นี่เป็นญัตติ^{๑๓}

แม่เจ้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุณีนี้ประพฤติดามภิกษุผู้ถูกสงฆ์พร้อม
เพรียงกันลงอุกเขปนียกรรมโดยธรรม โดยวินัย โดยสัตตฤศาสน์ เป็นผู้ไม่เอื้อเพื่อ
สงฆ์ยังไม่รับรอง ยังไม่ได้ทำภิกษุผู้มีสังวาสเสมอกันให้เป็นสหาย เธอไม่สละเรื่อง
นั้น สงฆ์สวดสมณุภาสน์ภิกษุณีชื่อนี้เพื่อให้สละเรื่องนั้น แม่เจ้ารูปใดเห็นด้วยกับ
การสวดสมณุภาสน์ภิกษุณีนี้เพื่อให้สละเรื่องนั้น แม่เจ้ารูปนั้นพึงนั่ง แม่เจ้ารูปใด
ไม่เห็นด้วย แม่เจ้ารูปนั้นพึงทักท้วง

แม้ครั้งที่ ๒ ฯลฯ แม้ครั้งที่ ๓ ข้าพเจ้าขอกล่าวความนี้ ฯลฯ

ภิกษุณีชื่อนี้สงฆ์สวดสมณุภาสน์เพื่อให้สละเรื่องนั้นแล้ว สงฆ์เห็นด้วย
เพราะฉะนั้นจึงนั่ง ข้าพเจ้าขอถือความนี้ทั้งนี้เป็นมติอย่างนี้"

จบญัตติ ต้องอาบัติทุกกฏ จบกรรมวาจา ๒ ครั้ง ต้องอาบัติอุลลัจจัย จบ
กรรมวาจาครั้งสุดท้าย ต้องอาบัติปาราชิก

คำว่า เป็นปาราชิก อธิบายว่า ภิกษุณีถูกสงฆ์สวดสมณุภาสน์จนครบ ๓ ครั้งก็
ยังไม่ยอมสละ เธอย่อมไม่เป็นสมณะหญิง ไม่เป็นเชื้อสายศากยธิดา เปรียบ
เหมือนแผ่นศิลาหนาแตกออกเป็น ๒เสี่ยงจะประสานให้สนิทเป็นเนื้อเดียวกันอีก
ไม่ได้

๘.๘ [๖๗๕] “ยา ปน ภิกขุณี, อวัสสุตา อวัสสุตัสส ปุริสปุคฺคัลลัสส
หัตถักคฺคหณฺ วา สาทิเยยฺย, สฺมาภูิกัณฺณคฺคหณฺ วา สาทิเยยฺย, สันตฺธิเจยฺย
วา, สัลลเปยฺย วา, สํเกตฺ วา คัจเจยฺย, ปุริสัสส วา อัปฺภาคมํ สาทิเยยฺย,
จัน्हํ วา ออนุปิเสยฺย, กายํ วา ตทตฺถาย อุปสฺหเรยฺย เอตัสส อสทฺธมฺมัสส
ปฏฺวิเสวหิตฺถาย, อยฺมปี ปาราชิกา โหติ อสฺวาสา อฏฺฐจวตฺถกา”.

^{๑๓} ญัตติ คือ การประกาศให้สงฆ์ทราบเพื่อทำกิจร่วมกัน

พระบัญญัติ [๖๗๕] ก็ภิกษุณีใดกำหนดพึงยินดีการจับมือ ยินดีการที่ชายผู้กำหนดจับมัมสังฆาฏิ ยืนเคียงคู่กันกับชาย สนทนากัน ไปที่นัดหมาย ยินดีการที่ชายมาหา เดินตามเข้าไปสู่ที่ลับ หรือนอมกายเข้าไปเพื่อคลุกคลีกันด้วยกายนั้น เพื่อจะเสพอสังฆกรรม^{๑๔} นั้น กับชายผู้กำหนด แม้ภิกษุณีนี้เป็นปาราชิกชื่ออัฐรวัตถุภา^{๑๕} หาสังวาสมิได้

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีฉัพพัคคีย์กำหนด ยินดี เข้าไปเพื่อคลุกคลีกับชายผู้กำหนดด้วยกายเพื่อจะเสพอสังฆกรรม^{๑๖}

วิงค์ คำว่า เป็นปาราชิก อธิบายว่า ภิกษุณีเมื่อทำวัตถุครบทั้ง ๘ ประการ^{๑๗} ย่อมไม่เป็นสมณะหญิง ไม่เป็นเชื้อสายสากยธิดา เปรียบเหมือนต้นตาลยอดด้วนที่ไม่อาจงอกได้ต่อไป

^{๑๔} “อสังฆกรรม” ในที่นี้หมายถึงการถูกต้องกันทางกาย ไม่ใช่เมถุนธรรม (วิ.อ. ๒/๖๗๕/๔๖๗)

^{๑๕} “อัฐรวัตถุภา” แปลว่า วัตถุ เหตุ หรือกรณี ๘ อย่าง เป็นชื่อเรียกภิกษุณีผู้ต้องอาบัติปาราชิกสิกขาบทนี้ เมื่อทำครบ ๘ อย่าง คือ (๑) ยินดีการจับมือ (๒) ยินดีการจับมัมสังฆาฏิ (๓) ยืนเคียงคู่ (๔) สนทนากัน (๕) ไปที่นัดหมาย (๖) ยินดีที่เขามาหา (๗) เดินตามเข้าไปสู่ที่ลับ (๘) นอมกายเข้าไปเพื่อจะเสพอสังฆกรรมกับชายผู้กำหนด (วิ.อ. ๒/๖๗๖/๔๖๘)

^{๑๖} คือประสงค์จะถูกต้องกายกัน

^{๑๗} เมื่อภิกษุณีล่วงละเมิดแต่ละวัตถุ ต้องอาบัติเล็กน้อยดังนี้ (๑) ในขณะที่เดินทางไปนัดหมาย ต้องอาบัติทุกกฏทุก ๆ อย่างก้าว พอก้าวเข้าสู่หัตถบาส(ระยะช่วงแขน)ของชาย ต้องอาบัติอุลลัจจัย (๒) ยินดีการที่ชายมา ต้องอาบัติทุกกฏ พอชายก้าวเข้าสู่หัตถบาส ต้องอาบัติอุลลัจจัย ส่วนวัตถุที่เหลืออีก ๖ คือ (๑) ยินดีการจับมือ (๒) ยินดีการจับมัมสังฆาฏิ (๓) ยืนเคียงคู่กัน (๔) สนทนากัน (๕) ตามเข้าไปสู่ที่ลับ (๖) นอมกายเข้าไปเพื่อจะเสพอสังฆกรรม ปรับอาบัติอุลลัจจัยเท่านั้นสำหรับแต่ละวัตถุ

ภิกษุณีต้องอาบัติอุลลัจจัยเพราะล่วงละเมิดแต่ละวัตถุแล้ว ไม่ได้จะสลัดทิ้ง โดยคิดว่า “เราจะต้องอาบัติแม้เพราะวัตถุอื่นอีก” แม้จะแสดง(ปลง)อาบัติที่ไม่เป็นอันแสดง อาบัตินั้นยังสะสมอยู่ เมื่อต้องอาบัติอุลลัจจัยเพราะล่วงละเมิดวัตถุอื่น ๆ ก็เป็นการสะสมอาบัติเรื่อยไป พอเมื่อล่วงละเมิดครบวัตถุทั้ง ๘ ต้องอาบัติปาราชิก แต่ถ้าภิกษุณีนั้นล่วงละเมิดวัตถุใดวัตถุหนึ่งแล้ว คิดสลัดทิ้งไปว่า “บัดนี้เราจักไม่ต้องอาบัติ” แล้วแสดง(ปลง)อาบัติ อาบัตินั้นย่อมตกไป ไม่สะสมอยู่ แม้จะล่วงละเมิดวัตถุอื่น ๆ อีกจนครบ ทั้ง ๘ ก็ไม่ต้องอาบัติปาราชิก เพราะเธอทำการสลัดทิ้งโดยแสดง(ปลง)อาบัติทุกครั้งทีล่วงละเมิดวัตถุแต่ละอย่าง (วิ.อ. ๒/๖๗๖/๔๖๘, กงขา.อ. ๓๔๕-๓๔๖)

[๖๗๗] {๓๐} แม่เจ้าทั้งหลาย ธรรมคือปาราชิก ๘ สิกขาบท^{๑๘} ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้วแต่ละข้อ ๆ ซึ่งภิกษุณีต้องเข้าแล้วย่อมอยู่ร่วมกับภิกษุณีทั้งหลายไม่ได้เป็นปาราชิก หาสัจวาสนมิได้ เหมือนเมื่อก่อนบวช

ข้าพเจ้าขอถามแม่เจ้าทั้งหลายในธรรมคือปาราชิก ๘ สิกขาบทนั้นว่า “แม่เจ้าทั้งหลายบริสุทธฺิ์แล้วหรือ”

ข้าพเจ้าขอถามเป็นครั้งที่ ๒ ฯลฯ ครั้งที่ ๓ ว่า “ท่านทั้งหลายบริสุทธฺิ์แล้วหรือ”

แม่เจ้าทั้งหลายบริสุทธฺิ์แล้วในธรรมคือปาราชิก ๘ สิกขาบทนี้ เพราะฉะนั้นจึงนี้ ข้าพเจ้าขอถือความนิ่งนั้นเป็นนติอย่างนี้

ปาราชิกกัณฑ์ในภิกขุณีวิภังค์ จบ

สังฆาทิเสส

ห้ามภิกษุณีผู้ล่วงละเมิด ร่วมสังฆกัมมกับหมู่สงฆ์

ต้องให้อยู่ในการบังคับของสงฆ์เป็นเวลาเท่าที่ปกปิดความผิดนั้น

แม่เจ้าทั้งหลาย ก็อาบัติสังฆาทิเสส ๑๗ ข้อเหล่านี้แล ย่อมมาสู่การสวด

๑.๙ [๖๗๙] “ยา ปน ภิกขุณี, อุสฺสยวาทิกา วิหเรยฺย คหปตินา วา คห-
ปติปฺรฺเตน วา ทาเสน วา กัมมกาเรน วา อหฺนฺตมโส สมณปริพฺพาชเกนาปิ,
ออยฺ ภิกขุณี ปจฺมาปฺตติกะ ฐมฺมํ อาปันฺนา นิสฺสารณียํ สํฆาทิเสสํ”.

พระบัญญัติ [๖๗๙] ก็ภิกษุณีใดก่อคดีพิพาทกับคหบดี กับบุตรคหบดี กับทาสหรือ กับกรรมกร โดยที่สุดกระทั่งกับสมณปริพาชก ภิกษุณีนี้ต้องธรรมคือสังฆาทิเสสที่ชื่อว่า ปฐมาปตติกะ นิสสารณียะ^{๑๙}

^{๑๘} ปาราชิกของภิกษุณี ๔ สิกขาบทแรก มีเนื้อความเชื่อกันกับปาราชิก ๔ สิกขาบทของภิกษุ

^{๑๙} “ปฐมาปตติกะ นิสสารณียะ” เป็นชื่อเฉพาะของธรรมคืออาบัติสังฆาทิเสสที่ต้องในทันทีที่ล่วงละเมิด โดยไม่มีการสวดสมณุภาสน์ และภิกษุณีที่ต้องอาบัติสังฆาทิเสสต้องถูกไล่ออกจากภิกษุณีสงฆ์ (วิ.อ. ๒/ ๖๗๙/๔๗๑)

ต้นบัญญัติ อุบาสกคนหนึ่งถวายโรงเก็บของแก่ภิกษุณีสงฆ์แล้วถึงแก่กรรม บุตรคนที่ไม่มีศรัทธาไม่เลื่อมใสไม่ต้องการถวาย ภิกษุณีถูกลั่นทากับบุรุษนั้นจึงพากันไปฟ้องพวกมหาอมาตย์ ผู้พิพากษา บุรุษนั้นแพคดี จึงดำเนิน ประณาม โพนทะนาว่า “หญิงชั่วหัวโล้นเหล่านี้ ไม่ใช่สมณะหญิง ไฉนจึงให้ผู้พิพากษาริบโรงเก็บของของเราเล่า” พวกมหาอมาตย์ได้ปรับสินไหมเขา เขาจึงให้สร้างที่พักอาศัยช่วยกันพูดตะโกนใส่ภิกษุณี พวกมหาอมาตย์ทราบ บุรุษนั้นถูกจองจำ พวกชาวบ้านพากันดำเนิน ๖ ว่า “ครั้งแรกพวกภิกษุณีให้เจ้าหน้าที่รีบโรงเก็บของครั้งที่ ๒ ให้ปรับสินไหม ครั้งที่ ๓ ให้จองจำ คราวนี้เห็นที่จะส่งฆ่า”

วิภังค์ ที่ชื่อว่า ก่อคดีพิพาท พระผู้มีพระภาคตรัสหมายถึงผู้ก่อคดี

ภิกษุณีแสวงหาเพื่อนหรือเดินไปด้วยตั้งใจว่า “จะก่อคดี ต้องอาบัติทุกกฏ บอกเรื่องของคนหนึ่ง(แก่ตุลาการ) ต้องอาบัติทุกกฏ บอกเรื่องของคนที่สอง ต้องอาบัติตุลลัจฉัย เมื่อศาลตัดสินแล้ว ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

คำว่า ปฐมาปัตติกะ คือ ต้องอาบัติพร้อมการล่วงละเมิดวัตถุโดยไม่ต้องสวดสมณุภาสน์

คำว่า นิสสารณียะ ได้แก่ ทำให้ถูกขับออกจากหมู่

คำว่า สังฆาทิเสส ความว่า สำหรับอาบัตินั้นสงฆ์เท่านั้นให้มานัด ชักเข้าหาอาบัติเดิม เรียกเข้าหมู่^{๒๐} ภิกษุณีหลายรูปก็ทำไม่ได้ ภิกษุณีรูปเดียวก็ทำไม่ได้ ด้วยเหตุนั้น พระผู้มีพระภาคจึงตรัสว่า สังฆาทิเสส

คำว่า สังฆาทิเสส นี่เป็นการขนานนาม เป็นคำเรียกหมวดอาบัตินั้นนั่นเอง ด้วยเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคจึงตรัสว่า สังฆาทิเสส^{๒๑}

^{๒๐} “ชักเข้าหาอาบัติเดิม” คือมูลปฏิภัสสนา “เรียกเข้าหมู่” คืออัphan

^{๒๑} สังฆาทิเสสนี้เป็นชื่อเรียกกองอาบัติ แปลว่า “หมู่อาบัติที่ต้องการสงฆ์ทั้งในระยะเบื้องต้นและในระยะที่เหลือน” หมายความว่า ภิกษุณีผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสสจะออกจากอาบัตินั้นได้ต้องอาศัยสงฆ์ให้มานัด(ปักฆมานัด) ชักเข้าหาอาบัติเดิมและอัphan(เรียกเข้าหมู่) ในกรรมทั้งหมดนี้ ขาดสงฆ์เสียแล้วก็ทำไม่ได้สำเร็จ ภิกษุณีผู้จะออกจากอาบัติสังฆาทิเสสนั้น แม้จะปิดอาบัติไว้ก็ไม่ต้องอยู่ปรีวาสประพฤติกปักฆมานัดในสงฆ์ ๒ ฝ่ายเลยทีเดียว” (กชชา.อ. ๓๕๕, ดู วิมหา. ๑/๒๓๗/๒๕๒ เชิงอรณ)

๒.๑๐ [๖๘๓] “ยา ปน ภิกขุณี, ซาหฺ โจริ วัธณํ วิทิตํ อนปฺโลเกตฺวา
ราชานํ วา สมนํ วา คณํ วา ปุคํ วา เสนิํ วา, อัมมัตถํ กัปปา วุฏฺฐจาเปยฺย,
อยมฺปิ ภิกขุณี ปจฺมาปตฺติกํ ธम्मํ อาปັນฺหา นิสฺสารณียํ สํฆาติเสสํ”.

พระบัญญัติ [๖๘๓] ก็ภิกษุณีได้รู้โดยไม่บอกพระราชสาสน์ คณะ สมาคม หรือ
กลุ่มชนให้ทราบ บวชให้สตรีผู้เป็นโจรซึ่งเป็นที่รู้กันว่าต้องโทษประหาร เว้นไว้แต่
สตรีที่สมควร แม้ภิกษุณีนี้ก็ต้องธรรมคือสังฆาติเสสที่ชื่อว่า ปฐมาปตติกะ
นิสสารณียะ

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีถูกลั่นทาบวชให้แก่ชายาเจ้าลิจฉวีที่ประพฤตินอกใจพระ
สวามีแล้วหนึ่งมา

วิภังค์ ที่ชื่อว่า รู้อยู่ คือ ภิกษุณีนั่นรู้เอง คนอื่นหรือสตรีผู้เป็นโจรนั้นบอก
ที่ชื่อว่า สตรีผู้เป็นโจร คือ สตรีผู้ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ มีราคา ๕
มาสกหรือมากกว่า ๕ มาสก โดยส่วนแห่งจิตคิดจะลัก นี้ชื่อว่าสตรีผู้เป็นโจร

ที่ชื่อว่า สตรีที่สมควร [สตรีที่บวชมาแล้ว (ฉบับมหามกุฏฯ)] มี ๒ ประเภท คือ
(๑) ผู้ที่บวชในสำนักเดียรธีย์ (๒) ผู้ที่บวชในสำนักภิกษุณีอื่น

ภิกษุณีคิดว่า “เราจักบวชให้ เว้นไว้แต่ผู้ที่ผ่านการบวชมาแล้ว” แล้วจึงแสวง
หาคณะ กรรมวาจาจารย์ บาตรหรือจีวร หรือสมมติสีมา ต้องอาบัติทุกกฏ จบ
ญัตติ ต้องอาบัติทุกกฏ จบกรรมวาจา ๒ ครั้ง ต้องอาบัติถุลลัจจัย จบกรรมวาจา
ครั้งสุดท้าย อุปัชฌาย์ต้องอาบัติสังฆาติเสส คณะและอาจารย์ต้อง อาบัติทุกกฏ

๓.๑๑ [๖๙๑] “ยา ปน ภิกขุณี, เอกา วา คามันฺตรํ คัจเญยฺย, เอกา วา
นทีปารํ คัจเญยฺย, เอกา วา รัตติํ วิปปวเสยฺย, เอกา วา คณฺหมหา โอหิเยยฺย,
อยมฺปิ ภิกขุณี ปจฺมาปตฺติกํ ธम्मํ อาปັນฺหา นิสฺสารณียํ สํฆาติเสสํ”.

พระอนบัญญัติ [๖๙๑] อนึ่ง ภิกษุณีได้ไปสู่สะแวกหมู่บ้านรูปเดียว ข้ามฝั่ง
แม่น้ำรูปเดียว ออกไปอยู่พักแรมในราตรีรูปเดียว หรือปลีกตัวจากคณะอยู่รูป
เดียว แม้ภิกษุณีนี้ก็ต้องธรรมคือสังฆาติเสสที่ชื่อว่า ปฐมาปตติกะ นิสสารณียะ

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีอันเตวาสินีของพระภิกษุทกกาปิลาณีทะเลาะกับภิกษุณีทั้งหลายแล้วหนีไปล้าพังรูปเดียว, ภิกษุณี ๒ รูปเดินทางไกลต้องข้ามแม่น้ำ นายเรือจ้างคนหนึ่งจึงพาภิกษุณีรูปหนึ่งข้ามฟาก นายเรือจ้างคนที่ข้ามฟากแล้ว ช่มขึ้นภิกษุณีรูปที่ข้ามฟากแล้ว นายเรือจ้างคนที่ยังไม่ข้ามฟากก็ช่มขึ้นอีกรูปหนึ่งที่ยังไม่ข้ามฟาก, ภิกษุณีหลายรูปเข้าไปสู่หมู่บ้าน ชายคนหนึ่งถูกราคะครอบงำต่อภิกษุณีรูปงามรูปหนึ่ง ภิกษุณีนั้นรู้ทัน จึงเดินทางออกไปนอนที่ตระกูลหนึ่ง โดยไม่บอกภิกษุณีทั้งหลาย, ภิกษุณีหลายรูปเดินทางไกล ภิกษุณีรูปหนึ่งปวดอุจจาระ จึงปลีกล้วย เดินตามหลังไปรูปเดียว คนทั้งหลายเห็นเรือจึงช่มขึ้น

วิภังค์ คำว่า ไปสู่ละแวกหมู่บ้านรูปเดียว ความว่า เมื่ออย่างเท่าก่าวที่ ๑ เข้าสู่บริเวณรั้วของหมู่บ้านที่มีรั้วล้อม ต้องอาบัติถุลลัจจัย อย่างเท่าก่าวที่ ๒ ต้องอาบัติสังฆาติเสส

เมื่ออย่างเท่าก่าวที่ ๑ เข้าสู่อุปัชฌายของหมู่บ้านที่ไม่มีรั้วล้อม ต้องอาบัติถุลลัจจัย อย่างเท่าก่าวที่ ๒ ต้องอาบัติสังฆาติเสส

คำว่า ข้ามฝั่งแม่น้ำรูปเดียว ความว่า สถานที่ซึ่งเมื่อภิกษุณีครองผ้าปกปิดมณฑล ๓ เดินข้าม อันตราสกเปียก เมื่อเธออย่างเท่าก่าว ที่ ๑ ข้ามไปต้องอาบัติถุลลัจจัย อย่างเท่าก่าวที่ ๒ ข้ามไปต้องอาบัติสังฆาติเสส

คำว่า ออกไปอยู่พักแรมในราตรีรูปเดียว ความว่า เธอละหัตถบาส(ระยะห่างสองศอกครึ่ง)จากภิกษุณีที่เป็นเพื่อนในขณะที่อรุณขึ้น ต้องอาบัติถุลลัจจัย พ้นหัตถบาสแล้ว ต้องอาบัติสังฆาติเสส

คำว่า หรือปลีกล้วยจากคณะอยู่รูปเดียว ความว่า ในป่าซึ่งไม่มีหมู่บ้านอยู่ เมื่อเดินไปกำลังจะพ้นระยะที่จะมองเห็นได้หรือบริเวณที่เพื่อนภิกษุณีจะได้ยินเสียง ต้องอาบัติถุลลัจจัย เมื่อพ้นไปแล้ว ต้องอาบัติสังฆาติเสส

๔.๑๒ [๖๙๕] “ยา ปน ภิกขุณี, สมัคเคน สเมเน อุกขิตตัม ภิกขุณี ธัมเมน วินเยน สัตถุสาสนเณ อนปโลเกตฺวา การกสมฺ, อนัญญาย คณัสส จันท์ โอ-สาเรยฺย, อยัมปิ ภิกขุณี ปรมาปัตติกัม ธัมมํ อปันหา นิสสารณียํ สฆาติเสส”.

พระบัญญัติ [๖๙๕] ก็ภิกษุณีใดเรียกภิกษุณีที่สงฆ์พร้อมเพรียงกันลงอุกเขปนี้
 ยกรรม โดยธรรม โดยวินัย โดยสัตตสุตสนให้กลับเข้ามาหมู่โดยไม่บอกการกสงฆ์^{๒๒}
 ทั้งไม่รับรู้ฉันทะของคณะ แม้ภิกษุณีนี้ต้องธรรมคือสังฆาทิเสสที่ชื่อว่า ปฐมาปัตติ
 กะ นิสสารณียะ

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีจันทกาลีถูกสงฆ์ลงอุกเขปนี้กรรม ภิกษุณีถูกลงโทษให้
 ให้ประชุมภิกษุณีสงฆ์แล้วเรียกภิกษุณีจันทกาลีกลับเข้ามาหมู่

วิภังค์ สงฆ์ที่ชื่อว่า พร้อมเพรียงกัน คือ มีสังวาสเสมอกัน^{๒๓} อยู่ในสมาน
 สังวาสสีมา^{๒๔}

ที่ชื่อว่า ที่...ลงอุกเขปนี้กรรม คือ ถูกสงฆ์ลงโทษเพราะไม่เห็นหรือไม่ทำคิน
 อาบัติ หรือเพราะไม่ยอมสละทิฏฐิบาป

คำว่า ไม่รับรู้ฉันทะของคณะ คือ ไม่รู้ความพอใจของคณะ

ภิกษุณีคิดว่า “จะเรียกเข้ามาหมู่” จึงแสวงหาคณะ หรือสมมติสีมา ต้องอาบัติทุก
 กฏ จบญัตติ ต้องอาบัติทุกกฏ จบกรรมวาจา ๒ ครั้ง ต้องอาบัติตุลลัจฉัย จบ
 กรรมวาจาครั้งสุดท้าย ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

**๕.๑๓ [๗๐๐] “ยา ปน ภิกขุณี, อวัสสุตา อวัสสุตัสส ปุริสปุคฺคัลลัสส
 หัตถโต ขาพณีย วา, โภชณีย วา สหัตถา ปฏิกคเหตฺวา ขาเทยฺย วา ภูมฺยเชยฺย
 วา, อยมฺปิ ภิกขุณี ปจฺมาปัตติกัม ธम्मํ อาปฺปหนา นิสฺสารณียํ สํฆาทิเสสํ”.**

พระบัญญัติ [๗๐๐] ก็ภิกษุณีใดกำหนด รับของเคี้ยวหรือของฉันจากมือชายผู้
 กำหนด ด้วยมือของตนแล้วเคี้ยวหรือฉัน แม้ภิกษุณีนี้ต้องธรรมคือสังฆาทิเสสที่
 ชื่อ ปฐมาปัตติกะ นิสสารณียะ

^{๒๒} “การกสงฆ์” คือสงฆ์ผู้ดำเนินการในกิจสำคัญ เช่น การสังคายนาหรือสังฆกรรมต่าง ๆ ในที่นี้
 หมายถึง สงฆ์ผู้ร่วมกันทำอุกเขปนี้กรรม

^{๒๓} มีสังวาสเสมอกัน คือมีการทำกรรมร่วมกัน สวดอุทเทส(ปาติโมกข์)ร่วมกัน มีสิกขาเสมอกัน

^{๒๔} อยู่ในสมานสังวาสสีมา คืออยู่ในเขตที่กำหนดไว้เป็นพิเศษสำหรับสงฆ์เพื่อเป็นสถานที่ทำสัง
 ฆกรรมร่วมกัน

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีสุนทรินันทามีรูปงาม น่าชม คนทั้งหลายเห็นเธอต่างก็กำหนด จึงถวายอาหารที่ดี ๆ แก่นางผู้กำหนด ภิกษุณีสุนทรินันทาจึงได้ฉันตามความต้องการ

วิภังค์ ที่ชื่อว่า ของเคี้ยว คือ ยกเว้นโภชนะ ๕ น้ำและไม้ชำระฟัน นอกนั้นชื่อว่า ของเคี้ยว

ที่ชื่อว่า ของฉัน ได้แก่ โภชนะ ๕ คือ ข้าวสุก ขนمسต ข้าวตู ปลา เนื้อ

ภิกษุณีรับประเคนด้วยตั้งใจว่า “จะเคี้ยว จะฉัน” ต้องอาบัติตุลลัจจัย ฉัน ต้องอาบัติสังฆาทิเสสทุก ๆ คำกลืน

๖.๑๔ [๗๐๕] “ยา ปน ภิกขุณี, เอวံ วเทยฺย; ‘กิ เต, อัยเย, เอโส ปุริส-
ปุคฺคโล กริสฺสโต อวสฺสโต วา อนวสฺสโต วา, ยโต ตวํ อนวสฺสตา, อัม, อัยเย,
ย เต เอโส ปุริสปุคฺคโล เทติ ขาพณียํ วา โภชนียํ วา, ตํ ตวํ สหตฺถา ปฏิคฺค
เหตฺวา ขาพ วา ภูณฺช วา’ติ, อयฺมปิ ภิกขุณี ปจฺมาปตฺติกํ ธम्मํ อาปันฺหา
นิสฺสารณียํ สํมาทิเสส”.

พระบัญญัติ [๗๐๕] ก็ภิกษุณีใดกล่าวอย่างนี้ว่า “ชายผู้นั้นจะกำหนดหรือไม่กำหนดก็ตามก็ทำอะไรท่านไม่ได้ เพราะท่านไม่กำหนด นิมนต์เถิดแม่เจ้า ชายผู้นี้จะถวายสิ่งใดจะเป็นของเคี้ยวหรือของฉันก็ตาม ท่านจงรับประเคนของนั้นด้วยมือของตนเองแล้วเคี้ยวหรือฉันเถิด” ดังนี้ แม้ภิกษุณีนี้ต้องธรรมคือสังฆาทิเสสที่ชื่อว่า ปจฺมาปตฺติกะ นิสฺสารณียะ

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีสุนทรินันทายำเกรง ไม่ยอมรับประเคนอาหารจากผู้กำหนด แม้นท่านไม่กำหนด ภิกษุณีผู้นั้นถัดกันนิมนต์ให้รับประเคน

วิภังค์ คำว่า กล่าวอย่างนี้ ความว่า ภิกษุณีส่งเสริมด้วยกล่าวว่า “แม่เจ้า ชายผู้นี้จะกำหนดหรือไม่กำหนดก็ตามก็ทำอะไรท่านไม่ได้ เพราะท่านไม่กำหนด นิมนต์เถิดแม่เจ้า ชายผู้นี้จะถวายสิ่งใดจะเป็นของเคี้ยวหรือของฉันก็ตาม ท่านจงรับประเคนของนั้นด้วยมือของตนเองแล้วเคี้ยวหรือฉันเถิด” ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุณีรับประเคนตามคำของภิกษุณีนั่นด้วยตั้งใจว่า “จะเคี้ยว จะฉัน” [ภิกษุณีผู้พูด (ฉบับมหามกุฏฯ)] ต้องอาบัติทุกกฏ ฉัน ต้องอาบัติอุลลัจจัยทุก ๆ คำกลืน ฉันเสร็จแล้ว ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

๗.๑๕ (ภข๕)[๓๐๑] “ยา ปน ภิกขุณี, สัมมัจจิตตํ สมาปซ์เชยฺย, อิตถียา วา ปริสมตํ ปริสัสส วา, อิตถิมตํ ชายตตเน วา, ชารตตเน วา, อหฺมโตโส ตณฺณิกายปิ; อยัมปิ ภิกขุณี ปจฺมาปัตติกัม ธम्मํ อาปันฺหา นิสฺสารณียํ สฆาทิเสสํ”.

พระอนันตัญญติ [๓๐๑] อนึ่ง ภิกษุณีใดทำหน้าที่ชักสือ คือ บอกความประสงค์ของชายแก่หญิงก็ดี บอกความประสงค์ของหญิงแก่ชายก็ดี เพื่อให้เป็นภรรยา หรือเป็นชู้รัก โดยที่สุตแม่เพื่อให้อยู่ร่วมกันชั่วคราว แม้ภิกษุณีนี้ต้องธรรมคือ สังฆาทิเสสที่ชื่อว่า ปจฺมาปัตติเก นิสฺสารณียะ

ต้นบัญญัติ พระอุทายีไปมาหาสู่ตระกูลเป็นอันมากที่เด็กหนุ่มสาวยังไม่มี ภรรยา-สามี กล่าวยกย่องคุณสมบัติให้อีกฝ่ายหนึ่งฟัง ครั้นเด็กสาวที่แม่ยกให้ เพราะฟังคำของพระอุทายีนั้นต้องตกระกำลำบาก หญิงนั้นและหญิงสาวอื่นๆ ที่ไม่พอใจแม่ผัว พ่อผัว และสามี ต่างสาปแช่งพระอุทายี ส่วนที่พอใจให้พร, พวกนักเลงถูกหญิงแพศยาปฏิเสธ แล้วไปบอกพระอุทายี พระอุทายีเข้าไปหา หญิงนั้น กล่าวว่า “เธอไปหาคนพวกนี้เกิด อาตมารู้จักพวกเขาดี”

วิภังค์ คำว่า ทำหน้าที่ชักสือ ความว่า ไปหาฝ่ายชายตามที่หญิงขอร้อง หรือ ไปหาฝ่ายหญิงตามที่ชายขอร้อง

คำว่า โดยที่สุตแม่เพื่อให้อยู่ร่วมกันชั่วคราว คือ บอกว่า เธอจักเป็นภรรยาชั่วคราว

คำว่า เป็นสังฆาทิเสส ความว่า สำหรับอาบัตินั้น สงฆ์เท่านั้นให้ปริวาส ชักเข้าหาอาบัติเดิม ให้นานตและเรียกเข้าหมู่ คณะก็ทำไม่ได้ ภิกษุรูปเดียวก็ทำไม่ได้ ฉะนั้นจึงตรัสว่า “เป็นสังฆาทิเสส”

คำว่า “เป็นสังฆาภิเสส” นี้ เป็นการขนานนาม เป็นคำเรียกหมวดอาบัตินั้นนั่นเองโดยอ้อม^{๒๔} เพราะเหตุนั้น จึงตรัสเรียกว่า “เป็นสังฆาภิเสส”

๘.๑๖ (ภข๘)[๓๕๕] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุณี ทุฏฐา โทสา อปัปติตา, อมูลเกน ปาราชิกเกน ธัมเมเน, อนุทธีเสยฺย; **อปัเปวนาม, น อัมมहा** **พรัหมจริยา, จาเวยยัณหิ**. ตโต อปเรน สมเยเน, สมनुคคาคียามานา วา, อสมनुคคาคียามานา วา, อมูลกัณเฑว ตอ อธิกรณโหติ, ภิกขุณี จ โทส ปติฏฺฐ-
จาติ; **อยัมปิ ภิกขุณี ปจฺมาปตฺติกั ธัมมํ อาปันนา นิสฺสารณียํ สังฆาภิเสส**”.

พระบัญญัติ {๕๔๕} [๓๕๕] ก็ภิกษุณีใด ขัดเคือง มีโทสะ ไม่แช่มชื่น ใส่ความ ภิกษุณีด้วยอาบัติปาราชิกที่ไม่มีมูล โดยมุ่งหมายว่า “**ทำอย่างไรจึงจะให้ภิกษุณีนั้นพ้นจากพรหมจรรย์นี้ได้**” ครั้นสมยต์จากนั้น อันผู้ใดผู้หนึ่งโจทก์ตามไม่โจทก์ก็ตาม อธิกรณนั้นเป็นเรื่องไม่มีมูล และภิกษุณียอมรับผิด แม้ภิกษุณีนี้ต้องธรรมคือสังฆาภิเสสที่ชื่อว่า ปจฺมาปตฺติกะ นิสฺสารณียะ

ต้นบัญญัติ พระทัพพมัลลบุตร บรรลุอรหัตตผลเมื่ออายุ ๗ ขวบ ได้รับแต่งตั้งจากสงฆ์ให้มีหน้าที่จัดเสนาสนะและจัดภัตตาหารถวายสงฆ์ พระเมตติยะและพระภุมมชกะ เป็นพระบวชใหม่และมีบุญน้อย ได้เสนาสนะของสงฆ์ชั้นเลว อาหารก็ชั้นเลว เมื่อถึงคราวไปรับภัตตาหารจากคหบดี คหบดีไม่พอใจ สั่งหญิงรับใช้ให้จัดอาสนะไว้ที่ชุ่มประดูแล้วเอาปลายข้าวกับน้ำผักตองถวาย ภิกษุทั้ง ๒ โกรธ ไม่พอใจ จึงร่วมกันกับภิกษุณีเมตติยาใส่ความพระทัพพมัลลบุตรว่าข่มขืนภิกษุณีเมตติยา เมื่อไต่สวนแล้ว ให้นางภิกษุณีเมตติยาสัก ภิกษุทั้ง ๒ ยอมรับสารภาพ

วิภังค์ ชื่อว่า ที่ไม่มีมูล คือไม่ได้เห็น ไม่ได้ยิน ไม่ได้นึกสงสัย

คำว่า ใส่ความ ได้แก่ โจทเอง หรือสั่งให้ผู้อื่นโจท

^{๒๔} สังฆาภิเสสนี้ เป็นชื่อเรียกกองอาบัติ แปลว่า “หมู่อาบัติที่ต้องการสงฆ์ทั้งในระยะเบื้องต้นและในระยะที่เหลือ” หมายความว่า ภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาภิเสส จะออกจากอาบัตินั้นได้ต้องอาศัยสงฆ์ให้ปริวาส ให้นานต ชักกลับเข้าหาอาบัติเดิม และอัพภาน ในกรรมทั้งหมดนี้ขาดสงฆ์เสียแล้ว ก็ทำไม่สำเร็จ (วิ.อ. ๒/๒๓๗/๖)

คำว่า และภิกษุยอมรับผิดชอบ ความว่า ภิกษุนั้นยอมรับว่า “ข้าพเจ้าพูดคำไว้ ประโยชน์ พูดเท็จ พูดไม่จริง ไม่รู้จึงพูด”

๙.๑๗ (ภข๙)[๓๙๒] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุณี ทุฏฐา โทสา อปัปติตา, อัมม-
ณภาคิยัสส อธิกรณัสส, กิมจิ เทสเส สสมัตตํ อุปาทาย ปาราชิกเณ ธัมเมเน,
อนุทธีเสยฺย; **อปัเปว นาม น อิมมฺหา พหฺมจิริยา, จาเวยฺยํติ.** ตโต อป
เรน สมเยเน, สมนุคฺคาคิยามานา วา, อสมนุคฺคาคิยามานา วา, อัมมณภาคิย-
เจว ตํ อธิกรณํ โหติ. โกจิ เทสเส สสมัตตํโต อุปาทินโน, ภิกขุณี จ โทสํ ปติฏฺฐา-
ติ; อยฺยํปิ ภิกขุณี ปจฺมาปตฺติกํ ธัมมํ อาปັນนา นิสฺสารณียํ สํมาทิเสสฺ”.

พระบัญญัติ {๕๖๔} [๓๙๒] ก็ภิกษุณีใด ชัดเคื่อง มีโทสะ ไม่แช่มชื่น อ้างเอา
บางส่วนแห่งอธิกรณ^{๒๖} เรื่องอื่นเป็นเลศ ใส่ความภิกษุณีด้วยอาบัติปาราชิก โดย
มุ่งหมายว่า “ทำอย่างไรจึงจะให้ภิกษุณินั้นพ้นจากพรหมจรรย์นี้ได้” ครั้นสมัย
ต่อจากนั้น อันผู้ใดผู้หนึ่งโจทก์ตามไม่โจทก์ตาม อธิกรณนั้นเป็นอธิกรณเรื่องอื่น
อ้างเอาบางส่วนเป็นเลศ และภิกษุณียอมรับผิดชอบ แม้ภิกษุณีนี้ต้องธรรมคือ
สังฆาทิเสสที่ชื่อว่า ปฐมาปตติกะ นิสสารณียะ

ต้นบัญญัติ พระเมตติยะและพระภุมมชกะ กำลังลงจากภูเขาคิชฌกูฏ
มองเห็นแพะตัวผู้กับตัวเมียกำลังสืบพันธุ์กัน จึงสมมติแพะตัวผู้เป็นพระทัฬห
มัลลบุตร สมมติแพะตัวเมียเป็นภิกษุณีเมตติยา กล่าวว่า พวกตนได้เห็นพระ
ทัฬหมัลลบุตรเสพเมถุนกับภิกษุณีเมตติยาด้วยตนเอง

วิภังค์ ชื่อว่า เลศ ในคำว่า อ้างเอาบางส่วน...เป็นเลศ; เลศมี ๑๐ อย่างได้แก่
เลศคือชาติกำเนิด เลศคือชื่อ เลศคือตระกูล เลศคือรูปลักษณะ เลศคืออาบัติ เลศ
คือบาตร เลศคือจีวร เลศคือพระอุปัชฌาย์ เลศคือพระอาจารย์ เลศคือเสนาสนะ

คำว่า อ้างเอาบางส่วน...เป็นเลศ คือ ถือเอาเลศ ๑๐ อย่าง อย่างใดอย่างหนึ่ง

^{๒๖} เรื่องที่สังฆะจะต้องจัดตั้งทำให้เรียบร้อย, คติความ ปัญหา หรือกิจธุระของสงฆ์

๑๐.๑๘ (ภขพ๗)[๗๑๐] “ยา ปน ภิกขุณี, กุปีตา อนัตตมนา เอว วเทยฺย; ‘พุทฺธํ ปัจจัจจิกขามิ, ธัมมํ ปัจจัจจิกขามิ, สัมมํ ปัจจัจจิกขามิ, ลิกขํ ปัจจัจจิกขามิ. กิณ्हุมาว สมณิโย ยา สมณิโย สักยธิตโร. สันตตัณเภาปิ สมณิโย ลัชชินิโย กุกกัจจิกา ลิกขากามา, ตาสาหํ สันติเก พหัมมจริยํ จริสสามิ’ติ, สา ภิกขุณี ภิกขุณีหิ เอวมัสส วณินยา; ‘มหายเย, กุปีตา อนัตตมนา เอว อวจ, พุทฺธํ ปัจจัจจิกขามิ, ธัมมํ ปัจจัจจิกขามิ, สัมมํ ปัจจัจจิกขามิ, ลิกขํ ปัจจัจจิกขามิ. กิณ्हุมาว สมณิโย ยา สมณิโย สักยธิตโร. สันตตัณเภาปิ สมณิโย ลัชชินิโย กุกกัจจิกา ลิกขากามา, ตาสาหํ สันติเก พหัมมจริยํ จริสสามิ’ติ, อภิรมาทยเย, สวักขาโต ธัมโม; จร พหัมมจริยํ สัมมา ทุกขัสส อันตกิริยาया’ติ.

เอวํยจ สา ภิกขุณี ภิกขุณีหิ วุจจมานา ตเถว ปัคคเณหฺย, สา ภิกขุณี ภิกขุณีหิ ยาวตติยํ สมณุกาสิตัพพา ตัสส ปฏินิสสัคคาย. ยาวตติยํเจ สมณุกาสียมานา, ตํ ปฏินิสสัคชเยย, อิจฺเจตํ กุสลํ; โห เจ ปฏินิสสัคชเยย, อयัมปิ ภิกขุณี ยาวตติยํ ธัมมํ อาปันนา นิสสารณียํ สํภาทิเสส”.

พระบัญญัติ [๗๑๐] ก็ภิกษุณีใดโกรธ ไม่พอใจ กล่าวอย่างนี้ว่า “ดิฉันขอบอกลาพระพุทฺธ ขอบอกลาพระธรรม ขอบอกลาพระสงฆ์ ขอบอกลาสิกขา สมณะหญิงจะมีแต่สมณศากยธิดาเหล่านั้นกระนั้นหรือ แม้สมณะหญิงเหล่านี้ผู้มีความละเอียด มีความระมัดระวัง ใฝ่การศึกษาก็ยังมีอยู่ เราจะไปประพฤติพรหมจรรย์ในสำนักของสมณะหญิงเหล่านั้น” ภิกษุณีนั้นอันภิกษุณีทั้งหลายฟังว่ากล่าวตักเตือนอย่างนี้ว่า “แม่เจ้า ท่านโกรธ ไม่พอใจ ก็อย่าได้กล่าวอย่างนี้ว่า ‘ดิฉันขอบอกลาพระพุทฺธ ขอบอกลาพระธรรม ขอบอกลาพระสงฆ์ ขอบอกลาสิกขา สมณะหญิงจะมีแต่สมณศากยธิดากระนั้นหรือ แม้สมณะหญิงเหล่านี้ผู้มีความละเอียด มีความระมัดระวัง ใฝ่การศึกษาก็ยังมีอยู่ เราจะไปประพฤติพรหมจรรย์ในสำนักของสมณะหญิงเหล่านั้น’ ดังนี้ แม่เจ้า ท่านจงยินดีเถิด พระธรรมอันพระผู้มีพระภาคตรัสไว้ดีแล้ว จงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดทุกข์โดยชอบเถิด” ภิกษุณีนั้นอันภิกษุณีทั้งหลายว่ากล่าวตักเตือนอยู่อย่างนี้ ก็ยังยืนยงอยู่อย่างนั้น

ภิกษุณีนั้นอันภิกษุณีทั้งหลายพึงสวดสมณุภาสน์จนครบ ๓ ครั้งเพื่อให้สละเรื่องนั้น ถ้าเธอกำลังถูกสวดสมณุภาสน์กว่าจะครบ ๓ ครั้งสละเรื่องนั้นได้นั้นเป็นการดี ถ้าไม่สละ แม้ภิกษุณีนี้ต้องกรรมคือสังฆาภิเสกที่ชื่อว่า ยาวตติยกะ นิสสารณียะ

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีจันทกาสีทะละกับภิกษุณีทั้งหลาย โกรธ ไม่พอใจ จึงกล่าวลาพระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ และสิกขา แล้วจะไปประพฤติพรหมจรรย์ในสำนักอื่น

วิภังค์ วิธีสวดสมณุภาสน์และกรรมวาจาสวดสมณุภาสน์

ภิกษุทั้งหลาย ก็สงฆ์พึงสวดสมณุภาสน์ภิกษุณีนั้นอย่างนี้ คือ ภิกษุณีผู้ฉลาดสามารถพึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจาว่า

[๗๑๒] “แม่เจ้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุณีชื่อนี้โกรธ ไม่พอใจ กล่าวอย่างนี้ว่า ‘ดิฉันขอบอกลาพระพุทฺธ ขอบอกลาพระธรรม ขอบอกลาพระสงฆ์ ขอบอกลาสิกขา สมณะหญิงจะมีแต่สมณศากยธิดาเหล่านี้กระนั้นหรือ แม้สมณะหญิงเหล่านี้ผู้มีความละอาย มีความระมัดระวัง ใฝ่การศึกษาก็ยังมีอยู่ เราจะไปประพฤติพรหมจรรย์ในสำนักของสมณะหญิงเหล่านั้น’ เธอไม่ยอมสละเรื่องนั้น ถ้าสงฆ์พร้อมกันแล้วพึงสวดสมณุภาสน์ภิกษุณีชื่อนี้เพื่อให้สละเรื่องนั้น นี่เป็นญัตติ

แม่เจ้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุณีชื่อนี้โกรธ ไม่พอใจ กล่าวอย่างนี้ว่า ‘ดิฉันขอบอกลาพระพุทฺธ ขอบอกลาพระธรรม ขอบอกลาพระสงฆ์ ขอบอกลาสิกขา สมณะหญิงจะมีแต่สมณะศากยธิดาเหล่านี้กระนั้นหรือ แม้สมณะหญิงเหล่านี้ผู้มีความละอาย มีความระมัดระวัง ใฝ่การศึกษาก็ยังมีอยู่ เราจะไปประพฤติพรหมจรรย์ในสำนักของสมณะหญิงเหล่านั้น’ เธอไม่สละเรื่องนั้น สงฆ์สวดสมณุภาสน์ภิกษุณีชื่อนี้เพื่อให้สละเรื่องนั้น แม่เจ้ารูปใดเห็นด้วยกับการสวดสมณุภาสน์ภิกษุณีชื่อนี้เพื่อให้สละเรื่องนั้น แม่เจ้ารูปนั้นพึงนั่ง แม่เจ้ารูปใดไม่เห็นด้วย แม่เจ้ารูปนั้นพึงทักท้วง

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้เป็นครั้งที่ ๒ ฯลฯ

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้เป็นครั้งที่ ๓ ฯลฯ

ภิกษุณีนี้สงฆ์สวดสมณุภาสน์เพื่อให้สละเรื่องนั้นแล้ว สงฆ์เห็นด้วย เพราะฉะนั้นจึงนั่ง ข้าพเจ้าขอถือความนั่งนี้เป็นมตอย่างนี้

จบฉัตติ ต้องอาบัติทุกกฏ จบกรรมวาจา ๒ ครั้ง ต้องอาบัติถุลลัจจัย จบกรรมวาจาครั้งสุดท้าย ต้องอาบัติสังฆาทิเสส เมื่อเธอต้องอาบัติสังฆาทิเสส อาบัติทุกกฏ(ที่ต้อง)เพราะฉัตติ ถุลลัจจัย(ที่ต้อง)เพราะกรรมวาจา ๒ ครั้ง ย่อมระงับไป

คำว่า ยาวตติยกะ คือ ต้องอาบัติเพราะสวดสมณุภาสน์จบ ๓ ครั้ง ไม่ใช่ ต้องอาบัติพร้อมกับการล่วงละเมิดวัตร

๑๑.๑๙ (ภขน๘)[๗๑๖] “ยา ปน ภิกขุณี, กิสมิมิจิเทว อธิกรณเ ปัจจากตา กุปิตา อนัตตมนา เอว วเทยฺย; ‘ฉันทคามินิโย จ ภิกขุณีโย, โทสคามินิโย จ ภิกขุณีโย, โมหคามินิโย จ ภิกขุณีโย, ภยคามินิโย จ ภิกขุณีโย’ติ, สา ภิกขุณี ภิกขุณีหิ เอวมัสส วจนิยา; ‘มารยฺเย, กิสมิมิจิเทว อธิกรณเ ปัจจากตา กุปิตา อนัตตมนา เอว อวจ, ‘ฉันทคามินิโย จ ภิกขุณีโย โทสคามินิโย จ ภิกขุณีโย โมหคามินิโย จ ภิกขุณีโย ภยคามินิโย จ ภิกขุณีโย’ติ. อัยยา โข ฉันทาปิ คัจฉยฺย, โทสาปิ คัจฉยฺย, โมหาปิ คัจฉยฺย, ภยาปิ คัจฉยฺยา’ติ.

เอวํจ สา ภิกขุณี ภิกขุณีหิ วุจจมานา ตเถว ปัคคัณ्हะยฺย, สา ภิกขุณี ภิกขุณีหิ ยาวตติยํ สมณุภาสตัปฺพา ตัสส ปฏินิสสัคคาย. ยาวตติยญฺเจ สมณุภาสียมานา, ตํ ปฏินิสสัชเชยฺย, อิจฺเจตํ กุสลํ; โน เจ ปฏินิสสัชเชยฺย, อयัมปิ ภิกขุณี ยาวตติยํ ธัมมํ อาปันนา นิสฺสารณียํ สฆาทิเสส”.

พระบัญญัติ [๗๑๖] ก็ภิกษุณีใดถูกตัดสินให้แพคดีในอธิกรณ์หนึ่ง โกรธ ไม่พอใจ จึงกล่าวอย่างนี้ว่า “พวกภิกษุณีสล่ำเอียงเพราะชอบ พวกภิกษุณีสล่ำเอียงเพราะชัง พวกภิกษุณีสล่ำเอียงเพราะหลง และพวกภิกษุณีสล่ำเอียงเพราะกลัว” ภิกษุณีนั้น อันภิกษุณีทั้งหลายฟังว่ากล่าวตักเตือนอย่างนี้ว่า “แม่เจ้า ท่านเมื่อถูกตัดสินให้แพคดีในอธิกรณ์หนึ่งโกรธ ไม่พอใจ ก็อย่าได้กล่าวอย่างนี้ว่า ‘พวกภิกษุณีสล่ำเอียงเพราะชอบ พวกภิกษุณีสล่ำเอียงเพราะชัง พวกภิกษุณีสล่ำเอียงเพราะหลง และพวกภิกษุณีสล่ำเอียงเพราะกลัว’ แม่เจ้าเองก็ยังล่ำเอียงเพราะชอบ

บ้าง ลำเอียงเพราะซังบ้าง ลำเอียงเพราะหลงบ้าง ลำเอียงเพราะกลัวบ้าง” ภิกษุณีนั้นอันภิกษุณีทั้งหลายว่ากล่าวตักเตือนอยู่อย่างนี้ก็ยังไม่ยินยอมอยู่อย่างนั้น ภิกษุณีนั้นอันภิกษุณีทั้งหลายพึงสวดสมณุภาสน์จนครบ ๓ ครั้งเพื่อให้สละเรื่องนั้น ถ้าเธอกำลังถูกสวดสมณุภาสน์กว่าจะครบ ๓ ครั้ง สละเรื่องนั้นได้ นั่นเป็นการดี ถ้าไม่สละ แม้ภิกษุณีนี้ก็ต้องธรรมคือสังฆาทิเสสที่ชื่อว่า ยาวตติยกะ นิสสารณียะ

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีจันตกาถูกลูกตีสันให้แพ่คดีในอธิกรณ์หนึ่ง โกรธ ไม่พอใจกล่าวว่า พวกภิกษุณีลำเอียง

วิภาค คำว่า ในอธิกรณ์หนึ่ง คือ ที่ชื่อว่า อธิกรณ์ ได้แก่ อธิกรณ์ ๔ อย่าง^{๒๗} คือ (๑) วิวาหาธิกรณ์ (๒) อนุวาทาธิกรณ์ (๓) อาปัตตาธิกรณ์ (๔) กิจจาธิกรณ์

๑๒.๒๐ (ภขน๙)[๗๒๒] “ภิกขุณีโย ปเนว สัสฺสฺฐจา วิหฺรณฺติ ปาปาจารา ปาปสํกฺกาทา ปาปสิโลกา, ภิกขุณิสํมสฺส วิหเสกา, อํณมมณฺณนิสสา วัชชปฺปญฺจิฉาทิกา. ตา ภิกขุณีโย ภิกขุณีหิ เอวมสฺสสุ วเจนยา; ‘ภคินีโย โข สัสฺสฺฐจา วิหฺรณฺติ ปาปาจารา ปาปสํกฺกาทา ปาปสิโลกา, ภิกขุณิสํมสฺส วิหเสกา อํณมมณฺณนิสสา วัชชปฺปญฺจิฉาทิกา. วิวัจฺจถายฺเย. วิเวกัณเฆว ภคินี สโม วัณเณตฺ’ติ.

เอวณฺจ ตา ภิกขุณีโย ภิกขุณีหิ วุจฺจมานา ตเถว ปตฺตคฺเณหฺยํ, ตา ภิกขุณีโย ภิกขุณีหิ ยาวตติยํ สมณุภาสิตํพพา ตสฺส ปญฺนิสสํคฺคทาย. ยาวตติยณฺเจ สมณุภาสียมานา ตํ ปญฺนิสสํชฺเชยฺยํ, อิจฺเจตํ กุสฺลํ; โห เจ ปญฺนิสสํชฺเชยฺยํ, อิมานิ ภิกขุณีโย ยาวตติยํ ฐมมํ อาปันนา นิสฺสารณียํ สํฆาทิเสสํ”.

พระบัญญัติ [๗๒๒] ก็ภิกษุณีทั้งหลายอยู่คลุกคลีกัน มีความประพฤติเลวทราม มีกิตติศัพท์ในทางเสื่อมเสีย มีชื่อเสียงไม่ดี มักเบียดเบียนภิกษุณีสงฆ์

^{๒๗} อธิกรณ์ ๔ อย่าง คือ ๑) วิวาหาธิกรณ์ ได้แก่ การเถียงกันว่า นี่เป็นธรรมวินัย นี่ไม่ใช่ธรรมวินัย เป็นต้น ๒) อนุวาทาธิกรณ์ ได้แก่ การโจทก์ด้วยศีลวิบัติ อาจารวิบัติ ทิฏฐิวิบัติ หรืออาชีวิวิบัติ ๓) อาปัตตาธิกรณ์ ได้แก่ การต้องอาบัติ การปรับอาบัติและแก้ต่างให้พ้นอาบัติ ๔) กิจจาธิกรณ์ ได้แก่ กิจธุระของสงฆ์ เช่น อุปโลกนกรรม ญัตติกรรม ญัตติทุติยกรรม ญัตติจตุตถกรรม มีการสวดปาติโมกข์ เป็นต้น (ดู วิ.ป. ๘/๓๔๘/๒๒๒-๒๒๕)

ปกปิดโทษของกันและกัน ภิกษุณีเหล่านั้นอันภิกษุณีทั้งหลายพึงว่ากล่าว ตักเตือนอย่างนี้ว่า “น้องหญิงทั้งหลายอยู่คลุกคลีกัน มีความประพฤติเลวทราม มี กิตติศัพท์ในทางเสื่อมเสีย มีชื่อเสียงไม่ดี มักเบียดเบียนภิกษุณีสงฆ์ ปกปิดโทษ ของกันและกัน น้องหญิงทั้งหลาย พวกท่านจงแยกกันอยู่เถิด สงฆ์ย่อมสรรเสริญ การแยกกันอยู่ของน้องหญิงทั้งหลายเท่านั้น” ภิกษุณีเหล่านั้นอันภิกษุณีทั้งหลาย ว่ากล่าวตักเตือนอยู่อย่างนี้ ก็ยังยืนยงอยู่อย่างนั้น ภิกษุณีเหล่านั้นอันภิกษุณี ทั้งหลายพึงสวดสมณูกาสจนครบ ๓ ครั้งเพื่อให้สละเรื่องนั้น ถ้าพวกเธอกำลัง ถูกลูกสมณูกาสกว่าจะครบ ๓ ครั้ง สละเรื่องนั้นได้ นั่นเป็นการดี ถ้าไม่สละ แม้ ภิกษุณีเหล่านี้ก็ต้องกรรมคือสังฆาภิเสกที่ชื่อว่า ยาวตติยกะ นิสสารณียะ

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุณีอันเทवासินีของภิกษุณีอุลลันทาทอยู่คลุกคลีกัน^{๒๘} มี กิตติศัพท์ในทางเสื่อมเสีย มีชื่อเสียงไม่ดี^{๒๙} ปกปิดโทษของกันและกัน

วิภังค์ คำว่า อยู่คลุกคลีกัน ได้แก่ อยู่คลุกคลีกันทางกายและทางวาจาที่ไม่ เหมาะสม

คำว่า มีชื่อเสียงไม่ดี คือ เลี้ยงชีพด้วยมิจฉาอาชีวะเลวทราม

คำว่า มักเบียดเบียนภิกษุณีสงฆ์ คือ เมื่อถูกสงฆ์ทำกรรมแก่พวกเดียวกัน ก็ คัดค้าน

๑๓.๒๑ (ภขน๑๐)[๗๒๘] “ยา ปน ภิกฺขุณี, เอวํ วเทยฺย; ‘สํสฺสฺจจา อัยเย, ตูเมห วิหรต. มา ตูเมห นานา วิหริตฺถ. สันติ สเม อัมมปิ ภิกฺขุณีโย เอลาจารา เอวสํททา เอวสิโลกา, ภิกฺขุณิสํมัสส วิเหลิกา, อัมมมณฺณณิสสา วัชชปฺปวิจฺฉาติกา. ตา สโม น กณฺธิ อาท. ตุมฺหณฺเณว สโม อุณฺณาย ปริกา- เวน อักขันติยา เวกฺขิสฺสียา ทุพฺพฬียา เอวมาท, ‘ภคินีโย โข สํสฺสฺจจา วิหรันติ ปาปาจารา ปาปสํททา ปาปสิโลกา, ภิกฺขุณิสํมัสส วิเหลิกา, อัมมมณฺณณิสสา

^{๒๘} ในที่นี้หมายถึงอยู่คลุกคลีกันกับพวกคฤหัสถ์ทั้งทางกาย เช่น การดำข้าว หุงข้าว บดของหอม ร้อยดอกไม้ เป็นต้น และทางวาจา เช่น การช่วยส่งข่าวสาร การชักส่อ เป็นต้น (วิ.อ. ๒/๗๒๓/๔๘๐)

^{๒๙} “มีชื่อเสียงไม่ดี” คือมีความเป็นอยู่ที่เสื่อมเสีย มีอาชีพไม่เหมาะสม (วิ.อ. ๒/๗๒๓/๔๘๐)

วัชชปัปฺปจฉณาทิกา. วิวัจจถายเย. วิเวกัณเณว ภคินี สโฆ วัณเณตฺติ'ติ.
 สา ภิกขุณี ภิกขุณีหิ เอวมัสส วณินยา; ‘มา, อัยเย, เอวํ อวจ, สัสฺสัจจา อัยเย,
 ตุเมห วิหรต. มา ตุเมห นานา วิหริตฺถ. สันติ สเม อัมมปิ ภิกขุณิโย
 เอวาจจารา เอวสัทฺทา เอวสิโลกา, ภิกขุณิสฺมัสส วิหเสกา, อัมมมณฺณิสา
 วัชชปัปฺปจฉณาทิกา. ตา สโฆ น ภิมฺมิ อาท. ตุมฺหังเณว สโฆ อุณฺณาย ปริก-
 เวน อักขันติยา เวกฺขสิยา ทุพฺพัลยา เอวมาห, ‘ภคินีโย โข สัสฺสัจจา วิหริตฺติ
 ปาปาจจารา ปาปสัทฺทา ปาปสิโลกา, ภิกขุณิสฺมัสส วิหเสกา, อัมมมณฺณิสา
 วัชชปัปฺปจฉณาทิกา. วิวัจจถายเย. วิเวกัณเณว ภคินี สโฆ วัณเณตฺติ'ติ.

เอวณฺจ สา ภิกขุณี ภิกขุณีหิ วุจฺจมานา ตเถว ปัคคัณเณหฺมย, สา ภิกขุณี
 ภิกขุณีหิ ยาวตติยํ สมฺภูภาสิตํพพา ตสฺส ปฏินิสฺสัคคาย. ยาวตติยํเจ
 สมฺภูภาสียมานา, ตํ ปฏินิสฺสัคชเยย, อิจฺเจตํ กุสลํ; โน เจ ปฏินิสฺสัคชเยย,
 อयฺมปิ ภิกขุณี ยาวตติยํ รัมมํ อาปันฺหา นิสฺสารณิเย สฺมาทิสฺสํ”.

พระบัญญัติ [๗๒๘] ก็ภิกษุณีใดกล่าวอย่างนี้ว่า “น้องหญิงทั้งหลาย ท่าน
 ทั้งหมดจงอยู่คลุกคลีกัน อย่าแยกกันอยู่ ภิกษุณีเหล่านี้ผู้มีความประพฤติดัง
 นี้ มีกิตติศัพท์อย่างนี้ มีชื่อเสียงอย่างนี้ มักเบียดเบียนภิกษุณีสงฆ์ ปกปิดโทษ
 ของกันและกันไว้ก็มีอยู่ในสงฆ์ สงฆ์ก็ไม่ได้ว่ากล่าวพวกเธอเลย สงฆ์ได้แต่ว่า
 กล่าวพวกท่านเท่านั้น ด้วยความดูหมิ่นเหยียดหยาม ด้วยความไม่พอใจ ด้วย
 การข่มขู่ เพราะพวกท่านอ่อนแอ อย่างนี้ว่า “น้องหญิงทั้งหลายอยู่คลุกคลีกัน มี
 ความประพฤติเลวทราม มีกิตติศัพท์ในทางเสื่อมเสีย มีชื่อเสียงไม่ดี มัก
 เบียดเบียนภิกษุณีสงฆ์ ปกปิดโทษของกันและกัน น้องหญิงทั้งหลาย พวกท่าน
 จงแยกกันอยู่เถิด สงฆ์ย่อมสรรเสริญการแยกกันอยู่ของน้องหญิงทั้งหลาย
 เท่านั้น” ภิกษุณีนั่นอันภิกษุณีทั้งหลายฟังว่ากล่าวตักเตือนอย่างนี้ว่า “น้องหญิง
 ท่านอย่ากล่าวอย่างนี้ว่า ‘น้องหญิงทั้งหลาย ท่านทั้งหลายจงอยู่คลุกคลีกัน อย่า
 แยกกันอยู่ ภิกษุณีแม้เหล่านี้ผู้มีความประพฤติดังนี้ มีกิตติศัพท์อย่างนี้ มี
 ชื่อเสียงอย่างนี้ มักเบียดเบียนภิกษุณีสงฆ์ ชอบปกปิดโทษกันไว้ก็มีอยู่ในสงฆ์

สงฆ์ก็ไม่ได้ว่ากล่าวภิกษุณีเหล่านั้นเลย ได้แต่ว่ากล่าวพวกท่านเท่านั้น ด้วยความดูหมิ่นเหยียดหยาม ด้วยความไม่พอใจ ด้วยการข่มขู่ เพราะพวกท่านอ่อนแอ อย่างนี้ว่า ‘น้องหญิงทั้งหลายอยู่คลุกคลีกัน มีความประพฤติเลวทราม มีกิตติศัพท์ในทางเสื่อมเสีย มีชื่อเสียงไม่ดี มักเบียดเบียนภิกษุณีสงฆ์ ปกปิดโทษของกันและกัน น้องหญิงทั้งหลาย พวกท่านจงแยกกันอยู่เถิด สงฆ์ย่อมสรรเสริญการแยกกันอยู่ของน้องหญิงทั้งหลายเท่านั้น’ ภิกษุณีนั่นอันภิกษุณีทั้งหลายว่ากล่าวตักเตือนอยู่อย่างนี้ ก็ยังยืนยงอยู่อย่างนั้น ภิกษุณีนั่นอันภิกษุณีทั้งหลายฟังสวดสมณุภาสนั้นจนครบ ๓ ครั้งเพื่อให้สละเรื่องนั้น ถ้าเธอกำลังถูกสวดสมณุภาสน์กว่าจะครบ ๓ ครั้ง สละเรื่องนั้นได้ นั่นเป็นการดี ถ้าไม่สละ แม้ภิกษุณีนี้นี้ก็ต้องธรรมคือ สังฆาทิเสสที่ชื่อว่า ยาวตติยกะ นิสสารณียะ

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีถูกลนันทากล่าวากับภิกษุณีทั้งหลายผู้ถูกสงฆ์สวดสมณุภาสน์เนื่องจากอยู่คลุกคลีกัน ๆ ว่าจงอยู่คลุกคลีกันเถิด ฯลฯ

วิภังค์ คำว่า เหยียดหยาม ได้แก่ ความหยาบคาย

คำว่า ด้วยการข่มขู่ ได้แก่ ด้วยการกำราบ

คำว่า เพราะพวกท่านอ่อนแอ คือ เพราะความไม่มีพวก

๑๔.๒๒ (ภข๑๐)[๔๑๑] “ยา ปน ภิกฺขุณี, สมัคคัสส สัมผัสส, เกทาย ปรักกเมยฺย, เกทสวัตตนิกั วา, อธิกรณํ สમાทาย, ปัคคัยฺห ตัญญุเจยฺย. สา ภิกฺขุณี ภิกฺขุณีหิ, เอวมัสส วจเณยา; ‘มา อัยเย สมัคคัสส, สัมผัสส เกทาย ปรักกมิ, เกทาย สวัตตนิกั วา, อธิกรณํ สમાทาย, ปัคคัยฺห อัญฺจาสิ. สมเตายฺยา สฺเชน, สมคฺโค หิ, สฺโฆ สมิโมทมาโน, อวิทมาโน เอกุทฺเทโส, ฆาสู วิหโรตี’ติ.

เอวํฉจฺจ สา ภิกฺขุณี, ภิกฺขุณีหิ วุจฺจมานา, ตเถว ปัคคัณฺเฬยฺย. สา ภิกฺขุณี, ภิกฺขุณีหิ ยาวตติยํ สมณุภาสิตัพพา, ตัสส ปญฺนิสฺสัคคาย. ยาวตติยํเจ สมณุภาสียมานา, ตํ ปญฺนิสฺสัชเชยฺย, อิจฺเจตํ กุสฺลํ; โน เจ ปญฺนิสฺสัชเชยฺย, อयัมปิ ภิกฺขุณี ยาวตติยํ ฐัมมํ อาปันฺนา นิสฺสารณียํ สฆาทิเสสํ”.

พระบัญญัติ {๕๙๓} [๔๑๑] ก็ภิกษุณีใดเพียรพยายามเพื่อทำลายสงฆ์ผู้พร้อมเพรียง หรือถ้อยยกย่องยืนยันอธิกรณอันเป็นเหตุทำให้แตกแยกกัน ภิกษุณีนั้นอันภิกษุณีทั้งหลายพึงว่ากล่าวตักเตือนอย่างนี้ว่า “ท่านอย่าเพียรพยายามเพื่อทำลายสงฆ์ผู้พร้อมเพรียง หรือถ้อยยกย่องยืนยันอธิกรณอันเป็นเหตุทำให้แตกแยกกัน ท่านจงพร้อมเพรียงกับสงฆ์ เพราะสงฆ์ผู้พร้อมเพรียง ประสงค์ ไม่วิวาท มีอุทเทสเดียวกัน ย่อมอยู่ผาสุก” และภิกษุณีนั้นอันภิกษุณีทั้งหลายพึงว่ากล่าวตักเตือนอย่างนี้ ยังยกย่องอยู่อย่างนั้น ภิกษุณีนั้นอันภิกษุณีทั้งหลายพึงสวดสมณุภาสน์จนครบ ๓ ครั้งเพื่อให้สละเรื่องนั้น ถ้าเธอกำลังถูกสวดสมณุภาสน์กว่าจะครบ ๓ ครั้ง สละเรื่องนั้นได้ นั่นเป็นการดี ถ้าไม่สละ แม้ภิกษุณีนี้ก็ต้องธรรมคือสังฆาทิเสสที่ชื่อว่า ยาวตติยกะ นิสสารณียะ

ต้นบัญญัติ พระเทวทัตใช้วัตถุ ๕ ประการ^{๓๐} ชักชวนให้ประชาชนเชื่อถือตนและพวก และไม่ศรัทธาในคำสอนและพระพุทธรเจ้า

วิภังค์ ชื่อว่า ผู้พร้อมเพรียง คือ สงฆ์ผู้มีสังวาสเสมอกัน อยู่ในสีมาเดียวกัน คำว่า เพียรพยายามเพื่อทำลาย คือ แสวงหาพวก รวมกันเป็นหมู่ โดยมุ่งหมายว่า ทำอย่างไร ภิกษุเหล่านี้จะแตกกันแยกกัน แบ่งเป็นพวก

คำว่า หรือ...อธิกรณอันเป็นเหตุทำให้แตกแยกกัน ได้แก่ เรื่องทำให้แตกกัน ๑๘ อย่าง^{๓๑}

^{๓๐} พระเทวทัตและพวกชักชวนกันทำลายสงฆ์ (ทำสงฆ์ให้แตกจากกัน) ทำลายจักร (ทำลายหลักคำสอน) โดยทูลขออนุญาตวัตถุ ๕ ประการ ทั้งรู้ว่าพระพุทธรเจ้าจะไม่ทรงอนุญาต วัตถุ ๕ ประการ ได้แก่ ๑) ภิกษุทั้งหลายควรอยู่ป่าตลอดชีวิต ภิกษุรูปใดเข้าบ้าน ภิกษุรูปนั้นมีโทษ ๒) ภิกษุทั้งหลายควรเที่ยวบิณฑบาตตลอดชีวิต ภิกษุรูปใดยินดีกิจนิมนต์ ภิกษุรูปนั้นมีโทษ ๓) ภิกษุทั้งหลายควรถือผ้าบังสุกุลตลอดชีวิต ภิกษุรูปใดยินดีผ้าคหบดี ภิกษุรูปนั้นมีโทษ ๔) ภิกษุทั้งหลายควรอยู่โคนไม้ตลอดชีวิต ภิกษุรูปใดอาศัยที่มุงที่บัง ภิกษุรูปนั้นมีโทษ ๕) ภิกษุทั้งหลายไม่ควรฉันปลาและเนื้อตลอดชีวิต ภิกษุรูปใดฉันปลาและเนื้อ ภิกษุรูปนั้นมีโทษ

^{๓๑} เรื่องทำให้แตกกัน ๑๘ อย่าง คือ (๑) แสดงธรรมว่าเป็นธรรม (๒) แสดงธรรมว่าเป็นอธรรม (๓) แสดงอวินัยว่าเป็นวินัย (๔) แสดงวินัยว่าเป็นอวินัย (๕) แสดงสิ่งที่พระตถาคตไม่ได้ตรัสไว้ (๖) แสดงสิ่งที่พระตถาคตได้ตรัสไว้ว่าไม่ได้ตรัสไว้ (๗) แสดงสิ่งที่พระตถาคตไม่ทรงประพจน์มา

คำว่า ยกย่อง คือ แสดง

คำว่า ยินยอม คือ ไม่กลับคำ

๑๕.๒๓ (ภข๑๑)[๔๑๘] “ตัสสาเยว โข ปน, ภิกขุณียา ภิกขุณิโย โหந்தิ, อหุวัตติกา วัคคฺวาทิกา, เอกา วา เทว วา ติสสโส วา, ตา เอว วาเทยฺยุ; ‘มายฺ-
ยาโย, เอตํ ภิกขุณี กิณฺณํ อวจุตฺถ. ธัมมวาทีนํ เจสา ภิกขุณี, วินยวาทีนํ เจสา
ภิกขุณี, อัมหากัมมเจสา ภิกขุณี, ฉันทมฺมจํ รุจิณฺณํ อาทาย โวหริตติ, ชานาติ โน
ภาสติ; อัมหากํ เปตํ ชมตฺตี’ติ. ตา ภิกขุณิโย, ภิกขุณีหิ เอวมัสสํ วณฺเณยา; ‘มายฺ-
ยาโย เอวํ อวจุตฺถ, น เจสา ภิกขุณี ธัมมวาทีนํ, น เจสา ภิกขุณี วินยวาทีนํ,
มายฺยานมฺปิ, สัมเภโท รุจิตฺถ. สเมตารฺยยานํ สเมณ, สมคฺโค ทิ, สโม สัมโมท-
มานो อวิวทมานो, เอกุทฺเทโส ผาสฺว วิหริตฺตี’ติ.

เอวํจํ ตา ภิกขุณิโย, ภิกขุณีหิ วุจฺจมานา, ตเถว ปัคคฺคเณหฺยยุ. ตา ภิกขุ-
ณิโย, ภิกขุณีหิ ยาวตติยํ สมณฺหาสิตฺตํ, ตัสส ปญฺนิสฺสํคฺคาคยา. ยาวตติยณฺ-
เจ สมณฺหาสิยมานา, ตํ ปญฺนิสฺสํชฺชเยยฺยุ, อิจฺเจตํ กุสลํ, โน เจ ปญฺนิสฺสํชฺชเยยฺยุ;
อิมานิ ภิกขุณิโย ยาวตติยกํ ธัมมํ อาปັນนา นิสฺสารณฺณํ สํมาทิเสสฺ”.

พระบัญญัติ {๖๐๐} [๔๑๘] ก็ภิกษุณีมีจำนวน ๑ รูป ๒ รูป หรือ ๓ รูปประพฤติ
ตาม กล่าวสนับสนุนภิกษุณีนั้น พวกเธอกล่าวอย่างนี้ว่า “พวกท่านอย่าว่ากล่าว
อะไรภิกษุณีนั้น ภิกษุณีนั้นกล่าวสิ่งที่ป็นธรรม ภิกษุณีนั้นกล่าวสิ่งที่ป็นวินัย
ภิกษุณีนั้นกล่าวตามความพอใจและความชอบใจของพวกเรา เธอทราบความ
พอใจและความชอบใจของพวกเราจึงกล่าว พวกเราเห็นด้วยกับคำนั้น” ภิกษุณี

(๘) แสดงสิ่งที่พระตถาคตทรงประพฤติมาว่าไม่ทรงประพฤติมา (๙) แสดงสิ่งที่พระตถาคตไม่ทรง
บัญญัติไว้ว่าทรงบัญญัติไว้ (๑๐) แสดงสิ่งที่พระตถาคตทรงบัญญัติไว้ว่าไม่ทรงบัญญัติไว้ (๑๑) แสดง
อาบัติว่าไม่ใช่อาบัติ (๑๒) แสดงสิ่งที่ไม่ใช่อาบัติว่าเป็นอาบัติ (๑๓) แสดงอาบัติเบาว่าเป็นอาบัติหนัก
(๑๔) แสดงอาบัติหนักว่าเป็นอาบัติเบา (๑๕) แสดงอาบัติมีส่วนเหลือว่าเป็นอาบัติไม่มีส่วนเหลือ
(๑๖) แสดงอาบัติไม่มีส่วนเหลือว่าเป็นอาบัติมีส่วนเหลือ (๑๗) แสดงอาบัติชั่วหยาบว่าเป็นอาบัติไม่
ชั่วหยาบ (๑๘) แสดงอาบัติไม่ชั่วหยาบว่าเป็นอาบัติชั่วหยาบ (วิ.ป. ๘/๓๑๔/๒๔๘)

เหล่านั้นอันภิกษุณีทั้งหลายพึงว่ากล่าวตักเตือนอย่างนี้ว่า “พวกท่านอย่าพูดอย่างนั้น ภิกษุณีนั่นไม่ใช่ผู้กล่าวสิ่งที่เป็นธรรม ภิกษุณีนั่นไม่ใช่ผู้กล่าวสิ่งที่เป็นวินัย พวกท่านอย่าชอบใจการทำลายสงฆ์ พวกท่านจงพร้อมเพรียงกับสงฆ์ เพราะสงฆ์ผู้พร้อมเพรียง ประองตอง ไม่วิวาท มีอุทเทสเดียวกัน ย่อมอยู่ผาสุก” ภิกษุณีเหล่านั้นอันพวกภิกษุณีว่ากล่าวตักเตือนอยู่อย่างนี้ ยังยกย่องอยู่อย่างนั้น ภิกษุณีเหล่านั้นอันภิกษุณีทั้งหลายพึงสวดสมณุภาสน์จนครบ ๓ ครั้งเพื่อให้สละเรื่องนั้น ถ้าพวกเธอกำลังถูกสวดสมณุภาสน์กว่าจะครบ ๓ ครั้ง สละเรื่องนั้นได้นั้นเป็นการดี ถ้าพวกเธอไม่สละ แม้ภิกษุณีเหล่านี้ก็ต้องธรรมคือสังฆาภิเสกที่ชื่อว่า ยาวตติยกะ นิสสารณียะ

ต้นบัญญัติ พระเทวทัตเพียรพยายามเพื่อทำลายสงฆ์ เพื่อทำลายจักร พระโกกาลิกะและพวกประพฤติดตาม กล่าวสนับสนุนพระเทวทัต

วิภังค์ คำว่า ประพฤติตาม ความว่า ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์เห็นอย่างไร พอใจอย่างไร และชอบใจอย่างไร แม้ภิกษุเหล่านั้นก็เห็นอย่างนั้น พอใจอย่างนั้นและชอบใจอย่างนั้น

๑๖.๒๔ (ภข๑๒)[๔๒๕] “ภิกขุณี ปเนว, ทุพฺพจชาติกา โหติ, อุทฺเทสปริยาปັນเณสุ สิกขาปเทสุ, ภิกขุณีหิ สหรัम्मิกํ วุจฺจมานา, อตฺตตานํ อวจนียํ กโรติ; ‘มา มํ อัยยาโย ภิกขิ อวจุตฺถ, กัลยาณํ วา ปาปํ วา, อหัมปายยาโย, ห ภิกขิ วักขามิ, กัลยาณํ วา ปาปํ วา, วิรมถายยาโย, มม วจนายา’ติ. สา ภิกขุณี, ภิกขุณีหิ เอวมัสส วจนียา; ‘มายฺเย, อตฺตตานํ อวจนียํ อกาสิ, วจนียเมว, อัยยา อตฺตตานํ กโรตุ; อัยยาปิ ภิกขุณิโย, วเทตุ สหรัम्मเณ, ภิกขุณิโยปิ อัยยํ, วักขันติ สหรัम्मเณ; เอวํ สวักคฺคา หิ, ตัสส ภควโต ปริสา, ยทิทํ อลฺลณฺณลฺลวจนเณ, อลฺลณฺณลฺลวจุจฺจาปเนนา’ติ.

เอวํจ สา ภิกขุณี, ภิกขุณีหิ วุจฺจมานา, ตเถว ปัคคัณฺเณหฺย. สา ภิกขุณี, ภิกขุณีหิ ยาวตติยํ สมณูภาสิตฺตฺทปา, ตัสส ปฏินิสฺสัคคาย. ยาวตติยณฺเณ

สมณภาสียามานา, ตํ ปฏินิสสัซชะยัย, อัจเจตํ กุสลํ; โห เจ ปฏินิสสัซชะยัย;
 อัยมปิ ภิกขุณี ยาวตติยกั ธัมมํ อาปันนา นิสสารณียํ สัมมาทิสเสล”.

พระบัญญัติ {๖๐๗} [๔๒๕] ก็ภิกษุณีเป็นคนที่ยาก อันภิกษุณีทั้งหลายว่ากล่าวตักเตือนโดยชอบธรรมในสิกขาบทที่มาในอุทเทศ กลับทำให้เป็นคนที่ว่ากล่าวตักเตือนไม่ได้ โดยกล่าวว่า “พวกท่านอย่าว่ากล่าวอะไรดิฉัน ไม่ว่าดีหรือเลว ถึงดิฉันก็จะไม่ว่ากล่าวอะไรพวกท่าน ไม่ว่าดีหรือเลวเหมือนกัน พวกท่านจงเว้นว่ากล่าวดิฉันเถิด” ภิกษุณีนั่นอันภิกษุณีทั้งหลายพึงว่ากล่าวตักเตือนอย่างนี้ว่า “ท่านอย่าทำให้เป็นคนที่ว่ากล่าวตักเตือนไม่ได้ จงทำให้เป็นคนที่เราว่ากล่าวตักเตือนได้ แม้ท่านก็จงว่ากล่าวตักเตือนภิกษุณีทั้งหลายโดยชอบธรรม แม้ภิกษุณีทั้งหลายก็จะว่ากล่าวตักเตือนท่านโดยชอบธรรม เพราะว่าบริษัทของพระผู้มีพระภาคเจริญแล้วด้วยอาการอย่างนี้ คือด้วยการว่ากล่าวตักเตือนกันและกัน ด้วยการช่วยเหลือกันและกันให้ออกจากอาบัติ” ภิกษุณีนั่นอันภิกษุณีทั้งหลายว่ากล่าวตักเตือนอยู่อย่างนี้ ก็ยังยกย่องอยู่อย่างนั้น ภิกษุณีนั่นอันภิกษุณีทั้งหลายพึงสวดสมณภาสน์จนครบ ๓ ครั้งเพื่อให้สละเรื่องนั้น ถ้าเธอกำลังถูกสวดสมณภาสน์กว่าจะครบ ๓ ครั้ง สละเรื่องนั้นได้ นั่นเป็นการดี ถ้าเธอไม่สละ แม้ภิกษุณีนี้ก็ต้องธรรมคือสัมมาทิสเสลที่ชื่อว่า ยาวตติยกะ นิสสารณียะ

ต้นบัญญัติ พระฉนนะ ประพฤติไม่สมควร ภิกษุทั้งหลายตักเตือนไม่ได้^{๓๒}

^{๓๒} พระฉนนะ เคยเป็นสาวกของเจ้าชายสิทธัตถะในวันเสด็จออกบรรพชา ต่อมาเมื่อบวชเป็นภิกษุชื่อตัวว่า เป็นคนใกล้ชิดพระพุทธเจ้า ใครว่ากล่าวก็ไม่ยอมเชื่อฟัง [เรื่องพระฉนนะ มีปรากฏว่าถูกสงฆ์ลงอุกเขปนียกรรมเพราะไม่เห็นว่าเป็นอาบัติ (ไม่ยอมรับว่าเป็นอาบัติ) และถูกสงฆ์ลงอุกเขปนียกรรมเพราะไม่ทำคืนอาบัติ (แสดงอาบัติ) ห้ามสมโภชกับสงฆ์ ด้วยผู้ตักเตือนกรรมวาจา และให้ภิกษุทั้งหลายบอกภิกษุในอาวาสต่อ ๆ ไป พระฉนนะออกจากอาวาสไปอาวาสอื่น ๆ ในอาวาสใด ๆ ก็ไม่มีภิกษุกราบไหว้ นับถือ จึงต้องหวนกลับมา กลับประพฤติชอบ หายเย่อหยิ่ง กลับตัวได้แล้ว เข้าไปหาภิกษุเพื่อขอรับอุกเขปนียกรรม (ดู กัมมขันธกะ วิ.จุ. แปล) ๖/๔๖-๖๔/๘๕-๑๓๑)] [สมโภชหมายถึงการคบหาและการให้หรือรับอำมิส กินร่วมกัน อยู่ร่วมกัน นอนร่วมกัน (สารตถ.ฎีกา ๓/๑๓๐/๓๒๔-๓๒๕)]

วิภัตฺถ์ ภิกษุหนึ่งอันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวตักเตือนอยู่โดยสิกขาบทชอบธรรม นั้น กลับทำตัวให้เป็นคนที่ว่ากล่าวตักเตือนไม่ได้โดยกล่าวว่า “พวกท่านอย่าว่ากล่าวอะไรผมไม่ว่าดีหรือเลว ถึงผมก็จะไม่ว่ากล่าวอะไรพวกท่าน ไม่ว่าดีหรือเลว พวกท่านจงเว้นว่ากล่าวผมเถิด”

๑๗.๒๕ (ภข๑๓)[๔๓๖] “ภิกขุณี ปเนา, อัมมัตถํ คามํ วา, นิคมํ วา, อุปนิสํสาย วิหริติ, กุลทูลิกา ปาปสมาจारा. ตัสสํสา โข ปาปกา समाजारा, तिसंनंति जेव सुय्यंनंति ज, गुलानि ज दाय भुज्जानि, तिसंनंति जेव सुय्यंनंति ज. सा भिक्खुणी, भिक्खुणीहि एवमस्स वज्जेया; ‘अय्यां सो, कुलटुलिका पापसमाजारा. अय्यां सो, पापका समाजारा, तिसंनंति जेव सुय्यंनंति ज, गुलानि जाय्याय, भुज्जानि तिसंनंति जेव, सुय्यंनंति ज, पक्कमदाय्या, इम्महा आवासा, अलं ते अि वासेना’ति. एवमंज सा भिक्खुणी, भिक्खुणीहि वुज्जमाना, दा भिक्खुणीए एव वथेय; ‘जंनत्तคามिणी ज भिक्खुणी, तोसत्तคามिणी ज भिक्खुणी, मोहत्तคามिणी ज भिक्खुणी, ग्गत्तคามिणी ज भिक्खुणी; दातिसिगाय आत्तदिया, ऐज्जं पप्फा-चेन्ति ऐज्जं, न पप्फाचेन्ति’ति. सा भिक्खुणी, भिक्खुणीहि एवमस्स वज्जेया; ‘माय्ये एव ओव. न ज भिक्खुणी जंनत्तคามिणी. न ज भिक्खुणी तोसत्तคามिणी. न ज भिक्खुणी मोहत्तคามिणी. न ज भिक्खुणी ग्गत्तคามिणी. अय्यां सो, कुलटुलिका पापसमाजारा, अय्यां सो, पापका समाजारा, तिसंनंति जेव सुय्यंनंति ज, गुलानि जाय्याय, भुज्जानि तिसंनंति जेव, सुय्यंनंति ज. पक्कमदाय्या, इम्महा आवासा, अलं ते अि वासेना’ति.

เอวํจ สา ภิกขุณี, ภิกขุณีहि วุจฺจमानา, ตเถว ปตฺตคฺคณฺเฬยฺย, सा ภิกขุณี, ภิกขุณีहि ยาวตติยํ สมฺมกุภาสิตฺตํ, ตสฺส ปฏฺินิสฺสคฺคาย. ยาวตติยํเจ สมฺมกุภาสียमानา, ตํ ปฏฺินิสฺสคฺคเชยฺย, อิจฺเจตํ กุสลं, โน เจ ปฏฺินิสฺสคฺคเชยฺย; อयฺมปิ ภิกขุณี ยาวตติยํ รัมมํ อาปันนา นิสฺสารณียํ สํมาทิสเส”.

พระบัญญัติ {๖๒๑} [๔๓๖] ก็ภิกษุณีอยู่อาศัยหมู่บ้านหรือนิคมแห่งใดแห่งหนึ่งประทุษร้ายตระกูล^{๓๓} มีความประพฤติเลวทราม ความประพฤติเลวทรามของเธอ เขาได้เห็นและได้ยินกันทั่ว ตระกูลทั้งหลายที่เธอประทุษร้าย เขาก็ได้เห็นและได้ยินกันทั่ว ภิกษุณีนั่นอันภิกษุณีทั้งหลายฟังว่ากล่าวตักเตือนอย่างนี้ว่า “ท่านประทุษร้ายตระกูล ประพฤติเลวทราม ความประพฤติเลวทรามของท่าน เขาได้เห็นและได้ยินกันทั่ว ตระกูลทั้งหลายที่ท่านประทุษร้าย เขาก็ได้เห็นและได้ยินกันทั่ว ท่านจงออกจากอาวาส^{๓๔}นี้ ย้ายอยู่ที่นี้” และภิกษุณีนั่นอันภิกษุณีทั้งหลายว่ากล่าวตักเตือนอยู่อย่างนี้ ก็โต้ตอบภิกษุณีทั้งหลายว่า “พวกภิกษุณีลำเอียงเพราะความพอใจ ลำเอียงเพราะความขัดเคือง ลำเอียงเพราะความหลง และลำเอียงเพราะความกลัว ขั้ภิกษุณีบางรูป ไม่ขั้บางรูป เพราะอาบัติอย่างเดียวกัน” ภิกษุณีนั่นอันภิกษุณีทั้งหลายว่ากล่าวตักเตือนอย่างนี้ว่า “ท่านอย่าพูดอย่างนั้น ภิกษุณีทั้งหลายไม่ลำเอียงเพราะความพอใจ ไม่ลำเอียงเพราะความขัดเคือง ไม่ลำเอียงเพราะความหลง และไม่ลำเอียงเพราะความกลัว ท่านประทุษร้ายตระกูล ประพฤติเลวทราม ความประพฤติเลวทรามของท่าน เขาได้เห็นและได้ยินกันทั่ว ตระกูลทั้งหลายที่ท่านประทุษร้าย เขาก็ได้เห็นและได้ยินกันทั่ว ท่านจงออกจากอาวาส^{๓๔}นี้ ย้ายอยู่ที่นี้” ภิกษุณีนั่นอันภิกษุณีทั้งหลายว่ากล่าวตักเตือนอยู่อย่างนี้ ก็ยังยกย่องอยู่อย่างนั้น ภิกษุณีนั่นอันภิกษุณีทั้งหลายฟังสวดสมณุศาสน์จนครบ ๓ ครั้ง เพื่อให้สละเรื่องนั้น ถ้าเธอกำลังถูกสวดสมณุศาสน์กว่าจะครบ ๓ ครั้ง สละเรื่องนั้นได้ นั่นเป็นการดี ถ้าเธอไม่สละ แม้ภิกษุณีนี้นี้ก็ต้องธรรมคือสังฆาภิเสกที่ชื่อว่า ยาวตติยกะ นิสสารณียะ

ต้นบัญญัติ ภิกษุชื่อว่าอัสสชิและปุนัพพสุกะ เป็นเจ้าถิ่น เป็นอรัชชีเลวทรามอยู่ในกัฎฐาคิริชนบท พระผู้มีพระภาคทรงรับสั่งให้ทำปัพพาชนียกรรม^{๓๔}“ภิกษุชื่อว่า อัสสชิและปุนัพพสุกะไปจากกัฎฐาคิริชนบท

^{๓๓} ห้ามภิกษุประทุษร้ายตระกูลสะกยะ โดยทำให้เขาเสื่อมศรัทธา, ดู ภิกขุปาติโมกข์ปาฬิ

^{๓๔} ปัพพาชนียกรรม หมายถึง การขับออกจากหมู่, การไล่ออกจากวัด

วิธีทำปัพพาทนียกรรมและกรรมวาจาทำปัพพาทนียกรรม

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย พึงทำปัพพาทนียกรรมอย่างนี้ เริ่มด้วยพึงโจทภิกษุชื่อว่าอัสสชิและปุนัพพสุกะ ครั้นแล้วให้พวกเธอให้การ เมื่อพวกเธอให้การแล้วจึงปรับอาบัติ ครั้นปรับอาบัติแล้ว ภิกษุผู้ฉลาดสามารถพึงประกาศให้สงฆ์ทราบวา

[๔๓๔] ท่านผู้เจริญ ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุชื่อว่าอัสสชิและปุนัพพสุกะ ๒ รูปนี้ ประทุษร้ายตระกูล^{๓๔} ประพฤติเลวทราม ความประพฤติเลวทรามของพวกเธอ เขาได้เห็นและได้ยินกันทั่ว และตระกูลทั้งหลายที่ถูกพวกเธอประทุษร้าย เขาก็ได้เห็นและได้ยินกันทั่ว ถ้าสงฆ์พร้อมกันแล้วก็พึงทำปัพพาทนียกรรมภิกษุชื่อว่าอัสสชิและปุนัพพสุกะไปจากกัฏฐาครีชนบทโดยประกาศว่า ‘ภิกษุชื่อว่าอัสสชิและปุนัพพสุกะไม่พึงอยู่ในกัฏฐาครีชนบท’ นี่เป็นญัตติ

ท่านผู้เจริญ ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุชื่อว่าอัสสชิและปุนัพพสุกะประทุษร้ายตระกูล ... เขาก็ได้เห็นและได้ยินกันทั่ว สงฆ์ทำปัพพาทนียกรรมพวกเธอไปจากกัฏฐาครีชนบทโดยประกาศว่า ‘ภิกษุชื่อว่าอัสสชิและปุนัพพสุกะ ไม่พึงอยู่ในกัฏฐาครีชนบท’ ท่านรูปใดเห็นด้วยกับการทำปัพพาทนียกรรม ภิกษุชื่อว่าอัสสชิและปุนัพพสุกะไปจากกัฏฐาครีชนบทโดยประกาศว่า ‘ภิกษุชื่อว่า อัสสชิและปุนัพพสุกะไม่พึงอยู่ในกัฏฐาครีชนบท’ ท่านรูปนั้นพึงนั่ง ท่านรูปใดไม่เห็นด้วย ท่านรูปนั้นพึงทักท้วง”

แม้ครั้งที่ ๒ ฯลฯ แม้ครั้งที่ ๓ ข้าพเจ้าก็กล่าวความนี้ว่า ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ฯลฯ ท่านรูปนั้นพึงทักท้วง

ปัพพาทนียกรรมไปจากกัฏฐาครีชนบท สงฆ์ทำแล้วแก่ภิกษุชื่อว่าอัสสชิและปุนัพพสุกะโดยประกาศว่า ‘ภิกษุชื่อว่าอัสสชิและปุนัพพสุกะไม่พึงอยู่ในกัฏฐาครี

^{๓๔} การประทุษร้ายตระกูลในที่นี้ หมายถึงการที่ภิกษุประจบคฤหัสถ์เอาใจคฤหัสถ์ ด้วยการกระทำที่ผิดวินัย มุ่งให้เขาชอบตนเป็นส่วนตัว เป็นเหตุให้คฤหัสถ์คลายศรัทธาในพระศาสนาและเสื่อมจากกุศลธรรม เช่น ให้อาหารกามัลเหมือนที่พวกคฤหัสถ์เขาทำกัน

ชนบท' สงฆ์เห็นด้วย เพราะฉะนั้นจึงนั่ง ข้าพเจ้าขอถือเอาความนิ่งนั้นเป็นมติ
อย่างนี้"

ภิกษุพวกนั้นถูกสงฆ์ทำปาปพาสนียกรรมแล้วก็ยังไม่ประพฤติกลับตัว เทียวใส่
ความว่าการกสงฆ์ลำเอียง ภิกษุทั้งหลายจึงว่ากล่าวตักเตือน

วิภังค์ คำว่า อยู่อาศัย คือ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัช
บริขาร เนื่องในหมู่บ้านและนิคมนั้น

ชื่อว่า ตระกูล หมายถึงตระกูล ๔ ได้แก่ ตระกูลกษัตริย์ ตระกูลพราหมณ์
ตระกูลแพศย์ และตระกูลศูทร

คำว่า ประทุษร้ายตระกูล คือ ประทุษร้ายตระกูลด้วยดอกไม้ ผลไม้ แบ่ง ดิน
เหนียว ไม้สีฟัน ไม้ไผ่ การแพทย์หรือการสื่อสาร

คำว่า มีความประพฤติเลวทราม คือ ปลูกไม้ดอกเองบ้าง ใช้ผู้อื่นปลูกบ้าง รด
น้ำเองบ้าง ใช้ผู้อื่นรดบ้าง เก็บดอกไม้เองบ้าง ใช้ผู้อื่นเก็บบ้าง ร้อยดอกไม้เอง
บ้าง ใช้ผู้อื่นร้อยบ้าง

{๙๒} แม่เจ้าทั้งหลาย ธรรมคือสังฆาทิเสส ๑๗ สิกขาบท^{๓๖} ข้าพเจ้ายกขึ้น
แสดงแล้ว คือ ๙ สิกขาบทแรก ต้องอาบัติในขณะที่ล่วงละเมิดทีเดียว ๘ สิกขาบท
หลัง ต้องอาบัติเมื่อสวดสมณุภาสน์ครบ ๓ ครั้ง ภิกษุณีต้องอาบัติข้อใดข้อหนึ่ง
แล้วต้องประพฤติปักขมานัต^{๓๗} ในสงฆ์ ๒ ฝ่าย ภิกษุณีผู้ประพฤติมิานัตแล้วถูก
สงฆ์เรียกเข้าหมู่ในสีมาที่มีภิกษุณีสงฆ์ ๒๐ รูป ถ้าภิกษุณีสงฆ์มีคณะ ๒๐ รูปขาด
ไปแม้เพียง ๑ รูป เรียกภิกษุณินั้นเข้าหมู่ ภิกษุณินั้นไม่เป็นอันสงฆ์เรียกเข้าหมู่
และภิกษุณีเหล่านั้นควรถูกตำหนิ นี่เป็นการทำที่สมควรในกรรมนั้น

^{๓๖} สังฆาทิเสส ๑๗ สิกขาบท ๗ สิกขาบทเป็นสาธารณบัญญัติ คือ (๑) สัจจจิตต (๒) ทุฏฐโทสะ
(๓) อัญญภาคิย (๔) สังฆเภท (๕) เกทานวัตตกะ (๖) ทุพพะจะ (๗) กุลทุสกะ

^{๓๗} ปักขมานัต คือระเบียบปฏิบัติในการออกจากอาบัติหนักสำหรับภิกษุณี ใช้เวลา ๑๕ วัน (กงขา.อ.

ข้าพเจ้าขอถามแม่เจ้าทั้งหลายในธรรมคือสังฆาทิเสส ๑๗ สิกขาบทเหล่านั้นว่า “ท่านทั้งหลายบริสุทธิแล้วหรือ”

ข้าพเจ้าขอถามเป็นครั้งที่ ๒ ฯลฯ ครั้งที่ ๓ ว่า “ท่านทั้งหลายบริสุทธิแล้วหรือ”

แม่เจ้าทั้งหลายผู้บริสุทธิแล้วในธรรมคือสังฆาทิเสส ๑๗ สิกขาบทนี้ เพราะฉะนั้นจึงนี้ ข้าพเจ้าขอถือความนิ่งนั้นเป็นมติอย่างนี้
สังฆาทิเสสภิกษุณีในภิกขุณีวิวัฏฐิ จบ

นิสสัคคียปาจิตติยะ

ความผิดนิสสัคคียะปาจิตติยะที่ภิกขุณีต้องคืนวัตถุที่ล่วงละเมิด
วัตถุเป็นนิสสัคคียะ ภิกขุณีเป็นปาจิตติยะ

แม่เจ้าทั้งหลาย ก็อาบัตินิสสัคคียปาจิตติย์ ๓๐ ข้อเหล่านี้แลย่อมมาสู่การสวด

๑. หมวดว่าด้วยบาตร

๑.๑.๒๖ [๗๓๔] “ยา ปน ภิกขุณี, ปัตตสันนิจยั กเรยฺย; นิสสัคคียปาจิตติย”.

พระบัญญัติ [๗๓๔] ก็ภิกขุณีใดทำการสะสมบาตร ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตติย์^{๓๔}

ต้นบัญญัติ พวกภิกขุณีฉัพพัคคีย์สะสมบาตรไว้เป็นอันมาก พวกชาวบ้านจึงตำหนิ ประณาม โพนทะนาว่า จะขายบาตรหรือตั้งร้านขายภาชนะดินเผาหรือ

วิวัฏฐิ ที่ชื่อว่า บาตร ได้แก่ บาตร ๒ ชนิด คือ (๑) เหล็ก (๒) ดินเผา

บาตรมี ๓ ขนาด คือ (๑) ขนาดใหญ่ (๒) ขนาดกลาง (๓) ขนาดเล็ก

ที่ชื่อว่า บาตรขนาดใหญ่ จุข้าวสุกจากข้าวสาร ๒ ทะนาน จุของเคี้ยวเศษหนึ่งส่วนสี่^{๓๕} จุกับข้าวพอสสมควรแก่ข้าวสุกนั้น

^{๓๔} บาตรเป็นนิสสัคคีย คือเป็นของที่ต้องสละให้ผู้อื่น ภิกขุณีผู้สะสมบาตร ต้องอาบัติปาจิตติย์

^{๓๕} คือเศษหนึ่งส่วนสี่ของข้าวสุก (วิ.อ. ๒/๖๐๒/๒๑๕)

ที่ชื่อว่า บาตรขนาดกลาง จูข้าวสุกจากข้าวสาร ๑ ทะนาน ฯ

ที่ชื่อว่า บาตรขนาดเล็ก จูข้าวสุกจากข้าวสาร ครึ่งทะนาน ฯ

บาตรที่มีขนาดใหญ่กว่านั้น บาตรมีขนาดเล็กกว่านั้นก็เป็นบาตรที่ใช้ไม่ได้

คำว่า ทำการสะสม คือ บาตรที่ไม่ได้อริชฐาน ไม่ได้วิกัป

คำว่า บาตรเป็นนิสสัคคีย์ ความว่า บาตรเป็นนิสสัคคีย์พร้อมกับอรุณขึ้น คือ เป็นของจำต้องสละแก่สงฆ์ แก่คณะ หรือแก่ภิกษุณีรูปหนึ่ง

วิธีสละบาตรที่เป็นนิสสัคคีย์ (สละแก่สงฆ์ แก่คณะ หรือแก่บุคคล)

ภิกษุณีรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ (ภิกษุณีหลายรูป/ภิกษุณีรูปหนึ่ง) หม่อตุดตรา สงค์เจี๋ยงป่าข้างหนึ่ง (กราบเท้าภิกษุณีผู้แก่พรรษา) นั่งกระโหย่ง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า “แม่เจ้า บาตรใบนี้ของดิฉันเกินกำหนดราตรี เป็นนิสสัคคีย์ ดิฉัน ขอสละบาตรใบนี้แก่สงฆ์ (แก่แม่เจ้าทั้งหลาย/แก่แม่เจ้า)” ครั้นสละแล้วพึงแสดง อาบัติ

ภิกษุณีผู้ฉลาดสามารถพึงรับอาบัติ พึงคืนบาตรที่เธอสละให้ด้วยญัตติ กรรมวาจาว่า “แม่เจ้า ขอสงฆ์ (แม่เจ้าทั้งหลาย) จงฟังข้าพเจ้า บาตรใบนี้ของ ภิกษุณีชื่อนี้เป็นนิสสัคคีย์ เธอสละแก่สงฆ์ (แม่เจ้าทั้งหลาย) ถ้าสงฆ์ (แม่เจ้า ทั้งหลาย) พร้อมกันแล้วพึงคืนบาตรใบนี้ให้แก่ภิกษุณีชื่อนี้”

กรณีสละแก่บุคคล: ภิกษุณีผู้รับสละนั้นพึงรับอาบัติ แล้วคืนบาตรที่เธอสละให้ ด้วยการกล่าวว่า “ดิฉันคืนบาตรนี้ให้แก่แม่เจ้า”

๒.๒.๒๗ [๗๓๙] “ยา ปน ภิกฺขุณี, อกาลจีวรํ ‘กาลจีวรํ’ติ อธิกฺกัณฺโฑวาทา ภาษาเปยฺย; นิสสัคคิยํ ปาจิตตียํ”.

พระบัญญัติ [๗๓๙] ก็ภิกษุณีได้อริชฐานอกาลจีวรเป็นกาลจีวรแล้วให้แจกกัน ต้องอาบัตินิสสัคคิยปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีหลายรูปจำพรรษา มีวัตรปฏิบัติสมบูรณ์ ฯ แต่มีผ้าไม่ดี มี แต่จีวรเก่า ๆ อุบาสกอุบาสิกาจึงถวายอกาลจีวร ภิกษุณีอุลลนันทากรานกฐิน แล้ว จึงอริชฐานอกาลจีวรเป็นกาลจีวรแจกกัน ทำให้ภิกษุณีเหล่านั้นยังไม่ได้จีวร

วิภังค์ ที่ชื่อว่า อกาลจิวร^{๔๐} ได้แก่ (๑) ผ้าที่เกิดขึ้นตลอด ๑๑ เดือนในเมื่อไม่ได้กรานกฐิน (๒) ผ้าที่เกิดขึ้นตลอด ๗ เดือนในเมื่อได้กรานกฐินแล้ว (๓) แม้ผ้าที่เขาถวายเจาะจงในกาล นี้ชื่อว่า อกาลจิวร

ภิกษุณีอธิษฐานอกาลจิวรเป็นกาลจิวรแล้วให้แจกกัน ต้องอาบัติทุกกฏในขณะที่แจกจิวร เป็นนิสสัคคียเพราะได้มา คือเป็นของจำต้องสละแก่สงฆ์ แก่คณะ หรือแก่ภิกษุณีรูปหนึ่ง^{๔๑}

๓.๓.๒๘ [๗๔๔] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุณียา สัทธี จิวรํ ปริวัตเตตฺตวา, สา ปัจฉา เอว วเทยฺย; ‘หันทายเย ตฺยํ หํ จิวรํ, อاهر เมตํ จิวรํ, ยํ ตฺยํ, ตฺยํ เหมเวตํ; ยํ มยํ, มยํ เหมเวตํ, อاهر เมตํ, สกํ ปัจฉาหรา’ติ อัจฉินฺทเทยฺย วา อัจฉินฺทาเปยฺย วา; นิสสัคคียํ ปาจิตฺติยํ”.

พระบัญญัติ [๗๔๔] ก็ภิกษุณีใดแลกเปลี่ยนจิวรกับภิกษุณี ภายหลังภิกษุณีนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า “แม่เจ้า จิวรของเธอ จงนำจิวรของดิฉันมา จิวรของเธอต้องเป็นของเธอ จิวรของดิฉันต้องเป็นของดิฉัน จงนำจิวรของดิฉันมา จงรับเอาจิวรของเธอคืนไปเถิด” ซึ่งเอาคืนหรือใช้ให้ซึ่งเอาคืน ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตติย

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีถูกลั่นทาแลกเปลี่ยนจิวรแล้วซึ่งกลับคืน

วิภังค์ ที่ชื่อว่า จิวร ได้แก่ จิวร ๖ ชนิด^{๔๒} อย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งมีขนาดพอที่จะทำวิกัปได้เป็นอย่างดี

คำว่า แลกเปลี่ยน คือ แลกเปลี่ยนจิวรเนื้อไม่ดีกับเนื้อดี หรือเนื้อดีกับเนื้อไม่ดี

^{๔๐} อกาลจิวร หมายถึงจิวรที่เกิดขึ้นนอกฤดูกาล คือ (๑) ในเมื่อไม่ได้กรานกฐิน จิวรที่เกิดขึ้นในระหว่างแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๒ ถึงขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ของปีถัดไป (ตามจันทรคติ) รวมเป็น ๑๑ เดือน ชื่อว่า อกาลจิวร (๒) ในเมื่อได้กรานกฐินแล้ว จิวรที่เกิดขึ้นในระหว่างแรม ๑ ค่ำ เดือน ๔ ถึงขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ในปีเดียวกัน (ตามจันทรคติ) รวมเป็น ๗ เดือน ชื่อว่าอกาลจิวร (๓) ส่วนจิวรที่เกิดขึ้น นอกเวลาทั้ง ๒ กรณีดังกล่าวนี้ ชื่อว่ากาลจิวร

^{๔๑} พึงเปรียบเทียบในปิตตวรรค (หมวดว่าด้วยบาตร) ลิกขาบทที่ ๑ นิสสัคคียกัณฑ์

^{๔๒} จิวร ๖ ชนิด คือ โขมะ(จิวรผ้าเปลือกไม้) กัปปาสิกะ(จิวรผ้าฝ้าย) โกเสยยะ(จิวรผ้าไหม) กัมพละ(จิวรผ้าขนสัตว์) สาณะ(จิวรผ้าป่าน) ภังคะ(จิวรผ้าผสม) (วิ.อ. ๒/๔๖๒-๔๖๓/๑๔๒)

๔.๔.๒๙ [๗๔๙] “ยา ปน ภิกขุณี, อัมม วิณฺเณวเปตฺวา อัมม วิณฺเณวเปยฺย; นิสฺสัคคิยฺ ปาจิตฺติย”.

พระบัญญัติ [๗๔๙] ก็ภิกษุณีได้ออกปากขอของอย่างหนึ่งแล้วออกปากขอของอย่างอื่น ต้องอาบัตินิสสัคคิยปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีถูลนันทาเป็นไข อุบาสกให้นายไพรดา ๑ กหาปณะมาถวายตามที่ขอ แต่กลับต้องการน้ำมัน อุบาสกกลับไปเปลี่ยน แต่ร้านค้าปฏิเสธ

วิภังค์ คำว่า ออกปากขอของอย่างอื่น ความว่า ออกปากขอสิ่งของอย่างอื่นนอกจากที่ออกปากขอไว้ก่อนนั้น ต้องอาบัติทุกกฏในขณะที่ขอ ของนั้นเป็นนิสสัคคิยเพราะได้มา คือเป็นของจำต้องสละแก่สงฆ์ แก่คณะ หรือแก่ภิกษุณีรูปหนึ่ง

๕.๕.๓๐ [๗๕๔] “ยา ปน ภิกขุณี อัมม เจตวาเปตฺวา อัมม เจตวาเปยฺย; นิสฺสัคคิยฺ ปาจิตฺติย”.

พระบัญญัติ [๗๕๔] ก็ภิกษุณีได้สั่งให้ซื้อของอย่างหนึ่งแล้วสั่งให้ซื้อของอย่างอื่น ต้องอาบัตินิสสัคคิยปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีถูลนันทาเป็นไข อุบาสกปวารณาฝากกหาปณะไว้ที่ร้านค้า ภิกษุณีถูลนันทาให้ลิขมานาไปนําน้ำมันราคา ๑ กหาปณะมาแล้วกลับต้องการนายไพรดา ลิขมานากลับไปเปลี่ยน แต่ถูกปฏิเสธ ลิขมานาจึงร้องให้

วิภังค์ คำว่า สั่งให้ซื้อของอย่างอื่น ความว่า สั่งให้ซื้อของอย่างอื่นนอกจากของที่ให้สั่งให้ซื้อก่อนนั้น ต้องอาบัติทุกกฏในขณะที่สั่งให้ซื้อ ของนั้นเป็นนิสสัคคิยเพราะได้มา คือเป็นของจำต้องสละแก่สงฆ์ แก่คณะ หรือแก่ภิกษุณีรูปหนึ่ง

๖.๖.๓๑ [๗๕๙] “ยา ปน ภิกขุณี, อัมมทตฺถิกเณ ปริกฺขาเรน อัมมทฺทิสิกเณ สมิเณ อัมม เจตวาเปยฺย; นิสฺสัคคิยฺ ปาจิตฺติย”.

พระบัญญัติ [๗๕๙] ก็ภิกษุณีใดให้เอาบริวารที่เขาถวายเพื่อประโยชน์แก่ปัจจัยอย่างหนึ่ง ที่เขาถวายอุทิศของอย่างหนึ่ง ที่เขาบริจาคแก่สงฆ์ แลกเปลี่ยนของอย่างอื่น ต้องอาบัตินิสสัคคิยปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ อุบาสกและอุบาสิการวบรวมบริขาร^{๔๓} เพื่อค่าจิวรถวายภิกษุณีสงฆ์ ฝากที่คนขายผ้า ภิกษุณีทั้งหลายให้แลกเปลี่ยนเกสซ์แล้วบริโภค

วิภังค์ คำว่า ที่เขาบริจาคแก่สงฆ์ คือ ที่เขาบริจาคเพื่อประโยชน์แก่สงฆ์ ไม่ใช่แก่คณะ ไม่ใช่แก่บุคคล

คำว่า ให้ ... แลกเปลี่ยนของอย่างอื่น ความว่า ให้แลกเปลี่ยนเป็นปัจจัยอย่างอื่นนอกจากที่เขาถวายเจาะจงไว้ ต้องอาบัติทุกกฏในขณะที่ทำให้แลกเปลี่ยน ของนั้นเป็นนิสสัคคียเพราะได้มา คือเป็นของจำต้องสละแก่สงฆ์ แก่คณะ หรือแก่ภิกษุณีรูปหนึ่ง

๗.๗.๓๒ [๗๖๔] “ยา ปน ภิกขุณี, อัมมทัตถิเกน ปริกขารเณ อัมมททิสิเกน สัมมิเกน สัมมัจฉิเกน อัมม เจตาเปยฺย; นิสสัคคิย ปาจิตตिय”.

พระบัญญัติ [๗๖๔] ก็ภิกษุณีใดให้เอาบริขารที่เขาถวายเพื่อประโยชน์แก่ปัจจัยอย่างหนึ่ง ที่เขาถวายอุทิศของอย่างหนึ่ง ที่เขาบริจาคแก่สงฆ์ ที่ขอมาเอง แลกเปลี่ยนของอย่างอื่น ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย

ต้นบัญญัติ อุบาสกและอุบาสิการวบรวมบริขาร เพื่อค่าจิวรถวายภิกษุณีสงฆ์ ฝากที่คนขายผ้า ภิกษุณีทั้งหลายให้แลกเปลี่ยนเกสซ์ ขอมาไว้เองแล้วบริโภค

๘.๘.๓๓ [๗๖๕] “ยา ปน ภิกขุณี, อัมมทัตถิเกน ปริกขารเณ อัมมททิสิเกน มหาขนิเกน อัมม เจตาเปยฺย; นิสสัคคิย ปาจิตตिय”.

พระบัญญัติ [๗๖๕] ก็ภิกษุณีใดให้เอาบริขารที่เขาถวายเพื่อประโยชน์แก่ปัจจัยอย่างหนึ่ง ที่เขาถวายอุทิศของอย่างหนึ่ง ที่เขาบริจาคแก่ภิกษุณีจำนวนมาก แลกเปลี่ยนของอย่างอื่น ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีทั้งหลายอาศัยอยู่ในบริเวณของสมาคมแห่งหนึ่ง อัดคัตข้าวต้ม สมาคมนั้นจึงรวบรวมบริขารเพื่อค่าข้าวต้มถวายภิกษุณีทั้งหลาย ฝากที่ร้านค้า ภิกษุณีทั้งหลายให้แลกเปลี่ยนเกสซ์แล้วบริโภค

^{๔๓} บริขาร หมายถึงกับปียภัณฑ์ คือของที่สมควรแก่ภิกษุณีสงฆ์ (กฐา.อ. ๓๖๐)

วิภังค์ คำว่า ที่เขาบริจาคนแก่ภิกษุณีจำนวนมาก คือ ที่เขาบริจาคนเพื่อประโยชน์แก่คณะ ไม่ใช่แก่สงฆ์ ไม่ใช่แก่บุคคล

๙.๙.๓๔ [๗๗๔] “ยา ปน ภิกขุณี, อัมมทตฺถิกเณ ปริกฺขาเรน อัมมทฺ-
ทิสิกเณ มหาสนิกเณ สัมมัจจิกเณ อัมม เจตาเปยฺย; นิสฺสัคคิยํ ปาจิตฺติยํ”.

พระบัญญัติ [๗๗๔] ก็ภิกษุณีใดให้เอาบริวารที่เขาถวายเพื่อประโยชน์แก่
ปัจจัยอย่างหนึ่ง ที่เขาถวายอุทิศของอย่างหนึ่ง ที่เขาบริจาคนแก่ภิกษุณีจำนวน
มาก ที่ขอมาเอง แลกเปลี่ยนของอย่างอื่น ต้องอาบัตินิสสัคคิยปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีทั้งหลายอตัดัดข้าวต้ม ฯลฯ ภิกษุณีทั้งหลายให้แลกเปลี่ยน
เกสัช ขอมาไว้เองแล้วบริโภค

๑๐.๑๐.๓๕ [๗๗๕] “ยา ปน ภิกขุณี, อัมมทตฺถิกเณ ปริกฺขาเรน อัมมทฺ-
ทิสิกเณ ปุคฺคลิเกณ สัมมัจจิกเณ อัมม เจตาเปยฺย; นิสฺสัคคิยํ ปาจิตฺติยํ”.

พระบัญญัติ [๗๗๕] ก็ภิกษุณีใดให้เอาบริวารที่เขาถวายเพื่อประโยชน์แก่
ปัจจัยอย่างหนึ่ง ที่เขาถวายอุทิศของอย่างหนึ่ง ที่เขาบริจาคนแก่บุคคล ที่ขอมาเอง
แลกเปลี่ยนของอย่างอื่น ต้องอาบัตินิสสัคคิยปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ คนจำนวนมากเข้าไปหาภิกษุณีถูลนันทาที่มีที่อยู่ชำรุด เมื่อถาม
แล้วตอบว่าไม่มีทายก ไม่มีผู้ซ่อมแซม คนทั้งหลายจึงรวบรวมบริวารเป็นค่า
บูรณะบริเวณ แต่ภิกษุณีถูลนันทาให้แลกเปลี่ยนเกสัช ขอมาไว้เองแล้วบริโภค

วิภังค์ คำว่า ที่เขาบริจาคนแก่บุคคล คือ ที่เขาบริจาคนเพื่อประโยชน์แก่บุคคล
ไม่ใช่แก่สงฆ์ ไม่ใช่แก่คณะ

๒. หมวดว่าด้วยจีวร

๑.๑๑.๓๖ [๗๘๔] “ครุปาวุรณฺ ปน ภิกขุณียา, เจตาเปนฺติยา จตุรฺกัม-
ปรมฺ เจตาเปตฺตัพพ. ตโต เจ อุตฺตริ เจตาเปยฺย; นิสฺสัคคิยํ ปาจิตฺติยํ”.

พระบัญญัติ [๗๘๔] ก็ภิกษุณีเมื่อจะขอผ้าห่มหนา ฟังขอได้เพียงราคา ๔ กังสะ^{๔๔} เป็นอย่างมาก ถ้าขอเกินกว่านั้น ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์^{๔๕}

ต้นบัญญัติ พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงผ้ากัมพลราคาแพงเข้าไปหาภิกษุณี ถุลลันหาถึงที่อยู่ ภิกษุณีถุลลันหาชี้แจงให้เห็นชัด ชวนให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ ๗ ทรงมีพระราชประสงค์จะพระราชทานในสิ่งที่ภิกษุณีถุลลันหาต้องการ ภิกษุณีถุลลันหาจึงออกปากทูลขอผ้ากัมพลจากพระราช

วิภังค์ ที่ชื่อว่า ผ้าห่มหนา ได้แก่ ผ้าห่มชนิดหนึ่งที่ใช้ห่มในฤดูหนาว^{๔๖}

คำว่า ฟังขอได้เพียงราคา ๔ กังสะ คือ ฟังขอผ้าที่มีราคา ๑๖ กหาปณะได้

คำว่า ถ้าขอเกินกว่านั้น ความว่า ภิกษุณีออกปากขอผ้าราคาเกินกว่านั้น ต้องอาบัติทุกกฏในขณะที่ขอ ผ่านนั้นเป็นนิสสัคคียเพราะได้มา คือ เป็นของจำต้องสละแก่สงฆ์ แก่คณะหรือแก่ภิกษุณีรูปเดียว

๒.๑๒.๓๗ [๗๘๕] “ลหุปาวรณ ปน ภิกขุณียา, เจตาเปณิตยา อัทธเตยฺยํ กัสปรมฺ เจตาเปตัพพํ. ตโต เจ อุตฺตริ เจตาเปยฺย; นิสฺสัคคิยํ ปาจิตฺติยํ”.

พระบัญญัติ [๗๘๕] ก็ภิกษุณีเมื่อจะขอผ้าห่มบาง ฟังขอได้เพียงราคา ๒ กังสะครึ่งเป็นอย่างมาก ถ้าขอเกินกว่านั้น ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงผ้าเปลือกไม้ราคาแพงเข้าไปหาภิกษุณี ถุลลันหาถึงที่อยู่ ฯลฯ ภิกษุณีถุลลันหาจึงทูลขอผ้าเปลือกไม้จากพระราช

วิภังค์ ที่ชื่อว่า ผ้าห่มบาง ได้แก่ ผ้าห่มชนิดหนึ่งที่ใช้ในฤดูร้อน^{๔๗}

**๓.๑๓.๓๘ (ภข๑)[๔๖๒] “นิฏฺฐิตจิวรสมิ ภิกขุณียา, อุพฺภตฺถสมิ กจินฺ, ทสา-
หปรมฺ, อติเรกจิวรํ ธาเรตัพพํ, ตํ อติกฺกามาเนนิตยา; นิสฺสัคคิยํ ปาจิตฺติยํ”.**

^{๔๔} ๑ กังสะ เท่ากับ ๔ กหาปณะ, ๔ กังสะ จึงเท่ากับ (๔x๔) ๑๖ กหาปณะ (ภข๑.อ. ๓๖๒)

^{๔๕} หมายความว่า ภิกษุณีขอจากคนอื่น ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์ แต่ถ้าขอจากสภธรรมิก ญาติ และคนปวารณา แม้จะราคาเกิน ๔ กังสะ ก็ไม่ต้องอาบัติ (ภข๑.อ. ๓๖๒)

^{๔๖} หมายถึงผ้าห่มเนื้อหนาสำหรับห่มในฤดูหนาว (ปาจิตยาทีโยชนา ๗๘๔/๑๕๘ ม.)

^{๔๗} หมายถึงผ้าห่มเนื้อบางสำหรับห่มในฤดูร้อน (ปาจิตยาทีโยชนา ๗๘๕/๑๕๘ ม.)

พระอนัญญัตติ {๒} [๔๖๒] เมื่อจีวรของภิกษุณีสำเร็จแล้ว เมื่อกฐินเดาะแล้ว^{๔๘} ภิกษุณีพึงทรงอดิเรกจีวร^{๔๙} ไว้ได้ ๑๐ วันเป็นอย่างมาก ให้เกินกำหนดนั้นไป ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์^{๕๐}

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุณีพหุคิยเข้าหมู่บ้านโดยครองไตรจีวร^{๕๑} ๑ ไตร อยู่ในอารามอีก ๑ ไตร สรงน้ำอีก ๑ ไตร, พระอานนท์ต้องการจะถวายอดิเรกจีวรแก่พระสารีบุตร แต่พระสารีบุตรอยู่ที่เมืองอื่น อีก ๙ หรือ ๑๐ วันจึงจะกลับมา

วิภังค์ คำว่า เมื่อจีวร...สำเร็จแล้ว หมายความว่า จีวรของภิกษุเสร็จแล้ว สูญหาย ฉิบหาย ถูกไฟไหม้เสีย หรือภิกษุหมดหวังว่าจะได้ผ้ามาเย็บเป็นจีวร

คำว่า เมื่อกฐินเดาะแล้ว หมายความว่า กฐินเดาะด้วยมาติกาอย่างใด อย่างหนึ่งในมาติกา ๘^{๕๒} หรือสงฆ์เดาะกฐินในระหว่าง^{๕๓}

^{๔๘} “กฐินเดาะ” ในที่นี้ตามศัพท์แปลว่า รื้อไม่สะดึง คือไม่แบบสำหรับซึ่งผ้า หมายถึงยกเลิกอาณิสสงส์กฐินที่ภิกษุณีพึงได้รับ [ดูวิภังค์]

^{๔๙} อดิเรกจีวร คือผ้าส่วนเกินที่เขากลายภิกษุเพิ่มเข้ามาจากผ้าที่อธิฐานเป็นไตรจีวร

^{๕๐} ที่แปลว่า “ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์” นี้เป็นไปตามนัยอธิบายแห่งอรรถกถาว่า “นิสสัคคียปาจิตตีย์, ตมย จีวรํ นิสสัคคียํ โหติ, ปาจิตตียาปตติ จสส โหติ ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์ คือจีวรเป็นนิสสัคคียต้องสละ ภิกษุรูปนั้นต้องอาบัติปาจิตตีย์” (วิ.อ. ๒/๔๖๒-๔๖๓/๑๔๒, กงขา.อ. ๑๘๖)

^{๕๑} ไตรจีวร คือ อันตราวสก (ผ้าถุง) อุตตราสงศ์ (ผ้าห่ม) สังฆาฏิ (ผ้าห่มซ้อนนอก) (วิ.อ. ๒/๔๕๙/๑๓๙)

^{๕๒} มาติกา คือหัวข้อแห่งการเดาะกฐิน ๘ ประการ คือ กฐินเดาะกำหนดด้วยการที่ (๑) ปักกมนันติกากา ภิกษุหลีกไป ไม่คิดจะกลับ (๒) นิภูฐานันติกากา ภิกษุนำผ้าไปนอกสีมา แล้วตัดเย็บจีวร ไม่คิดจะกลับ (๓) สันนิภูฐานันติกากา ภิกษุนำผ้าไปนอกสีมา แล้วตกลงใจจะไม่ตัดเย็บจีวร และไม่คิดจะกลับ (๔) นาสันติกากา ภิกษุนำผ้าไปนอกสีมา ตัดเย็บเป็นจีวร ไม่คิดจะกลับ ผ้าที่ตัดเย็บเป็นจีวรเสียหายไป (๕) สวณันติกากา ภิกษุนำผ้าไปนอกสีมา คิดว่าจะกลับ ตัดเย็บจีวรเสร็จแล้วได้ฟังข่าวว่า กฐินในวัดของตนเดาะเสียแล้ว (๖) อาสาวัจเฐติกากา ภิกษุหลีกไปนอกสีมาด้วยหวังว่าจะได้ผ้า รอคอยผ้าจนหมดหวัง (๗) สีมามิกกันติกากา ภิกษุนำผ้าไปตัดเย็บจีวรอยู่นอกสีมา คิดจะกลับ แต่อยู่นอกสีมาจนกระทั่งกฐินเดาะ (๘) สหพการากา ภิกษุนำผ้าไปตัดเย็บจีวรอยู่นอกสีมา คิดว่าจะกลับ จะกลับ แต่สงฆ์ในวัดของตนพร้อมใจกันเดาะกฐินเสียก่อน (วิ.ม. ๕/๓๑๐/๙๕)

^{๕๓} สงฆ์เดาะกฐินในระหว่าง คือสงฆ์กรานกฐินแล้ว ยังไม่พ้นเขตจีวรกาล มีทายกต้องการจะถวายโอกาสจีวร มาขอให้สงฆ์เดาะกฐิน คือยกเลิกอาณิสสงส์กฐินในระหว่างจีวรกาล (ก่อนหมดเขตอาณิสสงส์กฐิน) พระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้เดาะกฐินได้ (วิ.ภิกขุณี. ๓/๙๒๕/๙๒๖/๑๒๑/๑๒๒)

ชื่อว่า อติเรกจีวร ได้แก่ จีวรที่ไม่ได้อธิษฐาน^{๔๔} ไม่ได้วิกัป^{๔๕}

คำว่า ให้เกินกำหนดนั้นไป ๗ ความว่า เมื่อรุ่งอรุณวันที่ ๑๑ จีวรผืนนั้นเป็นนิสสัคคีย์ คือ เป็นของจำต้องสละแก่สงฆ์ แก่คณะ หรือแก่บุคคล

พวกภิกษุณัฬิพัคคีย์ไม่ยอมคืนจีวรที่มีผู้สละให้ “ภิกษุทั้งหลาย จีวรที่ภิกษุสละแก่สงฆ์ แก่คณะหรือแก่บุคคล จะไม่คืนไม่ได้ ภิกษุใดไม่คืนให้ ภิกษุนั้นต้องอาบัติทุกกฏ

๔.๑๔.๓๙ (ภข๒)[๔๗๕] “นัฏฐิจิตจีวรสัมมิ ภิกขุณิยา, อุฬภตฺตัมมิ กจิเน, เอรตฺตัมปิ เจ, ภิกขุณี ปัณฺจหิ จิวเรหิ, วิปฺวาเสยฺย อัมณตฺร, ภิกขุณี สัมมตฺติยา; นิสฺสัคคิยํ ปาจิตฺติยํ”.

พระอนัฏฐิ [๔๗๕] เมื่อจีวรของภิกษุณีสำเร็จแล้ว เมื่อภูณิเตาะแล้ว ถ้าภิกษุณีอยู่ปราศจากไตรจีวรแม้อันราตรีหนึ่ง ต้องอาบัตินิสสัคคิยปาจิตตีย์ เว้นแต่ภิกษุณีได้รับสมมติ

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุผลากสังฆาฏิไว้กับพวกภิกษุ มีเพียงอุตตราสงค์กับอันตรวาสกออกจาริกไปสู่ชนบท สังฆาฏิเหล่านั้นเก็บไว้นานจึงขึ้นรา, ภิกษุเป็นไข้ไม่สามารถนำไตรจีวรไปได้

ทรงอนุญาตให้สมมติติจีวรวิปวาส ภิกษุผู้เป็นไข่นั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มอุตตราสงค์เฉียงบ่าข้างหนึ่ง กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษา นั่งกระโหย่งประนมมือกล่าวว่า “ท่านผู้เจริญ กระผมเป็นไข้ไม่สามารถนำไตรจีวรไปได้ กระผมขอให้สงฆ์สมมติเพื่อไม่เป็นการอยู่ปราศจากไตรจีวร พึงกล่าวขออย่างนี้เป็นครั้งที่ ๒ พึงกล่าวขออย่างนี้เป็นครั้งที่ ๓

^{๔๔} อธิษฐาน คือการตั้งเอาไว้หรือตั้งใจกำหนดเอาไว้ ได้แก่ ตั้งใจกำหนดเอาไว้ว่าจะ เป็นของประจำตัวชนิดนั้น ๆ เช่น ไตรจีวร บาตร วิธีอธิษฐาน ใช้อย่างคือมีอัมผัส หรือเปล่งวาจาก็ได้ (วิ.ป. ๘/๓๒๒/๒๖๑, วิ.อ. ๒/๔๖๙/๑๔๗)

^{๔๕} คำว่า วิกัป คือทำให้เป็นของสองเจ้าของ คือขอให้ภิกษุสามเณรรูปอื่นร่วมเป็นเจ้าของสิ่งที่วิกัปนั้น ทำให้ไม่ต้องอาบัติ แม้จะเก็บไว้เกินกำหนด

ภิกษุผู้ฉลาดสามารถพึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจาว่า

[๔๗๔] ท่านผู้เจริญ ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุชื่อนี้เป็นไข ไม่สามารถนำไตรจีวรไปได้ เธอขอให้สงฆ์สมมติเพื่อไม่เป็นการอยู่ปราศจากไตรจีวรถ้าสงฆ์พร้อมกันแล้วพึงให้สมมติเพื่อไม่เป็นการอยู่ปราศจากไตรจีวรแก่ภิกษุชื่อนี้ นี่เป็นญัตติ

ท่านผู้เจริญ ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุชื่อนี้เป็นไข ไม่สามารถนำไตรจีวรไปได้ เธอขอให้สงฆ์สมมติเพื่อไม่เป็นการอยู่ปราศจากไตรจีวร สงฆ์ให้สมมติเพื่อไม่เป็นการอยู่ปราศจากไตรจีวรแก่ภิกษุชื่อนี้ ท่านรูปใดเห็นด้วยกับการให้สมมติเพื่อไม่เป็นการอยู่ปราศจากไตรจีวรแก่ภิกษุชื่อนี้ ท่านรูปนั้นพึงนิ่ง ท่านรูปใดไม่เห็นด้วย ท่านรูปนั้นพึงทักท้วง

การสมมติเพื่อไม่เป็นการอยู่ปราศจากไตรจีวร สงฆ์ให้แก่ภิกษุชื่อนั้นแล้ว สงฆ์เห็นชอบ เพราะฉะนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าขอถือความนิ่งนั้นเป็นมติอย่างนี้”

วิภังค์ คำว่า ถ้าภิกษุอยู่ปราศจากไตรจีวรแม้สิ้นราตรีหนึ่ง ความว่า ภิกษุอยู่ปราศจากสังฆาฏิ อุตตราสงค์หรืออันตราสกผืนใดผืนหนึ่ง แม้คืนเดียว

๕.๑๕.๔๐ (ภข๓)[๔๙๙] “**นิฏฐิตจีวรสัมมิ ภิกขุณิยา, อุพภัตถัมมิ กจิเน, ภิกขุณิยา ปเนว, อกาลจีวร อุปปัชชเชยฺย. อากัฆมานาย ภิกขุณิยา ปฏิคฺคเหตัพพะ. ปฏิคฺคเหตฺวา ชีปฺปเมว กาเรตัพพะ, โน จัสส ปาริปุริ, มาสปรมํ ตาย ภิกขุณิยา, ตํ จีวรํ นิกฺขิปปิตัพพะ, อุหฺสส ปาริปุริยา, สติยา ปัจจาสาย. ตโต เจ อุตฺตรํ นิกฺขิเปยฺย, สติยาปิ ปัจจาสาย; นิสสัคคิยฺ ปาจิตติยํ”.**

พระบัญญัติ [๔๙๙] เมื่อจีวรของภิกษุณีสำเร็จแล้ว เมื่อกลิ่นเฒ่าแล้ว อกาลจีวรเกิดขึ้นแก่ภิกษุณี ภิกษุณีต้องการก็พึงรับไว้ได้ ครั้นรับแล้วพึงรับให้ทำเป็นจีวร ถ้าผ่านนั้นมีไม่พอ เมื่อมีความหวังว่าจะได้ผ้ามาเพิ่ม ภิกษุณีนั้นพึงเก็บผ้าสำหรับทำจีวรนั้นไว้ไม่เกิน ๑ เดือน เพื่อเพิ่มผ้าสำหรับทำจีวรที่ยังขาดให้ครบ ถ้าเก็บเกินกำหนดนั้น แม้มีความหวังว่าจะได้ผ้ามาเพิ่ม ต้องอาบัตินิสัคคิยปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ อกาลจิวร^{๕๖} ได้เกิดขึ้นแก่ภิกษุรูปหนึ่ง ท่านจะทำจิวรแต่ผ้าไม่พอ ภิกษุทั้งหลายจึงเก็บไว้เกิน ๑ เดือน

วิภังค์ ที่ชื่อว่า อกาลจิวร ได้แก่ ผ้าที่เกิดขึ้นตลอด ๑๑ เดือน ในเมื่อไม่ได้กรานกฐิน ผ้าที่เกิดขึ้นตลอด ๗ เดือน ในเมื่อได้กรานกฐินแล้ว แม้ผ้าที่เขาถวาย เจาะจงในกาล นี้ชื่อว่า อกาลจิวร^{๕๗}

คำว่า เกิดขึ้น คือ เกิดจากสงฆ์ จากคณะ จากญาติ จากมิตร หรือที่เป็นผ้า บังสกุล หรือที่ได้มาด้วยทรัพย์ของตน

คำว่า ครั้นรับแล้วพึงรีบให้ทำ คือ พึงให้ทำเสร็จภายใน ๑๐ วัน

คำว่า ถ้าผ้านั้นมีไม่พอ คือ ผ้าไม่เพียงพอที่จะทำเป็นไตรจิวรผืนใดผืนหนึ่ง

๖.๑๖.๔๑ (ภขจ)[๕๑๘] “ยา ปน ภิกขุณี, อัมมัตถก คหปตี วา, คหป-
ตานี วา, จิวร วิณฺเณเปยฺย; อัมมัตถ สมยา, นิสฺสัคคิย ปาจิตติย. ตตฺถาย
สมโย อจฺฉิन्हจิวรา วา โหติ, ภิกขุณี ญฺหฺจจิวรา วา; อโย ตตฺถ สมโย”.

พระอนุบัญญัติ [๕๑๘] อนึ่ง ภิกษุณีใดออกปากขอจิวรจากคฤหัสถ์ชายหรือ
คฤหัสถ์หญิงผู้ไม่ใช่ญาติ นอกสมัย ต้องอาบัตินิสสัคคิยปาจิตตีย์ สมัยในข้อนั้น
คือ ภิกษุณีถูกขังจิวรไป หรือจิวรสูญหาย นี่เป็นสมัยในข้อนั้น

ต้นบัญญัติ พระอุปนันทศากยบุตรแสดงธรรมีกถา^{๕๘} แก่บุตรเศรษฐี เขาจึง
ปวารณาถวายปัจจัย ๔ พระอุปนันทศากยบุตรออกปากขอผ้าที่บุตรเศรษฐีนุ่งห่ม
อยู่ บุตรเศรษฐีจึงนุ่งผ้าผืนเดียวกลับไป, ภิกษุหลายรูปถูกขังจิวรระหว่างเดิน

^{๕๖} อกาลจิวร หมายถึงผ้าสำหรับทำจิวรที่เกิดขึ้นนอกฤดูกฐิน คือนอกกาลที่ภิกษุจะพึงรับผ้าผืนที่ ๔
นอกจากไตรจิวรเก็บไว้ได้

^{๕๗} คือ (๑) ตั้งแต่ แรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๒ ถึงขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ของปีถัดไปสำหรับผู้ไม่ได้กราน
กฐิน รวมเป็น ๑๑ เดือน (๒) ตั้งแต่แรม ๑ ค่ำ เดือน ๔ ถึง ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ในปีเดียวกัน
สำหรับผู้ได้กรานกฐิน รวมเป็น ๗ เดือน

^{๕๘} เรียกว่า สติการสอน หรือ เทศนาวิธี ๔ คือ (๑) สันทสสนา ชี้แจงให้เห็นชัด (๒) สมาทปนา ขวน
ให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ (๓) สมุตเตชนา เราใจให้อาจหาญแกลัวกล้า (๔) สัมปหังสนา ปลอดภัยโลม
ใจให้สดชื่นร่าเริง

ทางไกล ไม่ยอมออกปากขอจีวรจากคฤหัสถ์ชายหรือคฤหัสถ์หญิงผู้ไม่ใช่ญาติ
เปลือยกายไปถึงกรุงสาวัตถี

วิภังค์ ที่ชื่อว่า ผู้ไม่ใช่ญาติ คือ ไม่ใช่คนที่เกี่ยวเนื่องกันทางมารดาหรือทาง
บิดา ตลอดเจ็ดชั่วคน^{๕๙}

คำว่า นอกสมัย คือ ยกเว้นสมัย

ที่ชื่อว่า ภิกษุถูกชิงจีวรไป ได้แก่ จีวรของภิกษุที่พระราชา โจร นักเลงหรือ
คนบางพวกชิงเอาไป

ที่ชื่อว่า จีวรสูญหาย ได้แก่ จีวรของภิกษุถูกไฟไหม้ น้ำพัด หนูหรือปลวกกัด
หรือที่ใส่สอยจนเก่า

ภิกษุออกปากขอนอกสมัย ต้องอาบัติทุกกฏเพราะพยายาม จีวรเป็นนิสสัคคีย์
เพราะได้มา คือเป็นของจำต้องสละแก่สงฆ์ แก่คณะหรือแก่บุคคล

**๗.๑๗.๔๒ (ภข๗)[๕๒๓] “ตัณเฑ อัมมัตโก, คหปติ วา, คหปตานี วา
พหูหิ จิวเรหิ, อภิหังจํ ปวาเรยฺย. สันตรุตฺตรปรมํ ตาย ภิกฺขุณฺยา, ตโต จิวริ
สาทิตฺตํ. ตโต เจ อุตฺตรํ สาทิเยยฺย; นิสฺสัคคิยฺ ปาจิตฺติยํ”.**

พระบัญญัติ [๕๒๓] ถ้าคฤหัสถ์ชายหรือคฤหัสถ์หญิงผู้ไม่ใช่ญาติ นำจีวร
จำนวนมากมาปวารณาภิกษุณีนั้น ภิกษุณีนั้นพึงยินดีจีวรมีอุตตราสงค์และอันตร
วาสกเป็นอย่างมากจากจีวรที่เขานำมานั้น ถ้ายินดีเกินกว่านั้น ต้องอาบัตินิส
สัคคียปาจิตติย

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุณีพาศักดิ์เข้าไปหาพวกภิกษุที่ถูกโจรชิงจีวรและได้จีวร
มาครบแล้ว กล่าวว่า จะออกปากขอจีวรจากคฤหัสถ์ชายหรือคฤหัสถ์หญิงผู้ไม่ใช่
ญาติเพื่อพวกท่าน แล้วออกปากขอจีวรเป็นอันมาก

^{๕๙} เจ็ดชั่วคน คือวงศ์สกุลที่สืบสายโลหิตกันมา นับตั้งแต่ตัวภิกษุขึ้นไป ๓ ชั้น คือชั้นพ่อ ชั้นปู่ และ
ชั้นทวด กับนับจากตัวภิกษุลงมาอีก ๓ ชั้น คือชั้นลูก ชั้นหลาน และชั้นเหลน รวมเป็นเจ็ดชั่วคน
(วิ.อ. ๒/๕๐๓-๕/ ๑๖๕-๑๖๖)

วิภังค์ คำว่า นำ...มาปวารณา คือ นำมาปวารณาว่า ท่านจงรับจีวรตามที่ปรารภณาเถิด

คำว่า ภิกษุณัณพึงยินดีจีวรมีอุตตราสงค์และอันตราวาสกเป็นอย่างมากจากจีวรที่เขานำมานัณ ความว่า ถ้าจีวรหาย ๓ ผืน เธอพึงยินดี ๒ ผืน จีวรหาย ๒ ผืน พึงยินดี ๑ ผืน หายผืนเดียวไม่พึงยินดี

คำว่า ถ้ายินดีเกินกว่านั้น ความว่า ภิกษุออกปากขอเกินกว่านั้น ต้องอาบัติทุกกฏเพราะพยายาม จีวรเป็นนิสัคคิยเพราะได้มา คือเป็นของจำต้องสละแก่สงฆ์ แก่คณะหรือแก่บุคคล

๘.๑๘.๔๓ (ภข๘)[๕๒๘] “ภิกขุณี ปเนว, อุททิสส์ อัมมัตกัสส, คหป-
ติสส์ วา, คหปตานิยา วา จีวรเจตาปนํ อุปัททัง โหติ; ‘อิมินา จีวรเจตาป-
เนน, จีวร เจตาเปตฺวา, อิตถัณนามํ ภิกขุณี, จีวเรณ อัจฉาเทสสามิ’ติ. ตตฺตร
เจ สา ภิกขุณี, ปุพฺเพ อปฺปวาริตา อุปสํกมิตฺวา จีวเร วิกปปี อापชฺเชยฺย;
‘สาธุ วต มํ, อายุสฺมา อิมินา จีวรเจตาปเนน, เอวรูปิ วา เอวรูปิ วา, จีวร
เจตาเปตฺวา, อัจฉาเทหิ’ติ. กัลยาณกมฺยตํ อุปาทาย; นิสสัคคิยํ ปาจิตติย”.

พระบัญญัติ [๕๒๘] ก็คฤหัสถ์ชายหรือคฤหัสถ์หญิงผู้ไม่ใช่ญาติ ตระเตรียม
ทรัพย์เป็นค่าจีวร เจาะจงภิกษุณีว่า “เราจะซื้อจีวรด้วยทรัพย์เป็นค่าจีวรนี้ แล้ว
นิมนต์ภิกษุณีซื้อนี้ให้ครองจีวร” ถ้าภิกษุณีนัณซึ่งเขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไป
กำหนดชนิดจีวรในที่ที่เขาเตรียมจีวรไว้ เพราะต้องการจีวรดีว่า “ดีละ ท่านจงซื้อ
จีวรเช่นนั้นเช่นนี้ด้วยทรัพย์เป็นค่าจีวรนี้แล้วให้อาตมาครองเถิด” ต้องอาบัตินิส
สัคคิยปาจิตติย

ต้นบัญญัติ พระอุปนัณทศากยบุตรทราบวว่า ชายคนหนึ่งต้องการถวายจีวรแก่
ท่าน จึงเข้าไปหาผู้นัณถึงที่อยู่ แล้วกำหนดชนิดจีวรที่ต้องการ

วิภังค์ คำว่า ให้...ครอง คือ ถวาย

คำว่า เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน คือ ทายกไม่ได้กล่าวไว้ก่อนวว่า “ท่านผู้เจริญ
ท่านต้องการจีวรชนิดไหน กระผมจะซื้อจีวรชนิดไหนถวายท่าน”

คำว่า กำหนดชนิดจีวร คือ กำหนดว่า ขอให้เป็นผ้ายาว กว้าง เนื้อแน่นหรือเนื้อละเอียด

เขาซื้อ จีวรผืนยาว กว้าง เนื้อแน่น หรือเนื้อละเอียดตามคำของภิกษุ นั้น ต้องอาบัติทุกกฏเพราะพยายาม จีวรเป็นนิสสัยศัคคีย์เพราะได้มา คือเป็นของจำต้องสละแก่สงฆ์ แก่คณะหรือแก่บุคคล

๙.๑๙.๔๔ (ภข๙)[๕๓๓] “ภิกษุนี้ ปเนา, อุททิสส์ อุภิน्ह อัมมัตถกาน्ह, คหปตีนัง วา คหปตานีนัง วา, ปัจเจกจีวรเจตาปนาหิ, อุปัชฌาหิ โหหนติ; ‘อิมหิ มยํ ปัจเจกจีวรเจตาปเนหิ, ปัจเจกจีวรานิ เจตาเปตฺวา, อิตถันนามํ, ภิกษุนี้ จีวรเห, อัจฉาเทสสามา’ติ. ตตฺร เจ สา ภิกษุนี้, ปุพฺเพ อปฺปาวริตา อุปสกมิตฺวา จีวเร, วิกัปปิ อาปัชเชยฺย; ‘สาธุ วต, มํ อายสฺมณฺโธ, อิมหิ ปัจเจกจีวรเจตาปเนหิ, เอวรูปํ วา เอวรูปํ วา, จีวรํ เจตาเปตฺวา อัจฉาเทถ, อุโฆว สันตา เอเกนา’ติ. กัลยาณกัมมยตฺ อุปาทาย; นิสสัยศัคคีย์ ปาจิตตียํ”.

พระบัญญัติ [๕๓๓] ก็คฤหัสถ์ชายหรือคฤหัสถ์หญิงผู้ไม่ใช่ญาติ ๒ คน เตรียมทรัพย์เป็นค่าจีวรคนละผืน เจะจงภิกษุนี้ว่า “พวกเราซื้อจีวรคนละผืนด้วยทรัพย์เป็นค่าจีวรคนละผืนนี้แล้วนิมนต์ภิกษุนี้ซื้อให้ครองจีวรหลายผืน” ถ้าภิกษุนี้ซึ่งพวกเขาไม่ได้พิจารณาไว้ก่อน เข้าไปกำหนดชนิดจีวรในที่ที่เขาเตรียมจีวรไว้ เพราะต้องการจีวรดีว่า “ดีละ ท่านทั้งสองจงรวมกันซื้อจีวรเช่นนั้น เช่นนี้ ด้วยทรัพย์เป็นค่าจีวรคนละผืนนี้ แล้วนิมนต์อาตมาให้ครองเถิด” ต้องอาบัตินิสสัยศัคคีย์ปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พระอุปัชฌาย์บอกบุตรสาวว่า ชาย ๒ คนต้องการถวายจีวรแก่ท่าน จึงเข้าไปหาบุรุษทั้งสองถึงที่อยู่ แล้วกำหนดชนิดจีวรที่ต้องการ

วิภังค์ คำว่า ท่านทั้งสองจงรวมกัน คือ คน ๒ คนร่วมกัน

๑๐.๒๐.๔๕ (ภข๑๐)[๕๓๔] “ภิกษุนี้ ปเนา, อุททิสส์ ราชา วา ราชโกตโธ วา, พฺรารทฺมโณ วา, คหปติโก วา, ทูเตน จีวรเจตาปนํ, ปหิณฺเวยฺย. ‘อิมินา

จิวรเจตาปนเน จิวร เจตาเปตฺวา, อิตถันนํ ภิกฺขุณี, จิเรน อัจฉาเทหิ'ติ.
 โส เจ ทฺวโต ตํ, ภิกฺขุณี อุปสํกมิตฺวา, เอวํ วเทยฺย; 'อิทฺ โข อัยฺเย อัยฺยํ, อุทฺทิสฺส
 จิวรเจตาปนํ, อากตํ ปฏิคฺคัณฺหาตุ, อัยฺยา จิวรเจตาปนฺน'ติ. ตาย ภิกฺขุณียา,
 โส ทฺวโต, เอวํสฺส วณฺเีย; 'น โข มยฺ อวฺโส จิวรเจตาปนํ ปฏิคฺคัณฺหามาติ.
 จิวรณฺจ โข มยฺ ปฏิคฺคัณฺหาเม, กาเลน กัปปิยนฺ'ติ. โส เจ ทฺวโต, ตํ ภิกฺขุณี เอวํ
 วเทยฺย; 'อตฺถิ ปนํยฺยาย, โกจิ เวยฺยวัจจกโร'ติ. จิวรตฺถิกาย ภิกฺขเว
 ภิกฺขุณียา, เวยฺยวัจจกโร นิตฺทิสตฺทํโพ, อารามโก วา อุปาสโก วา; 'เอโส โข
 อวฺโส, ภิกฺขุณี เวยฺยวัจจกโร'ติ. โส เจ ทฺวโต ตํ เวยฺยวัจจกํ สัณฺญาเป-
 ตฺวา, ตํ ภิกฺขุณี อุปสํกมิตฺวา, เอวํ วเทยฺย; 'ยํ โข อัยฺเย อัยฺยา เวยฺยวัจจกํ
 นิตฺทิส. สัณฺญตฺโต โส มยา อุปสํกมตุ อัยฺยา, กาเลน จิเรน ตํ อัจฉาเทสฺสตี'
 ติ. จิวรตฺถิกาย ภิกฺขเว ภิกฺขุณียา, เวยฺยวัจจกโร อุปสํกมิตฺวา, ทวิตฺตักฺขัตตํ
 โจเทตฺทํโพ สารตฺทํโพ; 'อตฺถิ เม อวฺโส จิเรนา'ติ. ทวิตฺตักฺขัตตํ โจทยมา-
 นา สารยมานา. ตํ จิวรํ อภินิปฺพาเทยฺย. อิจฺเจตํ กุสลํ; โน เจ อภินิปฺพาเทยฺย,
 จตุรฺกฺขัตตํ ปัณฺจกฺขัตตํ ฉกฺขัตตํปรมํ ตฺถนํให้ญฺตาย, อุทฺทิสฺส จาตฺทํพํ. จตุรฺกฺขัต-
 ตํ ปัณฺจกฺขัตตํ ฉกฺขัตตํปรมํ ตฺถนํให้ญฺตา, อุทฺทิสฺส ติฏฺฐมานา ตํ จิวรํ อภินิป-
 ภาเทยฺย. อิจฺเจตํ กุสลํ; โน เจ อภินิปฺพาเทยฺย. 'ตโต เจ อุตฺตรํ วายมมานา,
 ตํ จิวรํ อภินิปฺพาเทยฺย. นิสฺสัคคิยํ ปาจิตฺติยํ. โน เจ อภินิปฺพาเทยฺย ยตฺสฺสา
 จิวรเจตาปนํ อากตํ ตตฺถ สามํ วา, คณฺตํพํ, ทฺวโต วา ปาเทตฺทํโพ; 'ยํ โข
 ตฺเมหํ อายสฺมณฺโต ภิกฺขุณี, อุทฺทิสฺส จิวรเจตาปนํ ปหิณฺตถ, น ตณฺตสฺสา
 ภิกฺขุณียา กิณฺจि อตฺถิ อนฺุโถติ, ยฺยชฺชนํตายสฺมณฺโต สกํ มา โว, สกํ วิณฺสสา'ติ;
 อยํ ตตฺถ สามํจี'ติ.

พระบัญญัติ [๕๓๗] ก็พระราชฯ ราชอาณาตย์ พราหมณ์หรือคหบดีผู้ใดผู้หนึ่ง
 ส่งทูตมาถวายทรัพย์สินเป็นค่าจิวรเจาจะจงภิกษุณีพร้อมกับสั่งว่า “ท่านจงเอาทรัพย์สิน
 เป็นค่าจิวรนี้ซื้อจิวร แล้วนิมนต์ภิกษุณีผู้นี้ให้ครองจิวร” ถ้าทูตนั้นเข้าไปหา

ภิกษุณีนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า “ท่านผู้เจริญ กระผมนำทรัพย์เป็นค่าจีวรนี้มาเจาะจง พระคุณเจ้า พระคุณเจ้าจงรับทรัพย์เป็นค่าจีวรเถิด” ภิกษุณีนั้นฟังกล่าวกับทูตนั้น อย่างนี้ว่า “พวกอาตมารับทรัพย์เป็นค่าจีวรไม่ได้ รับเฉพาะจีวรที่สมควรตาม กาล” ถ้าทูตนั้นฟังกล่าวกับภิกษุณีนั้นอย่างนี้ว่า “ก็มีใครผู้เป็นไวยาวัจกรของ ท่านบ้างไหม” ภิกษุณีผู้ต้องการจีวรพึงแสดงคนวัดหรืออุบาสกให้เป็นไวยาวัจกร ว่า “ผู้เป็นไวยาวัจกรของภิกษุณีทั้งหลาย” ถ้าทูตตกลงกับไวยาวัจกรแล้วเข้าไป หาภิกษุณีนั้น กล่าวอย่างนี้ว่า “ข้าพเจ้าตกลงกับคนที่ท่านแนะนำว่าเป็นไวยาวัจกรแล้ว ท่านจงไปหาในเวลาอันสมควร เขาจะนิมนต์ท่านให้ครองจีวร” ภิกษุณีทั้งหลาย ภิกษุณีต้องการจีวรพึงเข้าไปหาไวยาวัจกรแล้วทวงหรือเตือน ๒-๓ ครั้งว่า “อาตมาต้องการจีวร” เมื่อทวงหรือเตือน ๒-๓ ครั้ง ให้เขาจัดจีวรสำเร็จได้ นั้นเป็นการดี ถ้าไม่สำเร็จ พึงไปยื่นแสดงตนหนึ่ง ๆ ถึง ๔ ครั้ง ๕ ครั้ง หรือ ๖ ครั้ง เป็นอย่างมาก เมื่อยื่นแสดงตนหนึ่ง ๆ ถึง ๔ ครั้ง ๕ ครั้ง หรือ ๖ ครั้งเป็นอย่างมากแล้ว ให้เขาจัดจีวรสำเร็จได้ นั้นเป็นการดี ถ้าพยายามเกินกว่านั้น ให้เขาจัดจีวรสำเร็จได้ ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตติย ถ้าไม่สำเร็จ พึงไปเองหรือส่งทูตไปในสำนักที่เขาสงฆ์ทรัพย์เป็นค่าจีวรมา กล่าวว่า “ทรัพย์เป็นค่าจีวรที่ท่านส่งไป เจาะจงภิกษุณีรูปใดไม่ได้อันวยประโยชน์อะไรแก่ภิกษุณีสรูปนั้นเลย ท่านจงทวงทรัพย์ของท่านคืนมา ทรัพย์ของท่านอย่าเสียหายเลย” นี่เป็นการทำที่สมควรในเรื่องนั้น

ต้นบัญญัติ มหาอมาตย์อุปัฏฐากของพระอุปนันทศากยบุตรส่งทูตไปถวาย ทรัพย์เป็นค่าจีวร พระอุปนันทศากยบุตรจึงให้อุบาสกคนหนึ่งเป็นไวยาวัจกร ต่อมา มหาอมาตย์ขอให้ใช้สอยจีวร พระอุปนันทศากยบุตรจึงไปหาอุบาสกถึงที่อยู่ ในคราวประชุมของชาวนิคม ทำให้อุบาสกไปประชุมล่าช้าและต้องเสียค่าปรับ

วิภังค์ ถ้าทูตตกลงกับไวยาวัจกรแล้วพึงเข้าไปหาภิกษุกล่าวอย่างนี้ว่า “กระผมตกลงกับคนที่ท่านแนะนำว่าเป็นไวยาวัจกรแล้ว ท่านจงไปหาในเวลาอันสมควร เขาจะนิมนต์ท่านให้ครองจีวร” ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุต้องการจีวรพึงเข้าไปหาไวยาวัจกรแล้วทวง หรือเตือน ๒-๓ ครั้งว่า “อาตมาต้องการจีวร” ไม่พึงกล่าวกับเขาว่า

“ท่านจงให้จีวรแก่อาตมา นำจีวรมาให้อาตมา แลกจีวรให้อาตมา หรือจงซื้อจีวรให้อาตมา” แม้ครั้งที่ ๒ ก็ฟังกล่าวกับเขา แม้ครั้งที่ ๓ ก็ฟังกล่าวกับเขา ถ้าให้เขาจัดการสำเร็จได้ นั้นเป็นการดี ถ้าไม่สำเร็จ ฟังไปยืนแสดงตนนิ่ง ๆ ในที่นั้น ไม่ฟังนั่งบนอาสนะ ไม่ฟังรับอำมิส ไม่ฟังกล่าวธรรม เมื่อเขาถามว่า “มารุระอะไร” ฟังกล่าวกับเขาว่า “ท่านจงรู้เองเถิด” ถ้านั่งบนอาสนะ หรือรับอำมิส หรือกล่าวธรรม ชื่อว่า ตัดโอกาส^{๖๐} แม้ครั้งที่ ๒ ก็ฟังยืน แม้ครั้งที่ ๓ ก็ฟังยืน ทวง ๔ ครั้ง ฟังยืนได้ ๔ ครั้ง ทวง ๕ ครั้ง ฟังยืนได้ ๒ ครั้ง ทวง ๖ ครั้ง แล้วไม่ฟังไปยืน^{๖๑} ถ้าเธอพยายามยิ่งกว่านั้น ให้เขาจัดจีวรสำเร็จ ต้องอาบัติทุกกฏเพราะพยายาม จีวรเป็นนิสสัคคีย์เพราะได้มา คือเป็นของจำต้องสละแก่สงฆ์ แก่คณะหรือแก่บุคคล

๓. หมวดว่าด้วยบาตร (๒)

๑.๒๑.๔๖ (ภข๑๘)[๕๘๓] “ยา ปน ภิกขุณี ชาตुरुปรชตฺ อุดคฺคเณหฺย วา, อุดคฺคเณหาเปยฺย วา, อุปนิกขิตฺต วา สาทิเยยฺย; นิสฺสัคคิยฺ ปาจิตฺติย”.

พระบัญญัติ [๕๘๓] ก็ภิกษุณีได้รับหรือใช้ให้ผู้อื่นรับทองและเงิน หรือยินดีทองและเงินที่เขาเก็บไว้ให้ ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตติย

ต้นบัญญัติ พระอุปนันทศากยบุตรเป็นพระประจำตระกูลของตระกูลหนึ่ง ตระกูลนั้นจะถวายเนื้อ แต่ไม่อาจถวาย เขาจึงจะนากหาปณะไปแลกสิ่งอื่นถวาย พระอุปนันทศากยบุตรจึงให้เขาถวายกหาปณะ เขาถวายแล้วตำหนิ ประณาม โพนทะนาว่า “พระสมณะเชื้อสายศากยบุตรเหล่านี้รับรูปิยะ^{๖๒} เหมือนพวกเรา”

วิภังค์ ที่ชื่อว่า ทอง พระองค์ตรัสหมายถึงวัตถุที่มีสัจจพระณีของพระศาสดา ที่ชื่อว่า เงิน ได้แก่ กหาปณะ มาสกที่ทำด้วยโลหะ มาสกที่ทำด้วยไม้ มาสกที่ทำด้วยหนัง ที่ใช้เป็นอัตราสำหรับแลกเปลี่ยนซื้อขายกัน

^{๖๐} ตัดโอกาส คือ ตัดเหตุแห่งการมา (อาคตการณั ภณชติ วิ.อ. ๒/๕๓๘-๕๓๙/๑๘๑)

^{๖๑} ทวง ๑ ครั้งมีค่าเท่ากับยืน ๒ ครั้ง (วิ.อ. ๒/๕๓๘-๕๓๙/๑๘๑)

^{๖๒} “รูปิยะ” หมายถึงทองและเงิน (วิ.อ. ๒/๕๘๖/๒๐๗)

คำว่า หรือยินดีทองและเงินที่เขาเก็บไว้ให้ ความว่า ภิกษุยินดีรูปียะที่เขาเก็บไว้ให้โดยบอกว่า “สิ่งนี้เป็นของท่าน” ดังนั้น รูปียะนั้นเป็นนิสสัคคีย์ คือเป็นของจำต้องสละในท่ามกลางสงฆ์

วิธีสละรูปียะที่เป็นนิสสัคคีย์ ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มอุตตราสงค์ เฌียงป่าข้างหนึ่ง กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษา นั่งกระโหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า “ท่านผู้เจริญ กระผมรับรูปียะไว้ รูปียะนี้ของกระผมเป็นนิสสัคคีย์ กระผมสละรูปียะนี้แก่สงฆ์” ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ

ภิกษุผู้ฉลาดสามารถพึงรับอาบัติ

ถ้าคนงานวัดหรืออุบาสกผ่านมา พึงบอกเขาว่า “ท่านจงรู้สิ่งนี้” ถ้าเขากล่าวว่า “จะให้กระผมนำสิ่งนี้ไปแลกอะไรมา” ไม่ควรบอกเขาว่า “จงนำของ นี้ ๆ มา” ควรบอกแต่ของที่เป็นกบปียะ เช่น เนยใส น้ำมัน น้ำผึ้ง หรือน้ำอ้อย

ถ้าเขานำรูปียะนั้นไปแลกของที่เป็นกบปียะมาถวาย ยกเว้นภิกษุผู้รับรูปียะนั้นนอกนั้นทุกรูปฉันได้

ถ้าทำได้อย่างนี้ นั่นเป็นการดี ถ้าทำไม่ได้ พึงบอกเขาว่า “ท่าน โปรดทิ้งของนี้” ถ้าเขาทิ้งให้ นั่นเป็นการดี ถ้าไม่ทิ้งให้ พึงแต่งตั้งภิกษุผู้ประกอบด้วยคุณสมบัติ ๕ อย่างให้เป็นผู้ทิ้งรูปียะ^{๒๓}

ภิกษุผู้ได้รับแต่งตั้งนั้นพึงทิ้งรูปียะไป อย่างกำหนดที่ตก ถ้าทิ้งโดยกำหนดที่ตก ต้องอาบัติทุกกฏ

๒.๒๒.๔๗ (ภข๑๙)[๕๘๘] “ยา ปน ภิกขุณี, นานปีปการกัม รุปียสโวิหารัง สมาปซ์เชยฺย; นิสสัคคีย ปาจิตตีย”.

พระบัญญัติ [๕๘๘] ก็ภิกษุณีใดทำการแลกเปลี่ยนกันด้วยรูปียะชนิดต่าง ๆ ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์

^{๒๓} คุณสมบัติของภิกษุผู้ทิ้งรูปียะ ๕ อย่าง ได้แก่ ๑. ไม่ลำเอียงเพราะชอบ ๒. ไม่ลำเอียงเพราะชัง ๓. ไม่ลำเอียงเพราะหลง ๔. ไม่ลำเอียงเพราะกลัว ๕. รู้วิธีว่าเป็นอันทิ้งหรือไม่เป็นอันทิ้งรูปียะ

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุณีพค์คีย์แลกเปลี่ยนกันด้วยรูปยะชนิดต่าง ๆ
วิภังค์ ที่ชื่อว่า ชนิดต่าง ๆ คือ เป็นรูปพรรณบ้าง ไม่เป็นรูปพรรณบ้าง เป็น
 ทั้งรูปพรรณและไม่เป็นรูปพรรณบ้าง

ที่ชื่อว่า เป็นรูปพรรณ ได้แก่ เครื่องประดับศีรษะ เครื่องประดับคอ เครื่อง
 ประดับมือ เครื่องประดับเท้า เครื่องประดับสะเอว

ที่ชื่อว่า ไม่เป็นรูปพรรณ พระองค์ตรัสถึงรูปยะที่ทำเป็นแท่ง

ที่ชื่อว่า รูปยะ ได้แก่ วัตถุที่มีสัจจุพระณวิของพระศาสดา กหาปณะ มาสกาที่
 ทำด้วยโลหะ มาสกาที่ทำด้วยไม้ มาสกาที่ทำด้วยครั้ง ที่ใช้เป็นอัตราสำหรับ
 แลกเปลี่ยนซื้อขายกัน

๓.๒๓.๔๘ (ภข๒๐)[๕๙๔] “ยา ปน ภิกขุณี, นานปีปการกั กยวิภักยั
 สมาปซ์เชยฺย; นิสส์คคียั ปาจิตติยั”.

พระบัญญัติ [๕๙๔] ก็ภิกษุณีใดทำการซื้อขายมีประการต่าง ๆ ต้องอาบัตินิส
 สคคียปาจิตติยั

ต้นบัญญัติ พระอุปนันทศากยบุตรชานาญการตัดเย็บจีวร ท่านเอาผ้าเก่าทำ
 สังฆาฏิแล้วย้อม จัดแต่งแล้วใช้หมั ปริพาชกผู้หนึ่งห่มผ้าราคาแพงแล้วแลกผ้านั้น
 มา ภายหลังต้องการผ้าของตนคืน พระอุปนันทศากยบุตรไม่ให้

วิภังค์ ที่ชื่อว่า มีประการต่าง ๆ ได้แก่ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะและคิลาน
 ปัจจัย เกสัชบริหาร โดยที่สุตกระทั้งก่อนจฺรณ ไม่ชำระพื้นหรือด้ายชายผ้า

คำว่า ทำการซื้อขาย คือ ภิกษุพูดเป็นเชิงบังคับว่า “ท่านจงให้ของสิ่งนี้ด้วย
 ของนี้ นำของสิ่งนี้มาด้วยของนี้ แลกเปลี่ยนของสิ่งนี้ด้วยของนี้ จ่ายของสิ่งนี้ด้วย
 ของนี้” ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ

ก็ต่อเมื่อสิ่งของของตนตกไปอยู่ในมือของคนอื่น และสิ่งของของคนอื่นตกมา
 อยู่ในมือของตนจัดเป็นการซื้อขายกัน เป็นนิสคคียั คือเป็นของจำต้องสละแก่
 สงฆ์ แก่คณะหรือแก่บุคคล

๔.๒๔.๔๙ (ภข๒๒)[๖๑๒] “ยา ปน ภิกขุณี อุณปัจจัพพะธเนน ปัตเตน, อัมมํ นวํ ปัตตํ เจตาเปยฺย; นิสฺสัคคิยํ ปาจิตตํ. ตาย ภิกขุณียา โส ปัตโต ภิกขุณีปริสาย นิสฺสัชชิตฺตํ. โย จ ตสฺสา ภิกขุณีปริสาย, ปัตตปริยฺหนโต, โส จ ตสฺสา ภิกขุณียา, ปทาตฺตํ; ‘อยํ เต ภิกขุณี ปัตโต ยาว เกทนาย ธาเรตฺตํ’ติ. อยํ ตตฺถ สามิจิ”ติ.

พระบัญญัติ [๖๑๒] ก็ภิกษุณีใดมีบาตรที่มีรอยซ่อมหย่อนกว่า ๕ แห่ง^{๖๔} ขอบาตรใหม่ใบอื่น ต้องอาบัตินิสสัคคิยปาจิตตีย์ ภิกษุณีนั้นพึงสละบาตรใบนั้นในภิกษุณีบริษัท บาตรใบสุดท้ายอันภิกษุณีบริษัทนั้นพึงมอบให้ภิกษุณีนั้นด้วยสั่งว่า “ภิกษุณี บาตรนี้เป็นของเธอ พึงใช้จนกว่าจะแตก” นี่เป็นการทำที่สมควรในเรื่องนั้น

ต้นบัญญัติ นายช่างหม้อปวารณาจะถวายบาตรแก่ภิกษุผู้ต้องการบาตร ภิกษุทั้งหลายไม่รู้ประมาณ ขอบาตร นายช่างมัวทำบาตรจนไม่สามารถทำการค้าขายอย่างอื่น ๆ, บาตรของภิกษุรูปหนึ่งแตก จึงเกี่ยวรับбинทบาตรด้วยมือ, พระฉัพพัคคีย์มีบาตรแตก กะเทาะ มีรอยขีดขีดเพียงเล็กน้อย ขอบาตรมาเป็นอันมาก

วิภังค์ บาตรที่ชื่อว่า ไม่มีรอยซ่อม ได้แก่ บาตรไม่มีรอยร้าวถึง ๒ นิ้ว

บาตรที่ชื่อว่า มีรอยซ่อม ได้แก่ บาตรมีรอยร้าวยาว ๒ นิ้ว

บาตรที่ชื่อว่า ใหม่ พระผู้มีพระภาคตรัสมุ่งเอาการออกปากขอมา

คำว่า ขอ คือ ออกปากขอ ต้องอาบัติทุกกฏเพราะพยายาม บาตรเป็นนิสสัคคีย์เพราะได้มา คือเป็นของจำต้องสละในท่ามกลางสงฆ์

ภิกษุทุกรูปพึงถือบาตรที่อธิษฐานไปประชุม ไม่ควรอธิษฐานบาตรคุณภาพไม่ดี ด้วยคิดว่า “เราจะเอาบาตรมีค่ามาก” ถ้าอธิษฐานบาตรคุณภาพไม่ดีด้วยคิดว่า “เราจะเอาบาตรมีค่ามาก” ต้องอาบัติทุกกฏ

^{๖๔} อุณปยจพณเนน มีรอยซ่อมหย่อนกว่า ๕ แห่ง คือบาตรร้าวแล้วใช้เหล็กเจาะบาตรแล้วเอาเชือกด้าย หรือลวดเย็บผูกแล้วอุดด้วยติบูกหรือยาง (วิ.อ. ๒/๖๑๒-๓/๒๒๑)

๕.๒๕.๕๐ (ภข๒๓)[๖๒๒] “ยานิ โข ปน ตานิ, คิลานานิ ภิกขุณี
ปฏิสายานิยานิ เกสัชชานิ, เสยฺยถิทํ. สปัปี นวนีตํ เตลํ มธุ ผาณิตํ. ตานิ
ปฏิคฺคเหตฺวา, สัตฺตทาพรหมํ สันนิจการกํ ปริกฺขณชิตฺตํ, ตํ อติกกฺกาเมหิต-
ยา; นิสฺสัคคิยํ ปาจิตฺตियํ”.

พระบัญญัติ [๖๒๒] ก็เกสัชใจควรลิมสำหรับภิกษุณีผู้เป็นไข้ คือ เนยใส เนย
ข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ภิกษุณีรับประเคนเกสชนั้นแล้วเก็บไว้ฉันได้ ๗ วันเป็น
อย่างมาก ให้เกินกำหนดนั้นไป ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พระเจ้าพิมพิสารจัดคนวัด ๕๐๐ คนถวายพระปิลินทวัจจะ ธิตา
ของสตรีคนวัดร้องให้เพราะเห็นพวกเด็กอื่นแต่งกายประดับดอกไม้ พระปิลินทวัจ
จะจึงหยิบเสวียนหญ้า^{๖๕} ส่งให้หญิงคนวัดสวมที่ศีรษะเด็กหญิงนั้น เสวียนหญ้า
กลายเป็นพวงดอกไม้ทองคำ พวกชาวบ้านกราบทูลพระเจ้าพิมพิสารแล้วรับสั่ง
ให้จองจำตระกูลคนวัดนั้น ภายหลังทราบว่าเป็นฤทธานุภาพของพระปิลินทวัจจะ
จึงรับสั่งให้ปล่อย พวกชาวบ้านพากันพอใจเลื่อมใสในเกสช ๕ คือ เนยใส เนยข้น
น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อยมาถวาย ท่านจึงแบ่งเกสชให้บริษัของท่าน แต่บริษัของ
ท่านมักมาก เก็บไว้ในที่ต่าง ๆ จึงมีสัตว์จำพวกหนูชุกชุมทั่ววิหาร

วิภังค์ ที่ชื่อว่า เนยใส ได้แก่ เนยใสทำจากน้ำมันโคบัง เนยใสทำจากน้ำมัน
แพะบ้าง เนยใสทำจากน้ำมันกระบือบ้าง หรือเนยใสทำจากน้ำมันสัตว์ที่มีมังสะ
เป็นกบปียะ

ที่ชื่อว่า เนยข้น ได้แก่ เนยข้นทำจากน้ำมันสัตว์เหล่านั้นแล

ที่ชื่อว่า น้ำมัน ได้แก่ น้ำมันที่สกัดจากเมล็ดงา น้ำมันที่สกัดจากเมล็ดผักกาด
น้ำมันที่สกัดจากเมล็ดมะขาง น้ำมันที่สกัดจากเมล็ดละหุ่ง หรือน้ำมันไขสัตว์

คำว่า ให้เกินกำหนดนั้นไป ๗ ความว่า เมื่อรุ่งอรุณวันที่ ๘ เกสชนั้นเป็นนิส
สัคคิย คือเป็นของจำต้องสละแก่สงฆ์ แก่คณะหรือแก่บุคคล

^{๖๕} “เสวียน” คือของเป็นวงกลมสำหรับรองกันหม้อ ทำด้วยหญ้าหรือหวายเป็นต้น, ของที่ทำเป็น
วงกลม สำหรับรองหรือรับสิ่งต่าง ๆ

๖.๒๖.๕๑ (ภข๒๕)[๖๓๒] “ยา ปน ภิกขุณี ภิกขุณียา สามัง จีวรํ ทัตถวา, กุ-
ปีตา อนัตถตมมา อัจฉินฺทเธยฺย วา, อัจฉินฺทาเปยฺย วา; นิสฺสัคคิยํ ปาจิตฺตियํ”.

พระบัญญัติ [๖๓๒] ก็ภิกษุณีใดให้จีวรแก่ภิกษุณีเองแล้วโกรธ ไม่พอใจ ซึ่งเอา
มาหรือใช้ให้ซึ่งเอามา ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พระอุปนันทศากยบุตรถวายจีวรแก่ภิกษุที่มีจีวรชำรุดเพราะตั้งใจ
ว่าจะไปเที่ยวชนบทด้วยกัน แต่ภิกษุณีนั้นจะไปเที่ยวชนบทกับพระผู้มีพระภาค

วิภังค์ คำว่า ซึ่งเอามา คือ ยื้อแย่งเอามาด้วยตนเอง จีวรนั้นเป็นนิสสัคคีย์

คำว่า ใช้ให้ซึ่งเอามา คือ ส่งผู้อื่น ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุผู้รับคำสั่งครั้งเดียวแต่ซึ่งเอามาหลายครั้ง จีวรนั้นเป็นนิสสัคคีย์ คือเป็น
ของจำต้องสละแก่สงฆ์ แก่คณะหรือแก่บุคคล

๗.๒๗.๕๒ (ภข๒๖)[๖๓๗] “ยา ปน ภิกขุณี สามัง สุตฺตํ วิมฺวาเปตฺวา,
ตันฺทวาเยหิ จีวรํ วายาเปยฺย; นิสฺสัคคิยํ ปาจิตฺตियํ”.

พระบัญญัติ [๖๓๗] ก็ภิกษุณีใดออกปากขอด้วยมาเองแล้วใช้ช่างหูกให้ทอ
จีวร ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ เมื่อถึงคราวทำจีวร พวกภิกษุณีพัดคีย์ออกปากขอด้วยมาเป็นอัน
มาก ทำจีวรแล้วด้ายเหลืออีกมาก จึงขอด้วยมาใช้ช่างหูกทอจีวรอีก ถึง ๓ ครั้ง

๘.๒๘.๕๓ (ภข๒๗)[๖๔๒] “ภิกขุณี ปเนว อุทฺทิสฺส อัมมวาทโก คหปติ
วา คหปตานี วา ตันฺทวาเยหิ จีวรํ วายาเปยฺย; ตตฺตร เจ สา ภิกขุณี ปุพฺเพ
อํปิวาริตา ตันฺทวาเย อุปสํกมิตฺวา, จีวเร วิกัปปิ อามัชฺเชยฺย; อิทํ โย
อาวุโส จีวรํ มํ อุทฺทิสฺส วียติ, อายตมฺจ กโรถ, วิตถตมฺจ อํปิปัตตมฺจ, สุวิตมฺจ
สุปวายตมฺจ, สุวเลขิตมฺจ สุวิตจจितมฺจ กโรถ. อํปิเปว นาม มยฺมปิ, อายสฺ-
มันฺตานํ ภิกขิมตฺตํ อนุปทฺชเชยฺยมา’ติ. เอวํจ สา ภิกขุณี, วัตฺวา ภิกขิ-
มตฺตํ อนุปทฺชเชยฺย, อนฺตมโส ปิณฺทปาตมตฺตมฺปิ; นิสฺสัคคิยํ ปาจิตฺตियํ”.

พระบัญญัติ [๖๔๒] ก็คฤหัสถ์ชายหรือคฤหัสถ์หญิงผู้ไม่ใช่ญาติ สั่งช่างหูกให้ทอจีวรเจาะจงภิกษุณี ถ้าภิกษุณีนั้นเขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาช่างหูกแล้วกำหนดชนิดจีวรในสำนักของเขาวาว่า “ท่าน จีวรผืนนี้เขาให้ทอเจาะจงอาตมา ท่านจงทำให้ยาว ท่านจงทำให้กว้าง ให้เนื้อแน่น ชึ่งให้ดี ทอให้ดี สางให้ดี และกรีดให้ดี เอาเถอะ อาตมาจะให้ของเล็กน้อยเป็นรางวัลแก่ท่าน” ครั้นกล่าวอย่างนี้แล้ว ถ้าภิกษุณีนั้นให้ของเล็กน้อยเป็นรางวัล โดยที่สุดแม้แต่อาหารบิณฑบาต ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พระอุปนันทศากยบุตรทราบบว่าชายคนหนึ่งมอบด้ายให้ช่างหูกทอจีวรถวาย จึงเข้าไปหาช่างหูกแล้วกำหนดจีวร ด้ายไม่พอ ช่างหูกไปขอด้ายเพิ่ม

วิจารณ์ คำว่า กำหนดชนิดจีวร คือ กำหนดว่า “จีวรผืนนี้ทอเจาะจงอาตมา ท่านจงทำให้ยาว ให้กว้าง ให้เนื้อแน่น ชึ่งให้ดี ทอให้ดี สางให้ดี และกรีดให้ดี เอาเถอะ อาตมาจะให้ของเล็กน้อยเป็นรางวัลแก่ท่าน”

ช่างหูกทำให้ยาว ให้กว้าง ให้เนื้อแน่นตามคำภิกษุ ต้องอาบัติทุกกฏเพราะพยายาม จีวรเป็นนิสสัคคียเพราะได้มา คือเป็นของจำต้องสละจีวรแก่สงฆ์ แก่คณะ หรือแก่บุคคล

๙.๒๙.๕๔ (ภข๒๘)[๖๔๘] “ทสหาหาคตํ กัตติกเตมาสิกปฺลณฺมํ, ภิกขุณียา ปเนว, อัจเจกจีวรํ อุปีปฺชเชยฺย. อัจเจกํ มณฺเฑมานาย ภิกขุณียา, ปฏิกฺคเหตฺตํ. ปฏิกฺคเหตฺวา ยาว จีวรกาลสมยํ นิกฺขิปตฺตํ. ตโต เจ อุตฺตริ นิกฺขเปยฺย; นิสฺสัคคีย ปาจิตฺตีย์”.

พระบัญญัติ [๖๔๘] ก็เมื่อยังเหลืออีก ๑๐ วันจึงจะถึงวันเพ็ญเดือน ๑๑ ซึ่งเป็นวันครบไตรมาส^{๖๖} อัจเจกจีวร^{๖๗}เกิดขึ้นแก่ภิกษุณี ภิกษุณีรู้อยู่ว่าเป็นอัจเจกจีวร

^{๖๖} หมายถึง วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ซึ่งเป็นวันที่ครบ ๓ เดือน นับแต่วันเข้าพรรษา

^{๖๗} อัจเจกจีวร หมายถึงจีวรริบร้อนหรือผ้าจำนำพรรษาที่หายผู้มีเหตุริบร้อนขอลวาก่อนกำหนดเวลาปกติ มีพุทธานุญาตให้ภิกษุรับเก็บไว้ได้ แต่ต้องรับก่อนวันปวารณาไม่เกิน ๑๐ วัน

พึงรับไว้ ครั้นรับไว้แล้วควรเก็บไว้ได้ชั่วสมัยที่เป็นจีวรกาล ถ้าเก็บไว้เกินกำหนดนั้น ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ มหาอมาตย์คนหนึ่งจะไปค้างคืนต่างถิ่น ส่งทูตไปหาภิกษุว่าจะถวายผ้าจ่านาพรรษา^{๖๔} ภิกษุทั้งหลายไม่ไปเพราะพระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตผ้าจ่านาพรรษาแก่ภิกษุผู้อยู่จำพรรษา, ภิกษุทั้งหลายรับอัจเจกจีวรแล้วเก็บไว้จนเกินสมัยจีวรกาล ห่อแขวนไว้

วิภังค์ คำว่า เมื่อยังเหลืออีก ๑๐ วัน คือ อีก ๑๐ วันจะถึงวันปวารณา

คำว่า วันเพ็ญเดือน ๑๑ ซึ่งเป็นวันครบไตรมาส ท่านกล่าวหมายเอาวันปวารณาเดือน ๑๑

ที่ชื่อว่า อัจเจกจีวร อธิบายว่า ผู้ประสงค์จะไปในกองทัพ ประสงค์จะไปพักแรมต่างถิ่น เจ็บไข้ สตรีมีครรภ์ ผู้ไม่มีศรัทธาได้เกิดศรัทธาขึ้นหรือผู้ไม่เลื่อมใสได้เกิดความเลื่อมใสขึ้น ถ้าเขาส่งทูตไปถึงภิกษุว่า “นิมนต์พระคุณเจ้าทั้งหลายมาเถิด ข้าพเจ้าจะถวายผ้าจ่านาพรรษา” ผ้าเช่นนี้ชื่อว่าอัจเจกจีวร

ที่ชื่อว่า สมัยที่เป็นจีวรกาล คือ เมื่อยังไม่ได้กรานกฐินมีเวลาทำยถุฎณ ๑ เดือน เมื่อกรานกฐินแล้ว ขยายเวลาออกไปอีกเป็น ๕ เดือน

คำว่า ถ้าเก็บไว้เกินกำหนดนั้น คือ เมื่อไม่กรานกฐิน ให้เกินวันสุดท้ายยถุฎณ ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์ เมื่อได้กรานกฐินแล้วเก็บไว้เลยวันกฐินเดาะ เป็นนิสสัคคีย์ คือเป็นของจำต้องสละแก่สงฆ์ แก่คณะหรือแก่บุคคล

๑๐.๓๐.๕๕ (ภข๓๐)[๖๕๘] “ยา ปน ภิกขุณี ชาน สัมมิ กัม ลากัม ปริณตํ อัตตโน ปริณาเมยฺย; นิสสัคคีย ปาจิตตีย์”.

พระบัญญัติ [๖๕๘] ก็ภิกษุณีได้รู้อยู่ น้อมลามกที่เขาน้อมไว้เป็นของจะถวายสงฆ์มาเพื่อตน ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์

^{๖๔} ผ้าจ่านาพรรษา คือผ้าที่ทากถวายแก่พระสงฆ์ผู้อยู่จำพรรษาแล้ว

ต้นบัญญัติ สมาคมหนึ่งในกรุงสวตถีเตรียมภัตตาหารพร้อมจีวรไว้ถวายสงฆ์ พวกภิกษุณีพหุคิยเข้าไปหาสมาคมนั้นแล้วรับเจ้าเอาจีวรไป

วิภังค์ ภิกษุหนุ่มมาเพื่อตน ต้องอาบัติทุกกฏเพราะพยายาม เป็นนิสสัคคิย เพราะได้มา คือเป็นของจำต้องสละแก่สงฆ์ แก่คณะหรือแก่บุคคล

แม่เจ้าทั้งหลาย ธรรมคือนิสสัคคิยปาจิตตีย์ ๓๐ ลิกขาบท^{๖๔} ข้าพเจ้ายกขึ้น แสดงแล้ว

ข้าพเจ้าขอถามแม่เจ้าทั้งหลายในธรรมคือนิสสัคคิยปาจิตตีย์ ๓๐ ลิกขาบท เหล่านั้นว่า “แม่เจ้าทั้งหลายบริสุทธฺิแล้วหรือ”

ข้าพเจ้าขอถามเป็นครั้งที่ ๒ ฯลฯ ครั้งที่ ๓ ว่า “ท่านทั้งหลายบริสุทธฺิแล้วหรือ”

แม่เจ้าทั้งหลายบริสุทธฺิแล้วในธรรมคือนิสสัคคิยปาจิตตีย์ ๓๐ ลิกขาบท เพราะฉะนั้นจึงนี้ ข้าพเจ้าขอถือความนิ่งนั้นเป็นมตอย่างนี้

นิสสัคคิยกัณฑ์ในภิกขุณีวิภังค์ จบ

ปาจิตตียะ

ความผิดปาจิตตียะ ภิกขุณีผู้ล่วงละเมิดต้องสารภาพความผิดต่อหน้าสงฆ์ว่า
จะไม่ทำความผิดนั้นอีกตลอดชีวิต

แม่เจ้าทั้งหลาย ก็อาบัติปาจิตตีย์ ๑๖๖ ข้อเหล่านี้แล ย่อมมาสู่การสวด

^{๖๔} นิสสัคคิยปาจิตตีย์ ๓๐ ลิกขาบท ในภิกขุณีวิภังค์แสดงเฉพาะอสาธารณลิกขาบท ๑๒ ลิกขาบท ส่วนที่เหลือ ๑๘ ลิกขาบทของภิกษุสงฆ์ คือ ๑) จีวรวรรค: ๑/๑) กฐิน, ๒/๒) อุทิสิต, ๓/๓) อกาลจีวร, ๔/๖) อนุญาตกวิญญติ, ๕/๗) ตตฺตตริ, ๖/๘) อุปัภขณ, ๗/๙) พุติยอุปัภขณ, ๘/๑๐) ราช ๒) โกสิยวรรค: ๙/๘) รูปิย, ๑๐/๙) รูปิยสังโฆหาร, ๑๑/๑๐) กยวิกกย ๓) ปิตตวรรค: ๑๒/๒) อุณปีญจพันธิน, ๑๓/๓) เกสซข, ๑๔/๕) จีวรอจฉิพน, ๑๕/๖) สุตตวิญญุตติ, ๑๖/๗) มหาเปสการ, ๑๗/๘) อจเจกจีวร, ๑๘/๑๐) ปริณต

๑. หมวดว่าด้วยกระเทียม

๑.๑.๕๖ [๗๙๔] “ยา ปน ภิกขุณี, ลสฺสํ ขาเทยฺย; ปาจิตตีย”.

พระบัญญัติ [๗๙๔] ก็ภิกษุณีใดฉันกระเทียม ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ อุบาสกคนหนึ่งปวารณาด้วยกระเทียมกับภิกษุณีสงฆ์ สังคนเฝ้าไว้ให้ถวายไปรูปละ ๒-๓ กำ วันหนึ่ง กระเทียมที่เก็บไว้หมดลงจึงให้ไปที่ไรภิกษุณีถูกลนันทาไปที่ไรแล้วนำกระเทียมไปเป็นจำนวนมากโดยไม่รู้จักประมาณอื่น ๆ พระผู้มีพระภาคตรัสเล่าอดีตชาติของภิกษุณีถูกลนันทาที่เคยเสื่อมจากทองคำ บัดนี้ก็เสื่อมจากกระเทียม “ได้สิ่งใด ควรพอใจสิ่งนั้น ความโลภเกินไปเป็นความชั่วร้าย (เหมือน) ถูกลนันทาจับพญาหงส์แล้วเสื่อมจากทอง” ^{๗๐}

วิภังค์ ที่ชื่อว่า กระเทียม หมายถึงกระเทียมชื่อมาคริกะ ^{๗๑}

ภิกษุณีรับประเคนด้วยตั้งใจว่า “จะฉัน” ต้องอาบัติทุกกฏ ฉัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ทุกๆ คำกลืน

อนาปัตติวาร ภิกษุณีฉัน กระเทียมเหลือง, กระเทียมแดง, กระเทียมเขียว, กระเทียมต้นเตี้ย, กระเทียมปรุงในแกง, กระเทียมปรุงในเนื้อ, กระเทียมเจียวน้ำมัน, กระเทียมปรุงในยาผักสด, กระเทียมปรุงในแกงอ่อม เป็นต้น

๒.๒.๕๗ [๗๙๕] “ยา ปน ภิกขุณี, สัมพะเธ โลมํ สํหราเปยฺย; ปาจิตตีย”.

พระบัญญัติ [๗๙๕] ก็ภิกษุณีใดให้ถอนขนในที่แคบ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์ถอนขนในที่แคบเปลือยกายอาบน้ำชำระตัวเกี่ยวกับพวกหญิงแพศยา

วิภังค์ ที่ชื่อว่า ที่แคบ คือ รักแร้ทั้ง ๒ ข้าง บริเวณองค์กำเนิด

อนาปัตติวาร ภิกษุณีถอนขนเพราะอาพาธเป็นเหตุ ^{๗๒} เป็นต้น

^{๗๐} ขุ.ชา. ๒๗/๑๓๖/๓๔

^{๗๑} “มาคริกะ” เป็นชื่อเฉพาะของกระเทียมพันธุ์นี้ เพราะเกิดในแคว้นมคธ กระเทียมชนิดนี้หนึ่งต้นจะมีหลายหัวติดกันเป็นพวง ไม่ใช่หัวเดียว (วิ.อ. ๒/๗๙๕/๔๘๘)

^{๗๒} คือเพราะเป็นหิด เพราะคัน (วิ.อ. ๒/๘๐๑/๔๘๙)

๓.๓.๕๘ [๘๐๓] “ตลฆาตเก; ปาจิตตีย์”.

พระบัญญัติ [๘๐๓] ภิกษุณีต้องอาบัติปาจิตตีย์ เพราะใช้ฝ่ามือตบองค์กำเนิด ต้นบัญญัติ ภิกษุณี ๒ รูปถูกความไม่ยินดีบีบคั้น จึงใช้ฝ่ามือตบองค์กำเนิดกัน วิภังค์ ที่ชื่อว่า ใช้ฝ่ามือตบองค์กำเนิด คือ ภิกษุณียินดีการสัมผัส โดยที่สุดใช้ กลับบัวตี่ท้ององค์กำเนิด ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๔.๔.๕๙ [๘๐๗] “ชตุมฺภุจฺเก; ปาจิตตีย์”.

พระบัญญัติ [๘๐๗] ภิกษุณีต้องอาบัติปาจิตตีย์ เพราะใช้ท่อนยาง ต้นบัญญัติ ภิกษุณีรูปหนึ่งถูกความไม่ยินดีบีบคั้นจึงใช้ท่อนยาง วิภังค์ ที่ชื่อว่า ท่อนยาง ได้แก่ สิ่งที่ทำด้วยยาง ท่อนยางที่ทำด้วยไม้ ท่อน ยางที่ทำด้วยแบริง ท่อนยางที่ทำด้วยดิน ภิกษุณียินดีการสัมผัสโดยที่สุดแม้สอด กลับอุบลเข้าองค์กำเนิด ต้องอาบัติปาจิตตีย์

**๕.๕.๖๐ [๘๑๑] “อุททสุทฺธิกํ ปน ภิกฺขุณียา, อาทียมานาย ทวฺคฺคัลปํพ-
ปรมํ อาทาตํพํ, ตํ อตฺถิกเกาเมนฺติยา; ปาจิตตีย์”.**

พระบัญญัติ [๘๑๑] ก็ภิกษุณีผู้จะใช้น้ำชำระทำความสะอาด ฟึงใช้น้ำชำระทำ ความสะอาดลึกเพียง ๒ ข้องคุลเป็นอย่างมาก ให้เกินกำหนดนั้น ต้องอาบัติ ปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีรูปหนึ่งทราบว่ “พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตน้ำชำระทำ ความสะอาด” จึงใช้น้ำชำระลึกเกินไป ทำให้เกิดแผลขึ้นที่องค์กำเนิด

วิภังค์ คำว่า ให้เกินกำหนดนั้น ความว่ ภิกษุณียินดีการสัมผัสให้ล่วงเลยเข้า ไป โดยที่สุดเพียงปลายเส้นผม ต้องอาบัติปาจิตตีย์

**๖.๖.๖๑ [๘๑๖] “ยา ปน ภิกฺขุณี, ภิกฺขุสฺส ภุณฺชัณฺตัสส ปาณีเยน วา
วิรูปเณน วา อุปติฏฺเฐยฺย; ปาจิตตีย์”.**

พระบัญญัติ [๘๑๖] ก็ภิกษุณีใดปรนนิบัติภิกษุผู้กำลังฉันอยู่ด้วยน้ำดื่มหรือ ด้วยการพัดวี ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีอดีตกรรยามหาอมาตย์เข้าไปยื่นปรนนิบัติภิกษุอดีตสามี พุดเกี่ยวกับเรื่องครอบครัว ภิกษุณั้้นจึงต่อว่า ภิกษุณั้้นจึงครอบชน้ำลงบนศีรษะแล้วใช้พัดตี

วิภังค์ คำว่า ปรนนิบัติอยู่ ความว่า ยืนอยู่ในระยะหัตถบาส ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ทุกกฎ ภิกษุณีปรนนิบัติอยู่นอกหัตถบาส ต้องอาบัติทุกกฎ

๗.๗.๖๒ [๘๒๑] “ยา ปน ภิกฺขุณี, อามกธัมมํ วิมฺบตฺวา วา วิมฺวา-
เปตฺวา วา ภฺชชิตฺวา วา ภฺชชาเปตฺวา วา โภกฺกฺกฺตฺวา วา โภกฺกฺกาเปตฺวา วา
ปจิตฺวา วา ปจาเปตฺวา วา ปริภุญฺเชยฺย; ปาจิตฺตียํ”.

พระบัญญัติ [๘๒๑] ก็ภิกษุณีได้ออกปากขอหรือใช้ให้ออกปากขอ คั่วหรือใช้ให้คั่ว ตำหรือใช้ให้ตำ หุงหรือใช้ให้หุงข้าวเปลือกดิบแล้วฉัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ในฤดูเก็บเกี่ยว พวกภิกษุณีออกปากขอข้าวเปลือกดิบ นำไปในเมือง พวกคนเฝ้าประตูกักตัวไว้และขอส่วนแบ่ง

วิภังค์ ที่ชื่อว่า ข้าวเปลือกดิบ ได้แก่ ข้าวสาลี ข้าวเจ้า ข้าวเหนียว ข้าวละมาน ข้าวฟ่าง ลูกเดือย หนูก้ากับแก้ว^{๗๓}

ภิกษุณีรับประเคน ด้วยตั้งใจว่า “จะฉัน” ต้องอาบัติทุกกฎ ฉัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ทุก ๆ คำกลืน

อนาปัตติวาร ภิกษุณีออกปากขอเขามาฉันเพราะเหตุผลคืออาหาร, ภิกษุณีออกปากขอปรนนิบัติ^{๗๔} เป็นต้น

๘.๘.๖๓ [๘๒๕] “ยา ปน ภิกฺขุณี, อุจฺจารํ วา ปัสสํ วา สํการํ วา วิมาสํ
วา ทิโรภุญฺญे วา ทิโรปากาเร วา จัฑฺเธยฺย วา จัฑฺทาเปยฺย วา; ปาจิตฺตียํ”.

^{๗๓} เรียกว่า “บุพพณชาติ” (วิ.อ. ๑/๑๐๔/๓๖๘, สารตถ.ฎีกา ๒/๑๐๔/๑๗๖)

^{๗๔} ปรนนิบัติ ได้แก่ ถั่วเขียว ถั่วราชมาส งา พืชผักที่กินหลังอาหาร (วิ.อ. ๑/๑๐๔/๓๖๘, สารตถ.ฎีกา ๒/๑๐๔/๑๗๖)

พระบัญญัติ [๘๒๕] ก็ภิกษุณีใดเทหรือใช้ให้เทอุจจาระหรือปัสสาวะ หยากเยื่อหรือของเป็นเดนภายนอกฝาหรือนอกกำแพง ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พรหมณ์คนหนึ่งเดินไปราชสำนักผ่านที่อยู่ภิกษุณี ภิกษุณีรูปหนึ่งถ่ายอุจจาระลงในหม้อ แล้วเททั้งภายนอกฝา ราดลงบนศีรษะของพรหมณ์นั้นพอดี พรหมณ์นั้นจึงถือคบเพลิงจะเข้าไปเผาสำนักภิกษุณี

วิวัจค์ ที่ชื่อว่า หยากเยื่อ ตรัสหมายถึงขยะมูลฝอย

ที่ชื่อว่า ของเป็นเดน ตรัสหมายถึงอามิสที่เป็นเดน กระดูกหรือน้ำเป็นเดน
อนาปัตติวาร ภิกษุณีมองดูก่อนแล้วจึงเท, เทในที่ที่เขาไม่ใช่สังฆจร เป็นต้น

๙.๙.๖๔ [๘๒๙] “ยา ปน ภิกขุณี, อุจจาร์ วา ปัสสาร์ วา สการ์ วา วิมาส วา หริเต จัฑ์เทยฺย วา จัฑ์ทาเปยฺย วา; ปาจิตตีย์”.

พระบัญญัติ [๘๒๙] ก็ภิกษุณีใดเทหรือใช้ให้เทอุจจาระหรือปัสสาวะ หยากเยื่อหรือของเป็นเดนลงบนของเขียว ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พรหมณ์คนหนึ่งมีนาข้าวเหนียวแปลงหนึ่งอยู่ติดกับสำนักภิกษุณี พวกภิกษุณีเทอุจจาระบ้าง ๗ ทั้งลงในนาข้าวเหนียว(ของพรหมณ์นั้น)

วิวัจค์ ที่ชื่อว่า ของเขียว ได้แก่ บุพพณฑชาติ อปรณฑชาติ ที่เขาปลูกไว้สำหรับอุปโภคบริโภค

๑๐.๑๐.๖๕ [๘๓๔] “ยา ปน ภิกขุณี, หนัจจ วา คิตฺต วา วาทิตฺต วา ทัสสหาย คัจเจยฺย; ปาจิตตีย์”.

พระบัญญัติ [๘๓๔] ก็ภิกษุณีใดไปดูการฟ้อนรำ การขับร้อง หรือการประโคมดนตรี ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๒. หมวดว่าด้วยความผิด

๑.๑๑.๖๖ [๘๓๙] “ยา ปน ภิกขุณี, รัตตันทกาเร อปฺปทีเป ปุริเสน สัทธี เอเกเนกา สันติฏฺเฐยฺย วา สัลลเปยฺย วา; ปาจิตตีย์”.

พระบัญญัติ [๘๓๙] ก็ภิกษุณีใดยืนเคียงคู่กันหรือสนทนากันสองต่อสองกับชายในเวลาคำคืน ไม่มีประทีป ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ชายผู้เป็นญาติของภิกษุณีผู้เป็นอันเตวาสินีของพระภิกษุทกปาไลนั้น เดินทางจากหมู่บ้านไปกรุงสาวัตถีด้วยฐานะบางอย่าง ภิกษุณีนั้นยืนเคียงคู่กันบ้าง สนทนากันบ้าง^{๗๔} สองต่อสองกับชายนั้นในเวลาคำคืน ไม่มีประทีป^{๗๖}

วิภังค์ คำว่า ในเวลาคำคืน ได้แก่ เมื่อดวงอาทิตย์ตกแล้ว

คำว่า ไม่มีประทีป คือ ไม่มีแสงสว่าง

คำว่า ยืนเคียงคู่กัน คือ ยืนอยู่ในช่วงแขนชาย ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๒.๑๒.๖๗ [๘๔๓] “ยา ปน ภิกฺขุณี, ปฏิจฺฉันเ โสภาเส ปุริเสน สัทธี เอเกเนกา สันติฏฺเฐยเย วา สัลลเปยฺย วา; ปาจิตฺตีย์”.

พระบัญญัติ [๘๔๓] ก็ภิกษุณีใดยืนเคียงคู่กัน หรือสนทนากันสองต่อสองกับชายในโอกาสที่กำลัง ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีนั้นคิดว่า “พระผู้มีพระภาคทรงห้ามยืนเคียงคู่กัน สนทนากันสองต่อสองกับชายในเวลาคำคืน ไม่มีประทีป” จึงยืนเคียงคู่กันบ้าง สนทนากันบ้างในโอกาสที่กำลัง

วิภังค์ โอกาสชื่อว่า ที่กำลัง ได้แก่ ที่กำลังด้วยฝน บานประตู่ เสือล่าแพนมาน ต้นไม้ เสา หรือพ้อม^{๗๗} อย่างใดอย่างหนึ่ง

๓.๑๓.๖๘ [๘๔๗] “ยา ปน ภิกฺขุณี, อชฺโหมกาเส ปุริเสน สัทธี เอเกเนกา สันติฏฺเฐยเย วา สัลลเปยฺย วา; ปาจิตฺตีย์”.

พระบัญญัติ [๘๔๗] ก็ภิกษุณีใดยืนเคียงคู่กันหรือสนทนากันสองต่อสองกับชายในที่แจ้ง ต้องอาบัติปาจิตตีย์

^{๗๔} หมายถึงสนทนากันในเรื่องเกี่ยวกับการครองเรือน (วิ.อ. ๒/๘๓๙/๔๔๕)

^{๗๖} “ไม่มีประทีป” หมายถึงไม่มีแสงสว่างอย่างใดอย่างหนึ่ง ในบรรดาแสงตะเกียง แสงจันทร์ แสงอาทิตย์ และแสงไฟ (วิ.อ. ๒/๘๓๙/๔๔๕)

^{๗๗} “พ้อม” คือภาชนะสานขนาดใหญ่สำหรับบรรจุข้าวเปลือก บางทีเรียกว่า กระพ้อม

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีนั้น ฯลฯ สันทนากันบ้างสองต่อสองกับชายในที่แจ้ง
วิภังค์ ที่ชื่อว่า ที่แจ้ง ได้แก่ สถานที่มิได้กำบังด้วยฝา บานประตู เสื่อลำแพน
ม่าน ต้นไม้ เสา หรือพ้อมอย่างใดอย่างหนึ่ง

๔.๑๔.๖๙ [๘๕๑] “ยา ปน ภิกขุณี, รติกาย วา พยฺยูเห วา สัมมาภูเก วา
ปริเสณ สัทธี เอเกเนกา สันติฏฺเฐยฺย วา สัลลเปยฺย วา นิกกัณฺณิก วา ชปัเปยฺย
ทุติยิก วา ภิกขุณี อุยโยเชยฺย; ปาจิตตีย”.

พระบัญญัติ [๘๕๑] ก็ภิกษุณีใดยืนเคียงคู่กัน หรือสันทนากัน หรือพูดกระซิบ
ข้างหูสองต่อสองกับชายในถนน หรือตรอกตัน หรือทางสามแพร่ง หรือส่งภิกษุณี
ผู้เป็นเพื่อนกลับไป ต้องอาบัติปาจิตตีย

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีถูกลนันทายืนเคียงคู่กันบ้าง ฯลฯ สองต่อสองกับชายใน
ถนนบ้าง ตรอกตันบ้าง ทางสามแพร่งบ้าง ส่งภิกษุณีผู้เป็นเพื่อนกลับไปก่อนบ้าง
วิภังค์ คำว่า หรือส่งภิกษุณีผู้เป็นเพื่อนกลับไป คือ ประสงค์จะประพฤติน่า
สมควร จึงส่งภิกษุณีผู้เป็นเพื่อนกลับไป ต้องอาบัติปาจิตตีย เมื่อภิกษุณีผู้เป็น
เพื่อนพ้นระยะที่จะมองเห็น หรือระยะที่จะได้ยิน ต้องอาบัติทุกกฏ เมื่อภิกษุณีผู้
เป็นเพื่อนพ้นไปแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย

๕.๑๕.๗๐ [๘๕๕] “ยา ปน ภิกขุณี, ปุเรภัตตํ กุลานิ อุปสํกมิตฺวา อาสเน
นิสีทิตฺวา สามิเก อนาปุจฺฉา ปักกเมยฺย; ปาจิตตีย”.

พระบัญญัติ [๘๕๕] ก็ภิกษุณีใดเข้าไปสู่ตระกูลในเวลาก่อนฉันภัตตาหาร นั่ง
บนอาสนะ แล้วจากไปโดยไม่บอกเจ้าของบ้าน ต้องอาบัติปาจิตตีย

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีประจำตระกูลหนึ่ง เข้าไปสู่ตระกูลเวลาเช้า นั่งบนอาสนะ
แล้วจากไปโดยไม่บอกเจ้าของบ้าน คนในบ้านไม่เห็นอาสนะ ได้ไปถามภิกษุณี
นั้น ต่อมาคนเหล่านั้นทูลความสะอาดบ้านหลังนั้นพบอาสนะซ่อนอยู่

วิภังค์ ที่ชื่อว่า เวลาก่อนฉันภัตตาหาร คือ ตั้งแต่เวลาอรุณขึ้นจนถึงเที่ยงวัน
ที่ชื่อว่า อาสนะ พระผู้มีพระภาคตรัสหมายถึงที่สำหรับนั่งขัดสมาธิ

คำว่า จากไปโดยมิได้บอกเจ้าของบ้าน ความว่า ไม่บอกคนใดคนหนึ่งในตระกูลนั้นผู้รู้เพียงสา ก้าวพ้นชายคา ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เดินล่วงเขตบ้านในที่แจ้ง ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๖.๑๖.๗๑ [๘๖๐] “ยา ปน ภิกฺขุณี, ปัจฉาภัตตํ กุลานิ อุปสํกมิตฺวา สามิเก อนาปุจฺจา อาสเน อภินิสึเทยฺย วา อภินิषฺซเขยฺย วา; ปาจิตฺตีย”.

พระบัญญัติ [๘๖๐] ก็ภิกษุณีใดเข้าไปสู่ตระกูลภายหลังฉันภัตตาหาร นั่งหรือนอนบนอาสนะ^{๗๔} โดยไม่บอกเจ้าของบ้าน ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีกุลลันหาเข้าไปสู่ตระกูลทั้งหลายภายหลังฉันภัตตาหาร นั่งบ้าง นอนบ้างบนอาสนะโดยไม่บอกเจ้าของ(บ้าน) คนในบ้านเกรงใจภิกษุณีกุลลันหา จึงไม่กล้านั่งหรือนอนบนอาสนะ

วิภังค์ ที่ชื่อว่า ภายหลังฉันภัตตาหาร ได้แก่ ตั้งแต่เวลาเที่ยงวันไปจนถึงดวงอาทิตย์ตก

คำว่า โดยไม่บอกเจ้าของบ้าน คือ ไม่ขออนุญาตเจ้าของบ้านผู้รับผิดชอบในตระกูลนั้น

๗.๑๗.๗๒ [๘๖๕] “ยา ปน ภิกฺขุณี, วิกาลे กุลานิ อุปสํกมิตฺวา สามิเก อนาปุจฺจา เสยฺย สันถิริตฺวา วา สันถราเปตฺวา วา อภินิสึเทยฺย วา อภินิषฺซเขยฺย วา; ปาจิตฺตีย”.

พระบัญญัติ [๘๖๕] ก็ภิกษุณีใดเข้าไปสู่ตระกูลในเวลาวิกาล ปูหรือใช้ให้ปูที่นอนโดยไม่บอกเจ้าของบ้านแล้วนั่งหรือนอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีหลายรูปเข้าไปสู่ตระกูลพราหมณ์ตระกูลหนึ่ง พราหมณ์ให้รองนกว่าพราหมณ์จะมา พวกภิกษุณีได้ปูที่นอน บางพวกนั่ง บางพวกนอน

วิภังค์ ที่ชื่อว่า เวลาวิกาล คือ ตั้งแต่เวลาดวงอาทิตย์ตกไปจนถึงอรุณขึ้น

^{๗๔} นั่งแล้วไป ต้องอาบัติปาจิตตีย์ตัวเดียว ไม่นั่งแต่นอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ตัวเดียว นั่งแล้วนอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๒ ตัว (วิ.อ. ๒/๘๖๐/๔๙๗)

๘.๑๘.๗๓ [๘๗๐] “ยา ปน ภิกขุณี, ทุคฺคหิตฺเตน ทูปธาริตฺเตน ปริ อฺธฺมาเปยฺย; ปาจิตฺตีย”.

พระบัญญัติ [๘๗๐] ก็ภิกษุณีใดเพราะเข้าใจผิด เพราะใคร่ครวญผิด ให้ผู้อื่น โพนทะนา ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พระภิกษุทักขิบาลานีก่กล่าวกับภิกษุณีทั้งหลายว่า ภิกษุณีอันเตวาสินี อุปัฏฐากเราโดยเคารพ เราจะให้จีวรเธอ ภิกษุณีอันเตวาสินีมีความเข้าใจผิด ให้ผู้อื่นโพนทะนาว่า พระภิกษุทักขิบาลานีจะไม่ให้จีวร

วิภังค์ คำว่า ผู้อื่น ได้แก่ ให้อุปสัมบันโพนทะนา ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๙.๑๙.๗๔ [๘๗๕] “ยา ปน ภิกขุณี, อตฺตทานํ วา ปริ วา นิริเยน วา พริทฺทมจิริเยน วา อภิสเปยฺย; ปาจิตฺตีย”.

พระบัญญัติ [๘๗๕] ก็ภิกษุณีใดสาปแช่งตนเองหรือผู้อื่นด้วยนรกหรือด้วย พรหมจรรย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีทั้งหลายไม่เห็นสิ่งของของตน จึงถามภิกษุณีจันทกาลี ภิกษุณีจันทกาลีก่กล่าวว่าตนเองว่า ตนเป็นขโมย ไม่มีความละอาย ถ้าดิฉันเอา สิ่งของของพวกท่านไป ดิฉันก็จะเป็นผู้ไม่ใช่สมณะหญิง จงเคลื่อนจาก พรหมจรรย์^{๗๔} จงบังเกิดในนรก ส่วนผู้ที่กล่าวหาด้วยเรื่องไม่จริงก็จึงไม่เป็น สมณะหญิง จงเคลื่อนจากพรหมจรรย์ จงบังเกิดในนรก

๑๐.๒๐.๗๕ [๘๘๐] “ยา ปน ภิกขุณี, อตฺตทานํ วริตฺตวา วริตฺตวา โรเทยฺย; ปาจิตฺตีย”.

พระบัญญัติ [๘๘๐] ก็ภิกษุณีใดร้องให้ทุบตีตนเอง ต้องอาบัติปาจิตตีย์

^{๗๔} สาปแช่งด้วยนรกด้วยพรหมจรรย์ในที่นี้ คือคำโดยนัยเป็นต้นว่า ขอให้ดิฉันจงบังเกิดในนรกอเวจี หรือ ขอให้ผู้อื่นจงบังเกิดในนรกอเวจี ขอให้ดิฉันเป็นคฤหัสถ์ กลับไปนุ่งผ้าขาว เป็นปริพาชิกา หรือ ขอให้ผู้อื่น จงเป็นอย่างที่ดิฉันเป็นนี้ คือสาปแช่งตนและผู้อื่นให้ตกนรก สาปแช่งตนและผู้อื่นให้ เคลื่อนจากพรหมจรรย์ (วิ.อ. ๒/๘๗๕/๔๘๘)

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีจันทกาลสีหะเลาะกับภิกษุณีทั้งหลายแล้วร้องให้ทูปตีตนเอง

วิภังค์ ภิกษุณีร้องให้ทูปตีตนเอง ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทูปตี(ตนเอง)แต่ไม่ร้องให้ ต้องอาบัติทุกกฏ ร้องให้แต่ไม่ทูปตี(ตนเอง) ต้องอาบัติทุกกฏ

๓. หมวดว่าด้วยการเปลือยกาย

๑.๒๑.๗๖ [๘๘๔] “ยา ปน ภิกขุณี, หัตถ์คา นหาเยยฺย; ปาจิตตีย์”.

พระบัญญัติ [๘๘๔] ก็ภิกษุณีใดเปลือยกายอาบน้ำ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีหลายรูปเปลือยกายอาบน้ำในแม่น้ำจรดที่ท่าเดียวกับหญิงแพศยา พวกภิกษุณีถูกพวกหญิงแพศยาเย้ยหยันต่างเก้อเขิน

วิภังค์ คำว่า เปลือยกายอาบน้ำ คือ ไม่นุ่งผ้าหรือไม่ห่มผ้าอาบน้ำ ต้องอาบัติทุกกฏในขณะที่อาบ อาบเสร็จแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๒.๒๒.๗๗ [๘๘๘] “อุทกสาฎิกํ ปน ภิกขุณียา, การยมานาย ปมาณิกา การตัพพา, ตัตถิรํ ปมาณํ, ทิมโส จตัสโส วิทตฺถิโย, สุตตวิทตฺถิยา, ติริยเทว วิทตฺถิโย, ตํ อตฺถิกกาเมนฺติยา เจทนกํ; ปาจิตตีย์”.

พระบัญญัติ [๘๘๘] ก็ภิกษุณีผู้จะให้ทำผ้าอาบน้ำ ฟังทำให้ได้ขนาด ขนาดในข้อนั้น คือ ยาว ๔ คืบ กว้าง ๒ คืบ โดยคืบสุต^{๘๐} ทำให้เกินขนาดนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ที่ชื่อว่าเจทนกะ^{๘๑}

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์คิดว่า “พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตผ้าอาบน้ำแล้ว” ไขผ้าอาบน้ำไม่ได้ขนาด ย้อยข้างหน้าบ้าง ย้อยข้างหลังบ้าง

^{๘๐} ชื่อมาตราวัด ๑ คืบสุต เท่ากับ ๓ คืบของคนสันฐานปานกลาง เท่ากับ ๑ ศอกครึ่ง โดยศอกข้างไม้ แต่ในปัจจุบันให้ถือตามไม้เมตร คือเท่ากับ ๒๕ เซนติเมตร (วิ.อ ๒/๓๔๘-๓๔๙/๖๑)

^{๘๑} “เจทนกะ” เป็นชื่อเฉพาะของสิกขาบทนี้ หมายถึงอาบัติที่เมื่อต้องเข้าแล้วจำเป็นต้องตัดหรือฉีก ผ้าอาบน้ำที่เกินขนาดออกเสียก่อนจึงจะสามารถแสดงอาบัติตกไปได้

๓.๒๓.๗๘ [๘๙๓] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุณิยา จีวร วิสัฬเพตว่า วา วิสัฬพาเปตว่า วา สา ปัจฉา อนันตฺรายิกินี เนว สัฬเพยฺย น สัฬพาปนาย อัสสัฏกั กเรยฺย, อัณณัตร์ จตฺตูปัณฺณาหา; ปาจิตตีย”.

พระบัญญัติ [๘๙๓] ก็ภิกษุณีใดเลาะหรือใช้ให้เลาะจีวรของภิกษุณีแล้ว ภายหลังภิกษุณีนั้นผู้ไม่มีอันตราย^{๘๒} ไม่เย็บ ไม่ชวนชวายใช้ผู้อื่นให้เย็บ พัน ๔-๕ วัน ต้องอาบัติปาจิตตีย

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีรูปหนึ่งทำจีวรไม่ดี กล่าวกับภิกษุณีฤๅลลนันทาว่าจะเลาะออก ท่านจะเย็บให้หรือ ภิกษุณีฤๅลลนันทารับว่าจะเย็บให้ แต่ไม่เย็บให้ ทั้งไม่ชวนชวายใช้ผู้อื่นให้เย็บ

๔.๒๔.๗๙ [๘๙๔] “ยา ปน ภิกขุณี, ปัณฺณาหิ กั สัฆาจิจาร์ อตฺตักกาเมยฺย; ปาจิตตีย”.

พระบัญญัติ [๘๙๔] ก็ภิกษุณีใดให้วาระผลัดเปลี่ยนสังฆาฏิ^{๘๓} ที่มีกำหนดระยะเวลา ๕ วันล่วงเลยไป ต้องอาบัติปาจิตตีย

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีทั้งหลายฝากจีวรไว้กับพวกภิกษุณี มีเพียงอุตตราสงค์กับอันตรวาสกหลักจาริกไปสู่ชนบท จีวรนั้นเก็บไว้นานจึงขึ้นระ

วิภังค์ คำว่า ให้วาระผลัดเปลี่ยนสังฆาฏิที่มีกำหนดระยะเวลา ๕ วันล่วงเลยไป อธิบายว่า ไม่นุ่ง ไม่ห่ม ไม่ผึ่งจีวร ๕ ผืน สิ้นวันที่ ๕ คือให้ล่วงเลยไปเป็นวันที่ ๕ ต้องอาบัติปาจิตตีย

^{๘๒} หมายถึงไม่ตกอยู่ในอันตรายอย่างใดอย่างหนึ่งในอันตราย ๑๐ อย่าง คือ (๑) พระราชาเสด็จมา (๒) โจรมาปล้น (๓) ไฟไหม้ (๔) น้ำหลากมา (๕) คนมามาก (๖) ผีเข้าภิกษุ (๗) สัตว์ร้ายเข้ามาในวัด (๘) งูเลื้อยเข้ามา (๙) ภิกษุเป็นโรคร้าย (๑๐) เกิดอันตรายแก่พรหมจรรย์ เช่นมีคนมาจับภิกษุณีสี่ (วิ.อ. ๒/๘๙๓-๔/๕๐๐, ตู วิ.ม. ๔/๑๕๐/๑๕๙)

^{๘๓} “สังฆาฏิ” ในที่นี้หมายถึงจีวร ๕ ผืนของภิกษุณี คือ (๑) สังฆาฏิ (๒) อุตตราสงค์ (๓) อันตรวาสก (๔) ผ้าอาบน้ำ (๕) ผ้ารัดถัน ภิกษุณีต้องนำผ้า ๕ ผืนนี้ออกมาใช้สอยหรือผึ่งแดด ห้ามเก็บไว้เกิน ๕ วัน ถ้าเก็บผืนใดผืนหนึ่งไว้เกิน ๕ วัน ต้องอาบัติปาจิตตีย : เก็บไว้ ๑ ผืน ต้องอาบัติ ๑ ตัว เก็บไว้ ๕ ผืน ต้องอาบัติ ๕ ตัว (วิ.อ. ๒ /๓๙๘-๙/๕๐๐-๕๐๑, กงขา.อ. ๓๗๕, สารตถ.ฎีกา ๓/๘๙๘/๑๕๔)

๕.๒๕.๘๐ [๙๐๓] “ยา ปน ภิกขุณี, จีวรสัณณียะ ธาเรยยะ; ปาจิตตัตถิ”.

พระบัญญัติ [๙๐๓] ก็ภิกษุณีใดห่มจีวรสับเปลี่ยนกัน ต้องอาบัติปาจิตตัตถิ

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีรูปหนึ่งเที่ยวบิณฑบาต แล้วผึ่งจีวรที่เปียกชุ่ม แล้วเข้าวิหาร ภิกษุณีอีกรูปหนึ่งห่มจีวรผืนนั้นเข้าไปบิณฑบาตในหมู่บ้านโดยไม่บอก วิภังค์ ที่ชื่อว่า จีวรสับเปลี่ยนกัน ได้แก่ จีวร ๕ ผืน อย่างใดอย่างหนึ่งของอุปัสมัน^{๘๔}

๖.๒๖.๘๑ [๙๐๔] “ยา ปน ภิกขุณี, คณัสส จีวรลาภิ อันตรายั กเรยยะ; ปาจิตตัตถิ”.

พระบัญญัติ [๙๐๔] ก็ภิกษุณีใดทำอันตรายแก่จีวรที่คณะจะพึงได้ ต้องอาบัติปาจิตตัตถิ

ต้นบัญญัติ ตระกูลอุปัฏฐากของภิกษุณีถูกลั่นทาจะถวายจีวรแก่ภิกษุณีสงฆ์ ภิกษุณีถูกลั่นทาได้ทำอันตราย(แก่ลามกของคณะ)

วิภังค์ คำว่า ทำอันตราย คือ ทำอันตรายด้วยกล่าวว่า “ชนทั้งหลายจะพึงถวายจีวรนี้ได้อย่างไรกัน” ต้องอาบัติปาจิตตัตถิ ทำอันตรายบริหารอย่างอื่น ต้องอาบัติทุกกฏ ทำอันตรายจีวรหรือบริหารอย่างอื่นของภิกษุณีหลายรูป ภิกษุณีรูปเดียวหรือของอุปัสมัน^{๘๕} ต้องอาบัติทุกกฏ

๗.๒๗.๘๒ [๙๑๒] “ยา ปน ภิกขุณี, ธัมมิกิ จีวรวิภังคิ ปฏิพาเหยยะ; ปาจิตตัตถิ”.

พระบัญญัติ [๙๑๒] ก็ภิกษุณีใดคัดค้านการแจกจีวรที่ชอบธรรม ต้องอาบัติปาจิตตัตถิ

^{๘๔} อุปัสมัน ผู้ได้รับอุปสมบทเป็นภิกษุหรือภิกษุณีแล้ว, ผู้อุปสมบทแล้ว ได้แก่ ภิกษุและภิกษุณี, สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, https://www.watnyanaves.net/th/book_detail/268

^{๘๕} อุปัสมัน ผู้ยังมีได้อุปสมบท ได้แก่ ผู้ยังมีได้อุปสมบท ได้แก่ ศฤกษ์และสามเณร (รวมทั้งสิกขมานาและสามเณรี), ผู้มิใช่ภิกษุหรือภิกษุณี, เรื่องเดียวกัน

ต้นบัญญัติ อกาลจีวรเกิดแก่ภิกษุณีสงฆ์ ภิกษุณีถูลนันทาคัดค่านการแจก
วิภังค์ การแจกจีวรที่ชื่อว่า ขอบธรรม ได้แก่ ภิกษุณีสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกัน
 ประชุมกันแจก

คำว่า คัดค่าน คือ คัดค่านว่า “จะแจกจีวรนี้อย่างไร” ต้องอาบัติปาจิตตีย์
อนาปัตติวาร ภิกษุณีแสดงอาณิสสแล้วคัดค่าน^{๘๖} เป็นต้น

๘.๒๘.๘๓ [๙๑๗] “ยา ปน ภิกขุณี, อคาริกัสส วา ปริพพาชกัสส วา
 ปริพพาชกาย วา สมณจีวร ทเทยฺย; ปาจิตตีย์”.

พระบัญญัติ [๙๑๗] ก็ภิกษุณีใดให้สมณจีวรแก่ชาวบ้าน แก่ปริพาชก หรือปริ
 พาชกา ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีถูลนันทาให้สมณจีวรแก่พวกครูนักพ่อน้าง พวกมายา
 กลบ้าง พวกตีกลองบ้าง เพื่อให้กล่าวพรรณนาคุณของตนในชุมนุมชน

วิภังค์ ที่ชื่อว่า สมณจีวร พระผู้มีพระภาคตรัสหมายถึงผ้าที่ทำกับปะแล้ว
 ภิกษุณีให้ผ่านนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์

อนาปัตติวาร ภิกษุณีให้แก่มารดาบิดา, ภิกษุณีให้เป็นของยืม เป็นต้น

๙.๒๙.๘๔ [๙๒๑] “ยา ปน ภิกขุณี, ทุพฺพลจีวรปจฺจาสาย จีวรกาลสมยํ
 อติกกามะยฺย; ปาจิตตีย์”.

พระบัญญัติ [๙๒๑] ก็ภิกษุณีใดให้ล่วงเลยสมัยแห่งจีวรกาล^{๘๗} ด้วยความหวัง
 ในจีวรที่เลื่อนลอย^{๘๘} ต้องอาบัติปาจิตตีย์

^{๘๖} “แสดงอาณิสสแล้วคัดค่าน” หมายถึงในกรณีที่จีวรมีไม่พอแบ่งกันให้ได้ครบทุกรูป จึงแสดง
 อาณิสส คือให้เหตุผลว่า ผ้าสาฎกไม่เพียงพอยังขาดอยู่ผืนหนึ่ง โปรดรอสัก ๒-๓ วันเถิด เมื่อผ้า
 สาฎกมีพอที่จะแจกกันครบทุกรูปแล้วจึงแจกกัน (วิ.อ. ๒/๙๑๕/๕๐๒)

^{๘๗} สมัยแห่งจีวรกาล คือในเมื่อไม่ได้กรานกฐินนับเอาตั้งแต่แรม ๑ ค่ำเดือน ๑๑ ถึงขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน
 ๑๒ รวมเวลา ๑ เดือน ในเมื่อได้กรานกฐินแล้ว นับเอาตั้งแต่แรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึงขึ้น ๑๕ ค่ำ
 เดือน ๔ รวมเวลา ๕ เดือน ระยะเวลาในช่วงนี้เรียกว่า สมัยแห่งจีวรกาล

^{๘๘} “ความหวังในจีวรที่เลื่อนลอย” หมายถึงความหวังที่ภิกษุณีตั้งไว้เพราะได้ฟังเพียงคำของทายกวว่า
 “ถ้าสามารถก็จะถวาย” เป็นความหวังที่เลื่อนลอย ไม่แน่นอน (กงข.อ. ๓๗๘)

ต้นบัญญัติ ตระกูลอุปัฏฐากของภิกษุณีอุลลนันทากล่าวว่า ถ้าพวกเรา
สามารถ ก็จะถวายจีวรแก่ภิกษุณีสงฆ์ ครั้นภิกษุณีทั้งหลายจำพรรษาแล้วประชุม
กันด้วยประสงค์จะแจกจีวร ภิกษุณีอุลลนันทาขอให้อีกก่อนเพราะมีความหวังใน
จีวร เมื่อเข้าไปถึงตระกูลนั้นถามแล้ว คนเหล่านั้นไม่สามารถถวายได้

วิภังค์ ที่ชื่อว่า ความหวังในจีวรที่เลื่อนลอย ได้แก่ ที่ทายกเปล่งวาจาปวารณา
ว่า “ถ้าพวกเราสามารถ ก็จะถวาย จะทำ”

ที่ชื่อว่า สมัยแห่งจีวรกาล คือ เมื่อยังไม่ได้กรานกฐิน มีกำหนด ๑ เดือน ท้าย
ฤดูฝน เมื่อได้กรานกฐินแล้วมีกำหนด ๕ เดือน

คำว่า ให้ล่วงเลยสมัยแห่งจีวรกาล ความว่า เมื่อยังไม่ได้กรานกฐิน ให้ล่วงเลย
วันสุดท้ายฤดูฝน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เมื่อได้กรานกฐินแล้ว ให้ล่วงเลยวันที่กฐิน
เจาะ^{๘๙} ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๑๐.๓๐.๘๕ [๙๒๘] “ยา ปน ภิกขุณี, ธัมมิกัง กจิณฺท์ธารํ ปฏิพาหะย;

ปาจิตตีย์”.

พระบัญญัติ [๙๒๘] ก็ภิกษุณีใดคัดค้านการเจาะกฐินที่ขอบธรรม ต้องอาบัติ
ปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ อุบาสกคนหนึ่งสร้างวิหารอุทิศ(ถวาย)สงฆ์ ประสงค์จะถวาย
อากาลจีวรแก่สงฆ์ทั้งสองฝ่าย แต่เวลานั้นสงฆ์ทั้งสองฝ่ายกรานกฐินแล้ว อุบาสก
นั้นเข้าไปหาสงฆ์ ขอการเจาะกฐิน^{๙๐} พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตให้เจาะกฐินได้
ต่อมา อุบาสกนั้นเข้าไปหาภิกษุณีสงฆ์ ขอเจาะกฐิน ภิกษุณีอุลลนันทาไม่ให้การ
เจาะกฐิน

^{๘๙} กฐินเจาะ หมายถึงยกเลิกอาณิสสงส์กฐินที่ภิกษุและภิกษุณีพึงได้รับ (ดู เหตุให้กฐินเจาะ พระวินัย
ปิฎกแปล เล่ม ๒ ข้อ ๔๖๓ หน้า ๔ [นิสสัยคิยปาจิตตีย์ ข้อ ๑๓ วิภังค์])

^{๙๐} ขอการเจาะกฐิน ในที่นี้คือขอให้สงฆ์ยกเลิกอาณิสสงส์กฐินก่อนหมดเขตอาณิสสงส์กฐิน ด้วยต้องการ
จะถวายผ้าเป็นอากาลจีวรในสมัยที่ยังเป็นจีวรกาล [ดู นิสสัยคิยปาจิตตีย์ ข้อ ๒, ๑๓, ๑๕ วิภังค์]

วิธีการเตาะกฐินและกรรมวาจาเตาะกฐิน ภิกษุผู้ฉลาดสามารถพึงประกาศให้
สงฆ์ทราบด้วยญัตติหุติกรรมวาจาว่า

“ท่านผู้เจริญ ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ถ้าสงฆ์พร้อมกันแล้วก็พึงเตาะกฐิน นี่เป็น
ญัตติ

ท่านผู้เจริญ ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า สงฆ์ย่อมเตาะกฐิน ท่านรูปใดเห็นด้วยกับ
การเตาะกฐิน ท่านรูปนั้นพึงนั่ง ท่านรูปใดไม่เห็นด้วย ท่านรูปนั้นพึงทักท้วง

สงฆ์เตาะกฐินแล้ว สงฆ์เห็นด้วย เพราะฉะนั้นจึงนั่ง ข้าพเจ้าขอถือความนิ่ง
นั้นเป็นมตอย่างนี้”

วิภังค์ การเตาะกฐินที่ชื่อว่า ชอบธรรม คือ ภิกษุณีสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกัน
ประชุมกันเตาะ

คำว่า คัดค้าน คือ คัดค้านว่า “จะเตาะกฐินได้อย่างไร” ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๔. หมวตว่าด้วยการนอนร่วมกัน

๑.๓๑.๘๖ [๙๓๓] “ยา ปน ภิกขุณีโย, เทว เอกมณเญ ตวัญเญยฺ;
ปาจิตตีย์”.

พระบัญญัติ [๙๓๓] ก็ภิกษุณีเหล่าใด ๒ รูปนอนบนเตียงเดียวกัน ต้องอาบัติ
ปาจิตตีย์

๒.๓๒.๘๗ [๙๓๗] “ยา ปน ภิกขุณีโย, เทว เอกัตถรณปาวุรณา
ตวัญเญยฺ; ปาจิตตีย์”.

พระบัญญัติ [๙๓๗] ก็ภิกษุณีเหล่าใด ๒ รูปใช้ผ้าผืนเดียวเป็นทั้งผ้าปูนอนและ
ผ้าห่ม นอนร่วมกัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๓.๓๓.๘๘ [๙๔๒] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุณียา สัมมิจฺจ อผาสฺ กเรยฺ;
ปาจิตตีย์”.

พระบัญญัติ [๙๔๒] ก็ภิกษุณีใดจงใจก่อความไม่ผาสุกแก่ภิกษุณี ต้องอาบัติ
ปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีถูกลนันทาและพระภิกษุทกาทิลาณีต่างก็เป็นพหูสูต เป็นนักพูด แก่ลวกกล้า สามารถกล่าวธรรมมีกเถาได้ พระภิกษุทกาทิลาณีได้รับสรรเสริญว่ามีคุณสมบัติยิ่งกว่า^{๙๑} ภิกษุณีถูกลนันทาถูกความริษยาครอบงำ จึงจงกรมบ้าง ยืนบ้าง นั่งบ้าง นอนบ้าง ฯลฯ ต่อหน้าพระภิกษุทกาทิลาณี

วิภังค์ คำว่า ก่อความไม่ผาสุก คือ ภิกษุณีผู้ก่อความไม่ผาสุกนั้นคิดว่า “วิธีนี้จะทำให้ภิกษุณีนี้ไม่ผาสุก” ไม่ขอโอกาส จงกรมบ้าง ยืนบ้าง นั่งบ้าง นอนบ้าง ยกขึ้นแสดงเองบ้าง ใช้ผู้อื่นให้ยกขึ้นแสดงบ้าง ท่องบ่นบ้าง อยู่ข้างหน้า ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๔.๓๔.๘๙ [๙๔๗] “ยา ปน ภิกฺขุณี, ทฺกขิตฺตํ สหชีวินิ เหนว อุมฺภีเจยฺย น อุมฺภีจาปนาย อุตฺตํสํกํ กเรยฺย; ปาจิตฺตีย์”.

พระบัญญัติ [๙๔๗] ก็ภิกษุณีใดไม่ดูแลช่วยเหลือ หรือไม่ใส่ใจมอบหมายให้ผู้อื่นดูแลช่วยเหลือสหชีวินิผู้ได้รับความลำบาก ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีถูกลนันทาไม่ดูแลช่วยเหลือสหชีวินิ^{๙๒}

วิภังค์ ที่ชื่อว่า ผู้ได้รับความลำบาก หมายถึงผู้เป็นไข้

ที่ชื่อว่า สหชีวินิ ตรัสหมายถึงสัทธวิหาริณี

ภิกษุณีทอดธุระว่า “จะไม่ดูแลช่วยเหลือ จะไม่ใส่ใจมอบหมายให้ผู้อื่นดูแลช่วยเหลือ” ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๕.๓๕.๙๐ [๙๕๑] “ยา ปน ภิกฺขุณี, ภิกฺขุณียา อุมฺสํสยํ ทตฺตวา กุปิตา อนัตถตมฺหา นิกกัฑฺฒเณยฺย วา นิกกัฑฺฒาเปยฺย วา; ปาจิตฺตีย์”.

พระบัญญัติ [๙๕๑] ก็ภิกษุณีใดให้ที่פקแก่ภิกษุณีแล้วโกรธ ไม่พอใจ จุดลากออกไป หรือใช้ให้จุดลากออกไป ต้องอาบัติปาจิตตีย์

^{๙๑} “มีคุณสมบัติยิ่งกว่า” คือบวชจากตระกูลที่ใหญ่หรือประเสริฐกว่าและเป็นผู้ประเสริฐกว่าโดยคุณทั้งหลาย (วิ.อ. ๒/๙๔๑/๕๐๕)

^{๙๒} สหชีวินิ คือภิกษุณีผู้ที่ตนเป็นอุปัชฌาย์บวชให้

ต้นบัญญัติ พระภิกษุททกปิลาณีไปถึงกรุงสาวัตถีด้วยภิกษุณีอุลลันทากล่าวว่า จะให้ที่พัก คนทั้งหลายเข้าไปหาพระเถรก่อน ภิกษุณีอุลลันทารู้ว่า “ธรรมตา ภิกษุณีผู้สละวณอยุ่กับการอธิบายเรื่องราวให้ผู้อื่นเข้าใจ ย่อมมักน้อย สันโดษ ชอบสงัด ไม่คลุกคลี” จึงโกรธ ชัดใจ นุดลากพระภิกษุททกปิลาณีออกจากห้อง

วิภังค์ คำว่า นุดลาก ความว่า จับในห้องแล้วนุดลากออกมาหน้าห้อง จับที่หน้าห้องแล้วนุดลากออกข้างนอก ภิกษุณีนุดลากพ้นประตูหลายประตูด้วยความพยายามครั้งเดียว

คำว่า ใช้ให้นุดลาก คือ ภิกษุณีสั่งผู้อื่น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ผู้รับคำสั่งครั้งเดียวแต่หลุดออกไปพ้นหลายประตู ภิกษุณีผู้สั่ง ต้องอาบัติปาจิตตีย์

อนาปัตติวาร ภิกษุณีนุดลากหรือใช้ผู้อื่นให้นุดลากภิกษุณีไม่มีความละอาย หรือวิกลจริต หรือภิกษุณีผู้ก่อความบาดหมาง หรืออันตวาสินีหรือสัททวิหารินีผู้ประพฤติไม่ชอบ รวมถึงภิกษุณีชนหรือใช้ผู้อื่นชนบริวารของผู้นั้น เป็นต้น

๖.๓๖.๙๑ [๙๕๖] “ยา ปน ภิกขุณี, สัสสัจจา วิหเรยฺย คหปติหา วา คหปติปุตฺเตน วา, สา ภิกขุณี ภิกขุณีหิ เอวมัสส วจเณยา; ‘มายฺเย, สัสสัจจา วิหริ คหปตินาปิ คหปติปุตฺเตนปิ, วิวจฺจาเย, วิเวกัณเภา ภคินิยา สโฆ วัณเณตี’ติ. เอวํยจฺ สา ภิกขุณี ภิกขุณีหิ วุจฺจมานา ตเถว ปัคคัณเณหีย, สา ภิกขุณี, ภิกขุณีหิ ยาวตติยํ สมณฺหาสิตฺตฺพพา, ตัสส ปฏินิสฺสัคคาย. ยาวตติยญฺเจ สมณฺหาสิยมานา, ตํ ปฏินิสฺสชฺชเรยฺย, อิจฺเจตํ กุสฺลํ, โน เจ ปฏินิสฺสชฺชเรยฺย; ปาจิตฺตีย์”.

พระบัญญัติ [๙๕๖] ก็ภิกษุณีใดอยู่คลุกคลีกับคหบดีหรือกับบุตรคหบดี ภิกษุณีนั้นอันภิกษุณีทั้งหลายพึงว่ากล่าวตักเตือนอย่างนี้ว่า ‘น้องหญิง ท่านอย่าอยู่คลุกคลีกับคหบดีหรือกับบุตรคหบดี น้องหญิงจงแยกกันอยู่เถิด สงฆ์ย่อมสรรเสริญการแยกกันอยู่ของน้องหญิง’ ก็ภิกษุณีนั้นอันภิกษุณีทั้งหลายว่ากล่าวตักเตือนอย่างนี้ ยัณยัณยอยู่อย่างนั้น ภิกษุณีนั้นอันภิกษุณีทั้งหลายพึงสวดสมณุ

ภาสณฺจนฺครบ ๓ ครั้งเพื่อให้สละเรื่องนั้น ถ้าเธอกำลังถูกสวดสมณฺภาสณฺกว่าจะครบ ๓ ครั้ง สละเรื่องนั้นได้ นั่นเป็นการดี ถ้าไม่สละ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีจณฺทกาลืออยู่คลุกคลีกับคหบดีบ้าง บุตรคหบดีบ้าง

วิภังค์ ที่ชื่อว่า คหบดี ได้แก่ บุรุษผู้ครองเรือนคนใดคนหนึ่ง

ที่ชื่อว่า บุตรคหบดี ได้แก่ บุตรและพี่ชายน้องชายคนใดคนหนึ่ง

๗.๓๗.๙๒ [๙๖๒] “ยา ปน ภิกฺขุณี อหโรโรจฺเจ สาสํกสํมเต สํปฺปฏิกฺเยะ อสํตํถิกา จาริกํ จเรยฺย; ปาจิตตีย์”.

พระบัญญัติ [๙๖๒] ก็ภิกษุณีใดเที่ยวจาริกไปไม่มีกองเกวียนเป็นเพื่อนในที่ที่รู้กันว่านำหวาดระแวง มีภัยนำกลัวภายในรัฐ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีทั้งหลายเที่ยวจาริกไปไม่มีกองเกวียนเป็นเพื่อน ภายในรัฐ พวกนักเลงข่มขืน(ภิกษุณีเหล่านั้น)

วิภังค์ คำว่า ภายในรัฐ คือ ในรัฐที่ตนอาศัยอยู่

ที่ชื่อว่า นำหวาดระแวง คือ ในหนทางนั้น ปรากฏที่อยู่ ปรากฏที่กิน ปรากฏที่ขืน ปรากฏที่นั่ง ปรากฏที่นอนของพวกโจร

ที่ชื่อว่า มีภัยนำกลัว คือ ในหนทางนั้น ปรากฏมีมนุษย์ถูกพวกโจรฆ่า ปรากฏมีมนุษย์ถูกปล้น ปรากฏมีมนุษย์ถูกทุบตี

คำว่า เที่ยวจาริกไป คือ เที่ยวจาริกไปในหมู่บ้านมีกำหนดระยะชั่วไต่บดินตก ต้องอาบัติปาจิตตีย์ทุก ๆ ละแวกหมู่บ้าน เที่ยวจาริกไปในป่าไม่มีหมู่บ้าน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ทุก ๆ กิ่งโยชน์

๘.๓๘.๙๓ [๙๖๖] “ยา ปน ภิกฺขุณี ทิโรจฺเจ สาสํกสํมเต สํปฺปฏิกฺเยะ อสํตํถิกา จาริกํ จเรยฺย; ปาจิตตีย์”.

พระบัญญัติ [๙๖๖] ก็ภิกษุณีใดเที่ยวจาริกไปไม่มีกองเกวียนเป็นเพื่อนในที่ที่รู้กันว่านำหวาดระแวง มีภัยนำกลัวภายนอกรัฐ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุณีเที่ยวจาริกไปไม่มีกองเกวียนเป็นเพื่อน ภายนอกรัฐ ฯ

วิภังค์ คำว่า ภายนอกของรัฐ คือ ในรัฐของฝ่ายอื่นนอกจากรัฐที่ตนอาศัยอยู่

๙.๓๙.๙๔ [๙๗๐] “ยา ปน ภิกขุณี อันโตวัสสึ จาริกัง จเรยฺย; ปาจิตตํ”.

พระบัญญัติ [๙๗๐] ก็ภิกษุณีใดเที่ยวจาริกไปภายในพรรษา ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุณีพากันเที่ยวจาริกไปภายในพรรษา เหยียบย่ำของเขียวและหญ้า เบียดเบียนชีวิต ทำลายสัตว์เล็กน้อยเป็นจำนวนมาก

วิภังค์ คำว่า ภายในพรรษา คือ ไม่อยู่ตลอดพรรษาดัน ๓ เดือน หรือตลอดพรรษาหลัง ๓ เดือน

อนาปัตติวาร ภิกษุณีไปด้วยสัตตทาหระณียะ^{๙๓}, ถูกรบกวณจึงไป เป็นต้น

๑๐.๔๐.๙๕ [๙๗๔] “ยา ปน ภิกขุณี, วัสสํภูฏา จาริกัง น ปักกเมยฺย อันตมโส จัปปัจจโยชนานิปิ; ปาจิตตํ”.

พระบัญญัติ [๙๗๔] ก็ภิกษุณีใดจำพรรษาแล้ว ไม่หลีกจาริกไป โดยที่สุดแม้สิ้นระยะทาง ๕-๖ โยชน์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์^{๙๔}

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุณีอยู่จำพรรษาดลอดฤดูฝน ตลอดฤดูหนาว ตลอดฤดูร้อน คนทั้งหลายตำหนิ ประณาม โพนทะนาว่า “ทิศทั้งหลาย คงคับแคบมีตมสำหรับภิกษุณี ภิกษุณีเหล่านี้จึงมองไม่เห็นทิศทาง”

วิภังค์ ที่ชื่อว่า จำพรรษาแล้ว คือ อยู่จำพรรษาดัน ๓ เดือน หรือตลอดพรรษาหลัง ๓ เดือน พอทอดธุระว่า “เราจะไม่หลีกจาริกไปโดยที่สุดแม้สิ้นระยะทาง ๕-๖ โยชน์” ต้องอาบัติปาจิตตีย์

^{๙๓} “สัตตทาหระณียะ” คือธูระที่พึงทำเสร็จได้ในเวลา ๗ วัน หมายถึงธูระเป็นเหตุให้ภิกษุออกจากวัดไปค้างคืนที่อื่นได้ แต่ต้องกลับมาภายในเวลา ๗ วัน เป็นธูระที่ภิกษุ ภิกษุณี ลิกขมานา สามเณร สามเณรี อุบาสก อุบาสิกาส่งข่าวมานิมนต์ไป เช่นไปเพื่อพยาบาลภิกษุและภิกษุณีเป็นต้น (สหธรรมิก) หรือมารดาบิดา ไปเพื่อระงับเพื่อนภิกษุเป็นต้นผู้กระสันจะสึก ไปเพื่อกิจของสงฆ์ เช่นสร้างวิหารหรือซ่อมวิหารที่ชำรุด ไปกิจนิมนต์ (ดู.วิ.ม. ๔/๑๘๗-๒๐๒/๒๐๕-๒๒๔)

^{๙๔} ภิกษุณีออกพรรษาแล้ว เดินทางไปได้เพียง ๓ โยชน์แล้วกลับสำนักเดิมโดยใช้เส้นทางใหม่ นับว่าได้หลีก จาริกไปสิ้นระยะทาง ๖ โยชน์ (กช.อ. ๓๘๓)

๕. หมวดว่าด้วยหोजิตรกรรม

๑.๔๑.๙๖ [๙๗๘] “ยา ปน ภิกขุณี, ราชาคาร วา จิตตาคาร วา อาราม วา อุยยาน วา โปกขรณิ วา ทัสสนาย คัจเญย; ปาจิตตีย”.

พระบัญญัติ [๙๗๘] ก็ภิกษุณีใดไปดูโรงละครหลวง หोजิตรกรรม สวนสาธารณะ อุทยาน หรือสระโบกขรณิ ต้องอาบัติปาจิตตีย

วิภังค์ ที่ชื่อว่า หोजิตรกรรม ได้แก่ หอที่สร้างขึ้น ณ ที่ใดที่หนึ่งเพื่อให้คนทั้งหลาย ชมเล่น รื่นเริง

ที่ชื่อว่า สระโบกขรณิ ได้แก่ สระน้ำที่ขุดไว้ ณ ที่ใดที่หนึ่งเพื่อให้คนทั้งหลาย ชมเล่น รื่นเริง

ภิกษุณีเดินไปเพื่อจะดู ต้องอาบัติทุกกฏ ยืนดู ต้องอาบัติปาจิตตีย พ้นสายตาไปแล้วเหลียวกลับมาดูอีก ต้องอาบัติปาจิตตีย เดินเพื่อจะไปดูแต่ละแห่ง ต้องอาบัติทุกกฏ ยืนดู ต้องอาบัติปาจิตตีย พ้นสายตาไปแล้วเหลียวกลับมาดูอีก ต้องอาบัติปาจิตตีย^{๙๕}

๒.๔๒.๙๗ [๙๘๓] “ยา ปน ภิกขุณี, อาสนัทท วา บัลลภ วา ปริกุกญเชย; ปาจิตตีย”.

พระบัญญัติ [๙๘๓] ก็ภิกษุณีใดใช้ตั้งยาวหรือแท่น ต้องอาบัติปาจิตตีย

วิภังค์ ที่ชื่อว่า ตั้งยาว พระผู้มีพระภาคตรัสหมายถึงตั้งที่เกินขนาด

ที่ชื่อว่า แท่น ได้แก่ แท่นที่ถักด้วยขนสัตว์ที่ตนหามา

๓.๔๓.๙๘ [๙๘๗] “ยา ปน ภิกขุณี, สุตต กัณเฑย; ปาจิตตีย”.

พระบัญญัติ [๙๘๗] ก็ภิกษุณีใดกรอด้าย ต้องอาบัติปาจิตตีย

^{๙๕} ยืนอยู่ในที่แห่งเดียว มองดูสถานที่ทั้ง ๕ แห่งมีโรงละครหลวงเป็นต้น โดยไม่ก้าวเดินไปไหน ต้องอาบัติปาจิตตีย ๑ ตัว ถ้าหันไปมองดูสถานที่เหล่านั้นซึ่งตั้งอยู่ในที่ต่าง ๆ ต้องอาบัติปาจิตตียตามจำนวนสถานที่มองดู (วิ.อ. ๒/๙๗๘/๕๐๗)

วิภังค์ คำว่า กรอ คือ กรอเอง ต้องอาบัติทุกกฏในขณะที่กรอ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุก ๆ ขณะที่มือวนเข้ามา

๔.๔๔.๙๙ [๙๙๑] “ยา ปน ภิกขุณี, คิหิเวรียาวัจจํ กรเญย; ปาจิตตีย์”.

พระบัญญัติ [๙๙๑] ก็ภิกษุณีใดช่วยทำการขวนขวายเพื่อคฤหัสถ์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

วิภังค์ ที่ชื่อว่า ช่วยทำการขวนขวายเพื่อคฤหัสถ์ คือ ต้มข้าวต้ม หุงภัตตาหาร หรือทำของเคี้ยว ชักผ้าถุงหรือผ้าโพกเพื่อคฤหัสถ์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๕.๔๕.๑๐๐ [๙๙๕] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุณียา; ‘เอหาญเย, อิมํ อธิกรณํ วุสสเมหี’ติ, วุจจมานา; ‘สาธู’ติ, ปฏิสสฺสณิเตวฺวา สา ปัจจํ อนันฺตรายิกินี เหว วุสสเมญฺยํ น วุสสมาย อสฺสํกํ กรเญย, ปาจิตตีย์”.

พระบัญญัติ [๙๙๕] ก็ภิกษุณีใดอันภิกษุณีขอร้องอยู่ว่า ‘แม่เจ้าโปรดมาช่วยระงับ อธิกรณนี้ด้วยเถิด’ รับปากแล้ว ภายหลังภิกษุณีนั้นผู้ไม่มีอันตราย ไม่ช่วยระงับ ไม่ขวนขวายให้ผู้อื่นช่วยระงับ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีรูปหนึ่งเข้าไปหาภิกษุณีฤๅลลันทาให้ช่วยระงับอธิกรณ ภิกษุณีฤๅลลันทารับปากแต่ไม่ช่วย ไม่ขวนขวายให้ผู้อื่นช่วย

๖.๔๖.๑๐๑ [๑๐๐๐] “ยา ปน ภิกขุณี, อคาริกัสส วา ปริพฺพาชกัสส วา ปริพฺพาชกาย วา สหตฺถา ขาทนียํ วา โภชนียํ วา ทเทญฺย; ปาจิตตีย์”.

พระบัญญัติ [๑๐๐๐] ก็ภิกษุณีใดให้ของเคี้ยวหรือของฉันด้วยมือตนแก่ชาวบ้าน แก่ปริพาชก หรือแก่ปริพาชิกา ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีฤๅลลันทาให้ของเคี้ยวของฉันด้วยมือตนแก่พวกครูนักพ้อนบ้าง พวกมายากลบ้าง ฯลฯ เพื่อให้กล่าวพรรณนาคุณของตนในที่ชุมนุมชน

วิภังค์ ที่ชื่อว่า ชาวบ้าน ได้แก่ บุคคลผู้ใดผู้หนึ่งที่อยู่ครองเรือน

ที่ชื่อว่า ปริพาชก ได้แก่ นักบวชชายคนใดคนหนึ่งผู้อยู่ในลัทธิปริพาชก ยกเว้นภิกษุและสามเณร

ที่ชื่อว่า ปริพาชิกา ได้แก่ นักบวชหญิงคนใดคนหนึ่งผู้อยู่ในลัทธิปริพาชิกา ยกเว้นภิกษุณี ศึกษาหนา และสามเณรี

คำว่า ให้ คือ ให้ตัวกาย ด้วยของเนื่องด้วยกาย หรือด้วยการโยนให้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ให้น้ำและไม่สัพัน ต้องอาบัติทุกกฏ

๗.๔๗.๑๐๒ [๑๐๐๔] “ยา ปน ภิกขุณี, อาวสถจิวรํ อนิสัสสัชชีตฺวา ปริภุญฺเชยฺย; ปาจิตฺตีย์”.

พระบัญญัติ [๑๐๐๔] ก็ภิกษุณีใดใช้ผ้าชัพระดูแล้วไม่ยอมสละ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีอุลลันหาใช้ผ้าชัพระดูคนเดียวไม่ยอมสละ วิภังค์ ที่ชื่อว่า ผ้าชัพระดู ได้แก่ ผ้าที่เขาถวายไว้ให้ภิกษุณีผู้มีประจำเดือนใช้ คำว่า ไม่ยอมสละ คือ ใช้ ๒-๓ คืบแล้ว ชักในวันที่ ๔ ยังใช้อีก ไม่ยอมสละให้ แก่ภิกษุณี ศึกษาหนา หรือสามเณรีรูปอื่น ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๘.๔๘.๑๐๓ [๑๐๐๕] “ยา ปน ภิกขุณี, อาวสถํ อนิสัสสัชชีตฺวา จาริกํ ปักกเมยฺย; ปาจิตฺตีย์”.

พระบัญญัติ [๑๐๐๕] ก็ภิกษุณีใดไม่สละที่ปักแล้วหลีกจาริกไป ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีอุลลันหาไม่สละที่ปัก จาริกไป ที่ปักนั้นถูกไฟไหม้ ภิกษุณีทั้งหลายกล่าวให้ช่วยกันขนของออกมา ภิกษุณีบางพวกกล่าวว่าจะไม่ขนของออกมา ถ้าสิ่งใดสิ่งหนึ่งสูญหายไป แม่เจ้าจักทวงพวกดิฉัน

วิภังค์ ที่ชื่อว่า ที่ปัก พระผู้มีพระภาคตรัสหมายถึงที่ปักที่ติดบนประตู่ เมื่อเดินพ้นเขตที่ปักมีรั้วล้อม ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เดินพ้นบริเวณที่ปักที่ไม่มีรั้วล้อม ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๙.๔๙.๑๐๔ [๑๐๑๔] “ยา ปน ภิกขุณี, ติริจฺฉานวิรฺชํ ปริยาปุณฺเณยฺย; ปาจิตฺตีย์”.

พระบัญญัติ [๑๐๑๔] ก็ภิกษุณีใดเรียนตริจณานวิชา ต้องอาบัติปาจิตตีย์
ต้นบัญญัติ พวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์เรียนตริจณานวิชา^{๓๖}
วิภังค์ ที่ชื่อว่า ตริจณานวิชา หมายถึง ศิลปวิทยาอย่างใดอย่างหนึ่งภายนอก
 พระศาสนาที่ไม่มีประโยชน์
 คำว่า เรียน คือ เรียนเป็นบท ต้องอาบัติปาจิตตีย์ทุก ๆ บท เรียนเป็นอักษร
 ต้องอาบัติปาจิตตีย์ทุก ๆ ตัวอักษร

๑๐.๕๐.๑๐๕ [๑๐๑๘] “ยา ปน ภิกขุณี, ตริจณานวิธัมม วาเจยฺย;
 ปาจิตตีย์”.

พระบัญญัติ [๑๐๑๘] ก็ภิกษุณีใดสอนตริจณานวิชา ต้องอาบัติปาจิตตีย์
ต้นบัญญัติ พวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์สอนตริจณานวิชา

๖. หมวดว่าด้วยอาราม

๑.๕๑.๑๐๖ [๑๐๒๔] “ยา ปน ภิกขุณี, ซานํ สภิกขุกํ อารามํ อนาปุจฺจา
 ปวิเสยฺย; ปาจิตตีย์”.

พระอนุบัญญัติ [๑๐๒๔] อนึ่ง ภิกษุณีใดรู้อยู่ เข้าไปสู่อารามที่มีภิกษุโดยไม่
 บอก ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุหลายรูปมีจีวรผืนเดียว กำลังตัดเย็บจีวรอยู่ในอาวาส ภิกษุณี
 ทั้งหลายเข้าไปสู่อารามโดยไม่บอก, ภิกษุเหล่านั้นหลีกไปจากอาวาส ภิกษุณี

^{๓๖} ในวินัยปิฎกนี้ ตริจณานวิชา คือวิชาที่ไม่มีประโยชน์ ไม่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เป็นวิชาที่
 เบียดเบียนผู้อื่น เช่น (๑) วิชาฝึกช้าง, ช้าง (๒) วิชาฝึกม้า, ม้า (๓) วิชาการขับรถ (๔) วิชายิงธนู
 (๕) วิชาฟันดาบ (๖) ร่ายมนตร์ทำร้ายผู้อื่นด้วยพิธีอาถรรพ์ (๗) ร่ายมนตร์เสกตะปูฝังดินฆ่าคนหรือ
 เสกเข้าห้อง (๘) ร่ายมนตร์ทำผู้อื่นให้อยู่ในอำนาจ หรือให้เป็นบ้า (๙) ร่ายมนตร์ทำผู้อื่นให้เนื้อเลือด
 เทือดแห้ง (๑๐) ปลอ่ยสัตว์มีพิษ (วิ.อ. ๒/๑๐๑๕/๕๑๑, กงชา.อ. ๓๘๘, สารตถ.ฎีกา ๓/๑๐๑๕/
 ๑๕๕, กงชา.ฎีกา ๕๐๓, ปาจิตยทาโยชนา ๑๗๓ ม.) ส่วนในพระสูตร หมายถึง การทำนายอวัยยะ
 ทำนายตาคณี ทำนายโชคกลาง ทำนายฝัน ทำนายลักษณะ ทำนายหนูกัดผ้า ทำพิธีบูชาไฟ พิธีเบิก
 แวนเวียนเทียน พิธีชดกลบลูชาไฟ พิธีชดราบูชาไฟ พิธีชดข้าวสารบูชาไฟ พิธีเติมเนยบูชาไฟ พิธี
 เติมน้ำมันบูชาไฟ พิธีพ่นเครื่องเช่นบูชาไฟ ฯลฯ (พระสุตตันตปิฎกแปล ที.สี. ๙/๒๑-๒๗/๘-๑๐)

ทั้งหลายจึงไม่ไปอาราม ฯ (ให้บอกภิกษุที่มีอยู่แล้วเข้าอารามได้), ภิกษุเหล่านั้น
หลีกไปจากอาวาสแล้วกลับมา ภิกษุณีทั้งหลายจึงไม่บอก เข้าไปสู่อาราม

วิภังค์ อารามที่ชื่อว่า มีภิกษุ คือ สถานที่มีภิกษุอาศัยอยู่แม้ที่โคนต้นไม้

คำว่า เข้าไปสู่อารามโดยไม่บอก คือ ไม่บอกกล่าวภิกษุ สามเณร หรือ คนวัด
เมื่อล่วงเขตอารามที่มีรั้วล้อม ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เมื่อล่วงสู่อุปัฏฐาคารแห่งอารามที่มี
รั้วล้อม ต้องอาบัติปาจิตตีย์

**๒.๕๒.๑๐๗ [๑๐๒๙] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุ อักโกเสยฺย วา ปริภาเสยฺย
วา; ปาจิตตีย์”.**

พระบัญญัติ [๑๐๒๙] ก็ภิกษุณีใดตำหรือบริภาษภิกษุ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์เผาตพภิกษุณีรูปหนึ่งอายุมากกว่า แล้วก่อ
สตูว์ไว้มิไถ่ที่พักของพระกัปปิตกะ แล้วร่ำให้ที่สตูว์ พระกัปปิตกะรำคาญเสียง
นั้นจึงทำลายสตูว์นั้นเสียแหลกละเอียด พวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์จะฆ่าพระกัปปิตกะ
ภิกษุณีรูปหนึ่งบอกพระอุบาลี พระอุบาลีบอกพระกัปปิตกะ ท่านจึงหนีไปซ่อน
พวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์ช่วยกันชนก้อนหินและก้อนดินทับวิหารของท่าน แล้วจาก
ไปด้วยเข้าใจว่า “พระกัปปิตกะมรณภาพแล้ว” ครั้นราตรีนั้นผ่านไป พวกภิกษุณี
ฉัพพัคคีย์เห็นพระกัปปิตกะเที่ยวบิณฑบาต ทราบว่าพระอุบาลีไปบอก จึงพากัน
ตำพระอุบาลีว่า ท่านผู้เป็นทาสรับใช้เมื่อเวลาอาบน้ำ คอยอุ้มช้อนโคล มีตระกูลต่ำ

วิภังค์ คำว่า ตำ คือ ตำด้วยอักษะ ๑๐ อย่าง^{๙๗} ต้องอาบัติปาจิตตีย์

คำว่า บริภาษ คือ แสดงอาการที่น่ากลัว ต้องอาบัติปาจิตตีย์

^{๙๗} อักโกสวัตถุ คำที่ใช้ตำ ๑๐ อย่าง ในวินัยท่านว่า ได้แก่ โอมสวาท คือคำกล่าวเสียดสี ๑๐ อย่าง
(วิ.ป. ๘/๓๓๐/๒๔๗, วิ.อ. ๓/๓๓๐/๔๗๓, ดู วินัยปิฎกแปล เล่ม ๒ ข้อ ๑๕ หน้า ๒๐๒ [วิภังค์
ปาจิตตีย์ ข้อ ๙๘ ของภิกษุณี] ส่วนในธรรมบท อรรถกถา หมายถึงคำที่ใช้ตำ ๑๐ อย่าง คือคำด่าว่า
(๑) เจ้าเป็นโจร (๒) เป็นคนพาล (๓) เป็นคนหลง (๔) เป็นอูฐ (๕) เป็นโค (๖) เป็นลา (๗) เป็นสัตว์
นรก (๘) เป็นสัตว์ดิรัจฉาน (๙) เป็นคนไม่มีสุคติ (๑๐) เป็นคนหวังได้เฉพาะทุกข์ (ขุ.ธ.อ. ๒/๑๕/๔๖)

๓.๕๓.๑๐๘ [๑๐๓๔] “ยา ปน ภิกขุณี, จัณฐิกตา คณิ ปริภาเสยฺย, ปาจิตตีย์”.

พระบัญญัติ [๑๐๓๔] ก็ภิกษุณีใดซึ่งเคียด บริภาษคณะ ต้องอาบัติปาจิตตีย์
ต้นบัญญัติ ภิกษุณีจันทกาลีชอบก่อความบาดหมาง ก่อการทะเลาะ ฯ เมื่อ
สงฆ์ทำกรรม ภิกษุณีถูกลนันทาก็คัดค้าน ต่อมา ภิกษุณีถูกลนันทาเดินทาง
ภิกษุณีสงฆ์จึงลงอุกเขปนียกรรมแก่ภิกษุณีจันทกาลีเพราะไม่เห็นอาบัติ ภิกษุณี
ถูกลนันทากลับมา จึงซึ่งเคียด บริภาษคณะว่า “ภิกษุณีพวกนี้โง่เขลา ฯลฯ”

วิภังค์ ที่ชื่อว่า ซึ่งเคียด พระผู้มีพระภาคตรัสหมายถึงความโกรธ

คำว่า บริภาษ คือ บริภาษาว่า “ภิกษุณีพวกนี้โง่เขลา ภิกษุณีพวกนี้ไม่ฉลาด
ภิกษุณีพวกนี้ไม่รู้จักกรรม โทษของกรรม กรรมวิบัติ หรือกรรมสมบัติ” ต้องอาบัติ
ปาจิตตีย์ บริภาษภิกษุณีหลายรูป รูปเดียว หรืออนุสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ

๔.๕๔.๑๐๙ [๑๐๓๕] “ยา ปน ภิกขุณี, นิมนฺติตา วา ปวาริตา วา
ขาทนียํ วา โภชนียํ วา ขาเทยฺย วา ภูญฺเชยฺย วา, ปาจิตตีย์”.

พระบัญญัติ [๑๐๓๕] ก็ภิกษุณีใดได้รับนิมนต์แล้ว บอกห้ามภักตอาหารแล้ว
เคี้ยวของเคี้ยว หรือฉันของฉัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พราหมณ์นิมนต์ภิกษุณีทั้งหลายให้ฉัน เมื่อฉันแล้ว ห้ามภักตอาหาร
แล้ว พวกกันไปตระกูลญาติ บางพวกยังฉันอีก บางพวกนำบิณฑบาตกลับไป

วิภังค์ ที่ชื่อว่า บอกห้ามภักตอาหารแล้ว คือ (๑) ภิกษุณีกำลังฉัน (๒) ทายกนำ
โภชนะมาถวาย (๓) ทายกอยู่ในหัตถบาสน้อมถวาย (๔) ภิกษุณีบอกห้าม

๕.๕๕.๑๑๐ [๑๐๔๓] “ยา ปน ภิกขุณี, กุลมัจฉริณี อัสส; ปาจิตตีย์”.

พระบัญญัติ [๑๐๔๓] ก็ภิกษุณีใดหวงตระกูล ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีรูปหนึ่ง คนทั้งหลายนิมนต์ให้ฉันแล้วกล่าวนิมนต์แม้
ภิกษุณีอื่น ๆ ภิกษุณีนั้นคิดว่า ทำอย่างไร ภิกษุณีอื่น ๆ จึงจะไม่มา จึงบอก
ภิกษุณีทั้งหลายว่า “ในที่โน้นสุนัข คุดู สถานที่อื่น พวกท่านอย่าไปที่นั่นเลย”

วิภังค์ ที่ชื่อว่า หวง คือ ภิกษุณีกล่าวโทษของตระกูลในสำนักภิกษุณีทั้งหลาย ด้วยประสงค์ว่า “ทำอย่างไร ภิกษุณีทั้งหลายจึงจะไม่มา” ต้องอาบัติปาจิตตีย์ หรือกล่าวโทษภิกษุณีในสำนักตระกูล ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๖.๕๖.๑๑๑ [๑๐๔๗] “ยา ปน ภิกฺขุณี, อภิกฺขุเก อวาสเ วสฺสํ วเสยฺย, ปาจิตตีย์”.

พระบัญญัติ [๑๐๔๗] ก็ภิกษุณีใดจำพรรษาในอาวาสที่ไม่มีภิกษุ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีหลายรูปออกพรรษาแล้ว พวกกันไปกรุงสาวัตถี แต่อาวาสที่จำพรรษาไม่มีภิกษุ^{๔๘}เลย ภิกษุณีทั้งหลายถามว่า โอวาทสัมฤทธิ์ผลดีหรือ

วิภังค์ อาวาสที่ชื่อว่า ไม่มีภิกษุ ได้แก่ อาวาสที่ภิกษุณีไม่สามารถไปรับโอวาท หรือธรรมอันเป็นเหตุอยู่ร่วมกันได้^{๔๙}

ภิกษุณีตั้งใจว่า “จะจำพรรษา” แล้วจัดแจงเสนาสนะ ตั้งน้ำจันน้ำไข้ว กวาดบริเวณ ต้องอาบัติทุกกฏ พออรุณขึ้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๗.๕๗.๑๑๒ [๑๐๕๑] “ยา ปน ภิกฺขุณี, วสฺสํวฺญฺจา อุกโตสฺเม ตีหิ จาเนหิ น ปวาเรยฺย ทญฺเฐน วา สุเตน วา ปริสํกาย วา; ปาจิตตีย์”.

พระบัญญัติ [๑๐๕๑] ก็ภิกษุณีใดจำพรรษาแล้ว ไม่ปวารณาในสงฆ์ ๒ ฝ่าย ด้วยฐานะ ๓ คือ ด้วยได้เห็น ด้วยได้ยิน หรือด้วยระแวงสงสัย ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีหลายรูปออกพรรษาแล้ว ยังมีได้ปวารณาต่อภิกษุสงฆ์

วิภังค์ ภิกษุณีพ้อทอดธุระว่า “เราจะไม่ปวารณาในสงฆ์ ๒ ฝ่ายด้วยฐานะ ๓ คือ ด้วยได้เห็น ด้วยได้ยิน หรือด้วยระแวงสงสัย” ต้องอาบัติปาจิตตีย์

^{๔๘} “อาวาสที่ไม่มีภิกษุ” หมายถึงสำนักภิกษุณีที่ไม่มีภิกษุผู้จะให้โอวาทอยู่ภายในระยะ ๑ โยชน์ หรือเส้นทางที่จะไปยังสำนักภิกษุณีนั่นไม่ปลอดภัย ไม่สะดวก ภิกษุไม่สามารถเดินทางไปให้โอวาทได้ (วิ.อ. ๒/๑๔๔/ ๓๒๑, กงขา.อ. ๓๙๑) ไม่ได้หมายถึงอาวาสเดียวกันกับภิกษุ

^{๔๙} “โอวาท” หมายถึงครุธรรม ๘ “ธรรมอันเป็นเหตุอยู่ร่วมกัน” หมายถึงการสอบถามอุปสถและปวารณา (วิ.อ. ๒/๑๐๔๘/๕๑๓)

๘.๕๘.๑๑๓ [๑๐๕๕] “ยา ปน ภิกขุณี, โอวาทาย วา สํวสาय วา น คัจเจจยฺย, ปาจิตตีย”.

พระบัญญัติ [๑๐๕๕] ก็ภิกษุณีใดไม่ไปรับโอวาท หรือธรรมเป็นเหตุอยู่ร่วมกัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุณีพหุคดีย์ไปสำนักภิกษุณีแล้ว กล่าวสอนพวกภิกษุณี จัพคดีย์ ภิกษุณีทั้งหลายกล่าวชักชวนไปรับโอวาท ภิกษุณีจัพคดีย์ไม่ไป เพราะพระคุณเจ้าจัพคดีย์มาให้โอวาทถึงที่นี้แล้ว

วิมังค์ ที่ชื่อว่า โอวาท ได้แก่ ครุธรรม ๘ ประการ^{๑๐๐}

ที่ชื่อว่า ธรรมเป็นเหตุอยู่ร่วมกัน ได้แก่ กรรมที่ทำร่วมกัน อุทเทสที่สวด ร่วมกัน ความมีสิกขาเสมอกัน

๘.๕๙.๑๑๔ [๑๐๕๕] “อันวัฑฒมาสํ ภิกขุณียา ภิกขุสฺมโต เทวํ ธัมมา ปัจจาสีลิตัพพา, อุโปสถปฺจุจกัณฺจํ โอวาทูปสํกมฺหณฺจ, ตํ อติกัการเมญฺติยา ปาจิตตีย”.

พระบัญญัติ [๑๐๕๕] ก็ภิกษุณีพึงหวังธรรม ๒ อย่างจากภิกษุสงฆ์ทุกกึ่งเดือน คือ การถามอุโบสถ ๑ การเข้าไปขอโอวาท ๑ ผู้ฝ่าฝืนธรรม ๒ อย่างนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีไม่ถามอุโบสถบ้าง ไม่ขอโอวาทบ้าง

วิมังค์ คำว่า ทุกกึ่งเดือน คือ ทุกวันอุโบสถ

ที่ชื่อว่า อุโบสถ ได้แก่ อุโบสถ ๒ อย่าง คือ อุโบสถวัน ๑๔ ค่ำ และ ๑๕ ค่ำ

๑๐.๖๐.๑๑๕ [๑๐๖๓] “ยา ปน ภิกขุณี, ปสาเช ชาตํ คัณฺโঠํ วา รุธิตํ วา อนปโลเกตฺวา สํมํ วา คณฺมํ วา ปุริเสน สัทธิ เอเกเนกา เกทาเปยฺย วา ผาลา-

^{๑๐๐} ครุธรรม ๘ ประการนี้ พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าขณะประทับอยู่ ณ ภูฏาคารศาลา ปามหาวัน ได้ประทานแก่พระนางมหาปชาบดีโคตมีผู้เดินทางไกลจากกรุงปัสตึเพื่อทูลบวชเป็นภิกษุณีในพระพุทธศาสนา นับเป็นภิกษุณีรูปแรก และเป็นการประทานครุธรรมครั้งแรก (ดู วินัยปิฎกแปล เล่ม ๒ ข้อ ๑๔๙ หน้า ๓๒๒-๓๒๓, วิ.จู. ๗/๔๐๓/๒๓๓-๒๓๕)

เปยฺย วา โธวาเปยฺย วา อาลิมฺปาเปยฺย วา พันธ์ธาเปยฺย วา โมจาเปยฺย วา;
ปาจิตฺตีย”.

พระบัญญัติ [๑๐๖๓] ก็ภิกษุณีใดไม่บอกสงฆ์หรือคณะ ใช้ให้บัง ให้ผ้า ให้ชะ
ล้าง ให้ทา ให้พัน หรือให้แกะฝีหรือบาดแผลที่เกิดในร่มผ้าอยู่กันสองต่อสองกับ
ชาย ต้องอาบัติปาจิตตีย์^{๑๐๑}

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีรูปหนึ่งให้บังฝีที่เกิดในร่มผ้าอยู่กันสองต่อสองกับชาย ชาย
นั้นพยายามจะข่มขืนภิกษุณีนั้น เธอได้ส่งเสียงร้องขึ้น

วิภังค์ ที่ชื่อว่า ในร่มผ้า ได้แก่ บริเวณใต้สะดือลงมา เนื้อเข้าขึ้นไป

ที่ชื่อว่า สงฆ์ พระผู้มีพระภาคตรัสหมายถึงภิกษุณีสงฆ์

ที่ชื่อว่า คณะ ตรัสหมายถึงภิกษุณีหลายรูป

๗. หมวดว่าด้วยสตรีมีครรภ์

๑.๖๑.๑๑๖ [๑๐๖๘] “ยา ปน ภิกฺขุณี, คัพภิณี วุฏฺฐาเปยฺย; ปาจิตฺตีย”.

พระบัญญัติ [๑๐๖๘] ก็ภิกษุณีใดบวชให้สตรีมีครรภ์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีทั้งหลายบวชให้สตรีมีครรภ์ เธอเที่ยวบิณฑบาต คน
ทั้งหลายกล่าวว่า “ท่านทั้งหลายจงถวายภิกษาหารแก่แม่เจ้า แม่เจ้ามีครรภ์แก่”
แล้วตำหนิ ประณาม โพนทะนาว่า “โธคนพวกภิกษุณีจึงบวชให้สตรีมีครรภ์เล่า”

๒.๖๒.๑๑๗ [๑๐๗๓] “ยา ปน ภิกฺขุณี, ปายันตี วุฏฺฐาเปยฺย; ปาจิตฺตีย”.

พระบัญญัติ [๑๐๗๓] ก็ภิกษุณีใดบวชให้สตรีมีลูกยังตั้งนม ต้องอาบัติ
ปาจิตตีย์

^{๑๐๑} ภิกษุณีไม่บอกสงฆ์หรือคณะ ใช้ให้บัง ให้ผ้า ให้ชะล้าง ให้ทา ให้พัน ให้แกะ ขายนันทาหมดทุก
อย่างตามที่ใช้ ภิกษุณีน้นต้องอาบัติทุกกฏ ๖ ตัว ในขณะที่ใช้ เมื่อขายนันทาเสร็จ ภิกษุณีต้องอาบัติ
ปาจิตตีย์ ๖ ตัว หรือ แม้จะใช้ให้เขาทำตามความเห็นสมควร เมื่อเขาทำเสร็จทุกอย่าง ก็ต้องอาบัติทุกกฏ
๖ ตัว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๖ ตัวเช่นกัน แต่ถ้าใช้ให้ทำเพียงอย่างเดียว แม้ขายนันทาหมดทุกอย่าง
ก็ต้องอาบัติทุกกฏ และ ปาจิตตีย์เพียง ๑ ตัว (กฺข.อ. ๓๙๕)

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีทั้งหลายบวชให้สตรีมีลูกยังดื่มนม เธอเที่ยวบิณฑบาต คนทั้งหลายกล่าวว่า “ท่านทั้งหลายจงถวายภิกษาหารแก่แม่เจ้า แม่เจ้ามีลูก” ๙

วิจารณ์ ที่ชื่อว่า สตรีมีลูกยังดื่มนม ได้แก่ สตรีที่เป็นมารดา หรือเป็นแม่นม

๓.๖๓.๑๑๘ [๑๐๘๐] “ยา ปน ภิกขุณี, เทว วัสสาณิ จสุ รัมเมสุ
อสิกขิตสิกขิ สิกขมานา วุฏฐาเปยฺย; ปาจิตตํ”.

พระบัญญัติ [๑๐๘๐] ก็ภิกษุณีใดบวชให้สิกขมานาผู้ยังไม่ได้ศึกษาสิกขาใน
ธรรม ๖ ข้อ ตลอด ๒ ปี ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีทั้งหลายบวชให้สิกขมานา ผู้ไม่ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖
ข้อ^{๑๐๒} ตลอด ๒ ปี สิกขมานาผู้บวชเป็นภิกษุณีเหล่านั้น ไข้เวลา ไม่ฉลาด ไม่รู้สิ่ง
ที่ควรหรือไม่ควร (ภิกษุณีสงฆ์พึงให้สิกขาสมมติ^{๑๐๓})

วิธีขอสิกขาสมมติและกรรมวาจาให้สิกขาสมมติ (ปาฬิ)^{๑๐๔}

ตาย สิกขมานาย สัม อุปสัมมิตฺวา เอกํสุ อุตฺตราสํ กิริตฺวา ภิกขุณีเน ปาเท
วันทิตฺวา อุกกฺกฺกํ นิสิติตฺวา อัมมชฺลิ ปัคคเหตฺวา เอวํสัส วณฺเณ – ‘อหํ, อัยเย,
อิตฺถันนามา อิตฺถันนามาย อัยยาย สิกขมานา. สัม เทว วัสสาณิ จสุ รัมเมสุ
สิกขาสัมมุตฺติ ยาจามิ’ติ. ทุตฺถัมปิ ยาจิตฺัพพา. ตตฺถัมปิ ยาจิตฺัพพา. พยัตตตาย
ภิกขุณฺเีย ปฏฺิพฺลายน สโฆ ณาเปตฺัพโพ –

[๑๐๗๘][2-3203] “สุณาทู เม, อัยเย, สโฆ. อโย อิถฺถันนามา อิถฺถันนามาย
อัยยาย สิกขมานา สัม เทว วัสสาณิ จสุ รัมเมสุ สิกขาสัมมุตฺติ ยาจติ. ยถิ สัมมัสส
ปัตตกัลลํ สโฆ อิถฺถันนามาย สิกขมานาย เทว วัสสาณิ จสุ รัมเมสุ สิกขาสัมมุตฺติ
ทเพยฺย. เอสา ณฺตติ.

^{๑๐๒} หมายถึงอนุสัมบันหรือสามเณรผู้ใคร่ศึกษา แต่ยังไม่มีการบวชให้ศึกษาหรือมีสิกขาเสียไป ที่ได้
ชื่อว่า สิกขมานา เพราะศึกษาในธรรม ๖ ข้อ หรือธรรมกล่าวคือสิกขาเหล่านั้น (กฐา.อ. ๓๔๗)

^{๑๐๓} สิกขาสมมติ คือข้อตกลงยินยอมร่วมกันที่จะให้สิกขมานานั้นศึกษาในธรรม ๖ ข้อเป็นเวลา ๒ ปี

^{๑๐๔} พระไตรปิฎกสังฆายะ ฉบับ ภ.ป.ร. (ต้นฉบับปาฬิกาสา) ชุด ๔๐ เล่ม, ๒๕๕๔

[2-3204] สุณาคู เม, อัยเย, สโฆ. อยฺ อิตถันนํมา อิตถันนํมาย อัยยาย
 สิกขมานา สมนํ เทวํ วัสฺสานิ ญสฺ ฐัมเมสฺ สิกขาสมมุตฺติ ยาจติ. สโฆ อิตถันนํมาย
 สิกขมานาย เทวํ วัสฺสานิ ญสฺ ฐัมเมสฺ สิกขาสมมุตฺติ เทติ. ยัสฺสา อัยยาย ขมติ
 อิตถันนํมาย สิกขมานาย เทวํ วัสฺสานิ ญสฺ ฐัมเมสฺ สิกขาสมมุตฺติยา ทานํ, สา
 ตุณฺหิสฺส; ยัสฺสา นกฺขมติ, สา ภาเสยฺย.

[2-3205] ทินฺนา สํเชน อิตถันนํมาย สิกขมานาย เทวํ วัสฺสานิ ญสฺ ฐัมเมสฺ
 สิกขาสมมุตฺติ. ขมติ สมนํสฺส, ตสฺมา ตุณฺหิ, เอวเมตํ ธารายามิ”ติ.

[2-3206] สา สิกขมานา “เอวํ วเทหิ”ติ วัตตตฺตฺวา – “ปาณาติปาตา เวรมณิ
 เทวํ วัสฺสานิ อวิติกกัมมํ สมาทานํ สมาทियามิ. อทินฺนาทานา เวรมณิ เทวํ วัสฺสานิ
 อวิติกกัมมํ สมาทานํ สมาทियามิ. อพฺรหฺมจริยา เวรมณิ เทวํ วัสฺสานิ อวิติกกัมมํ
 สมาทานํ สมาทियามิ. มุสาวทา เวรมณิ เทวํ วัสฺสานิ อวิติกกัมมํ สมาทานํ สมา-
 ทियามิ. สุราเมรยมชฺชชฺปิพมาทฺฐจฺจํ เวรมณิ เทวํ วัสฺสานิ อวิติกกัมมํ สมาทานํ
 สมาทियามิ. วิกาลโภชนา เวรมณิ เทวํ วัสฺสานิ อวิติกกัมมํ สมาทานํ สมาทियามิ”ติ.

วิธีขอสิกขาสมมติและกรรมวาจาให้สิกขาสมมติ (แปล)

สิกขมานานั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มอุตราสงค์เนืองบ่าข้างหนึ่ง กราบเท้า
 ภิกษุทั้งหลายแล้วนั่งกระโหย่ง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า “แม่เจ้า ดิฉันขอนี้
 เป็นสิกขมานาของแม่เจ้าขอนี้ ขอสิกขาสมมติในธรรม ๖ ข้อเป็นเวลา ๒ ปีต่อ
 สงฆ์”

พึงขอแมครั้งที่ ๒ พึงขอแมครั้งที่ ๓

ภิกษุณีผู้ฉลาดสามารถพึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจาว่า

[๑๐๗๘] แม่เจ้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า สิกขมานาขอนี้ของแม่เจ้าขอนี้ขอ
 สิกขาสมมติในธรรม ๖ ข้อเป็นเวลา ๒ ปีต่อสงฆ์ ถ้าสงฆ์พร้อมกันแล้วก็พึงให้
 สิกขาสมมติในธรรม ๖ ข้อเป็นเวลา ๒ ปีแก่สิกขมานาขอนี้ นี่เป็นญัตติ

แม่เจ้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า สิกขมานาขอนี้ของแม่เจ้าขอนี้ขอสิกขาสมมติ
 ในธรรม ๖ ข้อเป็นเวลา ๒ ปีต่อสงฆ์ สงฆ์ให้สิกขาสมมติในธรรม ๖ ข้อ เป็นเวลา

๒ ปีแก่สิกขมานาชื่อนี้ แม่เจ้ารูปใดเห็นด้วยกับการให้สิกขาสมมติในธรรม ๖ ข้อ เป็นเวลา ๒ ปีแก่สิกขมานาชื่อนี้ แม่เจ้ารูปนั้นพึงนั่ง แม่เจ้ารูปใดไม่เห็นด้วย แม่เจ้ารูปนั้นพึงทักท้วง

สิกขาสมมติในธรรม ๖ ข้อเป็นเวลา ๒ ปี สงฆ์ให้แก่สิกขมานาชื่อนี้แล้ว สงฆ์เห็นด้วย เพราะฉะนั้นจึงนั่ง ข้าพเจ้าขอถือความนั่งนั้นเป็นมติอย่างนี้

พึงบอกสิกขมานาผู้นั้นว่า “เธอจงกล่าวอย่างนี้ว่า

๑. ดิฉันขอสมทานงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ โดยไม่ล่วงละเมิดตลอด ๒ ปี
๒. ดิฉันขอสมทานงดเว้นจากการถือเอาของที่เจ้าของมิได้ให้ โดยไม่ล่วงละเมิดตลอด ๒ ปี
๓. ดิฉันขอสมทานงดเว้นจากพฤติกรรมอันมิใช่พรหมจรรย์^{๑๐๕} โดยไม่ล่วงละเมิดตลอด ๒ ปี
๔. ดิฉันขอสมทานงดเว้นจากการพูดเท็จ โดยไม่ล่วงละเมิดตลอด ๒ ปี
๕. ดิฉันขอสมทานงดเว้นจากน้ำเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท โดยไม่ล่วงละเมิดตลอด ๒ ปี
๖. ดิฉันขอสมทานงดเว้นจากการบริโภคอาหารในเวลาวิกาล โดยไม่ล่วงละเมิดตลอด ๒ ปี”

วิภังค์ คำว่า ตลอด ๒ ปี คือ สิ้น ๒ ปี

ที่ชื่อว่า ผู้ยังไม่ได้ศึกษาสิกขา คือ ภิกษุณีสงฆ์ยังมิได้ให้สิกขา หรือให้แล้ว แต่เธอทำขาด

๔.๖๔.๑๑๙ [๑๐๘๖] “ยา ปน ภิกขุณี, เทว วัสสาณิ จสุ ธัมเมสุ สิกขิตสิกขี สิกขมานัน สัมเมณ อสम्मัต วุฏฐาเปยฺย; ปาจิตตีย”.

พระบัญญัติ [๑๐๘๖] ก็ภิกษุณีใดบวชให้สิกขมานาผู้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ข้อตลอด ๒ ปีแล้วแต่สงฆ์ยังมิได้สมมติ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

^{๑๐๕} พฤติกรรมอันมิใช่พรหมจรรย์ หมายถึงการเสพเมถุนกรรม (การร่วมสังวาส) (ขุ.ขุ.อ. ๑๗)

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีทั้งหลายบวชให้สิกขมานา ฯ แต่สงฆ์ยังไม่ได้สมมติ ภิกษุณีทั้งหลายกล่าวว่าให้รู้อะไร สิ่งนี้ สิกขมานาตอบว่า “แม่เจ้า พวกดิฉันไม่ใช่ สิกขมานา พวกดิฉันเป็นภิกษุณี” สงฆ์พึงให้วุฏฐานสมมติ^{๑๐๖}

วิธีขววุฏฐานสมมติและกรรมวาจาให้วุฏฐานสมมติ (ปาฬิ)^{๑๐๗}

ตาย เทว วัสฺสานิ ฌสุ ฐัมเมสุ สิกฺขิตฺตสิกฺขา สิกฺขมานาย สัมม อูปสํกมิตฺวา
เอกัสส อุตฺตราสคฺ กิริตฺวา ภิกฺขุณีเน ปาเท วันทิตฺวา อุกฺกุฏิกิ นิสิตฺวา อัมมชฺล
ปัตถเคหฺตฺวา เอวมัสส วจฺนโย – ‘อหิ, อัยฺเย, อิตฺถันนามา อิตฺถันนามาย อัยฺยาย
เทว วัสฺสานิ ฌสุ ฐัมเมสุ สิกฺขิตฺตสิกฺขา สิกฺขมานา สัมม วุฏฺฐจฺจาสัมมุตฺติ ยาจามิ’ติ.
ทฺตยัมปิ ยาจิตฺตฺพพา. ทฺตยัมปิ ยาจิตฺตฺพพา. พยิตฺตตาย ภิกฺขุณียา ปฏิพลาย สโฆ
มาเปตฺตฺพโพ –

[๑๐๘๕][2-3218] “สุณฺหาตุ เม, อัยฺเย, สโฆ. อยฺ อิตฺถันนามา อิตฺถันนามาย
อัยฺยาย เทว วัสฺสานิ ฌสุ ฐัมเมสุ สิกฺขิตฺตสิกฺขา สิกฺขมานา สัมม วุฏฺฐจฺจาสัมมุตฺติ ยาจติ.
ยทิ สัมมัสส ปตฺตกัลลํ, สโฆ อิตฺถันนามาย เทว วัสฺสานิ ฌสุ ฐัมเมสุ สิกฺขิตฺตสิกฺขา
สิกฺขมานาย วุฏฺฐจฺจาสัมมุตฺติ ทเทยฺย. เอสา ฌตฺติ.

[2-3219] สุณฺหาตุ เม, อัยฺเย, สโฆ. อยฺ อิตฺถันนามา อิตฺถันนามาย อัยฺยาย
เทว วัสฺสานิ ฌสุ ฐัมเมสุ สิกฺขิตฺตสิกฺขา สิกฺขมานา สัมม วุฏฺฐจฺจาสัมมุตฺติ ยาจติ. สโฆ
อิตฺถันนามาย เทว วัสฺสานิ ฌสุ ฐัมเมสุ สิกฺขิตฺตสิกฺขา สิกฺขมานาย วุฏฺฐจฺจาสัมมุตฺติ
เทติ. ยสฺสา อัยฺยาย ขมติ อิตฺถันนามาย เทว วัสฺสานิ ฌสุ ฐัมเมสุ สิกฺขิตฺตสิกฺขา
สิกฺขมานาย วุฏฺฐจฺจาสัมมุตฺติยา ทานํ, สา ตฺถนํหัสฺส; ยสฺสา นกฺขมติ, สา ภาเสยฺย.

[2-3220] ทินฺนา สฺเมเน อิตฺถันนามาย เทว วัสฺสานิ ฌสุ ฐัมเมสุ สิกฺขิตฺตสิกฺขา
สิกฺขมานาย วุฏฺฐจฺจาสัมมุตฺติ; ขมติ สัมมัสส, ตสฺมา ตฺถนํหิ, เอเวเมตฺ ธารายามิ’ติ.

^{๑๐๖} วุฏฐานสมมติ แปลว่า สมมติการบวช หมายถึงการรับรองให้บวชได้ กรรมขณินนี้ ภิกษุณีสงฆ์จะ
ให้แก่ สิกขมานาผู้ศึกษาประพฤติตามธรรม ๖ ข้อ ครบ ๒ ปี วุฏฐานสมมติถือเป็นประกาศนียบัตร
รับรองให้บวชเป็นภิกษุณีได้

^{๑๐๗} พระไตรปิฎกสังฆาเย ฉบับ ภ.ป.ร. (ต้นฉบับปาฬิภาษา) ชุด ๔๐ เล่ม, ๒๕๕๙

วิธีขออนุญาตให้ลูกหลานศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ข้อตลอด ๒ ปีแล้วนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์

สิกขมานาผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ข้อตลอด ๒ ปีแล้วนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ หม่อมอุตราสงค์เนยียงปาซังหนึ่ง กราบทำภิกษุณีทั้งหลาย นั่งกระโหย่ง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า “แม่เจ้า ดิฉันชื่อนี้เป็นสิกขมานาของแม่เจ้าชื่อนี้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ข้อตลอด ๒ ปีแล้ว ขออนุญาตให้ส่งข้อมให้สงฆ์”

พึงขอแม่ครั้งที่ ๒ พึงขอแม่ครั้งที่ ๓

ภิกษุณีผู้ฉลาดสามารถพึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจาว่า

[๑๐๘๕] “แม่เจ้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า สิกขมานาชื่อหนึ่งของแม่เจ้าชื่อนี้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ข้อตลอด ๒ ปีแล้ว ขออนุญาตให้ส่งข้อมให้สงฆ์ ถ้าสงฆ์พร้อมกันแล้วก็พึงให้ขออนุญาตแก่สิกขมานาชื่อนี้ผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ข้อตลอด ๒ ปีแล้ว นี่เป็นญัตติ

แม่เจ้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า สิกขมานาชื่อหนึ่งของแม่เจ้าชื่อนี้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ข้อตลอด ๒ ปีแล้ว ขออนุญาตให้ส่งข้อมให้สงฆ์ให้ขออนุญาตแก่สิกขมานาชื่อนี้ผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ข้อตลอด ๒ ปีแล้ว แม่เจ้ารูปใดเห็นด้วยกับการให้ขออนุญาตแก่สิกขมานาชื่อนี้ผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ข้อตลอด ๒ ปี แล้ว แม่เจ้ารูปนั้นพึงนั่ง แม่เจ้ารูปใดไม่เห็นด้วย แม่เจ้ารูปนั้นพึงทักท้วง

ขออนุญาตสงฆ์ให้แล้วแก่สิกขมานาชื่อนี้ผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ข้อตลอด ๒ ปีแล้ว สงฆ์เห็นด้วย เพราะฉะนั้นจึงนั่ง ข้าพเจ้าขอถือความนิ่งนั้นเป็นมติอย่างนี้”

วิภังค์ ที่ชื่อว่า แต่สงฆ์ยังไม่ได้สมมติ คือ แต่สงฆ์ยังไม่ได้ให้ขออนุญาตด้วยญัตติทุติยกรรม

๕.๖๕.๑๒๐ [๑๐๙๑] “ยา ปน ภิกขุณี, อุททวาทสวัสส คิหิตตํ วุญจาเปยฺย; ปาจิตฺตีย”.

พระบัญญัติ [๑๐๙๑] ก็ภิกษุณีใดบวชให้หญิงที่มีครอบครัวมีอายุต่ำกว่า ๑๒ ปี ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีทั้งหลายบวชให้หญิงที่มีครอบครัวมีอายุต่ำกว่า ๑๒ ปี^{๑๐๘} หญิงที่บวชเป็นภิกษุณีเหล่านั้นไม่อดทน ไม่อดกลั้น ต่อความเย็น ความร้อน ฯลฯ ความรู้สึกที่ไม่น่ายินดี ไม่น่าพอใจแทบจะคร่าชีวิต

๖.๖๖.๑๒๑ [๑๐๙๗] “ยา ปน ภิกฺขุณี, ปริบูรณ์ทวาทสวัสสํ คิหิตํ เทว วัสสานิ จสุ ธัมเมสุ อสิกฺขิตสิกฺขํ วุฏฺฐาเปยฺย; ปาจิตฺตีย์”.

พระบัญญัติ [๑๐๙๗] ก็ภิกษุณีใดบวชให้หญิงที่มีครอบครัวมีอายุครบ ๑๒ ปี ยังไม่ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ข้อตลอด ๒ ปี ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีทั้งหลายบวชให้หญิงที่มีครอบครัวมีอายุครบ ๑๒ ปี ยังไม่ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ข้อตลอด ๒ ปี หญิงเหล่านั้นโง่เขลา ไม่ฉลาด ไม่รู้สิ่งที่ควรหรือไม่ควร (ภิกษุณีสงฆ์พึงให้สิกขาสम्मติ)

๗.๖๗.๑๒๒ [๑๑๐๓] “ยา ปน ภิกฺขุณี, ปริบูรณ์ทวาทสวัสสํ คิหิตํ เทว วัสสานิ จสุ ธัมเมสุ สิกฺขิตสิกฺขํ สเมน อสम्मํตํ วุฏฺฐาเปยฺย; ปาจิตฺตีย์”.

พระบัญญัติ [๑๑๐๓] ก็ภิกษุณีใดบวชให้หญิงที่มีครอบครัวมีอายุครบ ๑๒ ปี ผู้ได้ศึกษา สิกขาในธรรม ๖ ข้อตลอด ๒ ปี แต่สงฆ์ยังไม่ได้สมมติ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีบวชให้หญิงที่มีครอบครัว มีอายุครบ ๑๒ ปี ผู้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ข้อตลอด ๒ ปี แต่สงฆ์ยังไม่ได้สมมติ (ภิกษุณีสงฆ์พึงให้วุฏฐฐานสมมติ)

^{๑๐๘} หญิงที่จะได้รับการบวชเป็นภิกษุณีนั้น นอกจากจะต้องผ่านกระบวนการต่าง ๆ ตามขั้นตอนแล้ว ยังต้องมีอายุครบ ๒๐ ปี แต่ในกรณีนี้ เป็นข้อยกเว้นสำหรับหญิงที่มีครอบครัวแล้วหรือเคยผ่านการแต่งงานมีครอบครัวมาแล้ว แม้เธอจะมีอายุเพียง ๑๒ ปี ถ้าผ่านการศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ข้อตลอด ๒ ปี และสงฆ์ให้การสมมติคือรับรองแล้ว ก็สามารถบวชเป็นภิกษุณีได้ (กฐา.อ. ๓๙๘-๔๐๐)

๘.๖๘.๑๒๓ [๑๑๐๘] “ยา ปน ภิกขุณี, สหชวีนิ วุฏฐาเปตฺวา เทว วัสสานิ เหว อนุคฺคัณ्हะยฺย น อนุคฺคัณ्हาเปยฺย; ปาจิตฺติย”.

พระบัญญัติ [๑๑๐๘] ก็ภิกษุณีใดบวชให้สหชวีนิแล้วไม่อนุเคราะห์ ไม่ให้ออนุเคราะห์ ตลอด ๒ ปี ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีถูกลนันทาบวชให้สหชวีนิ แล้วไม่อนุเคราะห์ ทั้งไม่ให้ผู้อื่นอนุเคราะห์ตลอด ๒ ปี สหชวีนิผู้บวชเป็นภิกษุณีเหล่านั้นเป็นคนโง่เขลา ฯลฯ

วิภังค์ คำว่า ไม่อนุเคราะห์ คือ ไม่อนุเคราะห์เองด้วยอุทเทส ปริปุจฉา โอวาทอนุศาสนี

๙.๖๙.๑๒๔ [๑๑๑๒] “ยา ปน ภิกขุณี, วุฏฐาปีตํ ปวตฺติณี เทว วัสสานิ นานุพฺพันฺเธยฺย; ปาจิตฺติย”.

พระบัญญัติ [๑๑๑๒] ก็ภิกษุณีใดไม่ติดตามปวตติณีผู้บวชให้ตลอด ๒ ปี ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีทั้งหลายไม่ติดตามปวตติณี^{๑๐๙} ผู้บวชให้ตลอด ๒ ปี พวกเธอเป็นคนโง่เขลา ไม่ฉลาด ไม่รู้จักสิ่งควรหรือไม่ควร

วิภังค์ ที่เรียกว่า ปวตติณี พระผู้มีพระภาคตรัสหมายถึงภิกษุณีที่เป็นอุปัชฌาย์ คำว่า ไม่ติดตาม คือ ไม่อุปัฏฐากเอง

๑๐.๗๐.๑๒๕ [๑๑๑๖] “ยา ปน ภิกขุณี, สหชวีนิ วุฏฐาเปตฺวา เหว วูปกาเสยฺย น วูปกาสาเปยฺย อหฺมโตโส จปฺปีปฺยจโยชนานิปิ; ปาจิตฺติย”.

พระบัญญัติ [๑๑๑๖] ก็ภิกษุณีใดบวชให้สหชวีนิแล้วไม่พาหสิกลงไป ไม่ให้พาหสิกลงไป โดยที่สุตแมลันระยะทาง ๕-๖ โยชน์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีถูกลนันทาบวชให้สหชวีนิ แล้วไม่พาหสิกลงไป ทั้งไม่ให้ผู้อื่นพาหสิกลงไป สามิจึงจับ(สหชวีนินั้น)

^{๑๐๙} “ไม่ติดตาม” หมายถึงไม่อุปัฏฐากด้วยจूरณ ดินเหนียว ไม้ชำระฟัน น้ำล้างหน้า “ปวตติณี” หมายถึงภิกษุณีผู้เป็นอุปัชฌาย์ (กฐา.อ. ๓๙๘)

๘. หมวดว่าด้วยกุมารี

๑.๗๑.๑๒๖ [๑๑๒๐] “ยา ปน ภิกขุณี, อุณวิสตีวัสสํ กุมาริภูตํ วุฏฺฐจาเปยฺย; ปาจิตตียํ”.

พระบัญญัติ [๑๑๒๐] ก็ภิกษุณีใดบวชให้กุมาริที่มีอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีทั้งหลายบวชให้กุมาริ อายุต่ำกว่า ๒๐ ปี กุมาริที่บวชเป็นภิกษุณีเหล่านั้นไม่อดทน ไม่อดกลั้นต่อความเป็น ความร้อน ฯลฯ

๒.๗๒.๑๒๗ [๑๑๒๖] “ยา ปน ภิกขุณี, ปริบูรณ์วิสตีวัสสํ กุมาริภูตํ เทววิสฺสาณิ จสฺส ธัมเมสฺส อสิกฺขิตสิกฺขิํ วุฏฺฐจาเปยฺย; ปาจิตตียํ”.

พระบัญญัติ [๑๑๒๖] ก็ภิกษุณีใดบวชให้กุมาริผู้มีอายุครบ ๒๐ ปีผู้ยังไม่ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ข้อตลอด ๒ ปี ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีทั้งหลายบวชให้กุมาริที่มีอายุครบ ๒๐ ปี แต่ยังไม่ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ข้อตลอด ๒ ปี พวกเธอโง่เขลา ไม่ฉลาด ไม่รู้สิ่งที่ควรหรือไม่ควร (ภิกษุณีสงฆ์พึงให้สิกขาสम्मตฺติในธรรม ๖ ข้อตลอด ๒ ปีแก่กุมาริอายุ ๑๘ ปี)

วิภังค์ ที่ชื่อว่า กุมาริ พระผู้มีพระภาคตรัสหมายถึงสามเณรี

๓.๗๓.๑๒๘ [๑๑๓๒] “ยา ปน ภิกขุณี, ปริบูรณ์วิสตีวัสสํ กุมาริภูตํ เทววิสฺสาณิ จสฺส ธัมเมสฺส สิกฺขิตสิกฺขิํ สฺสเนน อสम्मมตํ วุฏฺฐจาเปยฺย; ปาจิตตียํ”.

พระบัญญัติ [๑๑๓๒] ก็ภิกษุณีใดบวชให้กุมาริที่มีอายุครบ ๒๐ ปี ผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ข้อตลอด ๒ ปีแล้ว แต่สงฆ์ยังไม่ได้สมมติ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีทั้งหลายบวชให้กุมาริมี อายุครบ ๒๐ ปีผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ข้อตลอด ๒ ปีแต่สงฆ์ยังไม่ได้สมมติ (ภิกษุณีสงฆ์พึงให้วุฏฺฐานสมมติ)

๔.๗๔.๑๒๙ [๑๑๓๗] “ยา ปน ภิกขุณี, อุณหวาทสวัสสา วุฏฺฐจาเปยฺย; ปาจิตตียํ”.

พระบัญญัติ [๑๑๓๗] ก็ภิกษุณีใดมีพรรษาดำกว่า ๑๒ บวชให้กุลธิดา ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีทั้งหลายมีพรรษาดำกว่า ๑๒^{๑๐๐} บวชให้กุลธิดา พวกเธอเป็นผู้โง่เขลา ฯลฯ แม้พวกสัทธวัหรีนีก็นับเป็นผู้โง่เขลา ฯลฯ

๕.๗๕.๑๓๐ [๑๑๔๒] “ยา ปน ภิกขุณี, ปริบูรณ์ทวาทสวัสสา สเมน อสम्मตา วุฏฐาเปยฺย; ปาจิตตีย์”.

พระบัญญัติ [๑๑๔๒] ก็ภิกษุณีใดมีพรรษาครบ ๑๒ แล้วแต่สงฆ์ยังไม่ได้สมมติ บวชให้กุลธิดา ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีทั้งหลายมีพรรษาครบ ๑๒ แล้วแต่สงฆ์ยังไม่ได้สมมติบวชให้กุลธิดา พวกเธอเป็นผู้โง่เขลา ฯลฯ แม้สัทธวัหรีนีก็นับเป็นผู้โง่เขลา ฯลฯ (ทรงอนุญาตวุฏฐาปนสมมติ^{๑๐๑} แก่ภิกษุณีผู้มีพรรษาครบ ๑๒ แล้ว)

วิธีขออนุญาตาปนสมมติและกรรมวาจาให้วุฏฐาปนสมมติ (ปาฬิ)^{๑๐๒}

ตาย ปริบูรณ์ทวาทสวัสสา ภิกขุณียา สมนํ อุปสมมิตฺวา เอกํ อุตฺตราสํคํ กริตฺวา วุฑฺฒานํ ภิกขุณีนํ ปาเท วันทิตฺวา อุกกฺกํ นิสิตฺวา อัมมัลลํ ปัคคเหตฺวา เอวมัสส วณฺเณโย – ‘อหํ, อัยเย, อิตถันนามา ปริบูรณ์ทวาทสวัสสา ภิกขุณี สมนํ วุฏฐาปนสมมิตฺติ ยาจามิ’ติ. ทุตถยัมปิ ยาจิตัพพา. ตตถยัมปิ ยาจิตัพพา. สา ภิกขุณี สเมน ปริจฺจหนฺตัพพา – ‘พยัตตาย ภิกขุณี ลัชฺชินี. สเจ พาลา จ โหติ อลลฺลชฺชนี จ, น ทาตัพพา. สเจ พาลา โหติ ลัชฺชินี, น ทาตัพพา. สเจ พยัตตา โหติ อลลฺลชฺชนี, น ทาตัพพา. สเจ พยัตตา จ โหติ ลัชฺชินี จ, ทาตัพพา. เอวมิจฺ ปน, ภิกฺขเว, ทาตัพพา. พยัตตตาย ภิกขุณียา ปฏฺวิพลาเย สโฆ ฌาเปตัพโพ –

^{๑๐๐} มีพรรษาดำกว่า ๑๒ หมายถึง บวชเป็นภิกษุณียังไม่ครบ ๑๒ พรรษา (กชชา.อ. ๔๐๐)

^{๑๐๑} “วุฏฐาปนสมมติ” แปลว่า สมมติให้เป็นผู้บวชให้กุลธิดา คือการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่เป็นอุปัชฌาย์

^{๑๐๒} พระไตรปิฎกสังฆมณฑล ฉบับ ภ.ป.ร. (ต้นฉบับปาฬิภาษา) ชุด ๔๐ เล่ม, ๒๕๕๙

[๑๑๔๑][2-3341] “สุณาทู เม, อัยเย, สโม. อยฺ อิตถันนํมา ปริปัญฺณทวาทส-
วสฺสา ภิกฺขุณี สํฆํ วุฏฺฐาปนสํมมุตฺติ ยาจติ. ยถิ สํฆสฺส ปัตตกัลลํ, สโม อิตถันนํ-
มาย ปริปัญฺณทวาทสวสฺสาย ภิกฺขุณียา วุฏฺฐาปนสํมมุตฺติ ทเทยฺ. เอสา ฌตฺติ.

[2-3342] สุณาทู เม, อัยเย, สโม. อยฺ อิตถันนํมา ปริปัญฺณทวาทสวสฺสา
ภิกฺขุณี สํฆํ วุฏฺฐาปนสํมมุตฺติ ยาจติ. สโม อิตถันนํมาย ปริปัญฺณทวาทสวสฺส
ภิกฺขุณียา วุฏฺฐาปนสํมมุตฺติ เทติ. ยสฺสา อัยยาย ขมติ อิตถันนํมาย ปริปัญฺณทว-
ทสวสฺสาย ภิกฺขุณียา วุฏฺฐาปนสํมมุตฺติยา ทานํ, สา ตุณฺหสฺส; ยสฺสา นกฺขมติ, สา
ภาเสยฺ.

[2-3343] ทินฺนา สเมฺน อิตถันนํมาย ปริปัญฺณทวาทสวสฺสาย ภิกฺขุณียา
วุฏฺฐาปนสํมมุตฺติ. ขมติ สํฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหิ, เอเวเมตํ ธารยามิ”ติ.

วิธีขอฎฐาปนสมมติและกรรมวาจาให้วุฎฐาปนสมมติ (แปล)

ภิกษุณีผู้มีพรรษาครบ ๑๒ นั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มอุตตราสงค์เฉียงบ่าข้าง
หนึ่ง กราบเท้าภิกษุณีผู้แก่พรรษาแล้วนั่งกระโหรง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า
“แม่เจ้า ดิฉันมีชื่อว่ามีพรรษาครบ ๑๒ แล้ว ขอวุฎฐาปนสมมติต่อสงฆ์”

พึงขอแม่ครั้งที่ ๒ พึงขอแม่ครั้งที่ ๓

ภิกษุณีนั่นสงฆ์พึงกำหนดได้ว่า “ภิกษุณีนี้เป็นคนฉลาด มีความละเอียด” ถ้า
เธอเขลา ไม่มีความละเอียด ก็ไม่ควรให้วุฎฐาปนสมมติ ถ้าเธอเขลาแต่มีความ
ละเอียดก็ไม่ควรให้ ถ้าเป็นคนฉลาดแต่ไม่มีความละเอียดก็ไม่ควรให้ แต่ถ้าเป็นทั้ง
คนฉลาดและมีความละเอียดจึงควรให้

ภิกษุทั้งหลาย สงฆ์พึงให้วุฎฐาปนสมมติอย่างนี้

ภิกษุณีผู้ฉลาดสามารถพึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติหุติกรรมวาจาว่า

[๑๑๔๑] “แม่เจ้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุณีนี้นี้มีพรรษาครบ ๑๒ แล้ว
ขอวุฎฐาปนสมมติต่อสงฆ์ ถ้าสงฆ์พร้อมแล้วพึงให้วุฎฐาปนสมมติแก่ภิกษุณีชื่อนี้
ผู้มีพรรษาครบ ๑๒ แล้ว นี่เป็นญัตติ

แม่เจ้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุณีนี้มีพรรษาครบ ๑๒ แล้วขออุฎฐาปนสมมติต่อสงฆ์ สงฆ์ให้อุฎฐาปนสมมติแก่ภิกษุณีผู้นี้ผู้มีพรรษาครบ ๑๒ แล้ว แม่เจ้ารูปใดเห็นด้วยกับการให้อุฎฐาปนสมมติแก่ภิกษุณีผู้นี้ผู้มีพรรษาครบ ๑๒ แล้ว แม่เจ้ารูปนั้นพึงนั่ง แม่เจ้ารูปใดไม่เห็นด้วย แม่เจ้ารูปนั้นพึงทักท้วง

อุฎฐาปนสมมติสงฆ์ให้แล้วแก่ภิกษุณีผู้นี้ผู้มีพรรษาครบ ๑๒ แล้ว สงฆ์เห็นด้วย เพราะฉะนั้นจึงนั่ง ข้าพเจ้าขอถือความนิ่งนั้นเป็นมตอย่างนี้”

๖.๗๖.๑๓๑ [๑๑๔๗] “ยา ปน ภิกขุณี, ‘อลั ตาว เต, อัยเย, วุฏฐาปิเตนา’ติ วุจจมานา ‘สาธู’ติ ปฏิสสณฺตีว ปัจฉา ขียยนธัมมํ อาปัสสเรยฺย; ปาจิตฺตียํ”.

พระบัญญัติ [๑๑๔๗] ก็ภิกษุณีได้อันสงฆ์กล่าวอยู่ว่า “แม่เจ้า เธออย่าบวชให้กุลธิดาเลย” รับคำแล้ว ภายหลังกลับบ่นว่า ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีจันทกาลีขออุฎฐาปนสมมติ ภิกษุณีสงฆ์กำหนดพิจารณาแล้วไม่ยอมให้อุฎฐาปนสมมติ ภิกษุณีสงฆ์ให้อุฎฐาปนสมมติแก่ภิกษุณีเหล่าอื่น ภิกษุณีจันทกาลีรับคำแล้วกลับตำหนิ ประณาม โพนทะนา

๗.๗๗.๑๓๒ [๑๑๕๑] “ยา ปน ภิกขุณี, สิกขมานา; ‘สเจ เม ตวํ, อัยเย, จีวรํ ทสฺสสฺส, เอวาทํ ตํ วุฏฐาเปสฺสามิ’ติ วัตฺวา, सा पञ्चा अनन्तरायिणि नेव वुठ्ठापेय्य न वुठ्ठापहाय उस्सुक्कं กเรयฺย; ปาจิตฺตียํ”.

พระบัญญัติ [๑๑๕๑] ก็ภิกษุณีใดกล่าวกับสิกขมานาว่า “แม่คุณ ถ้าเธอจักให้จีวรแก่เรา เมื่อเป็นอย่างนี้ เราก็จะบวชให้เธอ” ภายหลังภิกษุณีนั้นผู้ไม่มีอันตรายนับไม่บวชให้ ไม่ชวนชวายให้ให้บวชให้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ สิกขมานารูปหนึ่งเข้าไปหาภิกษุณีอุลลันนทา ขออุปสมบท ภิกษุณีอุลลันนทากล่าวว่าจะบวชให้ ถ้าเธอจักให้จีวรแก่เรา

๘.๗๘.๑๓๓ [๑๑๕๕] “ยา ปน ภิกขุณี, สิกขมานา; ‘สเจ มํ ตวํ อัยเย เทวํ วสฺสาณิ อนพฺพนธสฺสสฺส, เอวาทํ ตํ วุฏฐาเปสฺสามิ’ติ วัตฺวา, सा पञ्चा अनन्तरायिणि नेव वुठ्ठापेय्य न वुठ्ठापहाय उस्सुक्कं กरेयฺย; ปาจิตฺตียํ”.

พระบัญญัติ [๑๕๕] ก็ภิกษุณีใดกล่าวกับสิกขมานาว่า ‘แม่คุณ ถ้าเธอจักติดตามเราตลอด ๒ ปี เมื่อเป็นอย่างนั้น เราก็จะบวชให้เธอ’ ภายหลังภิกษุณีนั้น ผู้ไม่มีอันตรายไม่บวชให้ ไม่ชวนชววยใช้ให้บวชให้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ สิกขมานารูปหนึ่งเข้าไปหาภิกษุณีฤๅลลันทา ขออุปสมบท ภิกษุณีฤๅลลันทากล่าวว่าจะบวชให้ ถ้าเธอจักติดตามฉันตลอด ๒ ปี

วิภังค์ คำว่า แม่คุณ ถ้าเธอจักติดตามเราตลอด ๒ ปี ความว่า เธอจักอุปฐากเราตลอด ๒ ปี

๙.๗๙.๑๓๔ [๑๕๔] “ยา ปน ภิกษุณี, ปุริสสัสสัจจํ กุมารกสัสสัจจํ จฉนํ ใสกาवासํ สิกขมานํ วุฏฐาเปยฺย; ปาจิตตีย์”.

พระบัญญัติ [๑๕๔] ก็ภิกษุณีใดบวชให้สิกขมานาผู้คลุกคลีกับชาย คลุกคลีกับเด็ก ดุร้าย ผู้ทำชายให้ระทมโศก ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีฤๅลลันทาบวชให้สิกขมานาชื่อจันทกาสีผู้คลุกคลีกับชาย คลุกคลีกับเด็ก ดุร้าย ผู้ทำชายให้ระทมโศก

วิภังค์ ที่ชื่อว่า เด็ก ได้แก่ ชายผู้มีอายุไม่ถึง ๒๐ ปี

ที่ชื่อว่า ดุร้าย พระผู้มีพระภาคตรัสหมายถึงผู้มักโกรธ

ที่ชื่อว่า ผู้ทำชายให้ระทมโศก คือ ผู้ก่อทุกข์ คือ นำความโศกให้แก่ชายอื่น

๑๐.๘๐.๑๓๕ [๑๖๓] “ยา ปน ภิกษุณี, มาตาปิตุหิ วา สามิเกน วา อนนุญญาตํ สิกขมานํ วุฏฐาเปยฺย; ปาจิตตีย์”.

พระบัญญัติ [๑๖๓] ก็ภิกษุณีใดบวชให้สิกขมานาที่มารดาบิดาหรือสามียังไม่ได้อนุญาต ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีฤๅลลันทาบวชให้สิกขมานาผู้ที่มารดาบิดาบ้าง สามีบ้าง ยังไม่ได้อนุญาต

วิภังค์ ที่ชื่อว่า สามี ได้แก่ ผู้ที่ครอบครองหญิง

คำว่า ยังไม่ได้อนุญาต คือ ยังมีได้บอกลา

๑๑.๘๑.๑๓๖ [๑๑๖๗] “ยา ปน ภิกขุณี, ปาริวาสิกฉันททาเนน
สิกขมานา วุฏฐาเปยฺย; ปาจิตตีย”.

พระบัญญัติ [๑๑๖๘] [๑๑๖๗] ก็ภิกษุณีใดบวชให้สิกขมานาด้วยการให้ปาริ
วาสิกฉันทะ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีอุลลนันทานิมนต์ภิกษุเถระทั้งหลายบวชให้สิกขมานา
ครั้งเห็นของเคี้ยวของฉันจำนวนมาก จึงนิมนต์พระเถระทั้งหลายให้กลับ แล้ว
นิมนต์พระเทวทัต เป็นต้น บวชให้ เป็นการบวชด้วยการให้ปาริวาสิกฉันทะ^{๑๑๓}

วิภังค์ คำว่า ด้วยการให้ปาริวาสิกฉันทะ คือ เมื่อที่ประชุมเลิกไปแล้ว^{๑๑๔}

๑๒.๘๒.๑๓๗ [๑๑๗๑] “ยา ปน ภิกขุณี, อหุวิสฺส วุฏฐาเปยฺย; ปาจิตตีย”.

พระบัญญัติ [๑๑๗๑] ก็ภิกษุณีใดบวชให้สิกขมานาทุก ๆ ปี ต้องอาบัติ
ปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีทั้งหลายบวชให้สิกขมานา ทุก ๆ ปี ที่อยู่จึงไม่เพียงพอ

๑๓.๘๓.๑๓๘ [๑๑๗๕] “ยา ปน ภิกขุณี, เอกํ วิสฺส เทว วุฏฐาเปยฺย;
ปาจิตตีย”.

พระบัญญัติ [๑๑๗๕] ก็ภิกษุณีใดบวชให้สิกขมานา ๒ รูป ใน ๑ ปี ต้องอาบัติ
ปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีทั้งหลายบวชให้สิกขมานาปีละ ๒ รูป^{๑๑๕}(ทำให้)ที่อยู่มิพอ

^{๑๑๓} “ด้วยการให้ปาริวาสิกฉันทะ” ด้วยให้ความเห็นชอบของภิกษุค้ำ หมายถึงภิกษุณีเป็นเจ้าก็เจ้า
การให้ภิกษุสละฉันทะโดยยินยอมบ้าง ไม่ยินยอมบ้าง แล้วนิมนต์ภิกษุกลุ่มอื่นมาทำกรรมนั้นใหม่

^{๑๑๔} การให้ปาริวาสิกฉันทะ ให้ฉันทะค้ำ คือภิกษุทั้งหลายประชุมกันทำสังฆกรรมแต่ล้มเลิกสละ
ฉันทะเสียเพราะเหตุบางอย่าง ถ้าจะทำสังฆกรรมนั้นใหม่ ต้องนำฉันทปาริสุทธิของภิกษุผู้ควรให้ฉันท
ปาริสุทธิมา จึงควรทำสังฆกรรมนั้น ถ้าภิกษุทั้งหลายล้มเลิกสละฉันทะในสังฆกรรมแล้วภิกษุณี
จัดการให้ทำสังฆกรรมนั้นใหม่ โดยไม่นำฉันทปาริสุทธิมา ถือว่าให้ทำปด้วยการให้ปาริวาสิกฉันทะ
(กงชา.อ. ๔๐๓-๔๐๔)

^{๑๑๕} ภิกษุณีเหล่านั้นบวชให้สิกขามาณา เว้นระยะ ๑ ปี เพื่อไม่ให้เป็นการล่วงละเมิดสิกขาบทที่ ๑๒
แห่งวรรคนี้ แต่บวชให้คราวละ ๒ รูป จึงทรงบัญญัติสิกขาบทที่ ๑๓ นี้ขึ้น (วิ.อ. ๒/๑๑๗๕/๕๒๒)

๙. หมวดว่าด้วยร่มและรองเท้า

๑.๘๔.๑๓๙ [๑๑๘๐] “ยา ปน ภิกฺขุณี, อคิลานา นัตตูปาหนํ ธาเรยฺย; ปาจิตฺตีย”.

พระอนนับัญญัติ [๑๑๘๐] อนึ่ง ภิกษุณีใดผู้ไม่ใช่ กัณธรมและสวมรองเท้า ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์กัณธรมและสวมรองเท้า, ภิกษุณีสรูปหนึ่งเป็น ใช้ ขาตรมและรองเท้าแล้วจะไม่มีความสะดวก

วิภังค์ คำว่า กัณ ... สวม คือ ภิกษุณีกัณธรมแม้ครั้งเดียว ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๒.๘๕.๑๔๐ [๑๑๘๖] “ยา ปน ภิกฺขุณี, อคิลานา ยาเนน ยาเยยฺย; ปาจิตฺตีย”.

พระอนนับัญญัติ [๑๑๘๖] อนึ่ง ภิกษุณีใดผู้ไม่ใช่โดยสารยานไป ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์โดยสารยานไป, ภิกษุณีสรูปหนึ่งเป็นใช้ ไม่สามารถจะเดินเท้าไปได้

วิภังค์ ที่ชื่อว่า ยาน ได้แก่ วอ รถ เกวียน คานหาม แคร่ เปลหาม

คำว่า โดยสาร...ไป คือ ไปด้วยยานแม้ครั้งเดียว ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๓.๘๖.๑๔๑ [๑๑๙๑] “ยา ปน ภิกฺขุณี, สํฆานิ ธาเรยฺย; ปาจิตฺตีย”.

พระบัญญัติ [๑๑๙๑] ก็ภิกษุณีใดใช้เครื่องประดับเอว ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีประจำตระกูลของหญิงคนหนึ่ง หญิงนั้นขอให้ภิกษุณีนําเครื่องประดับเอวไปให้หญิงอีกคนหนึ่ง ภิกษุณีนั้นคิดว่า “ถ้าเราจะใส่บาตรเดินไป เราต้องเสียหายแน่” จึงสวมไป เมื่อต้ายขาด เครื่องประดับเอวตกเรียรดลงถนน

วิภังค์ คำว่า ใช้ คือ ภิกษุณีใช้แม้ครั้งเดียว ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๔.๘๗.๑๔๒ [๑๑๙๕] “ยา ปน ภิกฺขุณี, อิตฺถาลํการํ ธาเรยฺย; ปาจิตฺตีย”.

พระบัญญัติ [๑๑๙๕] ก็ภิกษุณีใดใช้เครื่องประดับของสตรี ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์ใช้เครื่องประดับของหญิง
วิภังค์ ที่ชื่อว่า เครื่องประดับของสตรี ได้แก่ เครื่องประดับศีรษะ เครื่องประดับ
 ลำคอ เครื่องประดับมือ เครื่องประดับเท้า เครื่องประดับสะเอว

๕.๘๘.๑๔๓ [๑๑๙๙] “ยา ปน ภิกขุณี, คัธวัณณเกน นหาเยยฺย;
 ปาจิตตีย”.

พระบัญญัติ [๑๑๙๙] ก็ภิกษุณีใดสรงสนานด้วยของหอมและเครื่องย้อมผิว
 ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์สรงสนานด้วยของหอมและเครื่องย้อมผิว
วิภังค์ คำว่า สรงสนาน คือ ภิกษุณีสรงสนาน ต้องอาบัติทุกกฏในขณะที่สรง
 สนาน สรงสนานเสร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๖.๘๙.๑๔๔ [๑๒๐๓] “ยา ปน ภิกขุณี, วาสิตเกน ปิณณาเกน นหาเยยฺย;
 ปาจิตตีย”.

พระบัญญัติ [๑๒๐๓] ก็ภิกษุณีใดสรงสนานด้วยแป้งอบกลิ่น ต้องอาบัติ
 ปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์สรงสนานด้วยแป้งที่อบกลิ่น
วิภังค์ ที่ชื่อว่า อบกลิ่น ได้แก่ อบด้วยกลิ่นหอมชนิดใดชนิดหนึ่ง
 ที่ชื่อว่า แป้ง พระผู้มีพระภาคตรัสหมายถึงแป้งงา

๗.๙๐.๑๔๕ [๑๒๐๗] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุณียา อุมมัททาเปยฺย วา
 ปริมัททาเปยฺย วา; ปาจิตตีย”.

พระบัญญัติ [๑๒๐๗] ก็ภิกษุณีใดใช้ภิกษุณีให้บีบหรือให้นวด ต้องอาบัติ
 ปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีทั้งหลายใช้ภิกษุณีให้บีบบ้าง ให้นวดบ้าง คนทั้งหลาย
 เทียวจาริกไปตามวิหารเห็นแล้วตำหนิ ประณาม โพนทะนา

๘.๙๑.๑๔๖ [๑๒๑๑] “ยา ปน ภิกขุณี, สิกขมานาย อุมมัททาเปยฺย วา
ปริมัททาเปยฺย วา; ปาจิตตีย”.

พระบัญญัติ [๑๒๑๑] ก็ภิกษุณีใดใช้สิกขมานา ให้บิบบหรือให้หนด ต้องอาบัติ
ปาจิตตีย์

๙.๙๒.๑๔๗ [๑๒๑๒] “ยา ปน ภิกขุณี, สามณेरียา อุมมัททาเปยฺย วา
ปริมัททาเปยฺย วา; ปาจิตตีย”.

พระบัญญัติ [๑๒๑๒] ก็ภิกษุณีใดใช้สามเณรี ให้บิบบหรือให้หนด ต้องอาบัติ
ปาจิตตีย์

๑๐.๙๓.๑๔๘ [๑๒๑๓] “ยา ปน ภิกขุณี, คิหิณียา อุมมัททาเปยฺย วา
ปริมัททาเปยฺย วา; ปาจิตตีย”.

พระบัญญัติ [๑๒๑๓] ก็ภิกษุณีใดใช้หญิงคฤหัสถ์ ให้บิบบหรือให้หนด ต้อง
อาบัติปาจิตตีย์

วิภังค์ ที่ชื่อว่า หญิงคฤหัสถ์ พระผู้มีพระภาคตรัสหมายถึงสตรีผู้ครองเรือน

๑๑.๙๔.๑๔๙ [๑๒๑๔] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุสฺส ปุโรโต อนาปุจฺจา
อาสเน นิสิเทยฺย; ปาจิตตีย”.

พระบัญญัติ [๑๒๑๔] ก็ภิกษุณีใดไม่บอกก่อน นั่งบนอาสนะข้างหน้าภิกษุ^{๑๑๖}
ต้องอาบัติปาจิตตีย์

วิภังค์ คำว่า ข้างหน้าภิกษุ คือ ข้างหน้าอุปสัมบัน

คำว่า ไม่บอกก่อน คือ ไม่ขอโอกาสก่อน

คำว่า นั่งบนอาสนะ คือ ภิกษุณีนั่งโดยที่สุตแม้นพื้นดิน ต้องอาบัติปาจิตตีย์

^{๑๑๖} “ข้างหน้าภิกษุ” ไม่ได้หมายถึงเฉพาะตรงหน้าภิกษุเท่านั้น แต่หมายรวมถึงบริเวณใกล้ ๆ ภิกษุ
บริเวณโดยรอบใกล้กับภิกษุ (กฐา.อ. ๔๐๘)

๑๒.๙๕.๑๕๐ [๑๒๒๐] “ยา ปน ภิกขุณี, อโนภาสกตํ ภิกขุ ปัณห์
ปจฺเจยฺย; ปาจิตตีย”.

พระบัญญัติ [๑๒๒๐] ก็ภิกษุณีใดตามปัญหาภิกษุที่ตนยังไม่ได้ขอโอกาส^{๑๑๗}
ต้องอาบัติปาจิตตีย์

วิภังค์ คำว่า ที่ตนยังไม่ได้ขอโอกาส คือ ตนยังมิได้บอก

คำว่า ตามปัญหา คือ ภิกษุณีขอโอกาสในพระสูตรแต่ถามพระวินัยหรือพระ
อภิธรรม ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ขอโอกาสในพระวินัย แต่ถามพระสูตรหรือพระอภิธรรม ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ขอโอกาสในพระอภิธรรม แต่ถามพระสูตรหรือพระวินัย ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๑๓.๙๖.๑๕๑ [๑๒๒๕] “ยา ปน ภิกขุณี, อสํกัจจิกา คามํ ปวิเสยฺย;
ปาจิตตีย”.

พระบัญญัติ [๑๒๒๕] ก็ภิกษุณีใดไม่มีผ้ารัดถันเข้าห่มบ้าน ต้องอาบัติ
ปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีรูปหนึ่งไม่มีผ้ารัดถัน เข้าไปบิณฑบาตในห่มบ้าน ขณะที่
เธอเดินอยู่บนถนนลมบ้าหมูพัดเปิดสังฆาฏิเวกขึ้น คนทั้งหลายส่งเสียงว่า “ถัน
และท้องของแม่เจ้าสวยจริง” ภิกษุณีนั้นถูกคนทั้งหลายเยาะเย้ยจึงแก้เชิน

วิภังค์ ที่ชื่อว่า ผ้ารัดถัน ได้แก่ ผ้าที่ใช้ปกปิดอวัยวะใต้รักขาขึงลงมาถึงสะดือ

๑๐. หมวดว่าด้วยการกล่าวเท็จ

๑.๙๗.๑๕๒ (ภข๑)[๒] “สัมปชานมุสสาวาทะ; ปาจิตตีย”.

พระบัญญัติ [๒] ภิกษุณีต้องอาบัติปาจิตตีย์ เพราะกล่าวเท็จทั้งที่รู้

^{๑๑๗} “ยังไม่ได้ขอโอกาส” หมายถึงยังไม่ระบุเรื่องที่จะถาม หากขอโอกาสที่จะถามปัญหาในพระสูตร
แล้วไปถามพระวินัยหรือพระอภิธรรม หรือขอโอกาสในพระวินัยแล้วถามพระสูตรหรือพระอภิธรรม
หรือขอโอกาสในพระอภิธรรมแล้วถามพระสูตรหรือพระวินัย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ (กฯข.อ. ๔๐๘)

ต้นบัญญัติ พระหัตถกศากยบุตรเป็นนักไฉว้วทะ^{๑๑๔} เจรจากับพวกเดียรถีย์ ปฏิเสธแล้วรับ รับแล้วปฏิเสธ กล่าวเรื่องหนึ่งกลบเกลื่อนอีกเรื่องหนึ่ง กล่าวเท็จ ทั้งที่รู้ นัดหมายแล้วทำให้คลาดเคลื่อน เพราะต้องการเอาชนะพวกเดียรถีย์

วิภังค์ ที่ชื่อว่า กลาวเท็จทั้งที่รู้ได้แก่ วาจา เสียงที่เปล่งออก คำเป็นทาง
วิภาท เจตนาที่รู้ทางวาจาของผู้มุ่งจะกล่าวให้คลาดความจริง ได้แก่ ถ้อยคำ
ของอนารยชน ๘ อย่าง คือ

๑. ไม่ได้เห็น แต่กล่าวว่า ข้าพเจ้าได้เห็น
๒. ไม่ได้ยิน แต่กล่าวว่า ข้าพเจ้าได้ยิน
๓. ไม่ทราบ แต่กล่าวว่า ข้าพเจ้าทราบ
๔. ไม่รู้ แต่กล่าวว่า ข้าพเจ้ารู้
๕. ได้เห็น แต่กล่าวว่า ข้าพเจ้าไม่ได้เห็น
๖. ได้ยิน แต่กล่าวว่า ข้าพเจ้าไม่ได้ยิน
๗. ทราบ แต่กล่าวว่า ข้าพเจ้าไม่ทราบ
๘. รู้ แต่กล่าวว่า ข้าพเจ้าไม่รู้

๒.๙๘.๑๕๓ (ภข๒)[๑๔] “โอมสวาเท; ปาจิตฺตํ”.

พระบัญญัติ [๑๔] ภิกษุณีต้องอาบัติปาจิตตีย์ เพราะกล่าวเสียดสี

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์ทะเลาะกับพวกภิกษุผู้มีศีลดีงาม กล่าวเสียดสี

ด่ำ สบประมาทภิกษุผู้มีศีลดีงาม

อื่น ๆ พระผู้มีพระภาครับสั่งเรื่องโคนันทวิศาล

๑๔๗) วาทกขิตโต (เป็นนักไวยาณะ) ตามอธิบายแห่งอรุณเถรว่า “วาท กริสสมี”ติ เอว ปริวิตกกิเตน วาเทน ปรวาทีสสภิก ขิตโต ปกขิตโต, ปหีโต เปสัิตติ อตุโล วาทมหิ วา สเกน จิตเตน ขิตโต, ยตร ยตร วาโท ตตร ตตเรว สนหิสสัิตติป วาทกขิตโต ถูกวาทะที่กำหนดไว้ว่า เราจักไวยาณะ เหริยังไป ไส ไป ส่งไปยังสำนักปรวาที อีกประการหนึ่ง คืออุจจิตของตนส่งไปในสถานที่ไวยาณะ คือในที่ใด ๆ มีการไวยาณะกัน ย่อมไปปรากฏตัวในที่นั้นๆ (วิ.อ. ๒/๑๒๕๓)

วิมังค์ ที่ชื่อว่า กล่าวเสียดสี ได้แก่ ภิกษุกล่าวเสียดสีด้วยอาการ ๑๐ อย่าง คือ (๑) ขาดิกำเนตบ้าง (๒) ชื่อบ้าง (๓) ตระกูลบ้าง (๔) หน้าที่การงานบ้าง (๕) ศิลปวิทยาบ้าง (๖) ความเจ็บไข้บ้าง (๗) รูปลักษณะบ้าง (๘) กิเลสบ้าง (๙) อาบัติน้าง (๑๐) คำต่าบ้าง

บทภาชนีย ที่ชื่อว่า ขาดิกำเนต ได้แก่ ขาดิกำเนต ๒ อย่าง คือ (๑) ต่ำ (๒) สูง ที่ชื่อว่า ชื่อ ได้แก่ ชื่อ ๒ อย่าง คือ (๑) เลว (๒) ดี

ที่ชื่อว่า ตระกูล ได้แก่ ตระกูล ๒ อย่าง คือ (๑) ชั้นต่ำ (๒) ชั้นสูง ความเจ็บไข้ทุกชนิดจัดเป็นสิ่งที่เลว ส่วนโรคเบาหวาน^{๑๙} จัดเป็นโรคที่ดี

ที่ชื่อว่า รูปลักษณะ ได้แก่ รูปลักษณะ ๒ อย่าง คือ (๑) เลว (๒) ดี

กิเลสทั้งปวง ชื่อว่าเลว

อาบัติน (โทษทางพระวินัย) ทุกอย่างเป็นเรื่องที่เลว แต่โสตาบัติน (การเข้าถึงกระแสธรรม) สมามัติน (การเข้ามาน) เป็นเรื่องที่ดี

ที่ชื่อว่า คำต่า ได้แก่ คำต่า ๒ อย่าง คือ (๑) คำต่าหยาบ (๒) คำต่าสุภาพ

ที่ชื่อว่า คำต่าหยาบ ได้แก่ คำต่าว่า ท่านเป็นอูฐ ท่านเป็นแพะ ท่านเป็นโค ท่านเป็นลา ท่านเป็นสัตว์ดิรัจฉาน ท่านเป็นสัตว์นรก ท่านไม่มีสுகติ หวังได้แต่ทุกตีเท่านั้น คำต่าที่เกี่ยวกับการร่วมประเวณี^{๒๐} หรือคำต่าที่เกี่ยวกับอวัยวะของชายหญิง นี้จัดเป็นคำต่าหยาบ

ที่ชื่อว่า คำต่าสุภาพ ได้แก่ คำต่าว่า ท่านเป็นบัณฑิต ท่านเป็นคนฉลาด ท่านเป็นนักปราชญ์ ท่านเป็นพหูสูตร ท่านเป็นธรรมกถึก ท่านไม่มีทุกตี หวังได้แต่สுகติเท่านั้น นี้จัดเป็นคำต่าสุภาพ

^{๑๙} มธุเมโท อาพาโธ โรคเบาหวาน บางอาจารย์ว่าโรคอ้วน (อุลกลายสส มัสสปัจโยติ เอก-วชิร.ฐีกา ๓๗๐)

^{๒๐} “การร่วมประเวณี” แปลมาจากคำว่า ยกาเรน ภกาเรน (ยกา เมถุน. มิถุนสส ขนทวยสส อิทธิกมมิ เมถุน, ตสมี เมถุน ยกาธาดู วุตตติ ยกา-ธาดูใช้ในความหมายว่าเมถุนธรรม คือคำด้วยคำว่า ยกา หมายถึงด่าถึงเรื่องของคน ๒ คน คือชายกับหญิงมีเพศสัมพันธ์กัน (นิติธาดู ๑๖๙, วชิร.ฐีกา ๓๗๐, สารตถ.ฐีกา ๓/๑๕/๔, วิมติ.ฐีกา ๒/๑๕/๓)

๓.๙๙.๑๕๔ (ภข๓)[๓๗] “ภิกขุณีเปสุณเณ; ปาจิตตีย์”.

พระบัญญัติ [๓๗] ภิกษุณีต้องอาบัติปาจิตตีย์ เพราะส่อเสียดภิกษุณี

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุณีพดคติย์ไปยุแหย่พวกภิกษุผู้บาดหมางกัน ทะเลาะกัน วิวาทกัน คือฟังเรื่องข้างนี้แล้วไปบอกข้างโน้นเพื่อทำลายข้างนี้ ฟังเรื่องข้างโน้น แล้วมาบอกข้างนี้เพื่อทำลายข้างโน้น ความบาดหมางที่ยังไม่เกิดก็เกิดขึ้น และความบาดหมางที่เกิดขึ้นแล้วก็รุนแรงยิ่งขึ้น

วิภังค์ ที่ชื่อว่า ส่อเสียด ได้แก่ คำส่อสียดด้วยอาการ ๒ อย่าง คือ (๑) ต้องการให้ผู้อื่นชอบตน (๒) ต้องการให้ผู้อื่นแตกกัน

๔.๑๐๐.๑๕๕ (ภข๔)[๔๕] “ยา ปน ภิกขุณี, อนุปสัมบันห์ ปทโส ธัมมံ วาเจยฺย; ปาจิตตีย์”.

พระบัญญัติ [๔๕] ก็ภิกษุณีใดสอนอนุปสัมบันให้กล่าวธรรมเป็นบท ๆ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุณีพดคติย์สอนอุบาสกกล่าวธรรมแข่งกันเป็นบท ๆ พวกอุบาสกจึงไม่เคารพ ไม่ยำเกรง ไม่ปฏิบัติให้เหมาะสมในภิกษุทั้งหลาย

วิภังค์ ที่ชื่อว่า เป็นบท ๆ ได้แก่ กล่าวเป็นบท กล่าวเป็นอนุบท กล่าวเป็นอนุอักขระ กล่าวเป็นอนุพยัญชนะ

ที่ชื่อว่า กล่าวเป็นบท คือ ภิกษุกับอนุปสัมบันเริ่มสวดและจบลงพร้อมกัน

ที่ชื่อว่า กล่าวเป็นอนุบท คือ เริ่มสวดแยกกัน แต่จบลงพร้อมกัน

ที่ชื่อว่า กล่าวเป็นอนุอักขระ คือ เมื่อภิกษุสอนว่า “รูป อนิจจัง” แต่อนุปสัมบันสวดพร้อมกันว่า^{๑๒๑} “ฐ” แล้วหยุด

ที่ชื่อว่า กล่าวเป็นอนุพยัญชนะ คือ ภิกษุสอนให้ว่า “รูป อนิจจัง” แต่อนุปสัมบันเปล่งเสียงรับพร้อมกันว่า “เวทนา อนิจจา”

บท อนุบท อนุอักขระ อนุพยัญชนะ ทั้งหมดนี้ชื่อว่าธรรมเป็นบท ๆ

^{๑๒๑} คือเปล่งเสียงรับพร้อมกันกับภิกษุผู้สอน

ที่ชื่อว่า ธรรม ได้แก่ พุทธภาษิต สาวกภาษิต ฤาษีภาษิต เทวดาภาษิต ที่ประกอบด้วยอรรถ ที่ประกอบด้วยธรรม

๕.๑๐๑.๑๕๖ (ภข๕)[๕๑] “ยา ปน ภิกขุณี, อนุปัสัมบันนาย อุตฺตริทวิรตฺตติรตฺตํ สหเสยฺยํ กัปปิเยยฺ; ปาจิตฺตีย”.

พระอนุปัณฺณุตติ [๕๑] อนึ่ง ภิกษุณีใดนอนรวมกันกับอนุปัสัมบันเกิน ๒-๓ คืน ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พวกอุบาสกมาฟังธรรมที่อาราม เมื่อพระธรรมกถึกแสดงธรรมแล้ว พวกภิกษุบวชใหม่นอนรวมกันกับอุบาสกในโรงฉัน ขาดสติสัมปชัญญะ เปลือยกายละเมอ กรน, ภิกษุทั้งหลายได้กล่าวกับท่านราหุล^{๑๒๒} ว่า “ท่าน พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้ว่า ภิกษุไม่พึงนอนรวมกันกับอนุปัสัมบัน ท่านราหุล ท่านจงหาที่นอน” ท่านราหุลหาที่นอนไม่ได้จึงไปนอนในวัจกุฎี^{๑๒๓}

๖.๑๐๒.๑๕๗ (ภข๖)[๕๖] “ยา ปน ภิกขุณี, ปุริเสน สหเสยฺยํ กัปปิเยยฺ; ปาจิตฺตีย”.

พระบัญญัติ [๕๖] ก็ภิกษุณีใดนอนรวมกันกับบุรุษ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พระอนุรุธะเดินทางไปถึงหมู่บ้านในเวลาเย็น หญิงคนหนึ่งสร้างเรือนพักแรมไว้ในหมู่บ้านนั้น ท่านจึงขอพักในเรือนพักแรมนั้น พวกคนเดินทางก็ไปพักในเรือนนั้น นางจึงจัดเตียงข้างในห้องถวาย เข้าไปหา แล้วกล่าวว่า ดิฉันควรเป็นภรรยาของพระคุณเจ้า ขอให้พระอนุรุธะรับตัวดิฉันและสมบัติทั้งปวง

๗.๑๐๓.๑๕๘ (ภข๗)[๖๓] “ยา ปน ภิกขุณี, ปุริสสํส อุตฺตริ จัปปิยฺจ- วาจาหิ ธัมมํ เทเสยฺย, อัญญิตฺร วิญญาณา อิตฺถิวิคฺคเหน; ปาจิตฺตีย”.

พระอนุปัณฺณุตติ [๖๓] อนึ่ง ภิกษุณีใดแสดงธรรมแก่บุรุษเกิน ๕-๖ คำ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่มีสตรีรู้เพียงสาวอยู่

๑๒๒ พระราหุลยังบวชเป็นสามเณรอยู่

๑๒๓ “วัจกุฎี” คือห้องสุขา

ต้นบัญญัติ พระอุทายเป็นพระประจำตระกูลในกรุงสาวัตถี เข้าไปหาตระกูลหนึ่ง หญิงแม่เรือนหนึ่งอยู่ที่ประตูเรือน ลูกสะใภ้หนึ่งอยู่ที่ประตูห้องนอน พระอุทายีเข้าไปหาและแสดงธรรมใกล้หูแก่หญิงแม่เรือน แล้วเข้าไปหาและแสดงธรรมใกล้หูแก่หญิงสะใภ้ หญิงแม่เรือนและลูกสะใภ้คิดว่า สมณะรูปนี้เป็นชายชู้หรือพูดเกี่ยวแม่ผัว สมณะรูปนี้เป็นชายชู้หรือพูดเกี่ยวลูกสะใภ้ พวกอุบาสิกาพบภิกษุแล้วนิมนต์แสดงธรรม พวกภิกษุปฏิเสธ, พวกภิกษุฉัพพัคคีย์ให้บุรุษไม่รู้เตียงสาหนึ่งใกล้ ๆ แล้วแสดงธรรมแก่มาตุคามเกิน ๕-๖ คำ

วิภังค์ คำว่า เว้นไว้แต่มีบุรุษรู้เตียงสาอยู่ คือ ยกเว้นไว้แต่มีบุรุษผู้รู้ความอยู่ด้วย

บุรุษที่ชื่อว่า เป็นผู้รู้เตียงสา คือ สามารถรับรู้ถ้อยคำสุภาสิต พุทฺธภาสิต คำหยาบและคำสุภาพ

๘.๑๐๔.๑๕๙ (ภข๘)[๖๙] “ยา ปน ภิกขุณี, อนุปสัมบันนาย, อุตฺตริ-
มฺหุสฺสธัมมํ อารุเจยฺย, ภูตฺสํมิ; ปาจิตฺติย”.

พระบัญญัติ [๖๙] ก็ภิกษุณีใดบอกอุตตริมนุสสธรรมที่มีจริงแก่นุปสัมบันต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุชาวฝั่งแม่น้ำวัคคุมหา^{๑๒๔} พวกกันกล่าวอุตตริมนุสสธรรมของกันและกันให้พวกคฤหัสถ์ฟัง เพราะเห็นแก่ปากแก้ท้อง พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า มีคุณวิเศษนั้นจริงหรือ ภิกษุเหล่านั้นกราบทูลว่า มีจริง

๙.๑๐๕.๑๖๐ (ภข๙)[๗๙] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุณิยา ทฺวุจฺจุลฺลํ อปฺปตฺติ,
อนุปสัมบันนาย อารุเจยฺย, อัมภันตฺร ภิกขุณิสัมมตฺติยา; ปาจิตฺติย”.

พระบัญญัติ [๗๙] ก็ภิกษุณีใดบอกอาบัติชั่วหยาบของภิกษุณีแก่นุปสัมบันต้องอาบัติปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่ภิกษุณีได้รับสมมติ^{๑๒๕}

^{๑๒๔} พระวินัยปิฎก ปาราชิกกณฑ์ เล่ม ๑ ข้อ ๑๙๓ หน้า ๑๗๗ การอวดอุตตริมนุสสธรรมที่ไม่มีในตน

^{๑๒๕} คือมอบหมายให้เป็นผู้บอกอาบัติ

ต้นบัญญัติ พระอุปนันทศากยบุตรกำลังอยู่ปริวาส เนื่องจากต้องอาบัติสังฆาทิเสสข้อนึงใจทำน้ำอสุจิให้เคลื่อน จึงนั่ง ณ อาสนะสุดท้ายในโรงอาหาร พวกภิกษุณีพุดคดียกกล่าวกับอุบาสกว่า พระอุปนันทศากยบุตรใช้มือที่เปื้อนข้าวที่เขาถวายด้วยศรัทธา พยายามทำน้ำอสุจิให้เคลื่อน สงฆ์ให้ท่านอยู่ปริวาสเพื่อออกจากอาบัติ

วิภังค์ อาบัติที่ชื่อว่า ชั่วหายาบ ได้แก่ อาบัติปาราชิก ๔ สิกขาบท และอาบัติสังฆาทิเสส ๑๓ สิกขาบท

๑๐.๑๐๖.๑๖๑ (ภข๑๐)[๘๕] “ยา ปน ภิกขุณี, ปจวี ขณเญย วา ขณาเปยฺย วาติ; ปาจิตฺตีย”.

พระบัญญัติ [๘๕] ภิกษุณีใดขุด หรือใช้ให้ขุดซึ่งดิน ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุชาวเมืองอาฬวีช่วยกันก่อสร้าง ขุดบ้าง ใช้ให้ขุดดินบ้าง

๑๑. หมวดว่าด้วยกุตคาม

๑.๑๐๗.๑๖๒ (ภข๑๑)[๙๐] “กุตคามปาตพฺยตาย; ปาจิตฺตีย”.

พระบัญญัติ [๙๐] ภิกษุณีต้องอาบัติปาจิตตีย์ เพราะพรากกุตคาม^{๑๒๖}

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุชาวเมืองอาฬวีทำการก่อสร้าง ตัด ใช้ให้ตัดต้นไม้

วิภังค์ ที่ชื่อว่า กุตคาม ได้แก่ พืชพันธุ์ ๕ ชนิด คือ พืชพันธุ์เกิดจาก (๑) เหง้า

(๒) ลำต้น (๓) ตา (๔) ยอด (๕) เมล็ด

๒.๑๐๘.๑๖๓ (ภข๑๒)[๙๘] “อญฺฉวาทเก วิหเสเก; ปาจิตฺตีย”.

พระอนบัญญัติ [๙๘] ภิกษุณีต้องอาบัติปาจิตตีย์ เพราะนำเอาเรื่องอื่นมากล่าวกลบเคลื่อน เพราะทำสงฆ์ให้ลำบาก

^{๑๒๖} กุตคาม กลุ่มแห่งพืชพันธุ์ที่จะงอกได้ ที่เจริญเติบโตแล้ว เป็นชื่อเรียกต้นไม้ยืนต้นและหญ้าเขียวสด (วิ.อ. ๒/๙๐-๙๑/๒๘๓-๒๘๔)

ต้นบัญญัติ พระฉินนะประพจน์ไม่เหมาะสม ถูกไต่สวนอาบัติ กลับนำเอาเรื่องอื่นมากล่าวกลบเกลื่อนว่า “ใครต้อง ต้องอะไร ฯ” (สงฆ์ฟังลงอัญญาบาทกรรม^{๑๒๗}), พระฉินนะถูกไต่สวนอาบัติ จึงนิ่งเฉย (สงฆ์ฟังลงวิหเสกกรรม^{๑๒๘})

กรรมวาจาของอัญญาบาทกรรม (ปาฬิ)^{๑๒๙}

[๙๕][2-352] “สุณาดู เม, ภันเต, สโฆ. ยอ จันโน ภิกขุ สัมมัตถเม อาปัตติยา อญฺญชียมาโน อัมเณนณฺณํ ปฏิจรติ. ยทิ สัมมัสส ปัตตกัลลํ, สโฆ จันนัสส ภิกขุโน อัมมวาทกํ โรเปยฺย. เอสา ฉัตติ.

[2-353] สุณาดู เม, ภันเต, สโฆ. ยอ จันโน ภิกขุ สัมมัตถเม อาปัตติยา อญฺญชียมาโน อัมเณนณฺณํ ปฏิจรติ. สโฆ จันนัสส ภิกขุโน อัมมวาทกํ โรเปติ. ยัสสายัสสมโต ขมติ จันนัสส ภิกขุโน อัมมวาทกัสส โรปนา, โส ตุนฺหัสส; ยัสสนักขมติ, โส ภาเสยฺย.

[2-354] โรปิตํ สเมเน จันนัสส ภิกขุโน อัมมวาทกํ. ขมติ สัมมัสส, ตัสมา ตุนฺหี, เอเวเมตํ ธารยามิ”ติ.

กรรมวาจาของอัญญาบาทกรรม (แปล) ภิกษุผู้ฉลาดสามารถพึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา

[๙๕] ท่านผู้เจริญ ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุชื่อฉินนะนี้ถูกไต่สวนอาบัติท่ามกลางสงฆ์ กลับนำเอาเรื่องอื่นมากล่าวกลบเกลื่อนอีกเรื่องหนึ่ง ถ้าสงฆ์พร้อมกันแล้ว ฟังลงอัญญาบาทกรรมแก่ภิกษุชื่อฉินนะ นี่เป็นญัตติ

^{๑๒๗} “อัญญาบาทกรรม” ได้แก่ การลงโทษภิกษุที่แก่งแย่งเรื่องอื่น ๆ มาพูดกลบเกลื่อนข้อหาที่ถูกโจท ไม่ให้การตามตรงเมื่อถูกสงฆ์สอบสวน เช่น ถูกพระวินัยธรถามว่า “ท่านต้องอาบัตินี้หรือ” ก็กล่าวว่า “กระผมไปกรุงปาฏลีบุตรมา” เมื่อพระวินัยธรกล่าวอีกว่า “ไม่ได้ตามท่านเรื่องไปกรุงปาฏลีบุตร แต่ถามเรื่องอาบัติ” ก็กล่าวว่า “ต่อจากกรุงปาฏลีบุตร กระผมก็ไปกรุงราชคฤห์” (วิ.อ. ๒/๙๔/๒๙๓, สารตถ.ฎีกา ๓/๙๔-๙๘/๒๘-๒๙)

^{๑๒๘} “วิหเสกกรรม” ได้แก่ การลงโทษภิกษุผู้ทำสงฆ์ให้ลำบาก คือภิกษุประพจน์ไม่สมควร สงฆ์เรียกตัวมาถาม กลับนิ่งเฉยไม่ตอบ สงฆ์จึงสวดประกาศการที่เธอทำตัวเช่นนั้น

^{๑๒๙} พระไตรปิฎกสังฆายะ ฉบับ ภ.ป.ร. (ต้นฉบับปาฬิภาษา) ชุด ๔๐ เล่ม, ๒๕๕๙

ท่านผู้เจริญ ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุชื่อนั้นนี้ถูกไต่สวนอาบัติท่ามกลางสงฆ์ กลับนำเอาเรื่องอื่นมากล่าวกลบเคลื่อนอีกเรื่องหนึ่ง สงฆ์จึงลงอัญญาทาบทกรรมแก่ภิกษุชื่อนั้น ท่านรูปใดเห็นด้วยกับการลงอัญญาทาบทกรรมแก่ภิกษุชื่อนั้น ท่านรูปนั้นพึงนิ่ง ท่านรูปใดไม่เห็นด้วย ท่านรูปนั้นพึงทักท้วง

อัญญาทาบทกรรมสงฆ์ลงแก่ภิกษุชื่อนั้นแล้ว สงฆ์เห็นด้วย เพราะฉะนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าขอถือความนิ่งนั้นเป็นมตอย่างนี้

กรรมวาจาหลงวิหเสกกรรม (ปาฬิ)^{๓๓๐}

[๙๗][2-359] “สุณาคู เม, ภันเต, สโฆ. อยฺ จันโน ภิกขุ สัมมชฺเฌ อาปัตตติยา อนุยฺยชียมาโน ตุนฺหิภูโต สมิ วิหเสติ. ยถิ สัมมัสส ปัตตักกัลลํ, สโฆ จันนัสส ภิกขุโน วิหเสกํ โรเปยฺย. เอสา ฉัตติ.

[2-360] สุณาคู เม, ภันเต, สโฆ. อยฺ จันโน ภิกขุ สัมมชฺเฌ อาปัตตติยา อนุยฺยชียมาโน ตุนฺหิภูโต สมิ วิหเสติ. สโฆ จันนัสส ภิกขุโน วิหเสกํ โรเปติ. ยัสสายัสสโม ขมติ จันนัสส ภิกขุโน วิหเสกัสส โรปนา, โส ตุนฺหัสส; ยัสส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺย.

[2-361] โรปิถํ สเมเน จันนัสส ภิกขุโน วิหเสกํ. ขมติ สัมมัสส, ตัสมา ตุนฺหิ, เอเวเมถํ ธารยามิ”ติ.

กรรมวาจาหลงวิหเสกกรรม (แปล) ภิกษุผู้ฉลาดสามารถพึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา

[๙๗] ท่านผู้เจริญ ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุชื่อนั้นนี้ถูกไต่สวนอาบัติท่ามกลางสงฆ์ ได้นิ่งเฉย ทำสงฆ์ให้ลำบาก ถ้าสงฆ์พร้อมกันแล้วพึงลงวิหเสกกรรมแก่ภิกษุชื่อนั้น นี่เป็นญัตติ

ท่านผู้เจริญ ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุชื่อนั้นนี้ถูกไต่สวนอาบัติท่ามกลางสงฆ์ ได้นิ่งเฉย ทำสงฆ์ให้ลำบาก สงฆ์จึงลงวิหเสกกรรมแก่ภิกษุชื่อนั้น ท่าน

^{๓๓๐} พระไตรปิฎกสังฆายะ ฉบับ ภ.ป.ร. (ต้นฉบับปาฬิภาษา) ชุด ๔๐ เล่ม, ๒๕๕๙

รูปใดเห็นด้วยกับการลงวิเสสกรรมแก่ภิกษุชื่อฉันทะ ท่านรูปนั้นพึงนั่ง ท่านรูปใดไม่เห็นด้วย ท่านรูปนั้นพึงทักท้วง

วิเสสกรรมสงฆ์ลงแก่ภิกษุชื่อฉันทะแล้ว สงฆ์เห็นด้วย เพราะฉะนั้นจึงนั่ง ข้าพเจ้าขอถือความนิ่งนั้นเป็นมตอย่างนี้

วิภังค์ ที่ชื่อว่า นำเอาเรื่องอื่นมากล่าวกลบเกลื่อน คือ ภิกษุเมื่อถูกไต่สวน วัตถุ^{๓๑} หรืออาบัติท่ามกลางสงฆ์ ไม่ต้องการจะบอก ไม่ต้องการจะเปิดเผยเรื่องนั้น กลับนำเอาเรื่องอื่นมากล่าวกลบเกลื่อนอีกเรื่องหนึ่งว่า “ใครต้อง ต้องอะไร ต้องในเรื่องอะไร ต้องอย่างไร พวกท่านกล่าวถึงใคร กล่าวเรื่องอะไร” นี้ชื่อว่า นำเอาเรื่องอื่นมากล่าวกลบเกลื่อน

ที่ชื่อว่า ทำสงฆ์ให้ลำบาก คือ ภิกษุเมื่อถูกไต่สวนวัตถุหรืออาบัติท่ามกลางสงฆ์ ไม่ต้องการจะบอก ไม่ต้องการจะเปิดเผยเรื่องนั้น จึงนิ่งเฉย

๓.๑๐๙.๑๖๔ (ภข๑๓)[๑๐๕] “อุชฌापनके चिय्यनके; पाजित्ठिय”.

พระอนุบัญญัติ [๑๐๕] ภิกษุณีต้องอาบัติปาจิตตีย์ เพราะกล่าวให้ผู้อื่นฟังโทษ เพราะบ่นว่า

ต้นบัญญัติ พระทัพพมัลลบุตรจัดแจงเสนาสนะและแจกภัตตาหารสงฆ์ พระเมตติยะและพระภุมมชกะ^{๓๒} ได้เสนาสนะของสงฆ์ขึ้นแล้ว ภัตตาหารก็ขึ้นแล้ว จึงกล่าวให้ภิกษุทั้งหลายฟังโทษ^{๓๓} ท่านพระทัพพมัลลบุตร, พระเมตติยะและพระภุมมชกะบ่นว่าท่านพระทัพพมัลลบุตรโกลั ่ ภิกษุทั้งหลาย

วิภังค์ ที่ชื่อว่า กล่าวให้ผู้อื่นฟังโทษ คือ ภิกษุต้องการจะทำให้เสียชื่อ อับยศ เกอเขิน จึงกล่าวให้ภิกษุทั้งหลายฟังโทษ หรือบ่นว่าอุปสัมบันที่สงฆ์แต่งตั้งให้

^{๓๑} “วัตถุ” ในที่นี้หมายถึงเรื่องที่ถูกลงนามมาสอบสวน กรณีที่สงฆ์ยกขึ้นมาสอบสวน

^{๓๒} อยู่ในกลุ่มพระ ๖ รูป ซึ่งเรียกว่า “ภิกษุฉัพพัคคีย์” ได้แก่ (๑) พระปัญจกะ (๒) พระโลหิตกะ (๓) พระเมตติยะ (๔) พระภุมมชกะ (๕) พระอัสสชิ (๖) พระปัญพสุกะ (ม.ม.อ ๑๗๕/๑๓๘)

^{๓๓} กล่าวให้ผู้อื่นฟังโทษ คือกล่าวให้ภิกษุทั้งหลายดูหมิ่นพระทัพพมัลลบุตร มองดูพระทัพพมัลลบุตรอย่างดูหมิ่น หรือกล่าวให้คิดในทางไม่ดีในพระทัพพมัลลบุตร (วิ.อ. ๒/๑๐๓/๒๙๕)

เป็นเจ้าของหน้าที่จัดแจงเสนาสนะ แจกภัตตาหาร แจกข้าวต้ม แจกผลไม้ แจกของ
เคี้ยวหรือแจกของเล็กน้อย ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๔.๑๑๐.๑๖๕ (ภข๑๔)[๑๐๙] “ยา ปน ภิกขุณี, สมิกั มัณจ วา, ปิจ วา,
ภิสั วา, โกจจ วา, อัชโฌกาเส สันถริตวา วา สันถราเปตวา วา ตั ปักกมันตี
เหว อุทธเรยัย, น อุทธราเปยัย อนาปุจจ วา, คัจเจณัย; ปาจิตตีย์”.

พระบัญญัติ [๑๐๙] ก็ภิกษุณีใดวางไว้ หรือใช้ให้วางไว้ซึ่งเสนาสนะ คือ เตียง
ตั้ง ฟูก หรือเก้าอี้ของสงฆ์ในที่กลางแจ้ง เมื่อจะจากไป ไม่เก็บ หรือไม่ใช้ให้เก็บ
เสนาสนะนั้น หรือไม่บอกมอบหมาย ไปเสีย ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุทั้งหลายจัดตั้งเสนาสนะในที่กลางแจ้งผิงกายกัน แล้วจากไป
ไม่เก็บ เสนาสนะจึงถูกน้ำค้างและฝนตรรด, ภิกษุทั้งหลายอยู่ในที่กลางแจ้ง รับ
เก็บเสนาสนะก่อนเวลาอันสมควร (ทรงอนุญาตให้เก็บเสนาสนะไว้ในมณฑป โคน
ไม้ หรือในที่ซึ่งกาหรือเหยี่ยวจะไม่ถ้ำมูลรดได้ตลอด ๘ เดือนที่ไม่ใช่ฤดูฝน)

วิภังค์ คำว่า หรือไม่บอกมอบหมาย ไปเสีย ความว่า ภิกษุไม่บอกมอบหมาย
ภิกษุ สามเณรหรือคนวัด เดินล่องเลทๆบาต^{๑๓๔} ของบุรุษมีกำลังปานกลางไป

๕.๑๑๑.๑๖๖ (ภข๑๕)[๑๑๕] “ยา ปน ภิกขุณี, สมิเก วิหารเ เสยัย สัน-
ถริตวา วา สันถราเปตวา วา ตั ปักกมันตี เหว อุทธเรยัย, น อุทธราเปยัย,
อนาปุจจ วา, คัจเจณัย; ปาจิตตีย์”.

พระบัญญัติ [๑๑๕] ก็ภิกษุณีใดปูหรือใช้ให้ปูที่นอนในวิหารของสงฆ์ เมื่อจะ
จากไป ไม่เก็บ หรือไม่ใช้ให้เก็บที่นอนนั้น หรือไม่บอกมอบหมาย ไปเสีย ต้อง
อาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุสัตถรสาวคีย์เป็นสหายกัน ปูที่นอนในวิหารของสงฆ์
แห่งหนึ่ง จากไป ไม่เก็บ เสนาสนะถูกตัวปลวกกัด

^{๑๓๔} “เลทๆบาต” ได้แก่ ระยะเวลาหรือช่วงว่างก่อนดินไปตก

๖.๑๑๒.๑๖๗ (ภข๑๖)[๑๒๐] “ยา ปน ภิกขุณี, สัมมิเก วิหารเ, ซาหัง
ปุพฺพูปคตัม ภิกขุณี อญฺปะชฺชช, เสยฺยัม กัมเปยฺย, ‘ยัสสา สัมพาวโร ภวีสฺสติ,
สา ปักกมัสสตี’ติ, เอเตเห ปัจจยัม กริตฺว่า อหฺณณฺ; ปาจิตฺตีย”.

พระบัญญัติ [๑๒๐] ก็ภิกษุณีใดรู้อยู่ เข้าไปนอนแทรกแซงภิกษุณีผู้เข้าไปอยู่ใน
วิหารของสงฆ์ก่อนด้วยประสงค์ว่า “ท่านมีความคับใจก็จักจากไปเอง” ประสงค์
เพียงเท่านั้นไม่มีอะไรอื่น ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุณั้พคตียกิตกันที่นอนดี ๆ เอาไว้ จึงเข้าไปนอน
แทรกแซงภิกษุณีเป็นเถระด้วยตั้งใจว่า เมื่อท่านมีความคับใจ ก็จักจากไปเอง

วิภังค์ ที่ชื่อว่า รู้ คือ รู้ว่า “เป็นภิกษุผู้เฒ่า” รู้ว่า “เป็นภิกษุผู้เป็นไข้” หรือรู้ว่า
“เป็นภิกษุที่สงฆ์มอบวิหารให้”

คำว่า เข้าไปแทรกแซง คือ เข้าไปเบียดเสียด

คำว่า ประสงค์เพียงเท่านั้น ความว่า ไม่มีเหตุผลอย่างอื่นในการเข้าไปนอน
แทรกแซง

๗.๑๑๓.๑๖๘ (ภข๑๗)[๑๒๕] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุณี กุปีตา อหฺนตฺตมฺหา
สम्मิกา วิหารา นิกกัทฺเฒยฺย วา นิกกัทฺเฒาเปยฺย วา; ปาจิตฺตีย”.

พระบัญญัติ [๑๒๕] ก็ภิกษุณีใดโกรธ ไม่พอใจ นุดลาก หรือใช้ให้นุดลาก
ภิกษุณีออกจากวิหารของสงฆ์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุณีสัตตรสวัคคีย์^{๑๓๕}ซ่อมแซมวิหารด้วยหมายใจว่าพวกเรา
จักจำพรรษาในที่นี้ พวกภิกษุณั้พคตียรื้อให้ซ่อมแซมวิหารเสร็จแล้วบอกภิกษุ
เหล่านั้นให้ย้ายออกไป แล้วโกรธ ไม่พอใจ จับคอลากออกไป พวกภิกษุสัตตรส
วัคคีย์เหล่านั้นเมื่อถูกลากออกไปก็ร้องไห้

^{๑๓๕} เรื่องของพวกภิกษุสัตตรสวัคคีย์ ปรากฏในปาจิตตีย์ข้ออุณวิสติวิสสสิกขาบท เกี่ยวกับการ
อุปสมบทให้บุคคลมีอายุหย่อนกว่า ๒๐ ปีที่เป็นกลุ่มเด็กชายผู้เป็นเพื่อนกัน ๑๗ คน ซึ่งยังไม่อดทน
ไม่อดกลั้นต่อความเย็น ความร้อน ความหิว ความกระหาย ฯลฯ

๘.๑๑๔.๑๖๙ (ภข๑๘)[๑๓๐] “ยา ปน ภิกขุณี, สัมมิเก วิหาเร อุปริเวหาส-
กุฎิยา อาหัจจปาทกัมมัณจ วา ปิจจ วา, อภินิสิเทยฺย วา อภินิพฺปชฺเชยฺย วา;
ปาจิตติย”.

พระบัญญัติ [๑๓๐] ก็ภิกษุณีใดนั่ง หรือนอนบนเตียง หรือบนตั่งอันมีเท้า
เสียบ บนกุฏิชั้นลอยในวิหารของสงฆ์ ต้องอาบัติปาจิตติย

ต้นบัญญัติ ภิกษุ ๒ รูปอยู่บนกุฏิชั้นลอย^{๑๓๖} รูปที่อยู่ชั้นบนนั่งอย่างแรงบน
เตียงชนิดที่มีเท้าเสียบ เท้าเตียงตกโดนศีรษะรูปที่นั่งอยู่ชั้นล่างจนทำนร้อกลั่น

วิภังค์ ที่ชื่อว่า กุฏิชั้นลอย ได้แก่ กุฏิชั้นลอยสูงจนศีรษะบุรุษกลางคนไม่
กระทบ

เตียงที่ชื่อว่า มีเท้าเสียบ คือ สอดเท้าเสียบติดไว้ในตัวเตียง

ตั่งที่ชื่อว่า มีเท้าเสียบ คือ สอดเท้าเสียบติดไว้ในตัวตั่ง

๙.๑๑๕.๑๗๐ (ภข๑๙)[๑๓๕] “มหัลลํกํ ปน ภิกขุณิยา, วิหารํ การยมา-
นาย ยาว ทวารโกสา อคฺคัลลํจปนาย, อาโลกสํนธิปริกัมมํมาย ทวิตฺติจฺจท-
นัสส, ปริยาญํ อปฺหริเต จิตาย อธิฏฺฐาตฺตํพํ, ตโต เจ อุตฺตรํ อปฺหริเตปิ, จิตา
อธิฏฺฐเหยฺย; ปาจิตติย”.

พระบัญญัติ [๑๓๕] ก็ภิกษุณีจะสร้างวิหารหลังใหญ่ จะติดตั่งบานประตูใกล้วง
กบประตู และตบแต่งบานหน้าต่าง^{๑๓๗} ควรยืนในที่ที่ปราศจากของเขียว

^{๑๓๖} กุฏิชั้นลอย คือกุฏิมีพื้น ๒ ชั้นหรือ ๓ ชั้น แต่มิได้ปูพื้นชั้นบน รอดที่คานสูงพอพ้นศีรษะ (วิ.อ. ๒/
๑๒๙-๑๓๑/๓๐๙-๓๑๐), ภิกษุเอาเตียงซึ่งมิได้ใส่เตียงสลักเท้าเตียงวางพาด เมื่อนั่งอย่างแรง เท้า
เตียงจึงหลุดใส่ศีรษะภิกษุที่อยู่ชั้นล่าง

^{๑๓๗} บานประตูและบานหน้าต่างวิหาร ต้องเปิด-ปิด เมื่อเปิดจะกระทบฝามงวิหาร เมื่อปิดจะกระทบ
ทววงกบ ทำให้ฝามงสั่นสะเทือนจนดินเหนียวที่พอกฝามงกะเทาะตกลงมา พระผู้มีพระภาคทรง
อนุญาตให้ฉาบทา พอกฝามงบริเวณใกล้ ๆ บานประตู บานหน้าต่างวิหารได้ เพื่อทำให้คงทนถาวร
(วิ.อ. ๒/๑๓/๓๑๑-๓๑๒, กงขา.อ. ๒๔๔) เมื่อภิกษุพอกฝามงนอจากบริเวณใกล้ ๆ บานประตู
และบานหน้าต่างเข้าเกิน ๓ ครั้ง ต้องอาบัติปาจิตติย (สารตล.ฎีกา ๓/๑๓๕/๔๐, วิมติ.ฎีกา ๒/๑๓๕/
๒๓, กงขา.ฎีกา ๓๙๒)

ดำเนินการมุงหลังคาได้ ๒-๓ ชั้น^{๑๓๘} ถ้าเธอดำเนินการเกินกว่านั้น แม้จะยืนในที่ที่ปราศจากของเขียว ต้องอาบัติปาจิตติย์

ต้นบัญญัติ พระฉนนะสั่งให้ฉนทาววิหารที่สร้างเสร็จแล้วหลาย ๆ ครั้ง วิหารมีน้ำหนักมากจึงพังลงมา ต่อมา พระฉนนะจึงหาเก็บหญ้าและไม้ ทำให้น้ำข้าวเหนียวของพราหมณ์คนหนึ่งเสียหาย

วิภังค์ วิหารที่ชื่อว่า หลังใหญ่ ท่านกล่าวถึงวิหารที่มีเจ้าของ

ที่ชื่อว่า วิหาร ได้แก่ ที่อยู่ซึ่งโอบกอบภายในหรือภายนอก หรือโอบกอบทั้งภายในภายนอก

คำว่า ไกล้วงกบประตุ คือ ชั่วระยะหัตถบาสรอบวงกบ

คำว่า ตบแต่งบานหน้าต่าง คือ ฉาบทาบานหน้าต่างให้มีสีขาว ให้มีสีดำ ให้มีสียางไม้ เขียนลวดลายดอกไม้ เขียนลวดลายเถาวัลย์ จักเป็นพื้นมังกร หรือเขียนลวดลายดอกจอก

๑๐.๑๑๖.๑๗๑ (ภข๒๐)[๑๔๐] “ยา ปน ภิกขุณี, ซานิ สัปปาณกั อุกทัง
ติณ วา, มัตตักัง วา, สิมฺเจยย วา, สิมฺจาเปยย วา; ปาจิตติย”.

พระบัญญัติ [๑๔๐] ก็ภิกษุณีได้รู้ยู่ว่ามีสิ่งมีชีวิต รด หรือใช้ให้รดหญ้าหรือดิน ต้องอาบัติปาจิตติย์

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุชาวเมืองอาฬวีกำลังช่วยกันก่อสร้าง รู้ยู่ว่ามีสิ่งมีชีวิต รดหญ้าบ้าง ดินบ้าง ใช้ให้รดหญ้าบ้าง ดินบ้าง

^{๑๓๘} ในการมุงหลังคาก็เช่นกัน ภิกษุเข้าใจว่า เมื่อมุงหลายครั้งจะป้องกันฝนร่วรดได้นาน จึงใช้อัฐศิลา ปูนขาว หญ้า หรือใบไม้มุงหลังคา แต่จะมุงได้ไม่เกิน ๓ ชั้น (วิ.อ. ๒/๑๓๕-๑๓๖/๓๑๒-๓๑๓, สารตถ.ฎีกา ๓/๑๓๕-๑๓๖/๔๐-๔๑)

๑๒. หมวดว่าด้วยโภชนะ

๑.๑๑๗.๑๗๒ (ภข๓๑)[๒๐๕] “อคิลานาย ภิกขุณียา, เอโก อวาสถปิณฑโท ภุจชิตัพโพ. ตโต เจ อุตฺตริ ภุจฺเชยฺย; ปาจิตฺติย”.^{๑๓๙}

พระอนุปัณณุตติ [๒๐๕] ภิกษุณีไม่เป็นไข ฟังอยู่จนภัตตาหารในที่พักแรมได้มือเดียว^{๑๔๐} ถ้าฉันเกินกว่านั้น ต้องอาบัติปาจิตติย

ต้นบัญญัติ สมาคมหนึ่งจัดตั้งภัตตาหารไว้ในที่พักแรม พวกภิกษุณีพากันคิดยบิณฑบาตไม่ได้จึงไปยังที่พักแรม พวกชาวบ้านดีใจว่า นาน ๆ พระคุณเจ้าจึงมาแม้วันที่ ๒ แม้วันที่ ๓ ... จึงอยู่จนเป็นประจำ พวกเดียรถีย์จึงพากันจากไป, พระสารีบุตรเดินทาง เกิดเป็นไขอย่างหนักจนไม่สามารถจะออกไปจากที่พักแรมได้ วิภังค์ ที่ชื่อว่า ภิกษุไม่เป็นไข คือ ภิกษุที่สามารถออกไปจากที่พักแรมนั้นได้

๒.๑๑๘.๑๗๓ (ภข๓๒)[๒๑๗] “‘คณโภชนะ อัมมัตถ์ สมยา; ปาจิตฺติย’.
ตตฺถายํ สมโย, คิลานสมโย จีวรทานสมโย, จีวรการสมโย อัทธานคณสม-
โย, นาวาภิรฺหณสมโย มหาสมโย, สมณภตฺตสมโย; อยํ ตตฺถ สมโย”ติ.

พระอนุปัณณุตติ [๒๑๗] ภิกษุณีต้องอาบัติปาจิตติย เพราะฉันคณโภชนะนอกสมัย สมัยในข้อนั้น คือ สมัยที่เป็นไข สมัยที่ถวายจีวร สมัยที่ทำจีวร สมัยที่เดินทางไกล สมัยที่โดยสารเรือ มหาสมัย สมัยที่เป็นภัตตาหารของสมณะ นี่เป็นสมัยในข้อนั้น

ต้นบัญญัติ พระเทวทัตพร้อมกับบริษัทเสื่อมลามก ลักการะ จึงพากันออกไปขอลภัตตาหารในตระกูลทั้งหลายมาฉัน, พวกชาวบ้านนิมนต์พวกภิกษุเป็นไข/พวกภิกษุผู้ทำจีวรให้ฉันภัตตาหาร, ภิกษุทั้งหลายเดินทางไกล/โดยสารเรือ พวก

^{๑๓๙} ในอวาสถปิณฑสิกขาบท คำว่า “อวาสถ” ท่านอธิบายไว้ว่า “อาคนตุวา วสนติ เอตถ อาคนตุกาติ อวาสโถ คือสถานที่สำหรับคนจรมารพักอาศัย (สารตถ.ฎีกา ๓/๒๘๕/๓๖๙), อวาสโถ นาม กวากฺกพฺโท วุจจติ ท่านหมายเอาที่พักอาศัยติดบ้านประตู (วิ.ภิกขุณี. ๓/๑๐๑๐/๑๔๙), อวาสถนติ กวากฺกพฺทวิหารํ ที่พักอาศัย คือที่พักอาศัยติดบ้านประตู (กฺขขา.อ. ๓๘๗)

^{๑๔๐} มือเดียว ท่านอธิบายไว้ว่า “เอโกติ เอกทวิสสิโก มือเดียว คือเพียงวันเดียว (กฺขขา.อ. ๒๕๓)

ชาวบ้านนิมนต์ฉันภัตตาหาร, อาชีวกผู้เป็นพระญาติร่วมสายโลหิตของพระเจ้าพิมพิสารต้องการจัดภัตตาหารถวายนักบวชผู้เป็นเจ้าลัทธิทั้งหมด

วิภังค์ ที่ชื่อว่า ฉนคณโกษณะ คือ ภิกษุ ๔ รูปที่เขานิมนต์ด้วยโกษณะ ๕ อย่างอย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วไปฉัน นี่ชื่อว่าฉนคณโกษณะ^{๑๔๑}

คำว่า นอกสมัย คือ ยกเว้นสมัย

ที่ชื่อว่า สมัยที่เป็นไข คือ ที่สุดแม้กระทั่งเท้าแตก ภิกษุคิดว่า เป็นสมัยที่เป็นไข ฟังฉันได้

ที่ชื่อว่า สมัยที่ถวายจีวร คือ เมื่อยังไม่ได้กรานกฐิน กำหนดเอาเดือนสุดท้ายแห่งฤดูฝน เมื่อกรานกฐินแล้วมีกำหนดเวลา ๕ เดือน ภิกษุคิดว่า เป็นสมัยที่ถวายจีวร ฟังฉันได้

ที่ชื่อว่า สมัยที่ทำจีวร คือ เมื่อภิกษูกำลังทำจีวร ภิกษุคิดว่า เป็นสมัยที่ทำจีวร ฟังฉันได้

ที่ชื่อว่า มหาสมัย คือ คราวมีภิกษุ ๒-๓ รูปเที่ยวบิณฑบาตพอเลี้ยงกัน เมื่อมีภิกษุรูปที่ ๔ มารวมด้วย ไม่พอเลี้ยงกัน ภิกษุคิดว่าเป็นมหาสมัย ฟังฉันได้

ที่ชื่อว่า สมัยที่เป็นภัตตาหารของสมณะ คือ ในคราวมีปริพาชกจัดภัตตาหารถวาย ภิกษุคิดว่า เป็นสมัยที่เป็นภัตตาหารของสมณะ ฟังฉันได้

อนาปัตติวาร ภิกษุฉันในสมัย, ภิกษุ ๒-๓ รูปฉันร่วมกัน, ภิกษุฉันภัตตาหารที่เขาถวายเป็นนิตย, ภิกษุฉันภัตตาหารที่เขาถวายในวันปาฏิบ^{๑๔๒} ภิกษุฉันภัตตาหารทุกชนิด ยกเว้นโกษณะ ๕ เป็นต้น

^{๑๔๑} ฉนคณโกษณ ฉนคณโกษณะ คือ คนสุส โกษเน ฉนโกษณะ(อาหาร)ของคณะ (วิ.อ. ๒/๒๑๗-๒๑๘/๓๔๖), คณเนน ลทตตะตา คณสส สนตเก โกษเน ฉนโกษณะที่เป็นของคณะซึ่งคณะได้มา (กจชา.ฎีกา ๔๐๒)

^{๑๔๒} วันปาฏิบ คือวันแรม ๑ ค่ำ หายกคิดว่าวันอุโบสถมีผู้ศรัทธาเลื่อมใสถวายภัตตาหารกันมาก ส่วนวันแรม ๑ ค่ำ ภิกษุทั้งหลายลำบากเรื่องภัตตาหาร ทานที่ถวายในวันปาฏิบ เป็นการถวายภัตตาหารที่หาได้ยาก อีกประการหนึ่ง ภิกษุสงฆ์ลงปาติโมกข์แล้ววันรุ่งขึ้นจึงมีศีลบริสุทธิ์ การถวายทานแก่ท่านย่อมมีผลานิสงส์มาก การถวายทานในวันปาฏิบ คือถวายถัดจากวันขึ้น ๑๕ ค่ำ ไปหนึ่งวัน (วิ.อ.๓/๓๗๗-๓๗๘)

๓.๑๑๙.๑๗๔ (ภข๓๔)[๒๓๒] “ ‘ภิกขุณี ปเนว กุลฺลํ, อุปคตํ ปุเวหิ วา, มั่นเถหิ วา อภิหฺมฺจํ ปวาเรยฺย. อาภํขมานาย ภิกขุณียา ทวิตติปัตตปุรา ปฏิคฺคเหตุพฺพา. ตโต เจ อุตฺตริ ปฏิคฺคเณหฺย; ปาจิตฺตีย’. ทวิตติปัตตปุเร, ปฏิคฺคเหตุวา ตโต นีหริตฺวา, ภิกขุณีหิ สหฺริ, สวิภิชิตฺทพฺพ. อยํ ตตฺถ สามีจิ”.

พระบัญญัติ [๒๓๒] ก็ทายกนำขนมหรือข้าวตุก^{๑๙} มาปวารณาภิกษุณีผู้เข้าไป ถึงตระกูล ภิกษุณีผู้ต้องการพึงรับได้เต็ม ๒-๓ บาตร ถ้าวรับเกินกว่านั้น ต้องอาบัติ ปาจิตตีย์ ครั้นรับเต็ม ๒-๓ บาตรแล้ว เมื่อนำออกจากที่นั้นแล้วพึงแบ่งปันกับ ภิกษุณีทั้งหลาย นี่เป็นการทำที่สมควรในเรื่องนั้น

ต้นบัญญัติ นางกานาได้มาบ้านมารดาผู้มีศรัทธาเลื่อมใส เมื่อฝ่ายสามีส่งข่าว มาว่าต้องการให้กานากลับ มารดาจึงทอดขนมให้ เมื่อขนมสุก ภิกษุผู้ถือเที่ยว บิณฑบาตเป็นวัตรรูปหนึ่งเข้ามาถึงบ้าน นางจึงถวายขนมนั้น ภิกษุรูปนั้นไปบอก ภิกษุรูปอื่น นางก็ถวายขนมจนกระทั่งหมด, แม้ครั้งที่ ๒, แม้ครั้งที่ ๓ ๆ สามีของ นางกานาได้พาหญิงอื่นมาเป็นภรรยา, พ่อค้าเกวียนถวายข้าวตुकแก่ภิกษุรูปหนึ่ง ภิกษุรูปนั้นไปบอกภิกษุรูปอื่น ฯลฯ อุบาสกจึงเดินทางไปภายหลัง ถูกโจรปล้น

วิภังค์ ที่ชื่อว่า ขนม ได้แก่ ของกินอย่างใดอย่างหนึ่งที่เขาจัดเตรียมเพื่อส่งไป เป็นของกานัล

ที่ชื่อว่า ข้าวตुक ได้แก่ ของกิน ๆ ที่เขาจัดเตรียมเป็นเสบียงทาง

คำว่า เมื่อนำออกจากที่นั้นแล้วพึงแบ่งปันกับภิกษุทั้งหลาย คือ ภิกษุพึงนำ กลับไปแล้วแบ่งกัน

อนาปัตติวาร ภิกษุรับเต็ม ๒-๓ บาตร, ภิกษุรับไม่เต็ม ๒-๓ บาตร, ภิกษุผู้รับ ของที่เขาไม่ได้จัดเตรียมไว้เพื่อส่งไปเป็นของกานัล, ภิกษุผู้รับของเขาไม่ได้

^{๑๙} ข้าวตुक หรือ ข้าวสัตตุ ทำด้วยข้าวเจ้าและข้าวเหนียวที่เขาเคี้ยวธัญชาติ ๓ อย่าง คือ ข้าวฟ่าง ลูกเดือย หญ้ากับแค้น มาตำนิคหน่อยแล้วผัดกลบออกแล้วตำอีกจนป่น ซึ่งถ้ายังชุ่มอยู่จะจับเป็นก้อน นี่ก็จัดเป็นข้าวตุกเหมือนกัน และที่เขาตำข้าวเปลือกแค้นเป็นข้าวสารจนป่น นี่ก็จัดเป็นข้าวตุกเช่นกัน (วิ.อ. ๒/๒๓๒/๓๖๐)

จัดเตรียมเป็นเสบียงเดินทาง, ภิกษุรับของคนปวารณา, ภิกษุรับเพื่อภิกษุอื่น, ภิกษุรับของที่จ่ายมาด้วยทรัพย์ของตน เป็นต้น

๔.๑๒๐.๑๗๕ (ภข๓๗)[๒๔๘] “ยา ปน ภิกฺขุณี, วิกาลे ชาทนียํ วา, โภชนียํ วา ขาเทยํ วา, ภูณฺเษยํ วา; ปาจิตฺตีย”.

พระบัญญัติ [๒๔๘] ก็ภิกษุณีใดเคี้ยวของเคี้ยว หรือฉันของฉันในเวลาวิกาล ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุสัตรสวัคคีย์ได้ไปชมมหรสพ พวกชาวบ้านเห็นจึงนิมนต์ให้ทรงน้ำ ให้ลูบไล้ของหอม ให้ฉันภัตตาหารแล้วถวายของเคี้ยว พวกภิกษุสัตรสวัคคีย์นำของเคี้ยวไปอาราม

วิภังค์ ที่ชื่อว่า เวลาวิกาล หมายถึงเวลาเมื่อเที่ยงวันลงไปจนถึงอรุณขึ้น ที่ชื่อว่า ของเคี้ยว คือ ยกเว้นโภชนะ ๕ ยามกาลิก สัตตาทกาลิก และ ยาวชวิก นอกนั้นชื่อว่าของเคี้ยว

ที่ชื่อว่า ของฉัน ได้แก่ โภชนะ ๕ คือ ข้าวสุก ขนมกุมมาส ข้าวตูปลา เนื้อ

๕.๑๒๑.๑๗๖ (ภข๓๘)[๒๕๓] “ยา ปน ภิกฺขุณี, สันนิหิการํ ขาทนียํ วา, โภชนียํ วา ขาเทยํ วา, ภูณฺเษยํ วา; ปาจิตฺตีย”.

พระบัญญัติ [๒๕๓] ก็ภิกษุณีใดเคี้ยวของเคี้ยว หรือฉันของฉันที่เก็บสะสมไว้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พระเวฬุฐีสี่สละ พระอุปัชฌาย์ของพระอนานท์อยู่ในป่า บิณฑบาตได้มากมาย เอาข้าวสุกเปล่าไปตากแห้งเก็บไว้ นาน ๆ จึงไปบิณฑบาตในหมู่บ้าน

วิภังค์ ที่ชื่อว่า ของที่เก็บสะสมไว้ คือ ของที่ภิกษุรับประเคนแล้วฉันในวันอื่น

๖.๑๒๒.๑๗๗ (ภข๔๐)[๒๖๕] “ยา ปน ภิกฺขุณี, อทินฺนํ มุชฺทํวารี อาหารํ อหาเรยํ, อัมภีตฺร อุกทนต์โปหา, ปาจิตฺตีย”.

พระอนุบัญญัติ [๒๖๕] อนึ่ง ภิกษุณีใดกลืนอาหารที่ยังไม่มีผู้ถวายให้ล่วงหน้า คอ นอกจากน้ำและไม่ชำระฟัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุรูปหนึ่งผู้ถือว่าทุกอย่างเป็นของบังสุกุล พักอยู่ในป่าช้า เทียวถือเอาเครื่องเช่นตามป่าช้าโคนไม้หรือธรณีประตุมารัณ พวกชาวบ้านพากันตำหนิ ประณาม โพนทะนาว่า “ไฉนภิกษุนี้จึงถือเอาเครื่องเช่นของพวกเราไปฉันเองเล่า ภิกษุนี้อ้วนล่ำเห็นทีจะฉันเนื้อมนุษย์กระมัง”, ภิกษุทั้งหลายมีความยำเกรง ไม่ยอมหยิบน้ำและไม้ชำระฟันใช้

วิภังค์ ที่ชื่อว่า ที่ยังไม่ผู้ถวาย ท่านกล่าวถึงของที่ยังไม่ได้รับประเคน

ลักษณะการรับประเคน ที่ชื่อว่า มีผู้ถวาย คือ (๑) เขาถวายด้วยกาย ด้วยของเนื่องด้วยกาย หรือด้วยโยนให้ (๒) เขาอยู่ในหัตถบาส (๓) ภิกษุรับประเคนด้วยกายหรือด้วยของเนื่องด้วยกาย นี้ชื่อว่า มีผู้ถวาย

๗.๑๒๓.๑๗๘ (ภข๔๒)[๒๗๕] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุณี เอว วเทยฺย; ‘เอหิยฺเย คามํ วา นิคมํ วา, ปิณฺทาย ปวิสฺสํสามา’ติ. ตสฺสํ ทาเปตฺวา วา อทาเปตฺวา วา อโยเยเชยฺย; ‘คัจฉายฺเย น เม, ตยา สํทึฏฺฐิ กถา วา นิสฺสํชา วา ผาสฺสุ โหติ. เอกิกาย เม, กถา วา นิสฺสํชา วา ผาสฺสุ โหติ’ติ. เอตเทว ปัจจยฺ, กริตฺวา อนันฺถํ; ปาจิตฺตยฺ”.

พระบัญญัติ [๒๗๕] ก็ภิกษุณีใดกล่าวชักชวนภิกษุณีว่า “ท่านจงมาเถิด พวกเราจะไปบิณฑบาตในหมู่บ้านหรือในนิคม” แล้วให้ทายกถวายหรือไม่ให้ทายกถวายแก่เธอแล้วนิมนต์กลับด้วยกล่าวว่า “ท่านจงกลับไปเถิด พุดหรือนั่งกับท่านไม่ทำให้เราสบาย เราพุดหรือนั่งคนเดียวสบายกว่า” มีเหตุผลเพียงเท่านั้น ไม่มีอะไรอื่น ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พระอุปนันทศากยบุตรชักชวนสัทธาวิหาริกของพระพี่ชายไปบิณฑบาต แล้วไม่ได้ให้ทายกถวาย นิมนต์กลับ ภิกษุณีนั้นจึงไม่ได้ฉันภัตตาหาร

วิภังค์ คำว่า นิมนต์กลับ ความว่า ภิกษุปรารธนาจะกระชกกระชี่ ปรารธนาจะหยอกเย้า ปรารธนาจะนั่งในที่ลับ หรือปรารธนาจะประพุดต่อนาจารกับมาตุคาม กล่าวนิมนต์กลับอย่างนี้ว่า “ท่านจงกลับไปเถิด พุดหรือนั่งกับท่านไม่ทำให้เราสบาย เราพุดหรือนั่งคนเดียวสบายกว่า” ต้องอาบัติทุกกฏ เมื่อเธอไปถึง

ระยะที่มองไม่เห็นหรือไม่ได้ยินเสียง ภิกษุรูปที่นิมนต์กลับต้องอาบัติทุกกฏ เมื่อเธอไปจนพ้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๘.๑๒๔.๑๗๙ (ภข๔๓)[๒๘๐] “ยา ปน ภิกขุณี, สโรทเน กุเล อนุปัชชช, นิสัชช กัปปิเยย; ปาจิตตีย์”.

พระบัญญัติ [๒๘๐] ก็ ภิกษุณีใดเข้าไปนั่งแทรกแซงในตระกูลที่มีคน ๒ คน ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พระอุปนันทศากยบุตรนั่งในห้องนอนกับภรรยาของสหาย สหายของท่านถวายภิกษาหารแล้วนิมนต์กลับ ส่วนภรรยาของสหายนิมนต์ท่านั่ง

วิภังค์ สกฺขที่ชื่อว่า มีคน ๒ คน คือ สตรีกับบุรุษอยู่ด้วยกัน สตรีและบุรุษยังไม่แยกออกจากกัน ทั้ง ๒ คนยังไม่ปราศจากราคะ

คำว่า เข้าไปแทรกแซง คือ เข้าไปข้างใน

คำว่า นั่ง ความว่า ในเรือนใหญ่ ภิกษุหนึ่งละหัดทบาสนามานประตุ^{๑๔๔} ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ในเรือนเล็ก ภิกษุหนึ่งล้ำตรงกลางห้องนอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๙.๑๒๕.๑๘๐ (ภข๔๔)[๒๘๕] “ยา ปน ภิกขุณี, ปุริเสน สัทธิ รโห, ปฏิจันเเน อาสเน นิสัชช กัปปิเยย; ปาจิตตีย์”.

พระบัญญัติ [๒๘๕] ก็ภิกษุณีใดนั่งบนอาสนะที่กำลังกับบุรุษ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พระอุปนันทศากยบุตรนั่งบนอาสนะ ๙ กับภรรยาของสหาย

วิภังค์ ที่ชื่อว่า มาตุคาม ได้แก่ หญิงมณุษย์ ไม่ใช่นางยักษ์ ไม่ใช่นางเปรต ไม่ใช่สัตว์วิจิตรจกานตวิเมย หญิงมณุษย์นั้นโดยที่สุดกระทั้งเด็กหญิงซึ่งเกิดในวันนั้น หญิงโตกว่านี้ไม่ต้องกล่าวถึง

^{๑๔๔} นั่งละหัดทบาสนามานประตุ หมายความว่า นั่งท่าขั้วระยะเหยียดแขนออกไปจับตัวคนที่นั่งใกล้ได้เท่ากับ ๒ ศอกคืบ (วิ.อ. ๒/๔๗๗-๘/๑๕๗)

ที่ชื่อว่า ที่ลับตา หมายถึง สถานที่ซึ่งเมื่อบุคคลขยิบตา ยักคิ้วหรือผงกศีรษะขึ้น ใคร ๆ ก็ไม่สามารถแลเห็นได้

ที่ชื่อว่า ที่ลับหู หมายถึง ที่ซึ่งไม่มีใครสามารถจะได้ยินถ้อยคำที่พูดกันตามปกติได้

๑๐.๑๒๖.๑๘๑ (ภข๔๕)[๒๙๐] “ยา ปน ภิกขุณี, ปุริเสน สัทธี เอเกเนกาโรหิ นิสซัง กัปปิเยย; ปาจิตติย”.

พระบัญญัติ [๒๙๐] ก็ภิกษุณีใดหนึ่งในที่ลับกับบุรุษสองต่อสอง ต้องอาบัติปาจิตติย

ต้นบัญญัติ พระอุปนันทศากยบุตรนั่งในที่ลับกับภรรยาของสหายสองต่อสอง วิภังค์ ที่ชื่อว่า มาตุคาม ได้แก่ หญิงมนุษย์ ไม่ใช่นางยักษิ ไม่ใช่นางเปรต ไม่ใช่ สัตว์ดิรัจฉานตัวเมีย แต่เป็นหญิงที่รู้เตียงสา สามารถรับรู้ถ้อยคำสุภาสิต ทุพภาสิต คำหยาบและคำสุภาพ

คำว่า สองต่อสอง ได้แก่ ภิกษุกับมาตุคาม

๑๓. หมวดว่าด้วยการเที่ยวสัญจรไป

๑.๑๒๗.๑๘๒ (ภข๔๖)[๒๙๙] “ยา ปน ภิกขุณี, นิมนัตตา สกัตตา สมานา, สันตํ ภิกขุณี อหาปุจจา, ปุเรกัตตํ วา, ปัจจากัตตํ วา, กุเลสุ จาริตตํ อาปัชเชย. อัมภัตร์ สมยา; ปาจิตติย”. ตตถายํ สมโย, จีวรทานสมโย จีวรการสมโย; อยัมปิ ตตถ สมโย.

พระอนบัญญัติ [๒๙๙] อนึ่ง ภิกษุณีได้รับนิมนต์ไว้แล้ว มีภัตตาหารอยู่แล้ว ไม่บอกลาภิกษุณีที่มีอยู่ เที่ยวสัญจรไปในตระกูลทั้งหลายก่อนเวลาฉันภัตตาหาร หรือหลังเวลาฉันภัตตาหาร นอกสมัย ต้องอาบัติปาจิตติย สมัยในข้อนั้น คือ สมัยที่ถวายจีวร สมัยที่ทำจีวร นี่เป็นสมัยในข้อนั้น

ต้นบัญญัติ ตระกูลอุปัฏฐากนิมนต์พระอุปนันทศากยบุตรและภิกษุอื่นฉันภัตตาหาร พระอุปนันทศากยบุตรไปเยี่ยมเยียนตระกูลทั้งหลายก่อนเวลาฉัน

ภักตอาหารแล้วกลับใกล้เวลาฉัน ทายกจึงถวาย ภิกษุทั้งหลายจึงฉันไม่ได้สนใจ, พระอุปนันทศากยบุตรไปบิณฑบาต พอตีพวกชาวบ้านนำของเคี้ยวมอบให้ท่าน ถวายสงฆ์ ส่วนท่านเข้าไปเยี่ยมเยียนตระกูลทั้งหลายภายหลังเวลาฉันภักตอาหาร กลับออกมาเวลาบ่าย ของฉันถูกส่งคืน, พวกภิกษุมีความยำเกรงอยู่จึงไม่เข้าไป หาตระกูลทั้งหลาย ในสมัยที่ถวายจีวรจึงได้จีวรเพียงเล็กน้อย, ภิกษุทั้งหลายตัด เย็บจีวรอยู่ต้องการเข็มบ้าง ด้ายบ้าง มีดบ้าง แต่มีความยำเกรงอยู่, ภิกษุเป็นไข้ ต้องการเภสัช ทรงอนุญาตให้บอกลาภิกษุที่มีอยู่แล้วเข้าไปในตระกูลทั้งหลายได้

วิภังค์ ที่ชื่อว่า ก่อนเวลาฉันภักตอาหาร คือ ภิกษุยังไม่ได้ฉันภักตอาหารที่รับ นิมนต์ไว้

ที่ชื่อว่า ภายหลังเวลาฉันภักตอาหาร คือ ภิกษุฉันภักตอาหารที่รับนิมนต์ไว้ โดย ที่สุดฉันด้วยไขปลายหญ้าคาตะ

**๒.๑๒๘.๑๘๓ (ภข๔๗)[๓๐๖] “อคิลานาย ภิกขุณียา, จตุมาสปัจจัย-
ปวารณา สาทิทัฬ्वा อัมภัตร์ ปุนปวารณาย อัมภัตร์ นิจฺจปวารณาย,
ตโต เจ อุตฺตริ, สาทิเยยฺย; ปาจิตฺตีย”.**

พระบัญญัติ [๓๐๖] ภิกษุณีไม่เป็นไข้ พึงยินดีการปวารณาด้วยปัจจัยเพียง ๔ เดือน เว้นไว้แต่ปวารณาอีก เว้นไว้แต่ปวารณาเป็นนิตย์ ถ้ายินดีเกินกว่ากำหนด นั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พระเจ้ามหานามศากยะมีเภสัชเหลือเพื่อ ได้ปวารณาสงฆ์ด้วย เภสัชตลอด ๔ เดือน ภิกษุทั้งหลายออกปากขอเภสัชเพียงเล็กน้อย ท่านจึง ปวารณาสงฆ์ต่อไปอีก ๔ เดือน ๖ ปวารณาสงฆ์ตลอดชีวิต สมัยนั้น พวกภิกษุ จัณฑคคิยฺหุ่ หนึ่ง ห่ม อากัปกริยาไม่เรียบร้อย พระเจ้ามหานามศากยะว่ากล่าวจึง แค้นเคือง ต้องการทำให้พระเจ้ามหานามศากยะได้รับความเกื้อหนุน จึงขอเนยใส ๑ ทะนาน พระเจ้ามหานามศากยะรับสั่งให้พระคุณเจ้าโปรดรอก่อน แม้นครั้งที่ ๒, แม้นครั้งที่ ๓ พวกภิกษุจันฑคคิยฺหุ่จึงกล่าวว่า “โยม ท่านไม่ต้องการถวายแล้ว ปวารณาจะมีประโยชน์อะไร ปวารณาแล้วไม่ถวาย”

วิภังค์ คำว่า ภิกษุไม่เป็นไใช้พึงยนิตีการปวารณาด้วยปัจจัยเพียง ๔ เดือน
ความว่า พึงยนิตีการปวารณาเพียงคิลานปัจจัย

แม้เขาปวารณาไว้เป็นนิตย พึงยนิตีว่า เราจะออกปากขอในเวลาที่เราเจ็บไข้
คำว่า ถ้ายินดีเกินกว่ากำหนดนั้น ความว่า การปวารณากำหนดเภสัชไม่
กำหนดราตรีกัมม การปวารณากำหนดราตรีกัมมไม่กำหนดเภสัชก็มี การปวารณา
กำหนดทั้งเภสัชทั้งราตรีกัมม การปวารณาไม่กำหนดเภสัชไม่กำหนดราตรีกัมม

๓.๑๒๙.๑๘๔ (ภข๔๘)[๓๑๓] “ยา ปน ภิกขุณี, อุกฺกมฺมํ สเนหํ ทสฺส นายน
คฺเจจฺจยฺย. อัมมัตถํ ตถารูปปัจจัยา; ปาจิตตียํ”.

พระอนุปบัญญัติ [๓๑๓] อนึ่ง ภิกษุณีได้ไปดุกองทัพที่เคลื่อนขบวนออกรบ
นอกจากมีเหตุผลที่สมควร ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีพหคฺคียํไปชมกองทัพ ฯ, ลุงของภิกษุป่วยอยู่ในกองทัพ
วิภังค์ ที่ชื่อว่า เคลื่อนขบวนออกรบ ได้แก่ กองทัพที่เคลื่อนออกจากหมู่บ้าน
แล้ว ตั้งค่ายพักแรมหรือเคลื่อนขบวนต่อไป

๔.๑๓๐.๑๘๕ (ภข๔๙)[๓๑๔] “สียา จ ตสฺสา ภิกขุณียา, โกจิเทว ปัจจโย
สเนหํ คมฺมฺยา, ทวีรตตตฺริตตํ ตาย ภิกขุณียา, สเนหาย วสตีพฺพํ, ตโต เจ อุตฺตรํ
วเสยฺย; ปาจิตตียํ”.

พระบัญญัติ [๓๑๔] ก็เมื่อภิกษุณีมีเหตุผลจำเป็นต้องไปในกองทัพ ภิกษุณีนั้น
พึงพักแรมอยู่ในกองทัพได้เพียง ๒-๓ คิน ถ้าพักแรมอยู่เกินกำหนดนั้น ต้อง
อาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุณีพหคฺคียํมีธุระต้องเดินผ่านกองทัพ ได้พักแรมอยู่ใน
กองทัพเกิน ๓ คิน

๕.๑๓๑.๑๘๖ (ภข๕๐)[๓๒๓] “ทวีรตตตฺริตตํ ตมฺเจ ภิกขุณี, สเนหาย
วสมานา อุกฺกมฺมํ วา, พลฺลคํ วา, สเนหาย พฺยุมฺหา วา, อนิกทสฺสํ วา, คฺเจจฺจยฺย;
ปาจิตตียํ”.

พระบัญญัติ [๓๒๓] ถ้าภิกษุณีพักอยู่ในกองทัฬ ๒-๓ คีน เทียวไปในสนามรบ กิติ ที่พักพลกิติ ที่จัดขบวนทัพกิติ ไปดูกองทัฬที่จัดเป็นขบวนแล้วกิติ ต้องอาบัติ ปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุณีพคัตถีย์พักแรมอยู่ในกองทัฬ ๒-๓ คีน ภิกษุณีพคัตถีย์ รูปหนึ่งไปที่สนามรบ ถูกยิงด้วยลูกศร พวกชาวบ้านพากันเยาะเย้ยว่า “เป็นอย่างไรพระคุณเจ้า ท่านรบสนุกไหม ท่านชนะได้ก็แต่มี” ภิกษุณั้ถูกเยาะเย้ยจน เก้อเขิน พวกพลรบตำหนิ ประณาม โพนทะนา

๖.๑๓๒.๑๘๗ (ภข๕๑)[๓๒๗] “สุราเมรยปาเน; ปาจิตตีย์”.

พระบัญญัติ [๓๒๗] ภิกษุณีต้องอาบัติปาจิตตีย์ เพราะดื่มสุราและเมรย

ต้นบัญญัติ พระศาสดะปราบเดชของนาคได้ พวกอุบาสกอุบาสิกาต้องการ ถวายสิ่งที่หาได้ยากและเป็นที่ชอบใจ พวกภิกษุณีพคัตถีย์ได้กล่าวว่ามีหัวเชื้อสุรา ชื่อกาปิติกาติ^{๑๔๕} หายาก เป็นที่ชอบใจของภิกษุทั้งหลาย พระศาสดะดื่มหัวเชื้อ สุรานั้นทุก ๆ คราวเรือนแล้วออกจากเมือง ได้ลั้มกลิ้งที่ประตูเมือง เมื่อภิกษุ ทั้งหลายพาไปทีอาราม พระศาสดะพลิกกลับนอนหันเท้าไปทางพระผู้มีพระภาค

วิภังค์ ที่ชื่อว่า สุรา ได้แก่ สุราที่ทำจากแป้ง สุราที่ทำจากขนม สุราที่ทำจาก ข้าวสุก สุราหมักแป้งเชื้อเหล้า สุราที่ผสมเครื่องปรุงหลายชนิด

ที่ชื่อว่า เมรย ได้แก่ น้ำหมักดองดอกไม้ น้ำหมักดองผลไม้ น้ำหมักดอง น้ำผึ้ง น้ำหมักดองน้ำอ้อยยบ น้ำหมักดองที่ผสมเครื่องปรุงหลายชนิด

คำว่า ดื่ม คือ ภิกษุดื่ม โดยที่สุดแม้ดื่มด้วยปลายหญาคาตะะ ต้องอาบัติ ปาจิตตีย์

^{๑๔๕} กาปิติกาติ กปโตปาทสมวณณรโตภาสา. ปสนนาติ สุรามณฺทสเสตํ อธิวณฺํ แปลสรุปความได้ว่า หัวเชื้อสุราที่มีสีแดงเหมือนเห้านกพิราบ (วิ.อ. ๒/๓๒๖/๔๐๔)

คำว่า ปสนน หัวเชื้อสุรา ในที่นี้มีได้หมายถึงน้ำใส แต่หมายถึงน้ำหัว (ตสฺสาเยวภินฺนปฏฺชิตตฺยา มณฺ เท คหิตฺเต เมื่อใส่หัวเชื้อในสุรานั้นแล้วจนจับตัวเป็นฝ้า วิ.อ. ๒/๓๒๘/๔๐๕) รสานํ สพฺพรสํ อคฺคฺม หิ รส มณฺทสทฺโท มณฺทคัพฺพํ หมายถึงน้ำที่สุดยอดกว่าน้ำทั้งหมด (ดู อภิธา. และ อภิธา.ฎีกา คาถา ๔๖๗)

๗.๑๓๓.๑๘๘ (ภข๕๒)[๓๓๑] “อคุลิปโตทเท; ปาจิตตีย์”.

พระบัญญัติ [๓๓๑] ภิกษุณีต้องอาบัติปาจิตตีย์ เพราะใช้นิ้วมือจี

ตันบัญญัติ พวกภิกษุณีพาศักดิ์ใช้นิ้วมือจีภิกษุรูปหนึ่งในกลุ่มภิกษุสัตตรส
วาศักดิ์ให้หัวเราะ ภิกษุณั้หัวเราะจนเหนื่อย หายใจไม่ทันถึงแกมรณภาพ

๘.๑๓๔.๑๘๙ (ภข๕๓)[๓๓๖] “อุทเท หัสสธัมเม; ปาจิตตีย์”.

พระบัญญัติ [๓๓๖] ภิกษุณีต้องอาบัติปาจิตตีย์ เพราะเล่นน้ำ

ตันบัญญัติ พวกภิกษุสัตตรสวาศักดิ์เล่นน้ำในแม่น้ำอจิรวดี

วิภังค์ ที่ชื่อว่า เล่นน้ำ คือ ภิกษุประสงค์จะเล่นน้ำจึงดำลง ผุดขึ้น หรือ ลอย
ในน้ำลึกพอท่วมข้อเท้า ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๙.๑๓๕.๑๙๐ (ภข๕๔)[๓๔๑] “อนาทรียะ; ปาจิตตีย์”.

พระบัญญัติ [๓๔๑] ภิกษุณีต้องอาบัติปาจิตตีย์ เพราะไม่เอื้อเพื่อ

ตันบัญญัติ พระฉันนะประพฤติไม่สมควร ภิกษุทั้งหลายกล่าวตักเตือน ท่าน
ไม่เอื้อเพื่อยังขึ้นทำเหมือนเดิม

วิภังค์ ที่ชื่อว่า ความไม่เอื้อเพื่อ ได้แก่ ความไม่เอื้อเพื่อ ๒ อย่าง คือ

(๑) ความไม่เอื้อเพื่อต่อบุคคล (๒) ความไม่เอื้อเพื่อต่อธรรม

ที่ชื่อว่า ความไม่เอื้อเพื่อต่อบุคคล ได้แก่ ภิกษุถูกอุปสมบันตักเตือนด้วยพระ
บัญญัติ ไม่เอื้อเพื่อด้วยกล่าวว่า “ผู้นี้ถูกสงฆ์ลงอุกเขปนียกรรม ถูกสงฆ์ดูหมิ่น
หรือถูกสงฆ์ตำหนิ คำพูดของผู้นี้ไม่น่าทำตาม”

ที่ชื่อว่า ความไม่เอื้อเพื่อต่อธรรม ได้แก่ ภิกษุถูกอุปสมบันตักเตือนด้วยพระ
บัญญัติ ไม่เอื้อเพื่อด้วยกล่าวว่า “จะอย่างไร ธรรมข้อนี้พึงเสื่อม พึงสูญ หรือ
พึงอันตรธานไป” หรือว่าเธอไม่ประสงค์จะศึกษาพระบัญญัตินั้น จึงไม่เอื้อเพื่อ

๑๐.๑๓๖.๑๙๑ (ภข๕๕)[๓๔๖] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุณี ภิสาเปยยะ;
ปาจิตตีย์”.

พระบัญญัติ [๓๔๖] ภิกษุณีใดทำให้ภิกษุณีตกใจ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์ทำให้พวกภิกษุสัตตรสวัคคีย์ตกใจ พวกภิกษุเหล่านั้นถูกทำให้ตกใจ จึงร้องให้

วิภังค์ คำว่า ทำให้...ตกใจ ความว่า อุปสัมบันต้องการจะทำให้อุปสัมบันตกใจ นารูป เสียง กลิ่น รส หรือโผฏฐัพพะเข้าไปใกล้^{๑๔๖} ภิกษุผู้ถูกทำให้ตกใจนั้นจะกลัวหรือไม่กลัวก็ตาม ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๑๔. หมวดว่าด้วยการก่อไฟผิง

๑.๑๓๗.๑๙๒ (ภข๕๖)[๓๕๓] “ยา ปน ภิกฺขุณี, อคิลานา วิสัวนาเปกฺขา, โชติ สมหาเพยฺย วา สมหาหาเปยฺย วา, อัมมัตถ์ ตถารูปปัจจยา; ปาจิตตีย์.

พระอนุบัญญัติ [๓๕๓] อนึ่ง ภิกษุณีใดไม่เป็นไข้ ต้องการผิงไฟ ก่อหรือใช้ให้ก่อไฟ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่มีเหตุผลที่สมควร

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุก่อไฟที่ขอนไม้ใหญ่ ฐูหาในโพรงไม้เลื้อยออกมาไล่, ภิกษุทั้งหลายเป็นไข้ไม่ผิงไฟ ดังนั้นจึงไม่มีความผาสุก, ภิกษุทั้งหลายยาเกรงการตามประทีปบ้าง การก่อไฟบ้าง การติดไฟในเรือนไฟบ้าง

วิภังค์ ที่ชื่อว่า ไม่เป็นไข้ คือ ภิกษุผู้เว้นจากไฟก็มีความผาสุก

คำว่า ต้องการผิงไฟ คือ ต้องการให้ร่างกายอบอุ่น

๒.๑๓๘.๑๙๓ (ภข๕๗)[๓๖๓] “ยา ปน ภิกฺขุณี, โอเรณฺท์ธมฺมาสํ ्हหาเยยฺย, อัมมัตถ์ สมยา; ปาจิตตีย์”. ตตฺถายํ สมโย, ทิยฺยํโธ มาโส เสโส คิมหํ นนฺตี, วสฺสํ นนฺตัสส ปจฺโหม มาโส, อิจฺเจเต อทฺธเตยฺยมาสา, อุณฺ्हสมโย ปริพาหสม-โย, คิลานสมโย กัมมสมโย, อทฺธานคฺคณสมโย วาตวฺภูจิสฺมโย; อยฺมปิ, ตตฺถสมโย”ติ.

พระอนุบัญญัติ [๓๖๓] อนึ่ง ภิกษุณีใด ยังไม่ถึงครึ่งเดือน อาบน้ำ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่ในสมัย สมัยในข้อนั้น คือ (๑) ห้ายฤดูร้อน ๑ เดือนครึ่ง และ

^{๑๔๖} นารูป เสียง กลิ่น รส หรือโผฏฐัพพะที่นำกลัวเข้าไปใกล้ (ดู พระวินัยปิฎกแปล เล่ม ๑ ข้อ ๑๗๘ หน้า ๑๔๗-๑๔๙)

เดือนแรกแห่งฤดูฝน รวมเป็น ๒ เดือนครึ่ง เป็นสมัยที่ร้อน เป็นสมัยที่อบอ้าว (๒) สมัยที่เป็นไข้ (๓) สมัยที่ทำงาน (๔) สมัยที่เดินทางไกล (๕) สมัยที่มีพายุฝุ่น นี่เป็นสมัยในข้อนั้น

ต้นบัญญัติ ภิกษุทั้งหลายสงสน้ำในแม่น้ำตโปทา^{๓๔๗} พระเจ้าพิมพิสารประทับ รอจนพลบค่ำ, ในสมัยที่ร้อน ในสมัยที่อบอ้าว ภิกษุทั้งหลายจำวัดทั้ง ๆ ที่เนื้อตัวยังชุ่มเหงื่อ จีวร เสนาสนะเสียหาย, ภิกษุทั้งหลายเป็นไข้ เมื่อก่อนอาบน้ำได้ จึงมีความผาสุก, ภิกษุทั้งหลายทำงาน/ภิกษุทั้งหลายเดินทางไกล จำวัดทั้งที่เนื้อตัวยังชุ่มเหงื่อ, ภิกษุทั้งหลายถูกลมฝุ่นเปโระเปื้อน จำวัดทั้งที่ยังเปโระเปื้อน

วิภังค์ คำว่า อาบน้ำ ได้แก่ ภิกษุอาบน้ำถูตัวด้วยจُرณหรือดินเหนียว ต้องอาบตีทุกกฏ ทุก ๆ ครั้งที่ถู อาบเสร็จ ต้องอาบตีปาจิตติย

๓.๑๓๙.๑๔๔ (ภข๕๕)[๓๖๘] “หน่ว ปน ภิกขุณียา, จีวรลาภาย ติณ्हณํ
ทุพฺพพัณฺณกรณานํ, อัมมตโร ทุพฺพพัณฺณกรณํ อาทาตัพพํ นิลํ วา, กัททมํ วา,
กาฬสามํ วา, อนาธา เจ ภิกขุณี, ติณ्हณํ ทุพฺพพัณฺณกรณานํ, อัมมตโร
ทุพฺพพัณฺณกรณํ, หน่ว จีวรํ ปริภุญฺเชยฺย; ปาจิตติย.

พระบัญญัติ [๓๖๘] ก็ภิกษุณีได้จีวรใหม่ พึงใช้วัตถุที่ทำให้เสียสี ๓ ชนิดอย่างใดอย่างหนึ่งคือ สีเขียว สีตม หรือสีดำคล้ำ มาทำให้เสียสี ถ้าภิกษุณีไม่ใช้วัตถุที่ทำให้เสียสี ๓ ชนิดอย่างใดอย่างหนึ่งมาทำให้เสียสี ใช้สอยจีวรใหม่ ต้องอาบตีปาจิตติย

ต้นบัญญัติ ภิกษุและปริพาชกจำนวนมากต่างเดินทางไกล โจรทั้งหลายออกมาปล้น พวกเจ้าหน้าที่จับโจรเหล่านั้นได้พร้อมของกลางจึงนิมนต์ภิกษุทั้งหลายรับเอาจีวรของตน ๆ คิน ภิกษุทั้งหลายจำจีวรของตนไม่ได้

^{๓๔๗} แม่น้ำตโปทา คือแม่น้ำสายนี้มีน้ำร้อนเดือดพล่าน ต้นกำเนิดไหลมาจากแอ่งทะเลสาบใต้ภูเขาเว
ภารบรรพต ไหลตัดผ่านพระนครราชคฤห์ น้ำในแอ่งต้นกำเนิดใสเย็น แต่พอไหลเป็นสายแม่น้ำแล้ว
กลายเป็นน้ำร้อน อรรถกถาอธิบายว่า สาเหตุที่น้ำในแม่น้ำมีความร้อนนั้น เพราะไหลผ่านมาระหว่าง
มหานรก ๒ ชุม (ดู พระวินัยปิฎกแปล เล่ม ๑ ข้อ ๒๓๑ หน้า ๒๔๕, ส.อ. ๑/๒๐/๓๔๘)

วิภังค์ ที่ชื่อว่า ใหม่ หมายถึงผ้าที่ยังไม่ทำพินทุกปัปะ^{๑๔๘}

คำว่า ภิกษุพึงใช้วัตถุที่ทำให้เสียสี่ ๓ ชนิด อย่างใดอย่างหนึ่งมาทำให้ เสียสี่ คือ โดยที่สุดภิกษุพึงทำให้เสียสี่แม้ด้วยปลายหญาคาตะ

ที่ชื่อว่า สีเขียว ได้แก่ สีเขียว ๒ อย่าง คือ เขียวสาริด สีเขียวใบไม้

ที่ชื่อว่า สีตม พระผู้มีพระภาคตรัสหมายถึงสีน้ำโคลน

ที่ชื่อว่า สีดำคล้ำ ได้แก่ สีดำคล้ำอย่างใดอย่างหนึ่ง

๔.๑๔๐.๑๙๕ (ภข๕๙)[๓๗๓] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุสฺส วา, ภิกขุณิยา วา, สิกขมานาย วา, สามเณรฺสฺส วา, สามเณริยา วา สามํ จีวรํ วิกัปปเปตฺวา, อปัจฺจุทธารกํ ปริภุญฺเชยฺย; ปาจิตฺตีย”.

พระบัญญัติ [๓๗/๓] ก็ภิกษุณีใดวิกัปปจีวรด้วยตนเองแก่ภิกษุ หรือแก่ภิกษุณี หรือแก่สิกขมานา หรือแก่สามเณร หรือแก่สามเณรี แล้วใช้สอยจีวรที่ยังมิได้ ปัจจุบันจรรยา ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พระอุปนันทตากยบุตรวิกัปป^{๑๔๙} จีวรด้วยตนเองแก่ภิกษุ สัทธิวิหาริกของภิกษุผู้เป็นพี่น้องกันแล้วใช้สอยจีวรที่ยังมิได้ปัจจุบันจรรยา^{๑๕๐}

วิภังค์ ที่ชื่อว่า วิกัปป มี ๒ อย่าง คือ (๑) วิกัปปต่อหน้า (๒) วิกัปปกลับหลัง

ที่ชื่อว่า วิกัปปต่อหน้า คือ ภิกษุกล่าวว่ “ข้าพเจ้าวิกัปปจีวรผืนนี้แก่ท่าน หรือ ข้าพเจ้าวิกัปปจีวรผืนนี้แก่ภิกษุณี”

^{๑๔๘} คำว่า “พินทุกปัปะ” หมายถึงการทำจุดเป็นวงกลมอย่างใหญ่เท่าแวนตานกยูง อย่างเล็กเท่าหลัง ตัวเรือด ที่มีจีวร ด้วยสีเขียว สีตม หรือสีดำคล้ำ เพื่อทำให้จีวรเสียสี่หรือมีตำหนิ (วิ.อ. ๒/๓๖๘-๙/๔๑๐)

^{๑๔๙} วิกัปป เป็นวินัยกรรม คือวิธีการทางพระวินัย เพื่อป้องกันอาบัติ ตามปกติภิกษุจะใช้สอยผ้าถุงห่มเพียง ๓ ผืน คือ ผ้าสังฆาฏิ ผ้าอุตตราสงค์ ผ้าอันตรวาสก ผ่านออกจากนี้เรียกว่า ผ้าอดิเรกจีวร เก็บไว้ใช้สอยได้ไม่เกิน ๑๐ วัน ถ้าต้องการจะใช้สอยตลอดไปต้องวิกัปป คือ ยกให้แก่ผู้อื่น ให้ผู้อื่นมีกรรมสิทธิ์ร่วม ผู้ที่รับไปต้องให้คืนไว้ใช้สอย นี่เป็นวินัยกรรม ในกรณีนี้ถ้าเป็นสมัยจีวรกาล ไม่ต้องวิกัปป ใช้ได้ตลอดจนกว่าจะหมดจีวรกาล ดู นิสสัคคิย [สิกขาบทที่ ๑๓ ของภิกษุณี] สิกขาบทที่ ๑ ของภิกษุ และ วิ.ม. ๕/ ๓๕๘/๑๖๐, วิ.อ. ๒/๔๖๙/๑๔๖-๑๕๕)

^{๑๕๐} คำว่า “ปัจจุทธารณ” แปลว่า ถอนคืน คือถอนผ้าที่วิกัปปไว้

ที่ชื่อว่า วิกัลป์หลัง คือ ภิกษุกล่าวว่า “ข้าพเจ้าให้จีวรผืนนี้แก่ท่านเพื่อวิกัลป์” ภิกษุผู้รับวิกัลป์ถามภิกษุผู้วิกัลป์ว่า “ใครเป็นมิตรหรือเพื่อนของท่าน” ฟังตอบว่า “ภิกษุชื่อนี้และภิกษุชื่อนี้” ภิกษุผู้รับวิกัลป์ฟังกล่าวกับภิกษุผู้วิกัลป์ว่า “ข้าพเจ้าให้แก่ภิกษุเหล่านั้น จีวรผืนนี้เป็นของภิกษุเหล่านั้น ท่านจงใช้สอย จงสละ หรือจงทำตามเหตุผลเถิด”

ที่ชื่อว่า ที่ยังมีได้ปัจจัยจตุรตถ คือ จีวรที่ผู้รับวิกัลป์ยังไม่ได้คืนให้^{๔๑} หรือภิกษุผู้วิกัลป์ใช้สอยจีวรโดยไม่คืนเคยกับภิกษุผู้รับวิกัลป์นั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๕.๑๔๑.๑๙๖ (ภข๖๐)[๓๗๘] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุณียา ปัตตัม วา, จีวรํ วา, นิสีทํ วา, สฐิณํ วา, กายพันธํ วา, อปนิเธยฺย วา, อปนิธาเปยฺย วาติ, อันทมโส หัสสาเปกฺขาปิ; ปาจิตตีย์”.

พระบัญญัติ [๓๗๘] ก็ภิกษุณีใดเอาบาตรหรือจีวร ผ่าปุนหนึ่ง กล่องเข็มหรือประคดเอวของภิกษุณีไปซ่อน ใช้ให้เอาไปซ่อน โดยที่สุดแม้มุ้งจะล่อเล่น ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุสัตตสวัคคีย์ไม่เก็บบริวาร พวกภิกษุฉัพพัคคีย์จึงเอาบาตรบ้าง จีวรบ้างไปซ่อน เมื่อไปขอคืน พวกหนึ่งพากันหัวเราะ พวกหนึ่งร้องให้ วิมังส คำว่า โดยที่สุดแม้มุ้งจะล่อเล่น คือ ภิกษุประสงค์จะเล่น

๖.๑๔๒.๑๙๗ (ภข๖๑)[๓๘๓] “ยา ปน ภิกขุณี, สัมมิจฺจํ ปาณํ ชีวิตา โวโรเปยฺย; ปาจิตตีย์”.

พระบัญญัติ [๓๘๓] ก็ภิกษุณีใดจงใจปลงชีวิตสัตว์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พระอุทายเป็นนักยิงธนู^{๔๒} และท่านไม่ชอบอีกา ท่านจึงยิงอีกาทั้งหลายแล้วตัดหัวมาเสียบหลาวเรียงไว้

^{๔๑} คือภิกษุผู้รับวิกัลป์ยังมีได้ให้คืนด้วยกล่าวว่า “ท่านจะใช้สอย จะสละ หรือจะทำตามเหตุผลก็ได้” ปัจจุทธรณ์ คือถอนวิกัลป์นั่นเอง (วิ.อ. ๒/๓๗๔/๔๑๐)

^{๔๒} สมัยเป็นคฤหัสถ์ ท่านพระอุทายเป็นนักแม่นธนู เชี่ยวชาญในศิลปะการใช้ธนู และเป็นอาจารย์ของนักแม่นธนูด้วย (วิ.อ. ๒/๓๘๒/๔๑๑, สารตถ.ฎีกา ๓/๓๘๒/๑๐๓)

วิภังค์ ที่ชื่อว่า สัตว์มีชีวิต พระผู้มีพระภาคตรัสหมายถึงสัตว์ดิรัจฉาน
คำว่า ปลงชีวิต ได้แก่ ตัดทำลายชีวิตินทรีย์ ตัดความสืบทอด ต้องอาบัติ
ปาจิตติย

๗.๑๔๓.๑๙๘ (ภข๖๒)[๓๘๘] “ยา ปน ภิกขุณี, ชานํ สปัปาณกํ อุทกํ
ปริภุญฺชเยยฺ; ปาจิตฺติย”.

พระบัญญัติ [๓๘๘] ก็ภิกษุณีได้รู้ยูนาน้ำมีสัตว์มีชีวิต ก็ยังบริโภค ต้องอาบัติ
ปาจิตติย

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุณีพคัตยรู้ยูนาน้ำมี สัตว์มีชีวิตก็ยังบริโภค^{๑๔๓}

๘.๑๔๔.๑๙๙ (ภข๖๓)[๓๙๓] “ยา ปน ภิกขุณี, ชานํ ยถารัมมํ นีหตาริ-
กรณํ ปุณกัมมาย อุทโกภเยยฺ; ปาจิตฺติย”.

พระบัญญัติ [๓๙๓] ก็ภิกษุณีได้รู้ยู่ รือพื้นอธิกรณ์ที่ตัดสินไปแล้วอย่าง
ถูกต้อง เพื่อพิจารณาใหม่ ต้องอาบัติปาจิตติย

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุณีพคัตยรู้ยู่ รือพื้นอธิกรณ์ ฯ

วิภังค์ ที่ชื่อว่า อย่างถูกต้อง คือ อธิกรณ์ที่ตัดสินโดยธรรม โดยวินัย โดยสัตถุ
ศาสน์

คำว่า รือพื้น...เพื่อพิจารณาใหม่ คือ ภิกษุรือพื้นด้วยกล่าวว่า “กรรมยัง ไม่ได้
ทำ กรรมทำไม่ดี ฟังทำใหม่ กรรมนั้นยังไม่ได้ตัดสิน กรรมนั้นตัดสินไม่ดี ฟัง
ตัดสินใหม่” ต้องอาบัติปาจิตติย

๙.๑๔๕.๒๐๐ (ภข๖๖)[๔๐๘] “ยา ปน ภิกขุณี, ชานํ เถยฺยสัตฺถเณ สัทฺธิ,
สัริยาย เอกัทธานมคฺคํ ปฏิปชฺชเยยฺ, อหฺมโตโส คามันฺตรมฺปิ, ปาจิตฺติย”.

พระบัญญัติ [๔๐๘] ก็ภิกษุณีได้รู้ยู่ ชักชวนกันเดินทางไกลร่วมกันกับกลุ่ม
พ่อค้าเกวียนผู้เป็นโจร โดยที่สุดแม้ชั่วละแวกหมู่บ้านหนึ่ง ต้องอาบัติปาจิตติย

^{๑๔๓} คำว่า “บริโภค” หมายถึง ดื่ม ใช้ล้างบาตร เอาบาตรข้าวต้มร้อนแช่ให้เย็น อาบ หรือแมลงไป
ลุยน้ำในตระพัง ในสระโบกขรณี ทำให้เกิดคลื่น (วิ.อ. ๒/๓๘๗/๔๑๒)

ต้นบัญญัติ ภิกษุรูปหนึ่งเดินทางรวมไปกับพวกพ่อค้าเกวียนที่จะเลี้ยวภาชี
วิภังค์ ที่ชื่อว่า กลุ่มพ่อค้าเกวียนผู้เป็นโจร ได้แก่ พวกโจรผู้เคยทำการปล้น
 แล้ว หรือยังไม่เคยทำการปล้น ผู้ลักของหลวงหรือเลี้ยวภาชี

๑๐.๑๔๖.๒๐๑ (ภข๖๘)[๔๑๘] “ยา ปน ภิกขุณี, เอว วเทยฺย; ‘ตถาหิ
 ภควตา ธัมมํ เทสิตํ อาชานามิ, ยถา เยเม อันตฺรายิกา ธัมมา, วุตฺตา
 ภควตา, เต ปฏฺวิเสวโต นาลํ อันตฺรายายา’ติ. สา ภิกขุณี ภิกขุณีหิ, เอวมัสฺส
 วจเณยา; ‘มายฺเย เอวํ อวจ, มา ภควันตํ อัฟภากิจฺจि, น หิ สาธุ ภควโต อัฟภัก-
 ขานํ, น หิ ภควา, เอวํ วเทยฺย, อนนฺกปริยาเยนายฺเย อันตฺรายิกา ธัมมา
 วุตฺตา ภควตา, อลํ จ ปน เต ปฏฺวิเสวโต อันตฺรายายา’ติ. เอวํจฺจ สา ภิกขุณี,
 ภิกขุณีหิ วุจฺจมานา, ตเถว ปัตตคฺเณหฺย, สา ภิกขุณี ภิกขุณีหิ, ยาวตติยํ
 สมฺมกุสาสิตฺตํ, ตสฺส ปฏฺวิเนสฺสคฺคาย, ยาวตติยํเจ สมฺมกุสาสียมานา,
 ตํ ปฏฺวิเนสฺสชฺเชยฺย, อิจฺเจตํ กุสฺลํ, โน เจ ปฏฺวิเนสฺสชฺเชยฺย; ปาจิตฺตีย”.

พระบัญญัติ [๔๑๘] ก็ภิกษุณีใดกล่าวอย่างนี้ว่า “เรารู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระ
 ภาคทรงแสดงแล้วจนกระทั่งว่าธรรมตามที่พระผู้มีพระภาคตรัสว่าเป็นธรรมก่อ
 อันตราย ก็หาสามารถก่ออันตรายแก่ผู้ช้องเสพได้จริงไม่” ภิกษุณีนั่นอันภิกษุณี
 ทั้งหลายพึงว่ากล่าวตักเตือนอย่างนี้ว่า “ท่านอย่าได้กล่าวอย่างนี้ อย่ากล่าวต่อพระ
 ผู้มีพระภาค การกล่าวต่อพระผู้มีพระภาคไม่ดีเลย เพราะพระผู้มีพระภาคไม่ได้
 ตรัสอย่างนั้น ท่าน พระผู้มีพระภาคตรัสธรรมที่ก่ออันตรายว่าเป็นธรรมก่อ
 อันตรายไว้โดยประการต่างๆ และธรรมเหล่านั้นก็สามารถก่ออันตรายแก่ผู้ช้อง
 เสพได้จริง” ภิกษุณีนั่นอันภิกษุณีทั้งหลายว่ากล่าวตักเตือนอยู่อย่างนี้ ก็ยังยืนยัน
 อยู่อย่างนั้น ภิกษุณีนั่นอันภิกษุณีทั้งหลายพึงสวดสมฺมกุสาสน์จนครบ ๓ ครั้ง
 เพื่อให้สละทิฏฐินั้น ถ้าเธอกำลังถูกสวดสมฺมกุสาสน์กว่าจะครบ ๓ ครั้ง สละทิฏฐิ
 นั้นได้ นั่นเป็นการดี ถ้าไม่สละ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พระอริยฐานะมีทักขิญาป^{๑๔๔} ภิกษุทั้งหลายตักเตือนแต่ก็ยังคงกล่าวด้วยความยึดมั่นถือมั่นทักขิญาปนั้น^{๑๔๕}

๑๕. หมวดว่าด้วยทักขิญา

๑.๑๔๗.๒๐๒ (ภข๖๙)[๔๒๔] “ยา ปน ภิกขุณี, ชานํ ตถาวาทินิยา ภิกขุณิยา, อกฺขาหารมฺมายํ ตํ ทักฺขิณี, อปฺปญฺหิ สสฺสํ ญาย สทฺธิ, สมฺภุญฺชเยยฺย วา สวเสยฺย วา สห วา เสยฺยํ กปฺเปยฺย; ปาจิตตียํ”.

พระบัญญัติ [๔๒๔] ก็ภิกษุณีได้รู้ก็ยังคบหา อยู่ร่วม หรือนอนร่วมกับ ภิกษุณีผู้กล่าวตู่อย่างนั้น ผู้ที่สงฆ์ยังมีได้ทำกรรมอันสมควร^{๑๔๖} ยังไม่ยอมสละทักขิณินั้น^{๑๔๗} ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุณีพหุคดียังรู้ก็ยังคบหาบ้าง อยู่ร่วมบ้าง นอนร่วมบ้าง กับภิกษุหรือภิกษุณีผู้กล่าวตู่อย่างนั้น ยังไม่ยอมสละทักขิณินั้น

^{๑๔๔} พระอริยฐานะ รูปนี้เป็นพหูสูต เป็นธรรมกถึก รู้แต่อันตรายิกกรรมบางส่วน เพราะเหตุที่ท่านไม่ฉลาดเรื่องวินัย จึงไม่รู้เรื่องอันตรายิกกรรมแห่งการล่วงละเมิดพระวินัยบัญญัติ ดังนั้น ครั้งที่ท่านอยู่ในที่ที่สึกเร้นจึงได้เกิดความคิดอย่างนั้นว่า พวกคฤหัสถ์ที่ยู่กี่ยวอยู่กับกามคุณที่เป็นโสเภณีนั่น เป็นสกทาคามีก็มี เป็นอนาคามีก็มี ส่วนพวกภิกษุก็ยังเห็นรูปที่จะพึงรู้ด้วยจักขุ ฯลฯ ยังถูกต้องสิ่งสัมผัสที่จะพึงรู้ด้วยกาย ยังใช้สอดผ้าปูผ้าห่มอ่อนนุ่ม สิ่งนี้ทั้งหมดถือว่าควร ทำไมรูป เสี่ยง กลิ่น รส สัมผัสของหญิงจะไม่ควร สิ่งเหล่านั้นต้องควรแนนอน ท่านเกิดทักขิญาปขึ้นมาแล้ว ขัดแย้งกับพระสัพพัญญุตญาณว่า “ทำไมพระผู้มีพระภาคจึงบัญญัติปฐมปาราชิกอย่างกวาดขัน ประดุจกันมหาสมุทรฉะนั้นในข้อนี้ไม่มีโทษ” ตัดความหวังของเหล่าภิกษุบุคคล คัดค้านพระเวสารัชชญาณ ใส่ตอและหนามในอริยมรรค ประหารอาณาจักรของพระชินเจ้าด้วยกล่าวว่า “เมถุนธรรม ไม่มีโทษ” (วิ.อ. ๒/๔๑๗/๔๑๘-๔๑๙, ม.ญ.อ. ๒/๒๓๔/๙-๑๐)

^{๑๔๕} พระอริยฐานะถูกสงฆ์ลงอุกเขปนียกรรมเพราะไม่สละทักขิญาป ห้ามสมโภชกับสงฆ์ ด้วยบัญญัติจตุตถกรรมวาจา และให้ภิกษุทั้งหลายบอกภิกษุในอาวาสต่อ ๆ ไป พระอริยฐานะจึงสึก (ดู กัมมขันธกะ วิ.จ. (แปล) ๖/๖๕-๗๔/๑๓๑-๑๕๒) และ อลคัททูปมสูตร ม.ญ. (แปล) ๑๒/๒๓๔/๒๔๕-๒๖๗

^{๑๔๖} คำว่า “ผู้ที่สงฆ์ยังมีได้ทำกรรมอันสมควร” หมายถึงพระอริยฐานะถูกสงฆ์ลงโทษโดยการยกออกจากหมู่จากชุมนุมสงฆ์ ที่เรียกว่า “ลงอุกเขปนียกรรม” สงฆ์ยังไม่ได้ยกเลิกโทษนั้น (วิ.อ. ๒/๔๒๔-๕/๔๒๐)

^{๑๔๗} พระอริยฐานะกล่าวตู่พระธรรมวินัยในสิกขาบทที่ ๘ สัปปาณกวรรค ข้อ ๔๑๗ หน้า ๕๒๕ [ปาจิตตีย์ของภิกษุณี ข้อ ๑๔๖]

วิมังค์ คำว่า ผู้กล่าวตู่อย่างนั้น คือ ภิกษุผู้กล่าวอย่างนี้ว่า “เรารู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้วจนกระทั่งว่าธรรมตามที่พระผู้มีพระภาคตรัสว่าเป็นธรรมก่อนอันตรายก็หาสามารถก่อนอันตรายแก่ผู้ช้องเสพได้จริงไม่”

ที่ชื่อว่า ผู้ที่สงฆ์ยังมีได้ทำธรรมอันสมควร คือ ภิกษุนั้นถูกสงฆ์ลงอุกเขปนียกรรมแล้ว แต่สงฆ์ยังมีได้เรียกเข้าหมู่

คำว่า คบหา อธิบายว่า ที่เรียกว่าคบหา ได้แก่ การคบหา ๒ อย่างคือ (๑) คบหาทางามิส (๒) คบหาทางธรรม

คำว่า อยู่ร่วม ความว่า ภิกษุทำอุโบสถ ปวารณา หรือสังฆกรรมร่วมกับภิกษุผู้ถูกสงฆ์ลงอุกเขปนียกรรม ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๒.๑๔๘.๒๐๓ (ภข๗๐)[๔๒๙] “สมณฺหฺเทสาปิ เจ, เอวํ วเทยฺย; ‘ตถาหิ ภควตา รัมมํ, เทสิตํ อาชานามิ, ยถา เยเม อันตฺรายิกา รัมมา, วุตฺตา ภควตา, เต ปฏฺิเสวโต นาลํ อันตฺรายายา’ติ. สา สมณฺหฺเทสา, ภิกฺขุณีหิ เอวํสํสวเจนียา; ‘มายเย สมณฺหฺเทเส, เอวํ อวจ, มา ภควันตํ อพฺภาจิกฺขิ, น หิ สาธุ ภควโต อพฺภิกฺขานํ, น หิ ภควา เอวํ วเทยฺย, อนนฺกปริยาเยนายนฺเย, สมณฺหฺเทเส อันตฺรายิกา รัมมา, วุตฺตา ภควตา, อลฺลยํ ปน เต, ปฏฺิเสวโต อันตฺรายายา’ติ. เอวํยจฺ สา สมณฺหฺเทสา, ภิกฺขุณีหิ วุจฺจมานา, ตเถว ปัตตคฺณฺเฬยฺย, สา สมณฺหฺเทสา, ภิกฺขุณีหิ เอวํสํสวเจนียา; ‘อชฺชตฺตคฺเต เต อัยเย, สมณฺหฺเทเส น เจว โส ภควา, สตฺถา อปฺปทิสิตฺตํ, ยปิ จยฺยสา สมณฺหฺเทสา, ลกฺขณํติ ภิกฺขุณีหิ สทฺธิ, ทวิรตฺตตฺริตฺตํ สหเสยฺย, สาปิ เต นตฺถิ, จร ปิเร วิหํสสา’ติ. ยา ปน ภิกฺขุณี, ชานํ ตถานาสิตํ สมณฺหฺเทสํ, อุปลาเปยฺย วา อุปฺภฺิจาเปยฺย วา, สํมกฺกฺเชยฺย วา สห วา, เสยฺยํ กปิเปยฺย; ปาจิตฺตีย”.

พระบัญญัติ [๔๒๙] ถ้าสมณฺหฺเทสกล่าวอย่างนี้ว่า “เรารู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้วจนกระทั่งว่าธรรมตามที่พระผู้มีพระภาคตรัสว่าเป็นธรรมก่อนอันตรายก็หาสามารถก่อนอันตรายแก่ผู้ช้องเสพได้จริงไม่” สมณฺหฺเทสนั้นอัน

ภิกษุณีทั้งหลายพึงว่ากล่าวตักเตือนว่า “เธออย่าได้กล่าวอย่างนี้ อย่ากล่าวต่อพระผู้มีพระภาค การกล่าวต่อพระผู้มีพระภาคไม่ดีเลย เพราะพระผู้มีพระภาคไม่ได้ตรัสอย่างนั้น สมณทูเทส พระผู้มีพระภาคตรัสธรรมที่ก่อนอันตรายว่าเป็นธรรมก่อนอันตรายไว้โดยประการต่าง ๆ และธรรมเหล่านั้นก็สามารถก่อนอันตรายให้แก่ผู้ช้องเสพได้จริง” สมณทูเทสนั้นอันภิกษุณีทั้งหลายว่ากล่าวตักเตือนอยู่อย่างนี้ ก็ยังคงยืนยงอยู่อย่างนั้น สมณทูเทสนั้นอันภิกษุณีทั้งหลายพึงว่ากล่าวตักเตือนว่า “สมณทูเทส ตั้งแต่วันนี้เธอไม่พึงอ้างพระผู้มีพระภาคว่าเป็นศาสดา และเธอจะไม่มีการนอนร่วมกัน ๒-๓ คืนกับภิกษุณีทั้งหลายเหมือนสมณทูเทสเหล่านั้นได้ เธอจงไปที่อื่น^{๑๔๔} เธอจงไปให้พ้น” ก็ภิกษุณีได้รู้ก็ยังยังปลอบโยนสมณทูเทสผู้ถูกสงฆ์นาสนะแล้วอย่างนั้น ไซ้เธอให้อุปัฏฐาก คบหา หรือนอนร่วม ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุณีพหุคดียังอยู่ ก็ยังปลอบโยนสมณทูเทสชื่อกัณฏกะที่ถูกลงนามนาสนะ^{๑๔๕}แล้วบ้าง ไซ้เธอให้อุปัฏฐากบ้าง คบหาบ้าง นอนร่วมบ้าง

วิภังค์ ที่ชื่อว่า สมณทูเทส พระผู้มีพระภาคตรัสหมายถึงสามเณร

๓.๑๔๙.๒๐๔ (ภข๗๑)[๔๓๔] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุณีหิ สหรัम्मิกัง วุจฺจมานา, เอว วเทยฺย; ‘น ตาวาหิ อัยย, เอตัสสมี สิกขาปเท สิกขิสฺสามิ, ยา หณฺณํ ภิกขุณี, พยัตตํ วินยธํ ปริปฺพจฺจามิ’ติ; ปาจิตตียํ. สิกขิขมานาย ภิกขเว ภิกขุณียา, อัมมวาทตฺถํ, ปริปฺพจฺจิตฺถํ, ปริปฺภหิตฺถํ, อยํ ตตฺถ สามิจิ”ติ.

^{๑๔๔} คำว่า “จงไปที่อื่น” แปลมาจากคำว่า “จร ปีเร” ตามนัยฎีกาว่า จร ปีเรติ ปฺรโต คจฺณ, มา อิตฺติฎฺฐ (สารตฺถ.ฎีกา ๓/๔๒๘/๑๑๑) จงไปทางอื่น อย่าอยู่ที่นี้, อีกนัยหนึ่งว่า ปีเรติ ปฺร อมามก (วิ.อ. ๒/๔๒๘/๔๒๑) อมหากิ อนุชเมตฺติกภูต (สารตฺถ.ฎีกา ๓/๔๒๘/๑๑๐) โอวาทสส อปฺปิกคฺคเณน อติกฺกมเณน อมามกา ปเร นาม (ขุ.ธ.อ. ๑/๕/๕๘) เธอเป็นคนอื่นผู้ไม่นับถือพระรัตนตรัย, มิได้อยู่ในวงศ์ของพวกเรา เพราะไม่รับโอวาท เพราะล่วงละเมิดโอวาท

^{๑๔๕} คำว่า “นาสนะ” แปลว่า ให้ฉิบหาย ได้แก่ การลงโทษภิกษุ มี ๓ วิธี คือ (๑) ลิงคนาสนะ ให้สึก (๒) ทณทกรรมนาสนะ ไล่ออกจากสำนัก (๓) สังวาสนาสนะ ยกออกจากหมู่ สมณทูเทสชื่อกัณฏกะนี้ ถูกลงโทษโดยการไล่ออกจากสำนัก (วิ.อ. ๒/๔๒๘/๔๒๐-๔๒๑)

พระบัญญัติ [๔๓๔] ก็ภิกษุณีได้อันภิกษุณีทั้งหลายว่ากล่าวตักเตือนโดยชอบธรรม กล่าวอย่างนี้ว่า “ดิฉันจะยังไม่ศึกษาในสิกขาบทนี้ จนกว่าจะได้สอบถาม ภิกษุณีสรูปอื่น ผู้ฉลาด ผู้เป็นวินัยธร” ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ภิกษุณีทั้งหลาย ภิกษุณีผู้ศึกษาพึงรู้ พึงสอบถาม พึงพิจารณา นี่เป็นการทำที่สมควรในเรื่องนั้น

ต้นบัญญัติ พระฉันนะประพฤติไม่สมควร ภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวตักเตือนโดยชอบธรรมก็กล่าวว่า “ท่านทั้งหลาย กระผมจะยังไม่ศึกษาในสิกขาบทนี้ จนกว่าจะได้สอบถามภิกษุรูปอื่น ผู้ฉลาด ผู้เป็นพระวินัยธร”

วิภังค์ ที่ชื่อว่า โดยชอบธรรม คือ สิกขาบทใดที่พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติไว้นี้ชื่อว่าโดยชอบธรรม

๔.๑๕๐.๒๐๕ (ภข๗๒)[๔๓๙] “ยา ปน ภิกขุณี, ปาติโมกฺเข อุทฺทิสฺสมานเ, เอรุ วเทยฺย; กิ ปนิเมหิ ขุทฺทาทนุทฺทเกหิ, สิกฺขาปเทหิ อุทฺทิกฺขุเจหิ, ยาวเทว กุกฺกัจจาย, วิhesay วิlesay สวตฺตันทิ’ติ; สิกฺขาบทวิวัณฺณนเก; ปาจิตฺตีย์”.

พระบัญญัติ [๔๓๙] ก็ภิกษุณีใด เมื่อมีผู้ยกปาติโมกข์ขึ้นแสดงอยู่ กล่าวอย่างนี้ว่า “สิกขาบทเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ยกขึ้นแสดงเหล่านี้ จะมีประโยชน์อะไร ย่อมเป็นไปเพื่อความรำคาญ เพื่อความลำบาก เพื่อความยุ่งยาก” ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เพราะดูหมิ่นสิกขาบท

ต้นบัญญัติ พระผู้มีพระภาคตรัสวินัยกถา ทรงพรรณนาคุณแห่งพระวินัย ตรัสสรรเสริญการเรียนพระวินัย ทรงพรรณนาคุณพระอุบาสีโดยประการต่าง ๆ ภิกษุทั้งหลายกล่าวว่า พวกเราจะเรียนพระวินัยในสำนักพระอุบาสี พวกภิกษุณีพหุคตีย์ได้ปรึกษากันว่าภิกษุเหล่านี้รอบรู้จะชักจูงชี้นำพวกเรา พวกเราจะดูหมิ่นพระวินัย แล้วกล่าวดูหมิ่นพระวินัย

วิภังค์ คำว่า เมื่อมีผู้ยกปาติโมกข์ขึ้นแสดงอยู่ ความว่า เมื่อมีผู้ใดผู้หนึ่งยกขึ้นแสดงเอง ใช้ผู้อื่นให้ยกขึ้นแสดงอยู่ หรือกำลังท่องปาติโมกข์

๕.๑๕๑.๒๐๖ (ภข๗๓)[๔๔๔] “ยา ปน ภิกขุณี, อณฺวตฺตมสํ ปาติโมกฺเข อุทฺทิสฺสมานเ, เอรุ วเทยฺย; อิทาเนว โข อหํ อาขานามิ; ‘อยปิ กิร ธมฺโม, สุตฺ-

ตาคโต สุตตปริยาปันโน, อันวัชัฒมาส อุกุเทส อากัจฉตีติ. ตัมเญ ภิกขุณี
 อัมเฌา ภิกขุณีโย ชาเนยฺย; ‘นิสินฺนปฺพฬิ อิมาย ภิกขุณียา, ทวัตตักขัตตํ
 ปาติโมกฺเข อุกุทิสฺสมานะ, โก ปน วาโท ภิกขุณียา. น จ ตัสสา ภิกขุณียา
 อัมเฌาณเกน มุตฺติ อตฺถิ ยมฺวจ ตตฺถ อาปตฺติ อาปันหา, ตมฺย ยถารมฺโม
 การะตฺตํ, อุตฺตริ จัสสา โมโห อาโรเปตฺตํ; ‘ตัสสา เต อัยเย อลามภา,
 ตัสสา เต ทุลลํ, ยํ ตวํ ปาติโมกฺเข อุกุทิสฺสมานะ, น สาธุกํ อฏฺฐจิกตฺวา
 มนสิ กโรสฺสีติ. อิทํ ตสฺมि, โมหเนเก; ปาจิตตีย’.

พระบัญญัติ [๔๔๔] ก็ภิกษุณีใด เมื่อภิกษุณียกปาติโมกข์ขึ้นแสดงอยู่ทุกกึ่ง
 เดือน กล่าวอย่างนี้ว่า ดิฉันพึงทราบเดี๋ยวนี้เองว่า “ทราบว่ ธรรมแม่นี้มาในพระ
 สูตร^{๑๖๐} อยู่ในพระสูตร มีการยกขึ้นแสดงทุกกึ่งเดือน” ถ้าภิกษุณีเหล่าอื่นจำภิกษุ
 ณีนั้นได้ว่า “เมื่อภิกษุณียกปาติโมกข์ขึ้นแสดงอยู่ ภิกษุณีนี้เคยนั่งอยู่ ๒-๓ ครั้ง
 มาแล้ว ไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงมากครั้งยิ่งกว่า” ภิกษุณีน้นยอมไม่พ้นเพราะความไม่รู้
 แต่ภิกษุณีน้นจะต้องอาบัติไต่เพราะประพฤตินั้นไม่เหมาะสมนั้น พึงปรับอาบัตินั้น
 ตามธรรม และพึงยกโมหาโรปนกรรมขึ้นมาปรับเพิ่มให้ยิ่งขึ้นไปอีกว่า “ท่าน ไม่
 ใสลาภของท่าน ท่านได้ไม่ดี ที่เมื่อภิกษุณียกปาติโมกข์ขึ้นแสดงอยู่ ท่านไม่ใส่ใจ
 พึงให้สำเร็จประโยชน์ด้วยดี” ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เพราะแสวงหาผู้อื่นให้หลงนั้น

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุณีพหุคดียประพฤติไม่สมควร ตั้งใจว่าพวกตนอาบัติ
 เพราะความไม่รู้ เมื่อภิกษุณียกปาติโมกข์ขึ้นแสดงอยู่ก็กล่าวว่าพึงทราบ

วิภังค์ ถ้าภิกษุเหล่าอื่นจำภิกษุณีผู้ประสงค์จะทำให้หลงนั้นได้ว่า “เมื่อภิกษุณียก
 ปาติโมกข์ขึ้นแสดงอยู่ภิกษุณีเคยนั่งอยู่ ๒-๓ ครั้งมาแล้ว ไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงมาก
 ครั้งยิ่งกว่า” ภิกษุณีน้นยอมไม่พ้นเพราะความไม่รู้ ภิกษุณีน้นจะต้องอาบัติไต่เพราะ
 ประพฤติไม่เหมาะสมนั้น พึงปรับอาบัตินั้นตามธรรม และพึงยกโมหาโรปนกรรม
 ขึ้นมาปรับเพิ่มให้ยิ่งขึ้นไปอีก

^{๑๖๐} คำว่า “ธรรม” หมายถึงสิกขาบท คำว่า “พระสูตร” หมายถึงพระปาติโมกข์

กรรมวาจาหลงโมหาโรปนกรรม (ปาฬิ)^{๑๖๑}

[๔๔๖][2-1337] “สุณาคู เม, ภันเต, สโม. อยฺ อิตถันนํโม ภิกฺขุ ปาติโมกฺเข อุทฺทิสฺสमानํ น สาธุกํ อวิจฺจํ กัตถวา มนสิ กโรติ. ยถิ สํวสฺสํ ปัตตกัลลํ, สโม อิตถันนํวสฺสํ ภิกฺขุโน โมหํ อาโรเปยฺย. เอสา ฉัตตติ.

[2-1338] สุณาคู เม, ภันเต, สโม. อยฺ อิตถันนํโม ภิกฺขุ ปาติโมกฺเข อุทฺทิสฺสमानํ น สาธุกํ อวิจฺจํ กัตถวา มนสิ กโรติ. สโม อิตถันนํวสฺสํ ภิกฺขุโน โมหํ อาโรเปติ. ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตถันนํวสฺสํ ภิกฺขุโน โมหสฺสํ อาโรปนา, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺย.

[2-1339] อาโรปีโต สเมณ อิตถันนํวสฺสํ ภิกฺขุโน โมโห. ขมติ สํวสฺสํ, ตสฺมา ตุณฺหิ, เอเวตํ ธารยามิ^{๑๖๒}ติ.

กรรมวาจาหลงโมหาโรปนกรรม (แปล) ภิกษุผู้ฉลาดสามารถพึงประกาศให้ สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจาว่า

[๔๔๖] ท่านผู้เจริญ ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุชื่อนี้เมื่อภิกษุยกปาติโมกข์ขึ้น แสดงอยู่ ไม่ใส่ใจฟังให้สำเร็จประโยชน์ด้วยดี ถ้าสงฆ์พร้อมกันแล้ว ก็พึงยกโมหาโรปนกรรมขึ้นปรับภิกษุชื่อนี้ นี่เป็นญัตติ

ท่านผู้เจริญ ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุชื่อนี้เมื่อภิกษุยกปาติโมกข์ขึ้นแสดง อยู่ไม่ใส่ใจฟังให้สำเร็จประโยชน์ด้วยดี สงฆ์ยกโมหาโรปนกรรมขึ้นปรับภิกษุชื่อนี้ ท่านรูปใดเห็นด้วยกับการยกโมหาโรปนกรรมขึ้นปรับภิกษุชื่อนี้ ท่านรูปนั้นพึงนั่ง ท่านรูปใดไม่เห็นด้วย ท่านรูปนั้นพึงทักท้วง

โมหาโรปนกรรมอันสงฆ์ยกขึ้นปรับภิกษุชื่อนี้แล้ว สงฆ์เห็นด้วย เพราะฉะนั้น จึงนั่ง ข้าพเจ้าขอถือเอาความนั่งนั้นเป็นมติอย่างนี้

๖.๑๕๒.๒๐๗ (ภข๗๔)[๔๕๐] “ยา ปน ภิกฺขุณี, ภิกฺขุณียา กุปีตา อนัตตมฺนา, ปหาริ ทเทยฺย; ปาจิตฺตียิ”.

^{๑๖๑} พระไตรปิฎกสังฆมายะ ฉบับ ภ.ป.ร. (ต้นฉบับปาฬิภาษา) ชุด ๔๐ เล่ม, ๒๕๕๔

พระบัญญัติ [๔๕๐] ก็ภิกษุณีใดโกรธ ไม่พอใจ ทำร้ายภิกษุณี ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุณีพหุคัตถีย์ ๙ ทำร้ายพวกภิกษุสัตรสวัคคีย์ร้องให้
วิงศ์ คำว่า ทำร้าย ความว่า ภิกษุทำร้ายด้วยกาย ด้วยของเนื่องด้วยกาย หรือด้วยของที่โยนไป โดยที่สุดแม้ด้วยกลีบอุบล ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๗.๑๕๓.๒๐๘ (ภข๗๕)[๔๕๕] “ยา ปน ภิกฺขุณี, ภิกฺขุณียา กุปตา
อนัตตมณา, ตลสัตติกั อุดฺคิเรยฺย; ปาจิตฺตีย์”.

พระบัญญัติ [๔๕๕] ก็ภิกษุณีใดโกรธ ไม่พอใจ เจือหอกคือฝ่ามือให้ภิกษุณี
ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุณีพหุคัตถีย์ ๙ เจือมือ^{๑๖๒} พวกภิกษุสัตรสวัคคีย์ร้องให้
วิงศ์ คำว่า เจือหอกคือฝ่ามือ ความว่า ภิกษุเจือกาย ของเนื่องด้วยกาย หรือ
โดยที่สุดแม้ด้วยกลีบอุบล ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๘.๑๕๔.๒๐๙ (ภข๗๖)[๔๖๐] “ยา ปน ภิกฺขุณี, ภิกฺขุณี อมฺูลเกน,
สัมาทิสเสน อนุทฺธัสมยฺย; ปาจิตฺตีย์”.

พระบัญญัติ [๔๖๐] ก็ภิกษุณีใดใส่ความภิกษุณีด้วยอาบัติสังฆาติเสสที่ไม่มีมูล
ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุณีพหุคัตถีย์ใส่ความภิกษุด้วยอาบัติสังฆาติเสสไม่มีมูล
วิงศ์ คำว่า ใส่ความ ได้แก่ ภิกษุโจทเอง หรือสั่งผู้อื่นให้โจท ต้องอาบัติ
ปาจิตตีย์

๙.๑๕๕.๒๑๐ (ภข๗๗)[๔๖๕] “ยา ปน ภิกฺขุณี, ภิกฺขุณียา สัณฺนิจฺจํ กุกฺกัจจํ
อุปทเหยยฺย, ‘อิตฺถิสฺสา มุหุตฺตมปี อมาสุ ภวิสฺสตี’ติ. เอตเทว ปัจจยํ กริตฺวา
อนัณฺณํ; ปาจิตฺตีย์”.

^{๑๖๒} ปหารทานาการิ ทสเสตวา คือแสดงอาการจะทำร้าย (วิ.อ. ๒/๔๕๔/๔๓๐)

พระบัญญัติ [๔๖๕] ก็ภิกษุณีใดจงใจก่อความร่ำคาญให้แก่ภิกษุณีด้วยหวังว่า “เธอจักไม่มีความผาสุกแม้ชั่วครู่ด้วยอุบายนี้” ประสงค์เพียงเท่านั้น ไม่มีอะไรอื่น ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุณีพหุพัคคีย์จงใจก่อความร่ำคาญให้แก่พวกภิกษุสัตตรสวัคคีย์ กล่าวว่า “ท่านทั้งหลาย พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้ว่า ‘สงฆ์ไม่พึงอุปสมบทให้บุคคลอายุหย่อนกว่า ๒๐ ปี’ พวกท่านอายุหย่อนกว่า ๒๐ ปี อุปสมบทแล้ว พวกท่านคงจะยังเป็นอนุปสัมบันของพวกเราระมะง” พวกภิกษุสัตตรสวัคคีย์เหล่านั้นพากันร้องให้

วิภังค์ ที่ชื่อว่า จงใจ คือ รู้อยู่ รู้ดีอยู่ จงใจ ผาผินล่วงละเมิด

คำว่า ก่อความร่ำคาญ ความว่า ภิกษุก่อความร่ำคาญกล่าวว่า “ท่านคงจะอายุหย่อนกว่า ๒๐ ปี อุปสมบทแล้ว ท่านคงจะฉันอาหารในเวลาวิกาล ท่านคงจะดื่มน้ำเมา ท่านคงจะนั่งในที่ลับกับมาตุคาม” ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๑๐.๑๕๖.๒๑๑ (ภข๗๘)[๔๗๐] “ยา ปน ภิกขุณี, ภิกขุณีเน ภัณฑนชาตานิ, กลหชาตานิ วิวาทาป็น्हานิ, อุปัสสัติ ติฏฐิเจยฺย, ‘ยํ อิมมา ภณิสสัน्हติ, ตํ โสัสสามิ’ติ. เอตเทว ปัจจยํ กริตฺวา อนันฺถํ; ปาจิตฺตีย์”.

พระบัญญัติ [๔๗๐] ก็ภิกษุณีใดยื่นแอบฟังภิกษุณีผู้ขาดหมาง ทะเลาะ วิวาทกัน ด้วยตั้งใจว่า “เราจะฟังคำที่ภิกษุณีพวกนี้กล่าว” ประสงค์เพียงเท่านั้น ไม่มีอะไรอื่น ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุณีพหุพัคคีย์ทะเลาะกับภิกษุผู้มีศีลตั้งงาม พวกภิกษุผู้มีศีลตั้งงามกล่าวว่า พวกภิกษุณีพหุพัคคีย์ไม่มีความละอาย พวกเราไม่อาจทะเลาะ พวกภิกษุณีพหุพัคคีย์ถามว่า เหตุไรพวกท่านจึงกล่าวหาพวกเราว่าไม่มีความละอาย จึงถูกถามกลับว่า พวกท่านได้ยินมาจากที่ไหน ตอบว่า พวกเราแอบฟังพวกท่าน วิภังค์ คำว่า ขาดหมาง ทะเลาะ วิวาทกัน คือ ผู้เกิดอธิกรณ

คำว่า ยืนแอบฟัง คือ ภิกษุเดินไปด้วยตั้งใจว่า “เราจะฟังภิกษุเหล่านี้แล้ว จักโจท ตกเตือน ว่ากล่าวตำหนิ ให้สำนึก หรือทำให้ก่อชิน” ต้องอาบัติทุกกฏ ยืนในที่ที่จะได้ยิน ต้องอาบัติปาจิตตีย์

เมื่อภิกษุอื่นปรึกษากัน [เขาพูดจับจับกันอยู่ (ฉบับมหามกุฏฯ)] เดินผ่านมายังที่ที่ภิกษุยืน ที่ที่ภิกษุนั่ง หรือที่ที่ภิกษุนอน ต้องกระแอมให้รู้ตัว ถ้าไม่กระแอมหรือไม่ให้เขารู้ตัว ต้องอาบัติปาจิตตีย์

อนาปัตติวาร ภิกษุเดินไปด้วยหมายใจว่า “จักฟังคำของภิกษุเหล่านี้แล้ว จักงด จักเว้น จักระงับ จักปลดเปลื้องตัว” เป็นต้น

๑๖. หมวดว่าด้วยผู้ประพฤติธรรม

๑.๑๕๗.๒๑๒ (ภข๗๙)[๔๗๕] “ยา ปน ภิกฺขุณี, ธัมมิกานํ กัมมานํ ฉันทํ ทัตถวา, ปัจฉา ชียยนธัมมํ อาปัสฺเซยฺย; ปาจิตฺตีย์”.

พระบัญญัติ [๔๗๕] ก็ภิกษุณีใดให้ฉันตะเพื่อกรรมที่ทำถูกต้องแล้ว กลับตีเตียนในภายหลัง ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุณีพหุคดียัประพฤติไม่สมควร เมื่อสงฆ์กำลังทำกรรมแก่ภิกษุแต่ละรูป ได้พากันคัดค้าน เมื่อสงฆ์ประชุม ภิกษุณีพหุคดียัรูปหนึ่งรับฉันตะไปในการประชุมสงฆ์ สงฆ์จึงทำกรรมแก่ภิกษุณีนั้น พวกภิกษุณีพหุคดียักล่าวว่า พวกตนไม่ได้ให้ฉันตะเพื่อจะให้สงฆ์ทำกรรมแก่ท่าน ถ้าทราบก็จะไม่ให้ฉันตะ

วิภังค์ ที่ชื่อว่า กรรมที่ทำถูกต้อง ได้แก่ อปโลกนกรรม ญัตติกรรม ญัตติทุติยกรรม และญัตติจตุตถกรรม ที่สงฆ์ทำโดยธรรม โดยวินัย โดยสัตตฤคาสน์

๒.๑๕๘.๒๑๓ (ภข๘๐)[๔๘๐] “ยา ปน ภิกฺขุณี, สัมเม วินิจฺฉยกถาย, วัตตมานาย ฉันทํ ทัตถวา, อญฺเฐยาสนา ปักกเมยฺย; ปาจิตฺตีย์”.

พระบัญญัติ [๔๘๐] ก็ภิกษุณีใด เมื่อยังมีเรื่องที่ต้องวินิจฉัยในสงฆ์ ไม่ให้ฉันตะแล้วลุกจากอาสนะจากไป ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุณีพหุคิยัมวัตตเยบจีวรอยู่ จึงได้มอบฉันทะให้ภิกษุรูปหนึ่งไปประชุมสงฆ์ สงฆ์ตั้งญัตติแล้ว ภิกษุณีไม่ให้ฉันทะ ลุกจากอาสนะจากไป วิภังค์ ที่ชื่อว่า เรื่องที่ต้องวินิจฉัยในสงฆ์ ได้แก่ (๑) เรื่องที่โจทก์แจ้งไว้ แต่ยังไม่ได้วินิจฉัย (๒) เรื่องที่ตั้งญัตติไว้แล้ว (๓) กรรมวาจายังสวดค้างอยู่

คำว่า ไม่ให้ฉันทะแล้วลุกจากอาสนะจากไป คือ ภิกษุไปด้วยตั้งใจว่า “ทำอย่างไร กรรมนี้พึงเสียหาย จะพึงแยกพวกกัน พึงทำไม่ได้” ต้องอาบัติทุกกฏ กำลังละหัตถบาสที่ชุมนุมสงฆ์ ต้องอาบัติทุกกฏ ละหัตถบาสไปแล้ว ต้องอาบัติปาจิตติย

๓.๑๕๙.๒๑๔ (ภข๘๑)[๔๘๕] “ยา ปน ภิกขุณี, สมัคเคน สัมเมน จีวรํ ทัตถวา, ปัจฉา ขิยฺยณธมฺมํ อาปัสฺเซยฺย, ‘ยถาสันถุตฺตํ ภิกขุณิโย สมิทํ, ลากํ ปริณามเณตี’ติ; ปาจิตติย”.

พระบัญญัติ [๔๘๕] ก็ภิกษุณีได้ร่วมกับสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกัน ให้จีวรไปแล้ว กลับติเตียนในภายหลังว่า “พวกภิกษุณีน้อมลากที่เป็นของสงฆ์ไปตามความคุ้นเคยกัน” ต้องอาบัติปาจิตติย

ต้นบัญญัติ พระทัพพมัลลบุตรจัดแจงเสนาสนะและแจกภัตตาหารแก่สงฆ์ จีวรผืนหนึ่งได้เกิดขึ้นแก่สงฆ์แล้ว สงฆ์ได้ถวายจีวรนั้นแก่พระทัพพมัลลบุตร พวกภิกษุณีพหุคิยัมพากันตำหนิน้อมลากสงฆ์ไปตามความคุ้นเคยกัน

วิภังค์ ที่ชื่อว่า ตามความคุ้นเคยกัน คือ ตามความเป็นมิตร ความเป็นเพื่อน ความใกล้ชิด ตามที่เป็นผู้ร่วมพระอุปัชฌาย์ ตามที่เป็นผู้ร่วมพระอาจารย์กันมา

ที่ชื่อว่า ลาก ได้แก่ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชบริขาร โดยที่สุดแม้ก่อนจตุรณ ไม้สีฟัน หรือด้ายชายผ้า

คำว่า ภายหลังกลับติเตียน ความว่า ภิกษุเมื่อให้จีวรแก่อุปสัมบันที่สงฆ์แต่งตั้งให้เป็นเจ้าหน้าที่จัดแจงเสนาสนะ แจกอาหาร แจกข้าวต้ม แจกผลไม้ แจกของเคี้ยว หรือแจกของเล็ก ๆ น้อย ๆ กลับติเตียน ต้องอาบัติปาจิตติย

๔.๑๖๐.๒๑๕ (ภข๘๒)[๔๙๐] “**ยา ปน ภิกขุณี, ซาน्ह สัมมิก ลากิ ปริณต,**
ปฺคคัลลสฺส ปริณาเมยฺย; ปาจิตตีย”.

พระบัญญัติ [๔๙๐] ก็ภิกษุณีได้รู้อยู่ น้อมลามที่เขาน้อมไว้เป็นของจะถวายเป็นสงฆ์ไปเพื่อบุคคล ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ต้นบัญญัติ สมาคมหนึ่งเตรียมภัตตาหารพร้อมจีวรไว้ถวายสงฆ์ พวกภิกษุณีพหุคดียได้เข้าไปหาสมาคมนั้น กล่าวว่า โปรดถวายจีวรแก่ภิกษุเหล่านี้ เมื่อถูกรับจึงถวายจีวรแก่พวกภิกษุณีพหุคดียแล้วประเคนสงฆ์เฉพาะภัตตาหาร

วิภังค์ ที่ชื่อว่า น้อมไว้ คือ เขาเปล่งวาจาว่า “เราจะถวาย จะกระทำ” ภิกษุณีน้อมลามนั้นไปเพื่อบุคคล ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๕.๑๖๑.๒๑๖ (ภข๘๔)[๕๐๕] “**ยา ปน ภิกขุณี, รตนํ วา รตนสम्मัตตํ วา, อัญญัตถ อชฺชารามา วา อชฺชวาสถา วา อุคคัณ्हะย วา, อุคคัณ्हะเปยฺย วา; ปาจิตตีย**”ติ. รตนํ วา ปน ภิกขุณียา, รตนสम्मัตตํ วา อชฺชารามา เม วา, อชฺชวาสถา วา อุคคัณหะว วา อุคคัณ्हะเปตฺวา วา นิกขิปปัตถัพพ; ‘**ยัสส ภวิสสตี โส หริสสตี**’ติ. อยํ ตตฺถ สามิจิ”ติ.

พระอนุบัญญัติ [๕๐๕] อนึ่ง ภิกษุณีใดเก็บหรือใช้ให้เก็บรัตนะหรือของที่สมมติว่าเป็นรัตนะ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่ในอารามหรือในที่พัก อนึ่ง ภิกษุณีพึงเก็บหรือใช้ให้เก็บรัตนะหรือของที่สมมติว่าเป็นรัตนะในอารามหรือในที่พักแล้วรักษาไว้ด้วยตั้งใจว่า ‘**เจ้าของจะรับคืนไป**’ นี่เป็นการทำที่สมควรในเรื่องนั้น

ต้นบัญญัติ ภิกษุรูปหนึ่งสงวนน้ำในแม่น้ำ พราหมณ์คนหนึ่งวางอุทฺธพ ๕๐๐ กหาปณะลืมน้ำ นึกขึ้นได้รีบวิ่งมา ภิกษุณีนั้นได้คืนให้ พราหมณ์คิดหาอุบายที่ไม่ต้องให้ค่าไถ่ จึงยึดตัวไว้แล้วกล่าวว่า ทรัพย์ของกระผมมี ๑,๐๐๐ กหาปณะต่างหาก แล้วปล่อยตัวไป, นางวิสาขามิคารมาตาไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค แล้ว

เปลื้องเครื่องประดับออก สวาชลิมทิ้งไว้, บุรุษคนรับใช้ของอนาถบิณฑิกคหบดี จัดเตรียมภัตตาหาร ถอดแหวนวางไว้แล้วประเคนภัตตาหารแก่สงฆ์ ลืมแหวนไว้

วิภังค์ ที่ชื่อว่า รัตนะ ได้แก่ แก้วมุกดา แก้วมณี ไพฑูรย์ สังข์ ตีลา ประพาพ เงิน ทอง ทับทิม แก้วตาแมว นี่ชื่อว่ารัตนะ

ที่ชื่อว่า ของที่สมมติว่าเป็นรัตนะ ได้แก่ เครื่องอุปโภคบริโภคของมนุษย์นี้ ชื่อว่าของที่สมมติว่าเป็นรัตนะ

คำว่า อนึ่ง ภิกษุพึงเก็บหรือใช้ให้เก็บรัตนะหรือของที่สมมติว่าเป็นรัตนะ ในอารามหรือในที่พักแล้วรักษาไว้ ความว่า ภิกษุพึงกำหนดหมายรูปพรรณ หรือตำหนิแล้วเก็บรักษาไว้ แล้วประกาศว่า “ผู้ใดของหาย ผู้นั้นจงมารับเอาไป” ถ้าเขามาในที่นั้นพึงถามเขาว่า “สิ่งของของท่านเป็นเช่นไร” ถ้าเขาบอกรูปพรรณ หรือตำหนิถูกต้อง พึงให้คืน ถ้าบอกไม่ถูกต้อง พึงบอกเขาว่า “ท่านจงคืนดูเถิด”

เมื่อจะจากไปจากอาวาสนั้น พึงมอบไว้แก่ภิกษุผู้เหมาะสมในอาวาสนั้นแล้ว ค่อยจากไป ถ้าไม่มีภิกษุที่นั่นเชื่อถือ พึงมอบไว้แก่คหบดีผู้เหมาะสมในที่นั้นแล้ว ค่อยจากไป

๖.๑๖๒.๒๑๗ (ภข๘๖)[๕๑๗] “ยา ปน ภิกขุณี, อัจฉิมยํ วา ทันทมยํ วา, วิสาณมยํ วา, สัจฉิมรํ การาเปยฺย, เกทนํ; ปาจิตตีย”.

พระบัญญัติ [๕๑๗] ก็ภิกษุณีใดทำกล่องเข็มด้วยกระดูก ด้วยงา หรือด้วยเขา ต้องอาบัติปาจิตตียที่ชื่อว่าเกทนกะ^{๑๖๓}

ต้นบัญญัติ นายช่างแกะสลักงาช้างคนหนึ่งพิจารณาภิกษุทั้งหลายว่าจะถวายกล่องเข็มแก่พระคุณเจ้าผู้ต้องการ ภิกษุเหล่านั้นจึงออกปากขอ นายช่างมัวทำกล่องเข็มจนไม่สามารถทำการค้าขายอย่างอื่น ตนเองก็หาเลี้ยงชีพก็ไม่พอ ทั้งบุตรภรรยา ก็พลอยลำบากไปด้วย

^{๑๖๓} “เกทนกะ” เป็นชื่อเฉพาะอาบัติปาจิตตียสิกขาบทนี้ แปลว่า มีการทำลาย คือต้องทำลายวัตถุ ก่อน จึงแสดงอาบัติตก (วิ.อ. ๒/๕๑๘/๔๓๘)

๗.๑๖๓.๒๑๘ (ภข๘๗)[๕๒๒] “หนั ปน ภิกขุณียา, มัณจั วา ปิจั วา, การยมานาย อัจฉัคฺคฺลปาทกั การเตตัพพ, สฺคตคฺคฺเลน อัมมัตถร เหมจิมาย อฏฺเณยา, ตอ ตักกัาเมนติยา เจทนกั; ปาจิตตีย”.

พระบัญญัติ [๕๒๒] ก็ภิกษุณีผู้จะทำเตียงหรือตั้งใหม่ ฟังทำให้มีเท้าเพียง ๘ นิ้ว โดยนิ้วสฺคต^{๑๖๔} นับแต่แม่แครลงมา ทำให้เกินกว่ากำหนดนั้น ต้องอาบัติ ปาจิตตีย ที่ชื่อว่า เจทนกะ^{๑๖๕}

ต้นบัญญัติ พระอุปนันทศากยบุตรนอนบนเตียงสูง

วิภังค์ ที่ชื่อว่า ใหม่ พระผู้มีพระภาคตรัสหมายถึงการทำขึ้นมา(ใหม่)

คำว่า ฟังทำให้มีเท้าเพียง ๘ นิ้ว โดยนิ้วสฺคต นับแต่แม่แครลงมา คือ เว้น ระยะใต้แม่แครลงมากฤษทำเองหรือใช้ผู้อื่นให้ทำเกินกำหนดนั้น ต้องอาบัติทุก กฏ ในขณะที่ทำ ต้องอาบัติปาจิตตียเพราะได้มา ต้องตัดออกแล้วแสดงอาบัติ

๘.๑๖๔.๒๑๙ (ภข๘๘)[๕๒๓] “ยา ปน ภิกขุณี, มัณจั วา ปิจั วา, ตูลนทธั การาเปยฺย, อุทฺทาลนกะ; ปาจิตตีย”.

พระบัญญัติ [๕๒๓] ก็ภิกษุณีใดทำเตียง หรือตั้งห่มนุ่น ต้องอาบัติปาจิตตีย ที่ ชื่อว่า อุทฺทาลนกะ^{๑๖๖}

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุณีพดฺคิยัใช้ให้ทำเตียงห่มนุ่นบ้าง ตั้งห่มนุ่นบ้าง^{๑๖๗}

วิภังค์ ที่ชื่อว่า นุ่น ได้แก่ นุ่น ๓ ชนิด คือ (๑) นุ่นจากต้นไม้ (๒) นุ่นจาก เถาว์ลย (๓) นุ่นจากหญ้าเลา

^{๑๖๔} ๑ นิ้วสฺคต เท่ากับ ๓ นิ้วของคนปานกลางในบัดนี้ (สฺคตงคฺล นาม อิทานิ มขมิมฺมสฺส ปุริสสฺส ตินิ องคฺลลานิ -กฺงชา.ฎีกา ๒๙๗)

^{๑๖๕} “เจทนกะ” เป็นชื่อเฉพาะของอาบัติปาจิตตียสิกขาบทนี้ แปลว่า มีการตัดออก คือต้องตัดตัวตุ ก่อน จึงแสดงอาบัติตก (วิ.อ. ๒/๕๒๒/๔๓๙)

^{๑๖๖} “อุทฺทาลนกะ” เป็นชื่อเฉพาะของอาบัติปาจิตตียสิกขาบทนี้ แปลว่า มีการรื้อออก คือ ต้องรื้อ ออกเสียก่อนจึงแสดงอาบัติตก

^{๑๖๗} ตูลนทธั, ตูลล ปกฺขิปิตฺวา อุปริ จิมิลิกาย โอนทธั ที่ชื่อว่าห่มนุ่น คือใส่แล้วห่มด้านบนด้วยผ้า รองพื้น (วิ.อ. ๒/๕๒๒/๔๓๙)

๙.๑๖๕.๒๒๐ (ภข๙๐)[๕๓๘] “กัณฺฑุปฏิจฺฉาที ปน ภิกฺขุณียา, การยมานาย ปมาณิกา การตฺตํพพา, ตตฺตํ ปมาณํ, ทิมโส จตฺตํโส วิทฺถลีย, สุตตวิทฺถลียา ติริยํ เทว วิทฺถลีย, ตํ อตฺถกกาเมนฺติยา เจทนกํ; ปาจิตฺตีย”.

พระบัญญัติ [๕๓๘] ก็ภิกษุณีผู้ทำผ้าปิดฝี ต้องทำให้ได้ขนาด ขนาดในข้อนั้น คือ ยาว ๔ คืบ กว้าง ๒ คืบ โดยคืบสุด ทำให้เกินขนาดนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ที่ชื่อว่า เจทนกะ

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุณฺพคฺคียใช้ผ้าปิดฝีไม่ได้ขนาด ปล่อยห้อยข้างหน้าข้างข้างหลังบ้าง

วิภังค์ ที่ชื่อว่า ผ้าปิดฝี ได้แก่ ผ้าที่ทรงอนุญาตสำหรับภิกษุผู้อาพาธ คือ เป็นโรคฝีสุกใส โรคมีน้ำหนอง โรคน้ำเหลือง หรือโรคฝีดาษ ได้สะดือลงไป เนื้อหว่าเข้าขึ้นมา เพื่อใช้ปิดแผล

๑๐.๑๖๖.๒๒๑ (ภข๙๑)[๕๔๘] “ยา ปน ภิกฺขุณี, สุตตจิวรรูปปมาณํ จิวรรการาเปยฺย, อติเรกํ วา เจทนกํ; ปาจิตฺตีย”. ตตฺตํ สุตตํสํ สุตตจิวรรูปปมาณํ, ทิมโส นว วิทฺถลีย, สุตตวิทฺถลียา, ติริยํ จ วิทฺถลีย, อิทํ สุตตํสํ สุตตจิวรรูปปมาณํ”.

พระบัญญัติ [๕๔๘] ก็ภิกษุณีทำจีวรมีขนาดเท่ากับสุตตจิวร หรือใหญ่กว่า ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ที่ชื่อว่า เจทนกะ ขนาดเท่าสุตตจิวรของสุตตในข้อนั้น คือ ยาว ๙ คืบ กว้าง ๖ คืบ โดยคืบสุด นี่เป็นขนาดเท่าสุตตจิวรของพระสุตต

ต้นบัญญัติ พระนันทะ โอธพระมาตุจฉาของพระผู้มีพระภาค ร่างต่ำกว่าพระผู้มีพระภาค ๔ องคุลี ห่มจีวรมีขนาดเท่าจีวรพระสุตต พระเถระได้เห็นท่านพระนันทะเดินมาแต่ไกล คิดว่า “พระผู้มีพระภาคเสด็จมา”

{๔๘๓} แม่เจ้าทั้งหลาย ธรรมคือปาจิตติย ๑๖๖ สิกขาบท^{๑๖๔} ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้ว

ข้าพเจ้าขอลาแม่เจ้าทั้งหลายในธรรมคือปาจิตติย ๑๖๖ สิกขาบทนั้นว่า “ท่านทั้งหลายบริสุทธิแล้วหรือ”

ข้าพเจ้าขอลาเป็นครั้งที่ ๒ ฯลฯ ครั้งที่ ๓ ว่า “ท่านทั้งหลายบริสุทธิแล้วหรือ”

แม่เจ้าทั้งหลายบริสุทธิแล้วในธรรมคือปาจิตติยทั้ง ๑๖๖ สิกขาบทเหล่านี้ เพราะฉะนั้นจึงนี้ ข้าพเจ้าขอถือความนิ่งนั้นเป็นมตอย่างนี้

ปาจิตติยกัณฑ์ในภิกขุณีวิมังค์ จบ

ปาฏิเทสนียะ

ความผิดปาฏิเทสนียะ ภิกขุณีผู้ล่วงละเมิดต้องสารภาพความผิดต่อหน้าสงฆ์ว่า
จะไม่ทำความผิดนั้นอีกตลอดชีวิต

แม่เจ้าทั้งหลาย ก็อาบัติปาฏิเทสนียะ ๘ ข้อเหล่านี้แล ย่อมมาสู่การสวด

^{๑๖๔} มุสาวรรค ๑๐ สิกขาบท, ภูตคามวรรค ๑๐ สิกขาบท มีเนื้อความเหมือนกับภิกษุสงฆ์

โกชนวรรค ๑๐ สิกขาบท: สิกขาบทที่ ๑-๖ = สิกขาบทที่ ๑,๒,๓,๔,๕,๑๐ แห่งโกชนวรรคของภิกษุสงฆ์, สิกขาบทที่ ๗-๑๐ = สิกขาบทที่ ๒-๕ แห่งเจลวรรคของภิกษุสงฆ์

จาริตวรรค ๑๐ สิกขาบท: สิกขาบทที่ ๑-๕ = สิกขาบทที่ ๖-๑๐ แห่งเจลวรรคของภิกษุสงฆ์, สิกขาบทที่ ๖-๑๐ = สิกขาบทที่ ๑-๕ แห่งสุราปานวรรคของภิกษุสงฆ์

โชติวรรค ๑๐ สิกขาบท: สิกขาบทที่ ๑-๕ = สิกขาบทที่ ๖-๑๐ แห่งสุราปานวรรคของภิกษุสงฆ์, สิกขาบทที่ ๖-๑๐ = สิกขาบทที่ ๑,๒,๓,๔,๕ แห่งสัปปาณวรรคของภิกษุสงฆ์

ทิวฐิวรรค ๑๐ สิกขาบท: สิกขาบทที่ ๑-๒ = สิกขาบทที่ ๙-๑๐ แห่งสัปปาณวรรคของภิกษุสงฆ์, สิกขาบทที่ ๓-๑๐ = สิกขาบทที่ ๑-๘ แห่งสหธรรมิกวรรคของภิกษุสงฆ์

ธรรมิกวรรค ๑๐ สิกขาบท: สิกขาบทที่ ๑-๔ = สิกขาบทที่ ๙-๑๒ แห่งสหธรรมิกวรรคของภิกษุสงฆ์, สิกขาบทที่ ๕-๑๐ = สิกขาบทที่ ๒,๔,๕,๖,๗,๘,๑๐ แห่งรัตนวรรคของภิกษุสงฆ์

๑.๒๒๒ [๑๒๓๐] “ยา ปน ภิกขุณี, อคิลานา สัปปิ วิธญาเปตฺวา
ภุญฺเชยฺย, ปฏฺเทเสตฺถํ ตาย ภิกขุณฺยา; ‘คารฺยํ อัยเย, ธมฺมํ อาปชฺชํ
อสัปปายํ ปาฏฺเทสนฺนํ’, ตํ ปฏฺเทเสมฺ”ติ.

พระอนุปัณณุตติ [๑๒๓๐] อนึ่ง ภิกษุณีใดผู้ไม่ใช่ชัฏปากขอเนยใสมาฉัน
ภิกษุณีนั้น พึงแสดงคินว่า “แม่เจ้า ดิฉันต้องธรรมคือปาฏิเทสนียะ เป็นธรรมที่น่า
ติเตียน ไม่เป็นสัปปายะ ดิฉันขอแสดงคินธรรมนั้น”

ต้นบัญญัติ ภิกษุณีฉันพัคคีย่อปากขอเนยใสมาฉัน, ภิกษุณีทั้งหลายเป็น
ไช้ ออกปากขอเนยใสมาฉันได้จึงมีความผาสุก

วิภังค์ ที่ชื่อว่า ผู้ไม่ใช่ชัฏ คือ ผู้ขาดเนยใสก็ยังมีความผาสุก

ที่ชื่อว่า เนยใส ได้แก่ เนยใสที่เกิดจากโค เนยใสจากแพะ เนยใสจากกระบือ
หรือเนยใสของสัตว์ที่มีเนื้อเป็นกบปียะ

๒.๒๒๓-๘.๒๒๙ [๑๒๓๖] “ยา ปน ภิกขุณี, อคิลานา เตลฺ ...เป... มธฺุ ...
เป... ผาณิตฺ ...เป... มจฺฉํ ...เป... มสฺ ...เป... ชีรํ ...เป... ทธฺิ วิธญาเปตฺวา
ภุญฺเชยฺย, ปฏฺเทเสตฺถํ ตาย ภิกขุณฺยา; ‘คารฺยํ อัยเย, ธมฺมํ อาปชฺชํ
อสัปปายํ ปาฏฺเทสนฺนํ’, ตํ ปฏฺเทเสมฺ”ติ.

พระอนุปัณณุตติ [๑๒๓๖] อนึ่ง ภิกษุณีใดผู้ไม่ใช่ชัฏปากขอน้ำมัน...น้ำผึ้ง
...น้ำอ้อย...ปลา...เนื้อ...นมสด...นมเปรี้ยว มาฉัน ภิกษุณีนั้น พึงแสดงคินว่า “แม่
เจ้า ดิฉันต้องธรรมคือปาฏิเทสนียะ เป็นธรรมที่น่าติเตียน ไม่เป็นสัปปายะ ดิฉัน
ขอแสดงคินธรรมนั้น”

วิภังค์ ที่ชื่อว่า น้ำมัน ได้แก่ น้ำมันที่สกัดจากเมล็ดงา น้ำมันจากเมล็ดผักกาด
น้ำมันจากผลมะขาง น้ำมันจากเมล็ดละหุ่ง น้ำมันจากเปลวสัตว์

วิภังค์ ที่ชื่อว่า เนื้อ ได้แก่ เนื้อของสัตว์ที่มีมังสะเป็นกบปียะ

วิภังค์ ที่ชื่อว่า นมสด ได้แก่ น้านมโค น้านมแพะ น้านมกระบือ หรือน้านม
สัตว์ที่มีมังสะเป็นกบปียะ

วิภังค์ ที่ชื่อว่า นมเปรี้ยว ได้แก่ นมเปรี้ยวของสัตว์มีโคเป็นต้น

แม่เจ้าทั้งหลาย ธรรมคือปาฏิเทสนียะ ๘ ลิกขาบท ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้ว
ข้าพเจ้าขอถามแม่เจ้าทั้งหลายในธรรมคือปาฏิเทสนียะ ๘ ลิกขาบทเหล่านั้น
ว่า “ท่านทั้งหลายผู้บริสุทธิแล้วหรือ”

ข้าพเจ้าขอถามเป็นครั้งที่ ๒ ฯลฯ ครั้งที่ ๓ ว่า “ท่านทั้งหลายบริสุทธิแล้วหรือ”
แม่เจ้าทั้งหลายบริสุทธิแล้วในธรรมคือปาฏิเทสนียะทั้ง ๘ ลิกขาบทเหล่านี้
เพราะฉะนั้นจึงนี้ ข้าพเจ้าขอถือความนิ่งนั้นเป็นมตอย่างนี้
ปาฏิเทสนียกัณฑ์ในภิกขุณีวิภังค์ จบ

เสขิยะ

ความผิดเสขิยะธัมมะ ภิกขุณีผู้ล่วงละเมิดต้องสารภาพความผิดต่อหน้าสงฆ์ว่า
จะไม่ทำความผิดนั้นอีกตลอดชีวิต

แม่เจ้าทั้งหลาย ก็อาบัติทั้งหลาย คือเสขิยะเหล่านี้แล ย่อมมาสู่การสวด

๑. หมวดว่าด้วยการนุ่งห่มเป็นปริมณฑล

สารูป (ความเหมาะสม ๒๖ ลิกขาบท)

๑.๑.๒๓๐ [๕๗๖](ภขพ๑๒๔๐) “ ‘ปริมณฑลํ นินาเสสส์สามิ’ติ; ลิกขา
กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่า เราจักครองอันตราวาสกให้เรียบร้อย

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุณีผู้พัฒนศรัทธาครองอันตราวาสกย่อข้างหน้า ย่อข้างหลัง

วิภังค์ ภิกษุณีพึงครองอันตราวาสกให้เรียบร้อย คือปิดบริเวณสะดือ บริเวณเข่า

ภิกษุใดไม่เอื้อเพื่อ ครองอันตราวาสกย่อข้างหน้าบ้าง ข้างหลังบ้าง ต้องอาบัติ

ทุกกฏ

๒.๒.๒๓๑ [๕๗๗] “‘ปริมณฺ์ทลํ ปารุปีสํสามิ’ติ; สิกขา กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่า เราจักครองอุตตราสงค์ให้เรียบร้อย
วิภังค์ ภิกษุฟังครองอุตตราสงค์ให้เรียบร้อย คือ ทำชายจีวรทั้งสองเสมอกัน

๓.๓.๒๓๒ [๕๗๘] “‘สุปฏิจฺฉินฺหา อํตรมเร, คมิสํสามิ’ติ; สิกขา
กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังสำเหนียกว่า เราจักปกปิดกายให้ดี ไปในละแวกบ้าน
ต้นบัญญัติ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์เดินเปิดกาย ฯลฯ

๔.๔.๒๓๓ [๕๗๙] “‘สุปฏิจฺฉินฺหา อํตรมเร, นิสิติสํสามิ’ติ; สิกขา
กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่า เราจักปกปิดกายให้ดี นั่งในละแวกบ้าน

๕.๕.๒๓๔ [๕๘๐] “‘สุสํวตา อํตรมเร, คมิสํสามิ’ติ; สิกขา กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่า เราจักสำรวมดี ไปในละแวกบ้าน
ต้นบัญญัติ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์เดินกะนองมือบ้าง กะนองเท้าบ้าง ฯลฯ

๖.๖.๒๓๕ [๕๘๑] “‘สุสํวตา อํตรมเร, นิสิติสํสามิ’ติ; สิกขา กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่า เราจักสำรวมดี นั่งในละแวกบ้าน

๗.๗.๒๓๖ [๕๘๒] “‘โอกํขิตฺตจกฺขุ อํตรมเร, คมิสํสามิ’ติ; สิกขา
กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่า เราจักทอดจักษุลง ไปในละแวกบ้าน
ต้นบัญญัติ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์เดินมองดูที่นั่น ๆ ฯลฯ

๘.๘.๒๓๗ [๕๘๓] “‘โอกํขิตฺตจกฺขุ อํตรมเร, นิสิติสํสามิ’ติ; สิกขา
กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังสำเหนียกว่า เราจักมีจักษุทอดลง นั่งในละแวกบ้าน

๙.๙.๒๓๘ [๕๘๔] “ ‘น อุกขัตตกาย อันตรมเร, คมิสส์สามิ’ติ; สิกขา
กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความเข้าใจกว่า เราจักไม่เวิกผำ ไปในละแวกบ้าน

๑๐.๑๐.๒๓๙ [๕๘๕] “ ‘น อุกขัตตกาย อันตรมเร, นิสิติสสามิ’ติ; สิกขา
กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความเข้าใจกว่า เราจักไม่เวิกผำ นั่งในละแวกบ้าน

อนาปัตติวาร ภิกษุไม่จงใจ ภิกษุอยู่ในที่พัก ภิกษุผู้มีเหตุขัดข้อง เป็นต้น

๒. หมวดว่าด้วยการหวัเราะ

๑๑.๑๑.๒๔๐ [๕๘๖] “ ‘น อุกขัตตกาย อันตรมเร, คมิสส์สามิ’ติ; สิกขา
กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความเข้าใจกว่า เราจักไม่หวัเราะดัง ไปในละแวกบ้าน

อนาปัตติวาร ภิกษุไม่จงใจ ภิกษุเพียวยัมแย้มเมื่อมีเรื่องขบขัน เป็นต้น

๑๒.๑๒.๒๔๑ [๕๘๗] “ ‘น อุกขัตตกาย อันตรมเร, นิสิติสสามิ’ติ; สิกขา
กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความเข้าใจกว่าเราจักไม่หวัเราะดัง นั่งในละแวกบ้าน

๑๓.๑๓.๒๔๒ [๕๘๘] “ ‘อปปัสัทธิทา อันตรมเร, คมิสส์สามิ’ติ; สิกขา
กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความเข้าใจกว่าเราจักพูดเสียงเบา ไปในละแวกบ้าน

วิภังค์ ภิกษุใดไม่เอื้อเพื่อ ตะโกนเสียงดังไปในละแวกบ้าน ต้องอาบัติทุกกฏ

๑๔.๑๔.๒๔๓ [๕๘๙] “ ‘อปปัสัทธิทา อันตรมเร, นิสิติสสามิ’ติ; สิกขา
กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความเข้าใจกว่า เราจักพูดเสียงเบา นั่งในละแวกบ้าน

๑๕.๑๕.๒๔๔ [๕๙๐] “ ‘น กายปัปจาลกั อหฺนฺตรมเร, คมิสฺสสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่า เราจักไม่เดินโคลงกายไปในละแวกบ้าน วิภังค์ ภิกษุไม่พึงเดินโคลงกายไป พึงเดินประคองกาย^{๑๖๙}ไปในละแวกบ้าน

๑๖.๑๖.๒๔๕ [๕๙๑] “ ‘น กายปัปจาลกั อหฺนฺตรมเร, นิสิตฺสสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่า เราจักไม่โคลงกาย นั่งในละแวกบ้าน

๑๗.๑๗.๒๔๖ [๕๙๒] “ ‘น พาหุปปจาลกั อหฺนฺตรมเร, คมิสฺสสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่าเราจักไม่เดินแกว่งแขนไปในละแวกบ้าน วิภังค์ ภิกษุไม่พึงแกว่งแขนไป พึงเดินประคองแขน^{๑๗๐}ไปในละแวกบ้าน

๑๘.๑๘.๒๔๗ [๕๙๓] “ ‘น พาหุปปจาลกั อหฺนฺตรมเร, นิสิตฺสสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่า เราจักไม่แกว่งแขน นั่งในละแวกบ้าน อนาปัตติวาร ภิกษุไม่จงใจ ภิกษุอยู่ในที่พัก ภิกษุผู้มีเหตุขัดข้อง เป็นต้น

๑๙.๑๙.๒๔๘ [๕๙๔] “ ‘น สีสัปปจาลกั อหฺนฺตรมเร, คมิสฺสสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่า เราจักไม่เดินโคลงศีรษะไปในละแวกบ้าน

๒๐.๒๐.๒๔๙ [๕๙๕] “ ‘น สีสัปปจาลกั อหฺนฺตรมเร, นิสิตฺสสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

^{๑๖๙} ประคองกาย คือไม่เดินไหวกาย เดินกายตรง ไปด้วยอริยาบถสม่ำเสมอ (วิ.อ. ๒/๕๙๐/๔๕๐)

^{๑๗๐} เดินประคองแขน คือไม่เดินกระดิกแขน (วิ.อ. ๒/๕๙๒/๔๕๐)

พระบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่า เราจักไม่โคลงศีรษะ นั่งในละแวกบ้าน

๓. หมวดว่าด้วยการเท้าสะเอว

๒๑.๒๑.๒๕๐ [๕๙๖] “ ‘น ชัมภกตา อังตรมเร, คมัสส์สามิ’ติ; สิกขา
กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่า เราจักไม่เดินเท้าสะเอวไปในละแวก
บ้าน

๒๒.๒๒.๒๕๑ [๕๙๗] “ ‘น ชัมภกตา อังตรมเร, นิสิตัสสามิ’ติ; สิกขา
กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่า เราจักไม่เท้าสะเอว นั่งในละแวกบ้าน

๒๓.๒๓.๒๕๒ [๕๙๘] “ ‘น โอคุณฺจิตา อังตรมเร, คมัสส์สามิ’ติ; สิกขา
กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่า เราจักไม่เดินคลุมศีรษะไปในละแวก
 บ้าน

๒๔.๒๔.๒๕๓ [๕๙๙] “ ‘น โอคุณฺจิตา อังตรมเร, นิสิตัสสามิ’ติ; สิกขา
กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่า เราจักไม่คลุมศีรษะ นั่งในละแวกบ้าน

๒๕.๒๕.๒๕๔ [๖๐๐] “ ‘น อุรุกุกฺกุทาย อังตรมเร, คมัสส์สามิ’ติ; สิกขา
กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่า เราจักไม่เดินกระโห้งไปในละแวกบ้าน

๒๖.๒๖.๒๕๕ [๖๐๑] “ ‘น ปัลลัตถิกาย อังตรมเร, นิสิตัสสามิ’ติ; สิกขา
กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่า เราจักไม่นั่งรัดเข้าในละแวกบ้าน

โภชนปฏิสังยุตต์ (เกี่ยวกับอาหาร ๓๐ สิกขาบท)

๑.๒๗.๒๕๖ [๖๐๒] “ ‘สักรักจัจจํ ปิณฺหาปาตํ, ปฏิคฺคเหสฺสามิ’ติ; สิกฺขา
กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความเข้าใจว่า เราจักรับบิณฑบาตโดยเคารพ
ต้นบัญญัติ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์รับบิณฑบาตโดยทำที่เหมือนจะทิ้ง

๒.๒๘.๒๕๗ [๖๐๓] “ ‘ปิตฺตสัณฺณิปีณฺหาปาตํ, ปฏิคฺคเหสฺสามิ’ติ; สิกฺขา
กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความเข้าใจว่า เราจักให้ความสำคัญในบาตรขณะรับ
บิณฑบาต

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์รับบิณฑบาต มองดูที่นั้น ๆ เมื่อเขากำลัง
เกลี่ย(บิณฑบาต)บ้าง เสริ่งไปแล้วบ้าง ก็ยังไม่รู้สึกตัว

๓.๒๙.๒๕๘ [๖๐๔] “ ‘สมสฺสุปกํ ปิณฺหาปาตํ, ปฏิคฺคเหสฺสามิ’ติ; สิกฺขา
กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความเข้าใจว่า เราจักรับบิณฑบาตพอเหมาะกับ
แกง^{๑๗๑}

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์เมื่อรับบิณฑบาต รับเอาแต่แกงเท่านั้น

วิภังค์ ที่ชื่อว่า แกง ได้แก แกง ๒ ชนิด คือ (๑) แกงถั่วเขียว (๒) แกงถั่ว
เหลือง ที่ใช้มือหยิบได้

อนาปัตติวาร ภิกษุรับแกงหลายอย่าง ภิกษุรับของญาติ ภิกษุรับของผู้
ปวารณา ภิกษุรับเพื่อผู้อื่น ภิกษุจ่ายมาด้วยทรัพย์ของตน เป็นต้น

^{๑๗๑} บิณฑบาต คือ ภัตตาหารที่มีแกงผสมอยู่ประมาณ ๑ ใน ๔ ส่วน คือ บิณฑบาต ๓ ส่วน แกง ๑ ส่วน ชื่อว่า บิณฑบาตพอเหมาะกับแกง (วิ.อ. ๒/๖๐๔/๔๕๑)

๔.๓๐.๒๕๙ [๖๐๕] “‘สมัตตัตถิกัม ปิณฑปาตัม, ภูณฺชิสฺสสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความเข้าใจว่า เราจักรับบิณฑบาตเสมอขอขอบปากบาตร

๔. หมวดว่าด้วยความเคารพ

๕.๓๑.๒๖๐ [๖๐๖] “‘สักฺกัจจัม ปิณฑปาตัม, ภูณฺชิสฺสสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความเข้าใจว่า เราจักฉันบิณฑบาตโดยเคารพ

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์ฉันบิณฑบาต ทำเหมือนไม่อยากจะฉัน

๖.๓๒.๒๖๑ [๖๐๗] “‘ปิตฺตสัณฺณิ ปิณฑปาตัม, ภูณฺชิสฺสสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความเข้าใจว่า เราจักให้ความสำคัญในบาตรขณะฉันบิณฑบาต

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์ฉันบิณฑบาต มองดูไปที่นั่น ๆ เมื่อเขากำลังเกลี่ย(บิณฑบาต) เสร็จไปแล้วบ้าง ก็ยังไม่รู้สึกตัว

๗.๓๓.๒๖๒ [๖๐๘] “‘สพฺพานัม ปิณฑปาตัม, ภูณฺชิสฺสสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความเข้าใจว่า เราจักฉันบิณฑบาตไปตามลำดับ

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์ฉันบิณฑบาต เจาะลงในที่นั่น ๆ

๘.๓๔.๒๖๓ [๖๐๙] “‘สมสฺสุปกัม ปิณฑปาตัม, ภูณฺชิสฺสสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความเข้าใจว่า เราจักฉันบิณฑบาตพอเหมาะกับแกง

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์เมื่อฉันบิณฑบาต ฉันเฉพาะแกงมาก

อนาปัตติวาร ภิกษุฉันแกงหลายอย่าง ภิกษุฉันของญาติ ภิกษุฉันของผู้ปวารณา ภิกษุฉันเพื่อผู้อื่น ภิกษุจ่ายมาด้วยทรัพย์ของตน เป็นต้น

๙.๓๕.๒๖๔ [๖๑๐] “ ‘น ญูปโต โอมัททิตฺวา, ปิณฑปาตํ, ภูณฺชิสฺสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่า เราจักไม่ฉันบิณฑบาตขยำลงแต่ยอด

๑๐.๓๖.๒๖๕ [๖๑๑] “ ‘น สุปฺปํ วา พยฺยชฺชนํ วา, โอทเนน ปฏิจฺฉาเทสฺสามิ, ภูณฺชโยกมฺมยตํ อฺปปาทายา’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่า เราจักไม่ใช้ข้าวสุกกลบแกงหรือกับข้าว เพราะอยากได้มาก

๑๑.๓๗.๒๖๖ [๖๑๓] “ ‘น สุปฺปํ วา โอทนํ วา, อคิลานา อตฺตโน อตฺถาย, วิธฺยาเปตฺวา ภูณฺชิสฺสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

พระอนุปบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่า เราไม่เป็นไข้ จักไม่ออกปากขอแกง หรือข้าวสุกมาฉันส่วนตัว

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์ออกปากขอแกง ขอข้าวสุก มาฉันส่วนตัว, ภิกษุผู้เป็นไข้ออกปากขอแกงบ้าง ข้าวสุกบ้าง มาฉันส่วนตัวจึงมีความผาสุก

อนาปัตติวาร ภิกษุขอจากญาติ ภิกษุขอจากคนปวารณา ภิกษุขอเพื่อผู้อื่น ภิกษุจ่ายมาด้วยทรัพย์ของตน เป็นต้น

๑๒.๓๘.๒๖๗ [๖๑๔] “ ‘น อฺรุชฺฌมานสํยฺมิ ปเรสฺส, ปตฺตํ โอลฺลเกสฺสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่า เราจักไม่มุ่งตำหนิ มองดูบาตรของภิกษุ เหล่าอื่น

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์มุ่งตำหนิ จึงมองดูบาตรของภิกษุเหล่าอื่น

อนาปัตติวาร ภิกษุแลดูด้วยตั้งใจว่าจะเติมของฉันให้ หรือสั่งให้เขาเติมถวาย ภิกษุไม่มุ่งจะตำหนิ เป็นต้น

๑๓.๓๙.๒๖๘ [๖๑๕] “ ‘นาติมหฺนํตํ กวฬิํ กริสฺสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่า เราจักไม่ทำคำชั่วให้ใหญ่เกิน
อนาปัตติวาร ภิกษุฉันของเคี้ยว ภิกษุฉันผลไม้ต่าง ๆ เป็นต้น

๑๔.๔๐.๒๖๙ [๖๑๖] “ ‘ปริมณฺ์ทลฺ อโฬปํ กริสฺสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่า เราจักทำคำชั่วให้กลม
ต้นบัญญัติ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์ทำคำชั่วยาว

๕. หมวดว่าด้วยคำชั่ว

๑๕.๔๑.๒๗๐ [๖๑๗] “ ‘น อนาหฏฺเฐ กพฺเพ, มุขทฺวารํ วิวริสฺสามิ’ติ; สิกฺขา
กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่า เราจักไม่อ้าปากกรอคำชั่วที่ยังไม่ถึง
ปาก

๑๖.๔๒.๒๗๑ [๖๑๘] “ ‘น ภูณฺชฺมานา สัพฺพํ หัตถํ, มุขे ปักฺขิปีสฺสามิ’ติ;
สิกฺขา กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่า ขณะกำลังฉัน เราจักไม่สอดมือทั้งหมด
เข้าไปในปาก

๑๗.๔๓.๒๗๒ [๖๑๙] “ ‘น สกพฺเพน มุขเณ, พฺยาหริสฺสามิ’ติ; สิกฺขา
กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่า ขณะที่ในปากมีคำชั่ว เราจักไม่พูดคุย

๑๘.๔๔.๒๗๓ [๖๒๐] “ ‘น ปิณฺทุทฺทฺเขปํ ภูณฺชิสฺสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่า เราจักไม่ฉันโยนคำชั่ว
อนาปัตติวาร ภิกษุฉันของเคี้ยว ภิกษุฉันผลไม้ต่าง ๆ เป็นต้น

๑๙.๔๕.๒๗๔ [๖๒๑] “ ‘น กพฺพาวัจฺเจทกํ ภูณฺชิสฺสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่า เราจักไม่ฉันกัดคำชั่ว

อนาปัตติวาร ภิกษุฉันอาหารเป็นก้อน ภิกษุฉันผลไม้ต่าง ๆ เป็นต้น

๒๐.๔๖.๒๗๕ [๖๒๒] “ ‘น อวคัณท์ทการกั ภุณฺขิสฺสสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

พระบัญญัติ พึงทำความสำเหนียกว่า เราจักไม่ฉันอาหารทำกระพุงแก้มตุ่ย

อนาปัตติวาร ภิกษุฉันผลไม้ต่าง ๆ เป็นต้น

๒๑.๔๗.๒๗๖ [๖๒๓] “ ‘น หัตถิณิทรุณฺทกั ภุณฺขิสฺสสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

พระบัญญัติ พึงทำความสำเหนียกว่า เราจักไม่ฉันสลัดมือ

อนาปัตติวาร ภิกษุสลัดมือทิ้งเศษอาหาร เป็นต้น

๒๒.๔๘.๒๗๗ [๖๒๔] “ ‘น สิตฺถาวการกั ภุณฺขิสฺสสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

พระบัญญัติ พึงทำความสำเหนียกว่า เราจักไม่ฉันโปรยเมล็ดข้าว^{๑๗๒}

๒๓.๔๙.๒๗๘ [๖๒๕] “ ‘น ชิวฺหานิจฺจารกั ภุณฺขิสฺสสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

พระบัญญัติ พึงทำความสำเหนียกว่า เราจักไม่ฉันแลปลิ้น

๒๔.๕๐.๒๗๙ [๖๒๖] “ ‘น จปฺจุปฺการกั ภุณฺขิสฺสสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

พระบัญญัติ พึงทำความสำเหนียกว่า เราจักไม่ฉันทำเสียงดังจ๊ับ ๆ

๖. หมวดว่าด้วยการฉันดังซู้ด ๆ

๒๕.๕๑.๒๘๐ [๖๒๗] “ ‘น สุรุสุรุการกั ภุณฺขิสฺสสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

พระบัญญัติ พึงทำความสำเหนียกว่า เราจักไม่ฉันทำเสียงดังซู้ด ๆ

ต้นบัญญัติ พราหมณ์คนหนึ่งปรุรงน้ำนมถวายสงฆ์ ภิกษุทั้งหลายดื่มน้ำนมเสียงดังซู้ด ๆ ภิกษุผู้เคยเป็นนักพ้อนรูปหนึ่งกล่าวอย่างนี้ว่า “สงฆ์นี้ทั้งหมด คงจะหนาวกระมัง” พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมสงฆ์ รับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่า “ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงทำการล้อเลียนปรารภพระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ ภิกษุใดพึงทำ ต้องอาบัติทุกกฏ” แล้วทรงบัญญัติสิกขาบท

^{๑๗๒} ภิกขุปาติโมกข์ปาฬิ “ห้ามภิกษุทำเมล็ดข้าวหกกระจายขณะฉัน”

๒๖.๕๒.๒๘๑ [๖๒๘] “ ‘น หัตถ์นิลล์เลหกั ภูณฺขิสีสามิ’ติ; สีกฺขา กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่า เราจักไม่ฉนฺเลียมือ

๒๗.๕๓.๒๘๒ [๖๒๙] “ ‘น ปัตตนิลล์เลหกั ภูณฺขิสีสามิ’ติ; สีกฺขา กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่า เราจักไม่ฉนฺเลียบาตร

๒๘.๕๔.๒๘๓ [๖๓๐] “ ‘น โอฏฺฐนิลล์เลหกั ภูณฺขิสีสามิ’ติ; สีกฺขา กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่า เราจักไม่ฉนฺเลียริมฝีปาก

๒๙.๕๕.๒๘๔ [๖๓๑] “ ‘น สามิเสน หัตถ์เถน, ปาณียถาลกั ปฏฺฐิคฺคฺเสสสามิ’
ติ; สีกฺขา กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่า เราจักไม่จับภาชนะน้ำดื่มด้วยมือเปื้อน
อาหาร

๓๐.๕๖.๒๘๕ [๖๓๒] “ ‘น สลิตฺถกั ปัตตโรวณฺ, อั้นฺตรมเร ฉัทฑ์เทสสามิ’ติ;
สีกฺขา กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่า เราจักไม่เทน้ำล้างบาตรที่มีเมล็ดข้าวใน
ละแวกบ้าน

ธัมมเทสนาปฏิสังยุตต์ (เกี่ยวกับการแสดงธรรม ๑๖ สีกขาบท)

๑.๕๗.๒๘๖ [๖๓๔] “ ‘น จัตตปาณิสฺส อคิลานิสฺส, ธัมมํ เทเสสสามิ’ติ;
สีกฺขา กรณียา”.

พระอนุบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่คนที่ไม่เป็น
ไขผู้กันั้นรม^{๑๗๓}

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุฉุฉัพพัคคีย์แสดงธรรมแก่คนผู้กันั้นรม, ภิกษุทั้งหลายอย่า
เกรงที่จะแสดงธรรมแก่คนไขผู้กันั้นรม

^{๑๗๓} ภิกขุปาติโมกข์ปาฬิ “ห้ามภิกษุแสดงธัมมแก่ผู้ที่มีรมในมือ”

๒.๕๘.๒๘๗ [๖๓๕] “ ‘น ทัทธปาณีสส์ อคิลานัสส์, ธัมม เทเสสส์สามิ’ติ; สิกขา กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่คนที่ไม่เป็นไข้ผู้
ถือไม้พลอง

๓.๕๙.๒๘๘ [๖๓๖] “ ‘น สัตถปาณีสส์ อคิลานัสส์, ธัมม เทเสสส์สามิ’ติ; สิกขา กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่คนที่ไม่เป็นไข้ผู้
ถือศัสตรา

๔.๖๐.๒๘๙ [๖๓๗] “ ‘น อาวุธปาณีสส์ อคิลานัสส์, ธัมม เทเสสส์สามิ’ติ; สิกขา กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่คนที่ไม่เป็นไข้ผู้
ถืออาวุธ

๗. หมวดว่าด้วยเชียงเท้า

๕.๖๑.๒๙๐ [๖๓๘] “ ‘น ปาทุการูพฺพัสส์ อคิลานัสส์, ธัมม เทเสสส์สามิ’ติ; สิกขา กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่คนที่ไม่เป็นไข้ผู้
สวมเชียงเท้า^{๑๗๔}

๖.๖๒.๒๙๑ [๖๓๙] “ ‘น อูปาหนารูพฺพัสส์ อคิลานัสส์, ธัมม เทเสสส์สามิ’ติ; สิกขา กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่คนที่ไม่เป็นไข้ผู้
สวมรองเท้า

^{๑๗๔} เชียงเท้า คือรองเท้าไม้ สำหรับสวมในบ้าน, เกี้ยว

๗.๖๓.๒๙๒ [๖๔๐] “ ‘น ยานคตัสส์ อคิลานัสส์, ธัมม เทเสสสามิ’ติ;
สิग्ขา กรณียา”.

พระบัญญัติ พึงทำความสำเหนียกว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่คนที่ไม่เป็นไข้ผู้
อยู่ในยาน^{๑๗๕}

วิงค์ ที่ชื่อว่า ยาน ได้แก่ คานหาม รถ เกวียน เตียงหาม วอ เปลหาม

๘.๖๔.๒๙๓ [๖๔๑] “ ‘น สยนคตัสส์ อคิลานัสส์, ธัมม เทเสสสามิ’ติ;
สิग्ขา กรณียา”.

พระบัญญัติ พึงทำความสำเหนียกว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่คนที่ไม่เป็นไข้ผู้
อยู่บนที่นอน

๙.๖๕.๒๙๔ [๖๔๒] “ ‘น ปัลลัตถิกาย นิสิน्हัสส์, อคิลานัสส์, ธัมม
เทเสสสามิ’ติ; สิग्ขา กรณียา”.

พระบัญญัติ พึงทำความสำเหนียกว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่คนที่ไม่เป็นไข้ผู้
นั่งรัดเข่า

๑๐.๖๖.๒๙๕ [๖๔๓] “ ‘น เวฏฺฐิจิตสีสัสส์ อคิลานัสส์, ธัมม เทเสสสามิ’ติ;
สิग्ขา กรณียา”.

พระบัญญัติ พึงทำความสำเหนียกว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่คนที่ไม่เป็นไข้ผู้
โพกศีรษะ

๑๑.๖๗.๒๙๖ [๖๔๔] “ ‘น โอคุณฺณจิตสีสัสส์ อคิลานัสส์, ธัมม เทเสสสามิ’
ติ; สิग्ขา กรณียา”.

---

^{๑๗๕} ผู้อยู่ในยาน หมายถึงบุคคลผู้นั่งบนคานหาม บนวอ ถูกอุ้มไป ถูกแบกใส่บาไป นั่งบนยานที่ไม่ได้
เทียมม้า หรือแม้บนงบล้อที่แยกส่วนออกมา ถือว่านั่งอยู่ในยานทั้งสิ้น แต่ถ้าอยู่ในยานด้วยกันทั้ง
ภิกษุผู้แสดงธรรมและอุบาสกผู้รับธรรมเทศนา ภิกษุแสดงธรรมแก่คนที่ไปนยานด้วยกันได้ ถ้าภิกษุ
ผู้แสดงธรรมนั่งอยู่ข้างหน้าในที่สูงกว่าหรือเสมอกันกับอุบาสกผู้ฟัง ไม่ต้องอาบัติ (วิ.อ. ๒/๖๔๐/
๔๕๖)

พระบัญญัติ ฟังทำความเข้าใจว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่คนที่ไม่เป็นไขผู้
คลุมศีรษะ

๑๒.๖๘.๒๙๗ [๖๔๕] “ ‘น จมายุ นิสิตีตฺวา, อาสเน นิสินฺหัสฺส, อคิลานัสฺส
ธัมมํ เทเสสฺสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความเข้าใจว่า เรานั่งที่พื้นดินจักไม่แสดงธรรมแก่คนที่ไม่
เป็นไขผู้นั่งบนอาสนะ

๑๓.๖๙.๒๙๘ [๖๔๗] “ ‘น เหิเจ อาสเน นิสิตีตฺวา, อุจฺเจ อาสเน นิสินฺหัสฺส
, อคิลานัสฺส ธัมมํ เทเสสฺสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความเข้าใจว่า เรานั่งบนอาสนะต่ำ จักไม่แสดงธรรม
แก่คนที่ไม่เป็นไขผู้นั่งบนอาสนะสูง

อื่น ๆ เรื่องบุรุษจันทาลแฝงกายอยู่บนต้นมะม่วงของหลวง พระราชาเสด็จ
ไปถึงที่ต้นมะม่วงพร้อมกับพราหมณ์บุโรหิต พราหมณ์นั่งบนอาสนะต่ำ สอนมนต์
พระราชาผู้ประทับนั่งบนอาสนะสูง บุรุษจันทาลคิดว่า ‘พระราชาองค์นี้ประทับนั่ง
บนอาสนะสูงเรียนมนต์ ชื่อว่ามีใช้พระราชาผู้ทรงธรรม พราหมณ์คนหนึ่งที่นั่งบน
อาสนะต่ำสอนมนต์แก่ผู้นั่งบนอาสนะสูง ก็ชื่อว่ามีใช้ผู้ประพฤติธรรม และเราผู้ที่
ลักมะม่วงของหลวงเพราะภรรยาเป็นเหตุ ก็ชื่อว่ามีใช้ผู้ประพฤติธรรม แท้จริง
การกระทำดังนี้ล้วนต่ำทราม’

๑๔.๗๐.๒๙๙ [๖๔๘] “ ‘น จิตา นิสินฺหัสฺส, อคิลานัสฺส ธัมมํ เทเสสฺสามิ’
ติ; สิกฺขา กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความเข้าใจว่า เรายืนอยู่จักไม่แสดงธรรมแก่คนที่ไม่
เป็นไขผู้นั่งอยู่

๑๕.๗๑.๓๐๐ [๖๔๙] “ ‘น ปัจฉโต คัจฉันฺตี, ปุโรโต คัจฉันฺตัสฺส อคิลานัสฺส
ธัมมํ เทเสสฺสามิ’ติ; สิกฺขา กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่า เราเดินอยู่ข้างหลัง จักไม่แสดงธรรมแก่คนที่ไม่เป็นไข้ผู้เดินไปข้างหน้า

๑๖.๗๒.๓๐๑ [๖๕๐] “ ‘น อุปปิเถน คัจฉันตี, ปเถน คัจฉันตัสส อคิลานัสส ธัมมํ เทเสสสามีติ; สิกขา กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่า เราเดินไปนอกทางจักไม่แสดงธรรมแก่คนที่ไม่เป็นไข้ผู้เดินในทาง

ปกิณณกา (เบ็ดเตล็ด ๓ สิกขาบท)

๑๗.๗๓.๓๐๒ [๖๕๑] “ ‘น จิตา อคิลานา, อุจฺจารํ วา, ปัสสวํ วา, กริสสามีติ; สิกขา กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่า เราไม่เป็นไข้ จักไม่ยืนถ่ายอุจจาระหรือปัสสาวะ

๒.๗๔.๓๐๓ [๖๕๒] “ ‘น หริเต อคิลานา, อุจฺจารํ วา, ปัสสวํ วา, เขฬํ วา, กริสสามีติ; สิกขา กรณียา”.

พระบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่า เราไม่เป็นไข้จักไม่ถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะหรือบ้วนน้ำลายลงบนของเขียว

๓.๗๕.๓๐๔ [๖๕๔](ภขน๑๒๔๑) “ ‘น อุตฺเทก อคิลานา, อุจฺจารํ วา, ปัสสวํ วา, เขฬํ วา, กริสสามีติ; สิกขา กรณียา”.

พระอนุบัญญัติ ฟังทำความสำเหนียกว่า เราไม่เป็นไข้ จักไม่ถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ หรือบ้วนน้ำลายลงในน้ำ

ต้นบัญญัติ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์ถ่ายอุจจาระบ้าง ปัสสาวะบ้าง บ้วนน้ำลายบ้าง ลงในน้ำ, พวกภิกษุผู้เป็นไข้ยาเกรงอยู่

{๕๐๒} แม่เจ้าทั้งหลาย ธรรมคือเสขียทั้งหลายข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้ว

ข้าพเจ้าขอถามแม่เจ้าทั้งหลาย ในธรรมคือเสขิยะเหล่านี้ว่า “แม่เจ้าทั้งหลายบริสุทธฺิแล้วหรือ”

ข้าพเจ้าขอถามเป็นครั้งที่ ๒ ฯลฯ ครั้งที่ ๓ ว่า “ท่านทั้งหลายบริสุทธฺิแล้วหรือ”
แม่เจ้าทั้งหลายบริสุทธฺิแล้วในธรรมคือเสขิยะเหล่านี้ เพราะฉะนั้นจึงนึ่ง
ข้าพเจ้าขอถือความนึ่งนั้นไว้เป็นนิตอย่างนี้

เสขิยกัณฑ์ จบ

อธิกรณสมณะ

พันธกิจสำคัญที่สงฆ์ต้องพิพากษาความผิดของภิกขุณี
อย่างเด็ดขาดตามความผิด เพื่อให้สงฆ์สงบเรียบร้อย

แม่เจ้าทั้งหลาย ก็อาบัติทั้งหลาย คืออธิกรณสมณะ ๗ ประการเหล่านี้แล ย่อม
มาสู่การสวด

๓๐๕-๓๑๑ [๑๒๔๒] อุปัพันธูปัณฺหานํ อธิกรณํ, สมถาย วูปสมาย,
“สัมฺมุขาวินโย ทาตัพฺโป”. “สตินโย ทาตัพฺโป”. “อุมฺพหฺวินโย ทาตัพฺโป”.
“ปฏฺิณฺณาย การตัพฺพนํ”. “เยภฺยยฺสิกา”. “ตัสส ปาปิยฺสิกา”. “ติณฺวตฺถการโก”.

๓๐๕-๓๑๑. [๑๒๔๒] เพื่อระงับอธิกรณที่เกิดขึ้นแล้ว ๆ (๑) ฟังให้สัมมุขาวินัย
(๒) ฟังให้สตินัย (๓) ฟังให้อุมพหวินัย (๔) ฟังให้ปฏฺิณฺณายตกรณะ (๕) ฟังให้
เยภฺยยฺสิกา (๖) ฟังให้ตัสสปาปิยฺสิกา (๗) ฟังให้ติณฺวตฺถการะ

ธรรมเครื่องระงับอธิกรณ ๗ อย่าง^{๑๗๖}

๑. สัมมุขาวินัย (ระงับอธิกรณในที่พร้อมหน้า) พวกภิกษุณีพัดคี่ยลงตักชนียกรรมบ้าง นิยสกรรมบ้าง บัพพาชนียกรรมบ้าง ปฏฺิสารณียกรรมบ้าง อุกเขปนียกรรมบ้าง แก่ภิกษุทั้งหลายผู้มีไต่อยู่ต่อหน้า

^{๑๗๖} ดูรายละเอียดใน สมณชั้นธกะ พระวินัยปิฎก จุฬวรรค (วิ.จ. ๖/๑๘๕-๒๔๒/๒๕๕-๓๖๙)

“ภิกษุทั้งหลาย ตัซชเนยกรมกัถิ นียสกรมกัถิ ปัพพาชเนยกรมกัถิ ปฏิสารณี ยกรมกัถิ อุกเขปนียกรมกัถิ ภิกษุไม่พึงลงแก่ภิกษุทั้งหลาย ผู้มิได้อยู่ต่อหน้า รูปใดลง ต้องอาบัติทุกกฏ”

สัมมุขาวินัยปฏิรูป ถ้าอรรธมวาทีบุคคล อรรธมวาทีภิกษุมากรูป อรรธมวาทีสงฆ์ ยังอรรธมวาทีบุคคล อรรธมวาทีภิกษุมากรูป อรรธมวาทีสงฆ์ ให้อนุญาต ให้แสดงตามว่า “นี้ธรรม นีวินัย นีสัตตฤศาสน์ ท่านจงถือเอาข้อนี้ จงพอใจข้อนี้” อธิกรณ์นั้นชื่อว่าระงับโดยไม่ชอบธรรม เป็นสัมมุขาวินัยปฏิรูป

สุกปากขนวกะ ถ้าอรรธมวาทีบุคคล อรรธมวาทีภิกษุมากรูป อรรธมวาทีสงฆ์ ยังอรรธมวาทีบุคคล อรรธมวาทีภิกษุมากรูป อรรธมวาทีสงฆ์ ให้อนุญาต ฯลฯ อธิกรณ์นั้นชื่อว่าระงับโดยธรรม เป็นสัมมุขาวินัย

๒. สติวินัย (ระงับอธิกรณ์โดยประกาศสมมติให้ว่าเป็นผู้มีสติสมบูรณ์) พระทัทพมัลลบุตร ได้บรรลุพระอรหัตตผลเมื่ออายุ ๗ ขวบ ช่วยสงฆ์โดยรับแต่งตั้งให้เป็นผู้จัดแจงเสนาสนะและแจกภัตตาหารแก่สงฆ์ พระเมตติยะและพระภุมมชกะ ร่วมกับภิกษุณีเมตติยาใส่ความพระทัทพมัลลบุตร พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายแล้ว รับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่า “ภิกษุทั้งหลาย ถ้าเช่นนั้น สงฆ์จงให้สติวินัยแก่ทัทพมัลลบุตรผู้ถึงความไพบูลย์แห่งสติแล้ว” ภิกษุทัทพมัลลบุตรนั้น พึงเข้าไปหาสงฆ์แล้วขอสติวินัยกับสงฆ์ ภิกษุผู้ฉลาดสามารถพึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจา

การให้สติวินัยที่ชอบธรรม ๕ อย่าง ๑. ภิกษุเป็นผู้บริสุทธิ์ไม่ต้องอาบัติ ๒. ผู้อื่นโจทภิกษุนั้น ๓. ภิกษุนั้นขอ ๔. สงฆ์ให้สติวินัยแก่ภิกษุนั้น ๕. สงฆ์พร้อมเพรียงกันโดยธรรมให้

๓. อมูพหวินัย (ระงับอธิกรณ์โดยยกประโยชน์ให้ว่าต้องอาบัติในขณะที่เป็นบ้า) ภิกษุชื่อคัคคะวิกลจริต มีจิตแปรปรวน ประพฤติละเมิดสิ่งที่ไม่สมควรแก่สมณะเป็นอาจินมากมายน ทั้งที่กล่าวด้วยวาจาและพยายามทำด้วยกาย ภิกษุทั้งหลายโจทภิกษุชื่อคัคคะด้วยอาบัติ จงระลึกออาบัติ ภิกษุชื่อคัคคะกล่าวว่า ผม

นั้นวิกลจริต มีจิตแปรปรวน ได้ประพฤติดะเมิดสิ่งที่ไม่สมควรแก่สมณะเป็นอาจิณ
มากมาย ... ผมระลึกอาบัตินั้นไม่ได้ ผมหลงได้ทำสิ่งนี้แล้ว ภิกษุทั้งหลายก็ยัง
เฝ้าอยู่หนึ่งเอง พระผู้มีพระภาคทรงตำหนิ ชลข แล้วรับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่า
“ภิกษุทั้งหลาย ถ้าเช่นนั้น สงฆ์จงให้อมุพหวินัยแก่ภิกษุชื้อคัคคะผู้หายวิกลจริต
แล้ว” ภิกษุชื้อคัคคะนั้นฟังเข้าไปหาสงฆ์แล้วขอมุพหวินัยกับสงฆ์ ภิกษุผู้ฉลาด
สามารถพึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจา

อมุพหวินัยไม่ชอบธรรม ๓ กรณี

หมวดที่ ๑ ภิกษุโจทภิกษุต้องอาบัตินั้น ภิกษุนั้น กำลังระลึก กล่าวว่า “ท่าน
ผมต้องอาบัติแล้ว แต่ระลึกอาบัติเห็นปานนี้ ไม่ได้”

หมวดที่ ๒ ภิกษุโจทภิกษุต้องอาบัตินั้น ภิกษุนั้น ระลึกได้ กล่าวว่า “ท่าน ผม
ระลึกได้เหมือนความฝัน”

หมวดที่ ๓ ภิกษุโจทภิกษุต้องอาบัตินั้น ภิกษุนั้นหายวิกลจริตแล้ว แต่ยังทำ
เป็นวิกลจริตว่า “ผมก็ทำอย่างนี้ ท่านทั้งหลายก็ทำอย่างนี้ สิ่งนี้ควรแก่ผม สิ่งนี้
ควรแก่ท่านทั้งหลาย”

อมุพหวินัยชอบธรรม ๓ กรณี

หมวดที่ ๑ ภิกษุโจทภิกษุต้องอาบัตินั้น ภิกษุนั้น ระลึกไม่ได้ กล่าวว่า “ท่าน
ผมต้องอาบัติแล้ว แต่ระลึกอาบัติเห็นปานนี้ไม่ได้”

หมวดที่ ๒ ภิกษุโจทภิกษุต้องอาบัตินั้น ภิกษุนั้น ระลึกไม่ได้ กล่าวว่า “ท่าน
ผมระลึกได้เหมือนความฝัน”

หมวดที่ ๓ ภิกษุโจทภิกษุต้องอาบัตินั้น ภิกษุนั้นยังวิกลจริตอยู่ ทำเป็น
วิกลจริตว่า “ผมก็ทำอย่างนี้ ท่านทั้งหลายก็ทำอย่างนี้ สิ่งนี้ควรแก่ผม สิ่งนี้ควรแก่
แก่ท่านทั้งหลาย”

๔. ปฏินุญญาตกรณะ (ระงับอธิกรณ์ตามคำรับของจำเลย) พวกภิกษุฉัพพัค
คีย์ลงโทษภิกษุทั้งหลายโดยมิได้ปฏินุญา คือ ลงทัณฑนียกรรมบ้าง นียสกรรม
บ้าง ปัพพาชนียกรรมบ้าง ปฏิสารถนียกรรมบ้าง อุกเขปนียกรรมบ้าง

“ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงลงโทษภิกษุทั้งหลายโดยมิได้ปฏิญญา คือ ลงทัชชเนียกรรมบ้าง นิยสกรรมบ้าง ปัพพาชนียกรรมบ้าง ปฏิสารณียกรรมบ้าง อุกเขปนียกรรมบ้าง รูปใดลง ต้องอาบัติทุกกฏ”

ปฏิญญาตมฺณะที่มิชอบธรรม ภิกษุต้องอาบัติปาราชิก ภิกษุใจทว่า “ท่านต้องอาบัติปาราชิก” ภิกษุนั้นกล่าวว่า “ท่าน ผมมิได้ต้องอาบัติปาราชิก ผมต้องอาบัติสังฆาติเสส/ตุลลัจฉัย/ปาจิตตีย์/ปาฏิเทสนีเย/ทุกกฏ/ทุพภาสิต” สงฆ์ปรับอาบัติสังฆาติเสส/ตุลลัจฉัย/ปาจิตตีย์/ปาฏิเทสนีเย/ทุกกฏ/ทุพภาสิต ภิกษุนั้น (การปรับอย่างนี้) ชื่อว่า ปฏิญญาตมฺณะที่มิชอบธรรม ฯลฯ

ภิกษุต้องอาบัติทุพภาสิต ภิกษุใจทว่า “ท่านต้องอาบัติทุพภาสิต” ภิกษุนั้นกล่าวว่า “ท่าน ผมมิได้ต้องอาบัติ ทุพภาสิต ผมต้องอาบัติปาราชิก” ฯลฯ

๕. เภยยุยงสิกา (ระงับอธิกรณ์ตามเสียงข้างมาก) ภิกษุทั้งหลายเป็นผู้บาดหมาง ทะเลาะวิวาทกัน ในท่ามกลางสงฆ์ กล่าวทิ่มแทงกันและกันด้วยหอก คือปากอยู่ ไม่อาจจะระงับอธิกรณ์ได้

“ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ระงับอธิกรณ์เห็นปานนี้ ด้วยเภยยุยงสิกา สงฆ์พึงแต่งตั้งภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ ให้เป็นผู้ให้จับสลาก คือ ๑. ไม่ลำเอียง เพราะชอบ ๒. ไม่ลำเอียงเพราะชัง ๓. ไม่ลำเอียงเพราะหลง ๔. ไม่ลำเอียงเพราะกลัว ๕. รู้จักสลากที่จับแล้วและยังมีได้จับ

สงฆ์พึงแต่งตั้งภิกษุผู้ให้จับสลาก เบื้องต้นพึงขอให้ภิกษุรับ ครั้นแล้วภิกษุผู้ฉลาดสามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา

การจับสลากที่มิชอบธรรม ๑๐ อย่าง ๑. อธิกรณ์เป็นเรื่องเล็กน้อย ๒. ไม่ลูกกลมไปไกล ๓. ภิกษุพวกนั้นระลึกไม่ได้เองและพวกอื่นก็ให้ระลึกไม่ได้ ๔. รู้ว่าธรรมวาทีกว่า ๕. รู้ว่าในธรรมวาทีกี่มีมากกว่า ๖. รู้ว่าสงฆ์จักแตกกัน ๗. รู้ว่าในสงฆ์พึงแตกกัน ๘. ธรรมวาทีกิษุจับโดยไม่ชอบธรรม ๙. ธรรมวาทีกิษุแบ่งพวกกันจับ ๑๐. ไม่จับตามความเห็น

การจับสลากที่ชอบธรรม ๑๐ อย่าง ๑. อธิกรณไม่ใช่เรื่องเล็กน้อย ๒. ลูกกลมไปไกล ๓. ภิกษุพวกนั้นระลึกได้เองและพวกอื่นก็ให้ระลึกได้ ๔. รู้ว่า ธรรมวาทีกว่า ๕. รู้ว่า ใจนธรรมวาทีกี่มีมากกว่า ๖. รู้ว่าสงฆ์จักไม่แตกกัน ๗. รู้ว่า ใจนสงฆ์ไม่พึงแตกกัน ๘. ธรรมวาทีกิษุจับโดยชอบธรรม ๙. ธรรมวาทีกิษุพร้อมเพรียงกันจับ ๑๐. จับตามความเห็น

๖. ตัสสปาปิยสิกา (ระงับอธิกรณโดยการลงโทษแก่ผู้ทำผิด) พระอุปัชฌายะ ถูกซักถามอาบัติในท่ามกลางสงฆ์ ปฏิเสธแล้วรับ รับแล้วปฏิเสธ เอาเรื่องหนึ่งมา กล่าวกลบเกลื่อนอีกเรื่องหนึ่ง กล่าวเท็จทั้งที่รู้

“ภิกษุทั้งหลาย ถ้าเช่นนั้น สงฆ์จงลงตัสสปาปิยสิกากรรมแก่ภิกษุอุปัชฌายะ” สงฆ์พึงใจทภิกษุอุปัชฌายะก่อน แล้วพึงให้ภิกษุอุปัชฌายะนั้นให้การแล้วพึงปรับอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาดสามารถพึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจา

ตัสสปาปิยสิกากรรมที่ชอบธรรม ๕ อย่าง ๑. ภิกษุเป็นผู้ไม่สะอาด ๒. เป็นอลัชชี ๓. เป็นผู้ถูกใจท ๔. สงฆ์ลงตัสสปาปิยสิกากรรมแก่ภิกษุนั้น ๕. สงฆ์พร้อมเพรียงกันลงโดยธรรม

อากังขมานฉกักะ สงฆ์มุ่งหวังที่จะลงตัสสปาปิยสิกากรรม ๖ หมวด

หมวดที่ ๑ สงฆ์พึงลงตัสสปาปิยสิกากรรมแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๓ คือ ๑. เป็นผู้ก่อความบาดหมาง ก่อความทะเลาะ ก่อความวิวาท ทำความอื้อฉาว ก่ออธิกรณในสงฆ์ ๒. โง่เขลา ไม่ฉลาด มีอาบัติมาก ต้องอาบัติกำหนดไม่ได้ ๓. อยู่คลุกคลีกับคฤหัสถ์ด้วยการคลุกคลีกับคฤหัสถ์ที่ไม่สมควร

หมวดที่ ๒ สงฆ์พึงลงตัสสปาปิยสิกากรรมแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๓ แม้อื่นอีก คือ ๑. เป็นผู้มึนสลวิบัติในอธิศีล ๒. เป็นผู้มึนอาจารย์ในอัชฌาจารย์ ๓. เป็นผู้มึนกฎวิบัติในอดิทฐิ

หมวดที่ ๓ สงฆ์พึงลงตัสสปาปิยสิกากรรมแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๓ แม้อื่นอีก คือ ๑. กล่าวติเตียนพระพุทธเจ้า ๒. กล่าวติเตียนพระธรรม ๓. กล่าวติเตียนพระสงฆ์

หมวดที่ ๔ สงฆ์พึงลงตัสสปาปิยสิกการมแกภิกษุ ๓ รูป คือ ๑. รูปหนึ่งเป็นผู้ก่อความบาดหมาง ฯลฯ ก่ออิริยณีนในสงฆ์ ๒. รูปหนึ่งโง่เขลา ไม่นฉลาด มีอาบัติมาก ต้องอาบัติกำหนดไม่ได้ ๓. รูปหนึ่งอยู่คลุกคลีกับคฤหัสถ์ด้วยการคลุกคลีกับคฤหัสถ์ที่ไม่สมควร

หมวดที่ ๕ สงฆ์พึงลงตัสสปาปิยสิกการมแกภิกษุอื่นอีก ๓ รูป คือ ๑. รูปหนึ่งเป็นผู้มีศีลวิบัติในอธิศีล ๒. รูปหนึ่งเป็นผู้มีอาจารย์วิบัติในอัชฌายาจารย์ ๓. รูปหนึ่งเป็นผู้มีกฏวิบัติในอดิตกฐิ

หมวดที่ ๖ สงฆ์พึงลงตัสสปาปิยสิกการมแกภิกษุอื่นอีก ๓ รูป คือ ๑. รูปหนึ่งกล่าวติเตียนพระพุทธเจ้า ๒. รูปหนึ่งกล่าวติเตียนพระธรรม ๓. รูปหนึ่งกล่าวติเตียนพระสงฆ์

อัฐฐาสวตตะ วัตร ๑๘ ข้อในตัสสปาปิยสิกการม^{๑๗๗}

๗. ติณวัตถการกะ (ระงับอิริยณีนโดยการประนีประนอม) ภิกษุทั้งหลาย บาดหมาง ทะเลาะวิวาทกันอยู่ ได้ประพฤติดะเมิดสิ่งที่ไม่สมควรแก่สมณะเป็นอาจินมากมายนั่น ทั้งที่กล่าวด้วยวาจาและพยายามทำด้วยกาย

“ภิกษุทั้งหลาย ... ถ้าพวกภิกษุในหมู่นั้นปรึกษาอย่างนี้ว่า ‘พวกเราบาดหมาง ทะเลาะวิวาทกันอยู่ ได้ประพฤติดะเมิดสิ่งที่ไม่สมควรแก่สมณะเป็นอาจินมากมาย ทั้งที่กล่าวด้วยวาจาและพยายามทำด้วยกาย ถ้าพวกเราจักปรับอาบัติเหล่านี้กันและกัน บางทีอิริยณีนนั้นจะพึงเป็นไปได้เพื่อความรุนแรง เพื่อความร้าย

^{๑๗๗} ๑. ไม่พึงให้อุปสมบท ๒. ไม่พึงให้ศีล ๓. ไม่พึงให้สามเณรอุปฐาก ๔. ไม่พึงรับสมมติเป็นผู้สั่งสอนภิกษุณี ๕. แม้ได้รับสมมติไว้แล้วก็ไม่พึงสั่งสอนภิกษุณี ๖. ถูกสงฆ์ลงตัสสนิยการมเพราะอาบัติใด ไม่พึงต้องอาบัตินั้น ๗. ไม่พึงต้องอาบัติอื่นอันเช่นกัน ๘. ไม่พึงต้องอาบัตินั้นเลวทรามกว่านั้น ๙. ไม่พึงติการม ๑๐. ไม่พึงติภิกษุทั้งหลายผู้ทำการม ๑๑. ไม่พึงห้ามอุโบสถแก่ภิกษุ ๑๒. ไม่พึงห้ามปวารณาแก่ภิกษุ ๑๓. ไม่พึงทำการไต่สวน ๑๔. ไม่พึงเริ่มอนุวาทาธิกรณ์ ๑๕. ไม่พึงยังภิกษุอื่นให้ทำโอกาส ๑๖. ไม่พึงโจทภิกษุอื่น ๑๗. ไม่พึงให้ภิกษุอื่นให้การ ๑๘. ไม่พึงช่วยภิกษุต่อภิกษุให้สู้อิริยณีนกัน (ฉบับมหามกุฏฯ ๘/๓๔/๑๗-๑๘)

กาจ เพื่อความแตกกันก็ได้’ ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาต ให้ระงับอธิกรณ์เห็นปานนี้ด้วยติณวัตตการกะ”

ภิกษุทุก ๆ รูปพึงประชุมในที่แห่งเดียวกัน ครั้นแล้วภิกษุผู้ฉลาดสามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติกรรมวาจา (เว้นอาบัติที่มีโทษหยาบ^{๑๗๘} เว้นอาบัติเนื่องด้วยคฤหัสถ์^{๑๗๙})

อธิกรณ์ (อธิกรณ์ ๔ อย่าง) พวกภิกษุวิวาทกับพวกภิกษุณีบ้าง พวกภิกษุณีวิวาทกับพวกภิกษุบ้าง ฝ่ายพระฉันนะเข้าข้างพวกภิกษุณีแล้ววิวาทกับพวกภิกษุชักชวนพวกภิกษุให้ไปเข้าข้างภิกษุณี

อธิกรณ์ ๔ อย่าง

๑. วิวาทาธิกรณ์ ความบาดหมาง ความทะเลาะ ความแก่งแย่ง ความวิวาท ความกล่าวต่างกัน ความกล่าวโดยประการอื่น การพูดเพื่อความกลัดกลุ้มใจ การด่าทอในเรื่องนั้น

๒. อนุวาทาธิกรณ์ ภิกษุทั้งหลายย่อมโจทภิกษุด้วยศีลวิบัติ อาจารวิบัติ ภิณฺฐิวิบัติ หรืออาชีวีวิบัติ การโจท การกล่าวหา การฟ้องร้อง การประท้วง ความเป็นผู้คล้อยตาม การทำความอุตสาหะโจท การตามเพิ่มกำลังให้ในเรื่องนั้น

๓. อาปัตตาทิกรณ์ อาบัติทั้ง ๕ กอง ชื่ออาปัตตาทิกรณ์ อาบัติทั้ง ๗ กอง ชื่ออาปัตตาทิกรณ์ นี้เรียกว่าอาปัตตาทิกรณ์

๔. กิจจาธิกรณ์ ความเป็นหน้าที่ ความเป็นกรณีแห่งสงฆ์ใด คือ (๑) อปโลกนกรรม (๒) ญัตติกรรม (๓) ญัตติหุติกรรม (๔) ญัตติจตุตถกรรม

วิวาทาธิกรณ์ ย่อมระงับด้วยสมณะ ๒ คือ (๑) สัมมุขาวินัย (๒) เภยยุยสิกา บางที่วิวาทาธิกรณ์ไม่อาศัยสมณะอย่างหนึ่ง คือ เภยยุยสิกา ระงับด้วย สมณะ

^{๑๗๘} อาบัติที่มีโทษหยาบ คืออาบัติปาราชิกและอาบัติสังฆาติเสส (วิ.อ. ๓/๒๑๓/๒๙๕)

^{๑๗๙} อาบัติที่เนื่องด้วยคฤหัสถ์ คืออาบัติที่ต้องเพราะด่า, ชู้คฤหัสถ์และเพราะรับคำของคฤหัสถ์(แล้วไม่ทำตาม) (วิ.อ. ๓/๒๐๓/๒๙๕)

อย่างเดียว คือ สัมมุขาวินัย ในสัมมุขาวินัยนั้น มีความพร้อมหน้าสงฆ์ ความพร้อมหน้าธรรม ความพร้อมหน้าวินัย ความพร้อมหน้าบุคคล

ภิกษุทั้งหลาย ถ้าอธิภรณัระงับอย่างนี้ ผู้ทำรื้อฟื้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ที่รื้อฟื้น^{๑๘๐} ผู้ให้ฉันทะติเตียน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ที่ติเตียน^{๑๘๑}

ถ้าภิกษุเหล่านั้นไม่สามารถระงับอธิภรณันั้นในอาวาสนั้นได้ พวกเธอพึงไปสู่อาวาสที่มีภิกษุมากกว่า ถ้ากำลังไปสู่อาวาสนั้นสามารถระงับอธิภรณันั้นได้ ในระหว่างทาง นี้เรียกว่า อธิภรณัระงับแล้ว ถ้าไม่สามารถระงับอธิภรณันั้นในระหว่างทางได้ พวกภิกษุที่อยู่ประจำในอาวาสพึงรอบคอบแล้วรับอธิภรณั พวกภิกษุอาคันตุกะพึงรอบคอบแล้วจึงมอบอธิภรณั

อุพพาหิกายูปสมนะ (การระงับอธิภรณัด้วยอุพพาหิกวิธี^{๑๘๒}) ถ้าเมื่อภิกษุเหล่านั้นวินิจฉัยอธิภรณันั้นอยู่ มีเสียงแซ่ซ้องเกิดขึ้นไม่มีที่สิ้นสุดและไม่มีใครทราบความแห่งถ้อยคำที่กล่าวแล้ว ให้ระงับอธิภรณัเห็นปานนี้ด้วยอุพพาหิกวิธี สงฆ์พึงแต่งตั้งภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์คุณ ๑๐ ประการ ๑. เป็นผู้มีศีล สำรวมด้วยการสังวรในปาติโมกข์ ๒. เป็นพหูสูต ทรงสุตะ สัมสมสุตะ ๓. จำปาติโมกข์ทั้ง ๒ ได้ดีโดยพิสดาร ๔. เป็นผู้ตั้งมั่นในพระวินัย ๕. เป็นผู้อาจชี้แจงให้คู่ต่อสู้ในอธิภรณัยินยอม เข้าใจ ๖. เป็นผู้ฉลาดเพื่อยังอธิภรณัอันเกิดขึ้นให้ระงับ ๗. รู้อธิภรณั ๘. รู้เหตุเกิดอธิภรณั ๙. รู้ความระงับแห่งอธิภรณั ๑๐. รู้ทางระงับอธิภรณั

วิธีแต่งตั้งและขับออก: เบื้องต้นพึงขอร้องภิกษุ ภิกษุผู้ฉลาดสามารถพึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุกุติยกรมวาจาเพื่อแต่งตั้งภิกษุเหล่านั้น ถ้าเมื่อภิกษุเหล่านั้นวินิจฉัยอธิภรณันั้นอยู่ เกิดมีภิกษุธรรมกถึก ภิกษุนั้นจำสูตรไม่ได้เลย จำวิภังค์แห่งสูตรก็ไม่ได้, จำสูตรได้ แต่จำวิภังค์แห่งสูตรไม่ได้เลย ภิกษุนั้น

^{๑๘๐} อาบัติปาจิตตีย์ที่รื้อฟื้น เรียกว่า อุกโกฏนุกปาจิตตีย์

^{๑๘๑} อาบัติปาจิตตีย์ที่ติเตียน เรียกว่า ขียนุกปาจิตตีย์

^{๑๘๒} อุพพาหิกวิธี คือ วิธีระงับวิวาทาธิภรณั ในกรณีทีประชุมสงฆ์มีความไม่สะดวกด้วยเหตุบางอย่าง สงฆ์จึงเลือกภิกษุบางรูปในที่ประชุมนั้น ตั้งเป็นคณะแล้วมอบเรื่องให้นำไปวินิจฉัย (วิ.อ. ๓/๒๓๑/๒๙๙)

ไม่ได้สังเกตใจความ ย่อมค้ำใจความตามเค้าพยัญชนะ ภิกษุผู้ฉลาดสามารถพึงประกาศให้ภิกษุเหล่านั้นทราบด้วยญัตติกรรมวาจาขับภิกษุนั้นให้ออกไป

เยภุยยสิกขาวินัย ถ้าภิกษุเหล่านั้นไม่สามารถระงับอธิกรณ์นั้นด้วย อุพพาหิกรวิธี พึงแต่งตั้งภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์คุณ ๕ ให้เป็นผู้ให้จับสลาก ภิกษุผู้ให้จับสลากนั้นพึงให้ภิกษุทั้งหลายจับสลาก พวกกรรมวาทีภิกษุมมากกว่า ย่อมกล่าวฉันทใด พึงระงับอธิกรณ์นั้นฉันทนั้น นี้เรียกว่า อธิกรณ์ระงับแล้ว ด้วยสัมมุขาวินัย และเยภุยยสิกขา

อุพพาหาธิกรณ์ ระงับด้วยสมถะ ๔ อย่าง คือ (๑) สัมมุขาวินัย (๒) สติวินัย (๓) อมูพหวินัย (๔) ตัสสปาปิยสิกขา

อาปัตตาธิกรณ์ ระงับด้วยสมถะ ๓ อย่าง คือ (๑) สัมมุขาวินัย (๒) ปฏิญญาตกรณะ (๓) ตินวัตถการกะ

กิจจาธิกรณ์ ระงับด้วยสมถะอย่างเดียว คือ สัมมุขาวินัย

แม่เจ้าทั้งหลาย ธรรมคืออธิกรณ์สมถะ ๗ อย่าง ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้ว

ข้าพเจ้าขอถามแม่เจ้าทั้งหลายในธรรมคืออธิกรณ์สมถะเหล่านั้นว่า “แม่เจ้าทั้งหลายบริสุทธฺิแล้วหรือ”

ข้าพเจ้าขอถามเป็นครั้งที่ ๒ ฯลฯ ครั้งที่ ๓ ว่า “ท่านทั้งหลายบริสุทธฺิแล้วหรือ”

แม่เจ้าทั้งหลายบริสุทธฺิแล้วในธรรมคืออธิกรณ์สมถะ ๗ เหล่านี้ เพราะฉะนั้น จึงนี้ ข้าพเจ้าขอถือความนิ่งนั้นเป็นมตಿಯานี้

อธิกรณ์สมถะ จบ

แม่เจ้าทั้งหลาย นิทาน ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้ว คือ

ธรรม คือ ปาราชิก ๘ ลิกขาบท ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้ว

ธรรม คือ สังฆาทิเสส ๑๗ ลิกขาบท ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้ว

ธรรม คือ นิสสัคคียปาจิตติย ๓๐ ลิกขาบท ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้ว

ธรรม คือ ปาจิตติย ๑๖๖ ลิกขาบท ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้ว

ธรรม คือ ปาฏิเทสนียะ ๘ สิกขาบท ขำพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้ว

ธรรม คือ เสขียะทั้งหลาย ขำพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้ว

ธรรม คือ อธิกรณสมณะ ๗ ขำพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้ว

สิกขาบทของพระผู้มีพระภาคนั้นมีเท่านี้มาในสูตร^{๑๔๓} นับเนื่องในพระสูตร มาสู่วาระที่จะพึงยกขึ้นแสดงเป็นข้อ ๆ ตามลำดับทุกกึ่งเดือน

พวกเราทั้งหมดพึงพร้อมเพรียงกัน ร่วมใจกัน ไม่วิวาทกัน ศึกษาในพระสูตรนั้นเทอญ

ภิกขุณีวัฏังค์ จบ

^{๑๔๓} คำว่า “พระสูตร” หมายถึงพระปาติโมกข์นั่นเอง (ดู วิ.อ. ๑/๔๕/๒๔๗-๒๕๐)

บทสวดหลังปาติโมกข์*

ปุพฺพภาคนมการ

คำบูชาพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ขอเชิญ เราทั้งหลาย จงกระทำการนมัสการอันเป็นส่วนเบื้องต้น
แด่พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าเถิด

ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น

ผู้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า

ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น

ผู้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า

ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น

ผู้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า

สัจจกิริยาภา

คาถากระทำสัจจะ

ขอเชิญ เราทั้งหลาย จงสวดคาถากระทำสัจจะเถิด

ที่พึงอื่นของเราไม่มี	พระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งอันประเสริฐของเรา
ด้วยการกล่าวสัจนี้	ขอความสวัสดีจึงมีแก่ (เรา/ท่าน) ทุกเมื่อ
ที่พึงอื่นของเราไม่มี	พระธรรมเป็นที่พึ่งอันประเสริฐของเรา
ด้วยการกล่าวสัจนี้	ขอความสวัสดีจึงมีแก่ (เรา/ท่าน) ทุกเมื่อ
ที่พึงอื่นของเราไม่มี	พระสงฆ์เป็นที่พึ่งอันประเสริฐของเรา
ด้วยการกล่าวสัจนี้	ขอความสวัสดีจึงมีแก่ (เรา/ท่าน) ทุกเมื่อ

* บทสวดหลังปาติโมกข์ มี ๒ บทหลัก คือ สิลฺลัทธสฺปาจและตายนคาถา บางแห่ง ๕ บท

สิลูทเทสปาร พระบาลีแสดงเรื่องศีล^๒

ขอเชิญ เราทั้งหลาย จงสดพระบาลีแสดงเรื่องศีลเกิด
 พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น ทรงรู้ทรงเห็น ผู้เป็นพระอรหันตสัมมา
 สัมพุทธเจ้า ตรัสพระดำรัสที่ว่า
 “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงถึงพร้อมด้วยศีล ถึงพร้อมด้วยปาติโมกข์
 สำรวมในปาติโมกข์สังวร ถึงพร้อมด้วยอาจารย์เป็นที่เทียวไป,
 มีปกติเห็นภัยในโทษสักว่านิดหน่อย สมทานศึกษาในสิกขาบททั้งหลาย”.
 เพราะเหตุนั้นแล พวกเราพึงศึกษาว่า,
 “เราทั้งหลาย เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยศีล ถึงพร้อมด้วยปาติโมกข์
 สำรวมในปาติโมกข์สังวร ถึงพร้อมด้วยอาจารย์เป็นที่เทียวไป
 มีปกติเห็นภัยในโทษสักว่านิดหน่อย จักสมทานศึกษาในสิกขาบททั้งหลาย”.
 ก็พวกเราพึงศึกษาอย่างนี้ ดังนี้แล.

ตายนคาถา คาถาเป็นเครื่องป้องกันภัย^๓

ขอเชิญ เราทั้งหลาย จงสดคาถาเป็นเครื่องป้องกันภัยเกิด
 “ท่านจงพยายามตัดต้นเหาเพียงดังกระแสน้ำเสีย จงถ่วงถอนกามทั้งหลายเสีย
 เกิดนะพราหมณ์
 เพราะพระมุนีไม่ละกามทั้งหลายแล้ว จะเข้าถึงสมาธิไม่ได้
 ถ้าจะทำ จงกระทำจริง ๆ และพยายามอย่างมั่นคง
 เพราะเพศบรรพชิตที่หละหลวม ย่อมจะเกลี้ยกลืนกิเลสได้ตัว

^๒ พระมหาวิฑิตพงษ์ อุตตมปญโญ, ภิกขุปาติโมกข์แปล (ฉบับท่องจำ)

^๓ เรื่องเดียวกัน

กรรมชั่วไม่ทำเสียเลยเป็นดี ทำแล้วย่อมเดือดร้อนภายหลัง
 มาทำความดีกันดีกว่า ทำแล้วไม่เดือดร้อน
 หน้าคาที่จับไม่ดีย่อมบาดเจ็บ ฉันทิ
 พรหมจรรย์ที่ประพฤติไม่ดี ย่อมนำไปสู่รอก ฉันทิ
 ทำอะไรหลวม มีข้อวัตรปฏิบัติเศร้าหมอง
 ประพฤติพรหมจรรย์อย่างไม่เต็มใจ กรรม ๓ อย่างนั้น ไม่มีผลอันไพศาล”ดังนี้แล.

โอวาทปาติโมกข์คาถา^๔

ขอเชิญ เราทั้งหลาย จงสดคาถาโอวาทปาติโมกข์เถิด
 การไม่ทำความชั่วทั้งปวง ๑
 การบำเพ็ญแต่ความดี ๑
 การทำจิตของตนให้ผ่องใส ๑
 นี่เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย
 ขันติ คือความอดกลั้น เป็นตบะอย่างยิ่ง,
 พระพุทธเจ้าทั้งหลายกล่าวว่า นิพพาน เป็นบรมธรรม
 ผู้ทำร้ายคนอื่น ไม่ชื่อว่าเป็นบรรพชิต
 ผู้เบียดเบียนคนอื่น ไม่ชื่อว่าเป็นสมณะ
 การไม่กล่าวร้าย ๑ การไม่ทำร้าย ๑
 ความสำรวมในปาติโมกข์ ๑
 ความเป็นผู้รู้จักประมาณในอาหาร ๑
 ที่นั่งนอนอันสงัด ๑
 ความเพียรในอธิจิตต์ ๑
 นี่เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

^๔ คำแปล อ้างอิง โอวาทปาติโมกข์ [โอ-วา-ทะ-ปา-ติ-โมก], สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์

บรรณานุกรม

- พระไตรปิฎกภาษาบาลีและพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, <https://etipitaka.com/>
- พระครูสังฆรักษ์วีระ จานวิโร (รวบรวมเรียบเรียง), สมถะ-วิปัสสนากรรมฐานจาก พระไตรปิฎกตามแนวพระกรรมฐานมัชฌิมา แบบลำดับ-ตามแนวของสมเด็จพระสังฆราชญาณสังวรมหาเถร (สูก โกเถื่อน), ตุลาคม ๒๕๕๐, <https://www.somdechuk.org/download/samata-wipassanajakpratripitok.doc>
- พระครูอรุณธรรมรังษี (เอี่ยม สิริวณโณ), มนต์พิธี, <http://www.wattakfa.com/index/images/maindata/dhamma123/02.pdf>
- พระคันธสาราภิวังศ์ แปลและอธิบาย, กังขาวิตรณีย์ คัมภีร์อรรถกถาของปาติโมกข์ เล่ม ๑, ห้างหุ้นส่วนจำกัด ประยูรสาส์นไทย การพิมพ์, กรกฎาคม ๒๕๕๖, https://archive.org/details/pahimmapan_gmail_201801
- พระมหาธิติพงศ์ อุตตมปญโญ, ภิกขุปาติโมกข์แปล (ฉบับท่องจำ), พิมพ์ครั้งที่ ๓, ห้างหุ้นส่วนจำกัด ประยูรสาส์นไทย การพิมพ์, กันยายน ๒๕๖๓, <https://sites.google.com/site/palipage/advanced-grammar-pali/venut tamapannobhikkhubooks/special-book-category/phikkhupati mokkhchbabthxngca>
- มูลนิธิพระไตรปิฎกสากล, พระไตรปิฎกสังฆมายุ ฉบับ ภ.ป.ร. (ต้นฉบับปาฬิภาษา), ชุด ๔๐ เล่ม พ.ศ. ๒๕๕๙, กรกฎาคม ๒๕๕๙, สัณฺขยา เตปิฎก : พระไตรปิฎกสังฆมายุ พิมพ์ด้วย อักษรระสยาม-ปาฬิ คู่ขนานกับ สัททอักษรระไทย-ปาฬิ (เล่ม ๒: มหาวีภค-ปาติจัตติยปาฬิ, ภิกขุณีวิภค), <https://drive.google.com/drive/folders/1MvY1xPU2bISXDZlCgxQGIGToPae24I52> (ฉบับมูลนิธิฯ มอบแก่สถาบันภาษาศาสตร์และวัฒนธรรมศึกษาราชนครินทร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อนุญาตให้เผยแพร่สาธารณะเป็นวิทยาทาน ๔ สิงหาคม ๒๕๖๔)

- _____, พระไตรปิฎกสังฆมายุ ฉบับ ภ.ป.ร. (ต้นฉบับปาฬภาษา), ชุด ๔๒ เล่ม พ.ศ. ๒๕๖๑, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรกฎาคม ๒๕๖๑, Sajjhāya Tepiṭaka : Syām Script-PāḲi and Lahu Garu Roman Phonetic Alphabet-PāḲi (เล่ม ๑ มหาวิทยาลัยปารชิกปาฬ), <https://www.sajjhaya.org/node/51>
- _____, ภิกขุปาติโมกข์ปาฬ [ภิก-ขุ-ปา-ติ-โมก-ชะ-ปา-ฬ], พระไตรปิฎกสากล ชุดอักษรชาติพันธุ์ไท พ.ศ. ๒๕๕๙, พิมพ์ครั้งที่ ๕ (ปรับปรุงใหม่), กันยายน ๒๕๕๙, พิมพ์อักษรปาฬ-ไตสยาม คู่ขนาน สัทอักษรชาวไทย-ปาฬ, <https://www.sajjhaya.org/node/50>
- _____, ภิกขุปาติโมกข์ปาฬ [ภิก-ขุ-ปา-ติ-โมก-ชะ-ปา-ฬ], พระไตรปิฎกสากล ชุดอักษรชาติพันธุ์ไท พ.ศ. ๒๕๕๙, พิมพ์ครั้งที่ ๕ (ปรับปรุงใหม่), กันยายน ๒๕๕๙, พิมพ์อักษรปาฬ-โรมัน คู่ขนาน สัทอักษรชาวไทย-ปาฬ, <https://www.sajjhaya.org/node/143>
- มูลนิธิภูมิพลภิกขุ, พจนานุกรม บาลี-ไทย-อังกฤษ ฉบับภูมิพลภิกขุ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, ๒๕๕๖, http://bhumibalo.org/?page_id=109
- วัดทรงธรรมกัลยาณภิกขุณีอาราม, ภิกขุณีปาติโมกข์บาลี พร้อมคำแปล, มีนาคม ๒๕๖๔, <https://www.thaibhikkhunis.com/th/2021/04/11/ภิกขุณีปาติโมกข์-พร้อมค/>
- สมเด็จพระธีรญาณมุนี, ภิกขุปาติโมกข์ ภิกขุณีปาติโมกข์ และคำแปลภาษาไทย, พิมพ์โดยเสด็จพระราชกุศลในการออกเมรุพระราชทานเพลิงศพ สมเด็จพระธีรญาณมุนี (ธีร์ ปุณณกมหาเถร) ๒๒ ธันวาคม ๒๕๒๗, กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เจริญรัฐการพิมพ์, ๒๕๒๗, http://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:1854
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๓๒, กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑, https://www.watnyanaves.net/th/book_detail/268

- Bhikkhu Ñāṇatusita, **Bhikkhunī Pātimokkha PāḲi**, Buddhist Publication Society Inc., 2010, Kandy. <https://archive.org/details/BhikkhuniPatimokkhaPali/page/n1/mode/2up>
- _____, **The Bhikkhu Pātimokkha: a word by word translation.** Buddhist Publication Society Inc., 2014, Kandy. https://drive.google.com/file/d/1xBmBZ9hitrr_Q7k00YxT5_Oauvvz462E/view
- Chattha Sangayana Tipitaka, **Tipitaka**, <https://tipitaka.app/>
- Dhammavassārāma (released), (p-c-e)Bhikkhunīpātimokkha 比丘尼波提木叉, (2552), <https://www.yumpu.com/en/document/view/40999038/->
- Tathālokā Bhikkhunī and Nimmalā Bhikkhunī, **BHIKKHUNĪ PĀTIMOKKHA**, 4th ed., Santipada publications, 2019, http://www.bhikkhuni.net/wp-content/uploads/2019/09/Bhikkhuni-Patimokkha-Fourth-Edition_Pali-and-English-International-Edition-by-FoEBT-4-August-2019.pdf
- Titi Tudorancea, **Tipiṭaka**, <https://www.titudorancea.com/z/tipitaka.htm>

ภาคผนวก

อาบัติติเทศนา (วิธีแสดงอาบัติแบบไทย)^๑

ก. ผู้แสดงมีพรรษาอ่อนกว่า

พรรษาอ่อน สัพพะพา ตา อาบัติติโย อาโรเจมิ (ว่า ๓ หน)
 สัพพะพา ครุลหุกา อาบัติติโย อาโรเจมิ (ว่า ๓ หน)
 อหิ ภัณฑะ^๒ สัมพหุลา นานาวัตถุกาโย อาบัติติโย
 อาปัชชี, ตา ตุมห์มุลเล ปฏิเทเสมิ.

พรรษาแก่ ปัสสสิ อาวุโส ตา อาบัติติโย.

พรรษาอ่อน โอกาส อาม ภัณฑะ ปัสสสามิ.

พรรษาแก่ อายตี อาวุโส สัมเวรียาสิ.

พรรษาอ่อน สาธุ สุกฺกัจ ภัณฑะ สัมเวรียาสมิ.

ทุติยัมปิ สาธุสูกฺกัจ ภัณฑะ สัมเวรียาสมิ.

ตติยัมปิ สาธุสูกฺกัจ ภัณฑะ สัมเวรียาสมิ.

น ปุเนว กิริสสามิ.

น ปุเนว ภาสิสสามิ.

น ปุเนว จินตยิสสามิ.

^๑ วิธีแสดงอาบัติ พระมหาเถรสังฆคฺ อุตตมปณฺณ, ภิกขุปาติโมกข์แปล (ฉบับท่องจำ)

^๒ สำหรับภิกษุณี ฟังใช้คำว่า “อัยเย” (แม่เจ้า) แทนคำว่า “ภัณฑะ” (ท่านผู้เจริญ)

ข. ผู้แสดงมีพรรษาแก่กว่า

- พรรษาแก่   สัพพะพา ตา อาปัตติโย อาโรเจมิ (ว่า ๓ หน)
                   สัพพะ ครุลหุกา อาปัตติโย อาโรเจมิ (ว่า ๓ หน)
                   อหิ อาวุโส สัมพหุลา นานาวัตถุกาโย อาปัตติโย
                   อาปัชชี, ตา ตุຍ်หมฺເລ ปฏិເທເສມີ.
- พรรษาอ่อน   โอกาส ปัสสธ ภาหฺเต ตา อาปัตติโย.
- พรรษาแก่   อาม อาวุโส ปัสสามิ.
- พรรษาอ่อน   อายตี ภาหฺเต สัวเรยฺยาสี^๓.
- พรรษาแก่   สารุ สุกฺกัจฺจ อาวุโส สัวรိสฺสามิ.
                   หุติยัมปิ สารุสฺสูกฺกัจฺจ อาวุโส สัวรိสฺสามิ.
                   ตติยัมปิ สารุสฺสูกฺกัจฺจ อาวุโส สัวรိสฺสามิ.
                   น ปุเนวฺ กริสฺสามิ.
                   น ปุเนวฺ ภาสิสฺสามิ.
                   น ปุเนวฺ จินฺตยิสฺสามิ.

^๓ ฉบับอื่น ๆ ใช้คำว่า “สัวเรยฺยาล”

วิธีแสดงอาบัติแบบไทย (แปล)^๔

พรรษาอ่อน(พรรษาแก่)

ข้าพเจ้าขอบอกอาบัติเหล่านั้นทั้งหมด (ว่า ๓ หน)

ข้าพเจ้าขอบอกอาบัติหนักและเบาทั้งหมด (ว่า ๓ หน)

(ท่านผู้เจริญ/ท่านผู้มีอายุ) ข้าพเจ้าต้องอาบัติอันมีที่ตั้งต่าง ๆ

มากพร้อม, ข้าพเจ้าขอแสดงคินอาบัติเหล่านั้น ณ ที่ใกล้ท่าน

พรรษาแก่(พรรษาอ่อน)

(ท่านผู้มีอายุ/ขอโอกาส ท่านผู้เจริญ) ท่านเห็นอาบัติเหล่านั้นหรือ

พรรษาอ่อน(พรรษาแก่)

(ขอโอกาส ท่านผู้เจริญ/ท่านผู้มีอายุ) ข้าพเจ้าเห็น (อาบัติเหล่านั้น)

พรรษาแก่(พรรษาอ่อน)

(ท่านผู้มีอายุ/ท่านผู้เจริญ) ท่านพึงสำรวมในกาลต่อไป

พรรษาอ่อน(พรรษาแก่)

(ท่านผู้เจริญ/ท่านผู้มีอายุ) ข้าพเจ้าจักสำรวมด้วยดี

แม้ครั้งที่ ๒ (ท่านผู้เจริญ/ท่านผู้มีอายุ) ข้าพเจ้าจักสำรวมด้วยดี

แม้ครั้งที่ ๓ (ท่านผู้เจริญ/ท่านผู้มีอายุ) ข้าพเจ้าจักสำรวมด้วยดี

ข้าพเจ้าจักไม่กระทำอย่างนี้อีก

ข้าพเจ้าจักไม่กล่าวอย่างนี้อีก

ข้าพเจ้าจักไม่คิดอย่างนี้อีก

^๔ เรียบเรียงโดยอนุโลมตาม พระมหาอิติพิงศ์ อุตตมปญโญ, ภิกขุปาติโมกข์แปล (ฉบับท่องจำ)

อาบัติติเทสนา (อีกแบบหนึ่ง)^๔

ก. ผู้แสดงมีพรรษาอ่อนกว่า

พรรษาอ่อน โอกาส โอกาส โอกาส ทิวาเสยฺย สหเสยฺยทิ สจิตฺตก
 อจิตฺตก สัพฺพาครุก ลหุก ทุกฺกฏ ทุพฺพาสิต ฤลลสี
 นิสฺสัคคิ ปาจิตฺตี ปวารณ ปฏิกฺคหน พิชคาม ภูตคาม
 วิกาลโภชนาทิ วัตถุ สภาคาปัตติ เทสนาวัน
 สํมาทิสเสสปัตติ ปติจฺจันนายัน ตุมฺห อาโรเจมิ
 สัพฺพาตา อาปัตติโย อาโรเจมิ
 ทุติยัมปิ สัพฺพาตา อาปัตติโย อาโรเจมิ
 ตติยัมปิ สัพฺพาตา อาปัตติโย อาโรเจมิ

พรรษาแก่ สาธุ

พรรษาอ่อน อหิ **ภันเต** สัมพหุลา นานาวัตถุก นานาอาปัตติโย
 อาปฺปชฺชี่, ตา ตุมฺห ปาทุมฺเม สัมปติเทเสมิ.

พรรษาแก่ สาธุ ปัสสสิ อาวุโส ตา อาปัตติโย.

พรรษาอ่อน อาม **ภันเต** ปัสสามิ.

พรรษาแก่ อายตี อาวุโส สวเรยฺยาสิ.

พรรษาอ่อน สาธุ สุภฺมิจฺจ **ภันเต** สวริสสามิ.

พรรษาแก่ สาธุ

^๔ เรียบเรียงโดยอนุโลมตาม วัดทรงธรรมกัลยาณีภิกษุณีอาราม, ภิกขุณีปาติโมกข์บาลี พร้อมคำแปล

พรรษาอ่อน ทุติยัมปิ สาธุ สุกฺขัง ภาณฺเต สํวริสฺสามิ.

พรรษาแก่ สาธุ

พรรษาอ่อน ตติยัมปิ สาธุ สุกฺขัง ภาณฺเต สํวริสฺสามิ.

พรรษาแก่ สาธุ

พรรษาอ่อน น ปุณฺเว กริสฺสามิ.

น ปุณฺเว ภาสิสฺสามิ.

น ปุณฺเว จินฺตยิสฺสามิ.

ข. ผู้แสดงมีพรรษาแก่กว่า

พรรษาแก่ โอกาส โอกาส โอกาส ทิวาเสยฺย สหเสยฺยทฺธิ สจฺจิตฺตก
อจฺจิตฺตก สัพฺพาครุฑ ลหุฑ ทุฏฺถกฺก ทุพฺพาสิต ฤๅลลีสี
นิสฺสัคคิ ปาจิตรฺรํ ปวารณํ ปฏฺฐิคฺคหนํ พิชคามํ ภูตคามํ
วิกาลโกชนาทฺธิ วัตรฺรํ สภาคาปตฺตติ เทสนาวัน
สํมาทิสฺสพตฺตติ ปติจฺจันนายนฺ ตฺยํหา อาโรเจมิ
สัพฺพาตา อาปตฺตติโย อาโรเจมิ

ทุติยัมปิ สัพฺพาตา อาปตฺตติโย อาโรเจมิ

ตติยัมปิ สัพฺพาตา อาปตฺตติโย อาโรเจมิ

พรรษาอ่อน สาธุ

พรรษาแก่ อหํ อานุโส สัมพหุลา นานาวัตถุฑ นานาอาปตฺตติโย
อาปฺปชฺชํ, ตา ตฺยํหา ปาทุมฺเม สัมปติเทเสมิ.

พรรษาอ่อน สาธุ ปัสสธ ภาณฺเต ตา อาปตฺตติโย.

พรรษาแก่ อาม อาวุโส ปัสสัสามิ.
 พรรษาอ่อน อายตี ภาณเต สัวเรยฺยาถ.
 พรรษาแก่ สาธุ สุกฺกัจฺจ อาวุโส สัวริสฺสามิ.
 พรรษาอ่อน สาธุ
 พรรษาแก่ ทุตติยัมปิ สาธุ สุกฺกัจฺจ อาวุโส สัวริสฺสามิ.
 พรรษาอ่อน สาธุ
 พรรษาแก่ ตุตติยัมปิ สาธุ สุกฺกัจฺจ อาวุโส สัวริสฺสามิ.
 พรรษาอ่อน สาธุ
 พรรษาแก่ น ปุเนวํ กริสฺสามิ.
 น ปุเนวํ ภาสิสฺสามิ.
 น ปุเนวํ จินฺตยิสฺสามิ.

ถวายดอกไม

อาวุโส โอภาส วันทาไม ภาณเต สัพพะ อปราชํ ขมถ เม ภาณเต
 ภาณเต ขมาไม ขมิ ตัพพะ
 อาวุโส ขมาไม ภาณเต

คำขอขมา^๖ (แบบเก่า ไม่ระบุฐานะผู้รับ)

- ผู้ขอ   สัพพ์พํ อปรารัํ, ขมถ เม ภาันเต.
             อุกาส ทวารัตตเยน กตํ, สัพพ์พํ อปรารัํ ขมถ เม ภาันเต.
 ผู้รับ   อหํ ขมามี, ตยาปี เม ขมิตัพพ์.
 ผู้ขอ   อุกาส ขมามี ภาันเต.

คำขอขมา (แบบระบุฐานะของผู้รับ)

- ผู้ขอ   มหาเถเร ปมาเทน ทวารัตตเยน กตํ.
             สัพพ์พํ อปรารัํ, ขมตุ โน ภาันเต.
 ผู้รับ   อหํ ขมามี, ตยาปี เม ขมิตัพพ์.
 ผู้ขอ   ขมาม ภาันเต.

---

^๖ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์
 คำว่า “ตยาปี” นั้นสำหรับรับแก้ผู้ขอรูปเดียว ถ้าผู้ขอหลายรูปตั้งแต่สองขึ้นไป เปลี่ยนเป็น
 “ตุเมหิปี”

คำว่า “มหาเถเร” เปลี่ยนเป็น “เถเร” หรือ “อาจริเย” เป็นต้น ตามฐานะของผู้รับ

คำขอขมา (แบบเก่า ไม่ระบุฐานะผู้รับ) (แปล^๗)

- ผู้ขอ   ขอท่านจงอดโทษทั้งปวงให้แก่ข้าพเจ้าด้วยเถิด
 ขอท่านจงอดโทษทั้งปวงที่ข้าพเจ้าทำด้วยทวาร (กาย วาจา ใจ)
 ทั้งสามแก่ข้าพเจ้าด้วยเถิด
- ผู้รับ   ข้าพเจ้าอดโทษให้ แม่ท่านพึงอดโทษแก่ข้าพเจ้าด้วย
- ผู้ขอ   ข้าพเจ้าก็อดโทษให้แก่ท่านด้วย (กราบ)

คำขอขมา (แบบระบุฐานะของผู้รับ-แปล)

- ผู้ขอ   ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ขอพระมหาเถระจงอดโทษซึ่งความผิดทั้งปวงที่
 ข้าพเจ้าได้กระทำความล่วงเกินด้วยความประมาทในพระมหาเถระ ด้วย
 ทวารทั้งสาม (กาย วาจา ใจ)
- ผู้รับ   ข้าพเจ้าอดโทษให้ และขอให้ท่านพึงอดโทษให้แก่ข้าพเจ้าด้วย
- ผู้ขอ   ข้าพเจ้าก็อดโทษให้แก่ท่านด้วย (กราบ)

^๗ แปลโดยอนุโลมตาม พระครูสังฆรักษ์วีระ จานวิโร (รวบรวมเรียบเรียง), สมณะ-วิปัสสนากรรมฐาน จากพระไตรปิฎกตามแนวพระกรรมฐานมัชฌิมา แบบลำดับ-ตามแนวของสมเด็จพระสังฆราช ญาณสังวรมหาเถร (สุก ไก่เถื่อน), (ตุลาคม, ๒๕๕๐), <https://www.somdechuk.org/download/samata-wipassanajakpratripitok.doc>

ปุพฺพกิจจ^๑ (อีกแบบหนึ่ง)

อุโปสถกรณโต; ปุพฺเพ นววิธ; ปุพฺพกิจจ; กาดัพพ์ โหติ. ตัณฺจนา-
สम्मัตฺตชนนฺจ; ตตฺถ **ปทีปฺชชนนฺจ**; อาสนปณฺณปณฺจ; ปาณียปริโกช-
นียุปฺภัจจปณฺจ; จันฺทารหานํ ภิกฺขุณํ; จันฺทาทรณนฺจ. ตตฺถ **ปริมานิ**
จัตตาริ; ภิกฺขุณํ วัตตํ ชานนฺเตหิ; อารามิเกหิปี ภิกฺขุหิปี; กตานิ
ปริณิฏฺฐิตานิ โหนฺติ. **จันฺทาทรณปาริสฺสฺฐิอาทรณานิ** ปน; อิมิสฺสํ สีมาเย;
หัตถปาสํ วิชิตฺวา; นิสินฺนํ ภิกฺขุณํ; อภาวโต นตฺถิ. อุตฺถฺกขานํ นาม
เอตฺตํ อติกัณฺธํ เอตฺตํ อวสิฏฺฐจันฺติ เอวํ อุตฺถฺกขณํ. อุตฺถฺนึช ปน
สาสน เหมนฺตคิมฺหวัสนานํ วเสน ตีณิ โหนฺติ. อย **เหมนฺโต** ตู,
อิสฺมิมฺจ อุตฺถฺมฺหิ **อวัจฺ** อุโปสธา, อิมินา ปักฺเขน, เอโก อุโปสโธ
สम्मัตฺโต, **สตฺต** อุโปสธา อวสิฏฺฐจาติ. เอวํ สัพฺเพหิ आयสฺมนฺเตหิ
อุตฺถฺกขานํ ชาเรตฺัพพะ. — สาธุ ภันเต —

ภิกฺขุคณนา นาม อิมิสฺมํ **อุโปสถคฺเค** **อุโปสถตฺถาย** สันนิปติตา
ภิกฺขุ เอตฺตกาติ ภิกฺขุณํ คณนา. อิมิสฺมํ ปน **อุโปสถคฺเค** **จัตตาโร**
ภิกฺขุ สันนิปติตา โหนฺติ. อิติ สัพฺเพหิ आयสฺมนฺเตหิ ภิกฺขุคณนาปี
ชาเรตฺัพพา. — สาธุ ภันเต —

ภิกฺขุณินโมวาโท ปน อิทานิ ตาสํ นตฺถิตาย นตฺถิ. อิติ สกรโณกาสา-
นํ ปุพฺพกิจจํ กตตฺตา นิกฺกรโณกาसानํ ปุพฺพกิจจํ ปกติยา ปริณิฏฺฐิ-
จิตตฺตา. เอวํ ตํ นววิธํ ปุพฺพกิจจํ ปริณิฏฺฐิตํ โหติ. นิฏฺฐิจเต จ ปุพฺพกิจจ

^๑ แบบสวดรูปเดียวของภิกษุ, ข้อมูลจาก ภิกษุปาติโมกข์ปาฬิ

สเจ โส ทิวโส จาตุรทสี่ ปัตถณรสี สามัคคีณมณัตโร. ยถารชช อุโปสโก
ปัตถณรโส, ยาวติกา จ ภิกขุ กัมมปิปัตตา สัมโปสการหา จัตตาโร วา
 ตโต วา อิติเรกา. ปกตัตตา ปาราชิก อนาปันนา สเมณ วา อนุกัขัตตา,
 เต จ โข หัตถปาส อวิขหิตวา เอกสีมาย จิตา, เตสญจ วิกาลโภชนาหิ-
 เสน, วัตถุสภาคาปัตติโย เจ, น วิชชันติ, เตสญจ หัตถปาส, หัตถปาส-
 โต พหิกรณวเสน, วัชเชตัพโพ โกจิ, วัชชณียปคฺคโล เจ นัตถิ. เอวံ ตं
 อุโปสธกัมม, อิเมหิ จตุหิ ลักขณเห สคหิตํ ปัตตกัลลํ นาม โหติ กาตุ
 ยุตฺตรูป. **อุโปสธกัมมัสส** ปัตตกัลลัตตํ, วิทิตวา อิทานิ กรียมาโน,
 อุโปสโก สเมณ **อนุมานะตัพโพ**. – สาธุ ภันเต –

บุพฺพพรรณบุพฺพกิจจานิ, สમાเปตฺวา อิมัสส นิสินฺนัสส, ภิกขุสุมัสส
 อนุมติยา, ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตุ, อชฺฌเสนํ กโรม.

บุพฺพกิจจ (แปล)^๒

ในเบื้องต้นก่อนทำการลงอุโบสถ ภิกษุควรทำบุพฺพกิจ ๔ ประการก่อน คือ
 การปิดกวาดเช็ดถุสฐานที่นั้น, การตามประทีป, การปลูดาอาสนะ, การตั้งน้ำใช้
 และน้ำฉันไว้, การนำฉันทะของเหล่าภิกษุผู้ควรแก่ฉันทะ, การนำแม่ปาริสุทธิของ
 เหล่าภิกษุผู้มีได้ลงอุโบสถเหล่านั้น, การบอกถุ, การนับจำนวนภิกษุ และการให้
 โอวาทแก่ภิกษุณีทั้งหลาย

ในกิจเหล่านั้น กิจ ๔ ประการเบื้องต้นแรก เป็นกิจอันชนผู้อยู่ในอารามผู้วัตร
 ของเหล่าภิกษุบ้าง อันเหล่าภิกษุเองบ้าง กระทำให้สำเร็จแล้ว

ส่วนการนำฉันทะและการนำปาริสุทธิมา ไม่มี เพราะความไม่มีแห่งภิกษุ
 ทั้งหลายผู้ละหัตถปาสแล้วนั่งในเขตสีมา

^๒ แปลโดยอนุโลมตาม พระมหาธิติพงศ์ อุตตมปญฺโญ, ภิกขุปาติโมกข์แปล

การบอกถุอย่างนี้ว่า ล่วงไปแล้ว มีประมาณเท่านี้ เหลืออยู่ มีประมาณเท่านี้ ชื่อว่าการบอกถุ, ก็ในพระศาสนานี้ ถุมี ๓ ถุ คือ ถุหนาว (เหมันตถุ) ถุร้อน (คิมหันตถุ) และถุฝน (วสันตถุ), ส่วนถุนี้ เป็น ถุหนาว, สำหรับในถุนี้ มี ๘ อุโบสถ, อุโบสถหนึ่ง ถึงพร้อมแล้วด้วยภิกษุนี้ เหลือ ๗ อุโบสถ, ท่านผู้มีอายุทั้งมวลควรทรงการบอกถุไว้อย่างนี้ ด้วยประการฉะนี้

การนับจำนวนภิกษุทั้งหลายว่า ภิกษุทั้งหลายที่ประชุมกัน ในโรงอุโบสถนี้ เพื่อประโยชน์แก่การทำอุโบสถ มีประมาณเท่านี้ ชื่อว่าการนับจำนวน ภิกษุ, ก็ในโรงอุโบสถนี้ มีภิกษุประชุมกัน ๔ รูป, ท่านผู้มีอายุทั้งปวงควรทรงแม่ซึ่งการนับจำนวนภิกษุไว้อย่างนี้

ส่วนการให้อาวาสภิกษุณีทั้งหลาย ไม่มี เพราะความไม่มีภิกษุณีทั้งหลายในบัดนี้, บุพกิจ ๙ ประการนั้น เป็นอันสำเร็จแล้วอย่างนี้ เพราะบุพกิจซึ่งมีโอกาสมิอาจจะทำได้ ได้ทำแล้ว และเพราะบุพกิจ ที่ไม่มีโอกาสจะทำ เป็นกิจสำเร็จแล้วตามปกติ, ก็เมื่อบุพกิจสำเร็จแล้ว, ถ้าวันนั้นเป็นวันใดวันหนึ่งในบรรดา ๓ วัน คือ วัน ๑๔ ค่ำ วัน ๑๕ ค่ำ หรือวันสามัคคี เช่น วันนี้เป็นวันอุโบสถ ๑๕ ค่ำ, ก็ภิกษุทั้งหลาย ผู้ถึงกรรม ผู้ควรสังฆอุโบสถ ๔ รูปก็ดี หรือเกินกว่านั้นก็ดี ไม่ต้องอาบัติปาราชิกหรือไม่ถูกสงฆ์ขวັตร เพราะเป็นปกติตตภิกษุ, ก็แลภิกษุเหล่านั้น ไม่ละหัตถบาธ ดำรงอยู่ในสีมาเดียวกัน, ถ้าภิกษุเหล่านั้นไม่มีที่ต้องสภาคาบัติแห่งวัตถุ ด้วยสามารถแห่งการฉันอาหาร ในเวลาวิกาล เป็นต้น ถ้าไม่มีวัชชนียบุคคลอันภิกษุพึงเว้น ด้วยการทำในภายนอกจากหัตถบาธ ในหัตถบาธของภิกษุเหล่านั้น, อุโบสถกรรมนั้นอย่างนี้ถูกสงเคราะห์ด้วยลักษณะ ๔ เหล่านี้ ชื่อว่า ความพร้อมพร้อมควรเพื่ออันกระทำ, สงฆ์ทราบความพร้อมพร้อมแห่งอุโบสถกรรม พึงให้อนุมัติอุโบสถที่จะทำในกาลนี้

ข้าพเจ้าทั้งหลายทำบุพกรรมและบุพกิจให้สำเร็จแล้ว ขออาราธนาเพื่อสวดพระปาติโมกข์โดยอนุเมติของภิกษุสงฆ์ ผู้พร้อมเพรียงกันผู้แสดงอาบัติแล้ว

สิกขาบทของภิกษุ: อสาธารณบัญญัติ

ภิกษุปาติโมกข์มีทั้งสิ้น ๒๒๗ สิกขาบท มีส่วนที่เป็นสาธารณบัญญัติ ๑๘๑ ข้อ และอสาธารณบัญญัติ ๔๖ ข้อ สรุปดังนี้

กัณฑ์	สาธารณ	อสาธารณ	
๑. ปาราชิก [๔]	๔ ^๑	-	ข้อ
๒. สังฆาทิเสส [๑๓]	๗	๖	ข้อ
๓. อนินยต [๒]	-	๒	ข้อ
๔. นิสสัคคิย [๓๐]	๑๘	๑๒	ข้อ
๕. ปาจิตตีย [๙๒]	๗๐	๒๒	ข้อ
๖. ปาฏิเทสนีย [๔]	-	๔	ข้อ
๗. เสขิย [๗๕]	๗๕	-	ข้อ
๘. อธิกรณสมถ [๗]	๗	-	ข้อ
รวมสิกขาบทของภิกษุ	๑๘๑	๔๖	ข้อ

อสาธารณบัญญัติสิกขาบทของภิกษุ: รายละเอียดโดยย่อ

สังฆาทิเสส

๑. สุกกวิสัณฺฐิสิกขาบท การจงใจทำน้ำอสุจิให้เคลื่อน

พระอนุบัญญัติ ภิกษุจงใจทำน้ำอสุจิให้เคลื่อน เป็นสังฆาทิเสส ยกเว้นไว้แต่ฝัน

๒. กายสังสัคคสิกขาบท การถูกต้องกายกับมาตุคาม

พระบัญญัติ ก็ภิกษุใดถูกราคะครอบงำแล้ว มีจิตแปรปรวน ถูกต้องกายกับมาตุคาม คือ จับมือ จับช่องผมหรือลูบคลำอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่ง เป็นสังฆาทิเสส

๓. พุณฺณจลวาลาสิกขาบท การพูดเกี้ยวหญิง

พระบัญญัติ ก็ภิกษุใดถูกราคะครอบงำแล้ว มีจิตแปรปรวน พูดเกี้ยวมาตุคามด้วยวาจาชั่วหยาบ พาดพิงเมถุน เหมือนชายหนุ่มพูดเกี้ยวหญิงสาว เป็นสังฆาทิเสส

^๑ สิกขาบทข้อที่ ๑ แห่งปาราชิกกัณฑ์ เรื่องเมถุนธัมม ภิกษุณีมีความแตกต่างจากภิกษุเกี่ยวกับการไม่บอกคืนสิกขา

๔. อุตตคามปาริจริยสิกขาบท การให้บำเรอความใคร่ของตน

พระบัญญัติ ก็ภิกษุใดถูกราคะครอบงำแล้ว มีจิตแปรปรวน กล่าวสรรเสริญการบำเรอความใคร่ของตนต่อหน้ามาตุคามด้วยคำที่พาดพิงเมณฺวว่า “น้องหญิง หญิงใดบำเรอผู้ประพฤติพรหมจรรย์ผู้มีศีลมีกัลยาณธรรมเช่นเราด้วยธรรมนั้น การบำเรอนี้ของหญิงนั้นเป็นการบำเรอชั้นยอด” เป็นสังฆาทิเสส

๖. กุฎิการสิกขาบท การก่อสร้างกุฎิ

พระบัญญัติ ก็ภิกษุผู้จะสร้างกุฎิ ที่ไม่มีเจ้าของสร้างถวาย สร้างเป็นของส่วนตัวด้วยการขอเอาเอง พึงสร้างให้ได้ขนาด ขนาดในการสร้างนั้น ดังนี้: ยาว ๑๒ คืบ กว้าง ๗ คืบ โดยคืบพระสุคต^๒ ต้องพาภิกษุทั้งหลายไปแสดงพื้นที่ให้ ภิกษุเหล่านั้นพึงแสดงพื้นที่ไม่มีอันตราย^๓ เป็นพื้นที่ที่มีบริเวณโดยรอบ ถ้าภิกษุสร้างกุฎิด้วยการขอเอาเอง ในพื้นที่ที่มีอันตราย เป็นพื้นที่ไม่มีบริเวณโดยรอบ ไม่พาภิกษุทั้งหลายไปเพื่อแสดงพื้นที่ให้ หรือสร้างให้เกินขนาด เป็นสังฆาทิเสส

๗. วิหารการสิกขาบท การสร้างวิหาร

พระบัญญัติ ก็ภิกษุจะสร้างวิหารใหญ่ ที่มีเจ้าของสร้างถวาย สร้างเป็นของส่วนตัว ต้องพาภิกษุทั้งหลายไปแสดงพื้นที่ให้ ภิกษุเหล่านั้นพึงแสดงพื้นที่ให้ เป็นพื้นที่ไม่มีอันตราย เป็นพื้นที่ที่มีบริเวณโดยรอบ ถ้าภิกษุให้สร้างวิหารใหญ่ เป็นพื้นที่มีอันตราย เป็นพื้นที่ไม่มีบริเวณโดยรอบ หรือไม่พาภิกษุทั้งหลายไปแสดงพื้นที่ให้ เป็นสังฆาทิเสส

อนียต

๑. ปฐมนียตสิกขาบท การนั่งในที่ลับตากับหญิงสองต่อสอง

พระบัญญัติ ก็ภิกษุใดนั่งบนอาสนะที่กำบังในที่ลับพอจะทำการได้กับมาตุคามสองต่อสอง อุบาสิกาไม่ว่าจะเชื่อถือได้ ได้เห็นภิกษุนั่งกับมาตุคามนั้นแล้วกล่าวโทษด้วยอาบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง บรรดาอาบัติ ๓ อย่าง คือ ปาราชิก สังฆาทิเสส หรือปาจิตตีย์ ภิกษุนั้นยอมรับการนั่ง พึงถูกปรับด้วยอาบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง บรรดาอาบัติ ๓ อย่าง

^๒ มาตราวัดขนาดสิ่งของที่ใช้ในครั้งพุทธกาล ๑ คืบพระสุคต เท่ากับ ๓ คืบของคนสันฐานปานกลาง

^๓ สารมภ อณารมณติ สอุปทพว อนุปทพว คำว่า สารมภ หมายถึงมีอันตราย คำว่า อณารมภ หมายถึง ไม่มีอันตราย (วิ.อ. ๒/๓๔๔/๖๓)

คือ ปาราชิก สังฆาติเสส หรือปาจิตติย อีกอย่างหนึ่ง อุบาสิกาผู้มีวาจาเชื่อถือได้นั้น กล่าวโทษด้วยอาบัติใด ภิกษุหนึ่งพึงถูกปรับด้วยอาบัตินั้น อาบัตินี้ชื่อว่า อนียต

๒. ทุตยอนียตสิกขาบท การนั่งในที่ลับหุบกับหญิงสองต่อสอง

พระบัญญัติ ก็สถานที่ไม่ใช่อาสนะที่กำบัง ไม่พอจะทำการได้ แต่เป็นสถานที่พอจะพูดเกี่ยวมาตุคามด้วยวาจาชั่วหยาบได้ ก็ภิกษุใดนั่งบนอาสนะเช่นนั้นในที่ลับกับมาตุคามสองต่อสอง อุบาสิกามีวาจาเชื่อถือได้ ได้เห็นภิกษุหนึ่งกับมาตุคามนั้นแล้ว กล่าวโทษด้วยอาบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง บรรดาอาบัติ ๒ อย่าง คือ สังฆาติเสส หรือปาจิตติย ภิกษุยอมรับการนั่ง พึงถูกปรับด้วยอาบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง บรรดาอาบัติ ๒ อย่าง คือ สังฆาติเสส หรือปาจิตติย อีกอย่างหนึ่ง อุบาสิกาผู้มีวาจาเชื่อถือได้นั้น กล่าวโทษด้วยอาบัติใด ภิกษุหนึ่งพึงถูกปรับด้วยอาบัตินั้น อาบัตินี้ชื่อว่า อนียต

นิสสัคคิย

๑. จีวรวรรค หมวดว่าด้วยจีวร

๑.๔. ปุราณจีวรสิกขาบท การให้ชักจีวรเก่า

พระบัญญัติ ก็ภิกษุใดใช้ภิกษุณีผู้ไม่ใช่ญาติให้ชัก ให้ย้อม หรือให้หุบจีวรเก่า ต้องอาบัตินิสสัคคิยปาจิตติย

๑.๕. จีวรปฏิคคหนดสิกขาบท การรับจีวร

พระอนับัญญัติ หนึ่ง ภิกษุใดรับจีวรจากมือภิกษุณีผู้ไม่ใช่ญาติ ต้องอาบัตินิสสัคคิยปาจิตติย เว้นไว้แต่แลกเปลี่ยน

๒. โกสิยวรรค หมวดว่าด้วยสันถัตโยไหม

๒.๑. โกสิยสิกขาบท การทำสันถัตโยไหม

พระบัญญัติ ก็ภิกษุใดใช้ให้ทำสันถัตผสมโยไหม ต้องอาบัตินิสสัคคิยปาจิตติย

วิวัฏฐ์ ที่ชื่อว่า สันถัต ได้แก่ ผ้ารองนั่งที่หล่อ ไม่ใช่ทอ

๒.๒. สุทธากพกสิกขาบท การทำสันถัตโดยใช้ขนเจียม^๔คำล้วน

พระบัญญัติ ก็ภิกษุใดใช้ให้ทำสันถัตขนเจียมคำล้วน ต้องอาบัตินิสสัคคิยปาจิตติย

^๔ ขนเจียม คือ เอฬกโลม ขนแกะ ขนแพะ

๒.๓. เทวภาคสิกขาบท การทำสันถัตโดยใช้ขนเจียมดำ ๒ ส่วน

พระบัญญัติ ก็ภิกษุผู้ให้ทำสันถัตใหม่ พึงเอาขนเจียมดำล้วน ๒ ส่วน ขนเจียมขาวเป็นส่วนที่ ๓ ขนเจียมแดงเป็นส่วนที่ ๔ ถ้าเธอไม่เอาขนเจียมดำล้วน ๒ ส่วน ขนเจียมขาวเป็นส่วนที่ ๓ ขนเจียมแดงเป็นส่วนที่ ๔ แล้วให้ทำสันถัตใหม่ ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตติย

๒.๔. ฉัพพัสสสิกขาบท การเก็บสันถัตไว้ ๖ ปี

พระอนุบัญญัติ อนึ่ง ภิกษุผู้ให้ทำสันถัตใหม่แล้วพึงใช้สอยให้ได้ ๖ ปี ถ้าต่ำกว่า ๖ ปี เธอจะสละหรือไม่สละสันถัตนั้นก็ตาม ใช้ให้ทำสันถัตอื่นใหม่ ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตติย เว้นไว้แต่ภิกษุผู้ได้สมมติ

๒.๕. นิสินทนสันถตสิกขาบท การทำสันถัตสำหรับรองนั่ง

พระบัญญัติ ก็ภิกษุผู้ให้ทำสันถัตรองนั่ง พึงเอาสันถัตเก่า ๑ คืบสุคตโดยรอบมาปนเพื่อทำให้เสียสี ถ้าไม่เอาสันถัตเก่า ๑ คืบสุคตโดยรอบมาปนใช้ให้ทำสันถัตรองนั่งใหม่ ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตติย

๒.๖. เอฬกโถมสิกขาบท การรับขนเจียม

พระบัญญัติ ก็ขนเจียมเกิดขึ้นแก่ภิกษุผู้เดินทางไกล ภิกษุต้องการก็พึงรับได้ ครั้นรับแล้ว เมื่อไม่มีคนนำไปให้ พึงนำไปเองตลอดระยะ ๓ โยชน์เป็นอย่างมาก ถ้าเมื่อไม่มีคนนำไปให้ นำไปไกลกว่านั้น ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตติย

๒.๗. เอฬกโถมโรวาปนสิกขาบท การให้ซักขนเจียม

พระบัญญัติ ก็ภิกษุใดใช้ภิกษุณีผู้ไม่ใช่นิษาติให้ซัก ให้ย้อม หรือให้สาบขนเจียม ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตติย

๓. ปัตตวรรค หมวดว่าด้วยบาตร**๓.๑. ปัตตสิกขาบท** บาตร

พระอนุบัญญัติ ภิกษุพึงทรงอติเรกบาตรไว้ได้ ๑๐ วันเป็นอย่างมาก ให้เกินกำหนดนั้นไป ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตติย

๓.๔. วัสสีกสาฎกสิกขาบท ผ้าอาบน้ำฝน

พระบัญญัติ ภิกษุรู้ว่า “ฤดูร้อนยังเหลืออีก ๑ เดือน” พึงแสวงหาจีวรคือผ้าอาบน้ำฝนได้ รู้ว่า “ฤดูร้อนยังเหลืออีกทั้งเดือน” พึงทำนุ่งได้ ถ้ารู้ว่า “ยังไม่ถึงเดือนสุดท้าย

แห่งฤดูร้อน” พึงแสวงหาจีวรคือผ้าอาบน้ำฝน รู้ว่า “ยังไม่ถึงถึงเดือนสุดท้ายแห่งฤดูร้อน” พึงทำนอง ต้องอาบัตินิสสัคคิยาจิตตีย์

๓.๙. สาสังกสิกขาบท เสนาสนะป่าที่น้ำหาวตระแวง

พระบัญญัติ ก็ภิกษุจำพรรษาแล้วหวังจะอยู่ในเสนาสนะป่าที่รู้กันว่าน้ำหาวตระแวง มีภัยน้ำกล้วเช่นนั้น จนถึงวันเพ็ญเดือน ๑๒ พึงเก็บไตรจีวรผืนใดผืนหนึ่งไว้ในละแวกบ้านได้ และภิกษุนั้นควรมีปัจจัยบางอย่างเพื่อการอยู่ปราศจากจีวรนั้น ภิกษุนั้นพึงอยู่ปราศจากจีวรนั้นได้ ๖ คินเป็นอย่างมาก ถ้าอยู่ปราศ เกินกว่ากำหนดนั้น ต้องอาบัตินิสสัคคิยาจิตตีย์ เว้นไว้แต่ภิกษุผู้ได้รับสมมติ

ปาจิตตีย์

๓. โวาทวรรค หมวดว่าด้วยโอวาท

๓.๑. โอวาทสิกขาบท การสั่งสอนภิกษุณี

พระบัญญัติ ก็ภิกษุใดไม่ได้รับแต่งตั้ง พึงสั่งสอนภิกษุณีทั้งหลาย ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๓.๒. อัถลักคตสิกขาบท การสั่งสอนภิกษุณีในเวลาที่ตั้งอาภิตยอัสดงแล้ว

พระบัญญัติ ถ้าภิกษุแม้ได้รับการแต่งตั้งแล้ว เมื่อตั้งอาภิตยอัสดงแล้ว ยังสั่งสอนภิกษุณีทั้งหลายอยู่ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๓.๓. ภิกขุบัสสยสิกขาบท การไปสั่งสอนภิกษุณีถึงที่สำนัก

พระอนบัญญัติ อนึ่ง ภิกษุใดเข้าไปที่สำนักภิกษุณีแล้วสั่งสอนภิกษุณีทั้งหลาย นอกสมัย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ สมัยในข้อนั้น คือ ภิกษุณีเป็นไข้ นี่เป็นสมัยในข้อนั้น

๓.๔. อามิสสิกขาบท การสั่งสอนภิกษุณีเพราะเห็นแก่อามิส

พระบัญญัติ ก็ภิกษุใดกล่าวอย่างนี้ว่า ภิกษุ(ผู้เป็นเถระ)ทั้งหลายสั่งสอนภิกษุณีทั้งหลายเพราะเห็นแก่อามิส ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๓.๕. จีวรทานสิกขาบท การถวายจีวร

พระอนบัญญัติ อนึ่ง ภิกษุใดให้จีวรแก่ภิกษุณีผู้ไม่ใช่ญาติ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่แลกเปลี่ยนกัน

๓.๖. จีวรสิกขากาณิกา การเย็บจีวรให้ภิกษุณี

พระบัญญัติ ก็ภิกษุใดเย็บหรือใช้ให้เย็บจีวรให้ภิกษุณีผู้ไม่ใช่ญาติ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๓.๗. สังฆาสิกขากาณิกา การชักชวนเดินทางร่วมกัน

พระอนุปบัญญัติ อนึ่ง ภิกษุใดชักชวนกันเดินทางไกลร่วมกันกับภิกษุณี โดยที่สุด แม้ชั่วละแวกหมู่บ้านหนึ่ง นอกสมัย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ สมัยในข้อนั้น คือ เป็นหนทางที่จะพึงไปด้วยกองเกวียนที่รู้กันว่าน่าหวาดระแวง มีภัยมากแล้ว นี่เป็นสมัยในข้อนั้น

๓.๘. นาวาสิกขากาณิกา การโดยสารเรือลำเดียวกัน

พระอนุปบัญญัติ อนึ่ง ภิกษุใดชักชวนภิกษุณีโดยสารเรือลำเดียวกัน ไปทวนน้ำก็ตาม ไปตามน้ำก็ตาม ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่ข้ามปาก

๓.๙. ปริพาจิตสิกขากาณิกา การฉันบิณฑบาตที่ภิกษุณีแนะนำให้จัดเตรียม

พระอนุปบัญญัติ อนึ่ง ภิกษุใดรู้อยู่ ฉันบิณฑบาตที่ภิกษุณีแนะนำให้จัดเตรียม ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่ภัตตาหารที่คฤหัสถ์ปรารถนาไว้ก่อน

๓.๑๐. รโหณิสสิกขากาณิกา การนั่งในที่ลับ

พระบัญญัติ ก็ภิกษุใดนั่งในที่ลับกับภิกษุณีสองต่อสอง ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๔. โภชนวรรค หมวดว่าด้วยโภชนะ

๔.๑. ปริมปรโภชนสิกขากาณิกา การฉันปริมปรโภชนะ

พระอนุปบัญญัติ ภิกษุต้องอาบัติปาจิตตีย์ เพราะฉันปริมปรโภชนะนอกสมัย สมัยในข้อนั้น คือ สมัยที่เป็นไข้ สมัยที่ถวายจีวร สมัยที่ทำจีวร นี่เป็นสมัยในข้อนั้น

๔.๕. ปฐมปวารณาสสิกขากาณิกา การบอกห้ามภัตตาหารข้อที่ ๑

พระอนุปบัญญัติ อนึ่ง ภิกษุใดฉันแล้ว บอกห้ามภัตตาหารแล้ว เคี้ยวของเคี้ยว หรือฉันของฉันที่ไม่เป็นเดน^๕ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

^๕ อนตริตติโก โภชนะที่ไม่เป็นเดน, โภชนะที่ไม่เหลือเฟือ, โภชนะที่ยังมิได้ทำอดิเรกวินัย คือพระวินัยธรรยังมีได้ทำให้เป็นเดนว่า “อลเมต สพุพ พังหมคนันพอแล้ว” (วิ.อ. ๒/๓๖๖, วชิร.ฎีกา ๔๐๘), อดิเรโก โหติติ อดิเรกโต โหติ อดิเรก

๔.๖. ทุติยปวารณาสิกขาบท การบอกห้ามภักตอาหารข้อที่ ๒

พระบัญญัติ ก็ภิกษุใดรู้อยู่ แต่ต้องการจะจับผิด นำของเคี้ยวหรือของฉันที่ไม่เป็นเดนไปปวารณา ภิกษุผู้ฉันแล้วบอกห้ามภักตอาหารแล้ว โดยกล่าวรบเร้าว่า “นิมนต์เถิด ขอรับ ท่านจงเคี้ยวหรือจงฉันก็ได้” เมื่อเธอฉันแล้ว ภิกษุนั้นต้องอาบัติปาจิตตีย์

๔.๗. ปณีตโภชนาสิกขาบท การออกปากขอโภชนะอันประณีต

พระอนุบัญญัติ อนึ่ง ภิกษุใดไม่เป็นไข้ ออกปากขอโภชนะอันประณีตเช่นนี้ คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ปลา เนื้อ นมสด นมส้ม มาเพื่อตนแล้วฉัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๕. อเจลกวรรค หมวดว่าด้วยนักบวชเปลือย

๕.๑. อเจลกสิกขาบท นักบวชเปลือย

พระบัญญัติ ก็ภิกษุใดให้ของเคี้ยวหรือของฉันแก่อเจลก ปริพาชก หรือปริพาชิกา ด้วยมือตน ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๗. สัปปณการวรรค หมวดว่าด้วยสัตว์มีชีวิต

๗.๔. ทุฏฐลสิกขาบท การปกปิดอาบัติชั่วหยาบ

พระบัญญัติ ก็ภิกษุใดรู้อยู่ ปกปิดอาบัติชั่วหยาบของภิกษุ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๗.๕. อุนวิสตีวัสสสิกขาบท การอุปสมบทให้บุคคลมีอายุหย่อนกว่า ๒๐ ปี

พระบัญญัติ ก็ภิกษุใดรู้อยู่ อุปสมบทให้บุคคลผู้มีอายุหย่อนกว่า ๒๐ ปี บุคคลนั้นไม่เป็นอันอุปสมบท และภิกษุเหล่านั้นควรถูกตำหนิ ภิกษุนั้นต้องอาบัติปาจิตตีย์นี้^๖

๗.๗. สังฆิธานสิกขาบท การชักชวนเดินทางไกลร่วมกับมาตุคาม

พระบัญญัติ ก็ภิกษุใดชักชวนกันเดินทางไกลร่วมกันกับมาตุคาม โดยที่สุดแม้ชั่วละแวกหมู่บ้านหนึ่ง ต้องอาบัติปาจิตตีย์

^๖ โส จ ปุคฺคโล อนุสมฺปนฺโนติ ชานนฺเตนาปิ อชานนฺเตนาปิ อุปสมฺปาทีโต อนุสมฺปนฺโนว. เต จ ภิกฺขุ คารยฺหาติ ฐูปตฺวา อุปชฌายํ อวเสสา คารยฺหา โหนติ, สฬเพ ทุกฺกฏํ อาปชฺชติ. อิหํ ตสฺมี ปาจิตฺตียนฺติ โย ปน อุปชฌายโย หุตฺวา อุปสมฺปาเทติ, ตสฺมีเยว ปุคฺคเล อิหํ ปาจิตฺตีย์ เวทิตพฺพํ

คำว่า “บุคคลนั้นไม่เป็นอันอุปสมบท” คือ ผู้ที่พระอุปัชฌาย์พร้อมการกสงฆ์ ซึ่งรู้ยูกัถิ ไม่รู้กัถิ อุปสมบทให้แล้ว ก็ไม่เป็นอันได้รับการอุปสมบทเลย คำว่า “และภิกษุเหล่านั้นควรได้รับการตำหนิ” คือ ยกเว้นพระอุปัชฌาย์แล้ว ภิกษุที่เหลือสมควรถูกตำหนิ ทุกรูปต้องอาบัติทุกกฏ คำว่า “ภิกษุนั้นต้องอาบัติปาจิตตีย์” คือ ภิกษุรูปที่เป็นพระอุปัชฌาย์อุปสมบทให้นั้นและต้องอาบัติปาจิตตีย์ (กงขา.อ. ๒๘๙)

๙. รตนวรรค หมวดว่าด้วยรัตนะ

๙.๑. อันตปุรลิกขาบท การเข้าเขตพระราชฐานชั้นใน

พระบัญญัติ ก็ภิกษุใดไม่ได้รับแจ้งล่วงหน้า ก้าวล่วงธรณีประตูเข้าไปในตำหนักที่บรรทมของพระราชอาเป็นผู้เป็นกษัตริย์ที่ได้รับมูรธาภิเษกแล้ว ที่พระราชายังไม่เสด็จออกที่นางรัตนะยังไม่เสด็จออก ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๙.๓. วิกาลคามเปวสนลิกขาบท การเข้าหมู่บ้านในเวลาวิกาล

พระอนบัญญัติ อนึ่ง ภิกษุใดไม่บอกลาภิกษุที่มีอยู่แล้ว เข้าหมู่บ้านในเวลาวิกาล ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่มีเหตุจำเป็นรีบด่วนเช่นนั้น

๙.๗. นิสิตนลิกขาบท การทำฝารองนั่ง

พระอนบัญญัติ อนึ่ง ภิกษุผู้จะทำฝารองนั่ง พึงทำให้ได้ขนาด ขนาดในข้อนั้น คือ ยาว ๒ ศืบ กว้างศืบครึ่ง ชายศืบหนึ่ง โดยศืบสุด ทำให้เกินขนาดนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ที่ชื่อว่าเฉพทนกะ

๙.๙. วัสลิกสาฎกสิกขาบท การทำผ้าอาบน้ำฝน

พระบัญญัติ ก็ภิกษุผู้จะทำผ้าอาบน้ำฝน พึงทำให้ได้ขนาด ขนาดในข้อนั้น คือ ยาว ๖ ศืบ กว้าง ๒ ศืบครึ่ง โดยศืบสุด ทำให้เกินขนาดนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ที่ชื่อว่าเฉพทนกะ

ปาฏิเทสนีย

๑. ปฐมปาฏิเทสนียสิกขาบท การรับของเคี้ยวของฉันจากมือภิกษุณีผู้ไม่ใช่ญาติ

พระบัญญัติ ก็ภิกษุได้รับของเคี้ยวหรือของฉันด้วยมือตนเองจากมือของภิกษุณีผู้ไม่ใช่ญาติผู้เข้าไปในละแวกบ้าน เคี้ยวหรือฉัน ภิกษุนั้นพึงแสดงคินว่า “ท่าน กระผมต้องธรรมคือปาฏิเทสนียะ เป็นธรรมที่น่าตำหนิ ไม่เป็นสัปบายะ กระผมขอแสดงคินธรรมนั้น”

๒. ทุตยปาฏิเทสนียสิกขาบท การไม่ห้ามภิกษุณีผู้คอยบงการ

พระบัญญัติ ก็ภิกษุรับนิมนต์ฉันในตระกูล ถ้าภิกษุณีมาเฝ้าบงการในที่นั้นว่า “พวกท่านจงถวายแก่ที่นี่ ถวายข้าวสุกที่นี่” ภิกษุเหล่านั้นพึงไล่ภิกษุณีนั้นออกไปด้วยกล่าว “น้องหญิง เธอจงหลีกไปตราบเท่าที่ภิกษุทั้งหลายยังฉันอยู่” ถ้าไม่มีภิกษุแม้รูปหนึ่งว่ากล่าวเพื่อจะไล่ภิกษุณีนั้นว่า “น้องหญิง เธอจงหลีกไปตราบเท่าที่ภิกษุทั้งหลาย

ยังฉันอยู่” ภิกษุเหล่านั้นจึงแสดงคืนว่า “ท่านทั้งหลาย พวกกระผมต้องธรรมคือปาฏิเทสนียะ เป็นธรรมที่น่าตำหนิ ไม่เป็นสัปปายะ กระผมขอแสดงคืนธรรมนั้น”

๓. ตติยปาฏิเทสนียสิกขาบท การรับของเคี้ยวของฉันในที่ที่ไม่ได้รับนิมนต์ไว้ก่อน พระอนุบัญญัติ อนึ่ง ภิกษุใดไม่ได้รับนิมนต์ไว้ก่อน รับของเคี้ยวหรือของฉันในตระกูลที่ได้รับสมมติเป็นเสขะเช่นนั้นด้วยมือตนเองแล้วเคี้ยวหรือฉัน ภิกษุนั้นพึงแสดงคืนว่า “ท่านทั้งหลาย กระผมต้องธรรมคือปาฏิเทสนียะ เป็นธรรมที่น่าตำหนิ ไม่เป็นสัปปายะ กระผมขอแสดงคืนธรรมนั้น”

๔. จตุตถปาฏิเทสนียสิกขาบท การรับของเคี้ยวของฉันจากทายกที่ไม่ได้แจ้งไว้ก่อน

พระอนุบัญญัติ อนึ่ง ภิกษุใดไม่เป็นไข้อยู่ในเสนาสนะปาที่รู้กันรว่าน่าหวาดระแวง มีภัยน่ากลัวเช่นนั้น ไม่ได้รับแจ้งไว้ก่อนรับของเคี้ยวหรือของฉันด้วยมือตนเองในอารามแล้วฉัน ภิกษุนั้นพึงแสดงคืนว่า “ท่านทั้งหลาย กระผมต้องธรรมคือ ปาฏิเทสนียะ เป็นธรรมที่น่าตำหนิ ไม่เป็นสัปปายะ กระผมขอแสดงคืนธรรมนั้น”

รายนามเจ้าภาพจัดพิมพ์

อนุโมทนาภิกษุเจ้าภาพในการจัดพิมพ์

การจัดทำหนังสือ “ภิกขุณีปาติโมกข์ปาฬิ” ขึ้นโดยภิกษุณีธัมมณา ซึ่งใช้เวลาในการทำงานตั้งแต่เดือนมิถุนายนถึงธันวาคม ๒๕๖๔ ด้วยความวิริยะอุตสาหะอย่างมาก โดยมีการเทียบเคียงกับภิกขุปาติโมกข์และภิกขุณีปาติโมกข์หลายสำนวนทั้งไทยและต่างประเทศดังปรากฏในหน้าแนะนำหนังสือ และในช่วงเวลาอันเป็นโอกาสพิเศษหลายอย่างในปีนี้ และต่อเนื่องไปถึงปีหน้า คือเป็นปีที่มีการรื้อฟื้นภิกษุณีเถรวัตนานาชาติมีอายุครบ ๒๕ ปี (๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๔) และเป็นปีที่ภิกษุณีธัมมนันทา (หลวงแม่) ภิกษุณีเถรวัตรูปแรกของประเทศไทยครบพรรษาที่ ๒๐ (มหาเถรี) ในปี ๒๕๖๕

จึงถือโอกาสอันดีนี้ร่วมเฉลิมฉลองด้วยกุศลจิตในวาระอันเป็นมงคลนี้ และเพื่อถวายเป็นกุศลแด่ ภิกษุณีวรมัย กบิลสิงห์ (หลวงย่า) ในฐานะที่ท่านเป็นผู้บุกเบิกเส้นทางภิกษุณีในประเทศไทย

ในนามผู้จัดหาทุนเพื่อการจัดพิมพ์หนังสือ “ภิกขุณีปาติโมกข์ปาฬิ” ได้รับการสนับสนุนในการจัดพิมพ์ด้วยดีจากพุทธบริษัททั้ง ๔ คือภิกษุ ภิกษุณี (สิกขมานาสามณเฑรี) อุบาสก อุบาสิกา อย่างครบถ้วน ข้าพเจ้าขอกราบพระคุณ ขอบคุณ และโมทนาอย่างยิ่งมายังผู้ร่วมจัดพิมพ์ทุก ๆ ท่านมา ณ โอกาสนี้

ขออาราธนาคุณแห่งพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า โปรดคุ้มครองรักษาให้ผู้สนับสนุนการจัดพิมพ์ทุกท่านและผู้ที่ได้ศึกษาหนังสือเล่มนี้ จงประสบความสุขและความสำเร็จในกุศลธรรมทั้งหลาย และเจริญในธรรมยิ่งๆ ขึ้นไป จนตราบเข้าสู่พระนิพพานทุกท่าน เทอญ.

ภิกษุณีธัมมลักขณา

๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๔

รายนามเจ้าภาพจัดพิมพ์ “ภิกขุณีปาติโมกข์ปาฬิ”

พระครูสิริธรรมมาริธ อริยมโม, ผศ. ดร. เจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราช(ธ) (๑,๐๐๐) พระมหากฤษิทธิ์ วิริโย เจ้าอาวาสวัดหนองก่ จ.บุรีรัมย์ (๕๐๐) พระฤาโชติ ปญญาชิโร เจ้าอาวาสวัดโป่งพาน จ.อุดรดิตถ์ (๑,๑๐๐) ศีลวัตรภิกษุณีอาราม จ.สงขลา (๒,๔๘๐) ภิกษุณีธัมมลักขณา (๑,๐๐๐) ภิกษุณีธัมมภา (๑,๐๐๐) ภิกษุณีธัมมสุธีรา วิชาภิกษุณีอาราม จ.อุทัยธานี (๑,๐๐๐) ภิกษุณีธัมมปภา อัมพวันมาตา ภิกษุณีอาราม จ.สงขลา (๑,๐๐๐) ภิกษุณีธัมมโชติยา โชติวนาภิกษุณีอาราม จ.นครศรีธรรมราช (๑,๐๐๐) ภิกษุณีธัมมภักดี วัดปลักไม้ลาย จ.นครปฐม (๒๐๐) ภิกษุณีธัมมรัตนญาณิ ทิพยสถานธรรมภิกษุณีอาราม จ.สงขลา (๒๐๐) สิกขมานา ธัมมกิตติยา วัดทรงธรรมกัลยาณีภิกษุณีอาราม จ.นครปฐม (๕๐๐) สามเณรีธัมมวิลาสินี สามเณรีธัมมสุคนธา วัดทรงธรรมกัลยาณีภิกษุณีอาราม (๑,๐๐๐) คุณอาทิตา ศีตากรพันธุ์ (๕๐๐) คุณกนกณัฐ อนุพงศ์ (๕๐๐) คุณดวงมารินทร์ ไชยเทพ (๑๙ เล่ม ๑,๘๘๑) คุณนิธิวิทย์ ปวรตินรสิงห์ (๔๔ เล่ม ๔,๓๕๖) คุณโกสินทร์ คุณไพลิน จูแจ่มแจ้ง และครอบครัว (๑,๐๐๐) ดร.เบญจพร เตชะปรีชาวงศ์ (๑,๐๐๐) คุณทัศนีย์ นบมอบ (๕๐๐) คุณยายสาตี ส่วงวลเล็ก (๓๐๐) ดร.เรวดี ศิริภาพ (๓๐๐) คุณพิมพ์วรรณ นุชเสถียร (๓,๐๐๐) คุณอัญชลี ศิริสมรรถการ คุณสุธนา สารวิวัฒน์ (๙๙๙) คุณสุรีย์ ลิ้มปิสุข (๕๐๐) คุณอัจฉรา นิลรัตน์ทัย (๙๐๐) คุณสุพรทิพย์ นิลวิสุทธิ์ (๑,๐๐๐) คุณกิตติยาภรณ์ บัวเพ็ชร คุณปิยะ งามไตรโร (๑,๐๐๐) คุณเสริมทรัพย์ เลิศวีรนนท์รัตน์ (๕๐๐) ดร.ผอยผา ชูติดำรง (๙๙๙.๙๙) คุณหงสนาถ ประชาภิตติกุล (๑,๙๘๐) คุณจวีรัตน์ จงรักวิทย์ (๕๐๐) ผศ. ดร.เจนเนตร พลเพชร (๕๐๐) ดร.สุภาพ สิกขาพันธ์ (๕๐๐) ทพญ.บานเย็น ศิริสกุลเวโรจน์ (๕๐๐) คุณศรีวิไล กรรณรงค์ (๓๐๐) คุณกลอยใจ คำคง (๕๐๐) คุณสวัสดิ์ สุนทร (๕๐๐) คุณยุพา สุนทร (๓๐๐) คุณสุพงศ์ นิลเอสงค์ (๓๐๐) ผศ. ดร.พทุธดา นิลเอสงค์ (๓,๐๐๐) คุณชวนพิศ บุญย้อย (๕๐๐) คุณดารัตน์ ทีปพงศ์ (๕๐๐) คุณจิตรลดา ณรงค์เดชา (๑,๐๐๐) คุณพัชรี อีสริยะไตรภพ (๑,๐๐๐) คุณวชิรญา จันทวงศ์ (๓๐๐) และผู้ไม่ประสงค์ออกนาม (๑,๑๑๔)

“อานนท์ บางทีพวกเธออาจจะคิดว่า
 ‘ปาพจน์มีพระศาสดาส่งลับไปแล้ว พวกเราไม่มีพระศาสดา’
 ข้อนี้นี้พวกเธอไม่พึงเห็นอย่างนั้น
 ธรรมและวินัยที่เราแสดงแล้วบัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลาย
 หลังจากเราส่งลับไป ก็จะเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย ...”

พระปัจจจันตสมณของพระตถาคต

มหาปรินิพพานสูตร

พระสูตรยังดำรงอยู่ตราบไต่
 พระวินัยยังรุ่งเรืองอยู่ตราบไต่
 ภิกษุทั้งหลายย่อมเห็นแสงสว่าง
 เหมือนพระอาทิตย์อุทัยอยู่ตราบนั้น
 เมื่อพระสูตรไม่มีและแม้พระวินัยก็หลงเลื่อนไป
 ในโลก ก็จักมีแต่ความมืด
 เหมือนพระอาทิตย์อัสดงคต
 เมื่อภิกษุยังรักษาพระสูตรอยู่
 ย่อมเป็นอันรักษาศาสนาไว้ด้วย
 นักปราชญ์ดำรงอยู่ในกาปฏิบัติ
 ย่อมไม่คลาดจากธรรมอันเกษมจากโยคะ ดังนี้

(พระไตรปิฎก ฉบับมหาหมกุฏราชวิทยาลัย, อรรถกถา เอกนิบาต ๓๒/๑๓๐/๑๗๔)

วินโย นาม พุทธศาสนัสส อายุ,
วินเย จิตะ พุทธศาสนัน จิตํ โหติ.

ขึ้นชื่อว่าวินัยเป็นอายุของพระพุทธศาสนา
เมื่อวินัยตั้งอยู่ พระพุทธศาสนา ก็เป็นอันตั้งอยู่

วินโย นาม พุทธศาสนสสุ อายุ,
วินเย จิตะ พุทธศาสนัน จิตํ โหติ.